

XLII - 140 F

A BUDAPESTI

KIR. MAGYAR TUDOMÁNY-EGYETEM

Könyvtár

1883-84

ALMANACHJA

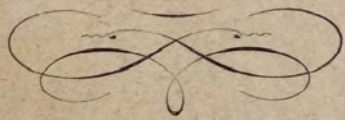
keres

MDCCCLXXXIII—LXXXIV-RÖL.

1883-84

Beljes

LECTORI
FAC. MED.

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1884.

Leltári szám: ^R 29120

TÖRTÉNETI VISSZAPILLANTÁS.

A k. m. tudomány-egyetemet eredetileg Pázmány Péter bíbornok-primás 1635. május 12-ikén, ú. m. a Hittud. és Bölcsészettud. karral, Nagy-Szombatban alapította, és vezetését a Jézus-társaságra bízta.

Alapítványlevelét II. Ferdinánd római császár és magyar király 1635. október 18. kelt aranypecsétes kiváltságlevelével megerősítette, és a nagyszombati főiskolát a római szent birodalom és más egyetemek szokásos jogai s szabadalmaival császári és királyi hatalmánál fogva felruházta.

Ünnepélyes megnyitása az alapító bíbornok által azon évi november 13-án Dobronoky György nagyságos rector alatt történt.

A Hittud. és Bölcsészettud. karhoz 1667. a Jogtudományi járult, mely Losy Imre és Lippay György primásoknak e czélú hagyományyaiból, végrendeleti végrehajtóiknak január 2-án kelt oklevele által, négy tanszékkal alapított, és azon hó 16-án ünnepélyesen megnyitott.

A három karból állott egyetemet felséges Mária Terézia királyi oltalma és igazgatása alá vette, kir. kegyúri jogánál fogva az 1748. évi 42. t. cz. értelmében 1769. július 17-én a földvári apátság jószággaival megadományozta, a fennállott karokhoz az Orvosit kapcsolta, a tanszékek, tantárgyak számát öregbítette, és egyetemünknek új tanterv szerinti átalakítását 1769. deczember 14-én elrendelte.

Az új intézkedések 1770. október 29-én kiadatott szabályzat nyomán, az 1770—71. tanév kezdetén léptek életbe, a midőn az Orvosi kar is megkezdette tanításait.

A Jézus-társaságnak 1773-ban történt feloszlatása után, melynek tagjai a Hittudományi és Bölcsészeti tanszékeket látták el, felséges Mária Terézia 1774. augusztus 19-én kelt elhatározásával azon rend nagyszombati társodájának minden ingatlan és ingó javait,

névszerint a turóczyi prépostság uradalmait és a bozói prépostság jószágainak felét az egyetemnek adományozta, és az adománylevelet törvényes alakban 1775. február 13-án kiadatta.

1777. február 10-én az egyetemnek áttételét az ország közép-pontjára Budára elrendelvén, azon évi augusztus 24-én az előadások Nagy-Szombatban végleg befejeztettek, és Budán novemberben az azon évben közzétett tanulmányi rendszer szabályai szerint megkezdettek.

A közel három évig működött egyetem szervezete- s intézeteinek teljes befejezése után, 1780. június 25-én, másod alapítónéja koronázásának negyvenedik évforduló napján, országos ünnepélyvel beiktattatott, és a felséges királyné azon évi márczius 25-én kelt nagy szabadalomlevele kihirdettetett.

Ezen okmányban az egyetem régibb jogai, kiváltságai, alapítványai ismételve megerősítettek és öregbítettek, alapértékei a budai kir. várpalota és melléképületei tulajdonával, a pécsváradi, nemkülönben a tanulmányi alapnak átengedett znióváraljai, háromszlécsi és bozói féluradalom fejében, a szegzárdi apátság jószágaival gazdagított.

II. József 1783. deczember 9-én kelt rendelete folytán az egyetem az 1784-iki tanév után Pestre költözött, és tanítását e városban, azon évi novemberben, hittud. kara azonban csak 1786-ban a pesti egyetemes papnövelde megalapíttatása után kezdette. Annak feloszlatása után 1790-ben a hittani leczkék ismét megszűntek, és egyetemünk csak három karból állott.

Ferencz király 1804. január 20-án új adománylevele által a szegzárdi apátságra nézve 1780-ban elrendelt, de teljesedésbe nem ment cserét megszüntetvén, az egyetemet a tanulmányi alapnak átengedett régi birtokaiba visszahelyezte.

Ugyanazon fejedelem 1804-ben a központi papnövelvét felélesztvén, a hittud. kar 1805. évben ismét testvérkaraihoz járult.

Jelenleg az egyetemi alapérték ingatlan jószágai: a dunaföldvári uradalom Tolnamegyében, a pécsváradi Baranyában, a sellyei Pozsony és Nyitrában, a znióváraljai Turócz- és Nyitramegyében, mely uradalmak összesen 11,901 hold szántóföld, rét stb. és 20,874 hold erdőből állnak. A bozói uradalom fele 1874. évben peregyezés folytán, az esztergomi papnöveldének 117,500 pengő forintnyi földtehermentesítési kötvényekért engedtetett át, mely összeg kiegészítéséül a bozói uradalom földtehermentesítési tőkéjéből még 117,499 pengő forintnyi értékű kötvények az egyetemnek jutottak.

A znióváraljai uradalomhoz tartozó szolkai és a háromszlécsi jószágtestek csekély jövedelmezésök miatt 1874. és 1875. évben, az előbbi 15,200 forintért, az utóbbi 61,000 forintért, a körmöczi papírmalom pedig 15,000 forintért adattak el.

Az egyetem rendes szükségletei 1884. évre 541,444 frtot o. é. tesznek; alapértékének jövedelme 198,120 frt o. é.

Az 1791. évben kiküldött országos választmány munkálata alapján készült 1806. évi tanulmányi rendtartás (Ratio Educationis) a bekövetkezett tanévben lépett életbe, és lényegében 1848-ig a tanszervezet szabályául szolgált.

Az 1848. 19. törvényezikk az egyetemet közvetlenül a közoktatásügyi miniszter hatósága alá helyezte, és a tanszabadság elvé mondotta ki.

Az annak megfelelő részletes intézkedések utóbb közrebocsátott szabályrendeletek által történtek.

1848. ÉVI XIX. TÖRVÉNYCZIKK.

1. §. Az egyetem egyenesen a közoktatásügyi miniszter hatósága alá rendeltetik.

Ő CSÁSZÁRI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGÉNEK

MAGYAR VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERE

NAGYMÉLTÓSÁGU Dr. TREFORT ÁGOSTON ÚR.

EGYETEMI TANÁCS.

Nagyságos Rector.

Szabó József (szentmiklósi), sz. mm. és bölcsészettudor, kir. tanácsos, a cs. Ferencz-József-rend, valamint az olasz királyi Szent-Móricz- és Lázár-rend lovagkeresztese; a párisi egyetemnél «officier d'Académie»; az edinburghi egyetem tiszteleti tudora; az ásványtan ny. r.; a középtanodai tanárképezde r. tanára s a tanárvizsgáló bizottság tagja; az orsz. közokt. tanács állandó; a m. tud. Akadémia r. tagja, matematikai s természettudományi osztályának titkára, és math. s természettud. állandó bizottságának alelnöke; a kir. m. természettudományi, földrajzi, az országos régészeti és embertani, valamint a magyarhoni földtani társulat választmányi tagja s ez utóbbinak elnöke; az állat- és növényhonosító társaság elnöke; Budapest főváros törvényhatósági bizottságának tagja; Kassán a felső-magyarországi Múzeum-egylet, valamint a délmagyarországi természettudományi társulat és a tiszafüred-vidéki régészeti egylet tiszteleti tagja; az erdélyi «Verein für Naturwissenschaften» lev. tagja Szebenben; a «K. k. geologische Reichsanstalt» levelezője Bécsben; az «Academia cæsarea germanica Leopoldina-Carolina» tagja Dresdában; a «Société minéralogique de France» tagja Párisban; a «Société des sciences naturelles» levelező tagja Cherbourgban; Olaszországban az «Accademia Valdarnese del Poggio», — Angolhonban a «British Association for advancement of sciences», — valamint a londoni geologiai társulat, — Philadelphiában az «Academy of natural sciences» külföldi tagja, a bölcsészeti kar volt dékánja. *Széchenyi-utca I. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1862-ben.)

Prorector.

Jendrássik Jenő, a vaskoronarend III. oszt. lovagja, bölcsészettudor, orvos- és sebészttudor, szülészmester és mütő, az élet- és felsőbb

boncztan ny. r. tanára, az élettani intézet igazgatója, a bécsi cs. kir. egyetem orvosi karának bekebelezett, az országos egészségügyi tanács, a budapesti kir. orvosegylet, a kir. m. természettudományi társulat és a magyar tud. Akadémia rendes tagja, az orvosi kar volt dékánja. *Eszterházy-utca 5. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett ezen egyetemhez 1860-ban.)

Dékánok.

Bognár István, esztergom-főegyházmegyei áldozár, bölcsészeti és hittudor, az újszövetségi szentirati tanulmányok ny. r. tanára. *Muzeum-utca 5. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1879.)

Pulszky Ágost, jogtudor, a jogbölcsészet s a jog- és államtudományi encyclopædia ny. r. tanára, országgyűlési képviselő; a III. oszt. hadi-diszítményű vaskoronarend lovagja, Nógrádmegye törvényhatósági és közigazgatási bizottságának, a II. alapvizsgálati bizottság tagja. *Ősz-utca 41. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1875.)

Balogh Kálmán, a vaskoronarend III. osztályú lovagja, orvos-tudor, a gyógyszerertan és gyógyszerészeti törvények ny. r. tanára, a gyógyszerertani intézet igazgatója; a budapesti kir. orvosegylet másodelnöke; a kir. m. természettudományi társulat alelnöke; a m. tud. Akadémia, az országos közegészségügyi tanács rendes, a m. orvosi könyvkiadó társulat alapító s igazgató és az általános magyarországi gyógyszerészek egyletének tiszteletbeli tagja; az orvosi kar e. i. dékánja. *Kecskeméti-utca 13. sz.* (Ny. r. tanárrá nev. Budapestre 1867.)

Lengyel Béla, sz. mm. és bölcsészettudor, az alkalmazott vegytan ny. r., a vegytani intézet segédtanára, a bölcsészeti kar volt jegyzője, a magyar tud. Akadémia levelező, a kir. m. természettudományi társulat választmányi és az országos középtanodai tanáregylet rendes tagja. *A vegytani intézetben.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1877-ben.)

Prodékánok.

Klinger István, rozsnyó-egyházmegyei áldozár, hittudor, szentszéki ülnök, a lelkipásztorkodás ny. r. tanára, a hittudományi kar volt dékánja. *Muzeum-utca 5. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1870.)

Plósz Sándor, jogtudor, köz- és váltóügyvéd, a polgári törvénykezési jog nyilvános rendes és a váltó- és kereskedelmi jog jogosított tanára, a magyar jogászgyűlés állandó bizottságának, az I. alapvizsgálati bizottság tagja, a jogtudományi államvizsgálati bizottság

másodelnöke, a kolosvári egyetem jog- s államtudományi karának volt dékánja. *Zöldfa-utca 40. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1881.)

Korányi Frigyes, kir. tanácsos, a vaskoronarend lovagja, orvos- és sebésztudor, a gyakorlati belgyógyászat ny. r. tanára, a második belgyógyászati kóroda igazgatója, a m. orvosi könyvkiadó társulat igazgató és alapító tagja, az országos közegészségügyi tanács másodelnöke, az országos statisztikai tanács tagja, a budapesti kir. orvos-egylet, a kir. m. természettudományi társulat, a jászkúngerületi és Szabolcsmegye hajdú-kerületi orvosegylet tiszt. tagja; Szabolcsmegye volt főorvosa, Pestmegye bizottságának tagja. *Petőfi-tér I. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1866-ban.)

Kondor Gusztáv, sz. mm. és bölcsészettudor, hites mérnök, az elemi mennyiség-tan ny. r. és a csillagászat helyettes tanára, a közép-tanodai tanárvizsgáló-bizottság tagja, a m. tud. Akadémia lev., a kir. m. természettudományi társulat és az orsz. középtanodai tanáregylet tagja, a bölcsészeti kar volt dékánja. *Rudolf-rakpart 3. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1871.)

TUDOMÁNYKAROK.

I. HITTUDOMÁNYI KAR.

Dékán és Elnök.

BOGNÁR ISTVÁN (I. Egyetemi Tanács).

Nyilvános rendes tanárok.

BITA DEZSŐ, sz. Benedek-rendi pannonhalmi áldozár, hittudor, az alaphittan ny. r. tanára, szentszéki ülnök, a szt. István-társulat kiadványainak egyházi censora, a hittudományi kar volt dékánja. *Vámház-körút 4. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1868-ban.)

KLINGER ISTVÁN (I. Egyetemi Tanács).

STANCZEL FERENCZ, nagyváradai egyházmegyei I. sz. áldozár, hittudor, szentszéki ülnök, az ágazatos hittan ny. r. tanára, a hittudományi kar volt dékánja. *Vámház-körút 4. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1873-ban.)

BERGER EV. JÁNOS, esztergom-főegyházmegyei áldozár, a vas-koronarend lovagja, hittudor, az ó-szövetségi tanulmányok s értelmezéstan, sz. írás-magyarázat s héber nyelv ny. r. tanára, a jog- és államtudományi karban az egyházjogtudori szigorlatoknál vizsgáló s primás-érseki megbizott, a hittudományi kar volt dékánja, az egyetem volt Rectora. *Stáció- és Eszterházy-utcák sarkán, 10. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1874-ben.)

BREZNAY BÉLA, esztergom-főegyházmegyei áldozár, hittudor, a keresztény erkölctan ny. r. tanára, hittudományi kar volt dékánja, *Stáció-utca 55. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1876-ban.)

BOGNÁR ISTVÁN (I. Egyetemi Tanács).

RAPAICS RAJMUND, egri-főegyházmegyei áldozár, hittudor, t. udvari káplán, az egyháztörténelem ny. r. tanára. *Molnár-utca 14. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1880-ban.)

ASCHENBRIER ANTAL, esztergom-főegyházmegyei áldozár, hittudor, az egyházjog ny. r. tanára. *Főherczeg Sándor-utca 36. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1882-ben.)

Nyilvános rendkívüli tanár.

KANYORSZKY GYÖRGY, kalocsa-főegyházmegyei áldozár, bekebelezett hittudor, a keleti, u. m. az arab, szyr és chald nyelvek ny. rk. tanára. *Üllői út 24. sz.* (Ny. rk. tanárrá neveztetett 1882-ben.)

Tanárhelyettesek.

VALÓ SIMON, esztergom-főegyházmegyei áldozár, hittudor, budapesti központi papnöveldei tanulmányi felügyelő és könyvtárnok. *A papnövelde-épületben.*

WOLAFKA NÁNDOR, csanád-egyházmegyei áldozár, hittudor, szentzéki ülnök, központi papnöveldei tanulmányi felügyelő. *A papnövelde-épületben.*

Kari pedellus.

SUMLICZ MIHÁLY. *Magyar-utca 19. sz.*

II. JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR.

Dékán és Elnök.

PULSZKY ÁGOST (l. Egyetemi Tanács).

Nyilvános rendes tanárok.

Kövesdi WENZEL GUSZTÁV, kir. tanácsos, bölcsészet- és jogtudor, hites ügyvéd, a magyar magán- és bányajog ny. r. és a jogtörténet jogositott tanára, a VII. magyar jogászgyűlés volt elnöke, a m. tud. Akadémia rendes tagja, a bécsi cs. egyetemen a magyar egyetemi nemzet volt procuratora; a tudományok és művészetek déli-szláv Akademiájának, a felső-luzsiczai tudományos társaságnak, az erdélyi országismei és a bécsi anthropologiai társulatnak, a morva-sziléziai földművelési, természet- és országismei társaság történet-statistikai osztályának, az I. alap-, valamint az államvizsgálati bizottság jogtudományi osztályának tagja, az egyetem volt rectora, a jog- és állam-

tudományi kar volt dékánja. *Hunyady-utca 50. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1850.)

PAULER TIVADAR, m. kir. igazságügyi és volt vallás- és közokt. minister, ő cs. és apost. kir. Felsége valóságos belső titkos tanácsosa, a cs. Lipót-rend nagykeresztese, bölcészet- és jogtudor, a büntetőjog ny. r. tanára, országgyűlési képviselő, a m. tud. Akadémia másod-elnöke, igazgató és rendes, s az orsz. középtanodai tanár-, az arad-vidéki tanító- és budapesti rabsegélyző-egylet tiszteleti, a gráci egyetem törvénykara, a magyar jogászgűlés állandó bizottságának, a cs. kir. ausztr. földtani intézet és Budapest főváros törvényhatósági bizottságának tagja; a Jettim-alapítvány főigazgatója, a magyar tisztviselők országos együletének elnöke, Vizakna város díszpolgára, az I. magyar jogászgűlés volt elnöke, az egyetem volt rectora, a jog- és államtudományi kar volt dékánja. *Lipót-utca 43. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1852.)

KAUTZ GYULA, a cs. Lipót-rend lovagja, jogtudor, a nemzetgazdaság- és pénzügytan ny. r., a magyar közjog és politika jogosított tanára; a m. tud. Akadémia rendes, az országos statistikai tanács, az első és második alap- és az államvizsgálati bizottság államtudományi osztályának tagja, az egyetem volt rectora, a jog- és államtudományi kar volt dékánja, az osztrák-magyar bank magyarországi alkormányzója. *Zöldfa-utca 2. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1863.)

CHEARNY JÓZSEF, jogtudor, köz- és váltóügyvéd, az egyházi és hűbérjog ny. r. és a római jog jogosított tanára, az első alapvizsgálati és az államtudományi bizottság tagja, és a jog- és államtudományi kar dékánja. *Vámház-körút 2. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1863.)

HOFFMANN PÁL, a vaskorona rend lovagja, jogtudor, hit. ügyvéd, a római jog ny. r. tanára, a magyar tud. Akadémia és a párisi Societé de legislation comparée tagja; a magyar jogászgűlés volt elnöke és állandó bizottságának tagja; Temesvár sz. kir. város díszpolgára, Budapest főváros törvényhatósági bizottságának tagja és VII. kerületének országos képviselője; az I. alapvizsgálati bizottság elnöke; a jog- és államtudományi kar volt dékánja s az egyetem volt rectora. *III. ker. Lajos-utca 17. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1865.)

KERKAPOLY KÁROLY, v. b. t. t., a cs. Lipótrend nagykeresztese, a politikai tudományok ny. r. tanára, jogtudor, a m. tud. Akadémia lev. tagja, a jog- és államtudományi kar volt dékánja. *Csillag-utca 8. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1868.)

LECHNER ÁGOSTON, jogtudor, a magyar közjog, közigazgatási és pénzügyi jog ny. r. tanára, a II-dik alapvizsg. és az államtudományi államvizsgálati bizottság tagja, a jog- és államtudományi kar volt dékánja. *Molnár-utca 25. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1869.)

APÁTHY ISTVÁN, kir. tanácsos, a vaskoronarend lov., jogtudor, hit. köz- és váltóügyvéd, a váltó- és kereskedelmi, tengeri és tételes európai nemzetközi jog ny. r., a törvénytudományi eljárás jogosított tanára, országgyűlési képviselő, a m. tud. Akademia, a budapesti kereskedelmi kamara lev., a II. alap és az államvizsgálati bizottság jogtudományi osztályának, a magyar jogászgyűlés állandó bizottságnak és a fővárosi bizottságnak tagja; a jog- és államtudományi kar volt dékánja, az egyetem volt rectora. *Csillag-utca 12. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1870.)

HAJNIK IMRE, jogtudor, az egyetemes és hazai jogtörténelem ny. r. tanára, az országos közoktatási tanács állandó, a magyar tud. Akademia rendes és a magyar történelmi társulat ig. választmányi, a vallás- és tanulmányi alap kezelését ellenőrző bizottságnak, az államvizsgálati bizottság államtudományi osztályának, és az első s a második alapvizsgálati bizottságnak tagja, s a jog- és államtudományi kar volt dékánja. *Ferencziek tere 2. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1872.)

SCHNIERER ALADÁR, jogtudor, a büntetőjog ny. r., az ésjog s a jog- és államtudományi encyclopædia jogosított tanára, a jogtudományi államvizsgálati és II-ik alapvizsgálati bizottság tagja, a jog- és államtudományi kar volt dékánja. *Csillag-utca 8. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1872.)

HERCZEGH MIHÁLY, jogtudor, köz- és váltó-ügyvéd, a polgári törvénykezés ny. r., a magyar magánjog jogosított tanára, az első és második alapvizsgálati, valamint az államvizsgálati bizottság jogtudományi osztályának, a budapesti ügyvédi vizsgáló bizottság és a jogászegylet igazgató választmányának tagja, a jog- és államtudományi kar volt dékánja. *Vámházkörút 12. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1872.)

SÁGHY GYULA, jogtudor, köz- és váltóügyvéd, az osztrák polgári jog ny. r. s az egyházi és római jog jogosított tanára, az első alapvizsgálati és az állam s a jogtudományi államvizsgálati bizottság, valamint a magyar jogászgyűlés állandó és Budapest főváros törvényhatósági bizottságának tagja, a jog- és államtudományi kar volt dékánja. *Borz-utca I. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1872.)

SZILÁGYI DEZSŐ, kir. miniszteri tanácsos, jogtudor, köz- és váltó-ügyvéd, a politikai tudományok ny. rendes, a büntetőjog jogosított tanára, országgyűlési képviselő, a II. alap-, valamint az államtudományi államvizsgálati bizottság tagja, a dunamelléki ref. egyházkerület főjegyzője, a jog- és államtudományi kar volt dékánja. *Státio-utca 10. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1874.)

PULSZKY ÁGOST (I. Egyetemi Tanács).

VÉCSEY TAMÁS, a római jog ny. r. tanára, a m. tud. Akadémia levelező tagja, jogtudor, hites köz- és váltó-ügyvéd, az I. alapvizsgálati bizottságnak e. i. másodelnöke, a II. alapvizsgálati bizottságnak, a magyar jogász-egylet választmányának tagja; a jog- és államtudományi kar volt dékánja. *Muzeum-utca 3. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1875.)

PLÓSZ SÁNDOR (I. Egyetemi Tanács).

LÁNG LAJOS, jogtudor, a statisztika ny. r. tanára, a II. alap- és az államtudományi államvizsgálati bizottságok, a magyar tud. Akadémia levelező tagja, országos képviselő. *Vigadó-tér 1. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1882.)

Rendkívüli tanárok.

ANTAL GYULA, jogtudor, köz- és váltó-ügyvéd, Baranyamegye választott bizottsági tagja, az ausztriai magánjog ny. rk. és az egyházjog jogosított tanára, az első alap-, úgy a jog- és államtudományi államvizsgálati és ügyvédvizsgáló bizottság tagja; volt országgyűlési képviselő. *Nyúl-utca 7. szám.* (Nyilv. rendkívüli tanárrá neveztetett 1881.)

BOCHKOR KÁROLY, jogtudor, az államszámvitel tan. rendkívüli tanára, az államtudományi és az államszámvitel vizsgáló bizottságok tagja, a honvéd kezelő tiszt iskolájának tanára; Csíkmegyei tiszteletbeli főjegyzője és törvényhatósági bizottságának tagja, országos képviselő, pénzügyminiszteri volt számvető. *Budavár, uri utca 16. sz.* (Ny. rk. tanárrá neveztetett 1881.)

FÖLDES BÉLA, jogtudor, a statisztika ny. rendkívüli tanára, a II. alap- és az államtudományi államvizsgálati bizottság tagja, az orsz. statisztikai tanács és a m. tud. Akadémia nemzetgazd. és statisztikai bizottságának tagja és jegyzője, a budapesti keresk. és iparkamra I. tagja. *Sugár-út 12. sz.* (Ny. rendkívüli tanárrá neveztetett 1882.)

Magántanárok képviselői.

TAKÁCS LAJOS (l. magántanárok).

CSILLAG GYULA (l. magántanárok).

Magántanárok.

SCHMIDT GYÖRGY, orvossebésztudor, szülészmester, a törvényszéki orvostan magántanára, Budapest főváros ker. főorvosa és volt törvényszéki boncznoka; a kir. m. természettudományi társulat, a budapesti kir. orvosegylet tagja; a pesti szegény-gyermekkérdőház volt kőrboncznoka. *Király-utca 57. sz.*

NIEDERMANN GYULA, orvos-sebésztudor, szülészmester, a törvényszéki lélektan magántanára, a budapesti kir. orvosegylet tagja, a budai országos tébolyda első orvosa. *Lipótmezőn, az országos tébolydában.*

DOBRÁNSZKY PÉTER, jog- és bölesésztudor, országgyűlési képviselő, a m. kir. műegyetemen a statisztika és földrajztörténelem ny. r., a statisztika egyetemi magántanára; az államtudományi államvizsgálati bizottság, a m. tud. Akadémia statisztikai és nemzetgazdasági bizottságának tagja. *Kertész-utca 25. sz.*

TAKÁCS LAJOS, jogtudor, köz- és váltóügyvéd, a magyar általános hitelbank titkára, a fővárosi törvényhatósági bizottság tagja, a római jog magántanára, az I. alapvizsgálati bizottság tagja. *Zöldfa-utca 15. sz.*

Csatári CSATÁRY LAJOS, orvos-sebésztudor, szülész és szemészmester; egészségügyi tanácsos s e tanács jegyzője; m. k. államvasuti igazgató főorvos; a török cs. Medjidierend tisztje, a belga kir. Lipóterend lovagja; a budapesti kir. orvosegylet, a m. kir. természettudományi társulat, a bécsi cs. kir. állat-növénytan, a párisi orvostörvényszéki, a brüsseli kir. közegészségi, az alsórajnai természet-orvostani, a német törvényszéki lélektani tudományos egyletek s a m. kir. honvédmenházi felügyelő bizottság tagja, volt honvéd-százados, a brüsseli, párisi, amsterdami és genfi nemzetközi orvosi és közegészségi congressusok volt tb. elnöke. *Egyetem-utca 2. sz.*

FAYER LÁSZLÓ, jogtudor, hit. ügyvéd, az ügyvédi vizsgálat és a jogtudományi államvizsg. bizottság tagja, a Jogtudományi Közlöny főmunkatársa, a Magyar Jogászegylet titkára, a bűnvádi eljárás magántanára. *Széchenyi-tér 6. sz.*

HERICH KÁROLY, jogtudor, osztálytanácsos a kereskedelmi mi-

niszteriumban, miniszteri tőzsdebiztos, a magyar kir. államvasutak igazgató tanácsának póttagja; a jog- és államtudományi államvizsga, valamint az ügyvédvizsgáló bizottság tagja; a nemzetközi statisztikai congressus állandó bizottságának titkára; a házi ipar- és iparoktatási országos bizottság és az országos statisztikai tanács rendes, a zágrábi keresk. s iparkamra lev., a magyar jogászgyűlés állandó bizottságának tagja; több kül- és belföldi rend közép- és kiskeresztese stb.; a kereskedelmi és váltójog magántanára. *Vadászkürt-szálloda.*

CSIKY KÁLMÁN, jogtudor, országgyűlési képviselő, a jogtudományi államvizsgáló bizottság, az erdélyi «Kemény Zsigmond irodalmi társaság» s a fővárosi törvényhatósági bizottság tagja; a magyar magánjog magántanára. *Pipa-utca 6. sz.*

CSILLAG GYULA, jogtudor, hites ügyvéd, a magyar földhitelintézet jogügyi segédelőadója, a magyarországi telekkönyvvezetők orsz. egyesületének tiszteletbeli tagja, a jog- és államtudományi államvizsgáló bizottságok és a párisi Société de législation comparée tagja, a telekkönyvi rendtartásnak magántanára. *Lipót-utca 48. sz.*

HAVAS SÁNDOR, hit. ügyvéd, a földmivelés-, ipar- s kereskedelmi miniszterium volt helyettes államtitkára, főv. biz. tag; az orsz. statisztikai tanács, a műemlékek orsz. bizottságának, a budapesti ügyvédi, az államtudományi vizsgáló bizottság és a budai várbeli államtanítóképezde igazgató tanács tagja, a fővárosi erdőrendészeti közigazgatási, továbbá az erdőrendészeti és kültelki, a régészeti és a budai főegyház építési bizottság elnöke, az egyetemes közigazgatási jog magántanára. *Vár, úri utca 16. sz.*

WEKERLE SÁNDOR, jogtudor, osztálytanácsos a magy. kir. pénzügyminiszteriumban, a pénzügyi törvényisme magántanára, az államtudományi államvizsgáló bizottság tagja. *Nádor-utca 34. sz.*

LÁNCZY GYULA, jogtudor, h. köz- és váltóügyvéd, országos képviselő, a politika magántanára, az államtudományi államvizsgáló bizottság tagja. *Tükör-utca 6. sz.*

CSARADA JÁNOS, jogtudor, az európai nemzetközi jog és jogbölcsezet magántanára. *Üllői út 24. sz.*

KASTOVSKY JÁNOS, m. kir. pénzügyminiszteri számtanácsos, az államszámviteltan magántanára, az államszámviteltani vizsgáló bizottság tagja. *Budavár, Fortuna-utca 13. sz.*

KÖRÖSSY JÓZSEF, a statisztika m. tanára, a Ferencz József-rend, az orosz Szt.-Anna-rend és a belga Lipót-rend lovagja, a m. tud. Akadémia I. tagja, a fővárosi statisztikai hivatal igazgatója, az országos statisztikai tanácsnak, a nemzetközi statisztikai és a nemzetközi

demografiai congressusok állandó bizottságainak tagja, a párisi «Société de Statistique», a manchesteri «Statistical Society» levelező tagja, a nissni-nowgorod-i gouvernement statisztikai bizottságának kültagja, a párisi «Société de médecine publique», az ugyanott székelő «Société d'hygiène», a brüsseli «Société royale d'hygiène», a milanói «Società italiana d'igiene», a bordeauxi «Société d'hygiène» kül, a budapesti és aradi kereskedelmi- és iparkamrák levelező tagja, a budapest-lipótvárosi iskolaszék tagja. *VI. ker. Sugár-út 60. sz.*

NEUMANN ÁRMIN, jogtudor, ügyvéd, a kereskedelmi jog magántanára, a jogtudományi államvizsgálati bizottság tagja. *Sugár-út 1. sz.*

MELICHÁR KÁLMÁN, jogtudor, m. kir. honvédelmi miniszteri fogalmazó, az egyházjog magántanára, az államtudományi államvizsgálati bizottság tagja. *Üllői út 20. sz.*

DEL'ADAMI REZSŐ, h. ügyvéd, jogtudor, a m. magánjog magántanára, a jogtudományi államvizsgálati bizottság tagja. *Dorottya-utca 6. sz.*

SCHWARTZER OTTÓ, orvostudor, a törvényszéki orvosi lélektan magántanára. *I. ker. Kékgolyó-utca.*

Kari pedellus.

MAJDÁN FERENCZ. *Az egyetem központi épületben.*

Kari segédszolgák.

GÁL MÁTYÁS. *Az egyetem központi épületében.*

SVACSK JÓZSEF. *Az egyetem központi épületében.*

III. ORVOSTUDOMÁNYI KAR.

Dékán és elnök.

BALOGH KÁLMÁN (l. Egyetemi Tanács).

Nyilvános rendes tanárok.

LENHOSSÉK JÓZSEF, kir. tanácsos; az osztrák cs. vaskorona-rend III. osztály *lovagja*; a portugalli Krisztus, a spanyol kir. Izabella csillagos és III. Károly rend *közép*; az olasz kir. korona-rend *tiszti keresztese*; a svéd kir. Wasa-, a badeni nagyhercegi zähringi I. oszt., a hesseni nagyhercegi nagylelkű Fülöp-rend I. oszt. és az anhalti hercegi medve Albert érdemrend *lovag keresztese*;

minden fokú *orvos-sebésztudor*; a tudomány-egyetem 1878/9-diki tanévben volt *rectora*; a leiró és tájboneztan ny. r. tanára és az I. boneztani intézet és gyűjteménytár *igazgatója*; az orvoskari ösztöndíj *vezetője*; a párisi «Société anthropologique» külső «membre associé»-ja; a párisi «Société anatomique» és a német orvostársulat, a prágai csehországi «Societas medicorum», a müncheni «Societas anthropologica», a florenci «Società italiana di antropologia e psicologia comparata», a temesvári délmagyarországi történelmi és régészeti társulat és a tiszafüred-vidéki régészeti egylet *tiszteleti tagja*; a budapesti országos régészeti és embertani társulat állandó választmányi és rendes tagja, valamint annak ősrégészeti és embertani szakosztály elnöke; a m. tud. Akademia, a kir. m. természettudományi társulat, a budapesti kir. orvosegylet, a nagyszombati természettudományi egyesület és a m. történelmi társulat *rendes*; a m. orvosi könyvkiadó társulat alapító tagja; a cs. kir. bécsi «Gesellschaft der Aerzte» és a cs. kir. «Zoologisch-botanischer Verein», a párisi «Société de Biologie», a brüsseli kir. «Société de sciences médicales et naturelles», a berlini «Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte» és a göttingai kir. «Gesellschaft der Wissenschaften» *levelező tagja*. *Muzeum-körút* 33. sz. (Ny. r. tanárrá nevezetett Kolozsvárra 1854., Budapestre 1859.)

JENDRÁSSIK JENŐ (I. Egyetemi Tanács).

WAGNER JÁNOS, kir. tanácsos, orvostudor, szülésmester, a gyakorlati belgyógyászat ny. r. tanára; az első belgyógyászati kóroda igazgatója, a m. orvosi könyvkiadó társulat igazgató és alapító, a közegészségügyi tanács, a budapesti kir. orvosegylet, a kir. m. természettudományi társulat rendes tagja. *Erzsébet-tér* 4. sz. (Ny. rendkívüli tanárrá nevezetett 1847., rendes tanárrá nevezetett 1861.)

KORÁNYI FRIGYES (I. Egyetemi Tanács).

BALOGH KÁLMÁN (I. Egyetemi Tanács).

KOVÁCS JÓZSEF, az ausztr. cs. Lipót és Ferencz József-rendek és a szász kir. Albert-rend kis kereszties lovagja, orvos- és sebésztudor, műtő és szülésmester, a gyakorlati sebészet ny. r. tanára; az I. sebészeti kóroda és műtőintézet igazgatója; a magyar orvosok és természetvizsgálók Budapesten tartott XX-dik vándorgyűlésének volt elnöke, ugyanazon vándorgyűlések állandó központi választmányának elnöke, a budapesti orvosi körnek tagja és volt elnöke, az országos közegészségi tanács és a kir. orvosegylet rendes és a magyar orvosi könyvkiadó társulat alapító, a jáász-künkerületi orvosegylet tisztb., a kir. m. természettudományi, és több tudós és humanisztikai társulat

tisztb. és rendes tagja, az egyetem 1874/5-iki tanévében volt rectora. Hevesmegye bizottságának virilis tagja. *Vámház-körút 4. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1870.)

BÓKAI JÁNOS, kir. tanácsos, a vaskoronarend lovagja, orvos- és sebésztudor, szemézmester, a gyermekgyógyászatban ny. r. tanára; a pesti szegény-gyermekkorház igazgató főorvosa; az orsz. központi védhímlő-oltó intézet igazgatója; az orsz. közegészségügyi tanács rendes, a budapesti kir. orvosegylet választmányi, a kir. természet-tudományi társulat rendes, a bécsi orvosegylet lev., a jász-kúnkerületi orvosegylet tisztb. és a fővárosi bizottság tagja, a magyar orvosi könyvkiadó társulat alelnöke. *Muzeum-utca 9. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1873.)

SCHUTHAUER GUSZTÁV, orvostudor, a kórboncztan ny. r. tanára, a kórboncz- és kórszövegtani intézet igazgatója, Budapest főváros boncznoka; a budapesti kir. orvosegylet és a kir. m. természettudományi társulat rendes, az országos közegészségi tanács r. k. tagja. *Józsefváros. Ősz-utca 41. sz.* (Ny. r. tanárrá nev. 1874.)

FODOR JÓZSEF, orvos-sebésztudor, szemész- és szülésmester, a közegészségtan és orvosi rendőrség ny. r. tanára s a közegészségtani intézet igazgatója; az országos statisztikai, az országos közegészségi tanács és a magyar tud. Akademia rendes tagja; a budapesti kir. orvosegylet választmányi, a kolozsvári orvostermészettudományi, a német közegészségügyi rendes, a magyar könyvkiadó társulat alapító és igazgató, a kir. magy. természettudományi társulat örökítő tagja és első titkára. *Koronaherczeg-utca 11. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1872. Kolozsvárra.)

SCHULEK VILMOS, orvos-sebésztudor, szemész- és szülésmester, az elméleti és gyakorlati szemészet ny. r. tanára, a szemészeti kóroda igazgatója, a kolozsvári kir. tud. egyetem volt rectora, a heidelbergi szemésztársulat rendes, a budapesti kir. orvosegylet választmányi, a kir. m. természettudományi, a földtani társulat rendes és a magyar orvosi könyvkiadó társulat alapító tagja. *Sas-utca 23. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1872. október 15. Kolozsvárra.)

MIHÁLKOVICS GÉZA, orvos-sebésztudor, szemész- és szülésmester, a leiró boncztan, tájboncztan és a fejlődéstan ny. r. tanára, a II. boncztani intézet és gyűjteménytár igazgatója, a m. tud. Akademia levelező tagja, a budapesti kir. orvosegylet rendes, a természet-tudományi társulat örökítő és választmányi, és a magyar orvosi könyvkiadó társulat alapító és igazgatósági tagja. *Üllői út 25. sz. Köztelek.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1878.)

KÉZMÁRSZKY TIVADAR, orvos-sebésztudor, szülésmester, az elméleti és gyakorlati szüléset ny. r., a szülés rendellenességeiről szóló tan m. tanára, az orsz. közegézs. tanács r., a budapesti kir. orvos-egylet választmányi, a kir. természettud. társ. r., a lipcei gynækol. társulat levelező tagja. *Zöldfa-utca 15. sz. Kecskeméti ház.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1879.)

LUMNICZER SÁNDOR, kir. tanácsos, a cs. Ferencz József-rend lovagkeresztese, orvos és sebésztudor, szülésmester és mütő, a gyakorlati sebészet ny. r. tanára; a II. sebészeti kóroda és mütőintézet igazgatója; a budapesti közkórház I. sebészeti osztályának főorvosa, az orsz. közegézs. tanács, a budapesti kir. orvosegylet elnöke, a kir. m. természettud. társ. r., a jász-kún-kerületi orvos-egylet tisztb. s a m. orvosi könyvkiadó társulat alapító tagja, Pestmegye tiszt. főorvosa. *Kecskeméti utca 8. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1880.)

TAUFFER VILMOS, orvos-sebésztudor, szülésmester, a szüléset és nőgyógyászat ny. r. tanára, a II. szülészeti és nőgyógyászati kóroda igazgatója, az orsz. közegézségügyi tanács r. k. tagja, a budapesti kir. orvosegylet, a természettud. társulat és a kolozsvári orvostermészettud. társulat r. és a főváros bizottsági tagja. *Muzeum-körút 23. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1881.)

PLÓSZ PÁL, orvostudor, szülésmester, az élet- és kórvegytan ny. r. tanára, az élet- és kórvegytani intézet igazgatója, a kir. magy. természettud. társ. választmányi, a budapesti kir. orvosegylet, s a m. orvosi könyvkiadó társulat rendes, a magy. tud. Akademia lev. tagja. *Üllői út 4. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1882.)

AJTAI K. SÁNDOR, orvostudor, a kolozsvári m. k. t. egyetemen az ált. kór- és gyógytan, s az egyet. gyógyszeratan, utóbb a törvénszéki orvostan és orvosi rendészet volt ny. r. tanára és jogkari előadója, orvosi karának négy évi dékánja, s ugyanazon egyetem volt rectora; t. t. t. tagja, a budapesti m. k. t. egyetemen, a törvénszéki orvostan ny. r. tanára, s az egyetemi törvénszéki orvostani intézet igazgatója, a budapesti m. kir. törvénszék orvosi szakértője, s a fővárosi államrendőrség boncznoka. Ny. r. tanárrá nevezetett Kolozsvárra 1873., Budapestre 1882. *Üllői út 31. sz. I. 5.*

HÖGYES ENDRE, orvossebésztudor, az általános és kísérleti kór- és gyógytan ny. r. tanára, a kolozsvári k. m. tud. egyetemen az általános kór-, gyógy- és gyógyszeratan volt ny. r. tanára és orvosi karának két izben dékánja és három izben prodékánja, a m. tud. Akademia lev. tagja, a budapest kir. orvos-egylet és a kir. term. tud. társulat és az Erdélyi Muzeum-egylet rendes, a magyar orvosi könyvkiadó tár-

sulat alapító tagja, a kolozsvári orvostermészettudományi társulat tiszteletbeli elnöke. Ny. r. tanárrá neveztetett a kolozsvári k. m. tud. egyetemhez 1875., a budapesti k. m. tud. egyetemhez 1883.

Nyilvános rendkívüli tanárok.

BAKODY TIVADAR, orvostudor és szülész-mester, a különös kór- és hasonszenvi gyógytan ny. rk. tanára, a bécsi cs. egyetem orvostudori karának bekebelezett tagja, a budapesti közkórház hasonszenvi osztályának főorvosa, a «Bethesda» kórház igazgató orvosa, a szt-pétervári h. orvosi társulat tiszt., a párisi német orvostársaság és a csehországi orvosok egyletének lev., a magyar biológiai társulat rendes tagja és Pestmegye tiszt. fővárosa. *Ősz-utca 22. sz.* (Ny. rk. tanárrá neveztetett 1873.)

LAUFENAUER KÁROLY, orvos-sebésztudor, szülész-mester, az elmekór- és gyógytan ny. rk., a törvényszéki lélektan megbízott tanára; szent Rókus-kórházi rendelő orvos. A budapesti kir. orvos-egylet, a természettudományi társulat és a bécsi elmekórtani társulat rendes tagja. *Hatvani utca 3. sz.* (Ny. rk. tanárrá neveztetett 1882.)

Czímzetes rendkívüli tanárok.

GEBHARDT LAJOS, orvos és sebésztudor, a mellkórisme és gyógytan nyilv. rk., a sebészek számára rendelt elméleti orvostan és belgyógygyakorlat volt hely. tanára, a sz. Rókus-kórház igazgatója és a mellbetegosztálynak főorvosa, a magyar orvosi könyvkiadó társaság alapító, a budapesti iskolatanács és a fővárosi bizottság, a kir. orvos-egylet és a kir. m. természettudományi társulat rendes tagja. *Hatvani utca 8. sz.*

POOR IMRE, orvostudor és szülész-mester, a bőrbetegségek és bujakórtan ny. rk. tanára, a budapesti sz. Rókus-kórház III. orvosi osztályának főorvosa, a főváros bizottsági s az orsz. közmunkatanács rendes, a magyar tud. Akadémia lev. tagja, a m. orvosok s a természetvizsgálók áll. közp. választmányának tagja, a budapesti kir. orvos-egylet és a kir. m. természettudományi társulat rendes, a m. orvosi könyvkiadó társulat alapító, a jáász-kúnkerületi orvosegylet tiszt. tagja, Pestmegye tisztb. főorvosa, a «Gyógyászat» című orvosi folyóirat tulajdonosa. *Só-utca 6. sz.*

NAVRATIL IMRE, orvos- és sebésztudor, szemész- és szülész-mester és mütő; az orr- és gégetükrészlet, a fej és nyak sebészeti betegségei-

ről szóló tan ny. rk. tanára, a budapesti kir. orvosegylet rendes, kir. m. természettudományi és a földrajzi társulatok rendes, a magyar orvosi könyvkiadó társulat alapító s igazgató, s több humanistika társulatnak tisztb. és rendes tagja, a budapesti sz. Rókushoz címze közkórház II. sebészeti osztályának fő- és gégebeteg osztályának rendelő orvosa. *Lipót-utca 10. sz.*

BÖKE GYULA, orvostudor és szülésmester, a fülgyógyászat ny. rk. tanára, a budapesti közkórház fülbeteg-osztályának rendelő orvosa, a pesti szegény gyermekkórház fülorvosa, a budapesti királyi orvosegylet, a kir. m. természettudományi és a magyar orvosi könyvkiadó társulat alapító, és a fővárosi és egészségügyi bizottságnak tagja. *Bécsi utca 6. sz.*

SCHWIMMER ERNŐ, orvos-sebésztudor, a bőr- és bujakórtan ny. rk. tanára, a fővárosi közkórház küteg-osztályának rendelő orvosa, a budapesti kir. orvosegylet választmányi; a londoni dermatologica section tiszteletbeli, a kir. m. természettudományi társulat, a főváros és egészségügyi bizottságnak rendes és a magyar orvosi könyvkiadó társulat alapító tagja. *József-tér 11. sz.*

KÉTLY KÁROLY, orvostudor, a villamgyógyászat rendkívüli tanára, a magyar orvosi könyvkiadó társulat alapító és igazgató, a kir. magyar természettudományi társaság örökös és a budapesti királyi orvosegylet választmányi és rendes tagja; rókuskórházi főorvos s a pesti szegény gyermekkórház tiszt. főorvosa. *Muzeum-körut 41. sz.*

THANHOFFER LAJOS, orvos- és sebésztudor, mütő, a szövettan ny. rk. tanára, az állatorvosi tanintézetben az élettan s természettan ny. r. tanára, a budapesti orvosegylet r., a kir. m. természettudományi társulat rendes s választmányi, a magyar tudom. Akademia lev. tagja. *Ferencz József-rakpart 13. sz.*

ANTAL GÉZA, orvos-sebésztudor, szülésmester és mütő, a férfi és női ivarszervek sebészeti bántalmairól szóló tan ny. rk. tanára, az orsz. közegészségügyi tanács r. k., a budapesti kir. orvosegylet tagja, rókuskórházi rendelő orvos. *Kis hid-utca 9. sz.*

STILLER BERTALAN, orvos-sebésztudor, szülésmester, a hasbetegségek kór- és gyógytanának ny. rk. tanára; a pesti izraelita kórház főorvosa, a budapesti kir. orvosegylet választmányi tagja s volt első titkára, a kir. m. természettudományi társulat rendes tagja. *Nádor-utca 7. sz.*

A magántanárok képviselői.

TAKÁCS ENDRE (I. Magántanárok).

WITTMANN LÁZÁR (I. Magántanárok).

Magántanárok.

BATIZFALVY SÁMUEL, orvos- és sebésztudor, szülésmester, a test-egyenészet m. tanára, a budapesti sebészi és orthopædiai magán-gyógyintézet igazgató-tulajdonosa, a m. tud. Akadémia lev., a jász-künkerületi orvosegylet tiszteletbeli, a magyar orvosi könyvkiadó és a budapesti állat- és növényhonosító társulat, a magyar írók segélyegylete s a budapesti nemzeti tornaegylet alapító tagja és volt elnöke; a magyar orvosok és természetvizsgálók nagygyűlésének volt titkára és alelnöke, ugyanezen gyűlések állandó központi választmányának tagja; a budapesti királyi orvosegylet, a kir. m. természettudományi társulat rendes tagja; az budapesti izr. nőegylet tiszteletbeli tagja, a budapesti orvosi kör orvosi szakosztályának volt elnöke; Budapest főváros törvényhatósági és egészségügyi bizottságának tagja; a magyar földrajzi társulat rendes, és a debreczeni tornaegylet tiszteletbeli tagja stb. *Városligeti fasor 51. sz.*

BOLYÓ KÁROLY, orvos- és sebésztudor, szülésmester, az elmekór és elmeagyógyászat m. tanára; a budai országos tébolyda elsőd-orvosa, a budapesti kir. orvosegylet és a kir. m. természettudományi társulat tagja. *Budán, az országos tébolydában.*

HASENFELD MANÓ, orvos- és sebésztudor, szülésmester, a fürdőgyógyászat m. tanára; a budapesti orvosegylet, a kir. m. természettudományi társulat s a földtani társulat rendes tagja, a párisi orvosfürdészeti, a londoni orvosegylet és a londoni nőgyógyászati társulat lev. tagja, s Szliács rendelő főorvosa. *Muzeum-körút 9. sz.*

SIKLÓSY GYULA, orvos- és sebésztudor, szemésmester, a szemészeti műtét m. tanára, Somogy megye t. főorvosa, a budapesti kir. orvosegylet, a kir. m. természettudományi társulat és a heidelbergi ophthalm. Gesellschaft tagja; a budapesti Rókus-kórház szemészeti osztályának főorvosa. *Muzeum-körút, takarékpénztári épület 18. sz.*

CSATÁRI CSATÁRY LAJOS, orvos- és sebésztudor, szülész- és szemésmester, egészségügyi tanácsos s az országos közegészségi tanács jegyzője, m. kir. államvasúti igazgató-főorvos, a cs. vaskoronarend harmadosztályu s a belga kir. Lipótrend lovagja, a cs. ottoman Medjidie-rend tisztje; a budapesti kir. orvosegylet, a m. kir. termé-

szettudományi, bécsi cs. kir. állat-növényteni, a brüsseli kir. közegészségi, a párisi orvostörvényszéki, az alsó-rajnai természet-orvostani s a német törvényszéki lélektani tudományos egyletek tagja, volt 1848/9-iki honvédszázados s a m. kir. honvédmenházi felügyelő bizottság tagja, a brüsseli, amsterdami, párisi egészségügyi congressusok volt tb. elnöke, a tápszerek hamisítása s azoknak vizsgálatára vonatkozó tan m. tanára. *Eggetem-utca 1.*

VEREBÉLY LÁSZLÓ, orvos-sebésztudor, szülésmester és mütő, a mütősebészet m. tanára, a pesti szegény-gyermekkérdőház tiszt. sebésze, a budapesti orvosegylet és a kir. m. természettudományi társulat tagja. *Koronaherczeg-utca 18. sz.*

MÜLLER KÁLMÁN, orvos-sebésztudor, szülésmester, a hasbetegségek kór- és gyógytanának m. tanára, közkórházi főorvos. *IV. ker. Váci-utca 25. sz.*

RÉCZEY IMRE, orvos-sebésztudor, szülésmester és mütő, a budapesti kir. orvosegyesület r. tagja és titkára, a kir. magy. természettudományi társulat és a kolozsvári orvos-természettudományi társulat rendes tagja, a csontok és ízületek nem erőszaki sebészeti bántalmairól szóló tan magántanára. *IV. ker. Múzeum-körút 9. sz.*

ELISCHER GYULA, orvos-sebésztudor, szülésmester, a méh és járulécai lobos folyamatai kór- és gyógytanának magántanára; a budapesti kir. orvosegylet s a londoni Obstetrical Society rendes tagja. *Szervita-tér 4. sz.*

WITTMANN LÁZÁR, orvos-sebésztudor, szemész- és szülésmester, a budapesti kir. magy. természettudományi társulat, a kir. orvosegylet r. tagja, a védhímlőoltás magántanára, az országos központi oltóintézet e. i. vezetője, az általános rendelő gyógyintézetben a gyermekgyógyászati osztály vezetője, gyermekkérdőházi volt I. segédorvos. *VI. Sugár-út 11. sz.*

PURJESZ ZSIGMOND, orvostudor, az ókori orvostudomány történelmének magántanára, a budapesti kir. orvosegylet és a kir. magy. természettudományi társulat r. tagja, az alföld-fiumei vasút főorvosa. *Sugár-út 14. sz.*

GOLDZIEHER VILMOS, orvos-sebésztudor, szemészmester, a lát szerv kórboncztanának magántanára, az országos vakok intézetének, és az «általános rendelő gyógyintézet» szemorvosa, a budapesti kir. orvosegylet rendes tagja. *Bálvány-utca 2. sz.*

LIEBMANN MÓR, orvos-sebésztudor, szülésmester, a szülészeti mütétan magántanára, a budapesti kir. orvosegylet és természettudományi társulat tagja. *Sugár-út 15. sz.*

BÁRON JÓNÁS, orvos-sebésztudor, szemész- és szülésmester, műtő, a sérvek kór és gyógytanának magántanára; a pesti izraelita kórház sebészi osztályának főorvosa, a budapesti kir. orvos-egyesület és kir. m. természettudományi társulat r. tagja. *Sas-utca 5. sz.*

TAKÁCS ENDRE, orvos-sebésztudor, az idegkórtan magántanára, a budapesti kir. orvosegylet és a k. m. természettudományi társulat r. tagja. *IV. Városház-utca 4. sz.*

PUKY ÁKOS, orvos-sebésztudor, szülésmester, műtő, a sebész első teendői és a sebkezelés magántanára. *Szervita-tér 4. sz.*

BABESIU VICTOR, egyetemes orvostudor, a kórszövettan magántanára; kórboncztan első tanársegéd, a budapesti kir. orvosegylet s a kir. természettudományi társulat r. tagja. *Stáció-utca 44. sz.*

REGÉCZI NAGY IMRE, orvostudor, az élettani eszköz- és kísérleti módszertan magántanára. Élettani tanársegéd. *Eszterházi-utca 5. sz.*

SZALÁRDI MÓR, egyetemes orvostudor, az orvosi statisztika magántanára. *Ősz-utca 4. sz.*

ISZLAY JÓZSEF, orvos-sebésztudor, szülész- és szemésmester, műtő, az egyetemes fogtan és foggyógyászat magántanára. *Gizella-tér 2. sz.*

ÁRKÖVY JÓZSEF, orvos-sebésztudor, fogászmester, a fogászat magántanára. *Ferencziek bazárja.*

JANNY GYULA, orvos-sebésztudor, szülésmester és műtő, a sebészi általános kór- és gyógytan m. tanára, a Rókus-kórház III. seb. oszt. főorvosa; a budapesti kir. orvos-egylet és a m. kir. természettud. társulat rendes tagja stb. *Koronaherceg-utca 6. sz.*

DOLLINGER GYULA, orvos-sebésztudor, a testegyenészet m. tanára. *VIII. ker. Zerge-utca 6. sz.*

LICHTENBERG KORNÉL, orvostudor, az elméleti és gyakorlati fülgyógyászat m. tanára. *V. ker. Nádor-utca 23. sz.*

FALUDY GÉZA, orvostudor, szülésmester, a gyermekgyógyászat m. tanára, a kir. orvosegylet és a budapesti kir. magy. természettud. társulat rendes tagja, a Budapest Terézváros váci körút 19. sz. a. gyermekgyógyintézet igazgató-tulajdonosa és rendelő orvosa. *VI. Váci körút 19. sz.*

Tanársegédek.

BABESIU VICTOR (I. magántanárok).

REGÉCZI NAGY IMRE (I. magántanárok).

ANGYÁN BÉLA, orvos-sebésztudor, az I. belgyógykóroda tanársegéde, a budapesti kir. orvosegylet rendes tagja. *Ujvilág-utca 2. sz.*

BAUDIS ANTAL, orvostudor, leíró- tájboncztani tanársegéd. *VII. ker. Kazinczy-utca 19. sz.*

SCHMID HUGO, orvos-sebésztudor, szülészmester, II. sebészeti kórodai tanársegéd. *Rókus-kórház.*

ÓNODI D. A., egyetemes orvostudor, II. boncztani és fejlődéstani intézeti I-ső tanársegéd.

TÓTH LAJOS, egyetemes orvostudor, Pestm. tiszt. főorvosa, tart. ezredorvos, gyógyszerertani tanársegéd.

LÖTE JÓZSEF, egyetemes orvostudor, ált. kór- és gyógytani tanársegéd. *Zerge-utca 3. sz.*

PÉCHY JÁNOS, összes orvostud. tudora, a budapesti kir. orvosegylet tagja, törvényszéki orvostani tanársegéd.

GRÜNWARD MÓR, orvostudor, szülészmester, a II. szülészeti és nőgyógyászati kórodán a szülészeti poliklinikum tanársegéde. *Lakása az intézetben, bodzafa-utca 35. sz.*

OKOLICSÁNYI JÁNOS, az összes orvosi tudományok tudora, az élet- és kórvegytani tanszék tanársegéde, a budapesti kir. orvosegylet s a kir. m. természettudományi társulat rendes tagja.

SZABÓ GYÖRGY, orvos- és sebésztudor, szemészeti tanársegéd. *Ujvilág-utca 2. sz.*

SZÉNÁSSY SÁNDOR, orvos-sebésztudor, I. sebészeti kórodai tanársegéd, m. kir. sz. á. honvéd-ezredorvos. *I. sebészkóroda-épület, üllői út.*

FRANK ÖDÖN, az összes orvostudományok tudora, a közegészség-tani intézet tanársegéde, a budapest kir. orvosegylet és a természet-tudományi társulat tagja. *Eszterházy-utca 5. sz.*

FODOR JÁNOS, az összes orvostudományok tudora, az I. leíró- és tájboncztani intézet II-ik tanársegéde. *Mária-utca 39. sz.*

OTTAVA IGNÁ CZ, az összes orvosi tudományok tudora, szemészeti tanársegéd. *Ujvilág-utca 2. sz.*

KARSAI ZOLTÁN, az összes orvostudományok tudora; II. sebészeti kórodai 2-ik tanársegéd.

DIRNER GUSZTÁV, az összes orvostudományok tudora, a II. szülészeti és nőgyógyászati kóroda I-ső tanársegéde, a kir. orvosegylet és a természettudományi társulat tagja, tart. főorvos. *Lakása II. szüléskórodában, bodzafa-utca 35. sz.*

CZUKRÁSZ GYULA, a II. boncztani és fejlődéstani tanszéknél 2-ik tanársegéd. *Hunyadi-utca 49. sz.*

SZABÓ DÉNES, az összes orvostudományok tudora, az I. szülészeti és nőgyógyászati kóroda 2-ik tanársegéde. *Lakása az intézetben, Mária-utca 31. sz.*

IRSAI ARTUR, orvos-sebésztudor, a II. belgyógykóroda első tanársegéde.

NAGY BÉLA, az összes orvostudom. tudora; I. sebészeti kórodai 2-ik tanársegéd.

BIRÓ GÉZA, az összes orvosi tudományok tudora, törvényszéki orvostani tanársegéd. *Mária-utca 4. sz.*

DR. STERN SAMU, az összes orvostudományok tudora, a II. belgyógyászati kóroda 2-ik tanársegéde.

ROTTMANN ÁRMIN, az összes orvostudományok tudora, élettani 2-ik tanársegéd. *Eszterházy-utca 5. sz., az élettani intézetben.*

DIESCHER FERENCZ, az összes orvosi tudományok tudora, a II. szülészeti és nőgyógyászati kóroda 2-ik tanársegéde. *Lakása az intézetben, bodzafa-utca 35. sz.*

HUTYRA FERENCZ, az összes orvostudományok tudora, az egyesített kórbonez- és kórszövettani intézet 2-ik tanársegéde; a kir. orvosegylet tagja. *Csillag-utca 10. sz.*

Kari pedellus.

WERNER JÁNOS. *Üllői út 22. sz.*

Házmester.

SIPELIUS IGNÁCZ, egyszersmind a II. sebészeti tanszék szolgálja. *Hatvani utca, orvoskari épület.*

Kari segédszolga.

PRÁBICZ FÜLÖP. *Malom-utca 18. sz.*

IV. BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR.

Dékán és elnök.

LENGYEL BÉLA (l. Egyetemi Tanács).

Nyilvános rendes tanárok.

MARGÓ TIVADAR, a cs. ausztr. Lipótrend lovagkeresztese, sz. mm., bölcsészet-, orvos- és sebésztudor, szülésmester, az állattan és összehasonlító boneztan ny. r., az orvosi karnál a szövettan ny. rk. tanára; az állattani és összehasonlító boneztani intézet és gyűjtemény-

tár igazgatója; az országos közokt. tanács; a magy. tud. Akadémia rendes tagja, a magyar tud. Akadémia természettudományi állandó bizottságának, a bécsi állat- és növénytani társulat, a budapesti kir. orvos-egylet rendes, az országos egészségügyi tanács rendkívüli, a gymnasiumi tanárvizsgáló-bizottság, a kir. m. természettudományi társulat alapító és választmányi tagja, s állattani bizottságának elnöke, Angolhonban a «British Association for advancement of sciences» külső tagja, a bölcsészeti kar volt dékánja, az egyetem volt rectora. *Muzeum-körút 7. sz.* (Nyilv. rendes tanárrá neveztetett a kolozsvári orv. seb. Akad. 1860.; a budapesti egyetemre ny. r. tanárrá 1862.)

THAN KÁROLY, kir. tanácsos, a vaskoronarend III. oszt. lovagja, vegytudor, a vegytan ny. r. tanára, a vegytani intézet igazgatója, a kir. m. természettudományi társulat volt elnöke, annak tiszteletbeli és választmányi tagja; a m. tud. Akadémia rendes igazgatósági, és természettudományi állandó bizottságának tagja, a középtanodai tanárvizsgáló bizottság, a budapesti kir. orvosegylet, az orsz. közegészségügyi s közoktatási tanács, a m. kir. központi mértékhitelítő bizottság rendes, a cherbourghi «Société des sciences naturelles» levelező, a berlini vegyészeti egylet kültagja, a magyar és osztrák gyógyszerész-egyletek, a gráci magyar kör tisztb. tagja, a bölcsészeti kar volt dékánja s az egyetem volt rectora. *A vegytani intézet épületében.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1862.)

SZABÓ JÓZSEF (szentmiklósi), (I. Egyetemi Tanács).

HORVÁTH CYRILL, kegyesrendi áldozár és kormánysegéd, sz. mm. és bölcsészettudor, a bölcsészet ny. r. tanára; a m. tud. Akad. tisztb., a bécsi cs. kir. földtani intézetnek és a gymnasiumi tanárvizsgáló bizottság tagja. *A kegyesrendiek házában.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1863.)

KERÉKGYÁRTÓ ÁRPÁD ALAJOS, sz. mm. és bölcsészettudor, Magyarország történelmének ny. r. és az egyetemes történelem jogosított tanára, sz. kir. Pest város volt törvényszéki főjegyzője, közigazgatási és törvényszéki tanácsosa, h. al- és főpolgármester, a m. tud. Akadémia és az erdélyi muzeumegylet levelező tagja, hites köz- és váltótörvényszéki ügyvéd, a gymnasiumi tanárvizsgáló bizottságnak vizsgáló tagja; a bölcsészeti kar volt dékánja. *Sörház-utca 6. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezett 1866.)

TÉLFY IVÁN, bölcsészettudor, a classica philologia ny. r. tanára, a hellen irodalomterjesztő athéni társulat, az athéni Byron-, Parnassus-, Didaskalikos Syllogos, a görög középkori kutatások konstanti-

nápolyi társulatának, és a budapesti philologiai társaság tiszt., az Association pour l'encouragement des études grecques en France, a gymnasiumi tanárvizsgáló bizottság, a magyar történelmi társulat rendes, a m. tud. Akademia, a paduai Akademia s a görögországi archæologia társaság lev. tagja; a görög Megváltó-rend aranykoronás keresztese; az országos középtanodai tanárvizsgáló bizottság tagja, hit. köz- és váltóügyvéd, a görög philologiai muzeum igazgatója, a bölcsészeti kar volt dékánja. *Pannonia-szálloda*. (Rendkívüli tanárrá nevezetett 1852., ny. r. tanárrá pedig 1867. Ugyanazon évben rendkívüli tanári évei rendesekké számítottak be.)

HATALA PÉTER, hittudor, a sémi nyelvek ny. r. tanára; az egyetem volt rectora; a magyar írók és művészek társaságának alelnöke. (Ny. r. tanárrá nevezetett 1866.)

HORVÁTH ÁRPÁD, sz. mm. bölcsészet- és jogtudor, az oklevél- és ezimertan ny. r. tanára; az egyetemi könyvtár volt igazgatója; a magy. történ. társulat igazg. választmányának tagja; hites ügyvéd. *Képiró-utca 6. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1848.)

LUBRICH ÁGOST, a fensőbb neveléstan ny. r. tanára, a gymnasiumi tanárvizsgáló bizottság tagja. *Sándor-utca 32. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1870.)

HUNFALVY JÁNOS, kir. tanácsos, az orosz Szaniszlórend lovagja, a francia közoktatási tiszt. rendjelének birtokosa, az olasz koronarend középkeresztese, sz. mm. és bölcsészettudor, az egyetemes összehasonlító földrajz ny. r. tanára, a m. tud. Akademia r. tagja, a m. földrajzi társulat elnöke, a kir. m. természettudományi és földtani társulatok rendes, a genfi, antwerpeni és bécsi cs. k. földrajzi társulatok tiszteletbeli, a berlini, párisi és belga földrajzi társaságok lev. tagja, a bölcsészeti kar volt dékánja. *Viziváros, Ilona-lépcső, Hunfalvy-utca 2. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1870.)

VÁMBÉRY ARMIN, bölcsészettudor, a keleti nyelvek és irodalmak ny. r. tanára; a m. tud. Akademia rendes, a németországi s londoni keleti társaságok lev., a berlini, Majna melletti frankfurti, amsterdami, drezdai s londoni, római, baseli, bécsi földismeitársulatok és a párisi Sociéte Philologique tisztb., és a «British Association for Advancement of Sciences», és a bécsi Orientalisches Museum lev. tagja; a londoni Anthropological Society magyarországi titkára; a török Medsidie-rendjel commandeure; az olasz Móricz és Lázár, a mexikói Notre-Dame da Quadelupe, a persa Sir ü Khursid rendjelek tisztí jelyvényeinek, nemkülönben ő cs. és kir. Felsege, a tudomány- és művészetérti nagy aranyérem birtokosa és az olasz koronarendnek

lovag keresztese. *Ferencz József-rakpart 2. sz.* (Rkiv. 1868. Ny. r. tanárrá neveztetett 1870.)

JURÁNYI LAJOS, orvostudor, a növénytan ny. r. tanára, a kir. egyetemi növénykert igazgatója, a m. tud. Akademia r. tagja; az orsz. közoktatási és az orsz. egészségügyi tanács rk., a gymnasiumi tanárvizsgáló bizottság, az edinburgi royal botanical society külső tagja, a kir. m. természettudományi, a m. földrajzi, a m. földtani, és a bécsi cs. kir. állatnövénytanai társulat tagja. *A növénykerben.* (Rki. 1866. Ny. r. tanárrá neveztetett 1871.)

KÖNDÖR GUSZTÁV (I. Egyetemi Tanács).

SALAMON FERENCZ, bölcsészettudor, a magyar történelem ny. r. tanára, a m. tud. Akademia rendes, Kisfaludy-társaság tagja. *Damjanics-utca 52. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1870.)

BUDENZ JÓZSEF, kir. tanácsos, sz. mm. és bölcsészettudor, az altaji összehasonlító nyelvészet ny. r. tanára, a magy. tud. Akademia rendes tagja, a helsingforsi finn irodalmi társaság, a dorpati észt tudós-társaság, s a szentpétervári tud. Akademia lev. tagja. *Krisztinaváros, Mozdony-utca 9. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1872.)

EÖTVÖS LORÁND báró, sz. és bölcsészettudor, a felsőbb természettan ny. r. tanára; m. tud. Akademia rendes tagja, a középtanodai tanárvizsgáló bizottság tagja, a természettani intézet igazgatója. *Eszterházy-utca 24. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1872. május 21.)

GYULAI PÁL, bölcsészettudor, a magyar irodalomtörténet ny. r. tanára, a m. tud. Akademia igazgató és rendes tagja, és osztálytitkára, a Kisfaludy-társaság elnöke. *Sándor-utca 13. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1876.)

PONORI THEWREWK EMIL, bölcsészettudor, a classica-philologia ny. r. tanára, a m. tud. Akademia lev. tagja, a classica-philologiai, a nyelvtudományi, az irodalom-történeti és hadászati bizottságok tagja, a budapesti philologiai társaság elnöke, a középtanodai tanáregylet s a kir. természettudományi társulat, a magyar zeneművelő társaság rendes, a berlini modern philologiai társaság levelező, a bajai önképzőkör tiszteletbeli tagja, a tanárképezde tanára, a közoktatási tanács és tanárvizsgáló bizottság tagja. *Tárnok-utca 12. sz.* (Rki 1874., ny. r. tanárrá neveztetett 1877.)

LENGYEL BÉLA (I. Egyetemi tanács).

HENSZLMANN IMRE, a műtörténelem ny. r. tanára, a m. t. Akad. r. tagja. *Vas-utca 10. sz.* (Ny. r. tanárrá neveztetett 1878.)

HEINRICH GUSZTÁV, sz. mm. és bölcsészettudor, a német nyelv és irodalomtörténet ny. r. tanára, az országos közoktatási tanács, a kir.

tanárvizsgáló bizottság tagja, a m. tud. Akadémia lev. és a Kisfaludy-társaság rendes tagja. *Akademia palotája II. emelet.* (Rki 1875., ny. r. tanárrá nevezetett 1878.)

TORMA KÁROLY, bölcsészettudor, az érem- és régiségten ny. r. tanára, a m. t. Akad. r. tagja stb. *Ferencz József-rakpart 26. sz.* (Ny. r. tanárrá nev. Kolozsvárra 1877., Budapestre 1878.)

ROMÁN SÁNDOR, a román nyelv és irodalom ny. r. tanára, országgyűlési képviselő, a bukuresti akadémiai társaság rendes, a tanárvizsgáló bizottság tagja. *Sörház-utca 6. sz.* (Rki 1862., ny. r. tanárrá nevezetett 1880.)

TÖRÖK AURÉL, orvostudor, az embertan ny. r. tanára, a párisi «Société d'Anthropologie», az «Association scientifique de France», a bonni «Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande» rendes, a müncheni «Anthropologische Gesellschaft» tiszteletbeli tagja, a washingtoni «Anthropological Society» levelező tagja, a magyar földrajzi társulat választmányi tagja. *Sugárút 66. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett a kolozsvári orsz. Akad. 1869., u. oda az egyetemre 1872., végre a budapesti egyetemre 1881.)

HANTKEN MIKSA, m. k. miniszteri osztálytanácsos, a m. tudom. Akadémia rendes tagja, az őslénytan (palæontológia) ny. r. tanára, a magy. földtani-, az állat- és növényhonosító társulat és a kárpáti egylet alapító, a selmeczi gyógyászati és természettudományi egylet tiszteleti, a magyar földrajzi társulat rendes és választmányi, a magy. természettudományi, a nagyszebeni természettudományi és a bécsi állat- és növénytani társulat rendes tagja. *Király-utca 86. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1882.)

SCHOLTZ ÁGOSTON, bölcsészettudor, a felsőbb mennyiségten ny. r. tanára; a budapesti ág. hitv. főgymnasium volt tanára. *Sugár-út 86. sz.* (Ny. r. tanárrá nevezetett 1884.)

Nyilvános rendkívüli tanárok.

MESSI ANTAL, az olasz nyelv és irodalom ny. rk. tanára, a gymnasiumi tanárvizsgáló bizottság tagja. *Petőfi-tér, 3. sz.* (Ny. rk. tanárrá nevezetett 1869. február 6.)

RÁKOSY SÁNDOR, a franczia nyelv és irodalom ny. rk. tanára. *Zöldfa-utca 42. sz.* (Ny. rk. tanárrá nevezetett 1869.)

MAYR AURÉL, sz. mm. bölcsész- és jogtudor, hites köz- és váltóügyvéd, az indogermán összehasonlító nyelvészet ny. rk. tanára, a

tanárvizsgáló bizottság tagja. *Nyár-utca 25. sz.* (Ny. rk. tanárrá neveztetett 1873.)

FRÖHLICH IZOR, bölcsészettudor, az elméleti természettan ny. rk., a kísérleti természettan jogosított tanára, a m. tud. Akademia lev. tagja, a m. k. természettudományi társulat választmányi tagja, a bölcsészeti kar e. i. jegyzője. *Bárány-utca 4. sz.* (Ny. rk. tanárrá neveztetett 1878.)

HAMPEL JÓZSEF, bölcsészeti- és jogtudor, a m. nemzeti muzem érem- és régiség-osztályának őre, az ókori történelem ny. rk. tanára, a római «*Instituto di Corrispondenza*» levelező tagja, az orsz. Régészeti és Embertani társulat volt titkárja, jelenleg ugyanez országos társulat antik szakosztályának elnöke, a m. történeti társulat választmányi tagja, a horvátországi régészeti társulat tiszteletbeli tagja, a vas megyei régészeti, továbbá a felsőmagyarországi, délmagyarországi, békés megyei, tiszafüredi régészeti és történeti társulatok tiszteletbeli tagja; a m. tud. Akademia régészeti bizottságának tagja; a német anthropologiai, a bécsi numismatikai és a karinthiai történeti társulat tagja. *N. Muzumban.* (Ny. rk. tanárrá neveztetett 1881. aug. 18.)

MEDVECZEI MEDVECZKY FRIGYES, bölcsészettudor, a bölcsészet ny. rk. tanára. *Akademia bérház.* (Ny. rk. tanárrá neveztetett 1882.)

ÁBEL JENŐ, bölcsészettudor, a classica-philologia ny. rk. tanára, a m. tud. Akademia lev., a class.-philologiai s irodalomtörténeti bizottság tagja, a budapesti philologiai társaság első titkára. (Ny. rk. tanárrá neveztetett 1883.)

BEÖTHY ZSOLT, bölcsészettudor, az *æsthetica* ny. rk. tanára, a m. tud. Akademia lev. s irodalomtörténeti bizottságának tagja, a Kisfaludy-társaság rendes tagja és titkára, a budapesti philologiai társaság második elnöke, s a magy. történelmi társulat választmányi tagja. *Muzem-körút 13.* (Ny. rk. tanárrá neveztetett 1882.)

BALLAGI ALADÁR, bölcsészettudor, az újkori történelem ny. rk. tanára. *Kinizsi-utca 29. sz.* (Ny. rk. tanárrá neveztetett 1883.)

Helyettes tanárok.

KONDOR GUSZTÁV (l. Egyetemi Tanács).

ÁSBÓTH OSZKÁR, bölcsészettudor, a szláv nyelvészet és irodalom h. tanára. *Sugár-út 100. sz.*

SIMONYI ZSIGMOND, bölcsészettudor, a m. tud. Akademia és a Finn Irodalmi társaság tagja, a magyar nyelvtudomány helyettes tanára. *Klauzál-utca 7. sz.*

Magántanárok képviselői.

CZOBOR BÉLA (I. Magántanárok).

GOLDZIHHER IGNÁCZ (I. Magántanárok).

Magántanárok.

BARTAL ANTAL, a latin classica-philologia magán, a m. kir. tanárképző-intézet gyakorló iskolájának igazgató tanára, a m. kir. tanárvizsgáló bizottság tagja és alelnöke, a m. kir. tanárképezde nyelv- s történeti osztályának elnöke, a m. kir. közoktatási tanács és a m. tud. Akademia lev. tagja. *Vámház-körút 2. sz.*

GOLDZIHHER IGNÁCZ, sz. mm. és bölcsészettudor, a sémi philologia m. tanára, a magyar tud. Akademia lev. és nyelvtud. bizottságának tagja, a budapesti izr. hitközség titkára. *VII. ker. Holló-utca 4. sz.*

KÁRMÁN MÓR, sz. mm. és bölcsészettudor, a pædagogia, psychologia és ethika magán, a középtanodai tanárképezdében a pædagogia és philosophia tanára, az országos középtanodai tanárvizsgáló bizottság, a magyar országos közokt. tanács állandó tagja. *Ősz-utca 22. szám.*

BODNÁR ZSIGMOND, a magyar nyelv és irodalom m. tanára. *Csömöri út 14. sz.*

PÁSTEINER GYULA, bölcsészettudor, a képzőművészet történelmének magántanára. *Hatvani utca 14—16. sz.*

SZÁSZ KÁROLY, bölcsészettudor, miniszteri tanácsos, a m. tud. Akademia igazg. és rendes tagja és a Kisfaludy-társaság rendes tagja s másodelnöke, az egyetemes irodalomtörténet magántanára. *Vár, tárnok-utca 15. sz.*

GRUBER LAJOS, bölcsészettudor, k. meteorolog, a gömbi csillagászat magántanára. *Viziváros, Fő-utca 8. sz.*

CZOBOR BÉLA, székesfehérvár-egyházmegyei áldozár, bölcsészettudor, a portugál királyi villa viçosai Immaculata Conceptio-rend lovagja, a m. nemzeti muzeum érem- és régiségosztályának segédre, a keresztény műarchæologia és symbolika m. tanára, a m. tud. Akademia levelező, archæologiai bizottságának és a m. tört. társulat ig. választmányának tagja. *VI. ker. Lendvay-utca 12. sz.*

ALEXANDER BERNÁT, bölcsészettudor, a philosophia történetének s az ismerettannak magán-, a VI. ker. állami főreáliskola rendes tanára. *Epreskert-utca 3. sz.*

BÁNÓCZY JÓZSEF, bölcsészettudor, a m. tud. Akademia lev. tagja, a philosophia történetének és propædeutikájának magán-, az orsz. rabbiképző-intézet rendes tanára. *Kerepesi út 64. sz.*

HEINRICH ALAJOS, bölcsészettudor, az ókori földrajz és néprajz magántanára. *Bárány-utca 4. sz.*

MAR CZALI HENRIK, bölcsészettudor, a tanárképző-intézetben a világtörténet tanára, a közép- s újkor magántanára. *Papnövelde-utca 2. sz.*

DALLOS GYULA, az angol nyelv- és irodalomtörténet magántanára. *Egyetem-tér 2. sz.*

PULSZKY KÁROLY, bölcsészettudor, az országos képtár őre, a m. tud. Akademia archæologiai bizottságának tagja, az orsz. régészeti és embertani társulat titkára, a képző- és iparművészetek történetének magántanára. *Akademia-palota II. emelet.*

LIEBERMANN LEO, az egyetemes orvostan tudora, a vegytan magántanára, a kir. m. állatorvosi tanintézetben a vegytan ny. rk. tanára, az állami vegykezéleti állomás főnöke. *Sugár-út 50. sz.*

THALLÓCZY LAJOS, bölcsészettudor, m. k. országos levéltári fogalmazó, a m. történelmi társulat segédtitkára, az országos régészeti társulat egyik előadója, m. tud. Akademia levelező tagja s a m. pénzügy és közgazdaság történetének magántanára. *Vár, uri utca 45. sz.*

FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ, bölcsészettudor, a m. nemzeti muzeum levéltárnoka, a magyar történelmi társulat ig. választmányi tagja, a magy. heraldikai és genealogiai társaság titkára, az oklevéltan magántanára. *VIII. ker. üllői út 4. sz.*

ÁSBÓTH OSZKÁR (l. Helyettes tanárok).

BORBÁS VINCZE, bölcsészettudor, volt növényteni assistens, az állam VI. ker. főreáliskolájánál a természetrajz rendes tanára, a növény geographia és Magyarország edényes növényei systematikájának magántanára, az orsz. erdészeti egyesület rendes s a magyar orvosok és természetvizsgálók állandó központi választmányának tagja. *Dessewffy-utca 3. sz.*

BIHARI PÉTER, bölcsészettudor, a tapasztalati lélektan magántanára. *IX. ker., Kinizsy-utca 14. sz.*

SZALAY JÓZSEF, bölcsészettudor, Magyarország vegyesház korabeli történetének magántanára, országos levéltári fogalmazó, a m. történelmi és a magyar heraldikai és genealogiai társulat választmányi tagja. *Országház-utca 14. sz.*

MANGOLD LAJOS, bölcsészettudor, az ókor és keleti népek történetének magántanára. *Gyár-utca 5. sz.*

BOGISICH MIHÁLY, bölcsészettudor, az egyházi zene-történet magántanára. *Vár, plébánia-helyiség.*

FARKAS GYULA, bölcsészettudor, az imaginarius változók elméletének magántanára. *Lipót-utca 48. sz.*

FRÖHLICH RÓBERT, az ókori történelem m. tanára, az ág. h. h. főgymnasium e. i. igazgatója. *VI. ker., Eötvös-utca 30. sz.*

SZENTKLÁRAY JENŐ, bölcsészettudor, Magyarország legujabb történelmének magántanára.

SZINNYEI JÓZSEF, bölcsészettudor, tisztviselő a m. n. muzeum könyvtárában, a helsingforsi finn irodalmi társaság levelező tagja, a finn nyelv és irodalom magántanára. *VIII. ker., stáció-utca 32. sz.*

ÖRLEY LÁSZLÓ, bölcsészettudor, a főregtan m. tanára.

SZADECKY LAJOS, bölcsészettudor, egyetemi könyvtártszt, a magyar történelem XVI. és XVII. századbeli részének magántanára.

Tanítók.

LEWIS LAJOS, sz. mm. és bölcsészettudor, az angolnyelv és irodalom tanítója, angol és francia nevelőintézet tulajdonosa, a bécsi ce. kir. mérnök akademián a francia irodalom volt tanára, ev. hit-szónok-jelölt, a sziléziai természetvizsgáló társulat tagja. *Mária Valéria-utca 5. sz.*

EGAN JAMES, az angol nyelv és irodalom tanítója. *Bodzafa-utca 25. sz.*

Tanárségedek.

BARTONIEK GÉZA, okleveles középtanodai tanár, természettani tanárséged. *Curia-utca 3. sz.*

KLUPÁTY JENŐ, okleveles középtanodai tanár, természettani tanárséged. *Sándor-utca 32. sz.*

KOHAUT REZSŐ, középtanodákra képesített tanár, állattani és összehasonlító bonczati tanárséged; a kir. m. természettudományi társulat rendes tagja. *Iskola-utca 44. sz.*

DIETZ SÁNDOR, bölcsészettudor, középtanodákra képesített tanár; növényteni tanárséged, a kir. m. természettudományi társulat vál. tagja. *Magyar-utca 27. sz.*

PERÉNYI JÓZSEF, bölcsészettudor, antropologiai tanárséged. *Magyar-utca 20. sz.*

K. KARLOWSZKY GEYZA, vegyészeti tanársegéd; okleveles gyógyszerész; a kir. m. természettudományi társulat rendes tagja. *Muzeum-körút 4. sz. Vegytani intézet.*

SONTAGH TAMÁS, ásványtani tanársegéd, a kir. m. természettudományi társulat és magyarhoni földtani társulat rendes tagja. *Csilag-utca 8. sz.*

KISS KÁROLY, bölcsészettudor, vegyészeti tanársegéd, középiskolákra képesített tanár, a természettudom. társulat rendes tagja. *Tudom. egyet. vegytani intézet.*

KOC SIS JÁNOS, középtanodákra képesített tanár, palæontologiai tanársegéd, a kir. m. természettudományi társulat és magyarhoni földtani társulat rendes tagja. *Zerge-utca 7. sz.*

IFJ. NURICSÁN JÓZSEF, vegyészeti tanársegéd; a kir. m. természettudományi társulat rendes tagja. *Vas-utca 14. sz.*

Vívómester.

FRIDRICH FERENCZ, egyetemi vívómester, vívó-intézet-tulajdonos. *Kalap-utca 1. sz.*

Kari pedellus.

KOMPFI JENŐ. *Az egyetemi központi épületben.*

Kari segédszolga.

RAJZÓ JÓZSEF. *Az egyetemi központi épületben.*

EGYETEMI INTÉZETEK ÉS GYÜJTEMÉNYTÁRAK.

I. SZENTEGYHÁZ.

Karmester.

TILL NÁNDOR,

Orgonász.

BELLOVITS IMRE.

Egyházfi.

PRIMUSZ ADOLF. *Az egyetem központi épületében.*

II. KÖNYVTÁR.

(Barátok tere 5.)

Igazgató.

SZILÁGYI SÁNDOR, a m. tud. Akademia rendes tagja, a magyar történelmi társulat titkára; a m. heraldikai társaság, az orsz. régészeti egylet, a Kárpát-egylet ethnographiai muzeumi választmányi tagja, a Kemény Zsigmond-társaság rendes, a békésmegyei történelmi és régészeti társaság, a székesfehérvári történelmi és régészeti társaság, a hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat tiszt. tagja. *A könyvtári épületben.*

Örök.

SZINNYEY JÓZSEF, a könyvtár I. öre, a történelmi társulat alapító és választm. tagja, a heraldikai társulat választm. tagja. *A könyvtári épületben.*

MÁRKI JÓZSEF, sz. mm., bölcsészet- és jogtudor, volt képezdei tanár, a budapesti philologiai társulat rendes, hét népnevelői egylet tiszteletbeli tagja, könyvtári II. ör. *A könyvtári épületben.*

Tisztek.

MÁTÉ SÁNDOR, jogtudor, I. oszt. tiszt. *Zöldfa-utca 39. sz.*

KUDORA KÁROLY, II. oszt. tiszt, a m. történelmi társulat tagja.
Zöldfa-utca 41. sz.

Dr. SZÁDECZKY LAJOS, egyetemi magántanár stb., III. oszt. tiszt.
Aldunator 14. sz.

Kisegítő tisztek: JANKOVICS ANTAL.

BARABÁS SÁMUEL, okleveles tanár.

Dijnokok.

PÁDLY LAJOS, h. ügyvéd, egyszersmind az igatatói és irodai teendőkkel megbízva.

EGERVÁRY ÖDÖN, volt honvédhuzár-tiszt.

Dr. VÁCZY JÁNOS, okleveles tanár.

Kapus.

BENDEKOVITS JÓZSEF. *Az egyetemi könyvtár épületében.*

Szolgák.

DEIM ISTVÁN.

GELECSICS IGNÁCZ.

SIMONYI ISTVÁN, könyvkötő a könyvtári épületben.

PERTL ANDRÁS.

HORVÁTH JÓZSEF.

Fűtő.

FLÓRIS SÁNDOR. *A könyvtári épületben.*

III. ORVOSSEBÉSZETKARI INTÉZETEK S GYŰJTEMÉNYTÁRAK.

I. Leiró és tájboncztani intézet.

(Mária-utca, orvoskari telep.)

Igazgató: LENHOSSEK JÓZSEF (I. orv. kar).

1. segéd: Dr. BAUDIS ANTAL (I. orv. kar).

2. segéd: Dr. FODOR JÁNOS (I. orv. kar).

Gyakornok: Dr. DEMJANOVICH EMIL.

Demonstrátorok : ERÖSS JÓZSEF.
 KISS GÁBOR.
 SCHAFFER KÁROLY.
 SZOLARIK EDE.
 HÖRL PÉTER.
 SZIGETY KÁROLY.
 SZALAY BÉLA.

Szolgák : PILLEIN MIKLÓS.
 KASPRÁK JÁNOS.

II. Leiró-Tájboncz- és fejlődéstani intézet.

(Mária-uteza, orvoskari telep.)

Igazgató : MIHÁLKOVICS GÉZA (1. orv. kar).
 1. segéd : Dr. ÓNODI D. ADOLF (1. orv. kar).
 2. segéd : CZUKRÁSZ GYULA.
 Gyakornok : KISS ISTVÁN.
 Demonstrátorok : BOGDÁNY ALADÁR.
 ERDŐS JÁNOS.
 HUDACSEK JÓZSEF.
 KREPUSKA GÉZA.
 Szolgák : BÓJÁS JÓZSEF, SZÉKELY JÁNOS.

Élet- és felsőbb boncztani intézet.

(Eszterházy-uteza 5. sz.)

Igazgató : JENDRÁSSIK JENŐ (1. orv. kar).
 Tanársegédek : Dr. REGÉCZY NAGY IMRE.
 Dr. ROTTMANN ÁRMIN.
 Gyakornokok : SAX ÁGOSTON.
 MIHAJLOVICS MIKLÓS.
 Demonstrátorok : DEREKASSY LÁSZLÓ.
 NEUPAUER GUSZTÁV.
 SCHRANZ VIKTOR.
 LENHOSSÉK MIHÁLY.
 KRSTOVICS ISTVÁN.
 TATÁR JÁNOS.
 BUDAY KÁLMÁN.
 BASCH JÓZSEF.
 SCHÜTZE JÓZSEF.

Gépész : PICHLER HÉNRIK.

Szolga : BALLY ISTVÁN.

Háziszolga : PÉTER JÁNOS.

Egyesített kórboncz- és kórszövet-tani intézet.

(Mária-uteza, a volt böcsőde-épületben.)

Igazgató : SCHEUTHAUER GUSZTÁV (I. orv. kar).

Segédek : Dr. BABES VIKTOR.

Dr. HUTYRA FERENCZ.

Gyakornokok : FIALOWSKI BÉLA.

BAUMERTH GYULA.

Szolgák : SCHWARTZ JÓZSEF, JÁROSKOVITS NÁNDOR.

Gyógyszertani intézet.

(Ujvilág-uteza 2. sz.)

Igazgató : BALOGH KÁLMÁN (I. orv. kar).

Segéd : Dr. TÓTH LAJOS.

Gyakornok : Dr. ROXER GYULA.

Szolga : SPRINGMANN FERENCZ.

I. Belgyógyászati kóroda.

(Ujvilág-uteza 2. sz.)

Igazgató : WAGNER JÁNOS (I. orv. kar).

Segédek : Dr. ANGYÁN BÉLA.

Dr. SZÉKÁTS BÉLA.

Gyakornokok : Dr. JENDRÁSSIK ERNŐ.

Dr. KENESSEY KÁROLY.

Dr. MESTER GYULA.

Dr. BIRÓ EDE.

Szolga : JACH ANTAL.

II. Belgyógyászati kóroda.

(Üllői úti orvoskari telep.)

Igazgató : KORÁNYI FRIGYES (I. orv. kar).

Tanársegédek : Dr. IRSAY ARTHUR.

Dr. STERN SAMU.

Gyakornokok : Dr. HIRSCHLER GUSZTÁV.
 Dr. GYURMAN EMIL.
 Dr. UDRÁNSZKY LÁSZLÓ.
 Dr. HORVÁTH ÁRPÁD.

Szolgák : FÜLÖP ISTVÁN.
 NÉMETH ISTVÁN.

Fűtő : SVÁB MÁRTON.

I. Sebészeti kóroda.

(Üllői út.)

Igazgató : KOVÁCS JÓZSEF (I. orv. kar).

Segédek : Dr. SZÉNÁSSY SÁNDOR.

Dr. AXMAN BÉLA.

Szolga : KUBOCZKY LAJOS.

I. Sebészeti műtőintézet.

Igazgató : KOVÁCS JÓZSEF (I. orv. kar).

Segédek : Dr. SZÉNÁSSY SÁNDOR.

Dr. NAGY BÉLA, közöshadseregbeli tartalékos főorvos.

Műtönövendékek : Dr. PROCHNOV JÓZSEF, köz. hads. t. főorvos.

Dr. SCHÄCHTER MIKSA, köz. hads. t. főorvos.

Dr. BAKODI ÁRPÁD.

Dr. FEUER MIKSA, m. kir. tettei. honv. főorvos.

Dr. KAKUCZY SÁNDOR.

Dr. KOLLER KÁROLY, közös hadseregbeli tartalékos főorvos, bajnok.

Dr. KOSZTKA EMIL, köz. hads. t. főorvos.

Dr. LEMBERGER REZSŐ, magyar királyi tettei. honvéd-ezredorvos.

Dr. MACHLEID GYULA.

Dr. OKOLICSÁNYI JÁNOS.

II. Sebészeti kóroda.

(Rókus-kórház.)

Igazgató : LUMNICZER SÁNDOR (I. orv. kar).

Segédek : Dr. SCHMID HUGÓ.

Dr. HABERERN J. PÁL.

Szolga : RÉPÁSY JÓZSEF.

II. Sebészeti műtőintézet.

Igazgató : LUMNICZER SÁNDOR (I. orv. kar).

Segédek : Dr. SCHMID HUGÓ.

Dr. HABERERN J. PÁL.

Műtőnövendékek : Dr. HORVÁTH MIHÁLY.

Dr. KÁLLAY RUDOLF.

Dr. RADULESCU SZILÁRD.

Dr. VADASS PÁL.

A nm. honvédelmi minisztérium által a kórházba vezényelvek :

Dr. ERDŐDY IGNÁCZ GUSZTÁV, honvéd főorvos.

Dr. SPANYOL BÉLA, honvéd főorvos.

Szolga : SÍPELIUS IGNÁCZ.

Szemészeti kóroda.

(Ujvilág-utca 2. sz.)

Igazgató : SCHULEK VILMOS (I. orv. kar).

Segédek : Dr. SZABÓ GYÖRGY.

Dr. OTTAVA IGNÁCZ.

Gyakornokok : Dr. CSAPODI ISTVÁN.

Dr. CRENICEANU GYÖRGY.

Dr. KARAFIÁTH MÁRIUS.

Dr. ZEHERY ISTVÁN.

Szolga : TREMKÓ ANTAL.

I. Szülészeti és nőgyógykóroda.

(Mária-utca 31. sz.)

Igazgató : KÉZMÁRSZKY TIVADAR (I. orv. kar).

1. segéd : Dr.

2. segéd : Dr. SZABÓ DÉNES.

Gyakornokok : Dr. DÉCSEY ISTVÁN.

Dr. SZÁNTÓ LAJOS.

KENÉZY GYULA.

Egyetemi bába : REHÁK MÁRIA.

II. Szülészeti és nőgyógykóroda.

(Bodzafa-utca 35. sz.)

Igazgató : TAUFFER VILMOS (I. orv. kar).

A szülészeti poliklinika tanársegéde : Dr. GRÜNWARD MÓR.

1. segéd: Dr. DIRNER GUSZTÁV.
 2. segéd: Dr. DIESCHER FERENCZ.
 Gyakornokok: Dr. ZSINGOR LÁSZLÓ.
 CZIRFUSZ DEZSŐ.
 BERKES SAMU.
 CZIBUR KÁROLY.

Egyetemi bába: PETTŐ ANNA.

Szolgák: CZUPOK JÁNOS.

PRAZSENKA MÁRTON.

Orvostörvényszéki intézet.

(Ujvilág-utca 2. sz.)

Igazgató: Dr. AJTAI K. SÁNDOR.

1. segéd: Dr. PÉCHY JÁNOS.

2. segéd: Dr. BIRÓ GÉZA.

Szolgák: CHVATAL ALAJOS.

SZALLÁR ISTVÁN.

Közegészségtani intézet.

(Eszterházy-utca 5. sz.)

Igazgató: FODOR JÓZSEF (I. orv. kar).

Segéd: Dr. FRANK ÖDÖN.

Gyakornok: Dr. STEINER SAMU.

Szolga: CSÁSZIK GÁBOR.

Élet- és kórvegytani intézet.

(Ujvilág-utca 2. sz.)

Igazgató: PLÓSZ PÁL (I. orv. kar).

Tanársegéd: MÁTRAI GÁBOR.

Szolga: SZVOBODA VENCZEL.

Foggyógyintézet (nyilvános).

(Magyar-utca 21. sz.)

Hetenkint háromszor, t. i. kedden, csütörtökön és szombaton 5—¹/₂₇ óráig előadás. Az intézetnek teljesen klinikai felszerelése van, s a hallgatók öt műtéti széken sajátkezüleg is tarthatnak gyakorlatokat.

IV. BÖLCSÉS-ZETKARI INTÉZETEK ÉS GYŰJTEMÉNYTÁRAK.

Természet- és erömütani gyűjteménytár.

(Egyetemi központi épület.)

Igazgató : b. EÖTVÖS LORÁND (l. bölcs. kar).

Segédek : BARTONIEK GÉZA (l. bölcs. kar).

KLUPÁTI JENŐ (l. bölcs. kar).

Szolgák : PARÁZSÓ FERENCZ. *Egyetemi központi épület.*AUMANN ÁDÁM. *Egyetemi központi épület.*

Vegyteni intézet.

(Muzeum-körút 4. sz.)

Igazgató : Dr. THAN KÁROLY (l. bölcs. kar).

Segédtanár : Dr. LENGYEL BÉLA (l. bölcs. kar).

Segédek : K. KARLOVSZKY GÉZA.

Dr. KISS KÁROLY.

Gépész : WEBER RÓBERT.

1-ső műszolga : RUZSINSZKY LAJOS.

2-ik műszolga : MOSSMAYER GYULA.

Háziszolga : JAROLIN JÓZSEF.

Növénykert.

(Üllői út 78. sz.)

Igazgató : JURÁNYI LAJOS (l. bölcs. kar).

Segéd : DIETZ SÁNDOR.

Főkertész : FEKETE JÓZSEF. *A növénykertben.*

Szolga : HALUSKA KÁROLY.

Három kertészsegéd.

Állattani és összehasonlító boncztani intézet és gyűjteménytár.

(Egyetemi központi épület.)

Nyitva 9—12-ig és 3—6-ig, az előadási időt kivéve.

Igazgató : MARGÓ TIVADAR (l. bölcs. kar).

Segéd : KOHAUT REZSŐ.

Szolgák: VAVREK GUSZTÁV. *Nagy stáció-utca 13. sz.*
OLÁH MIHÁLY. *Só-utca 6. sz.*

Ásványtani intézet és gyűjteménytár.

(Egyetemi központi épület.)

Nyitva 8—12-ig és 2—4-ig, az előadási időt kivéve.

Igazgató: SZABÓ JÓZSEF (I. bölcs. kar).

Segéd: SZONTAGH TAMÁS.

Præparator szolgál: RÓTH MIHÁLY.

Palæontologiai intézet.

(Egyetemi központi épület.)

Igazgató: HANTKEN MIKSA (I. bölcs. kar).

Segéd: KOCSIS JÁNOS.

Szolga: KOVÁCS ISTVÁN.

Érem- és régiségtár.

(Egyetemi központi épület.)

Igazgató: TORMA KÁROLY (I. bölcs. kar).

Görög philologiai muzeum.

(Egyetemi központi épület.)

Igazgató: TÉLFY IVÁN (I. bölcs. kar).

Anthropologiai muzeum.

(Egyetemi központi épület.)

Nyitva a közönség számára naponkint d. e. 8—12, d. u. 3—6-ig.

Igazgató: TÖRÖK AURÉL (I. bölcs. kar).

Segéd: DR. PERÉNYI JÓZSEF.

Szolga: SZABADSZÁLLÁSY JÁNOS. *Kazinczy-utca 25. sz.*

AZ EGYETEMMEL KAPCSOLATBAN LEVŐ BIZOTTSÁGOK.

I. A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR KEBELÉBEN MŰKÖDŐ ALAP- ÉS ÁLLAMVIZSGÁLATI BIZOTTSÁGOK.

1. Első alapvizsgálat.

Elnök.

Dr. HOFFMANN PÁL (I. jogi kar).

Másodelnök.

Dr. VÉCSEY TAMÁS (I. jogi kar).

Vizsgáló tagok.

Dr. ANTAL GYULA (I. jogi kar).

Dr. CHERNY JÓZSEF (I. jogi kar).

Dr. HAJNIK IMRE (I. jogi kar).

Dr. KAUTZ GYULA (I. jogi kar).

Dr. PLÓSZ SÁNDOR (I. jogi kar).

Dr. SÁGHY GYULA (I. jogi kar).

Dr. TAKÁCS LAJOS (I. jogi kar).

Dr. WENZEL GUSZTÁV (I. jogi kar).

2. Második alapvizsgálat.

Elnök.

Dr. KERKAPOLY KÁROLY (I. jogi kar).

Másodelnök.

Dr. KAUTZ GYULA (I. jogi kar).

Vizsgáló tagok.

Dr. APÁTHY ISTVÁN (I. Egyetemi Tanács).

Dr. CSARADA JÁNOS (I. jogi kar).

Dr. FÖLDES BÉLA (I. jogi kar).

Dr. HAJNIK IMRE (I. jogi kar).

Dr. HERCZEGH MIHÁLY (I. jogi kar).

Dr. LECHNER ÁGOST (I. jogi kar).

Dr. LÁNG LAJOS (I. jogi kar).

Dr. PULSZKY ÁGOST (I. jogi kar).

Dr. SCHNIEBERER ALADÁR (I. jogi kar).

Dr. SZILÁGYI DEZSŐ (I. jogi kar).

Dr. VÉCSEY TAMÁS (I. jogi kar).

3. Jogtudományi államvizsgálat.

Elnök.

Dr. FLÓSZ SÁNDOR (I. jogi kar).

Másodelnök.

Dr. APÁTHY ISTVÁN (I. jogi kar).

Vizsgáló beltagok.

Dr. ANTAL GYULA (I. jogi kar).

Dr. DELL'ADAMI REZSŐ (I. jogi kar).

Dr. CSILLAG GYULA (I. jogi kar).

Dr. CSIKY KÁLMÁN (I. jogi kar).

Dr. FAYER LÁSZLÓ (I. jogi kar).

Dr. HAVAS SÁNDOR (I. jogi kar).

Dr. HERCZEGH MIHÁLY (I. jogi kar).

Dr. HERICH KÁROLY (I. jogi kar).

Dr. LECHNER ÁGOST (I. jogi kar).

Dr. SÁGHY GYULA (I. jogi kar).

- Dr. SCHNIERER ALADÁR (l. jogi kar).
 Dr. SZILÁGYI DEZSŐ (l. jogi kar).
 Dr. WENZEL GUSZTÁV (l. jogi kar).

Vizsgáló kültagok.

- Dr. BOVANKOVICS JÓZSEF, kir. curiai bíró.
 Dr. EMMER KORNÉL, kir. táblai bíró.
 Dr. GARAY DEZSŐ, kir. törvényszéki bíró.
 Dr. HÜVÖS KÁROLY, kir. táblai pót bíró.
 Dr. KONEK SÁNDOR (ifj.), ügyvéd.
 Dr. KOVÁCS GYULA, kir. táblai pót bíró.
 Dr. KÖRNYEY EDE, ügyvéd.
 Dr. NÉMETH PÉTER, kir. táblai pót bíró.
 Dr. PAULER GYULA, orsz. levéltárnok.
 Dr. VAVRIK ANTAL, kir. törvényszéki bíró.
 Dr. VLASSICS GYULA, kir. alügyész.

4. Államtudományi államvizsgálat.

Elnök.

- Dr. CHERNY JÓZSEF (l. jogi kar).

Másodelnök.

- Dr. SÁGHY GYULA (l. jogi kar).

Vizsgáló beltágok.

- Dr. ANTAL GYULA (l. jogi kar).
 Dr. BOCSKOR KÁROLY (l. jogi kar).
 Dr. CSILLAGH GYULA (l. jogi kar).
 Dr. DOBRÁNSZKY PÉTER (l. jogi kar).
 Dr. FÖLDES BÉLA (l. jogi kar).
 Dr. HAVAS SÁNDOR (l. jogi kar).
 Dr. HAJNIK IMRE (l. jogi kar).
 Dr. HERCZEGH MIHÁLY (l. jogi kar).
 Dr. HERICH KÁROLY (l. jogi kar).
 Dr. HOFFMANN PÁL (l. jogi kar).

Dr. KAUTZ GYULA (l. jogi kar).
Dr. KERKAPOLY KÁROLY (l. jogi kar).
Dr. KÖRÖSI JÓZSEF (l. jogi kar).
Dr. LÁNCZY GYULA (l. jogi kar).
Dr. LÁNG LAJOS (l. jogi kar).
Dr. LECHNER ÁGOST (l. jogi kar).
Dr. MELICHÁR KÁLMÁN (l. jogi kar).
Dr. SZILÁGYI DEZSŐ (l. jogi kar).
Dr. WEKERLE SÁNDOR (l. jogi kar).

Vizsgáló kültagok.

Dr. FASCHO MOYS SÁNDOR, miniszteri osztálytanácsos.
Dr. JANKOVITS JÁNOS, pénzügyminiszteri osztálytanácsos.
Dr. KÖRNYEY EDE, ügyvéd.
Dr. MÉSZÁROS JÁNOS, miniszteri fogalmazó.
Dr. PLEININGER FERENCZ, miniszteri titkár.
Dr. PRAZNOVSZKY IGNÁCZ, ügyvéd.
Dr. SCHNIERER GYULA, miniszteri tanácsos.

II. BÖLCSÉSZETI KARRAL.

1. A középtanodai tanárvizsgáló bizottság.

Elnök.

STOCZEK JÓZSEF, műegyetemi tanár.

Alelnök.

BARTAL ANTAL.

Vizsgáló tagok.

BARTAL ANTAL, a latin nyelv- és irodalomra (l. bölc. kar).
CHERVEN FLÓRIS, a világtörténelemre.
EÖTVÖS LORÁND báró, a felsőbb természettanra (l. bölc. kar).
GYULAI PÁL, a magyar nyelv- és irodalomra (l. bölc. kar).
HORVÁTH CYRILL, a bölcsészetre (l. bölc. kar).
HEINRICH GUSZTÁV, a német nyelv- és irodalomra (l. bölc. kar).
HUNFALVY JÁNOS, a földrajzra (l. bölc. kar).
JURÁNYI LAJOS, a növénytanra (l. bölc. kar).

- 50
- KÁRMÁN MÓR, a neveléstanra (I. bölcs. kar).
 KONDOR GUSZTÁV, a mennyiségtanra (I. bölcs. kar).
 LUBRICH ÁGOSTON, a neveléstanra (I. bölcs. kar).
 MARGÓ TIVADAR, az állattanra (I. bölcs. kar).
 ROMÁN SÁNDOR, a román nyelv- és irodalomra (I. bölcs. kar).
 SALAMON FERENCZ, a magyar történelemre (I. bölcs. kar).
 SZABÓ JÓZSEF, az ásvány- és földtanra (I. bölcs. kar).
 TÉLFY IVÁN, a görög nyelv- és irodalomra (I. bölcs. kar).
 THAN KÁROLY, a vegytanra (I. bölcs. kar).
 P. THEWREWK EMIL, a görög nyelv- és irodalomra (I. bölcs. kar).

2. Középtan. tanárképezdénél az egyetem részéről.

Tanárok.

- BARTAL ANTAL (I. bölcs. kar).
 EÖTVÖS LORÁND báró (I. bölcs. kar).
 GYULAY PÁL (I. bölcs. kar).
 HEINRICH GUSZTÁV (I. bölcs. kar).
 HUNFALVI JÁNOS (I. bölcs. kar).
 JURÁNYI LAJOS (I. bölcs. kar).
 MARGÓ TIVADAR (I. bölcs. kar).
 SALAMON FERENCZ (I. bölcs. kar).
 SZABÓ JÓZSEF (I. bölcs. kar).
 TÉLFY IVÁN (I. bölcs. kar).
 THAN KÁROLY (I. bölcs. kar).
 P. THEWREWK EMIL (I. bölcs. kar).

EGYETEMI SEGÉDHIVATALOK.

Egyetemi központi rectori iroda.

ERDEY ANTAL, egyetemi központi irodai igazgató és tanácsjegyző, alapítványi kezelő. *Az egyetem központi épületében.*

FEHÉR GYULA, egyetemi irodatiszt. *Az egyetem központi épületében.*

LEITNER FERENCZ, jogkari irodatiszt, a jog- és államtudományi alap- és államvizsgálati bizottságok tollnoka, a jogkari könyvtári bizottság jegyzője. *Stáció-utca 19. sz.*

MATULÁNYI BÉLA, bölcsészeti- és hittankari díjnok. *Egyetem-tér*
I. szám.

JAKAB GÉZA, orvoskari díjnok. *József-körút* 49. sz.

Quæstura.

WURMB IMRE, egyetemi quæstor, a kir. m. természettudományi
társulat tagja. *Az egyetem központi épületében.*

VÖRÖS ÁKOS, egyetemi quæsturái ellenőr. *Szerb-utca* 19. sz.

FÁCZONYI GYULA, quæsturái díjnok. *Egyetem-tér* 1—3 sz.

Gazdászati gondnokság.

Üresedésben.

Futár és rectori pedellus.

RIMA GÁBOR, egyszersmind irodai szolgálja. *Egyetem-tér* 4. sz.

Kapus.

HAMMERSCHMIEDT ANDRÁS. *Egyetem-tér* 4. sz.

Házmester.

SZALAI PÁL, egyszersmind quæsturái szolgálja. *Egyetem-tér* 4. sz.

Fűtő.

PFLIEGER ANTAL. *Az egyetem központi épületében.*

K Ö N Y V N Y O M D A.

(Budavár, iskolatér 3. sz.)

Igazgató.

TRÄGER ENDRE. *Viziváros, halász-utca* 1. sz.

Gondnok.

Üresedésben van.

Ellenőr.

MOLENDÁ JÁNOS, *Viziváros, kacsá-utca* 26. sz.

Könyvárui ügylőség.

KRÁMER ADOLF, ügylő. *Vár, országház-utca 43. sz.*

LISZKAY JÁNOS, segéd. *Viziváros, halász-utca 1. sz.*

Nyomdai ügylőség.

REMELE PÁL, ügylő. *Vár, nádor-utca 5. sz.*

Betüöntői ügylőség.

Üresedésben van.

Vésnöki segéd.

Üresedésben van.

Hivatalszolga.

SALÁTA ANDRÁS.

EGYETEMI EGYLETEK.

I. Tudomány- és műegyetemi olvasókör.

Keletkezett 1872.

Választmánya:

Elnök: GERENDAY DEZSŐ, m. e. h.

Alelnök: NAGY MIHÁLY, j. h.

1. titkár: BODOKY ZOLTÁN, j. h.

2. titkár: PAÁL ÁRPÁD, m. e. h.

Pénztárnok: TOLDY GÉZA, j. h.

Ellenőr: SCHLAUCH GÉZA, o. h.

Főkönyvtárnok: PÁPAI KÁROLY, b. h.

Könyvtárnokok: GERLÓCZY ZSIGMOND, o. h.

HREBENDA LAJOS, j. h.

PALÁNSZKY MIKLÓS, o. h.

Jegyzők: LIPPAY LAJOS, j. h.

LUKASICH BÉLA, b. h.

Háznagyok: RAKOVSZKY GÉZA, j. h.

DOBAY DEZSŐ, j. h.

Bizottsági tagok : PLICHTA BARNA, j. h.
 RÁCZ SOMA, j. h.
 SZÁSZ KÁROLY, j. h.
 SZOMOR DEZSŐ, j. h.
 TÉRFI GYULA, j. h.
 ifj. ZICHY NÁNDOR gróf, j. h.
 NOGHE KÁLMÁN, o. h.
 SÁNTHA GYÖRGY, o. h.
 NÉGYESSY LÁSZLÓ, b. h.
 DEÁK PÉTER, m. e. h.
 DÉPOLD BÉLA, m. e. h.
 RÉPÁSSY MIKLÓS, m. e. h.
 ZALKA ZSIGMOND, m. e. h.
 WUFFKA ALBERT, m. e. h.

Póttagok : ÁDÁM SÁNDOR, j. h.
 FILÓ TIHAMÉR, j. h.
 PEKÁR IMRE, j. h.
 SEMADAM SÁNDOR, j. h.
 POLYÁK LAJOS, o. h.
 SZUSZÁN ENDRR, o. h.
 ERDÉLYI PÁL, b. h.
 PRUZSÉNSKY JÁNOS, b. h.
 INOTH FERENCZ, m. e. h.

Szakosztályi állandó előadó : KMETI KÁROLY, j. h.

Szépirodalmi matinék rendezője : KADOCHA LIPPICH ELEK, b. h.

Bizottságból kiléptek : DOBY IMRE, j. h. PÁKOZDY KÁROLY, o. h.
 KATZ ALBERT, b. h. PISCHINGER GYULA, m. e. h. GAJÁRI GÉZA, j. h.

Szakosztályok elnökei.

Jogtudományi : KMETI KÁROLY, j. h.

Államtudományi : DOBY IMRE, j. h.

Bölcseleti pædagogia : RÁCZ SOMA, j. h.

Irodalom, nyelvészet : PECZ GEDEON, b. h.

Orvostudományi : BÁNÓCZY GYULA, o. h.

Mathematikai, csillagászati : SZIJJÁRTÓ MIKLÓS, b. h.

Rhetorikai : NAGY MIHÁLY, j. h.

Technikai : CATHRY EDE, m. e. h.

II. A hittanhallgatók magyar egyházirodalmi iskolája.

Keletkezett 1831.

Választmánya:

- Elnök: SINKÓ JÓZSEF, 4. é.
 Titkár: FRANCISY LAJOS, 4. é.
 Jegyző: KOLLER JÁNOS, 3. é.
 Könyvtáros: BOBOK JÓZSEF, 4. é.
 Pénztáros: DOLESCHALL KORNÉL, 4. é.
 Levéltáros: KARÁCSONY IMRE, 3. é.
 Alkönyvtáros: SANKOVITS BERTALAN, 3. é.
 Alpénztáros: FETSER ANTAL, 3. é.
 Aljegyző: VÁRADY ÁRPÁD, 2. é.
 Bizottsági tagok: BABIK JÓZSEF, 4. é.
 HUKK GYÖRGY, 4. é.
 CSAJKA ERNŐ, 3. é.

III. Joghallgatók segítő egyesülete.

Keletkezett 1861.

Választmánya:

- Elnök: ifj. ZICHY NÁNDOR gróf, 3. é. j. h.
 Alelnök: LAKATH ISTVÁN, 3. é. j. h.
 Pénztárnok: ORKÓNYI EDE, 3. é. j. h.
 Ellenőr: BITTÓ AUREL, 2. é. j. h.
 1. titkár: RAKOVSZKY GÉZA, 3. é. j. h.
 2. titkár: BALÁSY ANTAL, 1. é. j. h.
 Főkönyvtárnok: MÉRŐ GÉZA, 2. é. j. h.
 Alkönyvtárnok: HERTELENDY LÁSZLÓ, 1. é. j. h.
 Főjegyző: BODOKY ZOLTÁN, 4. é. j. h.
 Aljegyző: SZÁSZ KÁROLY, 1. é. j. h.
 Háznagy: DOBAY DEZSŐ, 4. é. j. h.
 Bizottsági tagok: BÁNHIDY ISTVÁN báró, 4. é. j. h.
 PERISICS ZOLTÁN, 4. é. j. h.
 TÓTH JÁNOS, 2. é. j. h.
 ROZGONYI GÉZA, 2. é. j. h.
 ifj. WENZEL GUSZTÁV, 1. é. j. h.

IV. Az orvostanhallgatókat segítő és önképző egyesület.

Keletkezett 1861.

Választmánya:

Elnök: NOGHE KÁLMÁN, 4. é. o. h.

Alelnök: FRATRICS KÁLMÁN, 5. é. o. h.

Titkár: PREISZ HUGÓ, 4. é. o. h.

Pénztárnok: TEMESVÁRI REZSŐ, 3. é. o. h.

Ellenőr: SZAKÁCSY GYULA, 2. é. o. h.

Főjegyző: POLLÁK GYULA, 4. é. o. h.

Aljegyzők: DEMKÓ BÉLA, 2. é. o. h.

BRICHTA MIHÁLY, 1. é. o. h.

Főkönyvtárnok: BRUCK PÁL, 5. é. o. h.

Alkönyvtárnokok: ELTL GÉZA, 3. é. o. h.

NÉMETH JÓZSEF, 1. é. o. h.

Háznagy: WEINBERGER ZSIGMOND, 3. é. o. h.

Bizottsági tagok: PÁKOZDY KÁROLY, 5. é. o. h.

ROOZ SÁNDOR, 5. é. o. h.

LANTOS EMIL, 4. é. o. h.

GEYER JÓZSEF, 4. é. o. h.

BECKER JÓZSEF, 3. é. o. h.

KÉGL HENRIK, 2. é. o. h.

FELSENBURG GUSZTÁV, 2. é. o. h.

KORÁNYI SÁNDOR, 1. é. o. h.

DRUCKER GYŐZŐ, 1. é. o. h.

V. A bölcselethallgatókat segítő egyesület.

Keletkezett 1874.

Választmánya:

Elnök: KADOCSA LIPPICH EDE.

Alelnök: KARDOS ALBERT.

Főtítkár: PÁPAI KÁROLY.

Másodtitkárok: PRUZSINSZKY JÁNOS.

LUKACHICH BÉLA.

Pénztáros: THIRRING GUSZTÁV.

Ellenőr: ERDÉLYI PÁL.

Főjegyző: KUTLIK ENDRE.
 Aljegyző: MORAVSZKY FERENCZ.
 Főkönyvtáros: KALMÁR EDE.
 Alkönyvtáros: TÖMLŐ GYULA.
 Háznagy: VEISZLOVITS VILMOS.
 Rend. bizotts. tagok: NÉGYESY LÁSZLÓ.
 FODOR GYULA.
 MÁRTON JENŐ.
 RÁTZ LÁSZLÓ.

VI. A gyógyszerészettan-hallgatókat segélyező s önképző egyesület.

Keletkezett 1863.

Választmánya:

Elnök: KRIEGNER KÁLMÁN, 2. é.
 Alelnök: JESZENSZKY SÁNDOR, 1. é.
 Pénztárnok: SZENDY JÁNOS, 2. é.
 Ellenőr: BOGDÁN ZSIGMOND, 1. é.
 Főjegyző s titkár: ÓVÁRY DEZSŐ, 2. é.
 Aljegyzők: TÓTH GYULA, 1. é.
 MEGAY ARTHUR, 1. é.
 Könyvtárnok: CZIGÁNY BÉLA, 2. é.
 Háznagy: KOVÁCSI MIHÁLY, 2. é.
 Bizottmányi tagok: RÉCSEY ZOLTÁN, 2. é.
 NAGY ISTVÁN, 2. é.
 BORDÁS JÁNOS, 2. é.
 MEGYERY GÉZA, 2. é.
 SAS GUSZTÁV, 2. é.
 KINCSESSY PÉTER, 1. é.
 MAROSFFY DEZSŐ, 1. é.
 SZIRMAY ALADÁR, 1. é.
 KESERŰ JÓZSEF, 1. é.
 DUKA TIVADAR, 1. é.
 JÁNOSSY GÉZA, 1. é.

EGYETEMI HALLGATÓK.

I. Beiktatott rendes hallgatók.

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Aáron Sándor	orvosi	78	—	I.	—
Abeles Károly	"	83	—	I.	II.
Acsai Antal, kegyesrendi p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Aczél József	bölcészeti	81	—	I.	II.
Aczél Nándor	jogi	82	—	I.	II.
Adámovits Miklós	bölcészeti	—	84	—	II.
Adler Albert	orvosi	83	—	I.	II.
Adler Arthur	jogi	83	—	I.	II.
Adler Bernhardt	orvosi	83	—	I.	II.
Adler József	jogi	81	—	I.	II.
Adolf Sebestyén	"	81	—	I.	II.
Aigner Béla	"	79	—	I.	—
Ajkay Béla	"	81	—	I.	II.
Akantisz Győző	"	82	—	I.	II.
Aibers Rezső	"	—	82	—	II.
Albert Aurel	"	81	—	I.	II.
Albini Livius	"	83	—	I.	II.
Albrecht Lajos	"	82	—	I.	II.
Albrechtovics Árpád	orvosi	80	—	I.	II.
Alexi Aurel	jogi	83	—	I.	II.
Alfay Zoltán	"	81	—	I.	II.
Alföldy Árpád	"	81	—	I.	—
Alkér Antal	"	83	—	I.	II.
Almann János	"	83	—	I.	II.
Alter Armin	"	82	—	I.	—
Alter Sándor	"	83	—	I.	II.
Altmann Ignác	orvosi	83	—	I.	II.
Ambró Nándor	"	83	—	I.	II.
Ambrozovics Dezső	jogi	83	—	I.	II.
Andorffy Károly	"	82	—	I.	II.
Andrasovics Kálmán	"	82	—	I.	II.
Andrássy Ernő	orvosi	83	—	I.	II.
Andrássy Sándor, gróf	jogi	80	—	I.	II.
Apáthy István	orvosi	80	—	I.	II.
Apostol Dezső	"	80	—	I.	II.
Apostol Sándor	jogi	81	—	I.	II.
Apt Ödön	"	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tantfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Aranyi Izidor	jogi	81	—	I.	II.
Arday Árpád	bölcsészeti	83	—	I.	—
Arday Árpád	jogi	—	84	—	II.
Ardeleanu Kornél	"	83	—	I.	II.
Aschenbrier István	"	80	—	I.	II.
Asztalos Imre	orvosi	79	—	I.	—
Augenstein Sándor	"	82	—	I.	II.
Austerweil Ferencz	"	81	—	I.	II.
Avramescu Pachomius	jogi	83	—	I.	II.
Ács Géza	"	81	—	—	II.
Ács Károly	orvosi	81	—	I.	II.
Ádám Árpád	jogi	83	—	I.	II.
Ádám Sándor	"	80	—	I.	II.
Ági István	orvosi	83	—	I.	II.
Álkontz János	jogi	82	—	I.	II.
Álkontz Károly	orvosi	—	83	I.	II.
Amán János	jogi	83	—	I.	II.
Árvay László	"	80	—	I.	II.
Babik József, egri p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Babó Andor	jogi	83	—	I.	II.
Bacsó Ferencz	bölcsészeti	83	—	I.	—
Badescu Traján	jogi	80	—	I.	II.
Bagi Gyula	"	83	—	I.	—
Bagó Géza	"	82	—	I.	II.
Bajer Lajos	"	83	—	I.	II.
Bajza Aladár	"	82	—	I.	II.
Bak Illés	"	—	83	I.	II.
Bakó József	"	80	—	I.	II.
Bakonyi Samu	"	80	—	I.	II.
Baksay József	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Baksay Károly, váci p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Balassa Ármin	jogi	80	—	I.	II.
Balassa István	orvosi	80	—	I.	II.
Balassa Károly	jogi	82	—	I.	II.
Balassa Zoltán	orvosi	81	—	I.	II.
Balás Béla	jogi	81	—	I.	II.
Balásy Antal	"	83	—	I.	II.
Balázs Márton	orvosi	81	—	I.	II.
Balkay Béla	jogi	83	—	I.	II.
Balkányi Miksa	orvosi	78	—	I.	II.
Balló János	"	83	—	I.	II.
Ballok Mór	"	83	—	I.	II.
Baló A'adár	jogi	82	—	I.	—
Baló Thasiló	bölcsészeti	83	—	I.	—
Balog Péter	jogi	80	—	I.	II.
Balogh Arthur	"	83	—	I.	II.
Balogh Gusztáv	"	82	—	I.	II.
Balogh Jenő	"	83	—	I.	II.
Balogh Károly	"	82	—	I.	—
Balogh Lajos	"	83	—	I.	II.
Balogh Miklós	orvosi	80	—	I.	II.
Balogh Péter	bölcsészeti	80	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Balogh Zsolt	jogi	79	—	I.	II.
Baloghy György	"	80	—	I.	II.
Baloghy Imre	"	82	—	—	II.
Balthazár Gábor	bölcsészeti	—	84	—	II.
Bamberger Béla	jogi	80	—	I.	II.
Bandi Miksa	orvosi	—	84	—	II.
Bandl Rezső	jogi	81	—	I.	II.
Banelly Géza	"	79	—	I.	—
Baracs Henrik	"	80	—	I.	II.
Baracs Marczel	"	81	—	I.	—
Barakonyi Sándor	orvosi	83	—	I.	II.
Barassevits István	jogi	79	—	I.	II.
Barna Ádám	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Baronyi Tivadar	jogi	82	—	I.	II.
Baross Ferencz	"	82	—	I.	II.
Barta Antal	"	80	—	I.	II.
Bartha Sándor	"	82	—	I.	II.
Barthodeiszky Kálmán	"	80	—	I.	II.
Bartoky József	"	83	—	I.	II.
Bartsch Ferencz	"	82	—	I.	II.
Bartsch Gusztáv	orvosi	83	—	I.	II.
Baruch Gyula	"	83	—	I.	II.
Basch Adolf	jogi	83	—	I.	II.
Basch Imre	orvosi	81	—	I.	II.
Bassa Ignác	"	83	—	I.	II.
Batho Elek	jogi	—	84	—	II.
Batizfalvy Béla	orvosi	82	—	I.	—
Batizfalvy István	"	81	—	I.	II.
Battyány Béla, gróf	jogi	83	—	I.	II.
Battyány István, gróf	"	83	—	I.	II.
Bauer Ignác	"	83	—	I.	II.
Bauer Mór	"	82	—	I.	II.
Bauer Samu	orvosi	82	—	I.	II.
Baum Ignác	"	82	—	I.	II.
Baumer Géza	"	82	—	I.	II.
Baumer Gyula	"	81	—	I.	II.
Baumerth Gyula	"	79	—	I.	II.
Baumgarten Salamon	"	82	—	I.	II.
Baumhorn Ármín	"	83	—	I.	II.
Bauszner Guido	jogi	83	—	I.	II.
Bálint György, erdélyi p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Bán Zsigmond	jogi	83	—	I.	II.
Bán Zsigmond	"	82	—	I.	II.
Bánáss Emil	bölcsészeti	—	84	—	II.
Bánfalvi Gyula	jogi	81	—	I.	II.
Bánhegyi Mór	"	82	—	I.	—
Bánhidy István, báró	"	80	—	I.	II.
Bánó József	orvosi	—	79	I.	—
Bánóczy Gyula	"	80	—	I.	II.
Bánovits Sándor	jogi	81	—	I.	II.
Bánrévi József	"	83	—	I.	II.
Bányai László	bölcsészeti	80	—	I.	—

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Bányász István	jogi	80	—	I.	II.
Bárány József	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Bárczay Gyula	jogi	83	—	I.	II.
Bárczy Andor	"	80	—	I.	II.
Bárczy Mátvás	"	81	—	I.	II.
Bárdió László	orvosi	83	—	I.	II.
Bárdosi Mihály	jogi	83	—	I.	II.
Bártfai József	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Báthory Ferencz	"	83	—	I.	II.
Báthory Géza	jogi	80	—	I.	II.
Báthory István	orvosi	83	—	I.	II.
Bácker József	"	81	—	I.	II.
Beer Dezső	jogi	82	—	I.	II.
Beélik Iván	"	80	—	I.	II.
Belák János	orvosi	81	—	I.	II.
Belényesy András	jogi	82	—	I.	II.
Bellaagh Imre	"	83	—	I.	—
Beller János	"	81	—	I.	II.
Belus Lajos	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Benczur Miklós	jogi	83	—	I.	II.
Bendel József	orvosi	82	—	I.	II.
Bene Dezső	jogi	82	—	I.	II.
Benedek János	"	83	—	I.	II.
Benedek Jenő	"	81	—	I.	II.
Beniczky Akos	"	80	—	I.	II.
Benisek Imre, besztercebányai p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Benkó Albert	jogi	81	—	I.	II.
Bentsik László	jogi	83	—	I.	II.
Benyovits Antal	orvosi	—	83	I.	II.
Beóthy János	"	80	—	I.	II.
Berczeller Imre	"	—	79	I.	II.
Berecz Sándor	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Bereczky Manó, eperjesi p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Bereczky Sándor	jogi	—	83	—	II.
Berencsy György	orvosi	81	—	I.	II.
Berényi Pál	jogi	—	82	I.	II.
Bergel Béla	orvosi	82	—	I.	II.
Berger Gedeon	"	83	—	I.	II.
Berger Jakab	"	83	—	I.	II.
Berger Sándor	jogi	83	—	I.	II.
Berger Tóbiás	orvosi	83	—	I.	II.
Bergl Sándor	"	81	—	I.	II.
Bergsmann Jakab	"	82	—	I.	II.
Berkes Vilmos	jogi	79	—	I.	—
Berkes Zsigmond	"	81	—	I.	II.
Berkovits Arnold	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Berlányi János	jogi	82	—	I.	II.
Bernádi György	orvosi	83	—	I.	II.
Bernát Ármín	"	—	84	—	II.
Bernstein Izidor	jogi	83	—	I.	II.
Bernstein Salamon	"	82	—	I.	II.
Berrár Gyula	orvosi	82	—	I.	—

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Bertalan Endre	jogi	82	—	I.	II.
Berzay Károly	"	80	—	I.	II.
Berzsenyi Jenő	"	83	—	I.	II.
Beszenszky Bálint	"	80	—	I.	II.
Besse Géza	orvosi	—	81	I.	II.
Beszkid Miklós, eperjesi p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Bezerédy István	jogi	83	—	I.	II.
Békássy István	"	81	—	I.	II.
Béldi Izidor	"	82	—	I.	II.
Bényei István	orvosi	83	—	I.	—
Bérczy Gyula	"	81	—	I.	II.
Béresy Arpád	"	79	—	I.	II.
Bikády Antal	jogi	83	—	I.	II.
Bilaskó György	orvosi	83	—	I.	II.
Binder Endre	jogi	—	84	—	II.
Bindfeld Lajos	"	80	—	I.	II.
Biriescu Sándor	"	82	—	I.	II.
Birly Lajos	"	82	—	I.	II.
Biró Gáspár	"	81	—	I.	II.
Biró Károly	"	81	—	I.	—
Biró Mátyás	"	81	—	I.	II.
Bischitz Imre	"	83	—	I.	II.
Bischoff Károly	"	—	83	I.	—
Biszaha Mihály, eperjesi p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Bittenbinder Miklós	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Bittera Kálmán	jogi	83	—	I.	II.
Bittó Aurel	"	82	—	I.	II.
Bittó Gyula	orvosi	83	—	I.	II.
Blantz Manó	jogi	82	—	I.	II.
Blantz Miklós	"	—	84	—	II.
Blaskovich Elemér	"	83	—	I.	II.
Blau Dávid	orvosi	—	80	I.	II.
Blau Lajos	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Blau Ödön	jogi	83	—	I.	II.
Blauhorn Ferencz	"	82	—	I.	II.
Bleicher Miksa	orvosi	81	—	I.	II.
Bleuer Samu	jogi	79	—	I.	—
Bleyer Miksa	orvosi	80	—	I.	II.
Bleyer Sándor	"	—	80	I.	II.
Bloch Ferencz	jogi	83	—	I.	II.
Bloch Mór	"	82	—	I.	II.
Blum Gábor	orvosi	79	—	I.	II.
Blum László	"	82	—	I.	II.
Blum Ödön	"	79	—	I.	II.
Blum Róbert	"	82	—	I.	II.
Blumenthal Gusztáv	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Bobok József, nyitrai p. n.	hittani	80	—	I.	II.
Bock Róbert	jogi	81	—	I.	II.
Boeskor Béla	"	79	—	I.	—
Boeskor Kálmán	"	83	—	I.	—
Boda Dezső	"	80	—	I.	II.
Boda Kálmán	orvosi	80	—	I.	II.

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Bodnár Péter	jogi	—	83	I.	II.
Bodó János	"	82	—	I.	II.
Bodoky Zoltán	"	80	—	I.	II.
Bodolla Béla	"	82	—	I.	II.
Bodolla Gábor	"	80	—	I.	II.
Boeriu János, gyulafehérvári p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Bogár Gyula	orvosi	83	—	I.	II.
Bogdán Aladár	"	82	—	I.	II.
Bogdán Virgil	jogi	80	—	I.	II.
Bogoszávyevits Vlaestimir	"	83	—	I.	II.
Bogyay Jenő	"	79	—	I.	—
Bók Lajos	"	83	—	I.	II.
Boksán Sever	"	82	—	I.	II.
Boldizsár Endre	"	82	—	—	II.
Bolemann István	orvosi	82	—	I.	II.
Bolza Pál, gróf	jogi	82	—	I.	II.
Bóné Kálmán	"	81	—	I.	—
Bónis Zsigmond	orvosi	82	—	I.	II.
Borbély Imre	"	79	—	I.	II.
Borbély László	"	81	—	I.	II.
Borlanu Victor, nagyváradai p. n.	hittani	80	—	I.	II.
Borossy Antal	jogi	—	82	I.	II.
Borsay Sándor	orvosi	82	—	I.	II.
Boskovitz Sándor	"	81	—	I.	II.
Bosnyák István	"	81	—	I.	II.
Bóta Géza	orvosi	82	—	I.	II.
Bóta János	jogi	81	—	I.	II.
Boteanu János szamosújvári p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Botka Béla	jogi	81	—	I.	—
Bozóky Endre	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Bozsán Lajos	orvosi	83	—	I.	—
Bozsán Lajos	jogi	—	84	—	II.
Böck Arnold	"	82	—	I.	II.
Böhm Adolf	orvosi	82	—	I.	II.
Böhm Gyula	jogi	—	84	—	II.
Böhm Jakab	orvosi	82	—	I.	II.
Börzsök Elemér	jogi	—	84	—	II.
Brajjer Lajos	"	82	—	I.	II.
Brandstädter Jenő	"	83	—	I.	—
Brandtner Kálmán	"	83	—	I.	II.
Brannich Béla	orvosi	80	—	I.	II.
Bratkovics Hubert	jogi	83	—	I.	II.
Braumberger Emil	"	83	—	I.	II.
Braun Béla	"	80	—	I.	II.
Braun Gyula	orvosi	81	—	I.	II.
Braun Illés	"	81	—	I.	II.
Braun Károly	jogi	83	—	I.	II.
Braun Lajos	orvosi	82	—	I.	—
Braun Sándor	jogi	81	—	I.	II.
Brán Felician, n.-váradai g. k. p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Breit József	orvosi	83	—	I.	—
Breitenfeld Ferencz	"	82	—	I.	II.

N é v

K a r

Beiktatás
ideje

téli nyári

s z a k

Tanfélév

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
s z a k					
Breitner Deszö	orvosi	79	—	I.	II.
Bresel Pál	"	81	—	I.	II.
Brett Gusztáv	"	82	—	I.	II.
Brezovay István	jogi	83	—	I.	—
Brezovay László	"	82	—	I.	II.
Brezovay Miklós	"	83	—	I.	II.
Brém János	orvosi	80	—	I.	II.
Brichta Arnold	"	79	—	I.	II.
Brichta Bódog	jogi	83	—	I.	II.
Brichta Mihály	orvosi	83	—	I.	II.
Bród Miksa	"	83	—	I.	II.
Brody Kálmán	jogi	83	—	I.	II.
Brody Vilmos	orvosi	83	—	I.	II.
Bruck Béla	"	79	—	I.	II.
Bruck Ferencz	"	81	—	I.	II.
Bruck Mózes	jogi	83	—	I.	—
Bruck Pál	orvosi	79	—	I.	II.
Bruker Armin	"	83	—	I.	II.
Bruckner Károly	bölcshészeti	83	—	I.	II.
Brück Ede	jogi	81	—	I.	II.
Brück Miksa	orvosi	79	—	I.	II.
Brüller Ede	"	81	—	I.	II.
Buchwald Antal	"	80	—	I.	II.
Buday Dezsö	jogi	81	—	I.	II.
Buday Kálmán	orvosi	81	—	I.	II.
Buding Miklós	"	81	—	I.	II.
Bugyi Ferencz	"	82	—	I.	II.
Bujtás József, veszprémi p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Buk Armin	jogi	83	—	I.	II.
Bukoveczky Ödön	"	80	—	I.	II.
Bundala János, esztergomi p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Burány Pál	jogi	83	—	I.	II.
Burger Armin	"	82	—	I.	II.
Burger Dávid	orvosi	80	—	I.	II.
Burger Simon	"	82	—	I.	II.
Burger Zsigmond	jogi	82	—	I.	II.
Buró Péter	orvosi	—	81	I.	II.
Busa Ákos	jogi	80	—	I.	—
Busa Ferencz	orvosi	83	—	I.	II.
Butyán Emil	jogi	81	—	I.	II.
Buttyán Sándor	orvosi	82	—	I.	II.
Buxbaum Zsigmond	"	83	—	I.	II.
Chanáth Nikefor, munkácsi g. k. p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Charmant Oszkár	jogi	83	—	I.	II.
Chernel György	"	80	—	I.	II.
Chilkó Sándor	"	80	—	I.	II.
Cicatricis Lajos	"	81	—	I.	II.
Ciric Milán	"	80	—	I.	II.
Clauder Kálmán	orvosi	81	—	I.	II.
Coca Sándor	jogi	81	—	I.	II.
Concha Ferencz	"	82	—	I.	II.
Csabay Géza	orvosi	79	—	I.	II.

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Csajka Ernő, esztergomi p. n. ...	hittani	81	—	I.	II.
Csajtay Ferencz ...	jogi	81	—	I.	II.
Csanády Sámuel ...	"	—	84	—	II.
Csanády György ...	"	81	—	I.	II.
Csaplovics Simon ...	"	83	—	I.	II.
Csathó Imre ...	bölcsészeti	79	—	I.	—
Csaudáry Gyula ...	jogi	81	—	I.	II.
Csák Máté ...	orvosi	82	—	I.	II.
Csánk Béla ...	"	81	—	I.	II.
Csánki Géza ...	"	81	—	I.	II.
Császár István ...	jogi	82	—	I.	II.
Cseh József ...	"	80	—	I.	II.
Cseh Szombathy László ...	orvosi	82	—	I.	II.
Csekő Imre ...	jogi	80	—	I.	II.
Cseley József ...	orvosi	81	—	I.	II.
Cselkó József ...	"	82	—	I.	II.
Csengey Gyula ...	jogi	81	—	I.	II.
Csernyánszky Aladár ...	"	83	—	I.	II.
Csetényi Sándor ...	"	81	—	I.	II.
Csics György ...	orvosi	83	—	I.	II.
Csihás József ...	"	83	—	I.	II.
Csiky Ferencz ...	"	81	—	I.	II.
Csillag Dezső ...	"	82	—	I.	II.
Csillag Kálmán ...	"	81	—	I.	II.
Csocsán Jenő ...	jogi	81	—	I.	II.
Csoma Miklós, eperjesi p. n. ...	hittani	82	—	I.	II.
Csonka Ede ...	jogi	80	—	I.	II.
Csorba Antal ...	"	82	—	—	II.
Csorba József ...	"	83	—	I.	II.
Csuka Lajos ...	orvosi	83	—	I.	II.
Csukay Gyula ...	jogi	80	—	I.	II.
Csullag József ...	orvosi	—	84	—	II.
Csurda Andor ...	jogi	81	—	I.	II.
Csurgay Géza ...	orvosi	83	—	I.	—
Czeglédy Lajos ...	"	79	—	I.	II.
Czebe Dániel ...	jogi	83	—	I.	II.
Czentner József ...	"	81	—	I.	II.
Czesznák Gyula ...	"	81	—	I.	II.
Czébel Imre ...	orvosi	81	—	I.	II.
Czékus Miklós ...	"	80	—	I.	II.
Czimer Károly ...	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Cziner Miksa ...	jogi	83	—	I.	II.
Cziriák Ambrus ...	orvosi	80	—	I.	II.
Czocher Géza ...	"	83	—	I.	II.
Czoniczer Márton ...	"	80	—	I.	II.
Czövek Lajos ...	jogi	83	—	I.	II.
Czvikli Gyula ...	orvosi	82	—	I.	II.
Dabis Antal ...	jogi	82	—	I.	II.
Dach Sándor ...	orvosi	82	—	I.	II.
Dajkovics István ...	jogi	83	—	I.	II.
Dálnoki Sándor ...	orvosi	83	—	I.	II.
Dancs Lajos ...	jogi	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Danczinger József	orvosi	83	—	I.	II.
Danninger Adám	„	80	—	I.	II.
Dapsy Gábor	jogi	83	—	I.	II.
Darányi Árpád	orvosi	82	—	I.	II.
Darányi Ferencz	jogi	—	80	I.	II.
Darányi Gyula	„	80	—	I.	II.
Darázs Zsigmond	orvosi	80	—	I.	—
Darkó Béla	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Davidovics Elek	orvosi	81	—	I.	II.
Dálnoky Lajos	jogi	80	—	I.	II.
Dávid Gyula	„	83	—	I.	—
Dávid Izsák	orvosi	82	—	I.	II.
Deák Gyula	jogi	81	—	I.	II.
Deák Lukács	„	83	—	I.	II.
Debreczeni József	„	80	—	I.	II.
Dedek Crescens, esztergomi p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Dedinszky Béla	jogi	80	—	I.	II.
Dedinszky Sándor	„	81	—	I.	II.
Dekker Pál	„	81	—	I.	II.
Demetrovics Vladimír	„	81	—	I.	II.
Demidor Imre	„	82	—	I.	II.
Demjanovich László	„	83	—	I.	II.
Demkó Béla	orvosi	82	—	I.	II.
Demkó Pál	jogi	83	—	I.	II.
Deneberg Kálmán	orvosi	83	—	I.	II.
Densusianu Sándor	hittani	83	—	I.	—
Derekassy László	orvosi	80	—	I.	II.
Detrich Mihály	„	81	—	I.	II.
Deutsch Adolf	„	80	—	I.	II.
Deutsch Adolf	„	—	83	I.	II.
Deutsch Arthur	jogi	81	—	I.	II.
Deutsch Gusztáv	orvosi	82	—	I.	II.
Deutsch Ignác	jogi	—	83	I.	II.
Deutsch József	orvosi	82	—	I.	II.
Deutsch József	„	83	—	I.	II.
Deutsch Mátyás	„	83	—	I.	II.
Deutsch Mór	jogi	80	—	I.	II.
Dezsényi Árpád	„	80	—	I.	—
Dezső Gyula	„	81	—	I.	II.
Dezső Kálmán	„	83	—	I.	—
Déry József	orvosi	79	—	I.	II.
Désy Zoltán	jogi	81	—	I.	II.
Dévai Zsigmond	orvosi	81	—	I.	II.
Diamant Ede	jogi	82	—	I.	—
Dick Sándor	„	82	—	I.	II.
Diczendy Gyula	orvosi	81	—	I.	II.
Dienesch Miáhly	jogi	82	—	I.	II.
Dimic Plató	„	83	—	I.	II.
Djakovics István, diakovári p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Dobay Dezső	jogi	81	—	I.	II.
Dóbé István	„	79	—	I.	II.
Dobi Imre	„	81	—	I.	II.

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Dobosfy Ferenc	jogi	80	—	I.	II.
Dobozi István	"	—	82	I.	II.
Dobozy István	orvosi	80	—	I.	II.
Dobozy Vilmos	"	80	—	I.	II.
Dobribán Antal	"	82	—	I.	II.
Dobrow Ede	jogi	81	—	I.	II.
Dobry Tivadar	"	83	—	I.	II.
Dóczy József	"	83	—	I.	II.
Dohmann István	orvosi	80	—	I.	II.
Dohmann Miklós	jogi	83	—	I.	II.
Doktor Sándor	orvosi	83	—	I.	II.
Doleschall Alfréd	jogi	82	—	I.	II.
Dolinay Antal	"	80	—	I.	II.
Domokos Kálmán	orvosi	80	—	I.	II.
Donáth Fülöp	jogi	81	—	I.	II.
Donoszlovics Vilmos	orvosi	79	—	I.	II.
Donovák Sándor	jogi	81	—	I.	II.
Dormány Imre	"	83	—	I.	—
Dósics György	"	81	—	I.	II.
Dózsa János	"	83	—	I.	II.
Döbrentei Jenő	"	82	—	I.	II.
Dömötör Géza	"	80	—	I.	II.
Dőry László	"	—	84	—	II.
Drachsler Adolf	orvosi	83	—	I.	II.
Drajkó Béla	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Dratsay György	orvosi	83	—	I.	II.
Dráveczky Kálmán	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Drechsler Dávid	orvosi	82	—	I.	II.
Dreiszlampel Albert	"	81	—	I.	II.
Drohobeczky Miklós	jogi	—	83	I.	—
Drucker Győző	orvosi	83	—	I.	II.
Dubenetzky József	"	83	—	I.	II.
Dudás Gyula	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Dudich Endre	orvosi	81	—	I.	II.
Dulich Antal	jogi	—	84	—	II.
Duma Arpád	"	83	—	I.	II.
Duma Sándor	orvosi	79	—	I.	II.
Dungyerszky Jakab	jogi	81	—	I.	II.
Dusinszky József	orvosi	80	—	I.	II.
Dúzs Sándor	jogi	83	—	I.	II.
Dzián Kálmán	orvosi	—	79	I.	—
Dzubay János	jogi	81	—	I.	II.
Ebeczky Béla	orvosi	—	83	—	II.
Ebeczky Kálmán	jogi	81	—	I.	II.
Ebergényi Sándor	"	81	—	I.	II.
Eberhardt Antal	"	83	—	I.	II.
Edelmann Áron	orvosi	83	—	I.	II.
Edelmann József	"	83	—	I.	II.
Edelmann Menyhért	"	—	83	I.	II.
Edelmann Ottó	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Edelsheim-Gyulai Lipót, br.	jogi	80	—	I.	II.
Egyed István	orvosi	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Ehrenfeld Adolf	orvosi	83	—	I.	II.
Ehrenreich Károly	"	83	—	I.	II.
Ehrenreich Manó	jogi	80	—	I.	II.
Ehrlich Béla	orvosi	83	—	I.	II.
Ehrlich Samu	"	81	—	I.	II.
Eichenwald Gyula	jogi	82	—	I.	II.
Eigner Miksa	orvosi	80	—	I.	II.
Eisler Deszö	"	82	—	I.	II.
Eliás Fülöp	"	83	—	I.	II.
Elsasz Ede	"	—	84	—	II.
Eltscher Simon	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Ember Géza	orvosi	82	—	I.	II.
Enessey Pál	jogi	82	—	I.	II.
Engel Imre	"	83	—	I.	II.
Engel Lajos	"	77	—	I.	II.
Engelmann Oszkár	"	83	—	I.	II.
Engl Zsigmond	"	80	—	I.	II.
Engländer Bertalan	"	—	84	—	II.
Eördögh Zoltán	"	—	82	I.	—
Eperjesi Károly	"	83	—	I.	II.
Erber Illés	orvosi	83	—	I.	II.
Erdélyi Miksa	"	—	—	—	II.
Erdélyi Pál	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Erdőhegyi Kálmán	orvosi	79	—	I.	II.
Erdös János	"	82	—	I.	II.
Ernst Lajos	jogi	81	—	I.	II.
Ernst Vilmos	orvosi	81	—	I.	II.
Ernyei János	"	80	—	I.	II.
Erősi Mihály	jogi	—	84	—	II.
Ertsey Kálmán	"	83	—	I.	—
Erős Lajos	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Eröss József	orvosi	82	—	I.	II.
Ertl Géza	"	81	—	I.	II.
Esztergály Mihály	jogi	83	—	I.	—
Esterházy Dénes gróf	"	81	—	I.	II.
Esterházy Pál gróf	"	81	—	I.	—
Etiénne Károly	orvosi	82	—	I.	II.
Eusch Lajos	orvosi	83	—	I.	II.
Éder Imre	jogi	80	—	I.	II.
Éder Pál	"	82	—	I.	II.
Éhn Kálmán	orvosi	81	—	I.	II.
Éhn Károly	jogi	83	—	I.	II.
Ékei Antal	orvosi	80	—	I.	II.
Fabró Henrik	jogi	82	—	I.	II.
Falcsik Dezsö	"	81	—	—	II.
Falta Pál	orvosi	83	—	I.	II.
Faludi Gyula	jogi	82	—	I.	II.
Falussy Gusztáv	"	81	—	I.	II.
Farkas Antal	"	82	—	I.	II.
Farkas Arnold	orvosi	81	—	I.	II.
Farkas Ferencz	jogi	82	—	I.	II.
Farkas Gerö	"	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Farkas Gyula	jogi	81	—	I.	II.
Farkas Jenő	orvosi	83	—	I.	II.
Farkas József	jogi	81	—	I.	II.
Farkas Károly	"	81	—	I.	II.
Farkas Zoltán	"	83	—	I.	II.
Farkass Robert	"	82	—	I.	II.
Farkass Traján	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Farnady István	jogi	81	—	I.	—
Fauser Árpád	orvosi	81	—	I.	II.
Fábry Agost	"	83	—	I.	II.
Fái Sándor	"	—	—	I.	—
Fájth Lajos, pécsi p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Fárnek Gyula	orvosi	83	—	I.	II.
Fárnek László	jogi	82	—	I.	II.
Fáy Aladár	orvosi	83	—	I.	II.
Fáy Gyula	jogi	83	—	I.	II.
Fehér Gyula	orvosi	82	—	I.	II.
Fehér János	jogi	82	—	I.	II.
Fejér Miklós	orvosi	79	—	I.	II.
Fejérváry Géza	jogi	82	—	I.	II.
Fejérváry Jenő	"	81	—	I.	II.
Fejérváry Sándor	"	83	—	I.	II.
Fekete Gábor	orvosi	82	—	I.	—
Fekete Ignác	"	81	—	I.	II.
Fekete Ipoly	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Fekete Lajos	jogi	83	—	I.	II.
Fekete Ödön	"	83	—	I.	II.
Fekete Zoltán	orvosi	80	—	I.	II.
Feldmann Ignác	"	—	82	I.	II.
Feldmann Gyula	jogi	81	—	I.	II.
Feldmann József	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Feldmesser Ignác	orvosi	82	—	I.	II.
Feldreich Ignác	jogi	83	—	I.	II.
Feleki Béla	"	80	—	I.	II.
Felsenburg Gusztáv	orvosi	82	—	I.	II.
Fendler János	"	—	84	—	II.
Ferber Lajos	"	—	81	I.	—
Ferderber Jakab	jogi	79	—	I.	II.
Ferdinándy Béla	"	83	—	I.	II.
Ferdinándy Géza	"	82	—	I.	II.
Ferenczffy István	"	82	—	I.	II.
Ferenczy János	orvosi	83	—	I.	—
Ferenczy Lajos	jogi	82	—	I.	—
Fernbach János	"	83	—	I.	II.
Ferschin Jenő	"	80	—	I.	II.
Ferszigán János, nagyvárad p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Fest Győző	jogi	81	—	I.	II.
Festetics Géza gróf	"	82	—	I.	II.
Fetser Antal, nagyvárad p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Fener János	orvosi	82	—	I.	II.
Feuer Lipót	"	82	—	I.	II.
Feuermann Manó	"	82	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Feuerstein Izidor	orvosi	83	—	I.	II.
Félix Antal	jogi	83	—	I.	II.
Féth Agost	"	82	—	I.	—
Fialovszky Béla	orvosi	80	—	I.	II.
Filkovics Boldizsár	jogi	80	—	I.	II.
Filkorn János	orvosi	82	—	I.	II.
Filó Tihamér	jogi	82	—	I.	II.
Fink Sándor	orvosi	—	84	—	II.
Fischer Béla	jogi	80	—	I.	—
Fischer Ede	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Fischer Ferencz	orvosi	79	—	I.	II.
Fischer Gyula	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Fischer Hugó	jogi	80	—	I.	II.
Fischer Hugó	"	83	—	I.	II.
Fischer Ignác	orvosi	80	—	I.	II.
Fischer Jakab	"	79	—	I.	II.
Fischer József	"	83	—	I.	II.
Fischer Lajos	jogi	80	—	I.	II.
Fischer Miksa	orvosi	81	—	I.	II.
Fischer Sándor	"	82	—	I.	II.
Fischer Sándor	jogi	81	—	I.	II.
Fischhof Henrik	"	—	80	I.	—
Fischhof Rezső	orvosi	83	—	I.	II.
Fischhof Sámuel	"	83	—	I.	II.
Fityma Sándor	jogi	81	—	I.	II.
Flegman Sándor	orvosi	83	—	I.	II.
Fleischmann Gusztáv	jogi	—	82	I.	II.
Fleischmann Izor	"	81	—	I.	—
Fleischmann Jenő	"	—	82	I.	II.
Fleischmann Sándor	"	83	—	I.	II.
Fleischner Benő	orvosi	83	—	I.	II.
Fleischner Béla	"	83	—	I.	II.
Fleischner Sándor	"	82	—	I.	II.
Flesch Ármin	bölcsészeti	—	83	I.	II.
Flesch Nándor	orvosi	79	—	I.	II.
Flieg Károly	jogi	81	—	I.	II.
Florek Endre	"	82	—	I.	II.
Florescu Dóme	"	83	—	I.	II.
Fludorovics János, kegyesrendi p. n.	hittani	82	—	I.	—
Fludorovics János	bölcsészeti	—	84	—	II.
Flütsch Gyula	orvosi	81	—	I.	II.
Fodor Andor	"	83	—	I.	II.
Fodor Dezső	"	82	—	I.	II.
Fodor Gyula	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Fodor Károly	jogi	80	—	I.	II.
Fohn Tóbiás	"	83	—	I.	II.
Forberger László	bölcsészeti	—	80	I.	—
Formágyi Győző	orvosi	82	—	I.	II.
Fornét Gyula	jogi	82	—	I.	II.
Forster Imre	"	82	—	I.	II.
Földiák Emil	"	3	—	I.	—
Földváry Antal	"	81	—	I.	—

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Földvály Elek	orvosi	80	—	I.	II.
Földvály Elemér	jogi	82	—	I.	II.
Földvály László	«	82	—	I.	II.
Földvály Mihály	«	80	—	I.	II.
Földvály Vilmos	«	82	—	I.	II.
Franciscy Lajos, nyitrai p. n.	hittani	80	—	I.	II.
Francu Amos	jogi	83	—	I.	II.
Frank Béla	«	83	—	I.	II.
Frank Henrik	orvosi	81	—	I.	II.
Frank Jakab	«	82	—	I.	II.
Frankfurt Ernő	jogi	83	—	I.	II.
Frankl Miksa	«	80	—	I.	II.
Fraunhoffer Lajos	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Fratrits Kálmán	orvosi	79	—	I.	II.
Fráter Imre	«	80	—	I.	II.
Freikind Soma	«	82	—	I.	II.
Freivolt Endre, rozsnyói p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Frenkel Lipót	jogi	81	—	I.	II.
Frenkl Gyula	«	83	—	I.	II.
Freud Manó	«	82	—	I.	II.
Freund Armin	«	80	—	I.	II.
Freund Arthur	orvosi	81	—	I.	II.
Freund Ferencz	jogi	80	—	I.	II.
Freund Jenő	«	83	—	I.	II.
Freund Lázár	«	78	—	I.	—
Freundlich Vilmos	orvosi	—	82	I.	II.
Frideczky Béla	jogi	—	84	—	II.
Frideczky Timót	«	80	—	I.	II.
Fried Armin	«	83	—	I.	II.
Fried Gyula	orvosi	80	—	I.	—
Fried Lipót	«	83	—	I.	II.
Fried Ödön	jogi	82	—	I.	II.
Friedlieber Manó	orvosi	82	—	I.	II.
Friedmann Adolf	«	81	—	I.	II.
Friedmann Armin	«	81	—	I.	II.
Friedmann Benő	«	79	—	I.	II.
Friedmann Ignác	«	81	—	I.	II.
Friedmann József	«	83	—	I.	II.
Friedmann József	«	83	—	I.	II.
Friedmann Mór	«	83	—	I.	II.
Friedrich Tivadar	jogi	80	—	I.	II.
Friedrich Vilmos	orvosi	82	—	I.	II.
Friedvalszky János	jogi	80	—	I.	II.
Friml Aladár	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Frindt József	jogi	83	—	I.	II.
Friss Jakab	orvosi	80	—	I.	II.
Frits Géza	«	81	—	I.	II.
Frommer Ede	«	79	—	I.	II.
Frommer József	«	81	—	I.	II.
Frommer Zsigmond	«	82	—	I.	II.
Fuchs Bernát	jogi	81	—	I.	II.
Fuchs Ede	«	83	—	I.	—

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Fuchs Emil	jogi	83	—	I.	II.
Fuchs Ignác	orvosi	79	—	I.	II.
Fuchs József	"	83	—	I.	II.
Fuchs Vilmos	"	80	—	I.	II.
Funták Gyula	jogi	83	—	I.	II.
Furduiu Romulus	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Furmann István	jogi	83	—	I.	II.
Führer Samu	"	82	—	I.	II.
Füley László	orvosi	80	—	I.	II.
Fülöp Aron	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Fülöp Sándor	orvosi	83	—	I.	II.
Fülöpp Béla	jogi	81	—	I.	II.
Füredi Mór	"	83	—	I.	II.
Füzesséry Zoltán	"	81	—	I.	II.
Gaál Endre	"	81	—	I.	II.
Gaál Ernő	"	83	—	I.	II.
Gaál Gyula	"	83	—	I.	II.
Gaál Gyula	"	80	—	I.	II.
Gaál István	"	81	—	I.	II.
Gaál Lajos	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Gaál László	jogi	83	—	I.	—
Gaál Mózes	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Gaál Zsigmond	orvosi	81	—	I.	II.
Gacsó Elek	"	81	—	I.	II.
Gaiger Miklós	jogi	81	—	I.	II.
Gajáry Béla	"	82	—	I.	II.
Gajáry Géza	"	81	—	I.	II.
Gajzágó Boldizsár	"	83	—	I.	II.
Gajzágó Lukács	"	81	—	I.	II.
Gajzágó Miklós	"	82	—	I.	II.
Galambos József	orvosi	78	—	I.	—
Gallé Dániel	jogi	81	—	I.	II.
Garay László	orvosi	83	—	I.	II.
Garda Samu	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Gaszner Pál	orvosi	81	—	I.	II.
Gavrilla Emil	jogi	83	—	I.	II.
Gavrilovics Bogdán	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Gábori Ignác	orvosi	83	—	I.	II.
Gábrriel Frigyes	"	81	—	I.	II.
Gabris Endre	jogi	—	84	—	II.
Gálffy Lajos	"	83	—	I.	II.
Gáspár Imre	orvosi	81	—	I.	II.
Gärtner Béla	"	79	—	I.	II.
Gärtner Henrik	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Gedeon János	orvosi	83	—	I.	II.
Geiger Ignác	"	82	—	I.	II.
Geiger Izidor	"	82	—	I.	II.
Geiringer Lajos	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Gelbmann Mór	orvosi	79	—	I.	II.
Geleta Géza	jogi	80	—	I.	II.
Gellért Ferencz	"	81	—	I.	II.
Geréb Mihály	"	82	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Gergely Albert	jogi	83	—	I.	II.
Gerich Endre	orvosi	79	—	I.	II.
Gerlóczy Zsigmond	"	81	—	I.	II.
Gescheit Ignác	"	81	—	I.	II.
Geyer József	"	80	—	I.	II.
Ghetie János, szamosujvári p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Ghyczy Miklós	jogi	82	—	I.	II.
Glaser Marczel	orvosi	81	—	I.	II.
Glásner Jakab	"	83	—	I.	II.
Glosz Kálmán	"	—	82	I.	II.
Glück Arnold	jogi	81	—	I.	II.
Glück Farkas	"	83	—	I.	—
Glück Ferencz	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Glück Jakab	jogi	—	84	—	II.
Glück Samu	orvosi	79	—	I.	II.
Glück Soma	"	83	—	I.	II.
Glücklich Emil	jogi	81	—	I.	II.
Glücksthal Samu	"	82	—	I.	II.
Godián István	"	80	—	I.	II.
Góger László	"	82	—	I.	II.
Goitein Henrik	orvosi	82	—	I.	II.
Gold Jenő	jogi	82	—	I.	—
Gold Lajos	orvosi	81	—	I.	—
Gold Péter	jogi	82	—	I.	II.
Gold Soma	orvosi	83	—	I.	II.
Goldberger Izidor	jogi	83	—	I.	II.
Goldberger Márton	orvosi	80	—	I.	II.
Goldfahn Adolf	jogi	83	—	I.	II.
Goldhammer Gáspár	"	—	83	I.	—
Goldmann Fülöp	"	81	—	I.	II.
Goldner Adolf	orvosi	81	—	I.	II.
Goldner Gyula	"	81	—	I.	II.
Goldstein Áron	jogi	83	—	I.	—
Goldstein Ferencz	"	83	—	I.	II.
Goldstein Ignác	"	81	—	I.	II.
Goldstein Sámuel	orvosi	83	—	I.	II.
Gombás Aladár	jogi	81	—	I.	II.
Gonda Péter	orvosi	81	—	I.	II.
Gorove János	jogi	80	—	I.	II.
Gottesmann Károly	"	83	—	I.	—
Gottlieb Ármin	orvosi	80	—	I.	II.
Gottlieb Rudolf	"	80	—	I.	II.
Gódrí Ferencz	jogi	81	—	I.	II.
Göldner Károly	"	—	80	I.	—
Göllner Aladár	orvosi	83	—	I.	II.
Göllner Frigyes	jogi	82	—	I.	II.
Gömöry Elek	orvosi	79	—	I.	II.
Gömöry Sándor	jogi	83	—	I.	II.
Görgey Gusztáv	"	82	—	I.	II.
Görgey Kornél	"	83	—	I.	II.
Görner József	"	82	—	I.	—
Göttche Jakab	"	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Göttinger Gyula	orvosi	81	—	I.	II.
Göttinger Rajner	jogi	82	—	I.	II.
Graeser Ödön	"	82	—	I.	II.
Grau István	orvosi	83	—	I.	II.
Greguss Lajos	jogi	83	—	I.	II.
Greiter Antal	orvosi	—	81	I.	II.
Greisinger Iván	"	80	—	I.	II.
Greksa Aladár	"	83	—	I.	II.
Grittner Gyula	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Grohmann Vilmos	"	80	—	I.	II.
Grosz Adolf	jogi	82	—	I.	II.
Grosz Adolf	orvosi	83	—	I.	II.
Grosz Emil	"	82	—	I.	II.
Grosz Endre	jogi	82	—	I.	II.
Grosz Győző	"	81	—	I.	II.
Grosz Gyula	orvosi	81	—	I.	II.
Grosz Ignác	"	83	—	I.	II.
Grosz Jakab	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Grosz Lipót	jogi	81	—	I.	II.
Grósz Menyhért	orvosi	—	81	I.	II.
Grosz Náthán	"	83	—	I.	II.
Groszmann Sándor	"	83	—	I.	II.
Gróza Szilárd	"	79	—	I.	II.
Gruber József	jogi	81	—	I.	II.
Gruber Sándor	orvosi	82	—	I.	II.
Grün Jakab	"	79	—	I.	II.
Grün János	jogi	82	—	I.	II.
Grün József	orvosi	82	—	I.	II.
Grün Miksa	"	81	—	I.	—
Grün Zsigmond	"	83	—	I.	II.
Grünbaum József	"	80	—	I.	II.
Grünbaum Lipót	"	80	—	I.	II.
Grüner Lipót	"	80	—	I.	II.
Grünfeld Ignác	"	83	—	I.	II.
Grünfeld Lipót	"	82	—	I.	II.
Grünfeld Miksa	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Grünn János	jogi	82	—	I.	II.
Grünn Zsigmond	"	81	—	I.	II.
Grünwald Adolf	orvosi	79	—	I.	II.
Grünwald Ignác	"	83	—	I.	II.
Grünwald Izrael	"	82	—	I.	II.
Grünwald Miksa	"	82	—	I.	—
Grünwald Samu	jogi	83	—	I.	II.
Grünwald Samu	"	80	—	I.	—
Grünzweig Dávid	orvosi	83	—	I.	II.
Gubicza József	"	82	—	I.	II.
Gueth Lajos	jogi	82	—	I.	II.
Gulácsy Arpád	orvosi	83	—	I.	II.
Gurdélyi Géza	"	80	—	I.	II.
Guth Sámuel	"	82	—	I.	II.
Gutmann Adolf	jogi	82	—	I.	II.
Gutmann Armin	orvosi	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyár.		
		s z a k			
Gutmann Jakab	jogi	82	—	I.	II.
Gutmann Lajos	"	83	—	I.	II.
Guttmann Boldizsár	orvosi	80	—	I.	—
Guttmann Dávid	"	82	—	I.	II.
Guttmann József	jogi	82	—	I.	II.
Guttmann Menyhért	orvosi	83	—	I.	II.
Guttmann Sándor	jogi	83	—	I.	II.
Gutvill Pál	jogi	79	—	I.	II.
Gyarmathy Lajos	orvosi	78	—	I.	—
Gyárfás István, esztergomi p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Gyenes Imre	orvosi	80	—	I.	II.
Gyenes József	jogi	—	—	—	II.
Gyéánt Jakab	"	83	—	I.	II.
Gyöngyösi József	"	82	—	I.	II.
Gyöngyösi László	bölcsészeti	79	—	I.	—
Györy Imre	jogi	83	—	I.	II.
Györy István	orvosi	83	—	I.	II.
Gyulai Kálmán	jogi	78	—	I.	II.
Gyulai Mór	orvosi	81	—	I.	II.
Gulassy Gyula	jogi	82	—	I.	II.
Gyurisics György	"	82	—	I.	II.
Haas Emil	"	78	—	I.	—
Haas István	"	83	—	I.	II.
Haas Vilmos	"	—	82	I.	II.
Habermann Samu	orvosi	—	84	—	II.
Habina Péter	jogi	80	—	I.	II.
Hadzsega Bazil, munkácsi p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Hafner Béla	jogi	—	82	I.	II.
Hajcsi Sándor	orvosi	83	—	I.	II.
Hajdu József	jogi	80	—	I.	II.
Hajduska Zsigmond	orvosi	—	82	I.	II.
Hajkó László	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Hajnos Gyula	orvosi	83	—	I.	II.
Halász Antal	jogi	83	—	I.	II.
Halász Frigyes	"	82	—	I.	II.
Halász Károly	"	81	—	I.	II.
Halász Sándor	"	80	—	I.	II.
Halászy László	"	83	—	I.	II.
Halik Aurél	orvosi	79	—	I.	II.
Halkó Máté	jogi	81	—	I.	II.
Halmágyi Antal	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Halpert Akos	orvosi	80	—	I.	—
Hamar Gyula	jogi	80	—	I.	II.
Hamary Béla	"	78	—	I.	—
Hamburger Ignác	"	—	83	I.	II.
Hamel Nándor	orvosi	82	—	I.	II.
Hammersberg Árpád	"	83	—	I.	II.
Hankiss János	jogi	81	—	I.	—
Hankó Domokos	"	79	—	I.	—
Hann Arnold	"	80	—	I.	II.
Hannover Manó	"	81	—	I.	II.
Hanny Tódor	"	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Harczer Imre	orvosi	80	—	I.	II.
Harsányi Gyula	jogi	83	—	I.	II.
Harsányi Károly	orvosi	81	—	I.	II.
Hartmann Fülöp	jogi	82	—	I.	II.
Hartmann Jenő	"	—	83	—	II.
Hasitz Henrik	orvosi	79	—	I.	II.
Hatfaludy László	jogi	83	—	I.	II.
Hauer Lajos	bölcészeti	83	—	I.	II.
Haus József	jogi	82	—	I.	II.
Hauser Jakab	orvosi	—	80	I.	II.
Havas Armin	jogi	83	—	I.	II.
Hay Lajos	orvosi	80	—	I.	II.
Hayde Gyula	jogi	83	—	I.	II.
Hááder György	"	83	—	I.	II.
Hábor Antal	"	83	—	I.	II.
Hámos József	orvosi	80	—	I.	II.
Hável József	"	—	84	—	II.
Háy Jakab	jogi	81	—	I.	—
Hebenstreit Gyula	"	82	—	I.	II.
Hecht Emil	orvosi	82	—	I.	II.
Hecht Ernő	jogi	81	—	I.	II.
Hecht József	"	—	82	I.	II.
Hedvig Henrik	"	83	—	I.	II.
Hegedüs Adolf	jogi	83	—	I.	II.
Hegedüs Ferencz	"	81	—	I.	II.
Hegedüs György	"	80	—	I.	II.
Hegedüs József	orvosi	81	—	I.	II.
Heimlich Mór	"	83	—	I.	II.
Heinrich István	jogi	81	—	I.	II.
Heisler Ignác	orvosi	83	—	I.	II.
Heiszler Jakab	"	79	—	I.	II.
Hellebranth Iván	jogi	80	—	I.	II.
Heller Armin	orvosi	83	—	I.	II.
Heller Gyula	"	83	—	I.	II.
Heller Jakab	"	80	—	I.	II.
Heller Sándor	"	80	—	I.	II.
Heller Simon	"	80	—	I.	II.
Heller Zsigmond	jogi	83	—	I.	II.
Heltai Manó	orvosi	82	—	I.	II.
Hennig Ferencz	"	83	—	I.	II.
Herbst József	"	81	—	I.	II.
Hercz Adolf	"	81	—	I.	II.
Hercz Adolf	"	81	—	I.	—
Hercz Jenő	jogi	83	—	I.	—
Herczegh Gyula	orvosi	82	—	I.	II.
Herczog Manó	jogi	81	—	I.	II.
Herrmann Antal	"	—	81	I.	—
Herrmann Béla	orvosi	—	81	I.	II.
Hernheiser Ferencz	jogi	81	—	I.	II.
Hersich Géza	"	83	—	I.	II.
Herskovits Armin	orvosi	83	—	I.	II.
Herskovits Pál	"	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Herskovits Samu	orvosi	80	—	I.	II.
Hertelendy László	jogi	83	—	I.	II.
Herz Mór	"	83	—	I.	II.
Herz Oszkár	orvosi	82	—	I.	II.
Herz Zsigmond	"	82	—	I.	II.
Herzog Ede	"	83	—	I.	II.
Herzog Ferencz	jogi	81	—	I.	II.
Herzog Manó	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Herzogh Arnold	orvosi	79	—	I.	II.
Hettyey Gyula	jogi	83	—	I.	—
Heumann Miksa	orvosi	81	—	I.	II.
Heyek Adolf	jogi	83	—	I.	II.
Héjás Elek	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Hénap Tamás	"	82	—	I.	II.
Hideghéty Imre	jogi	81	—	I.	II.
Hilián Jenő	"	80	—	I.	II.
Hilmayer Albert	"	83	—	I.	II.
Himfy József	"	82	—	I.	II.
Hinkó József	"	80	—	I.	II.
Hirsch Béla	orvosi	79	—	I.	II.
Hirsch Ede	"	82	—	I.	II.
Hirschfeld Antal	jogi	83	—	I.	II.
Hirschfeld Arnold	"	82	—	I.	II.
Hirschl Ármin	orvosi	82	—	I.	II.
Hirschler Béla	jogi	82	—	I.	II.
Hirschler Ernő	"	82	—	I.	—
Hirschler Henrik	"	82	—	I.	II.
Hitsch Károly	"	83	—	I.	II.
Hladny József	orvosi	80	—	I.	II.
Hodászy Gábor	jogi	83	—	I.	II.
Hodinka Antal, munkácsi p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Hodos Aeneas	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Hoffer Márton	jogi	83	—	I.	II.
Hoffmann Arthur	"	82	—	I.	II.
Hoffmann Emil	orvosi	80	—	I.	II.
Hoffmann Ferencz	jogi	83	—	I.	II.
Hoffmann Mór	"	81	—	I.	II.
Hoffner Elek	jogi	82	—	I.	II.
Hoffner Elek	"	81	—	I.	II.
Hokk Béla	orvosi	82	—	I.	II.
Holländer Mór	jogi	80	—	I.	II.
Hollósy Kálmán	"	83	—	I.	II.
Hohmann József	"	82	—	I.	II.
Holndonner Adolf	orvosi	80	—	I.	II.
Homiesko Athanáz	"	83	—	I.	II.
Horák József	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Horkovics Gyula	jogi	79	—	I.	—
Horovitz Ede	"	80	—	I.	II.
Horovitz Sándor	"	81	—	I.	II.
Horovitz Sándor	"	—	81	I.	II.
Horváth Adolf	"	83	—	I.	—
Horváth Aladár	"	80	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Horváth Ákos	jogi	80	—	I.	II.
Horváth Ákos	"	82	—	I.	II.
Horváth Ákos	orvosi	82	—	I.	II.
Horváth Árpád	jogi	81	—	I.	II.
Horváth Árpád	"	81	—	I.	—
Horváth Döme	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Horváth Elek	jogi	83	—	I.	II.
Horváth Ernő	"	80	—	I.	II.
Horváth Ferencz	orvosi	82	—	I.	II.
Horváth Gellért	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Horváth János	jogi	80	—	I.	II.
Horváth Jenő	"	82	—	I.	II.
Horváth József	orvosi	83	—	I.	II.
Horváth Zoltán	jogi	83	—	I.	II.
Horváth Zoltán	"	83	—	I.	II.
Hozják Imre	"	83	—	I.	—
Hönig Márton	orvosi	79	—	I.	II.
Hörl Péter	"	82	—	I.	II.
Hrabovszky Tihamér	jogi	82	—	I.	II.
Hrebenda Lajos	"	81	—	I.	II.
Hrivnyák János	"	—	84	—	II.
Hubay Miklós	orvosi	81	—	I.	II.
Huber József	"	83	—	I.	II.
Hubert Dávid	jogi	82	—	I.	II.
Hubner Richárd	"	82	—	I.	II.
Hudacsek József	orvosi	82	—	I.	II.
Hudák János	"	80	—	I.	II.
Huf József	jogi	83	—	I.	II.
Hukk György, szatmári p. n.	hittani	80	—	I.	II.
Hulényi Győző	jogi	80	—	I.	II.
Hulin Gábor	"	81	—	I.	II.
Hunfalvy Géza	"	81	—	I.	—
Hunyady Imre	"	81	—	I.	II.
Huszágh Nándor	"	79	—	I.	II.
Huszár Dezső	orvosi	82	—	I.	II.
Huszár Dezső	jogi	82	—	I.	II.
Huszár Gyula	"	80	—	I.	—
Huszár József	"	82	—	I.	—
Huszár Sándor	"	83	—	I.	II.
Huszerl Miksa	orvosi	83	—	I.	II.
Hübschmann Bertalan	"	83	—	I.	II.
Hütter Károly	"	83	—	I.	II.
Ibos József	"	83	—	I.	II.
Igaz Pál	jogi	83	—	I.	II.
Ihrig Lajos	orvosi	82	—	I.	II.
Illés Dezső	jogi	83	—	I.	II.
Illéssy János	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Illyés Győző	jogi	83	—	I.	II.
Imre Lajos	"	83	—	I.	II.
Imrédy Béla	orvosi	83	—	I.	II.
Ippen József	"	82	—	I.	II.
Iritz Dávid	jogi	83	—	I.	—

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Iritz Mór	jogi	81	—	I.	II.
Iritz Soma	orvosi	81	—	I.	II.
Isaák István	"	80	—	I.	II.
Isépy László	jogi	79	—	—	II.
Itsekutz László	orvosi	79	—	I.	II.
Ivánkovics Pál	jogi	81	—	I.	II.
Ivánovits Lajos	"	81	—	I.	—
Izsák Lajos	orvosi	83	—	I.	II.
Izsák Sámuel	jogi	—	83	I.	II.
Izsóf Ferencz	"	83	—	I.	II.
Jablonszky Agoston	orvosi	83	—	I.	II.
Jablonszky Endre, világi p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Jagicza Sándor	orvosi	80	—	I.	II.
Jakab Árpád	jogi	82	—	I.	II.
Jakabffy Pál	"	80	—	I.	II.
Jakobi Mór	orvosi	83	—	I.	II.
Jakobei Dezső	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Jaksics Milutin	jogi	83	—	I.	—
Janicsek József	"	83	—	I.	II.
Janiga János	"	80	—	I.	II.
Jankovich Béla	"	83	—	I.	II.
Jankovich Gyula	"	83	—	I.	II.
Janó János	orvosi	82	—	I.	II.
Janovics Sándor	"	80	—	I.	II.
Janowitz Bertalan	"	83	—	I.	II.
Jarinay Sándor	"	82	—	I.	II.
Jákob Mór	"	83	—	I.	—
Jánosits József	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Járossy Sándor	jogi	83	—	I.	II.
Jelfy János	"	81	—	I.	II.
Jelinek Mór	orvosi	83	—	I.	II.
Jeszenák Gábor báró, eszterg. p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Jeszenszky György báró	jogi	81	—	I.	II.
Jeszenszky Irén	orvosi	79	—	I.	II.
Jeszenszky István	jogi	81	—	I.	II.
Jezerniczky Árpád	orvosi	80	—	I.	II.
Jékel László	"	78	—	I.	—
Jovanovic Emil	"	81	—	I.	II.
Jozanov Tivadar	jogi	82	—	I.	II.
Józsa György	orvosi	82	—	I.	II.
Juba Adolf	"	81	—	I.	II.
Juckel Gyula	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Juhász József	jogi	81	—	I.	II.
Juhoss Ernő	"	83	—	I.	II.
Junger Lázár	"	81	—	I.	II.
Junker János	"	82	—	I.	II.
Juraszek János	"	82	—	I.	II.
Juristowszki Miklós	"	82	—	I.	II.
Jurma Miklós, lugosi p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Justh Zoltán	jogi	82	—	I.	II.
Justh Zsigmond	"	81	—	I.	II.
Kacsokovics Lajos	"	79	—	—	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Kakucsy György	jogi	80	—	I.	—
Kaldenecker Márton, váci p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Kain József	orvosi	83	—	I.	II.
Kain Sándor	"	—	84	—	II.
Kalmár Elek	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Kalmár Miklós	jogi	82	—	I.	II.
Kalocsay Béla	"	80	—	I.	II.
Kalocsay Gusztáv, egri p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Kalocsay Kálmán	jogi	82	—	I.	II.
Kampis János	"	81	—	I.	II.
Kantha József	orvosi	79	—	I.	II.
Kapy Andor	jogi	83	—	I.	II.
Karattúr Arthur	"	83	—	I.	II.
Karácsón Imre, győri p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Karácsonyi Jenő	jogi	83	—	I.	—
Kardhordó Aladár	"	81	—	I.	II.
Kardos Dezső	"	81	—	I.	II.
Kardos Ferencz	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Karlovsy Géza	"	82	—	I.	II.
Kassa Endre	orvosi	79	—	I.	II.
Kasselik Gyula	jogi	80	—	I.	II.
Kaszta Péter	orvosi	82	—	I.	II.
Kasztner Géza	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Katona Lajos	"	80	—	I.	II.
Katona László	orvosi	82	—	I.	II.
Katona Zsigmond	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Katz Albert	"	80	—	I.	II.
Katz Miklós	orvosi	83	—	I.	II.
Kaufér Albert	"	83	—	I.	II.
Kaufman József	"	82	—	I.	II.
Kazacsay Miklós	bölcsészeti	81	—	I.	—
Kácsér Mózes	orvosi	80	—	I.	II.
Kácsér Naftali	jogi	—	79	I.	—
Kácsér Ottó	"	—	84	—	II.
Kácsér Romulus	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Kácsér Zsigmond	jogi	82	—	I.	II.
Kádoss Jenő	orvosi	80	—	I.	II.
Káhn Lipót	"	83	—	I.	II.
Kákonyi Sándor, kalocsai p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Káldi Gyula	jogi	83	—	I.	II.
Káldy Imre	"	83	—	I.	II.
Kállay Aladár	"	82	—	I.	II.
Kálmán Béla	orvosi	82	—	I.	II.
Kálmán Zsigmond	jogi	—	82	I.	—
Kálniczky Géza	"	83	—	I.	II.
Károlyi Mór	orvosi	83	—	I.	II.
Kecskeméti István	"	81	—	I.	II.
Kecskeméti Lajos	jogi	83	—	I.	II.
Kecskeméti Zsigmond	orvosi	81	—	I.	II.
Kedačic Győző	jogi	81	—	I.	II.
Kegye Sándor	"	81	—	I.	II.
Kehrer Károly	orvosi	81	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Kelecsényi László	jogi	81	—	I.	II.
Kelemen Jakab	"	82	—	I.	II.
Kelemen Lajos	"	83	—	I.	II.
Keller Dávid	orvosi	83	—	I.	II.
Keller Vilmos	"	82	—	I.	II.
Kellner Miksa	jogi	82	—	I.	II.
Kemény Béla	"	80	—	I.	II.
Kemény Andor	"	80	—	I.	II.
Kemény Árpád	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Kemény Ferencz	jogi	79	—	I.	—
Kemény Miklós	"	82	—	I.	II.
Kemény Zoltán	"	82	—	I.	II.
Kende Ádám	"	80	—	I.	II.
Kendrey Gyula	"	78	—	I.	—
Kenessey Kálmán	orvosi	82	—	I.	II.
Kenyerés Balázs	"	83	—	I.	II.
Kenyerés László	jogi	—	82	I.	—
Kepes Miklós	"	80	—	I.	II.
Keppich Béla	bölcsészeti	83	—	I.	—
Keppich Henrik	jogi	82	—	I.	II.
Kerek Lajos	"	83	—	I.	II.
Kerekes István	orvosi	79	—	I.	II.
Kerekes József	jogi	83	—	I.	II.
Kerekes Pál	orvosi	83	—	I.	II.
Keresztes Ferencz	jogi	82	—	I.	II.
Keresztes István	orvosi	83	—	I.	II.
Keresztes József	jogi	82	—	I.	II.
Keresztszeghy Gyula	orvosi	83	—	I.	II.
Kerékgyártó Béla tr.	"	82	—	I.	II.
Kern Aladár	"	82	—	I.	II.
Kern Lajos	jogi	82	—	I.	II.
Kertész József	orvosi	83	—	I.	II.
Kesselbauer Ödön	jogi	83	—	I.	II.
Keszler Lipót	"	83	—	I.	II.
Kesztler János	"	83	—	I.	II.
Kégl Henrik	orvosi	82	—	I.	II.
Kéler József	jogi	83	—	I.	II.
Képešy István	"	81	—	I.	II.
Képešy József	jogi	81	—	I.	II.
Kéry Gyula	"	79	—	I.	—
Késmárky István, pécsi p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Kiáltóssy József	bölcsészeti	—	81	I.	II.
Kincs Miksa	orvosi	83	—	I.	II.
Kipler József	jogi	—	80	I.	—
Király Lajos	"	80	—	I.	—
Kirchlechner Imre	orvosi	82	—	I.	II.
Kirez Ignác	"	83	—	I.	II.
Kirez József	bölcsészeti	83	—	I.	—
Kiric Milivoj	jogi	82	—	I.	II.
Kiss András	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Kiss Arthur	jogi	80	—	I.	II.
Kiss Béla	"	82	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfelév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Kiss Ernő	jogi	80	—	I.	II.
Kiss Ernő	"	79	—	I.	—
Kiss Gábor	orvosi	82	—	I.	II.
Kiss Gyula	"	81	—	I.	II.
Kiss Gyula	"	82	—	I.	II.
Kiss Gyula	jogi	82	—	I.	II.
Kiss István	"	80	—	I.	II.
Kiss István	"	80	—	I.	II.
Kiss István	orvosi	79	—	I.	II.
Kiss János	jogi	81	—	I.	II.
Kiss József	"	83	—	I.	II.
Klein Adolf	orvosi	82	—	I.	II.
Klein Adolf	"	80	—	I.	II.
Klein Adolf	"	83	—	I.	II.
Klein Arthur	"	—	81	I.	II.
Klein Dániel	"	—	84	—	II.
Klein Ede	jogi	—	84	—	II.
Klein Gyula	orvosi	82	—	I.	II.
Klein Ignác	orvosi	82	—	I.	II.
Klein Jakab	jogi	78	—	I.	II.
Klein Jakab	"	83	—	I.	II.
Klein József	orvosi	80	—	I.	II.
Klein József	"	82	—	I.	II.
Klein Károly	jogi	82	—	I.	II.
Klein Lipót	orvosi	78	—	I.	II.
Klein Miksa	"	81	—	I.	II.
Klein Mór	"	79	—	I.	II.
Klein Mór	"	80	—	I.	II.
Klein Mór	"	82	—	I.	II.
Klein Mór	jogi	82	—	I.	II.
Klein Ödön	"	81	—	I.	—
Klein Sámuel	"	82	—	I.	—
Klein Sándor	orvosi	81	—	I.	II.
Klein Soma	"	80	—	I.	II.
Klein Zsigmond	"	80	—	I.	II.
Klinger Zsigmond	"	82	—	I.	II.
Klinovszky Lénárd	jogi	80	—	I.	II.
Klobusiczky Géza	"	83	—	I.	II.
Kmety Károly	"	80	—	I.	II.
Knapp Béla	orvosi	83	—	I.	II.
Knauz Károly	jogi	80	—	I.	II.
Knébel Soma	"	83	—	I.	II.
Knopf Armin	orvosi	81	—	I.	II.
Knorr Kálmán	jogi	83	—	I.	II.
Knöpfler Elek	"	81	—	I.	II.
Knupp Vilmos	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Koch Károly	jogi	81	—	I.	II.
Kocsis Elemér	orvosi	81	—	I.	II.
Kocsis Sándor	jogi	83	—	I.	II.
Kocsner József	bölcsészeti	79	—	I.	—
Kocsor Andor	orvosi	80	—	I.	II.
Kohányi Győző	jogi	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Kohányi Tihamér	jogi	—	83	I.	—
Kohn Adolf	orvosi	83	—	I.	—
Kohn Armin	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Kohn Béla	jogi	82	—	I.	II.
Kohn Emil	orvosi	82	—	I.	II.
Kohn Fülöp	«	83	—	I.	II.
Kohn Fülöp	«	—	84	—	II.
Kohn Gyula	«	80	—	I.	II.
Kohn Henrik	«	82	—	I.	II.
Kohn Armin	«	83	—	I.	II.
Kohn Izidor	«	81	—	I.	II.
Kohn Jónás	«	83	—	I.	II.
Kohn József	«	81	—	I.	II.
Kohn Lipót	«	80	—	I.	II.
Kohn Manó	«	83	—	I.	II.
Kohn Miksa	«	83	—	I.	II.
Kohn Mór	«	81	—	I.	II.
Kohn Mór	«	82	—	I.	II.
Kohn Mór	jogi	83	—	I.	II.
Kohn Náthán	orvosi	79	—	I.	II.
Kohn Samu	«	79	—	I.	II.
Kohn Sándor	«	83	—	I.	II.
Kohn Sándor	«	82	—	I.	II.
Kohn Sándor	«	81	—	I.	II.
Kohn Vilmos	jogi	83	—	I.	II.
Kohn Zsigmond	orvosi	83	—	I.	II.
Kókay István	jogi	81	—	I.	II.
Kolbenschlag Béla	«	83	—	I.	II.
Kollár Győző	«	82	—	I.	II.
Koller János, szombathelyi p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Koller János	bölcsészeti	—	82	I.	II.
Koller Imre	jogi	83	—	I.	II.
Kollerffy Mihály	«	82	—	I.	—
Kolpaszky István	«	81	—	I.	II.
Komáromy Andor	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Komáromy József	jogi	81	—	I.	II.
Komáromy Sándor	orvosi	81	—	I.	II.
Komáromy Sándor	«	82	—	I.	II.
Koncz Albert	jogi	81	—	I.	II.
Koncz Pál	«	82	—	I.	II.
Kondor Ferencz	orvosi	82	—	I.	II.
Kondor Gusztáv	jogi	82	—	I.	II.
Kontúr Béla	orvosi	82	—	I.	II.
Konyovits Dávid	jogi	83	—	I.	II.
Kopeczky Győző	«	—	84	—	II.
Korányi Gyula	«	81	—	I.	II.
Korányi Sándor	orvosi	83	—	I.	II.
Korbonits Dezső	jogi	81	—	I.	II.
Korbuly Géza	«	—	83	I.	II.
Korein Adolf	orvosi	83	—	I.	II.
Korein Sándor	jogi	82	—	I.	II.
Kornis Benő	jogi	80	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Kóródi Kálmán	orvosi	80	—	I.	II.
Korona Károly	jogi	83	—	I.	II.
Korponay Sándor	"	82	—	I.	II.
Kossa Gyula	orvosi	83	—	I.	II.
Kossa Miklós	jogi	81	—	I.	—
Kossányi Géza	"	83	—	I.	II.
Kossuth László	orvosi	83	—	I.	II.
Kostyál Árpád	jogi	82	—	I.	II.
Koszirovics Iván	"	81	—	I.	II.
Kószó István	"	82	—	I.	II.
Kottler Sándor	orvosi	83	—	I.	II.
Kovách Antal	"	78	—	I.	—
Kovách Ágost	jogi	83	—	I.	II.
Kovách Gáspár	"	80	—	I.	II.
Kovách László	"	83	—	I.	II.
Kovács Dezső	orvosi	80	—	I.	II.
Kovács Dénes	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Kovács Endre	"	83	—	I.	II.
Kovács Ferencz	jogi	81	—	I.	II.
Kovács István	orvosi	80	—	I.	II.
Kovács József	"	79	—	I.	II.
Kovács Mihály	jogi	82	—	I.	II.
Kovács Miklós	"	83	—	I.	II.
Kovács Pál	"	83	—	I.	II.
Kovácsy István	orvosi	79	—	I.	II.
Koválik János	jogi	83	—	I.	II.
Kováliczky Elek	"	83	—	I.	II.
Kováts Elemér	orvosi	82	—	I.	II.
Kováts Károly	jogi	82	—	I.	II.
Kováts Lajos	orvosi	82	—	I.	II.
Kozma Antal	"	79	—	I.	II.
Kozmári József	jogi	81	—	I.	—
Kőhegyi Károly	orvosi	80	—	I.	II.
Köncs Andor	bölcsészeti	80	—	I.	—
König Ferencz	jogi	83	—	I.	II.
König Ferencz	"	80	—	I.	II.
König Sámuel	"	83	—	I.	—
Königstein József	"	82	—	I.	—
Körömy Árpád	bölcsészeti	79	—	I.	—
Kőrösi Ignác	jogi	—	83	I.	II.
Kőrösy Lajos	"	83	—	I.	II.
Kőrösy László, tr.	"	82	—	I.	—
Kővári László	orvosi	80	—	I.	II.
Kövér Ákos	jogi	83	—	I.	II.
Köves Jenő	"	82	—	I.	II.
Kraemer Lipót	orvosi	83	—	I.	II.
Krajtsik Ferencz	jogi	82	—	I.	II.
Krassy Hokkes József	"	82	—	I.	II.
Krasznay Ferencz	"	82	—	I.	II.
Krasznay Zsigmond, szatmári p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Krausz Adolf	jogi	83	—	I.	II.
Krausz Ferencz	orvosi	81	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Krausz Gusztáv	jogi	—	84	—	II.
Krausz Győző	"	81	—	I.	II.
Krausz Ignác	orvosi	83	—	I.	II.
Krausz Ignác	"	79	—	I.	II.
Krausz Kálmán	jogi	83	—	I.	II.
Krausz Mór	orvosi	82	—	I.	II.
Krausz Samu	"	79	—	I.	II.
Krausz Sándor	jogi	81	—	I.	II.
Kres Gyula	orvosi	81	—	I.	II.
Kreichel Artur	"	83	—	I.	II.
Kreiner Győző	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Kremling Lajos	jogi	—	83	I.	II.
Kremmer János	orvosi	80	—	I.	II.
Krepuska Géza	"	82	—	I.	II.
Kretovics Ödön	jogi	80	—	I.	II.
Krieger Ödön	"	82	—	I.	II.
Kriesch János	"	82	—	I.	II.
Kriszt Béla	"	81	—	I.	II.
Kriszt Jenő, veszprémi p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Krivácsy Elek	bölcsészeti	81	—	I.	—
Krivácsy Géza	jogi	83	—	I.	II.
Krnó János	"	83	—	I.	II.
Krób Károly	"	83	—	I.	II.
Krónberger Sámuel	orvosi	79	—	I.	II.
Krompaszky Béla	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Krsztanits István	orvosi	81	—	I.	II.
Krsztonosics Jenő	jogi	80	—	I.	II.
Krutyel József	orvosi	79	—	I.	II.
Kubicza János	jogi	80	—	I.	II.
Kubiss Aladár	"	83	—	I.	II.
Kuczor Imre	"	83	—	I.	II.
Kufler Hugó	orvosi	83	—	I.	II.
Kugler Géza	jogi	82	—	I.	II.
Kuhn János	"	81	—	I.	—
Kukányi Lajos	"	83	—	I.	II.
Kulifay Pál	"	83	—	I.	II.
Kulpin Márk	orvosi	79	—	I.	II.
Kulcsár Péter	"	80	—	I.	II.
Kumer Rudolf	jogi	—	84	—	II.
Kún Gábor	"	81	—	I.	II.
Kún Lajos	"	83	—	I.	—
Kún Pál	orvosi	79	—	I.	II.
Kunze Erik	"	79	—	I.	II.
Kurcz Gyula	"	81	—	I.	II.
Kurcz Jakab	jogi	80	—	I.	II.
Kurz Géza	"	82	—	I.	II.
Kutlik Endre	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Kutna Sámuel	orvosi	81	—	I.	II.
Kuzmik Pál	"	82	—	I.	II.
Kuzsinszky Bálint	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Külley Elemér	jogi	81	—	I.	II.
Kürcz Jakab	"	82	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Küry Andor	jogi	83	—	I.	II.
Laczkovich Gyula	"	83	—	I.	II.
Laczy István	orvosi	80	—	I.	II.
Laczy József	"	83	—	I.	II.
Ladányi József	bölcsészeti	83	—	I.	—
Ladányi Zsigmond	orvosi	83	—	I.	II.
Ladies László	jogi	82	—	I.	II.
Lakath István	"	81	—	I.	II.
Laky Árpád	orvosi	79	—	I.	II.
Laky István	bölcsészeti	81	—	I.	—
Lamberger Manó	orvosi	81	—	I.	II.
Lang Ármin	jogi	—	83	I.	II.
Lang Pál	"	83	—	I.	II.
Lang Samu	orvosi	83	—	I.	II.
Lange Kálmán	jogi	83	—	I.	II.
Langfelder Dezső	bölcsészeti	83	—	I.	—
Langh Mór	jogi	83	—	I.	II.
Lantos Emil	orvosi	80	—	I.	II.
Latinovics Géza	jogi	81	—	I.	II.
Latky Albert	"	83	—	I.	II.
Laudon Gyula	"	81	—	I.	II.
Laudon István	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Lauffer Vilmos	jogi	83	—	I.	II.
Lauka József	"	82	—	I.	II.
Laurencz Ferencz	"	80	—	I.	II.
Lauschmann Gyula	orvosi	79	—	I.	II.
Lauschmann József	jogi	82	—	I.	II.
Lám Árpád	orvosi	80	—	I.	II.
Láng Ferencz	jogi	82	—	I.	II.
Láng Jágó	orvosi	83	—	I.	II.
Lányi Pál	"	79	—	I.	II.
László Lajos	jogi	81	—	I.	II.
Lázár Ferencz	"	—	84	—	II.
Lázár Gábor	"	82	—	I.	—
Lázár Kálmán	"	83	—	I.	II.
Lázár Lajos	"	83	—	I.	II.
Lähne Alfréd	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Lähne Vilmos	"	82	—	I.	II.
Lechner Antal	orvosi	79	—	I.	II.
Lederer Lajos	jogi	83	—	I.	II.
Lefkovics Bertalan	orvosi	81	—	I.	II.
Lefkovits Mór	"	79	—	I.	II.
Lefkovits Mór	"	80	—	I.	—
Leichter Izidor	"	82	—	I.	II.
Leichtman József	"	80	—	I.	II.
Leichtman Miksa	"	—	83	I.	II.
Leitner András	"	79	—	I.	II.
Lemberger Márk	"	79	—	I.	II.
Lendvai Sándor	jogi	83	—	I.	II.
Lengyel Ármin	orvosi	82	—	I.	II.
Lengyel Árpád	"	—	84	—	II.
Lengyel Gusztáv	"	82	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Lengyel Lajos	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Lengyel Sándor	orvosi	—	79	I.	II.
Lenhossék Mihály	«	81	—	I.	II.
Lenkei Henrik	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Leopold Samu	jogi	82	—	I.	II.
Lessiu László, szamosujvári p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Leszkay Gyula	jogi	83	—	I.	II.
Leuchtag Gyula	«	83	—	I.	II.
Leuchtag Lajos	«	82	—	I.	II.
Levieczki Tivadar	«	81	—	I.	—
Leypold Ernő	«	81	—	I.	II.
Lépp Károly	orvosi	81	—	I.	II.
Lévai József	«	83	—	I.	II.
Lévay József	jogi	81	—	I.	—
Lichtenstein Salamon	orvosi	79	—	I.	II.
Licsko János	«	79	—	I.	II.
Ligeti Sándor	jogi	83	—	I.	II.
Linczab Adolf	«	82	—	I.	—
Lind Lénárd, csanádi p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Lindenstein Simon	orvosi	83	—	I.	II.
Lipsey Sándor	jogi	82	—	I.	II.
Lippay Lajos	«	81	—	I.	II.
Lippay Sándor	orvosi	83	—	I.	II.
Lippe Albert	«	—	84	—	II.
Lippe Mór	«	79	—	I.	II.
Lippich Elek	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Lipták István	jogi	82	—	I.	II.
Lipter Gyula	orvosi	79	—	I.	II.
Lisznyay Andre	jogi	83	—	I.	II.
Liszt Nándor	orvosi	83	—	I.	II.
Loebliu Henrik	jogi	82	—	I.	II.
Loisch Béla	«	83	—	I.	II.
Lollok Alajos	orvosi	79	—	I.	II.
Lomas Antal	jogi	83	—	I.	II.
Loosz István	bölcsészeti	—	83	—	II.
Lovászy Andor	jogi	79	—	I.	II.
Lovászy Márton	«	81	—	I.	—
Lovrich Sándor	orvosi	82	—	I.	II.
Lowieser Imre	jogi	81	—	I.	II.
Lőcs Rezső	«	80	—	I.	II.
Lőrinczi József	orvosi	82	—	I.	II.
Lőrinczy György	jogi	80	—	I.	—
Lőventritt Adolf	«	81	—	—	II.
Lövinger Miksa	orvosi	81	—	I.	II.
Lövy Géza	«	82	—	I.	II.
Lövy József	jogi	80	—	I.	II.
Lövy Lajos	orvosi	82	—	I.	II.
Lövy Mór	«	83	—	I.	II.
Lövy Samu	«	83	—	I.	II.
Löw Mihály	«	80	—	I.	II.
Löwensohn Emil	jogi	81	—	I.	II.
Löwinger Izidor	«	81	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Löwy Adolf	jogi	83	—	I.	—
Löwy Ignác	orvosi	83	—	I.	II.
Löwy Zsigmond	jogi	80	—	I.	—
Ludik Gyula	"	83	—	I.	II.
Lukachich Béla	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Lukács György	jogi	82	—	I.	II.
Lukács Gyula	orvosi	80	—	I.	II.
Lukács István	jogi	83	—	I.	II.
Lukács László	"	—	84	—	II.
Lukácsy Imre	"	—	84	—	II.
Lukácsy József	orvosi	80	—	I.	II.
Lukasz Robert	jogi	82	—	I.	II.
Lukáts Elemér	"	82	—	I.	—
Lumniczer József	orvosi	81	—	I.	II.
Lusztig Aron	"	81	—	I.	II.
Lusztig Mihály	jogi	82	—	I.	—
Lutor Lajos	bölcsészeti	83	—	I.	—
Lutzer Simon	orvosi	81	—	I.	II.
Lux Kálmán	"	79	—	I.	II.
Lux Ubald	jogi	81	—	I.	II.
Lüley Sándor	"	83	—	I.	II.
Lyka István	"	80	—	I.	II.
Lyubibratich Dusán	"	—	84	—	II.
Madár Imre	"	83	—	I.	II.
Madarász István	"	82	—	I.	II.
Madzar Gusztáv	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Magyar Károly	orvosi	83	—	I.	II.
Magyary Ödön	jogi	81	—	I.	II.
Mahler Robert	"	83	—	I.	II.
Mahunka Béla	"	83	—	I.	—
Major János, gyulafehérvári g. k. p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Majsay János	jogi	82	—	I.	II.
Majthényi Géza	"	83	—	I.	II.
Makara Lajos	orvosi	79	—	I.	II.
Makay István	jogi	—	84	—	II.
Makoviczky József	"	83	—	I.	II.
Makucz Arthur	"	—	84	—	II.
Malsiner Emil	orvosi	79	—	I.	II.
Manajlo Jenő	jogi	79	—	I.	—
Mandel Ödön	"	—	84	—	II.
Mandl Adolf	"	83	—	I.	—
Mandl Gyula	orvosi	81	—	I.	II.
Mandl Jakab	"	79	—	I.	II.
Mandl Miklós	"	—	83	I.	II.
Mandola József, tr.	jogi	82	—	I.	II.
Manguca Elek	"	81	—	I.	II.
Manguca János	orvosi	81	—	I.	II.
Mangold Jakab	"	82	—	I.	II.
Mankovics Rezső	"	80	—	I.	II.
Mann Mór	"	79	—	I.	II.
Manojlovits Miklós	jogi	82	—	I.	—
Marezah Pál	orvosi	80	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Marczekovich Ödön...	orvosi	82	—	I.	II.
Mares Ödön ...	jogi	81	—	I.	II.
Mares Zoltán ...	"	80	—	I.	II.
Marinovich Imre ...	"	81	—	I.	II.
Markbreit Gyula ...	"	83	—	I.	II.
Markovich Incze ...	"	83	—	I.	II.
Markovics Vilmos ...	orvosi	83	—	I.	II.
Markus Adolf ...	jogi	—	83	I.	—
Markus László ...	"	83	—	I.	II.
Markus Miksa ...	orvosi	80	—	I.	II.
Markus Miksa ...	"	82	—	I.	II.
Markus Sándor ...	jogi	82	—	I.	II.
Markusovszky Béla ...	orvosi	82	—	I.	II.
Marmorstein Mór ...	"	—	81	I.	II.
Marsovszky Ede ...	jogi	83	—	I.	II.
Marsovszky Győző ...	"	82	—	I.	II.
Martiny Kálmán ...	orvosi	82	—	I.	II.
Marton Géza ...	jogi	83	—	I.	II.
Marton Sándor ...	orvosi	81	—	I.	II.
Marzer Kálmán ...	jogi	81	—	I.	II.
Masznyák Pál ...	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Matauscheck Béla ...	"	79	—	—	II.
Math Ferencz, székesfehérvári p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Matheser Sámuel ...	jogi	80	—	I.	II.
Matolcsy Kálmán ...	"	82	—	I.	II.
Matolcsy László ...	"	81	—	I.	II.
Matsik Szilárd ...	"	82	—	I.	II.
Matter János ...	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Mattyassovszky Mór ...	jogi	81	—	I.	II.
Matuscsik Gyula, nyitrai p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Matuska János ...	jogi	82	—	I.	—
Maybaum Jakab ...	"	—	—	I.	II.
Maybaum Sándor ...	orvosi	80	—	I.	II.
Mayer Ernő ...	jogi	83	—	I.	II.
Mayer Henrik ...	"	81	—	I.	II.
Mayer Károly ...	"	83	—	I.	II.
Mayer Sándor ...	"	81	—	I.	—
Mazuch Ede ...	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Mády Gyula ...	orvosi	81	—	I.	II.
Mályus Béla ...	"	83	—	I.	II.
Mándoky Sándor ...	"	83	—	I.	—
Márk Gyula ...	jogi	—	—	I.	II.
Márku Romulus ...	orvosi	83	—	I.	II.
Márkus Miklós ...	bölcsészeti	83	—	I.	—
Márta Kálmán ...	jogi	82	—	I.	II.
Mártincsek Károly ...	"	81	—	I.	II.
Márton Jenő ...	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Máté László ...	orvosi	83	—	I.	II.
Mátéffy Pál ...	"	81	—	I.	II.
Medvei Béla ...	"	82	—	I.	II.
Medzibradszky Emil ...	jogi	83	—	I.	—
Meisels Armin ...	orvosi	81	—	I.	II.

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Meisels Vilmos	orvosi	80	—	I.	II.
Meixner Ferencz	jogi	81	—	I.	—
Meller Izidor	"	83	—	I.	II.
Melly Béla	"	—	83	I.	II.
Mendel Farkas	orvosi	83	—	I.	II.
Mendl Arthur	jogi	80	—	I.	II.
Menkes Vilmos	"	80	—	I.	II.
Merényi János	orvosi	83	—	I.	II.
Mersich János, győri p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Meskó Ábrahám	jogi	82	—	I.	II.
Meskó Károly	orvosi	78	—	I.	—
Meskó Miklós	"	82	—	I.	II.
Messinger Károly	"	82	—	I.	II.
Metzler Gusztáv	jogi	81	—	I.	II.
Mezei József	bölcsészeti	—	82	I.	II.
Mezey Károly	jogi	81	—	I.	II.
Méray Ádám	"	83	—	I.	II.
Mérő Géza	"	82	—	I.	II.
Mészáros Ferencz	"	82	—	I.	II.
Mészáros Márton	"	82	—	I.	II.
Meszáros Zoltán	"	81	—	I.	II.
Michailis Béla	"	83	—	I.	II.
Michaëlovits Kornél	"	82	—	I.	II.
Michels Mátyás	orvosi	82	—	I.	II.
Michelstädter Soma	"	83	—	I.	II.
Miclosina Simon	"	80	—	I.	II.
Micseh Endre	jogi	83	—	I.	II.
Micsky Imre	"	81	—	I.	II.
Mihajlovits Arzén	"	—	83	I.	II.
Mihajlovits Miklós	orvosi	79	—	I.	II.
Mihalik Lajos	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Mikecz Dezső	jogi	81	—	I.	II.
Mikecz Ödön	"	81	—	I.	II.
Mikosevics Kanut	"	80	—	I.	II.
Miletz József	orvosi	83	—	I.	II.
Milic Dusán	jogi	82	—	I.	II.
Millián Sándor	bölcsészeti	80	—	I.	—
Millöss Aurél	jogi	81	—	I.	II.
Miloszavlyevits István	"	83	—	I.	II.
Mitzky Henrik	"	—	84	—	II.
Mladin Péter	orvosi	81	—	I.	II.
Mocskónyi József	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Modric József, zengg-modrusi p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Mohr Mihály	orvosi	81	—	I.	II.
Moldován László	"	83	—	I.	—
Moldován Silvius	jogi	81	—	I.	II.
Molnár Albert	"	80	—	I.	II.
Molnár Ferencz	orvosi	81	—	I.	II.
Molnár Gusztáv	jogi	83	—	I.	II.
Molnár Gyula	"	—	—	I.	II.
Molnár Imre	"	82	—	I.	II.
Molnár István	orvosi	82	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Molnár János	orvosi	83	—	I.	II.
Molnár József	"	82	—	I.	II.
Molnár József	jogi	83	—	I.	—
Molnár Károly	orvosi	81	—	I.	II.
Molnár Pál	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Molnár Soma	jogi	—	83	I.	II.
Momirovits Dusán	orvosi	80	—	I.	II.
Mondschein Lajos	"	82	—	I.	II.
Montskó István	jogi	82	—	I.	II.
Mooré Mihály	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Moravszky Ferencz	"	83	—	I.	II.
Móricz Lajos	jogi	81	—	I.	II.
Morvay Győző	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Morvay Zoltán	jogi	82	—	I.	II.
Mosch Rezső	"	82	—	I.	II.
Mosdósy Imre	"	83	—	I.	II.
Moskovits Ignác	orvosi	80	—	I.	II.
Moskovics Jenő	jogi	82	—	I.	II.
Moskovics Henrik	"	83	—	I.	II.
Mosolyi Géza	orvosi	80	—	I.	II.
Motesiczky Hugó	jogi	80	—	I.	—
Motu Miklós	orvosi	83	—	I.	II.
Mölczér Elek, rozsnýói p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Mölczér József	orvosi	79	—	I.	II.
Munk Adolf	"	79	—	I.	II.
Munkácsi Mihály	jogi	80	—	I.	II.
Munzáth Károly	"	83	—	I.	II.
Muraközy Károly	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Multasch Henrik	orvosi	83	—	I.	—
Mücke Henrik	jogi	82	—	I.	II.
Müller Adolf	orvosi	80	—	I.	II.
Müller Ferencz	jogi	—	82	I.	II.
Müller János	"	83	—	I.	II.
Müller József	"	83	—	I.	—
Nachtnebel Gyula	"	81	—	I.	II.
Nadányi Soma	"	—	84	—	II.
Nagy Barnabás	"	—	84	—	II.
Nagy Emil	orvosi	81	—	I.	II.
Nagy Ernő	"	79	—	I.	—
Nagy Ernő	jogi	82	—	I.	II.
Nagy Gábor	"	83	—	I.	II.
Nagy Géza	"	81	—	I.	II.
Nagy Géza	"	—	84	—	II.
Nagy Gyula	"	80	—	I.	II.
Nagy Gyula	"	79	—	I.	—
Nagy István	orvosi	81	—	I.	II.
Nagy Jenő	jogi	82	—	I.	II.
Nagy Kálmán	"	83	—	I.	II.
Nagy Kálmán	"	82	—	I.	—
Nagy Kálmán	orvosi	79	—	I.	II.
Nagy Károly	"	—	83	I.	II.
Nagy Lajos	"	80	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Nagy László	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Nagy Mihály	jogi	80	—	I.	II.
Nagy Miklós	orvosi	80	—	I.	II.
Nagy Mózes	jogi	80	—	I.	II.
Nagy Pál	orvosi	82	—	I.	II.
Nagy Sándor	"	82	—	I.	II.
Nagy Sándor	"	81	—	I.	II.
Nagy Sándor	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Nagy Zsigmond	jogi	82	—	I.	II.
Nagy-Czirok János	"	82	—	I.	II.
Naláczai Ödön	"	—	84	—	II.
Natorp Tivadar báró	"	83	—	I.	II.
Natter Vilmos	"	83	—	I.	II.
Nádasy Dezső	"	83	—	I.	II.
Nájmann Béla	"	83	—	I.	—
Námesy Ferencz	"	83	—	I.	II.
Námesy János	"	79	—	I.	—
Náthán Ignác	"	82	—	I.	—
Návay Aladár	"	83	—	I.	II.
Nedeczky Géza	"	83	—	I.	II.
Nedeczky Kálmán	orvosi	79	—	I.	II.
Nemec Gyula, zágrábi p. n.	hittani	80	—	I.	II.
Nemes Barna	orvosi	83	—	I.	II.
Nemes Károly	"	82	—	I.	II.
Nendtvich Pál	"	80	—	I.	II.
Nessel Károly	jogi	83	—	I.	II.
Nessi Pál	"	83	—	I.	II.
Nestlinger Miklós	orvosi	79	—	I.	II.
Neu Ignác	"	81	—	I.	II.
Neu József	jogi	82	—	I.	II.
Neuberger Márk	"	80	—	I.	—
Neufeld Adolf	"	81	—	I.	II.
Neufeld József	"	80	—	I.	II.
Neufeld Lipót	orvosi	81	—	I.	II.
Neumann Károly	jogi	82	—	I.	II.
Neumann Lipót	orvosi	81	—	I.	II.
Neumann Mihály	jogi	—	83	I.	II.
Neumann Miksa	orvosi	82	—	I.	II.
Neumann Sándor	"	81	—	I.	II.
Neumäyer Vilmos	jogi	82	—	I.	II.
Neupauer Gusztáv	orvosi	81	—	I.	II.
Neuschel Ferencz	jogi	82	—	I.	II.
Nenschlosz Antal	"	82	—	I.	II.
Nenschlosz Elek	"	82	—	I.	II.
Neuwirth Elek	orvosi	80	—	I.	II.
Neuwirth Nándor	"	80	—	I.	II.
Négyesy László	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Németh Antal	jogi	80	—	I.	II.
Németh Gyula	"	83	—	I.	II.
Németh Imre	"	83	—	I.	II.
Németh János	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Németh József	orvosi	83	—	I.	—

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Némethy Géza	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Némethy Sámuel	orvosi	80	—	I.	II.
Niertit Gyula	"	80	—	I.	II.
Nikolényi István	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Nikolics Ignacz	"	80	—	I.	II.
Nikora Kornél	jogi	81	—	I.	II.
Nityin János	"	83	—	I.	II.
Nizsnyánszky István	"	80	—	I.	II.
Noghe Kálmán	orvosi	80	—	I.	II.
Noszágh Pál	jogi	83	—	I.	II.
Novák Béla	"	81	—	I.	II.
Novák Elemér	orvosi	79	—	I.	II.
Novák István	"	82	—	I.	II.
Novák Sándor	jogi	81	—	I.	II.
Nozdroviczky Ferencz	"	83	—	I.	II.
Nuszbaum Károly	orvosi	82	—	I.	II.
Nyikos Lajos	jogi	81	—	I.	—
Nyirati János	"	82	—	I.	II.
Nyirő Géza	"	80	—	I.	II.
Nyiry Gyula	"	81	—	I.	II.
Nyisztor Demeter, nagyvárad p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Obaleczky Hugó	jogi	81	—	I.	II.
Obersohn Miksa	orvosi	82	—	I.	II.
Oblatt Mayer	jogi	80	—	I.	II.
Oesterreicher Béla	"	83	—	I.	II.
Oesterreicher József	"	81	—	I.	—
Oesterreicher Sándor	orvosi	79	—	I.	II.
Oesztreicher József	jogi	83	—	I.	II.
Okányi János	orvosi	81	—	I.	II.
Okolicsányi Géza	jogi	—	82	I.	II.
Okolicsányi Zoltán	"	82	—	I.	II.
Okrutzky István	orvosi	82	—	I.	II.
Oláh Béla	jogi	—	84	—	II.
Oláh Béla	orvosi	—	84	—	II.
Olariu Sebestyén	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Olariu Valér	orvosi	80	—	I.	II.
Oppelcz Lajos	jogi	82	—	I.	II.
Oppenheim Armin	orvosi	83	—	I.	—
Oppenheimer József	jogi	80	—	I.	II.
Opre Péter	"	80	—	I.	II.
Oprea Aurél	"	80	—	I.	II.
Orbán Imre	orvosi	79	—	I.	II.
Orkónyi Ede	jogi	81	—	I.	II.
Orosz Endre	"	81	—	I.	II.
Orosz Ferencz	"	83	—	I.	II.
Orosz Sándor	"	82	—	I.	—
Oszmann Mór	orvosi	82	—	I.	II.
Osváth Béla	jogi	—	83	I.	II.
Ozorai József	"	81	—	I.	II.
Pacsu Ottó	orvosi	81	—	I.	II.
Paczolay Antal	jogi	80	—	I.	—
Palánszky Miklós	orvosi	81	—	I.	II.

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Pap Dezső	jogi	83	—	I.	II.
Pap Elemér	"	80	—	I.	II.
Pap Endre	"	82	—	I.	II.
Pap Géza	"	82	—	I.	II.
Pap Gyula	orvosi	83	—	I.	II.
Pap István	jogi	80	—	I.	II.
Pap János	"	83	—	I.	II.
Pap János	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Pap László	jogi	83	—	I.	II.
Pap Virgil	"	83	—	I.	II.
Pap Emil	"	83	—	I.	—
Parthényi László	"	—	84	—	II.
Pataj Sándor	"	81	—	I.	II.
Pataj László	"	82	—	I.	II.
Patkós Gábor	orvosi	83	—	I.	II.
Paudler Lajos	jogi	79	—	I.	—
Pauer Ernő	"	83	—	I.	II.
Pauker Bertalan	orvosi	82	—	I.	II.
Paul Lipót	"	83	—	I.	II.
Paulay Ödön	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Pausperl Károly	jogi	83	—	I.	II.
Payer Endre	orvosi	81	—	I.	II.
Pavlovics Momir	jogi	82	—	I.	II.
Payr István	"	80	—	I.	II.
Pazár Zoltán	"	83	—	I.	II.
Pádár Sándor	"	83	—	I.	II.
Pákozdi Károly	orvosi	79	—	I.	II.
Pálffy Dénes	jogi	—	82	—	II.
Pálffy Rudolf gróf	"	80	—	I.	—
Pálffy Győző	bölcsészeti	83	—	I.	—
Pálka György	orvosi	82	—	I.	II.
Pálmai Izsó	"	83	—	I.	II.
Pápai Károly	bölcsészeti	—	81	I.	II.
Pápay Károly	jogi	82	—	I.	II.
Pápay László	"	82	—	I.	II.
Párniczky Akos	"	83	—	I.	II.
Párniczky Géza	"	83	—	I.	II.
Pásztyélyi Győző	"	83	—	I.	II.
Pásztor Ferencz	"	—	84	—	II.
Pehán László	orvosi	—	84	—	II.
Pekár Imre	jogi	—	83	I.	—
Perczel Antal	"	80	—	I.	—
Perczel György	"	83	—	I.	II.
Peregriny Sándor	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Perémi Dezső	orvosi	82	—	I.	II.
Perényi Kálmán	jogi	81	—	I.	II.
Perisics Zoltán	"	80	—	I.	II.
Perlstein Jakab	orvosi	—	80	I.	II.
Pernyey Lajos	"	81	—	I.	II.
Persán György	jogi	—	82	I.	—
Peterdy József	"	81	—	I.	II.
Pethes Imre	bölcsészeti	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Pető János	orvosi	79	—	I.	II.
Pető Lipót	"	82	—	I.	II.
Pető Zsigmond	"	—	84	—	II.
Petrich Attila	jogi	79	—	I.	—
Petrikás Mór	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Petrovay János	jogi	—	84	—	II.
Petrovics László	bölcsészeti	81	—	I.	—
Petrovics László	jogi	83	—	I.	—
Petrovic Sándor	"	82	—	I.	II.
Pettykó Antal	"	82	—	I.	II.
Pettykó Dezső	orvosi	83	—	I.	II.
Petz Gedeon	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Peyerle Károly	jogi	83	—	I.	II.
Péchy Imre	"	80	—	I.	II.
Péchy József	"	81	—	I.	II.
Péterffy Arpád	"	83	—	I.	—
Pfáhn Gyula	"	—	84	—	II.
Pfeifer Lajos	orvosi	79	—	I.	II.
Pick Jenő	jogi	82	—	I.	II.
Pikler Gyula	"	80	—	I.	II.
Piliczter Béla	orvosi	80	—	I.	II.
Pilisy Zoltán	jogi	80	—	I.	II.
Pillitz Lipót	orvosi	83	—	I.	II.
Pinkusfeld Sámuel	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Pinkusz József	orvosi	82	—	I.	II.
Pinkusz Márk	"	81	—	I.	II.
Piszáracsik Gábor	jogi	80	—	I.	II.
Piti Sándor	orvosi	83	—	I.	II.
Plachy István	jogi	83	—	I.	II.
Ptatty Andor	"	82	—	I.	II.
Platthy György	"	83	—	I.	II.
Platthy Gyula	"	81	—	I.	II.
Plesz Adolf	"	81	—	I.	II.
Plesz Imre	"	81	—	I.	II.
Pletnics Ferencz	"	80	—	I.	II.
Plichta Aladár	orvosi	82	—	I.	II.
Plichta Barna	jogi	82	—	I.	II.
Plihál Győző	"	83	—	I.	II.
Plosszer István	"	83	—	I.	II.
Pogány Zsigmond	"	83	—	I.	—
Pogorisky Samu	orvosi	82	—	I.	II.
Pokorny Sándor	"	83	—	I.	II.
Polányi Aladár	jogi	81	—	I.	II.
Polgár Armin	"	83	—	I.	II.
Polgár Alajos	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Policzer Ignác	jogi	—	82	I.	II.
Policzer Miksa	orvosi	81	—	I.	II.
Politzer Alfréd	"	83	—	I.	II.
Politzer Gábor	jogi	82	—	I.	II.
Politzer Mór	orvosi	82	—	I.	II.
Polláček Márk	"	82	—	I.	II.
Polláček Vilmos	"	81	—	I.	II.

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Pollák Gyula	orvosi	80	—	I.	II.
Pollák József	jogi	83	—	I.	—
Pollák Mór	orvosi	81	—	I.	II.
Pollák Siegfried	"	81	—	I.	II.
Pollák Zsigmond	jogi	—	84	—	II.
Pollatsek Alfréd	"	81	—	I.	II.
Polner Aladár	"	81	—	I.	II.
Polner Ödön	"	—	84	—	II.
Polyák Lajos	orvosi	81	—	I.	II.
Pongrácz Dezső	jogi	83	—	I.	II.
Pongrácz Elemér	"	81	—	I.	—
Pongrácz Miklós	"	82	—	I.	II.
Ponoczky Endre	"	82	—	I.	II.
Ponoczky István	"	83	—	I.	II.
Ponoczky János	orvosi	79	—	I.	II.
Popovics Béla	bölcészeti	—	84	—	II.
Popovics Béla	"	80	—	I.	—
Popovics István	bölcészeti	83	—	I.	II.
Popovics János	orvosi	83	—	I.	II.
Popovics Miklós	jogi	79	—	I.	II.
Popovics Milán	orvosi	82	—	I.	II.
Popovits János	jogi	80	—	I.	II.
Popp Aurél báró	"	83	—	I.	II.
Popp Benjamin	bölcészeti	—	84	—	II.
Popp György	jogi	82	—	I.	II.
Popu Aurél, gyufafehérvári p. n.	hittani	90	—	I.	II.
Popu Lőrincz	jogi	83	—	I.	II.
Porges Miksa	"	83	—	I.	II.
Porzolt Kálmán	bölcészeti	82	—	I.	II.
Posch Árpád	"	80	—	I.	II.
Pósta Béla	jogi	80	—	I.	II.
Potássy Gyula	"	83	—	I.	II.
Prácsér Albert, zircz-czisztercezi p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Práger Ignác	orvosi	82	—	I.	II.
Prámer Agost	bölcészeti	83	—	I.	II.
Praznovszky Antal, esztergomi p. n.	hittani	80	—	I.	II.
Preisz Hugó	orvosi	80	—	I.	II.
Prekupás Illés	jogi	82	—	I.	II.
Premus Domonkos, zágrábi p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Preysz Kornél	orvosi	83	—	I.	II.
Primics János	jogi	81	—	I.	II.
Prochazka Lajos	"	82	—	I.	II.
Profuma Robert	orvosi	83	—	I.	II.
Prónay Endre	jogi	82	—	I.	II.
Propper Zoltán	"	83	—	I.	—
Pruzinszky János	bölcészeti	82	—	I.	II.
Pucher Ferencz	jogi	83	—	I.	II.
Puky István	"	83	—	I.	II.
Puscariu Junius lovag	"	83	—	I.	—
Puschmann Ödön	"	80	—	I.	II.
Putnik Rezső	"	81	—	I.	II.
Putnoky Elemér	"	79	—	I.	II.

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Putnoky Mór	jogi	83	—	I.	II.
Rabár Endre	«	83	—	I.	II.
Radány Dezső	»	81	—	I.	II.
Radich Gyula	«	83	—	I.	II.
Radisics István	«	81	—	I.	II.
Radnai Miklós	«	83	—	I.	II.
Radó Antal	bölcsészeti	79	—	I.	II.
Radvánszky György	jogi	82	—	I.	II.
Rafain Imre, erdélyi p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Raffay János	jogi	81	—	I.	II.
Ragályi Ferencz	«	82	—	I.	II.
Ragályi Gyula	«	80	—	I.	II.
Raisz Rezső	«	83	—	I.	II.
Rajasich Sándor báró	«	83	—	I.	II.
Rajner Béla	«	83	—	I.	II.
Rakovszky Géza	«	81	—	I.	II.
Raksányi Árpád	orvosi	80	—	I.	II.
Ramer József	«	82	—	I.	II.
Ransburg Hugó	«	80	—	I.	—
Raschofszi Adolf	«	79	—	I.	II.
Rasofszky Vilmos	«	83	—	I.	II.
Rassovszky Julián	jogi	82	—	I.	II.
Rauch Pál báró	«	82	—	I.	II.
Rauch Zsigmond	orvosi	81	—	I.	II.
Rácz Endre, sz.-fehérvári p. n.	hittani	80	—	I.	II.
Rácz Soma	jogi	83	—	I.	—
Rákóczy Aladár	«	83	—	I.	II.
Rákóczy István	«	83	—	I.	II.
Ráth Aladár	«	83	—	I.	II.
Ráth Zoltán	«	83	—	I.	II.
Rátvay Géza	«	81	—	I.	II.
Rátz László	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Rebreanu János, szamosujvári p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Rech Mihály	jogi	83	—	I.	II.
Reck Dezső	«	83	—	I.	II.
Regdon Károly	orvosi	82	—	I.	II.
Reich Győző	jogi	83	—	I.	II.
Reich Gyula	orvosi	82	—	I.	II.
Reich Károly	jogi	80	—	I.	II.
Reich Lipót	orvosi	83	—	I.	II.
Reich Sándor	«	81	—	I.	II.
Reich Vilmos	«	80	—	I.	II.
Reichard Zsigmond	jogi	—	82	I.	II.
Reichlinger Ede	«	82	—	I.	—
Reichmann Ede	orvosi	79	—	I.	II.
Reif Adolf	«	81	—	I.	II.
Reik Ferencz	jogi	80	—	I.	II.
Reiner Ferencz	«	82	—	I.	II.
Reiner Károly	orvosi	81	—	I.	II.
Reiner János	jogi	82	—	I.	II.
Reiner Zsigmond	«	80	—	I.	II.
Reinhardt István	orvosi	81	—	I.	II.

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Reinle Miklós	jogi	83	—	I.	II.
Reisenleitner Rezső	orvosi	80	—	I.	II.
Reiter Gyula	jogi	82	—	I.	II.
Reitzer Mór	orvosi	82	—	I.	II.
Reményi Ede	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Remess András	jogi	83	—	I.	II.
Remetey Zoltán	«	81	—	I.	II.
Remsey Lajos	«	81	—	I.	II.
Récsey Ede	«	82	—	I.	II.
Rédly Sándor	«	81	—	I.	II.
Répászky Béla	«	81	—	I.	II.
Réti Ignác	«	83	—	I.	II.
Réthy Gyula, prém. áldozár	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Réthy Ákos	orvosi	82	—	I.	—
Réty Sándor	jogi	83	—	I.	II.
Révfy Jenő	orvosi	79	—	I.	II.
Rhorer István	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Rhorer Ödön	jogi	83	—	I.	II.
Ribáry Béla	orvosi	81	—	I.	II.
Ribiczey Ferencz	jogi	80	—	I.	II.
Richter Antal, beszterczebányai p. n.	hittani	80	—	I.	II.
Richter László, nyitrai p. n.	«	83	—	I.	II.
Richtman Mór	orvosi	83	—	I.	II.
Riedl Ede	jogi	83	—	I.	II.
Riepl Ferencz	orvosi	81	—	I.	II.
Ringer Lajos	jogi	—	84	—	II.
Ringvald Izrael	«	82	—	I.	II.
Rischanek Béla	«	82	—	I.	II.
Ritoók Ernő	«	82	—	I.	II.
Rittberg Dusán gróf	«	81	—	I.	II.
Rittinger Antal	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Rohla Márton	«	—	83	I.	II.
Rohonczy István	jogi	80	—	I.	II.
Rokonstein Mór	«	82	—	I.	II.
Rolny Frigyes, szepesi p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Rónai Lajos	orvosi	82	—	I.	II.
Rónay Károly	jogi	81	—	I.	II.
Rónay Sándor	orvosi	79	—	I.	II.
Roncsik Lajos	jogi	82	—	I.	II.
Rooz Sándor	orvosi	79	—	I.	II.
Rose Henrik	jogi	83	—	I.	II.
Rosenbaum Ignác	orvosi	80	—	I.	II.
Rosenberg Adolf	«	83	—	I.	II.
Rosenberg Bertalan	jogi	83	—	I.	—
Rosenberg Ede	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Rosenberg Ignác	jogi	83	—	I.	—
Rosenberg Ignác	orvosi	82	—	I.	II.
Rosenberg Jenő	«	80	—	I.	II.
Rosenberg Károly	jogi	81	—	I.	—
Rosenberg Lajos	«	83	—	I.	II.
Rosenberg Lipót	«	83	—	I.	II.
Rosenberg Mihály	«	79	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfelév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Rosenberg Samu	orvosi	83	—	I.	II.
Rosenberg Samu	"	81	—	I.	II.
Rosenberg Sándor	"	80	—	I.	—
Rosenblüth Lajos	jogi	81	—	I.	—
Rosenfeld Antal	orvosi	79	—	I.	II.
Rosenfeld József	"	83	—	I.	II.
Rosenfeld Miksa	jogi	83	—	I.	II.
Rosenfeld Sándor	"	79	—	I.	II.
Rosenfeld Vilmos	"	82	—	I.	II.
Rosenfeld Zsigmond	orvosi	83	—	I.	II.
Rosenstein Lipót	"	79	—	I.	II.
Rosenstein Mór	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Rosenthal Jenő	orvosi	80	—	I.	II.
Rosziu Péter, lugosi p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Rosner Armin	jogi	82	—	I.	II.
Roth Adolf	orvosi	81	—	I.	II.
Róth Béla	"	79	—	I.	II.
Roth Jónás	"	79	—	I.	II.
Roth József	jogi	83	—	I.	—
Roth Leo	"	81	—	I.	II.
Roth Manó	orvosi	81	—	I.	II.
Roth Márk	"	82	—	I.	II.
Roth Miksa	jogi	80	—	I.	II.
Roth Salamon	"	83	—	I.	II.
Roth Sándor	"	81	—	I.	II.
Rothauser Izidor	orvosi	81	—	I.	II.
Rothauser Izidor	"	82	—	I.	II.
Rothschild Arnold	"	83	—	I.	II.
Rottenberg Gyula	"	79	—	I.	II.
Rottenberg Jakab	"	83	—	I.	II.
Rottman Sándor	"	81	—	I.	II.
Roykó Béla	jogi	82	—	I.	II.
Rozgonyi Géza	"	82	—	I.	II.
Rozgonyi Ödön	"	82	—	I.	—
Rózsa Elemér	"	81	—	I.	II.
Rózsa Andor	jogi	83	—	I.	—
Römer Róbert	"	83	—	I.	—
Rötth László	"	80	—	I.	II.
Rudnyánszky László	"	80	—	I.	II.
Ruhás Gyula, esztergomi p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Russel Károly, kegyesrendi p. n.	"	81	—	I.	II.
Rutsek Pál, tr.	bölcsészeti	—	83	—	II.
Ruzicky Richárd	jogi	81	—	I.	II.
Sajó Sándor	"	83	—	I.	—
Salamon Armin	"	83	—	I.	—
Salamon Iván	"	79	—	I.	—
Salamon Miklós	orvosi	83	—	I.	II.
Salamon Samu	"	83	—	I.	II.
Salamon Vilmos	"	82	—	I.	II.
Salánky József	jogi	81	—	I.	II.
Saly Dezső	"	82	—	I.	II.
Saly Mátyás	orvosi	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Samassa Tivadar	jogi	82	—	I.	II.
Sankovits Bertalan, esztergomi p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Sarkadi Lajos	jogi	82	—	I.	—
Sarkady Ferencz	orvosi	80	—	I.	II.
Sarlay János	jogi	81	—	I.	II.
Sass István	orvosi	80	—	I.	II.
Sax Ágoston	"	79	—	I.	II.
Saxinger József	jogi	82	—	—	II.
Sághy István	"	83	—	I.	II.
Ságody Imre	"	81	—	I.	II.
Sándor Akos	"	82	—	I.	II.
Sánta Elek	"	81	—	I.	—
Sánta Elemér	"	82	—	I.	II.
Sántha György	orvosi	82	—	I.	II.
Sárkány János	"	82	—	I.	II.
Sármay József	jogi	80	—	I.	II.
Sáry Sándor	orvosi	81	—	I.	II.
Sáska Sándor	jogi	83	—	I.	II.
Schack Béla	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Schaffer Károly	orvosi	83	—	I.	II.
Schandelbauer József	jogi	79	—	I.	—
Schartner Sándor	"	82	—	I.	II.
Schattelesz Mór	orvosi	83	—	I.	II.
Schäffer József	"	79	—	I.	II.
Schäffer József	jogi	82	—	I.	II.
Scheer Emil	"	83	—	I.	II.
Scheffer Jenő	"	80	—	I.	II.
Scheffer Kálmán	"	82	—	I.	II.
Scheiber Sándor	orvosi	83	—	I.	II.
Schein József	jogi	80	—	I.	II.
Schelling Péter	"	—	83	I.	II.
Schendl Emil	"	83	—	I.	II.
Schenek István	"	81	—	I.	II.
Scherffel Aladár	orvosi	83	—	I.	II.
Schernhardt János	jogi	80	—	I.	II.
Schick Ferencz	"	83	—	I.	II.
Schieb Győző	"	82	—	I.	II.
Schiefer István, szombatholyi p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Schiel Frigyes	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Schiff Ignác	orvosi	82	—	I.	II.
Schick Jakab	"	81	—	I.	II.
Schlanger Tivadar	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Schlauch Géza	orvosi	81	—	I.	II.
Schlauch Győző	jogi	83	—	I.	II.
Schlauch Lajos	"	82	—	I.	II.
Schleiminger Mihály	orvosi	81	—	I.	II.
Schlesinger Adolf	"	82	—	I.	II.
Schlesinger Béla	"	80	—	I.	II.
Schlesinger Gyula	"	83	—	I.	II.
Schlesinger Henrik	"	83	—	I.	II.
Schlesinger Ignác	jogi	83	—	I.	II.
Schlesinger János	"	81	—	I.	II.

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Schlesinger Zsigmond	orvosi	—	81	I.	II.
Schlick Géza	jogi	81	—	I.	—
Schlüssler Simon	"	79	—	I.	—
Schmidt Győző	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Schmidt Gyula	jogi	81	—	I.	II.
Schmidt Márton	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Schmidt Miklós	jogi	—	81	I.	II.
Schmidt Raimund	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Schnegon Károly	jogi	79	—	I.	—
Schneider Gábor	"	83	—	I.	II.
Schneider Gyula	"	83	—	I.	II.
Schneller Danó	orvosi	82	—	I.	—
Schneller Ignác	jogi	80	—	I.	II.
Schnetzer István	orvosi	79	—	I.	II.
Schnier György	"	81	—	I.	II.
Scholz Gyula	"	82	—	I.	II.
Scholmaschi Adolf	jogi	81	—	I.	II.
Schöber Győző	orvosi	81	—	I.	II.
Schöffner Ernő	"	80	—	I.	II.
Schön Géza	"	81	—	I.	II.
Schön Gyula	"	82	—	I.	II.
Schönfeld Arthur	jogi	83	—	I.	II.
Schönfeld László	orvosi	80	—	I.	II.
Schönfeld Manó	orvosi	83	—	I.	II.
Schönfeld Samu	jogi	83	—	I.	II.
Schönfeld Samu	orvosi	81	—	I.	II.
Schönherr Gyula	jogi	83	—	I.	II.
Schönstein József	orvosi	80	—	I.	—
Schönvizner Szilárd	jogi	—	84	—	II.
Schranz Győző	orvosi	81	—	I.	II.
Schreiner Márton	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Schrödl József	"	83	—	I.	II.
Schuber Mátyás	"	81	—	I.	II.
Schulek Kálmán	jogi	83	—	I.	II.
Schulmeister Márton	orvosi	82	—	I.	II.
Schultz Henrik	"	81	—	I.	II.
Schusztar Lajos	jogi	82	—	I.	—
Schürger József	orvosi	82	—	I.	II.
Schütz Henrik	jogi	83	—	I.	II.
Schütze József	orvosi	81	—	I.	II.
Schvannauer Ferencz	bölcsészeti	78	—	I.	—
Schvéhla János	jogi	—	84	—	II.
Schwalb Armin	orvosi	81	—	I.	II.
Schvarcz Adolf	"	81	—	I.	II.
Schvarcz Daniel	"	82	—	I.	II.
Schvarcz Ignác	"	81	—	I.	II.
Schwartz Jakab	"	82	—	I.	II.
Schwartz János	"	—	81	I.	—
Schwarz József	"	83	—	I.	II.
Schwarz Kálmán	"	83	—	I.	II.
Schwartz Lipót	"	81	—	I.	II.
Schwartz Miklós	jogi	82	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Schvarcz Miksa	bölesészeti	82	—	I.	II.
Schvarcz Samu	orvosi	83	—	I.	II.
Schvarcz Sándor	"	83	—	I.	II.
Schvartz Sándor	"	81	—	I.	II.
Schvarcz Vilmos	"	83	—	I.	II.
Schvarcz Vilmos	"	82	—	I.	II.
Schvarcz Zsigmond	jogi	82	—	I.	II.
Schwarz Károly	bölesészeti	83	—	I.	II.
Schwarzenberg Béla	orvosi	80	—	I.	II.
Schvarzenberg Samu	bölesészeti	—	82	I.	II.
Schwarzkopf Alajos	jogi	82	—	I.	II.
Schvertner Antal	"	82	—	I.	II.
Schweg József	"	83	—	I.	II.
Schwertsig János, nyitrai p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Schwicker Alfréd	bölesészeti	82	—	I.	II.
Schwimmer Márk	orvosi	83	—	I.	II.
Schwirián János	"	80	—	I.	II.
Scultéty Jenő	jogi	—	83	I.	II.
Sebess Lajos	orvosi	82	—	I.	II.
Selymessy Sándor	jogi	81	—	I.	II.
Semadam Sándor	"	82	—	I.	II.
Senkey Kázmér	"	—	84	—	II.
Sennyey Béla, báró	"	83	—	I.	II.
Senyey József	orvosi	82	—	I.	II.
Sereghy Sándor, munkácsi p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Seres István	jogi	83	—	I.	II.
Sélley Barnabás	"	82	—	I.	II.
Sichermann Adolf	orvosi	82	—	I.	II.
Sichermann Zsigmond	jogi	83	—	I.	II.
Sikorszky János, kassai p. n.	hittani	80	—	I.	II.
Silberfreund Lipót	orvosi	82	—	I.	—
Siberstein Salamon	"	83	—	I.	II.
Simay Gyula	jogi	82	—	I.	II.
Simon Gyüngy, veszprémi p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Simon Lázár	jogi	79	—	I.	II.
Simonffy Béla	"	83	—	I.	II.
Simonffy István	orvosi	83	—	I.	II.
Simonides Sándor	jogi	83	—	I.	—
Simonovits Ignác	orvosi	81	—	I.	II.
Simrák Béla, kalocsai p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Singer Albert	jogi	—	83	I.	II.
Singer Benő	"	83	—	I.	—
Singer Ignác	orvosi	81	—	I.	II.
Singer Jakab	"	83	—	I.	—
Singer József	orvosi	79	—	I.	II.
Singer József	jogi	82	—	I.	II.
Sinka Géza	orvosi	83	—	I.	II.
Sinkó József, esztergomi p. n.	hittani	80	—	I.	II.
Siska Károly	jogi	83	—	I.	II.
Sivó Jenő	"	83	—	I.	II.
Sivó Miklós	"	82	—	I.	II.
Skultéty Emil	orvosi	79	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyár		
		s z a k			
Solmossy István	jogi	83	—	I.	II.
Soltész Árpád	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Solti Ödön	jogi	83	—	I.	II.
Sommer Mór	orvosi	83	—	I.	—
Somogyi Dezső	jogi	83	—	I.	II.
Somogyi Dezső	„	83	—	I.	II.
Somogyi Gyula	„	83	—	I.	II.
Somogyi József	„	80	—	I.	II.
Somogyi Zsigmond	orvosi	79	—	I.	II.
Sonnenfeld József	„	79	—	I.	II.
Sonnenschein Leo	jogi	81	—	I.	II.
Sonnenschein Simon	„	83	—	I.	II.
Sonnenwend Frigyes	„	83	—	I.	II.
Soóky Béla	„	83	—	I.	II.
Soós Gábor	„	80	—	I.	II.
Soós István	„	80	—	I.	II.
Soós Zoltán	„	83	—	I.	II.
Spät Henrik	orvosi	83	—	I.	II.
Spengel Emil	jogi	—	84	—	II.
Spitz Albert	„	79	—	—	II.
Spitz Bertalan	orvosi	83	—	I.	II.
Spitzer Arnold	„	80	—	I.	II.
Spitzer Dávid	jogi	82	—	I.	II.
Spitzer Gusztáv	orvosi	82	—	I.	II.
Spitzer Izidor	„	81	—	I.	II.
Spitzer Manó	„	82	—	I.	—
Spitzer Mór	„	83	—	I.	II.
Splény Sándor, báró	jogi	81	—	I.	II.
Sporzon Gyula	„	83	—	I.	II.
Springer Ferencz	„	82	—	I.	II.
Springer Pál	„	82	—	I.	II.
Sramkó Andor	„	79	—	I.	—
Stamberger Salamon	„	80	—	I.	II.
Stancsich Árpád	„	83	—	I.	II.
Stangel József	„	80	—	I.	II.
Stark József	orvosi	83	—	I.	II.
Stark Gyula	„	83	—	I.	II.
Stefán Demeter	jogi	82	—	I.	II.
Stefáni Elek	„	82	—	I.	II.
Stein Adolf	„	81	—	I.	—
Stein Béla	„	83	—	I.	II.
Stein Henrik	„	82	—	I.	—
Stein Izidor	orvosi	82	—	I.	II.
Stein József	„	81	—	I.	II.
Stein Manó	jogi	83	—	I.	II.
Stein Mór	„	83	—	I.	II.
Stein Pál	„	83	—	I.	II.
Steinbach Antal	„	83	—	I.	II.
Steinberger Adolf	orvosi	83	—	I.	II.
Steinberger Móricz	„	83	—	I.	II.
Steinberger Zsigmond	jogi	80	—	I.	II.
Steiner Béla	orvosi	82	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Steiner Béla	jogi	81	—	I.	—
Steiner Dezső	orvosi	82	—	I.	II.
Steiner Ede	«	80	—	I.	II.
Steiner Győző	«	83	—	I.	II.
Steiner Győző	jogi	83	—	I.	II.
Steiner Gyula	orvosi	—	82	I.	II.
Steiner Ignác	«	—	82	I.	II.
Steiner Mór	«	82	—	I.	II.
Steiner Sámuel	«	82	—	I.	II.
Steiner Zsigmond	«	82	—	I.	II.
Steinfeld Vilmos	jogi	83	—	I.	II.
Steinhardt Sándor	orvosi	80	—	I.	II.
Steinhart Soma	jogi	82	—	I.	II.
Steinherz Jakab	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Steinitz Jakab	orvosi	82	—	I.	II.
Steller Ferencz	«	83	—	I.	II.
Steltzer Gyula	«	83	—	I.	II.
Sterbeczky Lajos	jogi	83	—	I.	II.
Sterenbergn Ernő	«	82	—	I.	II.
Stern Adolf	«	78	—	I.	—
Stern Albert	«	81	—	I.	II.
Stern Armin	orvosi	83	—	I.	II.
Stern Benő	jogi	83	—	I.	II.
Stern Géza	«	81	—	I.	II.
Stern János	orvosi	83	—	I.	II.
Stern József	jogi	83	—	I.	—
Stern Károly	«	81	—	I.	II.
Stern Lázár	«	—	84	—	II.
Stern Sándor	orvosi	80	—	I.	—
Stern Sándor	«	83	—	I.	—
Stern Tivadar	«	80	—	I.	II.
Sternberg Mór	«	79	—	I.	II.
Sternheimi Károly	jogi	82	—	I.	—
Sternthal Jakab	orvosi	82	—	I.	II.
Stettner Géza	«	83	—	I.	—
Steuer Ferencz	«	83	—	I.	II.
Steuer János	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Steuer Lajos	orvosi	82	—	I.	II.
Stibrányi Tivadar	«	82	—	I.	II.
Stodola Emil	jogi	83	—	I.	II.
Stoffer Gusztáv	«	83	—	I.	II.
Stojanovits Sándor	«	81	—	I.	II.
Stojkovits Emil	«	81	—	I.	II.
Stollár János	orvosi	81	—	I.	II.
Storch Vendel	jogi	81	—	I.	II.
Stoevesandt Géza	«	83	—	I.	II.
Stössel Lipót	orvosi	81	—	I.	II.
Strausz Ede	«	81	—	I.	II.
Strausz Farkas	jogi	81	—	I.	II.
Strausz Miklós	«	81	—	I.	II.
Strausz Sándor	«	80	—	I.	—
Strausz Zsigmond	orvosi	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Strém Tódor	jogi	80	—	I.	II.
Stricker Mór	orvosi	82	—	I.	II.
Stuhán Gyula	jogi	—	83	I.	II.
Sulez Lajos	«	80	—	I.	II.
Susich István	«	81	—	I.	II.
Suta Döme	«	81	—	I.	II.
Svastits Géza	«	82	—	I.	II.
Svastits Zoltán	«	82	—	I.	II.
Szabó Ambrus	«	80	—	I.	II.
Szabó Arpád	«	80	—	I.	II.
Szabó Béla	orvosi	83	—	I.	II.
Szabó Dénes	jogi	80	—	I.	II.
Szabó Elemér	orvosi	79	—	I.	II.
Szabó Ferencz	jogi	81	—	I.	—
Szabó Géza	«	83	—	I.	II.
Szabó Imre	«	83	—	I.	II.
Szabó István	orvosi	—	84	—	II.
Szabó János	jogi	81	—	I.	II.
Szabó Jenő	«	83	—	I.	II.
Szabó József	«	81	—	I.	II.
Szabó József	«	82	—	I.	II.
Szabó József	«	82	—	I.	II.
Szabó József	«	82	—	I.	II.
Szabó Károly	orvosi	83	—	I.	II.
Szabó Lajos	jogi	80	—	I.	II.
Szabó László	«	81	—	I.	II.
Szabó Mihály	bölcsészeti	—	81	I.	II.
Szabó Sándor	jogi	81	—	I.	II.
Szagmeister Lajos	«	83	—	I.	II.
Szaiff Dénes	orvosi	82	—	I.	II.
Szakácsy Gyula	«	82	—	I.	II.
zakáll Gyula	jogi	82	—	I.	II.
Szalai Miksa	«	81	—	I.	II.
Szalay Béla	orvosi	81	—	I.	II.
Szalay Béla	«	82	—	I.	II.
Szalay Géza	jogi	82	—	I.	II.
Szalay János	bölcsészeti	81	—	I.	—
Szallenbach Imre	jogi	82	—	I.	II.
Szamek Gusztáv	«	—	84	—	II.
Szamek Zsigmond	«	80	—	I.	II.
Szapáry György, gróf	«	83	—	I.	II.
Szaploneczay Mihály	«	80	—	I.	II.
Szappanos Gerő	«	82	—	I.	II.
Szathmáry György	«	83	—	I.	II.
Szathmáry Kálmán	«	82	—	I.	II.
Szádeczky Gyula	bölcsészeti	78	—	I.	II.
Szapáry László, gróf	jogi	82	—	I.	II.
Szárics Géza	«	82	—	I.	II.
Szász Károly	«	83	—	I.	II.
Szászy Béla	«	83	—	I.	II.
Szászy Dezső	orvosi	80	—	I.	II.
Szászy István	«	80	—	I.	II.

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Szávits Pál	jogi	83	—	I.	—
Szecsányi Kajetán	"	80	—	I.	II.
Szedenicz Aladár	"	81	—	I.	II.
Szegedi Géza	"	83	—	I.	II.
Szegedi Kálmán	"	80	—	I.	II.
Szegheő Gyula	"	—	83	I.	II.
Szegő Kálmán	orvosi	83	—	I.	II.
Szegő Kornél	jogi	82	—	I.	II.
Szegvári László	orvosi	80	—	I.	II.
Szekula József	jogi	83	—	I.	II.
Szekulics Lázár	"	83	—	I.	II.
Szelecsényi Zsigmond	orvosi	80	—	I.	II.
Szeles Ödön	jogi	82	—	I.	II.
Szemere György	"	81	—	I.	II.
Szemerényi Béla	"	81	—	I.	II.
Szemnecz Emil	"	79	—	—	II.
Szemző Károly	"	81	—	—	II.
Szende Jenő	"	81	—	I.	II.
Szendrey Lajos	"	80	—	I.	II.
Szendy István	orvosi	83	—	I.	II.
Szendy István	"	79	—	I.	—
Szenftner Gyula	jogi	81	—	I.	II.
Szent-Istvány Béla	orvosi	81	—	I.	II.
Szentpály Béni	"	82	—	I.	II.
Szeőke Kálmán	jogi	81	—	I.	II.
Szepesi Sándor	orvosi	81	—	I.	II.
Szepessy József	jogi	82	—	I.	II.
Szerb Gerasim	"	83	—	I.	—
Szerbák Elek	"	80	—	I.	II.
Szerelemhegyi Károly	"	80	—	I.	II.
Szerémi Béla	"	81	—	I.	II.
Szerényi Géza	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Szerényi Károly	"	83	—	I.	II.
Széchenyi Aladár gróf	jogi	83	—	I.	II.
Széchenyi Andor gróf	"	83	—	I.	II.
Székely Adám	orvosi	82	—	I.	II.
Székely Ákos	"	82	—	I.	II.
Székely Ignác	"	83	—	I.	II.
Székely István	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Székely József	"	82	—	I.	II.
Széký István	"	80	—	I.	II.
Szép Dezső	jogi	81	—	I.	II.
Szieber Ödön	"	82	—	I.	II.
Szigethy Károly	orvosi	82	—	I.	II.
Szigethy Zoltán	jogi	83	—	I.	II.
Szijártó Miklós	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Sziklai Salamon	orvosi	82	—	I.	II.
Sziklai Vilmos	jogi	80	—	I.	II.
Szikrai Odó	"	83	—	I.	II.
Szikszy Sándor	"	83	—	I.	II.
Szilády Károly	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Szilágyi Aladár	"	80	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Szilágyi Dávid	jogi	82	—	I.	II.
Szilágyi György	orvosi	83	—	I.	II.
Szilágyi Gyula	«	80	—	I.	II.
Szilárd Bernát	«	79	—	I.	II.
Szilárd Ferencz	«	81	—	I.	II.
Szilárdy István	jogi	81	—	I.	II.
Szilassy Géza	«	81	—	I.	II.
Szilcz Béla	orvosi	82	—	I.	II.
Szily József	«	79	—	I.	II.
Sziráky Gyula	«	83	—	I.	II.
Szita Elemér	«	80	—	I.	II.
Szitányi Béla	jogi	80	—	I.	—
Szivy József	orvosi	79	—	I.	II.
Szkalla Antal	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Szkalnitzky Henrik	orvosi	81	—	I.	II.
Szkenderovits Márton	jogi	—	82	I.	II.
Szkunrevis Kornél	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Szlabur Béla	orvosi	78	—	I.	—
Szluha Sándor	jogi	83	—	I.	II.
Szmodis Győző	«	83	—	I.	II.
Szóbl Lipót	orvosi	80	—	I.	II.
Szojka Kálmán	jogi	83	—	I.	II.
Szokolay Béla	«	83	—	I.	II.
Szolarik Ede	orvosi	82	—	I.	II.
Szombathelyi János	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Szomjas Lajos	jogi	83	—	I.	II.
Szomor Dezső	«	82	—	I.	II.
Szomor József	«	82	—	I.	—
Szondy György	«	83	—	I.	—
Szontagh Béla	«	83	—	I.	II.
Szögyény György	«	81	—	I.	II.
Szölgyémy Ferencz	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Szöllősy Oszkár	jogi	—	82	I.	II.
Szőnyi Béla	«	81	—	I.	—
Sztankovics Lajos	«	81	—	I.	II.
Sztaricskay Kálmán	orvosi	83	—	I.	II.
Sztojanovits Jenő	«	81	—	I.	II.
Sztrakoniczky Kálmán	jogi	79	—	I.	II.
Szucs János	«	81	—	I.	II.
Szulyovszky Dezső	«	80	—	I.	II.
Szűcs Endre	«	83	—	I.	II.
Szűry János	«	82	—	I.	II.
Szy Győző	«	80	—	I.	II.
Tabajdi Gyula	«	83	—	I.	II.
Tagányi Sándor	«	81	—	I.	II.
Tahy Iván	«	82	—	I.	II.
Tahy Lajos	«	80	—	I.	II.
Takács Ferencz	orvosi	82	—	I.	II.
Takács Károly	jogi	82	—	I.	II.
Takács Zoltán	«	83	—	I.	II.
Tamás Antal	orvosi	81	—	I.	II.
Tamasko Lajos	jogi	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Tamássy Árpád	jogi	82	—	I.	II.
Tanárky Árpád	orvosi	81	—	I.	II.
Tangl Ferencz	«	83	—	I.	II.
Tarcsai Gyula	jogi	—	80	I.	—
Tarnay Mihály	«	81	—	I.	II.
Taschler Endre	«	80	—	I.	II.
Tasnády Antal	«	82	—	I.	II.
Tasnády József, kassai p. n.	hittani	81	—	I.	II.
Tassy Becz Géza	jogi	—	82	I.	II.
Tatár János	orvosi	81	—	I.	II.
Taub Gyula	«	82	—	I.	II.
Taub Lajos	jogi	83	—	I.	II.
Tauber Sándor	«	83	—	I.	II.
Tausz Henrik	orvosi	—	84	—	II.
Tauszig Bernát	«	81	—	I.	II.
Tauszig Ignác	«	83	—	I.	II.
Tauszig Zsigmond	jogi	82	—	I.	—
Tauszk Ferencz	orvosi	83	—	I.	II.
Tavaszy Antal	jogi	83	—	I.	II.
Tálos István	«	83	—	I.	II.
Tátray Ernő	orvosi	83	—	I.	II.
Tátray Ödön	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Teleki Sándor gróf	jogi	80	—	I.	II.
Teleky László gróf	«	82	—	I.	II.
Temesváry Rezső	orvosi	81	—	I.	II.
Tenner Vilmos	«	82	—	I.	II.
Terbócz István	jogi	82	—	I.	—
Terray Pál	orvosi	79	—	I.	II.
Teschler Antal	«	80	—	I.	II.
Tesik János	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Teszelszky József, nyitrai p. n.	hittani	80	—	I.	II.
Tevely Béla	jogi	83	—	I.	—
Téchy József	orvosi	82	—	I.	II.
Técsy Kálmán	jogi	83	—	I.	II.
Térfi Gyula	«	81	—	I.	II.
Thaly Ferencz	«	80	—	I.	II.
Thege Balázs	«	80	—	I.	II.
Thein Győző	«	83	—	I.	II.
Theiss Imre	«	82	—	I.	II.
Theodorovics Demeter	«	83	—	I.	—
Theodorovits Demeter	orvosi	81	—	I.	II.
Thewrewk István	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Thierjung Mihály	orvosi	83	—	I.	II.
Thirring Albert	jogi	80	—	I.	II.
Thirring Gusztáv	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Tholt István	jogi	82	—	I.	II.
Thuránszky Béla, világi p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Thurszky Pál	orvosi	81	—	I.	II.
Thurszky Zsigmond	jogi	81	—	I.	II.
Thury László	«	80	—	I.	II.
Tiffenbach Ferencz	«	82	—	I.	II.
Tigermann Ignác	orvosi	80	—	I.	—

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Tisza Kálmán	jogi	83	—	I.	II.
Tittel Lajos	bölcsészeti	82	—	I.	—
Toldy Béla, esztergomi p. n.	hittani	83	—	I.	II.
Toldy Géza	jogi	81	—	I.	II.
Tolnai Bernát	orvosi	82	—	I.	II.
Tolnai János	jogi	81	—	I.	II.
Tomcsányi Vendel	orvosi	83	—	I.	II.
Tompa István	jogi	—	84	—	II.
Topperczér Károly	orvosi	80	—	I.	II.
Torday Sándor	jogi	83	—	I.	II.
Tornycs József	"	83	—	I.	II.
Tóth Albert	orvosi	79	—	I.	II.
Tóth Arpád	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Tóth Géza	jogi	79	—	I.	—
Tóth István	orvosi	83	—	I.	II.
Tóth János	"	83	—	I.	II.
Tóth János	jogi	82	—	I.	II.
Tóth József	"	82	—	I.	II.
Tóth József	"	83	—	I.	II.
Tóth Kálmán	"	82	—	I.	II.
Tóth Kálmán	"	82	—	I.	II.
Tóth Lajos	"	83	—	I.	II.
Tóth Lajos	orvosi	83	—	I.	II.
Tóth Márton	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Tóth Mátyás	jogi	83	—	I.	II.
Tölcséry Ferencz	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Tömlő Gyula	"	82	—	I.	II.
Tömöry Kálmán	jogi	80	—	I.	—
Töpler Kálmán	"	82	—	I.	II.
Török Aladár	"	80	—	I.	II.
Török Gyula	"	—	83	I.	II.
Török Imre	orvosi	83	—	I.	—
Török József	jogi	81	—	I.	—
Török Lajos	orvosi	81	—	I.	II.
Törös Ferencz	bölcsészeti	81	—	—	II.
Törzs Kálmán	orvosi	83	—	I.	II.
Trandafir János	jogi	81	—	I.	—
Trásy Antal	orvosi	80	—	I.	II.
Trexler Győző	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Trexler Tivadar	jogi	83	—	I.	II.
Tribalszky Mátyás	bölcsészeti	83	—	I.	—
Tripolszky Aladár	jogi	81	—	I.	II.
Trosztler Gyula	orvosi	82	—	I.	II.
Trosztler Zsigmond	"	80	—	I.	II.
Trummer Gyula	"	80	—	I.	II.
Trübswetter Péter	jogi	81	—	I.	II.
Tukács Adám	"	82	—	I.	II.
Turcsányi László	orvosi	79	—	I.	II.
Turnovsky Frigyes	"	82	—	I.	II.
Turtsányi Gyula	"	79	—	I.	II.
Tuszkau Illés	"	81	—	I.	II.
Túry Ákos	bölcsészeti	80	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Túry József	bölcsészeti	81	—	I.	II.
Túry Sándor	jogi	82	—	I.	II.
Tüdös Kálmán	orvosi	81	—	I.	II.
Türk Marcell	jogi	81	—	I.	II.
Türnbök István	orvosi	83	—	I.	II.
Udvardy Árpád	jogi	80	—	I.	II.
Udvarhelyi Károly	orvosi	80	—	I.	II.
Ugron Miklós	jogi	83	—	I.	—
Uhrík Gyula	orvosi	80	—	I.	II.
Ujlaki Miklós	"	—	84	—	II.
Ujtelky Miksa	"	82	—	I.	II.
Ujvárossy Gábor	"	82	—	I.	II.
Ulcsny József	"	83	—	I.	II.
Ullmann Béla	"	79	—	I.	II.
Ullmann Gyula	"	83	—	I.	II.
Ungár Gyula	"	81	—	I.	II.
Ungár Vilmos	"	82	—	I.	II.
Unger Ödön	jogi	82	—	I.	II.
Uray Bálint, báró	"	82	—	I.	II.
Urbányi Károly	orvosi	78	—	I.	—
Urbász Róbert	jogi	83	—	I.	—
Vaday Kálmán	orvosi	83	—	I.	II.
Vaikó Pál	jogi	80	—	I.	II.
Vajai Imre	orvosi	79	—	I.	II.
Vajay Károly	jogi	81	—	I.	II.
Vajda Antal	"	—	84	—	II.
Vajda Imre	orvosi	83	—	I.	II.
Vajna Gábor	"	79	—	I.	II.
Vaisz Gyula	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Valentin Emil	jogi	83	—	I.	II.
Valentin Károly	"	82	—	I.	II.
Valkovits István	"	82	—	I.	II.
Vannay Gyula	"	82	—	I.	II.
Vass Lajos	"	83	—	I.	II.
Vass Péter	"	80	—	I.	II.
Vastagh Béla	"	83	—	I.	II.
Vay Péter, gróf	"	82	—	I.	II.
Vaymár Miklós	orvosi	83	—	I.	II.
Vavrecsány István	jogi	83	—	I.	II.
Vavrek József	"	82	—	I.	II.
Váli Emil	"	80	—	I.	II.
Vályi Sándor	"	83	—	I.	II.
Vámosi Ernő	"	83	—	I.	II.
Vámosi Mór	orvosi	78	—	I.	—
Vámgel Jenő	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Váradai József	jogi	81	—	I.	II.
Váradai Mór	orvosi	79	—	I.	II.
Várady Árpád, csanádi p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Vásárhelyi Lajos	jogi	82	—	I.	II.
Vecsey-Oláh Miklós	"	—	84	—	II.
Veiszlovits Sándor	"	82	—	I.	II.
Veith József	"	81	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Veits Dezső	orvosi	82	—	I.	II.
Vendégh Mór	jogi	83	—	I.	II.
Verbir Andor	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Vermes Lajos	orvosi	79	—	I.	II.
Vermes Miksa	jogi	80	—	I.	II.
Verzár Akos	"	82	—	I.	II.
Vetró Lajos	"	80	—	I.	II.
Vécsei Emil	orvosi	83	—	I.	—
Vécsei Jenő	"	81	—	I.	II.
Vécsey János	jogi	82	—	I.	II.
Végess Árpád	jogi	82	—	I.	II.
Végh István	"	83	—	I.	II.
Végh János	orvosi	83	—	I.	II.
Véli Zsigmund	jogi	83	—	I.	II.
Vértés Adolf	"	79	—	I.	—
Vértessy Ferencz	"	81	—	I.	II.
Vértessy Gyula	"	83	—	I.	—
Véssey Ferencz	"	83	—	I.	II.
Véssey Lajos	"	82	—	I.	II.
Viciu Emil, gyulafehérvári p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Vicze Pál	jogi	83	—	I.	II.
Vidos József	"	83	—	I.	II.
Viener Béla	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Vig Antal	"	80	—	I.	II.
Vikol János tr.	jogi	82	—	I.	II.
Világhy Károly	orvosi	83	—	I.	II.
Világosy József	jogi	81	—	I.	II.
Villecz János	"	80	—	I.	II.
Vincze Kálmán	"	82	—	I.	II.
Vinnai Árpád	"	80	—	I.	II.
Viosz Ferencz	"	82	—	I.	II.
Virágh Béla	"	83	—	I.	II.
Virágh László	orvosi	82	—	I.	II.
Virágh Gyula	"	79	—	I.	II.
Virányi Sándor	jogi	81	—	I.	II.
Virava János	"	79	—	I.	—
Visontay Béla	"	82	—	I.	—
Vix Mór	"	80	—	I.	II.
Vizneker Antal	"	82	—	I.	—
Vizy Géza	"	81	—	I.	—
Vohradnik Károly	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Vojnics Dezső	jogi	—	82	I.	II.
Vojnits Lajos	"	83	—	I.	II.
Vojnits Oszkár	"	—	83	I.	II.
Volf János	orvosi	80	—	I.	II.
Vörösmarty Mihály	"	82	—	I.	II.
Vrabély Armánd	jogi	83	—	I.	II.
Vrana István	"	—	82	I.	II.
Vratarics Lajos	"	80	—	I.	II.
Vucskics Gyula, nagyvárad p. n.	hittani	82	—	I.	II.
Vujevich Zoltán	jogi	81	—	I.	II.
Vukuleszku Titus	"	83	—	I.	II.

N ó v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Vulcan Ciril	jogi	82	—	I.	II.
Wagner Ede	"	81	—	I.	II.
Wagner György	orvosi	81	—	I.	II.
Wahrmann Ernő	jogi	81	—	I.	II.
Wajdits Alajos	orvosi	82	—	I.	II.
Waldapfel János	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Wallfisch Ferencz	orvosi	83	—	I.	II.
Wallon Gyula	"	80	—	I.	II.
Walter Ignác	"	82	—	I.	II.
Waszilevics Emil	jogi	81	—	I.	II.
Wayand Géza	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Weber István	"	82	—	I.	II.
Weér György	jogi	81	—	I.	II.
Weil Ede	"	83	—	I.	II.
Wein Jakab	"	83	—	I.	—
Weinberger Adolf	"	83	—	I.	—
Weinberger Fülöp	orvosi	83	—	I.	II.
Weinberger Ignác	"	79	—	I.	II.
Weinberger Izidor	"	80	—	I.	II.
Weinberger Miska	"	84	—	—	II.
Weinberger József	"	83	—	I.	II.
Weinberger Mór	"	82	—	I.	II.
Weinberger Zsigmond	"	81	—	I.	II.
Weiner Márton	jogi	81	—	I.	II.
Weiner Sándor	"	81	—	I.	II.
Weiner Vilmos	orvosi	83	—	I.	II.
Weinfeld Béla	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Weingruber Armin	orvosi	81	—	I.	II.
Weinstock Ignác	"	81	—	I.	—
Weisz Armin	"	81	—	I.	II.
Weisz Armin	jogi	82	—	I.	II.
Weisz Aron	orvosi	83	—	I.	II.
Weisz Bernát	"	83	—	I.	II.
Weisz Bernát	"	83	—	I.	II.
Weisz Bernát	jogi	82	—	I.	II.
Weisz Dávid	orvosi	83	—	I.	II.
Weisz Dezső	jogi	82	—	I.	II.
Weisz Ferencz	"	83	—	I.	II.
Weisz Géza	orvosi	80	—	I.	II.
Weisz György	"	80	—	I.	—
Weisz Gyula	jogi	78	—	I.	—
Weisz Henrik	"	80	—	I.	II.
Weisz Ignác	"	80	—	I.	II.
Weisz István	"	82	—	I.	II.
Weisz Jakab	"	80	—	I.	II.
Weisz József	orvosi	81	—	I.	II.
Weisz Kálmán	"	81	—	I.	II.
Weisz Kálmán	"	81	—	I.	II.
Weisz Károly	"	83	—	I.	II.
Weisz László	"	82	—	I.	II.
Weisz Lipót	bölcsészeti	82	—	I.	—
Weisz Miksa	orvosi	80	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Weisz Miksa	orvosi	82	—	I.	II.
Weisz Mór	„	83	—	I.	II.
Weisz Samu	„	79	—	I.	II.
Weisz Samu	„	79	—	I.	I.
Weisz Samu	„	82	—	I.	II.
Weisz Samu	jogi	82	—	I.	II.
Weisz Sámuel	„	82	—	—	II.
Weisz Sámuel	orvosi	83	—	I.	II.
Weisz Sándor	jogi	82	—	I.	II.
Weisz Soma	„	82	—	I.	II.
Weiszbarth Gyula	orvosi	79	—	I.	II.
Weiszberger Géza	jogi	82	—	I.	II.
Weiszberger Lipót	orvosi	83	—	I.	—
Weiszburg Miksa	jogi	—	83	I.	II.
Weizkopf Mór	„	82	—	I.	II.
Weitl Lőrincz	orvosi	83	—	I.	II.
Weitzner Márton	„	81	—	I.	II.
Wellner Aron	„	80	—	I.	II.
Weltman Izidor	„	80	—	I.	II.
Welvart Adolf	„	79	—	I.	II.
Welwart Simon	„	82	—	I.	II.
Wenzel Gusztáv	jogi	83	—	I.	II.
Weresmarthy Ödön	orvosi	80	—	I.	II.
Wertheim Ignác	„	80	—	I.	II.
Wertheim József	jogi	82	—	I.	II.
Weszetzky Izidor	orvosi	82	—	—	II.
Wesztermayer Vidor	jogi	82	—	I.	II.
Wébel János	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Wickenburg Márk graf	jogi	81	—	I.	II.
Widder Lajos	„	82	—	I.	—
Wiener Ferencz	„	81	—	I.	II.
Wildmann Lajos	orvosi	81	—	—	II.
Wilheim Izidor	jogi	82	—	I.	II.
Wilheim Izidor	orvosi	82	—	I.	II.
Wimmer József	„	82	—	I.	II.
Winkler József	jogi	—	82	I.	II.
Winter Miksa	„	82	—	I.	II.
Wirkner Lajos	„	—	81	I.	—
Wirth Gyula	bölcsészeti	82	—	I.	II.
Wirtzfeld Béla	orvosi	80	—	I.	II.
Wiszkidenszky Géza	jogi	83	—	I.	II.
Wittchen László	orvosi	79	—	I.	II.
Wittenberger Arthur	jogi	80	—	I.	II.
Wlád Márcián	„	82	—	I.	II.
Wladár Márton	orvosi	80	—	I.	II.
Wladár Tivadar	jogi	82	—	I.	II.
Wodianer János	„	81	—	I.	II.
Wodianer Sándor	„	81	—	I.	II.
Wohl Lajos	„	82	—	I.	II.
Wolf Ernő	orvosi	—	84	—	II.
Wolf Lipót	„	82	—	I.	II.
Wolfinger Móricz	„	83	—	I.	II.

N é v	K a r	Beiktatás ideje		Tanfélév	
		téli	nyári		
		s z a k			
Ybl Bódog	jogi	83	—	I.	II.
Zakariás Sámuel	orvosi	82	—	I.	II.
Zarándy Alfréd	jogi	81	—	I.	II.
Zarkavölgyi Andor	"	83	—	I.	—
Zavaros Gyula	orvosi	82	—	I.	II.
Zawadowski Alfréd	jogi	83	—	I.	II.
Zákó István	"	80	—	I.	II.
Zámbó György	"	82	—	I.	II.
Zánkay Gusztáv	"	—	84	—	II.
Zánkay Kálmán	orvosi	81	—	I.	II.
Zárjeczky Győző, veszprémi p. n.	hittani	80	—	I.	II.
Závodnik Elek	jogi	83	—	I.	II.
Zdrahal Gyula	"	82	—	I.	—
Zechmeister Béla	"	81	—	I.	II.
Zechmeister János	"	82	—	I.	II.
Zepeniag Péter	"	—	80	I.	—
Zergényi Jenő	"	83	—	I.	II.
Zichy Aladár gróf	"	83	—	I.	II.
Zichy Nándor gróf	"	82	—	I.	II.
Ziegler Ignác	bölcsészeti	83	—	I.	II.
Zilahy Lajos	jogi	83	—	I.	II.
Zimányi Károly	bölcsészeti	79	—	I.	II.
Zimányi Lajos	jogi	83	—	I.	II.
Zindl Béla	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Zipser Jakab	"	83	—	I.	II.
Zlinszky Aladár	"	82	—	I.	II.
Zlinszky János	jogi	82	—	I.	II.
Zofáhl Rezső	orvosi	77	—	I.	—
Zollner Béla	jogi	83	—	I.	II.
Zoltán Béla	"	82	—	I.	II.
Zuberecz Pál	bölcsészeti	80	—	I.	II.
Zucker Lajos	jogi	83	—	I.	II.
Zuckermann Bernát	"	—	81	I.	II.
Zwirn Albert	orvosi	81	—	I.	II.
Zsedényi Béla	jogi	81	—	I.	II.
Zsvikovits György	orvosi	79	—	I.	II.
Zsolnay Imre	jogi	83	—	I.	II.
Zsibory József	"	83	—	I.	II.
Zsupánszky Stanko	"	83	—	I.	—

II. Rendkívüli hallgatók.

N é v	Kar	Tan- félév	N é v	Kar	Tan- félév
Aczél Ferencz	jog.	I. II.	Cseh Jenő	jog.	I. —
Amigó Benő	"	I. II.	Csépai Jenő	jog.	I. —
Androvics Imre	böles.	I. —	Csicsmanczay Pál	jog.	I. II.
Appel Mihály	jog.	— II.	Czibur Károly	orv.	I. —
Argay Arpád	"	I. II.	Czirkpach László	"	I. —
Ary László	"	I. II.	Dancs Lajos	"	— II.
Balkányi Emil	orv.	I. —	Dancsics Akos	böles.	I. II.
Babarczy László báró	jog.	— II.	Dankuc Sándor tr.	orv.	I. II.
Baky Endre tr.	orv.	— II.	Datyel Péter	jog.	I. —
Baranasits György	hit.	I. II.	Decsy Gábor	"	I. —
Barna Jónás	böles.	— II.	Demeter Jenő	orv.	— II.
Batthyány Géza gróf	"	I. II.	Depold Lajos	jog.	I. II.
Bauer Miklós	jog.	I. —	Derlik Fülöp	"	I. —
Bácskay Vilmos	orv.	I. —	Destek József	"	I. II.
Bánelly Jenő	hit.	I. II.	Deutsch József	orv.	— II.
Bátori Armin	böles.	I. —	Deutsch Miksa	jog.	I. II.
Beck Miksa	"	I. —	Dékáni Arpád	böles.	I. II.
Belényesy László	orv.	I. —	Diamandy Miklós	"	I. —
Belloni Dezső	jog.	I. II.	Dietz Sándor	"	I. —
Bendik Géza	"	— II.	Ditrich Antal	jog.	— II.
Berger Lövy	orv.	I. II.	Doleschall Kornél	hit.	I. II.
Berkes Sámuel	"	I. —	Dömötör Vilmos	jog.	I. —
Berkovics Miklós	"	I. —	Dreiszker József	orv.	— II.
Bernát Armin	"	I. —	Dréher János	jog.	I. II.
Berrár Gyula	"	— II.	Dzsumnik Ferencz	"	I. II.
Biehler Adolf	jog.	— II.	Dunay János	"	I. —
Bien Samu	"	I. —	Eberl Frigyes	"	I. —
Bignió István	"	I. II.	Ecsedy Gedeon	orv.	I. —
Blantz Miklós	"	I. —	Ehmann Ferencz	böles.	— II.
Bleuer Oszkár	"	I. —	Ehrlich János	orv.	I. II.
Blener Oszkár	böles.	— II.	Einerinhof Ferencz	jog.	I. —
Bohn István	jog.	I. —	Eisenkolb Antal	"	I. —
Bóra Lajos	"	I. II.	Eisler Vilmos	orv.	I. —
Borovszky László	"	I. II.	Eisner Jozsef	"	I. —
Bosnyák Béla	orv.	I. II.	Engl Gusztáv	"	I. —
Böhm Antal	böles.	I. II.	Engländer József	"	I. II.
Böhm Ágost	"	I. —	Erdődy Ignác tr.	"	— II.
Braun Jónás	"	I. —	Erliez János	"	I. —
Brányi Kálmán	orv.	I. —	Farkas János	jog.	I. —
Brecht Frigyes	jog.	I. —	Farkas János	"	I. —
Brujmann Béla	orv.	I. —	Fácsonyi Gyula	"	— II.
Bruckner Ernő	"	I. II.	Feleki Hugo	orv.	I. —
Brück Gyula	"	I. II.	Ferenczy Gyula	jog.	I. —
Budinszky Károly	böles.	— II.	Fener Miksa tr.	orv.	— II.
Budner Vilmos	jog.	I. II.	Fibas Nándor	böles.	I. II.
Bulla János	"	I. II.	Ficsor József	"	I. —
Büttel Imre	"	I. II.	Filarszky Nándor	"	I. II.
Cherven János	"	I. II.	Filip Ferencz	jog.	I. II.
Csatáry Ágost	orv.	I. —	Filkor Lajos	orv.	— II.
Csák Lajos	jog.	I. —	Fischer Henrik	"	I. II.
Császár Ferencz	orv.	I. —	Fischer József	böles.	I. II.

N é v	Kar	Tan- félév	N é v	Kar	Tan- félév
Fodor Ferencz	orv.	I. —	Katona Mihály	orv.	I. —
Földváry Tibor	böles.	I. II.	Kaufmann Sándor	"	I. —
Frigyör Antal	jog.	I. —	Kazay Kálmán	"	I. —
Gaal György	"	I. II.	Kazinczy István	jog.	I. II.
Garai Éde	"	I. II.	Keményfi Béla	orv.	I. —
Gál Ödön	"	I. —	Keresztes Jenő	"	I. II.
Geduly Arpád	orv.	I. II.	Kereszty István	böles.	I. —
Gerbán István	jog.	— II.	Kerékgyártó István	jog.	I. II.
Gerber Béla	orv.	I. II.	Kertész Sándor	"	I. —
Gere Dávid	"	I. II.	Khein Jenő	"	I. —
Gidofalvy Béla	"	I. —	Király István	orv.	I. II.
Gjelatovic Pál	hit.	I. II.	Kiss István	"	I. —
Glockner Soma	jog.	I. —	Kiss János	jog.	I. II.
Gold Gábor	"	I. II.	Klein Abraham	orv.	I. II.
Goldschmidt Mátyás	orv.	I. II.	Klein Dániel	"	I. —
Goldstein Farkas	"	I. II.	Klein Jerom	jog.	I. II.
Goldstein Mór	"	— II.	Klein Lipót	orv.	I. —
Görög István	jog.	I. II.	Kocsis Ferencz	böles.	I. II.
Graf Fülöp	orv.	I. —	Kocsy Samu	jog.	— II.
Gránbart Mór	"	I. —	Kohn Adolf	orv.	— II.
Gschwendtner Géza	jog.	I. II.	Kohn Fülöp	"	I. —
Gyagyovszky Endre	"	— II.	Kohn Márk	"	I. —
Hajovszky Lajos	"	I. —	Koller Ernő	jog.	— II.
Halassa Mihály	"	I. II.	Komjáthy Bertalan	orv.	— II.
Handler Zsigmond	orv.	I. —	Komjáthy István	jog.	I. —
Hartmann József	"	I. II.	Komlódy Gyula	"	— II.
Hattyas Lajos tr.	"	I. II.	Kondor Károly	"	I. —
Hável József	"	I. —	Kovalik János	böles.	I. —
Herczka Zsigmond	"	I. —	Kovács Géza	"	I. II.
Herz Alfréd	"	— II.	Kovács Antal	orv.	I. —
Hilf Kálmán tr.	orv.	— II.	Kovács Pál	jog.	I. II.
Hirt Pál	böles.	I. II.	Kovács Sebest. Endre	orv.	I. —
Hoffer Károly	jog.	I. II.	Kovácsi Mózes	jog.	I. II.
Hofhauser Lajos	"	I. II.	Kratochvill István	"	I. —
Holba István	"	I. II.	Krausz Manó	"	— II.
Hollossy Lajos	"	I. II.	Krepelka György	"	— II.
Homolya Adám	böles.	I. —	Kún Mihály	"	I. II.
Horváth Antal	orv.	I. —	Kurz József	orv.	I. —
Hosszú Lajos	böles.	I. II.	Labancz Mihály	jog.	I. —
Hunyady János	orv.	I. II.	Lakits Milán tr.	orv.	I. —
Igaz Alajos	jog.	— II.	Landauer Lipót	böles.	I. II.
Illés Ignác	orv.	I. —	Lederer Gusztáv	jog.	I. II.
Imrédy Bertalan	jog.	I. —	Lemberger Rezső tr.	orv.	— II.
Istvánfy Miklós	orv.	— II.	Lengyel József	"	I. —
Ivánka Zsigmond	jog.	I. II.	Lichtenstein Manó	"	I. II.
Jabkovszky Mihály	böles.	I. II.	Lipozsencsits Jenő	"	I. II.
Jakab Géza	"	I. II.	Lipták Pál	jog.	I. II.
Jakus Benő	orv.	I. —	Lővey Elek	"	I. —
Jákó Elek	"	I. —	Lőw Gyula	böles.	I. II.
Jeszenszky Béla tr.	"	I. —	Lurja Ignác	jog.	I. II.
Juhász Arpád	böles.	I. —	Mader Béla	böles.	I. II.
Kain Sándor	orv.	I. —	Makay István	jog.	I. —
Kanda József	jog.	I. —	Malecsik Aguilin	hit.	I. II.
Kassay Károly	orv.	I. II.	Mandl Ármin	böles.	I. II.

N é v	Kar	Tan- félév	N é v	Kar	Tan- félév
Maurer Ferencz	jog.	I. II.	Puy László	jog.	— II.
Márton Döme	„	I. II.	Radnean Miklós	orv.	— II.
Mátray Gábor	orv.	I. —	Rác Géza	jogi	I. —
Mayer Lajos tr.	böles.	I. II.	Ransburg Hugó	orv.	— II.
Meczner Imre	jog.	I. II.	Rehák Lajos	jog.	I. II.
Melkovich Antal	„	I. II.	Reich Izidor	böles.	I. II.
Melléky Géza	„	— II.	Reichenthal Gerzon	orv.	I. —
Merkás István	„	I. —	Reiner Ede	orv.	I. —
Millye Kálmán	böles.	I. —	Reisinger Rezső	böles.	I. II.
Móczik József	„	I. —	Reisz János	jog.	I. II.
Mohl György	jog.	I. —	Riskó Béla	„	I. II.
Molenda János	„	I. —	Ritzinger Károly	orv.	I. —
Mollnár Gedeon	„	I. II.	Romanov János	jog.	I. —
Molnár Gyula	böles.	I. II.	Rosenberg Armin	orv.	I. —
Molnár Lajos	jog.	I. II.	Rosenberg Jerom	„	I. II.
Mózer Miklós	„	I. —	Rosenfeld Lajos	böles.	I. —
Muszkalay Ferencz	„	— II.	Rothfeld Albert	jog.	I. —
Nagy Ferencz	orv.	I. II.	Rothmann Armin	orv.	I. II.
Nagy Károly	„	— II.	Roxer Gyula	orv.	— II.
Neogrády Antal	böles.	I. —	Rozs István tr.	„	I. —
Neufeld Sámuel	orv.	I. II.	Saile Károly	böles.	I. —
Neumann Lipót	„	— II.	Sajgó Gusztáv	orv.	I. II.
Neumann Zsigmond	„	I. —	Saly Ferencz	jog.	I. —
Neumann Zsigmond	böles.	I. II.	Schal Antal	„	I. II.
Nicolits Lázár	„	I. II.	Schauschek Árpád	böles.	I. II.
Nicora József	jog.	I. —	Scheiner Ferencz	orv.	I. —
Nyikora József	orv.	I. —	Schmidt Antal	böles.	I. II.
Nyomárkay Ödön	„	— II.	Schneider Károly	jog.	I. II.
Okolicsányi János tr.	„	I. II.	Schneller Mór	orv.	— II.
Oláh Béla	„	I. —	Schön Leó	böles.	I. —
Olváth Gyula	jog.	I. —	Schön Mór	orv.	— II.
Padalik Illés	hit.	I. II.	Schöber Emil	böles.	I. II.
Papoleczy Antal	jog.	I. II.	Schültz Hugó	jog.	I. II.
Papp Ferencz	„	I. II.	Schützenberger Endre	orv.	I. II.
Papp Péter	„	— II.	Skultety Gyula	jog.	I. II.
Pavlicsek Sándor	böles.	— II.	Solymosy Sándor	böles.	I. II.
Patzner Lajos	jog.	— II.	Spanraft Károly	jog.	I. II.
Pálffy Andor	„	— II.	Spanyol Béla tr.	orv.	I. II.
Pápay Kálmán	orv.	I. —	Stark Gyula	„	I. —
Pártényi László	jog.	I. —	Staudach Antal br. tr.	jog.	— II.
Pásztor József	böles.	I. II.	Steiner Ignác	„	I. —
Pehán László	orv.	I. —	Stern Ignác	orv.	I. —
Perényi József tr.	böles.	— II.	Stéger Kálmán	„	I. —
Petrogally Géza	jog.	I. —	Strausz Joachim	„	I. —
Petrovits Száva	orv.	I. —	Sutter Ede	jog.	I. —
Péchy Lajos	böles.	I. —	Szabó Béla	böles.	I. II.
Pilmayer Ignác	jog.	I. II.	Szabó Gyula	jog.	I. II.
Polinszky Béla	orv.	I. —	Szabó Kálmán	„	— II.
Pollák Zsigmond	jog.	I. —	Szalay Jenő	böles.	I. II.
Popovits Aurel	orv.	— II.	Szalmásy Sándor	jog.	I. —
Poróchnyai István	jog.	— II.	Szádváry János	böles.	— II.
Preszler Károly	„	— II.	Szántó János	„	I. II.
Puscariu Emil	orv.	I. II.	Százraz Dániel	jog.	I. II.
Putnoky István	jog.	I. —	Szekeres Albert	böles.	I. II.

N ó v	Kar	Tan- félév		N ó v	Kar	Tan- félév	
Szekeres Ferencz	jog.	I.	II.	Verner József	jog.	I.	—
Szemere Gyula	bölc.	—	II.	Verzár Béla	"	I.	—
Szerémi Alajos	"	I.	II.	Vessa György	orv.	I.	—
Székely Árpád	"	I.	II.	Vitális József	jog.	I.	—
Székely Kálmán	orv.	I.	—	Vodianer Soma	bölc.	I.	II.
Szilágyi Mihály	jog.	I.	—	Volf Mihály	jog.	—	II.
Szóbl Armin	orv.	I.	—	Volkman Ignác	orv.	I.	—
Szombathelyi Károly	jog.	I.	—	Vörös János	jog.	I.	—
Szöke József	orv.	I.	—	Wéber Adolf	orv.	I.	II.
Takács István	jog.	I.	—	Weinberger Ignác	"	I.	II.
Tarnai Simon	orv.	—	II.	Weiner Mór	jog.	I.	—
Tausz Henrik	"	I.	—	Weisshaus Sámuel	orv.	I.	II.
Teschl Károly	jog.	I.	II.	Weisz Ferencz	jog.	I.	II.
Theodorovits Emil	jog.	I.	II.	Wellisz Adolf	orv.	I.	II.
Tibay Mihály	"	I.	II.	Wesztermayer Ignác	jog.	I.	II.
Tóth Dezső	orv.	I.	—	Winter Frigyes	orv.	I.	II.
Tóth Lajos tr.	orv.	I.	II.	Winter József	bölc.	I.	—
Tóth Mihály	jog.	I.	—	Wissinger József	jog.	I.	II.
Török László	orv.	I.	II.	Wiskausky János	"	I.	II.
Travnik József	"	I.	—	Wolf Ernő	orv.	I.	—
Trupp József	jog.	I.	II.	Wolff Béla	bölc.	I.	II.
Ungar Adolf	bölc.	I.	—	Wolff Mihály	jog.	I.	—
Valkó István	jog.	—	II.	Zemplényi Tivadar	bölc.	I.	II.
Vaniss Károly	"	I.	II.	Zimányi József	"	—	II.
Varga Sámuel	"	I.	II.	Zofáhl Rezső	orv.	—	II.
Veiszlovits Vilmos	bölc.	I.	—				

III. Gyógyszerészetanhallgatók.

N ó v	Tan- folyam	Tan- félév		N ó v	Tan- folyam	Tan- félév	
Áldor Gyula	I.	I.	II.	Boros Gyula	II.	I.	II.
Babics István	I.	I.	II.	Bordás János	II.	I.	II.
Balló Lajos	I.	I.	II.	Bossányi Kornél	II.	I.	II.
Balta Elemér	I.	I.	II.	Bódogh Ferencz	I.	I.	II.
Bares Béla	II.	I.	II.	Braun Ernő	I.	I.	II.
Bartovics István	II.	I.	II.	Burda Károly	II.	I.	II.
Bauer József	II.	I.	II.	Cornides Károly	II.	I.	II.
Bánovits Elek	I.	I.	II.	Csató Gyula	II.	I.	II.
Bányai Imre	I.	I.	II.	Czászár Ferencz	I.	I.	II.
Bárdossy Imre	I.	I.	II.	Cseh Sándor	II.	I.	II.
Bártl Gyula	II.	I.	II.	Cseley Pál	I.	I.	II.
Benedek Miksa	I.	I.	II.	Csics Imre	II.	I.	II.
Berthán Gyula	II.	I.	II.	Csiki Gyula	I.	I.	II.
Bocsy Géza	I.	I.	II.	Czibulka Gyula	II.	I.	II.
Bodoky Mihály	II.	I.	II.	Czigányi Béla	II.	I.	II.
Bodvey Lajos	II.	I.	II.	Damrély Gyula	I.	I.	II.
Bogdán Gyula	II.	I.	II.	Dekker Sándor	I.	I.	II.
Bogdán Zsigmond	I.	I.	II.	Derecskey Mihály	I.	I.	II.

N é v	Tan- folyam	Tan- félév	N é v	Tan- folyam	Tan- félév
Dermla Robert	I.	I. II.	Kellner Győző	II.	I. II.
Deutsch Ignác	I.	I. II.	Kellauer Gábor	I.	I. II.
Dominits Géza	II.	I. II.	Keserű József	I.	I. II.
Duka Tivadar	I.	I. II.	Kiebling Béla	I.	I. II.
Edelstein Aladár	II.	I. II.	Kincsesy Péter	I.	I. II.
Egész Lőrincz	II.	I. II.	Kirner Vilmos	I.	I. II.
Engelmann Alfréd	I.	I. II.	Kiss Ferencz	II.	I. II.
Erreth János	I.	I. II.	Kiss Sándor	I.	I. II.
Farkas Aladár	I.	I. II.	Klinovsky Albert	I.	I. II.
Farkas Sándor	II.	I. II.	Klór József	I.	I. II.
Fialla József	I.	I. II.	Knoblauch Miksa	II.	I. II.
Fitos Ferencz	I.	I. II.	Kolbenhayer László	II.	I. II.
Frankó Andor	II.	I. II.	Kormuth Kornél	II.	I. II.
Frint Albert	II.	I. II.	Korossy Sándor	I.	I. II.
Frommer Lajos	II.	I. II.	Koschokar Pantaleon	II.	I. II.
Gallé Zoltán	I.	I. II.	Kostenszky Kálmán	II.	I. II.
Gábel József	II.	I. II.	Kovács Béla	II.	I. II.
Gánóczy Béla	II.	I. II.	Kovács Lajos	II.	I. II.
Geiszler Lőrincz	II.	I. II.	Kovács Mihály	II.	I. II.
Genszky István	I.	I. II.	Kovács Sándor	I.	I. II.
Gerber Ödön	II.	I. II.	Kovács Sándor	I.	I. II.
Geszner Károly	II.	I. II.	Kovácházi László	I.	I. II.
Géczy Flóris	II.	I. II.	Kovácsnay Gábor	I.	I. II.
Giovannini Arnold	II.	I. II.	Kovátsitsy Endre	I.	I. II.
Grob Ferencz	I.	I. II.	Kozák György	I.	I. II.
Gutwein László	II.	I. II.	Kökényessy Sándor	II.	I. —
Győry Vilmos	I.	I. II.	König István	I.	I. II.
Hadházy Endre	I.	I. II.	Körös Géza	I.	I. II.
Hajnal Győző	I.	I. II.	Kremnicza Antal	I.	I. II.
Halasy Gusztáv	I.	I. —	Kriegner Kálmán	II.	I. II.
Hankus Imre	I.	I. II.	Krüner László	I.	I. II.
Hánnig Kálmán	I.	I. II.	Krzyzanowski Arthur	I.	I. II.
Hartmann Henrik	II.	I. II.	Laib Rezső	I.	I. II.
Hazslinszky István	II.	— II.	László József	I.	I. II.
Hegedűs Lajos	II.	I. II.	Lázár János	I.	I. II.
Hegyessy Aladár	I.	I. II.	Lefèvre Elemér	II.	I. II.
Heisz Imre	I.	I. II.	Lehóczky Kálmán	I.	I. II.
Helló János	I.	I. II.	Lengyel Pál	II.	I. II.
Hilbert Rezső	I.	I. II.	Losonczy Lehel	I.	I. II.
Hirsch Jenő	II.	I. II.	Lukáts István	I.	I. II.
Hoffmann Ernő	I.	I. II.	Lux Mór	I.	I. II.
Hoitsy Lajos	II.	I. II.	Madarász Ernő	II.	I. II.
Holczer István	I.	I. II.	Majer István	II.	I. II.
Illés Dezső	I.	I. II.	Marosfy Dezső	I.	I. II.
Jámbor Lajos	II.	I. —	Marschalko Leo	I.	I. II.
Jánosy Géza	I.	I. II.	Masznyik Dániel	I.	I. —
Jeges Antal	I.	I. II.	Matyuga Mihály	II.	I. II.
Jekeliusz Gusztáv	I.	I. II.	Mayer Béla	II.	I. II.
Jeszenszky Lajos	II.	I. II.	Mándók Sándor	II.	I. II.
Jeszenszky Sándor	I.	I. II.	Márton József	I.	I. II.
Kalmár Gyula	I.	I. II.	Medveczky Béla	II.	I. —
Kádár Gyula	I.	I. II.	Megyery Géza	II.	I. II.
Kárl Árpád	II.	I. II.	Mégay Arthur	I.	I. II.
Keckés Endre	II.	I. II.	Michna Imre	II.	I. II.

N ó v	Tan- folyam	Tan- félév	N é v	Tan- folyam	Tan- félév
Mihailovits Lázár	II.	I. II.	Sir László	I.	I. II.
Moder Dénes	I.	I. II.	Skribánszky Kálmán	I.	I. II.
Mohl József	I.	I. II.	Somogyi Lajos	I.	I. II.
Molitorisz István	I.	I. II.	Steiner Imre	II.	I. II.
Mossóczy László	I.	I. II.	Steiner Manó	I.	I. II.
Murakózy Gyula	II.	I. II.	Suján Gusztáv	II.	I. II.
Mutnyánsky Iván	I.	I. II.	Sütő Lajos	I.	I. II.
Nagy István	II.	I. II.	Szabados István	I.	I. II.
Nagy Sándor	I.	I. II.	Szabady János	II.	I. II.
Nagy Sándor	I.	I. II.	Szabó Kálmán	II.	I. II.
Nádasi János	I.	I. II.	Szathmáry Sámuel	I.	I. —
Nemes Árpád	II.	I. II.	Szekér József	I.	I. II.
Nendtvich Dezső	II.	I. II.	Szemnetz Odón	II.	I. II.
Neumann Lajos	I.	I. II.	Szendi János	II.	I. II.
Óváry Dezső	II.	I. II.	Szójártó Géza	II.	I. II.
Papp Sándor	I.	I. II.	Szikszay Géza	I.	I. II.
Pap Károly	II.	I. II.	Szirmay Aladár	I.	I. II.
Pálmai József	II.	I. II.	Szkenderovits Simon	I.	I. II.
Peczold Károly	II.	I. II.	Szuszán Endre	II.	I. II.
Perjessy Sándor	I.	I. II.	Tabakovits Iván	II.	— II.
Perthy Mihály	I.	I. II.	Temesváry József	II.	I. II.
Pigmond János	I.	I. II.	Thold István	II.	I. II.
Pintér Barnabás	I.	I. II.	Thúri Dénes	II.	I. II.
Polányi Dezső	II.	I. II.	Tirscher István	I.	I. II.
Polyák Jenő	II.	I. II.	Tomástyik Flóris	I.	I. II.
Pongrácz Béla	II.	I. II.	Tomkó János	I.	I. II.
Radanovits Kozma	II.	I. II.	Toóth Kálmán	II.	I. —
Rák Gyula	II.	I. II.	Tóth Gyula	I.	I. —
Reinhardt József	I.	I. II.	Tóth Pál	I.	I. —
Récsey Zoltán	II.	I. II.	Török Géza	II.	I. II.
Réthy Béla	II.	I. II.	Truppel Béla	I.	I. II.
Rojcssek László	I.	I. II.	Tschepen Dezső	II.	I. II.
Rokszin János	II.	I. II.	Vaniss László	I.	I. II.
Sailer Dénes	II.	I. II.	Vály Géza	II.	I. II.
Santhó Elemér	I.	I. —	Veinrich Ernő	I.	I. II.
Sas Gusztáv	II.	I. II.	Veress Vilmos	II.	I. II.
Sárga Gergely	II.	I. II.	Végh János	I.	I. II.
Sárkány Elek	I.	I. II.	Vojnits Simon	I.	I. II.
Scherfel János	I.	I. II.	Weber Sándor	II.	I. II.
Schön Zsigmond	I.	I. II.	Weinberger Sándor	II.	I. II.
Schulek Béla	II.	I. II.	Weisz János	II.	I. II.
Schwarz Alfréd	I.	I. II.	Weszelovszky Géza	I.	I. II.
Schwartzmayer János	I.	I. II.	Wicha István	II.	I. II.
Selmezi Ignác	I.	I. II.	Winkler Lajos	I.	I. II.
Simli Dezső	I.	I. II.	Zaary István	I.	I. II.
Sipos Dezső	I.	I. II.	Zachar Géza	I.	I. II.
Sippelius Károly	II.	I. II.	Zathureczky Ervin	II.	I. II.

Az 1883/4. tanév I. felére bejegyzett szülésznek.

N ó v	N ó v
<p>Akócs Berta Apeller Terézia Arnstein Borbála Bagyula Mária Balla Rozália Beck Katalin Belnyik Zsófia Czakó Juliánna Czibán Erzsébet Dekány Emilia Dicsa Erzsébet Durtl Anna Engel Janka Englert Teréz Enyeter Mária Fischer Czecczilia Geróti Zsuzsánna Gerzsány Mária Girth Anna Halbrohr Anna Hampel Mathild Hardi Katalin Hartmann Magdalena Hintz Éva Hirbik Anna Hoch Krisztina Hofstädter Francziska Horn Janka Iraszek Mária Janitsek Mária Kapolcsi Lidia Katona Anna Király Józéfa Kiss Mária Knöpfler Francziska Koczányi Ida Kovács Zsófia Kovács Erzsébet Kretsmer Mária Kurucz Teréz Lichtner Mária</p>	<p>Mayer Francziska Mayerberg Mária Maranek Karolina Micsinai Helena Mohr Margit Nagy Erzsébet Németh Anna Papp Teréz Pataki Mária Pechmann Berta Peidl Karolina Petermann Anna Pethes Mária Petschel Erzsébet Pollák Anna Pöndör Francziska Prokel Magdolna Raksányi Eszter Rapp Katalin Ráth Francziska Rokiszki Mária Rosinger Mária Schárli Rosalia Schmertka Hermina Singer Regina Szabó Eleonóra Szikszai Zsuzsánna Szöke Julia Takács Terézia Tonhauer Klementina Tóth Rozália Truncsik Mária Varga Katalin Váhl Rozina Vendl Borbála Végh Mathild Vöcsei Erzsébet Völgyi Zsófia Windisch Adel Zahvinik Katalin</p>

Az 1883/4. tanév II. felére bejegyzett szülésznök.

N é v

Ascher Rozália
 Beer Mária
 Belnyik Zsófia
 Bély Teréz
 Benedikty Hermina
 Böleskey Mária
 Braun Eszter
 Brüder Francziska
 Czenek Anna
 Elek Anna
 Fikker Paulina
 Freisinger Borbála
 Grossmann Borbála
 Göbölös Juliánna
 Göntzy Mária
 Guttvos Antónia
 Hisz Mária
 Hirschfeld Mária
 Horváth Zsófia
 Jahrer Teréz
 Janicsek Mária
 Jelinek Josefa
 Jerabek Viktoria
 Juhász Juliánna
 Juhász Katalin
 Kalauz Borbála
 Kemenczés Mária
 Kerék Juliánna
 Köhl Hermina
 Király Józéfa
 Kirschner Katalin
 Klein Erzsébet
 Klein Kozália
 Köhn Josefina
 Kovács Anna
 Kovács Erzsébet
 Kovács Rozália
 Kovács Rozália

N é v

Kozik Francziska
 Kusnyiri Erzsébet
 Majrovics Emilia
 Matyó Erzsébet
 Mátyási Helena
 Mészáros Erzsébet
 Mikes Mária
 Molnár Rozália
 Naszfogel Teréz
 Nucsecz Apollonia
 Odor Katalin
 Pauer Anna
 Pauer Erzsébet
 Paul Mathild
 Pázsit Magdolna
 Petró Rozália
 Poroda Teréz
 Sabella Rozália
 Schemey Czezcilia
 Schreiber Józefa
 Schwimmer Rozália
 Steiner Julianna
 Steinmetz Mária
 Stettner Irén
 Szabó Anna
 Szabó Juliánna
 Szentgyörgyi Anna
 Szilágyi Katalin
 Szőke Juliánna
 Takács Zsuzsánna
 Tóth Katalin
 Truncsik Mária
 Vadászi Gizella
 Varinkl Mária
 Warnusz Mária
 Verb Hermina
 Vöcsei Erzsébet
 Ujszászi Teréz

EGYETEMI ALAPÍTVÁNYOK.

I. Általános egyetemi alapítványok.

1. LAUBHAIMER-PRAY-FILLINGER-féle alapítvány. Alapítói: néhai Pray György kanonok és egyetemi könyvtárnok, ki 1801. kelt végrendeletében 300 váltó forintot hagyott szegény beteg katolikus egyetemi tanulóknak gyógyszerekre. Ezekhez járult 1844. Fillinger Lipót, egyetemi hittani tanár 175 váltó forintja. Ugyanezen czélból dr. Laubhaimer Ferencz hittankari rendes tanár, rectoróságának emlékeül 525 frttal öregbíté. Az összes alapítvány jelenleg 1155 forint osztrák értékben. Kezeli az egyetemi pénztár. Az adományozás az egyetem nagyságos rectorát illeti.

2. PASQUICH JÁNOS, egyetemi csillagász és tanár alapítványa, ki 1829. évi végrendeletében, rokonai halála után az egyetemnek 8000 váltó forintot hagyott tudományos czélokra, mely összeg 1848. az egyetem birtokába jutván, kamatai a legközelebbi évtizedben az egyetemi könyvtár gyarapítására fordíttatni javasoltattak; de ezen indítvány felsőbb helyen jóvá nem hagyatván, a kamatok a tőkéhez adattak, mi által az alapítvány tetemesen öregbült. Az 1863-ik évtől kezdve, az egyetemi tanácsnak legfelsőbb helyen jóváhagyott javaslata szerint, kamatai az egyetemi ifjúság számára hirdetett pályakérdések jutalomdíjaira fordíttatnak. Jelen állása 14,070 frt o. é. Kezeltetik az egyetemi pénztár által.

3. SZITÁNYI-ULLMANN MÓRICZ-féle alapítvány; — kinek örökösei atyjok emlékezetére 10,000 p. frtnyi alapítványt tettek, melynek évi tiszta jövedelmének fele 1870. november 1-jétől a magyar tudományegyetemet örök időre oly módon illeti, hogy itten tanuló szegény szorgalmas magyar ifjú felsegítésére valláskülönbség nélkül fordíttassék. A nevezést a család eszközli. A másik fele a magyar akadémiát a kezeléssel együtt illeti.

4. *Beiktatási-díjalap*, az egyetemi tanulók által, 1863. évig fizetett és tőkésített beiktatási díjból keletkezett; kamatai és a

jövőben fizetendő díjak legfelsőbb rendeletnél fogva részben az egyetemi könyvtár gyarapítására, részben a felmerülő szükségletekhez képest évenként az egyes karok által kijelölendő egyetemi közczélokra, hozzájárulásokhoz mért arányban, fordítandók. A tőke állása 10,752 frt. o. é.

5. SCHOPPER GYÖRGY rozsnyói püspök s egyetemi volt hittanár, azon alkalomból, midőn Ő es. és apost. kir. Felsőge 1865. évi junius hó 9-én a m. kir. egyetemet legmagasabb látogatásával szerencsétlété, egy 1050 o. é. frtból álló alapítványt tett, melynek évi kamatai a karok sorrende szerint évenként a legszorgalmasabb s jó magaviseletű egyetemi rendes hallgató jutalmazására fordítatnak. A nevezés a hittani kart illeti. Kezeltetik a nagyságos rector felügyelete alatt álló egyetemi pénztár által.

6. Budapest főváros törvényhatóságának a budapesti kir. tudományegyetem ujjaalakíttatásának 1880. évi május hó 13-án ünnepelt százados évfordulója alkalmából évenként 1000 frtból álló alapítványa. Ebből 900 frt ösztöndíjakra és 100 frt két böles. kari pályadíjra fordítatik.

II. Hittudománykari alapítványok.

7. HORVÁTH JÓZSEF, kalocsai kanonok alapítványa, ki 1837-ki vég-, illetőleg fiókredelete szerint 6000 p. forintot hagyott, hogy kamatai a hittani kar által kitűzendő, magyar nyelven szerkesztett pályakérdések díjazására, és a legjelesebb magyar hittani munkák jutalmazására fordítassanak. Jelen állása 26,050 frt o. é. A kezelés a nagyságos rector felügyelete alatt álló pénztárt illeti.

8. DERCSIK JÁNOS választott prisztinai püspök és hittankari igazgató alapítványa, mely 1835-ki december 1-jén kelt végrendelete szerint 200 p. frtból áll, két évi kamata a hittani kar által kitűzött egyetemi hittanulók által megfejtendő pályakérdés díjazására fordítatik. Kezeli a központi papnövelde igazgatója.

9. SZABÓ ALAMIZSNÁS JÁNOS kanonok és egyetemi hittanár alapítványai, melyeket 1857-ben végrendetileg tett. — Eredetileg 800 frt, jelenleg 1155 frt, melynek évi kamataiból 40 frt azon egyházi szónoknak jár, ki az egyetemi szentegyházban az adventi és nagypénteki prédikációkat magyar nyelven tartja; 15 frt pedig azon hittanulónak, ki a homiletikában kitüntette magát. Kezeli a hittani kar.

10. FOGARASSY MIHÁLY erdélyi püspök és a hittani kar volt igazgatójának alapítványa, mely 1863-iki márczius 31-én a neki ítélt és hozzá küldött jutalomdíjnak a hittani kar rendelkezése és kezelése

alá történt visszabocsátása folytán 510 o. é. frtból áll. — Két évi kamatja a hittani kar által kitűzött, és egyetemi hittanhallgatók által megfektendő pályakérdés díjazására fordítatik. Kezeli a hittani kar.

III. Jogtudománykari alapítványok.

11. KELEMEN IMRE kir. tanácsos és egyetemi jogtanár alapítványa, mely 1819-ki végrendeleténél fogva 400 váltó frtból (168 frt o. é.) áll; évenkénti 8 frt 40 kr. o. é. kamatja szegény, főleg beteges jogtanulók számára fordítandó. Kezelése és adományozása a jogtudományi kar dékánját illeti.

12. SCHWARTNER MÁRTON egyetemi tanár és könyvtárőr alapítványa, ki 1801. ápril 15-én kelt végrendeletében 1500 frtot hagyományozott váltóban a végre, hogy kamataiból a hazai jog- és államtudományok, történelem és segédtudományai köréből a jogi és bölcsészeti kar által felváltva kitűzendő pályakérdések díjaztassanak. Jelen állása 5092 frt 50 kr. o. é. Kezelése a nagyságos rector felügyelete alatt álló egyetemi pénztárt illeti.

13. PAULER TIVADAR kir. tanácsos s egyetemi jogtanár alapítványa 1862. szept. 30. kelt alapítólevele szerint 525 forintból o. é. áll; kamatai minden negyedik évben, midőn a rectori méltóság sora a törvénytudományi karon van, az egyetemi tanulók által magyar nyelven megfektendő jog- vagy államtudományi pályakérdés díjazására fordítandók. Kezelése a nagyságos rector felügyelete alatt álló egyetemi pénztárt illeti.

14. KAUCZ GYULA egyetemi jogtanár rectoriségének emlékéül tett alapítványa 1874. június 25-én kelt alapítólevele szerint 2000 frt tőkéből áll, melynek évi 120 frt, azaz 6% kamatja a budapesti tud. egyetem jog- és államtudományi karában tanuló, szorgalmas és szűkebb anyagi helyzetöknél fogva, s különösen betegség miatt, segélyezésre s támogatásra szoruló joghallgatóknak adandó ki. A kezelés az alapító befolyásával a jogi kart illeti.

15. MAILÁTH GYÖRGY országbíró, főrendiházi és semmítőszéki elnök, v. b. t. tanácsosnak az egyetem 1880. évi május 13-án tartott százados emlékünnepén tiszteleti jogtudorra avatattása emlékére tett 2000 forint névértékű aranyjádék kötvényből álló alapítványa, melynek évi kamatai egy, a budapesti egyetemen végzett jeles, de szegény sorsú joghallgató szigorlati és tudoravatási költségeire fordítandó. A jelölés a jog- és államtud. kart, a nevezés az alapítót illeti. Kezeli a nagyságos rector felügyelete alatt álló egyetemi pénztár.

IV. Orvoscari alapítványok.

16. ANDREICS JÓZSEF, sebésztudor és boncztani ismétlő alapítványa, melynél fogva családja kimúlta után, mely azonban még be nem következett, 5000 p. frtból álló tőkéje és eladott háza 1200 p. frtnyi árának kamatai szegényebb orvos- és sebésztudorok szigorlati díjaik kamat nélkül előlegezésére fordítandók, melyeket az illetők öt év lefolyta alatt megtéríteni tartoznak.

17. STÁHLY IGNÁCZ főorvos és egyetemi orvoskar-igazgató alapítványa 400 váltó frtból, melyhez BENE FERENCZ egyetemi karigazgató 400 p. frtnyi hagyománya és mások koronkénti adakozása járultak, beteg orvos-sebészstanulók felsegélésére. Jelen állása 1155 frt o. é., hozzájárulván SCHORDANN ZSIGMOND alapítványa (19. sz.). Kezeli az orvosi kar dékánja.

18. *Orvostudorok alapítványa*, mely dr. HAVAS IGNÁCZ karbeli volt dékán 280 p. frtnyi és mások adakozásaiból keletkezett, elszegényedett karbeli tagok felsegélésére; jelenleg 3047 frt o. é. Kezeltetik az orvosi kar dékánja által.

19. BENE FERENCZ királyi tanácsos és egyetemi orvoskar-igazgató alapítványa, mely 1852-ben kelt végrendelete szerint 2000 darab aranyból áll, melynek kamata utazási segélydíjakra volt tanszéki segédek vagy kórházi másodorvosok számára, kik bővebb kiképeztesők végett, az orvosi kar által kiszabott utasítás szerint, külföldön utazván, három évig e díj élvezetében maradhatnak, és időnként a karnak jelentést tenni kötelesek. Időközben 1000 frttal, melyet fia dr. Bene Rudolf a hitbizományi teher váltságdíjául lefizetett, és 5735 frt o. é. mint tőkésített kamattal öregbedett. Adományozása az orvosi kart, kezelése az egyetem nagyságos rectorát illeti, és az egyetemi pénztárnál eszközöltetik.

20. CSAUSZ MÁRTON cs. kir. tanácsos és egyetemi orvostanár alapítványa, ki 1860-ban meghalálózván, végrendeletileg 12,000 forintot hagyományozott négy orvos- és két sebészstanuló évenkénti százszáz forintból álló ösztöndíjazásra. Jelen állása 12,675 frt o. é. Az adományozás és kezelés az orvosi kart illeti.

21. SCHORDANN ZSIGMOND cs. kir. tanácsos és orvostanár alapítványai 1861. február 24-én kelt végrendeletében száz részre osztott vagyonának, melynek mindegyike a levonandók levonása után 1803 frt 10 kr. o. é. áll.

a) Huszonnyolcz századrészét utaztatási díjra azon feltétellel

hagyta, hogy annak kamataiból szegényebb sorsú jeles orvostudoroknak, kik legalább öt félévet ezen egyetem orvosi karánál töltöttek, és itt tudorokká avattattak, valláskülönbség nélkül, egy évre ezer forint adassék ki.

b) Hat századrészét, hogy kamataiból szegényebb sorsú orvosjelölteknek szigorlati és tudoroztatási díjaik előlegeztessenek.

c) Tíz század részét az élettani intézet szükségleteire, és ezen tudományban jeleskedő két tanuló vagy tudorjelölt száz-száz forintnyi egy évig tartó ösztöndíjazására, az élettani tanár meghatározása szerint.

d) Öt század részét a 15. pont alatt érintett alapítvány öregbítésére, melyekhez a hagyományosok egyikének halála folytán a végrendelet értelmében még egy századrész járult.

Ezen, összesen 90,155 o. é. frtra rügő alapítványok kezelése és adományozása, illetőleg felügyelete ($a-b$) pontra nézve az orvosi kart illeti.

22. *Orvoskari könyvtári alapítvány*; az orvoskari könyvtár szaporodására tanárok jutalékaiból. Jelenlegi állása 5066 frt o. é. Kezeli az orvosi kar.

23. HOLLITSER FARKAS nagykereskedő alapítványa, ki 1859. évben meghalálózván, 1890 p. frtnyi államkötvényt végrendetileg hagyományozott, hogy ezen egyetemnél szigorló Mózes vallású kiválólág pesti orvosjelöltek és szülésznök harmincz, illetőleg tizenöt forintnyi segélydíjban részesíttessenek. A nevezés és kezelés az alapítványi gondnokokat illeti.

24. RUPP NEP. JÁNOS kir. tanácsos és orvoskari tanár alapítványa 1861-ik évi szeptember 30-kán kelt alapítólevele szerint 525 frtból o. é. áll, kamatai minden negyedik évben, midőn a rectori méltóság sora az orvos-tudományi karon van, oly negyed vagy ötöd éves orvostanhallgató jutalmazására fordíttassanak, ki helyes magaviselet mellett sikeres tanulmányozás, és valamely orvosi, vagy ilyennel rokonos szakmában ügyessége által magát kitüntette. A nevezés az orvosi kart, kezelése a nagyságos rector felügyelete alatt álló egyetemi pénztárt illeti.

25. ARÁNYI LAJOS egyetemi orvoskari tanár alapítványa, áll 3000 frt tőkéből, melynek kamatai évenként orvostani pályamunkák díjazására fordítandók. Kezeli az orvosi kar dékánja.

26. JENDRÁSSIK JENŐ, a vaskorona-rend lovagja, orvoskari ny. r. tanár, midőn a rectori méltóságról lelépett, 1883. agusztus 31-én kelt alapítólevelével egy 500 frtos 5%-kal kamatozó papírjáradékkötvényt

tett le, melynek kamatai minden negyedik évben, midőn a rectori méltóságot orvoskari tag viseli, oly tud. becsű az élettan vagy az épszövevény köréhez tartozó értekezés jutalmazására osztatlanul fordítandók, mely önálló vizsgálat alapján budapesti egyetemi hallgató által a négyévi időköz folyamán bármikor készített és mint nyílt pályadolgozat akár kéziratban, akár kinyomatva, az egyetemi pálya kérdésekre különben kitűzött időben bármikor benyújtatott. A nevezés az orvosi kart, a kezelés a nagyságos rector felügyelete alatt álló pénztárt illeti.

V. Bölcsészeti alapítványok.

27. MITTERPACHER HADALY-féle alapítvány; néhai Mitterpacher József egyetemi tanár 1788. évi végrendeletében 200. p. frtot hagyott azon kikötéssel, hogy kamatai szegény beteg katolikus bölcsészettanulók gyámolítására fordítassanak; az alapítvány Mitterpacher Lajos egyetemi tanár által 250 és Hadaly Károly kir. tanácsos és egyetemi tanár végrendeleténél fogva hasonlólag 250 frttal szaporított, váltóban. Jelen állása 2725 frt o. é. Kezelése és adományozása a bölcsészeti kari dékánt illeti.

28. IMRE-RESETA alapítvány; Imre János egyetemi bölcsészettanár 1822. ápril. 1-én kelt végrendeletében Reseta János egyetemi tanár által 2400 pengő forintig kiegészített tőkét hagyományozott, melynek kamataiból két 60 pengő frtnyi segélydíj, és pedig egy pesti és egy egri tanulónak oly módon adatik, hogy először az alapító rokoni, azután született hevesmegyeiek, végre bölcsészettani tanárok fiairészesítendők élvezetében. Az alapítvány pesti tanulót illető részét, mely jelenleg 3390 frt o. é. áll, a bölcsészeti kar dékánja kezeli, a nevezés a bölcsészeti kart illeti.

SCHWARTNER MÁRTON fennérintett 12. számú alapítvány részben ezen kart is illeti.

29. SCHMIDT JÁNOS ANTAL néhai budai gyógyszerész 420 frtból álló alapítványt tett, melynek évi kamatai két szegény sorsú, szorgalmas gyógyszerészhallgató jutalmazására fordítandók. Kezelése és adományozása a bölcsészeti kari dékánt illeti. A tőke jelen állása 1050 frt o. é.

30. THAN KÁROLY kir. tanácsos s bölcsészeti tanár alapítványa 1876. évi augusztus 31-kén kelt alapítólevele szerint 525 frtból áll, melynek kamatai minden negyedik évben, midőn a rectori méltóság sora a bölcsészeti karon van, nyílt pályázat alakjában, váltakozva

a természettan és vegytan köréből hirdetett és jutalomra érdemeseknek ítélt munkálatok díjazására fordítatnak, és melyre kizárólag budapesti egyetemi hallgatók pályázhatnak. A nevezés a bölcsészeti kart, a kezelés a nagyságos rector felügyelete alatt álló pénztárt illeti.

31. MARGÓ TIVADAR, a cs. Lipót-rend lovagja, bölcsészeti tanárnak rector-sága és az egyetem újjáalakításának százados évfordulója alkalmából tett alapítványa, 1880. évi május 13-kán kelt alapító levele szerint 1050 frtból áll, melynek kamatai minden II-ik évben nyílt pályázat alakjában, váltakozva az állattan és növénytan köréből hirdetett és jutalomra érdemesnek ítélt munkálatok díjazására fordítatnak, és melyre kizárólag budapesti egyetemi hallgatók pályázhatnak. A nevezés a bölcsészeti kart, a kezelés a nagyságos rector felügyelete alatt álló pénztárt illeti.

32. PAULER TIVADAR, val. bels. t. tanácsos, m. kir. igazságügyi minister stb., azon alkalomból, midőn 1882. október 20-án mint a budapesti kir. tud. egyetemen félszázaddal előbb bölcsészettudorra történt felavattatásának emlékeül, dísz-jubiláris oklevéllel tiszteltetett meg, 500 frtból álló alapítványt tett, melynek kamataiban minden 4-ik évben oly szegény bölcsészettudor-jelölt részesül, ki a tanfolyamot a budapesti kir. m. tud. egyetemen végezte és különös szorgalmat, kifogástalan erkölcsi viseletet tanúsított és szigorlata főtárgyául a bölcsészetet vagy történelmet választja.

A BUDAPESTI KIRÁLYI MAGYAR

TUDOMÁNY-EGYETEM TANRENDE

AZ MDCCCLXXXIII—LXXXIV. TANÉV

ELSŐ FELÉRE.

BUDAPEST,

NYOMATOTT A MAGYAR KIRÁLYI EGYETEMI KÖNYVNYOMDÁBAN.

—
1883.

Előadási nyelv.

A hittudományi karban *minden* előadás *latin* nyelven tartatik.

A három világi karban *minden* előadás *magyarul* tartatik; a hol *más* nyelven is, ez a maga helyén külön ki van téve.

Tandijra vonatkozó jelek.

*Ingyenes előadások, melyekért tanpénz nem fizettetik.

**Előadások, melyekért a rendesnél magasabb tandíj fizettetik.

A magántanárok és magántanítók előadásaira a tanpénzmentesség nem alkalmazható, csak ha ez az illető helyen ki van téve.

Hol jel kitéve nincs, az előadásoktól egyszerű tandíj szedetik, hetenkint 1 óráért 1 frt 5 kr. félévre.

Az orvosi karban a szülésznői tanfolyam díjmentes.

Az egyetemi könyvtár a folyó félévben ápril hóig köznapokon d. u. 3—8-ig, azontúl pedig d. u. 3—7-ig, vásár- és ünnepnapokon pedig d. e. 9—12-ig van nyitva. A könyvtár használatára vonatkozó utasítás a könyvtári olvasó-teremben tekinthető meg.

I. Hittudományi kar.

Alaphittan; a kinyilatkoztatás elmélete, s a keresztény vallás igazságának bizonyítása; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. 8—9-ig, és keddet kivéve, ugyanazon napokon d. u. 2—3-ig. *Dr. Bitá Dezső* ny. r. tanár. II. sz. tanterem.

Ó-szövetségi történet-ítészeti s régiségtani tanulmányok Salamon király haláláig, egybekötve a szentírás vitásabb helyeinek fejtegetésével, nemkülönbén úgy általános, mint különös bevezetésekkel a szentíratokba; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. 9—10-ig. *Dr. Berger Ev. János* ny. r. tanár. II. sz. tanterem.

Héber nyelv, szövegelemzési gyakorlatokkal; hétfőn és pénteken d. e. 10—11-ig, és kedden d. e. 10—12-ig. *Ugyanazon tanár.* II. sz. tanterem.

Jézus nyilvános életéből kiszemelt részek értelmezése a négy evangéliumból, a görög szöveg nyomán; ezután

Sz. Jakab apostol levelének fejtegetése, ugyancsak a görög szövegből; csütörtök kivételével, naponkint d. e. 9—10-ig. *Dr. Bognár István* ny. r. tanár. I. sz. tanterem.

Bevezetés az új-szövetségi szentíratokba; szerdán, pénteken és szombaton d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.*

Szentírási magyarázat; hétfőn d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.*

Az ágazatos hittan első része; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. 8—9-ig, és d. u. 3—4-ig, keddet kivéve, ugyanazon napokon. *Dr. Stanczel Ferencz* ny. r. tanár. I. sz. tanterem.

Egyháztörténelem Krisztus születésétől VII. Gergely pápa koráig; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. 8—9-ig, és d. u. 2—3-ig, keddet kivéve, ugyanazon napokon. *Dr. Rapaics Raymond* ny. r. tanár. III. sz. tanterem.

Keresztény kath. erkölcsstan; az ember végcélja, az erkölcsi világrend, az erkölcsi jó és rossz, a törvények, lelkiismeret, cselekedetek, erények általában; hétfőn, szerdán és pénteken d. e. 9—10-ig;

kedden és szombaton d. e. 9—11-ig, hétfőn és szerdán d. e. 11—12-ig. *Dr. Breznay Béla* ny. r. tanár. III. sz. tanterem.

Egyházjog; egyházjogi forrástan, és az egyházi személyek s javadalmaikról; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. 8—9-ig, és kedden 10—11-ig. *Dr. Aschenbrier Antal* ny. r. tanár. IV. sz. tanterem.

Az egyház alkotmánya és viszonya az államhoz; hétfőn, szerdán és pénteken d. u. 3—4-ig. *Ugyanaz.* IV. sz. tanterem.

Lelkipásztorságtan; a profétai hivatal, az általános tanmód, a kisdedek vallási oktatása, az egyházi szónoklattan és a magánoktatás elmélete; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton d. e. 9—11-ig, és kedden d. e. 9—10-ig. *Dr. Klínger István* ny. r. tanár. IV. sz. tanterem.

Arab nyelvtan, szövegelemzéssel és tárgyi magyarázattal; hétfőn és szerdán d. u. 2—3-ig, kedden d. e. 10—11-ig. *Dr. Kanyurszky György* ny. rk. tanár I. sz. tanterem.

Szjr és chald nyelvtan, szövegelemzéssel és tárgymagyarázattal; hétfőn d. e. 11—12-ig, és szerdán 10—12-ig. *Ugyanaz.* II. sz. tanterem.

A hittudománykari előadások az egyetemi központi épület udvari szárnyának első emeletén tartatnak.

II. Jog- és államtudományi kar.

Magyar magánjog. (Hermeneutica és általános rész); naponkint csütörtök kivételével d. e. 11—12-ig. *Dr. Wenzel Gusztáv* ny. r. tanár. VIII. sz. tanterem.

Egyetemes európai jogtörténet. (A római birodalom elenyésztétől a XIII. század végeig); naponkint csütörtök kivételével d. e. 10—11-ig. *Ugyanaz.* VIII. sz. tanterem.

Hazai bányajog; 3 óra: kedden és pénteken d. u. 5—6¹/₂-óráig. *Ugyanaz.* VIII. sz. tanterem.

Pénzügytan; naponkint csütörtök kivételével d. e. 8—9-ig. *Dr. Kautz Gyula* ny. r. tanár. VI. sz. tanterem.

Magyar közjog, névszerint az 1867-iki kiegyezési s az azóta alkotott törvények és intézmények; pénteken és szombaton d. u. 4—5-ig. *Ugyanaz.* VI. sz. tanterem.

Egyházjog, különös tekintettel hazánk egyházi viszonyaira; napou-

kint, csütörtök kivételével d. e. 7—8-ig. *Dr. Cherny József* ny. r. tanár. IV. sz. tanterem.

Római jog I. Institutiók; hetenkint 8 órában, naponkint, csütörtököt kivéve d. e. 9—10-ig és hétfőn, szerdán és pénteken d. e. 11—12-ig. *Dr. Hoffmann Pál* ny. r. tanár. II. sz. tanterem.

Római jog II. Pandekták; hetenkint 4 órában: kedden és szombaton 12—1-ig, csütörtökön d. e. 9—11-ig. *Ugyanaz.* II. sz. tanterem.

Politika — alkotmányi —; naponkint csütörtök kivételével d. e. 9—10-ig. *Dr. Kerkapoly Károly* ny. r. tanár. VI. sz. tanterem.

Nemzetgazdaság; naponkint csütörtök kivételével d. e. 7—8-ig. *Dr. Kerkapoly Károly* ny. r. tanár. VII. sz. tanterem.

**Az amerikai államok története a legújabb időben*; csütörtökön d. e. 8—9-ig. *Ugyanaz.* VII. sz. tanterem.

Magyar közjog. (Alkotmány) naponkint csütörtök kivételével d. e. 10—11-ig. *Dr. Lechner Ágost* ny. r. tanár. VII. sz. tanterem.

Magyar közigazgatási jog. (Általános rész és belügyi igazgatás); naponkint csütörtök kivételével d. u. 4—5-ig. *Ugyanaz.* V. sz. tanterem.

Anyagi és alaki váltójog; naponkint csütörtök kivételével d. e. 11—12-ig. *Dr. Apáthy István* ny. r. tanár. V. sz. tanterem.

Kereskedelmi jog; naponkint csütörtök kivételével d. e. 9—10-ig. *Ugyanaz.* V. sz. tanterem.

Egyetemes európai jogtörténet a középkor kezdetétől a XIII. század végéig; naponkint csütörtök kivételével d. e. 10—11-ig. *Dr. Hajnik Imre* ny. r. tanár. II. sz. tanterem.

Büntetőjog; naponkint csütörtök kivételével d. e. 8—9-ig. *Dr. Schmierer Aladár* ny. r. tanár. III. sz. tanterem.

Jogbölcészlet; naponkint csütörtök kivételével d. e. 9—10-ig. *Ugyanaz.* III. sz. tanterem.

Magyar polgári törvénykezési rendtartás. (Biróságok. Ügyfelek. Sommás, rendes és a kisebb polgári peres ügyekben való eljárás, — kapcsolatosan a birói ügyvitellel); naponkint csütörtök kivételével d. e. 7—8-ig. *Dr. Herczegh Mihály* ny. r. tanár. VI. sz. tanterem.

Magyar magánjog. (Bevezetés. Általános rész); naponkint csütörtök kivételével d. e. 11—12-ig. *Ugyanaz.* VI. sz. tanterem.

Perenkívüli eljárás. (Hagyateki, hitbizományi, gyámi és hivatalos bizonylatok körüli ügyekben); szerdán és szombaton d. u. 5—6-ig. *Ugyanaz.* VI. sz. tanterem.

- Ausztriai általános magánjog*; naponkint csütörtök kivételével d. e. 10—11-ig. *Dr. Sággy Gyula* ny. r. tanár. VI. sz. tanterem.
- Egyházjog*, különös tekintettel hazánk egyházi viszonyaira; naponkint csütörtök kivételével d. e. 7—8-ig. *Ugyanaz.* III. sz. tanterem.
- Politika* (alkotmányjog és politika); naponkint csütörtök kivételével d. e. 9—10-ig. *Dr. Szilágyi Dezső* ny. r. tanár. IV. sz. tanterem.
- Büntetőjog*; naponkint csütörtök kivételével d. e. 8—9-ig. *Ugyanaz.* VIII. sz. tanterem.
- Jogbölcészet.* (Általános tanok és magánjog); naponkint szombat kivételével d. e. 9—10-ig. *Dr. Pulszky Ágost* ny. r. tanár. VIII. sz. tanterem.
- A jogbölcészet története.* (Ó-kor); kedden, szerdán és csütörtökön d. u. 5—6-ig. *Ugyanaz.* VII. sz. tanterem.
- A római jog institúciói.* Hetenkint 8 óra : hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. 9—10-ig és hétfőn, szerdán és pénteken 11—12-ig. *Dr. Vécsey Tamás* ny. r. tanár. VII. sz. tanterem.
- Bevezetés a jogi tanulmányokba.* (Jog. Jogforrások és ezeknek története. Corpus iuris civilis.) Hetenkint 2 óra : kedden és szombaton d. e. 11—12-ig. *Ugyanaz.* VII. sz. tanterem.
- Magyar polgári törvénykezési jog*; 5 óra, naponkint csütörtök kivételével d. e. 7—8-ig. *Dr. Plósz Sándor* ny. r. tanár VIII. sz. tanterem.
- Váltó és kereskedelmi jog*; naponkint csütörtök kivételével d. e. 9—10-ig. *Ugyanaz.* V. sz. bölcsészeti tanterem.
- Magyarország statistikája*; naponkint csütörtök kivételével d. e. 10—11-ig. *Dr. Láng Lajos* ny. r. tanár. IV. sz. tanterem.
- Pénzügytan*; naponkint csütörtök kivételével d. e. 8—9-ig. *Ugyanaz.* IV. sz. tanterem.
- Ausztriai polgári magánjog.* (Bevezetés, személy- és dologbani jogok.) Hetenkint 5 óra : hétfőn, kedden, szerdán 10—11-ig és csütörtökön 8—10-ig. *Dr. Antal Gyula* ny. rk. tanár. V. sz. tanterem.
- Egyházjog* (különös tekintettel a hazai egyházak alkotmánya és kormányzatára, beleértve az 1881-ki debreczeni zsinat határozatait is.) naponkint csütörtök kivételével d. e. 11—12-ig. *Ugyanaz.* IV. sz. tanterem.
- Államháztartás,* tekintettel a magyar törvényhatósági és községi számvitelre. (Alaptan, általános rész, vagyis kincstári és kettős-kereskedelmi könyvvitel); kedden és pénteken d. u. 4—6-ig. *Dr. Bochkor Károly* ny. rk. tanár. V. sz. tanterem.

- Politikai számtan*, tekintettel az állami számvitelre; csütörtökön d. u. 4—6-ig. *Ugyanaz.* V. sz. tanterem.
- Magyarország statistikája*; naponkint csütörtök kivételével d. e. 10—11-ig. *Dr. Földes Béla* ny. rk. tanár. III. sz. tanterem.
- Közgazdaságtan*; naponkint csütörtök kivételével d. e. 11—12-ig. *Ugyanaz.* III. sz. tanterem.
- Magyarország statistikája*; naponkint csütörtök kivételével d. u. 3—4-ig. *Dr. Dobránszky Péter* m. tanár. VII. sz. tanterem.
- Magyar magánjog.* (Alaptanok, általános rész, vagyonjog); naponkint csütörtök kivételével d. e. 7—8-ig. *Dr. Csiky Kálmán* m. tanár. II. sz. tanterem.
- Magyar pénzügyi törvényisme*; naponkint csütörtök kivételével d. e. 7—8-ig. *Dr. Wekerle Sándor* m. tanár. V. sz. tanterem.
- Büntetőjog.* Gyakorlatokkal; naponkint csütörtök kivételével d. u. 5—6-ig. *Dr. Fayer László* m. tanár. IV. sz. tanterem.
- Az esküdtszékről*; csütörtökön d. u. 5—6-ig. *Ugyanaz.* IV. sz. tanterem.
- A tételes európai nemzetközi jog*; hetenkint 3 óra : később meghatározandó időben és tanteremben. *Dr. Csarada János* m. tanár.
- A tételes nemzetközi jog történeti fejlődése a westfáli békétől napjainkig*; hetenkint 2 óra : hétfőn és szerdán d. e. 8—9-ig. *Ugyanaz.* IV. sz. tanterem.
- Észjogi előtanok*; kedden és pénteken d. u. 2—3-ig. *Ugyanaz.* VI. sz. tanterem.
- Demologia és statistika elmélete*; hetenkint 2 óra : csütörtökön d. e. 10—12-ig. *Kőrösi József* m. tanár. III. sz. tanterem.
- Kereskedelmi jog*; naponkint csütörtök kivételével d. u. 3—4-ig. *Dr. Neumann Ármin* m. tanár. V. sz. tanterem.
- Magyar magánjog*; hetenkint 5 óra : később meghatározandó napon, órában és teremben. *Dr. Daempf Sándor* m. tanár.
- Házasságjog*; csütörtökön d. e. 8—10-ig. *Dr. Melichár Kálmán* m. tanár. III. sz. tanterem.
- Államshámviteltan*, általános rész, budgettan, kincstári és kereskedelmi (kettős) könyvvitel. Hetenkint 4 óra : hétfőn és szerdán d. u. 4—5-ig és szombaton 4—6-ig. *Kastówszky János* m. tanár. IV. sz. tanterem.
- Protestans egyházi jog*; hetenkint 3 óra, később meghatározandó időben. *Dr. Kovács Gyula* magántanár.

A házasságkötések jogi története Magyarországon; hetenkint 2 óra, később meghatározandó időben. *Ugyanazon tanár.*

Magyar magánjog; hetenkint 5 óra, később meghatározandó napokon, órában és teremben. *Dr. Dell'Adami Rezső* magántanár.

Közegészségügytan; hetenkint 2 óra; csütörtökön d. u. $\frac{1}{2}3$ — $\frac{1}{2}5$ -ig. *Dr. Fodor József* orvoskari ny. r. tanár. Eszterházy utca 5. sz. a. a közegészségtani nagy tanteremben.

Törvényszéki orvostan gyakorlati mutatóványokkal; csütörtökön d. e. 9—11-ig. *Dr. Schmidt György* magántanár. V. sz. tanterem.

Jegyzet. A tanpénzmentesség a magántanári előadásokra is érvényes.

III. Orvos-sebészettudományi kar.

I. Orvos-sebészeti tanfolyam.

Bevezetés az orvosi tudományokba; szeptember 1-től 14-ig bezárólag; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. u. 2—3-ig. (Mária-utca, kórboncztni épületben.) *Dr. Scheuthauer Gusztáv* ny. r. tanár.

Leíró boncztnan (csont-, szálag-, izom- és zsigertan); hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 10—11-ig. (Mária-utca, boncztni épületben.) *Dr. Lenhossék József* ny. r. tanár.

Tájboncztnan; hétfőn és szerdán d. u. $\frac{1}{2}2$ —3-ig. (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

***Az ivarszervek szorosabb boncztni viszonyai*; pénteken d. u. $\frac{1}{2}2$ —3-ig (heti két órás díj). (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

Gyakorlati boncztnan; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken egész napon át (heti öt órás díj). (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

Leíró boncztnan (csont-, szálag-, izom- és zsigertan); hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 10—11-ig. (Mária-utca boncztni épület.) *Dr. Mihalkovics Géza* ny. r. tanár.

Tájboncztnan; szerdán és pénteken d. u. $\frac{1}{2}2$ —3-ig. (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

Gyakorlati boncztnan; egész napon át, va' árnapi kivételével (heti öt órás díj). (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

***Fejlődéstan*; (első rész); szombaton d. u. 2— $\frac{1}{2}4$ -ig (két órás díj). (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

Elméleti kórboncztnan; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. u. 3—4-ig. (Mária-utca 47. sz., orvoskari telep, kórboncztni épület.) *Dr. Scheuthauer Gusztáv* ny. r. tanár.

Gyakorlati kórbonecztan; csütörtökön, pénteken és szombaton d. u. $\frac{3}{4}2$ — $\frac{3}{4}3$ -ig. (Rókus-kórház boneczterme, Stahly-utca.) *Ugyanazon tanár.*

Elméleti kórszövettan; vasárnap d. e. 10—12-ig és kedden d. u. 2—3-ig. (Mária-utca, 47. sz.) *Ugyanazon tanár.*

Kórszövettani gyakorlatok; naponkint, a déli 12—2 óra közti idő és vasárnap, valamint ünnepnapnak kivételével, egész napon át (öt órai díj). (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

Kísérleti ideg- és izomélettan; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 10—11-ig. (Eszterházy-utca, elettani épület, nagy tanterem.) *Dr. Jendrássik Jenő* ny. r. tanár.

Bevezető élettani és szövettani gyakorlatok; kedden, szerdán, csütörtökön és szombaton déli 11—1-ig (heti öt órai díj). (Ugyanazon épületben.) *Ugyanazon tanár.*

Élettani és szövettani gyakorlatok előhaladottak számára; naponkint egész napon át (heti öt órai díj). (Ugyanazon épületben.) *Ugyanazon tanár.*

**Hallás- és szóhangképzés*; szombaton d. e. 10—11-ig. (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

Gyógyszerisme; hétfőn és szerdán d. e. 7— $\frac{1}{2}9$ -ig. (Újvilág-utca 2. sz. orvoskari épület, földszint, gyógyszerertani tanterem.) *Dr. Balogh Kálmán* ny. r. tanár.

Gyógyszerisemi gyakorlatok; naponkint egész napon át (heti hat órai díj). (Ugyanazon épület, gyógyszerertani tanterem.) *Ugyanazon tanár.*

Mérgekről, kísérletekkel és mutatványokkal; csütörtökön d. e. 7— $\frac{1}{2}9$ -ig, és szombaton $\frac{1}{2}11$ —12-ig. (Ugyanazon épület, gyógyszerertani tanterem.) *Ugyanazon tanár.*

Átalános kórtan; hétfőn, kedden és szerdán d. u. 3—4-ig, csütörtökön $\frac{1}{2}3$ — $\frac{1}{2}5$ -ig. (Később meghatározandó helyen.) *Dr. Högyes Endre* ny. r. tanár.

Különös kór- és gyógytan, s kórodai előadások; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. $\frac{1}{2}8$ — $\frac{1}{2}10$ -ig. (Újvilág-utca, 2. sz., orvoskari épület, I. em., I. belgyógyászati kóroda.) *Dr. Wagner János* ny. r. tanár.

Különös kór- és gyógytan, s kórodai előadások; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. $\frac{1}{2}8$ — $\frac{1}{2}10$ -ig. (Üllői-út, orvoskari telep, II. belgyógyászati kóroda.) *Dr. Korányi Frigyes* ny. r. tanár.

Gyakorlati sebészet és kórodai előadások; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. $\frac{1}{2}10$ — $\frac{1}{2}12$ -ig. (Üllői-út, orvoskari telep, I. sebészeti kóroda.) *Dr. Kovács József* ny. r. tanár.

Sebészeti műtéttan, mutatványokkal hullán; hétfőn és szerdán d. u. 5— $\frac{1}{2}7$ -ig, csütörtökön d. e. 10—12-ig. (Ugyanazon épület.) *Ugyanazon tanár.*

****** *Bevezetés a sebészeti művészebe, főleg a sebészeti kórodát 2 féléven át hallgatottak számára*; vasárnap d. e. 10—12-ig. (Tandíj 10 frt 50 kr.) (Ugyanazon épület.) *Ugyanazon tanár.*

Gyakorlati sebészet és kórodai előadások; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. $\frac{1}{2}10$ — $\frac{1}{2}12$ -ig. (Sz. Rókus-kórház I. sebészeti osztályán.) *Dr. Lummiczser Sándor* ny. r. tanár.

Elméleti és gyakorlati szülészet; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. $\frac{1}{2}10$ — $\frac{1}{2}12$ -ig. (Mária-utcza, szülészeti kóroda.) *Dr. Kézmárszky Tivadar* ny. r. tanár.

Szülészeti műtéttan; pénteken d. u. 5—6-ig. (Ugyanott, szülkórodai tanterem.) *Ugyanazon tanár.*

***** *Gynaecologica casuistica*; szombaton d. e. 10—11-ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár.*

Elméleti és gyakorlati szemészet; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. $\frac{1}{2}12$ — $\frac{1}{2}2$ -ig. (Újvilág-utcza 2. sz., orvoskari épület, II. emelet, szemészeti kóroda.) *Dr. Schulek Vilmos* ny. r. tanár.

****** *Szemiükrészet gyakorlatokkal*; csütörtökön d. e. $\frac{1}{2}11$ — $\frac{1}{2}1$ -ig (négy órai díj). (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

***** *Szemiükrészet elmélete*; csütörtökön $\frac{1}{2}1$ — $\frac{1}{2}2$ -ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár.*

Tápszerek egészségügyi vizsgálata; hétfőn d. u. $\frac{1}{2}3$ — $\frac{1}{2}5$ -ig. (Eszterházy-utcza, élettani épület, a nagy tanteremben.) *Dr. Fodor József* ny. r. tanár.

Egészségügyi kirándulások; szombaton d. u. $\frac{1}{2}3$ — $\frac{1}{2}5$ -ig. *Ugyanazon tanár.*

Gyakorlati bevezetés egészségügyi vizsgálatokba, kezdők számára; kedden és pénteken d. u. $\frac{1}{2}3$ — $\frac{1}{2}5$ -ig. (Eszterházy-utcza, élettani épület, közegészségügyi dolgozda.) *Ugyanazon tanár.*

Dolgozadabeli munkálatok előhaladottak számára; naponkint egész napon át (heti 10 órai tandíj). (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár.*

Törvényszéki orvostan; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. 12—1-ig. (Újvilág-utcza 2. sz., orvoskari épület, földszint, törv. orvostani tanterem.) *Dr. Ajtay Sándor* ny. r. tanár.

Gyermekgyógyászat; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. u. 3—4-ig. (Ősz-útcza, szegénygyermek-kórház.) *Dr. Bókai János* ny. r. tanár.

Nőgyógyászat; kedden és pénteken d. e. $\frac{1}{2}$ 10— $\frac{1}{2}$ 12-ig. (VIII. ker., Bodzafa-utca 35. sz.) *Dr. Tauffer Vilmos* ny. r. tanár.

**Szülészeti poliklinikum*, olyanok számára, kik a szülésetet már egy féleven át hallgatták. Csoportokban; négy heti cursusokban; egész napon át. (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár.*

Élet- és kórvegytan; szerdán és csütörtökön d. u. 5— $\frac{1}{2}$ 7-ig. (Újvilág-utca 2. sz., orvoskari épület, I. emelet, élet- és kórvegytani intézet.) *Dr. Plósz Pál* ny. r. tanár.

Húgyvizsgálat; pénteken d. u. 5—7-ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár.*

Dolgozdebéli gyakorlatok; naponta, egész napon át (hat órai díj) és fél napon át (három órai díj.) (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár.*

Szövettan, górcsői készítmények bemutatásával; kedden d. u. 3—5-ig. (Egyetemi központi épület, egyetem-tér 3. sz.) *Dr. Margó Tivadar* bölcsészeti ny. r. tanár.

Szövet-tani gyakorlatok; hétfőn és kedden d. u. 4—6-ig. (Ugyanazon intézet helyiségében.) *Ugyanazon tanár.*

A mellkórok isme- és gyógytana, gyakorlatokkal; csütörtökön és vasárnap d. e. 8—10-ig. (Sz.-Rókus-közkórház, mellbetegek osztályán.) *Dr. Gebhardt Lajos* ny. rk. tanár.

A bőrbetegségek kór- és gyógytana; vasárnap, csütörtökön és szombaton d. e. 9—11-ig. (Sz.-Rókus-közkórház, bőrbetegek osztályán.) *Dr. Póor Imre* ny. rk. tanár.

A fej- és nyak sebészeti betegségei, különös tekintettel az orr- és gége-tükrészetre, kór- és gyógytani gyakorlatokkal; csütörtökön és vasárnap d. e. 10—12-ig. (Sz. Rókus-közkórház, II. sebészeti osztályán, félemeleten.) *Dr. Navratil Imre* ny. rk. tanár.

Hasonszenvészeti előadások. Különös kór- és gyógytan, s kórodai előadások; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. u. 4—6-ig. (Sz. Rókus közkórház 24. és 46. sz. kórtermeiben.) *Dr. Bakody Tivadar* ny. rk. tanár.

**A tudóbántalmak kórszövetana*; vasárnap d. u. 1—2-ig. (Ősz-utca 22. sz.) *Ugyanazon tanár.*

Elméleti és gyakorlati fülgyógyászat; csütörtökön d. e. 9—10-ig. (Szt. Rókus-kórházban), és kedden d. u. 4—5-ig (Bécsi-utca 6. sz.) *Dr. Böke Gyula* ny. rk. tanár.

Bőr- és bujabántalmakban szenvedők járkórodai demonstratiója; csütörtökön és vasárnap d. e. 11—12-ig. (Újvilág-útcza 2 sz., orvoskari épület, törv. orvostani tanterem.) *Dr. Schwimmer Ernő* ny. rk. tanár.

Villamgyógyászat, idegbetegek bemutatásával; vasárnap d. e. 8—10-ig. (Szt.-Rókus-kózkórház 8. sz. kórtermében.) *Dr. Kétli Károly* ny. rk. tanár.

Szövevény; hetenkint 3 óra, később meghatározandó időben. (Rottenbiller-utca, állatgyógyintézet élettani dolgozójában.) *Dr. Thanoffer Lajos* ny. rk. tanár.

Szövevényi gyakorlatok; vasárnapot kivéve naponkint, később meghatározandó időben. (Heti öt órai díj.) (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár*.

Az elmebetegségek kór- és gyógytana; a központi idegrendszer bonctani szerkezete és működéséről; csütörtökön d. u. 2—4-ig. (A Szt.-Rókus-kórház elmebeteg-figyelő osztályán.) *Dr. Laufenauer Károly* ny. rk. tanár.

Az agybántalmak localisatiójáról; vasárnap d. e. $\frac{1}{2}11$ — $\frac{1}{2}1$ -ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár*.

Törvényszéki lélektan, gyakorlatokkal; szombaton d. u. 4—5-ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár*.

A férfi és női ivarszervek sebészi bántalmái; csütörtökön d. e. 8— $\frac{1}{2}10$ -ig. (Üllői-út, orvoskari telep, sebészeti kóroda) és vasárnap d. e. 8— $\frac{1}{2}10$ -ig. (Szt.-Rókus-kózkórház nőgyógyászati osztálya.) *Dr. Antal Géza* ny. rk. tanár.

A hasbetegségek kór- és gyógytana, fekvő és járó betegek bemutatásával; csütörtökön és vasárnap d. e. 8—9-ig. (Gyár-utca 19. sz., izraelita-kórház.) *Dr. Stiller Bertalan* ny. rk. tanár.

Az ásványviztanról általában és a gyakorlatilag leginkább használt gyógyvizekről; hetenkint két óra, később meghatározandó időben. *Dr. Hasenfeld Manó* magántanár. (A tandíjmentesség ezen előadásokra érvényes.)

Szemészeti műtéttan; kedden, csütörtökön és szombaton d. e. 11—12-ig. (Szt.-Rókus-kózkórházban.) *Dr. Siklós Gyula* magántanár.

Sebészeti műtéttan; hétfőn, szerdán és pénteken d. u. 6—7-ig. (A bonctani épület műtéttanj intézetében.) *Dr. Verebely László* magántanár.

A hasbetegségek kór- és gyógytana, hasbetegek bemutatásával; csütörtök-

kön és vasárnap d. e. 9—10-ig. (Szt.-Rókus-kórházban.) *Dr. Müller Kálmán* magántanár. (A tandíjmentesség ezen előadásokra is érvényes).

A csontok és ízületek sebészeti bántalmái, betegek bemutatásával; csütörtökön és vasárnap d. e. $\frac{1}{2}8$ —9-ig. (Üllői-út, sebészeti kóroda.) *Dr. Réczey Imre* magántanár. (A tandíjmentesség mint fentebb).

A méh és járulékaik lobos bántalmairól; csütörtökön és vasárnap d. e. $\frac{1}{2}9$ — $\frac{1}{2}10$ -ig. (Üllői-út, orvoskari telep, II. belgyógyászati kóroda kis tantermében.) *Dr. Elischer Gyula* magántanár. (A tandíjmentesség mint fentebb).

Az ókori orvostudomány története; hétfőn és pénteken d. u. 5—6-ig (Ugyanazon helyen.) *Dr. Purjesz Zsigmond* magántanár. (Tandíjmentesség mint fentebb.)

A látszerv kórboneczta; hetenkint 2 óra, később meghatározandó időben. (Mária-útcza, kórboneczta tanteremben.) *Dr. Goldzieher Vilmos* magántanár. (A tandíjmentesség, mint fentebb).

Szülészeti műtét; szerdán d. u. 6—8-ig. (Mária-útcza, szülészeti tanterem.) *Dr. Liebmán Mór* magántanár. (A tandíjmentesség mint fentebb.)

A sérvek kór- és gyógytana, betegek bemutatásával; csütörtökön és vasárnap d. e. 9— $\frac{1}{2}11$ -ig. (Gyár-útcza, izraelita kórház.) *Dr. Báron Jónás* magántanár. (Tandíjmentesség mint fentebb.)

Idegkórtan, s bevezetés az idegkórtani vizsgálatokba, betegbemutatással; kedden, csütörtökön és szombaton d. u. 5—6-ig. (II. belgyógyászati kóroda kis tanterme.) *Dr. Takács Endre* magántanár.

A környi idegek bántalmái, betegek bemutatásával; szerdán d. u. 5—6-ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon magántanár.* (A tandíjmentesség mint két előadásra érvényes.)

A sebész első teendői és a sebkezelés; csütörtökön és vasárnap d. e. 8— $\frac{1}{2}10$ -ig. (II. sebészeti kórodán, sz. Rókus-köz-kórház.) *Dr. Puky Ákos* magántanár. (Tandíjmentesség mint fentebb).

Élettani eszköz- és kísérleti módszertan; csütörtökön d. e. $\frac{1}{2}9$ — $\frac{1}{2}10$ -ig és vasárnap d. e. $\frac{1}{2}8$ — $\frac{1}{2}10$ -ig. (Élettani intézetben.) *Dr. Regéczy Nagy Imre* magántanár. (A tandíjmentesség mint fentebb).

A gyermekhalandóság statistikájáról; szombaton d. u. 4—5-ig. (Újvilág-útcza, 2. sz., orvoskari épület, törvényszéki orvostani tanterem.) *Dr. Szalárdi Mór* magántanár.

Egyetemes fogtan és foggyógyászat, különös tekintettel az általános orvosi gyakorlatra; hétfőn, szerdán és pénteken d. u. 5—6-ig. (Ugyanazon helyen.) *Dr. Iszlai József* magántanár.

Fogászat, elméletileg; kedden d. u. 5— $\frac{1}{2}$ 7-ig. (Magyar-utca, 21. sz. foggyógyintézet.) *Dr. Árkövy József* magántanár. (Tandíjmentesség mint fentebb.)

Fogászat, gyakorlatilag; csütörtökön és szombaton d. u. 5— $\frac{1}{2}$ 7-ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon magántanár.* (Tandíjmentesség mint fentebb.)

Testgyógyászat; csütörtökön és vasárnap d. e. $\frac{1}{2}$ 10—11-ig. (Testgyógyászati rendelő intézetben, Zeige-utca 6. sz.) *Dr. Dollinger Gyula* magántanár. (Tandíjmentesség mint fentebb.)

Általános sebészi kórtan és gyógytan, bemutatások- és gyakorlatokkal; csütörtökön és vasárnap d. e. 10— $\frac{1}{2}$ 12-ig. (Sz. Rókus kórház, III. sebészi osztályán; Üllői-úton.) *Dr. Janny Gyula* magántanár. (Tandíjmentesség mint fentebb.)

Elméleti és gyakorlati fülgógyászat; hétfőn és szerdán d. u. $\frac{3}{4}$ 1— $\frac{3}{4}$ 3-ig. (Később meghatározandó helyen.) *Dr. Lichtenberg Kornél* magántanár.

Policlinikum előadások a gyermekgyógyászatból; kedden, csütörtökön és szombaton d. u. 3—4-ig. (Nyilvános gyermekgyógyintézet, Váci-körút 19. sz.) *Dr. Faludi Géza* magántanár.

Szülészeti műtéttan, hetenkint 2 óra, később meghatározandó időben *Dr. Mann Jakab* magántanár (Mária-utca 31.)

II. Gyógyszerészeti tanfolyam.

Első év.

Kísérleti természettan (csak az I. félévben)

Ásványtan (csak az I. félévben)

Állattan (csak a II. félévben)

Növénytan (csak a II. félévben)

Általános és részletes kísérleti vegytan (mind az I. m. a II. félévb.)

} lásd a bölcsészeti karnál.

Második év.

Elemző vegytan

Vegytani gyakorlatok

} lásd a bölcsészeti karnál.

Gyógyszerismeret; kedden és pénteken d. e. 7— $\frac{1}{2}$ 9-ig. (Ujvilág-utca, 2. sz., orvostudományi épület, gyógyszerészeti intézet.) *Dr. Balogh Kálmán* ny. r. tanár.

Gyógyszerészeti gyakorlatok; mint fentebb, az orvosi tanfolyamnál.

III. Szülészeti tanfolyam bábák számára.

Elméleti szülészet; hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön d. e. 8—9-ig.

(Bodzafa-utca, 35. sz.) *Dr. Tauffer Vilmos* ny. r. tanár.

Gyakorlati szülészet; egész napon át. *Ugyanazon tanár.*

Gyermekápolás; szombaton d. e. 10—11-ig. *Dr. Bókai János* ny.

r. tanár.

Orvoskarbeli intézetek.

I. Leiró- és tájboncztani intézet. (Mária-útca, az új boncztani épületben).

1. A boncztalamban boncztani gyakorlatok egész évben, egész napon át tartatnak, s azokban a beírt hallgatók részt vesznek.

2. A boncztani gyűjteménytár azon hónapokban, melyekben az időt fűtetlen szobákban tölthetni, minden szombaton d. e. 10—12-ig az orvoshallgatók részére nyitva áll.

II. Boncztani és fejlődéstani intézet. (Mária-útca, az új boncztani épületben).

Az intézetben boncztani és fejlődéstani előadások, boncztani és fejlődéstani gyakorlatok tartatnak. Az előadások tartására a II-ik emeleten levő tanterem, a boncztani gyakorlatokra a földszinten levő boncztalamb használatik. A górcsővezetőterem az I-ső emeleten van. A boncztani gyűjteménytár (I. emelet.) vasárnap d. e. 10—12-ig megtekinthető.

III. Kórboncztani és kórszövettani intézet. (Mária-utca, orvoskari telep, a földszintes épület.)

A beírt tanulók kórszövettani dolgozatokkal d. u. 12—2 órai időköz kivételével, egész napon át foglalkozhatnak, s ugyanezen időben az orvoshallgatók a kórboncztani gyűjteménytárt megtekinthetik.

A kórbonczolatok a városi boncztalamban (Józsefváros, kórház-utca) történnek, hol a kórboncztan ny. r. tanára, mint városi kórboncznok működik, s a rendelkezésre álló gazdag tananyagot tanítási célokra felhasználja.

IV. Élettani és felsőbb boncztani intézet. (Eszterházy-utca, élettani intézet épülete).

Ezen intézetben a beírtak az élettannal és szövettannal gyakorlatilag foglalkozhatnak, mint ezt a leczkerend meghatározza. A vizsgálati anyagot, eszközöket és készülékeket az intézet szolgáltatja, a kézi eszközöket azonban a tanulóknak maguknak kell beszerezniök.

V. Gyógyszertani intézet. (Újvilág-utca 2. sz., orvoskari épület, I. emelet és földszint).

A leczkerendben hirdetett gyógyszerismei gyakorlatokhoz a vizsgálati anyagot és góresövet az intézet szolgáltatja, a kézi eszközöket azonban a tanuló maga szerzi be.

A gyógyszerismei gyűjtemény megtekintése az orvoskari hallgatóknak mindenkor lehetséges.

Orvostudorok és előhaladott orvoshallgatók gyógyszerzeti, méregtani és kísérleti kórtani vizsgálatokkal az intézet igazgató tanáránál történt bejelentés után, ennek engedelmével foglalkozhatnak, s az intézet tanára esetről-esetre határozza meg, vajjon a kísérleti anyagot az intézet szolgáltatja, vagy az illető vizsgáló maga szerezzé-e be? A kísérletekhez szükséges eszközöket és készülékeket az intézet szolgáltatja a vizsgálónak, kártérítési kötelezettsége mellett.

VI. Kórodai előkészítő sebészeti intézet. (Mária-utcza, új boncz-tanié pület).

a) A sebészi eszközök és kötések gyűjteménye (akologiai muzeum) és b) a sebész-boncz-tani készítmények gyűjteménye, naponta d. u. 4—6-ig nyitva tartatik, s ekkor a tanársegéd közreműködésével használható; ezenkívül c) ugyancsak d. u. 4—6-ig a műtési teremben a kórodai előkészítő sebészetre beírt orvoshallgatókkal hullaműtési gyakorlatok tartatnak, hasonlóképen a tanársegéd közreműködése mellett.

VII. Törvénytörvényeségi orvostani intézet. (Ujvilág-utcza 2. sz., orvoskari épület, földszint).

Az oktatás érdekében fekvő törvénytörvényeségi orvostani vizsgálatokban és kísérletekben az illető tanulók a délelőtti órákban résztvehetnek. Ezenkívül hetenkint egy esti órában gyakorlatok tartatnak a törvénytörvényeségi orvosi vélemények szerkesztésében.

Az emberi holttesten törvénytörvényeségi orvostani vizsgálatok a Sz.-Rókus-kórház boncztermében (Kórház-útcza) tartatnak, minden kedden és szombaton d. 12—1-ig.

VIII. Közegészségtani és orvosrendészeti intézet. (Eszterházy-utcza, élettani épület, földszint).

A bejegyzett hallgatók a kijűzött időben közegészségtani tudományos és orvosi rendészeti vizsgálatokkal foglalkozhatnak, az intézet igazgatójának s a segédeknek vezetése mellett. Az eszközöket az intézet szolgáltatja.

IX. I. Belgyógyászati kóroda. (Ujvilág-utcza 2. sz., orvoskari épület, I. emelet).

A beírt hallgatóknak egész napon át nyitva áll; a délutáni látogatás rendszeren 4—5-ig tartatik.

A kóroda vegyészeti és góresövészeti dolgozódjában, a tanulók a megfelelő kórjelző vizsgálatokban gyakorolhatják magukat.

X. II. Belgyógyászati kóroda. (Üllői-út, orvoskari telep.)

A beírt hallgatóknak mindig nyitva áll; a délutáni látogatás rendszeren 3—4-ig tartatik.

A rendelkezésre álló görcsöveket és vegyészeti eszközöket, a tanulók kórjelzési czélokra használhatják.

XI. I. Sebészeti kóroda. (Üllői-út, orvoskari telep.)

Betegbemutatók és műtétek a tanteremben s kórtermekben történnek. D. u. 5—6-ig van a kórodai beteglátogatás, betegfelvétel és kórtermékek vizsgálata.

A kóroda műtőintézetében, hol a műtönövendékek képeztetnek, később kijelölendő időben műtétgyakorlatok tartatnak, melyeknél az intézet eszközei használhatnak.

A könyvtár hozzáférhető oly szorgalmas tanulóknak, kik kórodai betegszlelésre vállalkoznak.

XII. II. sebészeti kóroda. (Sz.-Rókus közkórház, I. sebészeti osztály.)

Betegbemutatók, tárgyalások es műtétek a tanteremben és 90 betegágygal rendelkező kórtermekben történnek. A délutáni kórodai beteglátogatás, betegfelvétel és kórtermékek vizsgálata 5—6-ig van.

A műtési gyakorlatok a kórodai műtőintézetben tartatnak, hol a műtönövendékek is képeztetnek.

II-dik sebészeti kóroda műtőintézete (lásd : VI. Kórodai előkészítő sebészeti intézet, Mária-utcza, új boncztoni intézet.)

XIII. Szemészeti kóroda. (Ujvilág-utcza 2. sz., orvoskari épület, II. emelet).

A hetenkinti 10 órából 3 elméleti rendszeres előadásokra, 2 műtételekre, 3 járkórodai betegrendelésekre és betegbemutatókora, 2 pedig kórodai beteglátogatásra fordítatik; ezenkívül az I. félévben hetenkint egyszer 2 órán át szemtükrészeti előadások és bemutatások tartatnak.

A szemműtészettől a tanársegéd ad tanfolyamokat.

A kóroda nyitva áll a beírt hallgatóknak feltételek nélkül naponta (vasárnapokat, ünnepeket és szünnapokat sem véve ki), az előadási óráknak megfelelő időben, továbbá a délutáni beteglátogatás alkalmával; egyébkor és másoknak az igazgató beleegyezése és engedélye szerint.

A délutáni beteglátogatás 5—6-ig tartatik a tanársegéd által.

A készülékek, kórbonczani szemkészítmények gyűjteménye és a szakkönyvtár első alapítási és kezdeményezési szakban létük miatt tágasabb körben nem használhatók, hanem alkalmilag szemészeti tanulmányokat tevéknek az igazgató tanár által szívesen hozzáférhetőkké tételnek.

XIV. I-ső szülészeti kóroda. (Mária- és statió-utcza sarokház.)

Itt az orvoshallgatók taníttatnak, és gyakoroltatnak be a szülések vezetésébe, nemkülönbén az ottan szükséges kézfogásokba.

A szülészeti műtétanból orvosok számára a tanár külön előadásokat tart.

XV. Gyermekgyógyászat. (Ősz-útca 2. sz., I. emelet).

A gyermekgyógyászat ny. r. tanára a pesti szegénygyermek-kórház-egylet kórházában, melynek igazgató-főorvosa, tartja előadásait. A tananyag 64 ágy, évi 700 beteggel, továbbá a járkórodán évenként 6—7000 beteg. A nyilvános rendelések naponta d. e. 9—11-ig és d. u. 3—5-ig tartatnak, midőn az intézet a tanulók számára nyitva áll.

A kórházzal összeköttetésben áll az országos központi védhímlőoltó intézet, melyben csütörtökön és vasárnap d. u. 2—3-ig nyilvános oltások eszközöltetnek, s a tanulóknak az oltási gyakorlatokra alkalom nyújtatik.

A kórházban az igazgató-főorvoston kívül egy műtő, egy szemész, egy fülgyógyász és egy villamgyógyász, mint tiszteletbeli főorvosok működnek, ezenkívül van kórboncznok és három segédorvos.

XVI. II-ik szülészeti kóroda és policlinicum. (Bodzafa-utcza 35. szám.)

Ezen intézeten a bábanövendékek taníttatnak.

A nőgyógyászatból a tanár az orvosok számára külön előadásokat tart.

Az intézettel policlinikum áll kapcsolatban, a melyet az orvoshallgatók, orvosszigorlók, valamint orvosok egy külön tanársegéd vezetése mellett, gyakorlati kiképeztetésökre felhasználhatnak.

XVII. Élet- és kórvegytani intézet. (Ujvilág-utcza 2. sz., orvoskari épület, I. emelet).

Ezen intézet működését illetőleg lásd a leczkerendet.

XVIII. A fej és nyak sebészeti betegségei, kapcsolatban a gyakorlati orr- és gége-tükrészett. (Sz.-Rókus kórház, II. sebészeti osztálya.)

Ezen tantárgy ny. rk. tanára, a Sz.-Rókus-kórház, II. sebészeti osztályán tartja előadásait, csütörtökön és vasárnap d. e. 10—12-ig. A tananyagot a 104 ágyra berendezett, 1500 fekvő- és 3600 járóbeteg

évi forgalommal bíró II. sebészeti osztály és fiókja, a gégeészeti osztály, szolgáztatják.

A műtétek helye részint a nagyobb sebészeti műtőterem, részint a gégeészeti osztály kisebb műtőszobája.

Az említett osztály mellett egy al-, egy segédorvos és több gyakornok van alkalmazva.

XIX. Elméleti és gyakorlati fülgyógyászat. (Kerepesi-út, sz. Rókus-közkórház és Bécsi-utca 1. sz.)

Ezen tárgy részben a közkórházban a járó- és fekvő fülbetegeken, részben pedig az előadó tanár szállásán annak bonczani és korbonzani gyűjteménytárának igénybevételével taníttatik. Az eszközök *Dr. Bőke Gyula* ny. rk. tanár magántulajdonát képezik.

XX. Az elmebetegségek kór- és gyógytana.

Az elmekórtani és törvényszéki lélektani előadások a Sz.-Rókus közkórház elmebeteg-figyelő osztályán tartatnak. Az előadásokra beirt hallgatók a délelőtti beteglátogatásokban a tanár vezetése alatt 8—11 óra között résztvehetnek, úgyszintén a tanszéki segéd által tartott délutáni betegszémlékre is eljárhatnak.

Betegfelvételi gyakorlatokban és a górcsövi dolgozatokban az előhaladottak kellő támogatásban részesülnek.

Jegyzet. A többi tárgyakra nézve lásd a leczkerendet.

IV. Bölcsészettudományi kar.

I. Bölcsészeti előadások.

Bölcsészeti erkölcsan; hétfőn kedden, csütörtökön és pénteken d. u.

4—5-ig. *Dr. Horváth Cyrill* ny. r. tanár. III. sz. tanterem.

Ontologia; szerdán d. e. 8—9-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

**Conversatorium historico-criticum, a metaphisicai vitapontok fölött*; szombaton d. e. 8—9-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

A középkor neveléstörténelme; hétfőn, szerdán és pénteken délelőtt 10—11-ig. *Lubrich Ágost* ny. r. tanár. VII. sz. tanterem.

A nevelés tan embertani alapjai; kedden és szombaton d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Ethika (bölcsészeti erkölcsan, egyszersmind: bevezetés a társadalom- és államtudományokba; hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön d. 12—1-ig. *Dr. Medveczky Frigyes* ny. rk. tanár. VII. sz. tanterem.

**Philosophiai Seminarium.* (Tudományos gyakorlatok, kapcsolatban a hallgatók dolgozataival); hetenkint 2 óra, utóbb meghatározandó időben. *Ugyanazon tanár.*

A tragicum; hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön d. e. 11—12-ig. *Dr. Beöthy Zsolt* ny. rk. tanár. VIII. sz. tanterem.

Michel Angelo: a fenségség a művészetben; szerdán d. u. 5—6-ig. *Ugyanazon tanár.* VI. sz. tanterem.

Ethika, bölcsészeti erkölcstan, mint a politika és paedagogia alaptudománya; hétfőn, kedden, pénteken és szombaton d. 12—1-ig. *Dr. Kármán Mór* m. tanár. III. sz. tanterem.

Általános paedagogia. (A tanárképző intézet tagjai számára tandíjmentes előadás); szerdán és szombaton d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* II. sz. tanterem.

Ismerettan és logika; szerdán d. e. 11—12-ig VI. sz. tanterem és szombaton d. e. 11—12-ig. VIII. sz. tanterem. *Dr. Alexander Bernát* m. tanár.

Az ember tragédiája és Faust; szombaton d. 12—1-ig. *Ugyanazon tanár.* VIII. sz. tanterem.

Aristoteles „A lélekről“ cz. művének olvasása. Bevezetéssel és magyarázatokkal; szerdán d. u. 2—3-ig. *Dr. Bánóczy József* m. tanár. VI. sz. tanterem.

Tapasztalati lélektan; hétfőn és szerdán d. u. 5—6-ig. *Dr. Bihari Péter* m. tanár. VIII. sz. tanterem.

A metaphysikai rendszerek psychologicuma; szerdán d. u. 6—7-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

II. Történelmi előadások.

A hazai kulturtörténelem 1301—1526; csütörtökön d. u. 2—3-ig, kedden, szerdán és pénteken d. u. 5—6-ig. *Dr. Kerékgyártó Árpád* ny. r. tanár VII. sz. tanterem.

Magyarország történelméből a XIX. században 1848-ig; hétfőn, kedden, szerdán és pénteken d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* V. sz. tant.

A magyar történelem kútjói a XVI. században; csütörtökön délután 3—4-ig. *Ugyanazon tanár.* VII. sz. tanterem.

Magyar oklevéltan (különösen: *Előismeretek, az oklevéltan történelme és irodalma*); hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton d. u. 3—4-ig. *Dr. Horvát Árpád* ny. r. tanár. VIII. sz. tanterem.

**Magyar jogtörténelmi bevezetés az oklevéltani előadásokhoz*; kedden d. u. 3—4-g. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Az egyetemes összehasonlító földrajzból; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. u. 4—5-ig. *Dr. Hunfalvy János* ny. r. tanár VIII. sz. tanterem.

Világtörténelem: A XV. század második felének története; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 10—11-ig. *Dr. Salamon Ferencz* ny. r. tanár. VIII. sz. tanterem.

Az olasz festészeti iskola legnagyobb három mestere Leonardo da Vinci, Michelangelo Buonaroti, Raphael Santi; csütörtökön d. u. 6—7-ig, pénteken d. u. 5—6-ig, szombaton d. e. 10—12-ig *Dr. Henszlmann Imre* ny. r. tanár. A minta-rajztanodában.

**Szemlék a műtörténelemből*; szombaton d. u. $\frac{1}{2}$ 3— $\frac{1}{2}$ 4-ig. *Ugyanazon tanár*. VI. sz. tanterem.

Római érmészet és érmészeti metrologia császárság kezdetéig; kedden d. e. 10—11. *Dr. Torma Károly* ny. r. tanár. Az egyetemi új épület 3-ik emeletén levő régiségtári teremben.

Trajanus oszlopának ábrázolatai vonatkozással a dák hadjáratokra; szerdán d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

A római állótáborok, a hadútak s az összes katonai építkezések rendszere Daciában s a két Pannoniában; csütörtökön, pénteken és szombaton d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

Római történet a császárság korában; szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton d. e. 8—9-ig. *Dr. Hampel József* ny. rk. tanár. VIII. sz. tanterem.

Sparta és Athene története Perikles előtt; hétfőn és kedden d. e. 8—9-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

Közép Európa története VI. Károly korában 1711—1740-ig; hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön d. e. 8—9-ig. *Dr. Ballagi Aladár* helyettes tanár. VI. sz. tanterem.

A művészet Athénben. I. Athén leírása Pausanias 1-ső könyvének szövegmagyarázatával. II. Phidias élete művei; kedden d. e. 10—11-ig. I. sz. tanterem és csütörtökön d. e. 10—11-g. *Dr. Pasteiner Gyula* m. tanár. VII. sz. tanterem.

A képirás története. A florenczi, sienai és umbriai iskolák a 15-ik században; szerdán és pénteken d. e. 11—12-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott. (A tandíjmentesség ezen előadásokra is érvényes.)

A keresztény műarchaeologia encyclopaediája, tekintettel a hazai középkori műépítményekre; kedden d. e. 10—11-ig és pénteken d. u. 2—3-ig. *Dr. Czobor Béla* magántanár. VI. sz. tanterem.

A római katakombák műemlékei és az újabb fölfedezések; hetenkint 1 óra, később meghatározandó időben. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott

- Afrika az ó-korban*; szombaton d. u. 3—5-ig. *Dr. Heinrich Alajos* m. tanár. VII. sz. tanterem.
- Kütfői dolgozatok*; csütörtökön d. u. 5—7-ig. *Dr. Marczali Henrik* m. tanár. Egyetemi könyvtárban.
- Az ötvösség története* kiváló tekintettel a magyar ötvösségre; szerdán és pénteken d. 12—1-ig. *Dr. Pulszky Károly* m. tanár. I. sz. tanterem.
- A Hunyadiak kora*; hétfőn kedden, szerdán d. u. 3—4-ig. VII. sz. tanterem, csütörtökön d. u. 3—4-ig. VIII. sz. tanterem. *Dr. Szalay József* m. tanár. (A tandíjmentesség ezen előadásokra is érvényes.)
- Assyria és Babylonia története*; szerdán és szombaton d. u. 3—4-ig. *Dr. Fröhlich Róbert* m. tanár. III. sz. tanterem.
- A török uralom végszaka és az öröklő királyság megalapítása Magyarországon*; kedden és csütörtökön d. e. 9—10-ig. *Dr. Szentkláray Jenő* m. tanár. VI. sz. tanterem.
- Magyarország XVIII. századi történelmének kütfői s azok kritikai melatása*; szombaton d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

III. Classica-philologiai előadások.

- Görög államrégiségek*; hétfőn, szerdán, csütörtökön és szombaton d. e. 11—12-ig. *Dr. Télfy Iván* ny. r. tanár. I. sz. tanterem.
- Ovidius Átváltozásai* 1-ső könyvének fordítása görögre; kedden és pénteken d. e. 11—12-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott. (Tanárképezdei tárgy, mely csak a tanárképezdei tagok számára ingyenes.)
- A római irodalom története*; hétfőn, csütörtökön és pénteken d. e. 9—10-ig. *Dr. Ponorí Thewreuk Emil* ny. r. tanár. I. sz. tanterem.
- Horatius*; kedden d. e. 9—10-ig és csütörtökön d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Anacreon* s befolyása a régi s modern irodalmakra; szerdán d. e. 9—10-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Latin stílygyakorlatok*; szombaton d. e. 9—10-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Latin-görög mondattan*; kedden és csütörtökön d. e. 8—9-ig. *Barta' Antal* m. tanár. I. sz. tanterem.
- Plátón „Simposion”-jának magyarázata*; kedden és pénteken délután 2—3-ig. *Dr. Bászél Aurél* m. tanár. VIII. sz. tanterem.
- Theokritos válogatott idylljei*; szerdán d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

- A görög eposz története* (III. Hesiodos és a cyclicusok); szerdán és szombaton d. e. 8—9-ig. *Dr. Ábel Jenő* ny. rk. tanár. I. sz. tanterem.
- A római szinköltészet*; szerdán és szombaton d. e. 10—11-ig. *Dr. Kont Ignác* m. tanár. I. sz. tanterem.
- Cicero pro Milone* ezimű beszédének interpretációja stilisticai és rhetorikai szempontból. Előadási nyelv a latin; kedden d. u. 3—4-ig. III. sz. tanterem, és szombaton d. u. 3—4-ig. I. sz. tanterem. *Dr. Kassai Gusztáv* m. tanár.

IV. Matematikai előadások.

- Algebrai analysis*; hétfőn és csütörtökön d. e. 11—12-ig. *Dr. Kondor Gusztáv* ny. r. tanár. III. sz. tanterem.
- Analyticai síkmértan*; kedden és pénteken d. e. 11—12-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.
- Az algebra és geometria újabb módszerei*; szerdán és szombaton d. e. 11—12-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.
- Determinansok*; kedden és szombaton d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.
- Elméleti csillagászat*; hétfőn, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.
- Felsőbb mennyiségtan*: differenciál számítás; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és szombaton d. e. 9—10-ig. *Dr. Scholtz Ágost*, mint helyettes tanár. III. sz. tanterem.
- Elliptikus függvények elmélete*; hétfőn d. e. 8—9-ig és pénteken d. e. 9—10-ig. *Ugyanazon tanár* magántanári minőségben. Ugyanott.
- Az észlelés hibáiról és azok kiegyenlítéséről a legkisebb négyzetek elve szerint.* (A tandíjmentesség ezen előadásokra is érvényes); hétfőn, szerdán és pénteken d. u. 5—6-ig. *Dr. Gruber Lajos* m. tanár. III. sz. tanterem.
- Differenciális egyenletek elmélete*; hétfőn, szerdán és pénteken d. u. 2—3-ig. *Dr. Farkas Gyula* m. tanár. VII. sz. tanterem.

V. Természettudományi előadások.

- Általános állattan és összehasonlító boncztan*, mutatóványokkal; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 11—12-ig. *Dr. Margó Tivadar* ny. r. tanár. V. sz. tanterem.
- Állatboncztani gyakorlatok, gerinces állatokon*, kezdők számára; szerdán, csütörtökön és pénteken d. u. 4—6-ig *Ugyanazon tanár* vezetése alatt. Az egyet. állattani intézetben.

Allattani dolgozatok és vizsgálatok, haladottabbak számára; szerdán, csütörtökön és pénteken d. u. 3—6-ig. *Ugyanazon tanár* vezetése alatt. Ugyanott.

Az állattani intézet (egyet. közp. épület) nyitva áll, ünnep- és vasárnapok kivételével, naponkint d. e. 8—12-ig és d. u. 3—7-ig. — Az intézet könyvtárából a szakmunkák csak az intézetben használhatók. Igazgató: *Dr. Margó Tivadar* ny. r. tanár.

Kísérleti vegytan a orvsnövendékek igényeihez alkalmazva; kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton d. e. 9—10-ig; hetenkint 5 óra. *Dr. Than Károly* ny. r. tanár. A vegytani intézet nagy tantermében. Muzeum körút 4. sz.

Kísérleti vegytan a gyógyszerész növendékek igényeihez alkalmazva; kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton d. e. 11—12-ig; hetenkint 5 óra. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

Vegytani gyakorlatok; szombat és vasárnap kivételével, hetenkint 10 óra. Az áttekintése kedden és csütörtökön d. e. 10 és d. u. 3 órakor. *Ugyanazon tanár*. A vegyt. intézet 36. számú termében.

Bevezetés a vegytani buvárkodás módszereibe; szombat és vasárnap kivételével naponkint reggeltől estig. Áttekintés szerdán és pénteken d. u. 3 órakor. 30 órai tiszteletdíj. *Ugyanazon tanár*. A vegytani intézet külön dolgozóiban.

A vegytani intézet (muzeum-körút 4. sz.) nyitva áll a gyakornokok számára szombat és vasárnap kivételével, d. e. 10—1-ig és d. u. 3—6-ig. Bővebb felvilágosítást adnak az intézet házi szabályai. Igazgató: *Dr. Than Károly* ny. r. tanár. Segédtanár: *Dr. Lengyel Béla* ny. r. tanár.

Ásványtan; hetenkint 4 óra; kedden, szerdán és pénteken d. 12—1-ig és csütörtökön d. u. 3—4-ig. *Dr. Szabó József* ny. r. tanár. II. sz. tanterem.

Az ásványtan elemei a gyógyszerészek számára; hetenkint 5 óra; hétfőn, csütörtökön és szombaton d. 12—1-ig, kedden és pénteken d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

Lángkísérletek. I. Nem fémes ásványokkal; hétfőn d. e. 10—11-ig. *Dr. Szabó József* ny. r. tanár. Az ásványtani intézetben.

Lángkísérleti gyakorlatok. I. Nem fémes ásványokkal; hetenkint 4 óra; külön megállapodás szerint. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

Haladottabbak foglalkozása az ásvány- s közettani intézetben; hetenkint 6 óra, külön meghatározva. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

Jegyzet. *Az egyetemi ásvány- és közettani intézet* a tanulásra és foglalkozásra nyitva áll vasárnap, ünnep és szombat délután

kivételével, naponkint d. e. 8—12-ig és d. u. 2—4-ig az egyetemi központi épület I. emeletén. Az intézeti könyvek csak ott használhatók, haza nem adatnak. Igazgató: *Dr. Szabó József* ny. r. tanár.

Általános növénytan (boncztan, élettan, általános idomtan); csütörtökön és pénteken d. u. 5— $1\frac{1}{2}$ 7-ig és szombaton d. e. 10—12-ig. *Dr. Jurányi Lajos* ny. r. tanár. IV. sz. tanterem.

Mikroszkopi növénytan gyakorlatok, kezdők számára; hétfőn, kedden és szerdán d. u. 2—4-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

Mikroszkopi növénytan gyakorlatok, haladottabbak számára; csütörtökön és pénteken d. u. 2—4-ig, és szombaton d. e. 8—12-ig, *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

**Haladottabbak foglalkozása a növénytan intézetben*; külön meghatározandó napokon és órákban. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

Jegyzet. *A növénytan intézet* nyitva van, ünnep- és vasárnapok kivételével, naponkint d. e. 9—12-ig és d. u. 2—4-ig. Az intézetben helyszüke miatt csak egyetemi hallgatók dolgozhatnak. Az intézeti könyvek csak ott használhatók szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 9—12-ig, haza nem adatnak. Igazgató: *Dr. Jurányi Lajos* ny. r. tanár.

Kísérleti természettan. Bölcsész- és orvostanhallgatók számára. *Első rész*; kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton d. e. 8—9-ig. *Dr. báró Eötvös Loránd* ny. r. tanár. Az egyetemi physikai intézetben.

Kísérleti természettan gyógyszerészettani hallgatók számára. *Egy fél-évben*; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

Gyakorlatok a physikai laboratóriumban; hetenkint 5 óra; szombaton d. u. 4—6-ig és az egyes résztvevőkre nézve külön megállapítandó félnapokon. *Dr. báró Eötvös Loránd* ny. r. tanár és *Dr. Fröhlich Izor* ny. rk. tanárok. Ugyanott.

Jegyzet. *A physikai intézet* a központi épületben van. (Szerb-utca, földszint balra.) Előhaladottabbak, (kik a természettanból ezelőtt legalább egy éven át hallgattak előadásokat) physikai mérések kivételére útmutatást nyernek; a gyakorlatok ideje a tanrendben van kijelölve. Bővebb felvilágosítást nyerhetni az intézetben naponkint d. e. 8—12-ig és d. u. 4-ig. Igazgató: *Dr. báró Eötvös Loránd* ny. r. tanár.

A fontosabb vegykészítményekről, gyógyszerész-növendékek igényeihez mérve; hétfőn d. e. 9—11-ig, kedden, szerdán és csütörtökön

10—11-ig; hetenkint 5 óra; *Dr. Lengyel Béla* ny. r. tanár. Vegytani intézet, 30. sz. terem.

Vegytani gyakorlatok haladottabbak számára; szombat és ünnep kivételével, naponkint egész napon át. Hetenkint 15 óra. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott 33. sz. tanterem.

Boncztani embertan a gyűjtemény példányain demonstrálva; hétfőn és kedden d. e. 10—11-ig. *Dr. Török Aurél.* ny. r. tanár. Az embertani intézetben.

A történelemelőtti emberről; szerdán d. e. 11—12-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Gyakorlati anthropometria; később meghatározandó napokon és órákban. *Ugyanazon tanár.* Az embertani bonczteremben.

Intézeti gyakorlatok az intézeti helyiség túltömöttsége és alkalmatlan volta miatt csak újabb helyiségben fognak megtartatni.

Palaeontologia (Protozoa, Coelenterata, Echinodermata, Molluscoida); hétfőn, kedden, csütörtökön és szombaton d. e. 10—11-ig. *Hantken Miksa* ny. r. tnr. Palaeontologiai intézetben. 3-ik emelet.

Magyarország földtana; szerdán és pénteken d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Analytikai mechanika, gyakorlatokkal; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. u. 3—4-ig. *Dr. Fröhlich Izor* ny. rk. tanár. A physikai tanteremben.

**Physikai mértékrendszerek*; kedden d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Törvényszéki és rendőrvegytani vizsgálatok; (tápszerek, élvezeti szerek stb. vizsgálata), gyakorlatokkal; szombaton és vasárnap d. e. $\frac{1}{2}$ 11—12-ig; rendes 3 órai tandíj. *Dr. Liebermann Leo* m. tanár. A m. kir. állatorvosi tanintézet vegytani termében és az állami vegykezisleteti állomáson. Rottenbiller utca 23. sz.

A magyar Nagy-Alföld növényföldrajza mutatóványokkal; szerdán d. u. 5—6-ig. *Dr. Borbás Vincze* magántanár. II. sz. tanterem.

Emberi belsőrgyek; orvosnövéndékek igényeihez mérve. (A tandíjmentesség ezen órákra is érvényes.) Vasárnap d. e. 9—11-ig. *Dr. Örley László* m. tanár. V. sz. tanterem.

VI. Irodalmi, nyelvészeti és nyelvtani előadások.

Arab nyelvtan, tekintettel a főbb sémi nyelvágakra és az élő nyelvre. Saját nyelvtana szerint; hétfőn, kedden és csütörtökön d. u. 5—6-ig. *Dr. Hatála Péter* ny. r. tanár. VI. sz. tanterem.

- Arab olvasmányok.* Próza és költemények; hétfőn, kedden és csütörtökön d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Szír-khald nyelvtan;* csütörtökön d. e. 10—12-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Szírus olvasmányok.* Próza és költészet; kedden d. e. 10—12-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Török-tatár nyelv;* hétfőn, kedden és csütörtökön d. u. 3—4-ig. *Dr. Vámbéry Ármin* ny. r. tanár. VII. sz. tanterem.
- Délsziberiai-török tájbeszéd;* hétfőn, kedden és csütörtökön d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- **Szaadi Gulisztanja* (persa olvasmány); szerdán és szombaton d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Az ugor nyelvek összehasonlító alaktana: Igeragozás;* szerdán és pénteken d. u. 3—4-ig. *Dr. Budenz József* ny. r. tanár. I. sz. tanterem.
- Ugor nyelvek ismertetése: Mordvin nyelv; cseremis nyelv;* kedden és pénteken d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Conversatorium a magyar-ugor összehasonlító nyelvészetből;* szerdán d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- **A magyar nyelv viszonya a török nyelvekhez;* kedden d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Ilosvai Selymes Péter és a Toldi monda;* kedden d. u. 4—5-ig. VII. számú tanterem; szerdán d. u. 3—4-ig. VI. sz. tanterem. *Dr. Gyulai Pál* ny. r. tanár.
- B. Eötvös regényei;* csütörtökön és pénteken d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Kritikai és irodalomtörténeti dolgozatok;* szombaton d. e. 11—12-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Klopstock, Wieland, Lessing és kartársaik;* kedden, szerdán és csütörtökön d. e. 10—11-ig. *Dr. Heinrich Gusztáv* ny. r. tanár II. sz. tanterem.
- Bevezetés a német philológiába;* kedden és szombaton d. e. 9—10-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Német verstan történeti alapon;* pénteken d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- **Shakespeare Németországban.* Német nyelven; szombaton d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Irodalomtörténeti gyakorlatok:* a) Klopstock ódái; b) XVIII. századi

drámák. Később meghatározandó napokon és órákban. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

A román nyelv hangtani szabályai, összehasonlítva a rokon nyelvekkel (fonética); hétfőn és szerdán d. u. 4—5-ig. *Román Sándor* ny. r. tanár. I. sz. tanterem.

A román szóképzés (formatiunea cuvintelor); kedden d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

A XVI. századbeli román írók s műveik ismertetése (codici vechi); csütörtökön és szombaton d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

**Conversatorium* a XII. római törvénytáblákban foglalt nyelvrégiségek, népszokások és babonás hit felett (folytatólag); pénteken d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Az olasz nyelv elméletileg és gyakorlatilag előadva; szerdán és szombaton d. u. 3—4-ig. II. sz. tanterem, és pénteken d. u. 3—4-ig. III. sz. tanterem. *Messi Antal* ny. rk. tanár.

Ugo Foscolo műveinek fejtegetése; kedden d. u. 3—4-ig *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

**Studi sulle poesie antiche e moderne*; csütörtökön d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Elméleti és gyakorlati francia nyelvtan kezdők számára; hétfőn és szerdán d. u. 2—3-ig. *Rákosy Sándor* ny. rk. tanár. III. sz. tanterem.

Francia nyelvtan, haladottabbak számára; kedden d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Francia irodalom köréből: Introduction. Epoque de la littérature française. — Origine et formation de la langue française; pénteken d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Francia művek fordítása és ez alkalommal előforduló szók és mondatok magyarázása; szombaton d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Bevezetés a nyelvtudományba; hétfőn d. u. 2—3-ig. *Dr. Mayr Aurél* ny. rk. tanár. I. sz. tanterem.

Indgerman hangtan; hétfőn és csütörtökön d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Szanszkrit nyelvtan; csütörtökön d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Magyar hangtan; szerdán és pénteken d. e. 8—9-ig. *Dr. Simonyi Zsigmond* helyettes tanár. VII. sz. tanterem.

A magyar szófejtés (tekintettel mind az eredeti, mind az idegen elemekre); csütörtökön d. e. 8—9-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Nyelvtani társaság (haladóknak); kedden és szombaton d. e. 8—9-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Magyar stílygyakorlatok; hétfőn d. u. 3—5-ig. *Dr. Beöthy Zsolt* helyettes tanár. VI. sz. tanterem.

Orosz nyelvtan; hétfőn és csütörtökön d. e. 10—11-ig. *Dr. Asbóth Oszkár* helyettes tanár. VI. sz. tanterem.

Ó szláv nyelvtan; hétfőn és szombaton d. e. 11—12-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Orosz olvasmányok, haladottabbak számára; csütörtökön d. e. 11—12-ig és szombaton 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Arab olvasmány: *Korán-magyarázó szövegek*; szerdán és pénteken d. 2—3-ig. *Dr. Goldzieher Ignác* m. tanár. II. sz. tanterem.

A nyelv nivoltáról való nézetek irodalmunkban; hétfőn d. u. 4—5-ig. *Bodnár Zsilymond* m. tanár. II. sz. tanterem.

Dante Divina Commediájából, „*A Pokol*“. (Elemzés és magyarázat); kedden d. u. 5—7-ig. *Dr. Szász Károly* magántanár. VIII. sz. tanterem.

Finn nyelvtan; hétfőn, csütörtökön és szombaton d. u. 2—3-ig. *Dr. Szinnyei József* magántanár. I. sz. tanterem.

A Kalevala; hétfőn d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Angol nyelv (kiejtés, olvasmányok, irály) kézi könyve után németül vagy francziául; kedden és csütörtökön d. u. 2—3-ig. *Dr. Lewis Lajos* magán tanító. VI. sz. tanterem.

Irodalom. History of English Literature and one outline of the origin and growth of the English language angolul; kedden és csütörtökön d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanító.* Ugyanott.

***Angol nyelv és irodalom*, kezdők számára; hétfőn, szerdán és pénteken d. u. 2—3-ig. *Egan James* magán tanító. II. sz. tanterem.

***Angol irodalom*, haladottak számára; kedden, csütörtökön és szombaton d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanító.* Ugyanott.

VII. Ügyességek.

„*Magyar gyorsírás*“ Gabelsberger rendszere szerint; szerdán és szombaton d. u. 6—7-ig. *Balogh Andor* magán tanító. II. sz. tanterem.

** „Parlamenti gyorsírás“ Gabelsberger rendszere szerint; vasárnap
d. e. 11—12-ig. Ugyanazon tanító. Ugyanott.

A jelen félévben előadást nem tartanak:

Dr. Thallóczy Lajos,

Dr. Fejérpataky László,

Dr. Mangold Lajos,

Bogisich Mihály,

Dallos Gyula,

Swissy Amadé, magántanárok.

ÓRÁK SZERINTI ÁTTEKINTÉSE

A

TANTÁRGYAKNAK.

Reggeli órák	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
7—8		<p><i>Egyházjog</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Cherny József</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Nemzetgazdaságtan</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Kerkapoly Károly</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Magyar polgári törvénykezési rendtartás</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Herczegh Mihály</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Egyházjog</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Sághy Gyula</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Magyar polgári törvénykezési jog</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Plósz Sándor</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Magyar magánjog</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Csiky Kálmán</i> magántanár.</p> <p><i>Magyar pénzügyi törvényisme</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Wekerle Sándor</i> magántanár.</p>
7— ¹ / ₂ 9		
¹ / ₂ 8— ¹ / ₂ 10		
8—9	<p><i>Alaphittan</i>; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton. <i>Dr. Bita Dezső</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Az ágazatos hittan első része</i>; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton. <i>Dr. Stanczel Ferencz</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Egyháztörténelem Krisztus születésétől VII. Gergely pápa koráig</i>; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton. <i>Dr. Rapais Raymond</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Egyházjog</i>; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton. <i>Dr. Aschenbrier Antal</i> ny. r. tanár.</p>	<p><i>Pénzügytan</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Kautz Gyula</i> ny. r. tanár.</p> <p>*<i>Az amerikai államok története a legújabb időben</i>; csütörtökön. <i>Dr. Kerkapoly Károly</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Büntetőjog</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Schmierer Aladár</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Büntetőjog</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Szilágyi Dezső</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Pénzügytan</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Láng Lajos</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>A tételes nemzetközi jog történelmi fejlődése</i>; hétfőn és szerdán. <i>Dr. Csarada János</i> magántanár.</p>

Az orvostudományi karban.

A bölcsészettudományi karban.

Gyógyszerisem; hétfőn és szerdán. *Dr. Balogh Kálmán* ny. r. tanár.
Mérgekről, kísérletekkel és mutatványokkal; csütörtökön. *Ugyanazon tanár.*
Gyógyszerisem (gyógyszerészhallgatók számára); kedden és pénteken. *Ugyanazon tanár.*

Különös kór- és gyógytan, s kórodai előadások; naponkint, csütörtököt kivéve. *Dr. Wagner János* ny. r. tanár.
Különös kór- és gyógytan, s kórodai előadások; naponkint, csütörtököt kivéve. *Dr. Korányi Frigyes* ny. r. tanár.
Élettani eszköz- és kísérleti módszertan; vasárnap. *Dr. Regéczy Imre* magántanár.

Elméleti szülészet (bábák számára); hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken. *Dr. Tauffer Vilmos* ny. r. tanár.
A hasbetegségek kór- és gyógytana; csütörtökön és vasárnap. *Dr. Stiller Bertalan*, ny. rk. tanár.

Ontologia; szerdán. *Dr. Horváth Cyrill* ny. r. tanár.
**Conversatorium historico-criticum*; szombat. *Ugyanazon tanár.*
Római történet a császárság korában; szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton. *Dr. Hampel József* ny. rk. tanár.
Sparta és Athene története; hétfőn és kedden. *Ugyanazon tanár.*
Közép-Europa története VI. Károly alatt 1711—1740-ig; hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön. *Dr. Ballagi Aladár* helyettes tanár.

eggyel írak	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
8—9		
8— $\frac{1}{2}$ 10		
8—10		<p><i>Austriai polgári magánjog</i>; csütörtökön. <i>Dr. Antal Gyula</i> ny. rk. tanár. <i>Házassági jog</i>; csütörtökön. <i>Dr. Melichár Kálmán</i> magántanár.</p>
8—12		
$\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 10		
9—10	<p><i>Ó-szövetségi történet-írási s régiségtani tanulmányok</i> Salamon király haláláig; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton. <i>Dr. Berger Ev. János</i> ny. r. tanár.</p>	<p><i>Római jog</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Hoffmann Pál</i> ny. r. tanár. <i>Politika</i>; naponkint, csütörtök kivételével <i>Dr. Kerkapoly Károly</i> ny. r. tanár.</p>

Az orvostudományi karban.

A bölcsészettudományi karban.

A férfi és női ivarszervek sebészeti bántalmái; csütörtökön és vasárnap. Dr. Antal Géza ny. rk. tanár.

Csontok és ízületek sebészeti bántalmái; csütörtökön és vasárnap. Dr. Réczey Imre magántanár.

A sebész első teendői és a sebkezelés; csütörtökön és vasárnap. Dr. Puky Ákos magántanár.

Mellkórok isme- és gyógytana; csütörtökön és vasárnap. Dr. Gebhardt Lajos ny. rk. tanár.

Villamgyógyászat vasárnap. Dr. Kétli Károly ny. rk. tanár.

A méh- és járulékeinak lobos bántalmairól; csütörtökön és vasárnap. Dr. Elischer Gyula magántanár.

Élettani eszköz- és kísérleti módszertan; csütörtökön. Dr. Regéczy Imre magántanár.

Fülgógyászat; csütörtökön. Dr. Böke Gyula ny. rk. tanár.

A hasbetegségek kór- és gyógytana; csütörtökön és vasárnap. Dr. Müller Kálmán magántanár.

Latin-görög mondattan; kedden és csütörtökön. Bartal Antal m. tanár.

A görög eposz története; szerdán és szombaton. Dr. Abel Jenő ny. rk. tanár.

Elliptikus függvények elmélete; hétfőn. Dr. Scholtz Agost magántanári minőségben.

Kísérleti természettan. Bölcsész- és orvostanhallgatók számára; kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton. Dr. báró Eötvös Loránd ny. r. tanár.

Magyar hangtan; szerdán és pénteken. Dr. Simonyi Zsigmond helyettes tanár.

Magyar szófajtés; csütörtökön. Ugyanazon tanár.

Nyelvtani társaság, haladóknak; kedden és szombaton. Ugyanazon tanár.

Mikroszkopi növényteni gyakorlatok; haladottabbak számára; szombaton. Dr. Jurányi Lajos ny. r. tanár.

A török uralom végszaka és az öröklő királyság megalapítása Magyarorszában; kedden és csütörtökön. Dr. Szentkláray Jenő m. tanár.

Reggeli órák	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
9—10	<p><i>Jézus nyilvános életéből kiszemelt részek értelmezése a négy evangéliumból; ezután Sz. Jakab apostol levelének fejtegetése; csütörtök kivételével naponkint. Dr. Bognár István ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Keresztény kath. erkölcsstan; hétfőn, szerdán és pénteken. Dr. Breznay Béla ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Lelkipásztorságtan; kedden. Dr. Klinger István ny. r. tanár.</i></p>	<p><i>Kereskedelmi jog; naponkint, csütörtök kivételével. Dr. Apáthy István ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Jogbölcsezet; naponkint csütörtök kivételével. Dr. Schnierer Aladár ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Politika; naponkint, csütörtök kivételével. Dr. Szilágyi Dezső, ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Jogbölcsezet; naponkint szombat kivételével. Dr. Pulszky Ágost ny. r. tanár.</i></p> <p><i>A római jog institúciói; naponkint, csütörtök kivételével. Dr. Vecsey Tamás ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Váltó- és kereskedelmi jog; naponkint, csütörtök kivételével. Dr. Plósz Sándor ny. r. tanár.</i></p>
9— 1/211		
9—11	<p><i>Keresztény kath. erkölcsstan; kedden és szombaton. Dr. Breznay Béla ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Lelkipásztorságtan; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton. Dr. Klinger István ny. r. tanár.</i></p>	<p><i>Római jog II. Pandekták; csütörtökön. Dr. Hoffmann Pál ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Törvényszéki orvostan; csütörtökön. Dr. Schmidt György magántanár.</i></p>
1/210— 11		
1/210— 1/212		
10—11	<p><i>Héber nyelv; hétfőn és pénteken. Dr. Berger Ev. János ny. r. tanár.</i></p>	<p><i>Egyetemes európai jogtörténet; naponkint, csütörtök kivételével. Dr. Wenzel Gusztáv ny. r. tanár.</i></p>

Az orvostudományi karban.

A bölcsészettudományi karban.

A *sérvek kór- és gyógytana*; csütörtökön és vasárnap. *Dr. Báron Jónás* magántanár.

A *bőrbetegségek kór- és gyógytana*; csütörtökön, szombaton és vasárnap. *Poór Imre* ny. rk. tanár.

Testgyógyászat; csütörtökön és vasárnap. *Dr. Dollinger Gyula* m. tanár.

Gyakorlati sebészet és kórodai előadások; naponkint, csütörtököt kivéve. *Dr. Kovács József* ny. r. tanár.

Gyakorlati sebészet és kórodai előadások; naponkint, csütörtököt kivéve. *Dr. Lumniczser Sándor* ny. r. tanár.

Elméleti és gyakorlati szülészet; naponkint, szombatot kivéve. *Dr. Kézsmárszky Tivadar* ny. r. tanár.

Nőgyógyászat; kedden és pénteken. *Dr. Tauffer Vilmos* ny. r. tanár.

Leíró boncztan; naponkint, szombatot kivéve. *Dr. Lenhossék József* ny. r. tanár.

A *római irodalom története*; hétfőn, csütörtökön és pénteken. *Dr. Ponori Theureck Emil* ny. r. tanár.

Horatius; kedden. *Ugyanazon tanár.*

Anacreon; szerdán. *Ugyanazon tanár.*

Latin stílygyakorlatok; szombaton. *Ugyanazon tanár.*

Felsőbb mennyiségtan; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és szombaton. *Dr. Scholtz Agost* helyettes tanár.

Kísérleti vegytan, orvosnövendékek számára; kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton. *Dr. Than Károly* ny. r. tanár.

Bevezetés a német philológiába; kedden és szombaton. *Dr. Heinrich Gueztáv* ny. r. tanár.

A *fontosabb vegykészítményekről*, gyógyszerésznövendékek számára; hétfőn. *Dr. Lengyel Béla* ny. r. tanár.

Emberi belférgék, orvosnövendékek számára; vasárnap. *Dr. Örley László* m. tanár.

A *középkor neveléstörténelme*; hétfőn, szerdán és pénteken. *Lubrich Agost* ny. r. tanár.

A *neveléstan embertani alapjai*; kedden és szombaton. *Ugyanazon tanár.*

Reggeli
órák

A hittudományi karban.

Bevezetés az újszövetségi szentiratokba; szerdán pénteken és szombaton. *Dr. Bognár István* ny. r. tanár.
Szentirási magyarázat; hétfőn. *Ugyanazon tanár.*
Egyházi vagyonjog; kedden. *Dr. Aschenbrier Antal* ny. r. tanár.
Arab nyelvtan; kedden. *Dr. Kamnyurszky György* ny. rk. tanár.

A jog- és államtudományi karban.

Magyar közjog; naponkint, csütörtök kivételével. *Dr. Lechner Ágost.* ny. r. tanár.
Egyetemes európai jogtörténet; naponkint csütörtök kivételével. *Dr. Hajnik Imr.* ny. r. tanár.
Ausztriai általános magánjog; naponkint csütörtök kivételével. *Dr. Sághy Gyula.* ny. r. tanár.
Magyarország statistikája; naponkint, csütörtök kivételével. *Dr. Láng Lajos* ny. r. tanár.
Ausztriai polgári magánjog; hétfőn, kedden, szerdán *Dr. Antal Gyula* ny. rk. tanár.
Magyarország statistikája; naponkint, csütörtök kivételével. *Dr. Földes Béla* ny. rk. tanár.

Az orvostudományi karban.

- Leíró boncztan*; naponkint, szombatot kivéve. *Dr. Mihálkovicz Géza* ny. r. tanár.
- Kísérleti élettan*; naponkint, szombatot kivéve. *Dr. Jendrássik Jenő* ny. r. tanár.
- **Hallás és szóhangképzés*; szombaton. *Ugyanazon tanár.*
- **Gynaecologiai casuistika*; szombaton. *Dr. Kézmárczky Tivadar* ny. r. tanár
- Gyermekápolás* (bábák számára); szombaton. *Dr. Bókai János* ny. r. tanár.

A bölcsészettudományi karban.

- Világtörténelem*: A XV. század második felének története; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken. *Dr. Salamon Ferencz* ny. r. tanár.
- Római érmészet és érmészeti metrologia*; császárság kezdetéig; kedden. *Dr. Torma Károly* ny. r. tanár.
- Trajanus oszlopának ábrázolatai*; szerdán. *Ugyanazon tanár.*
- A római állótáborok Daciában s a ké Pannoniában*; csütörtökön, pénteken és szombaton. *Ugyanazon tanár.*
- A művészet Athénben*; kedden és csütörtökön. *Dr. Pasteiner Gyula* m. tanár
- A keresztény műarchaeologia encyclopaediaja*; kedden. *Dr. Czobor Béla* m. tanár.
- Horatius*; csütörtökön. *Dr. Ponori Theurek Emil* ny. r. tanár.
- A római színiköltészet*; szerdán és szombaton. *Dr. Kont Ignác* m. tanár.
- Determinansok*; kedden és szombaton. *Dr. Kondor Gusztáv* ny. r. tanár.
- Elméleti csillagászat*; hétfőn, szerdán, csütörtökön és pénteken. *Ugyanazon tanár.*
- Lángkísérletek*; hétfőn. *Dr. Szabó József* ny. r. tanár.
- Kísérleti természettan, gyógyszerészettan hallgatók számára*; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken. *Dr. báró Eötvös Loránd* ny. r. tanár.
- A fontosabb vegykészítményekről*; gyógyszerész-növendékek számára; kedden, szerdán és csütörtökön. *Dr. Lengyel Béla* ny. r. tanár.
- Boncztan* emberen; hétfőn és kedden. *Dr. Török Aurél* ny. r. tanár.
- Palaentologia*; hétfőn, kedden, csütörtökön és szombaton. *Hantken Miks* ny. r. tanár.
- Magyarország földtana*; szerdán és pénteken. *Ugyanazon tanár.*
- Klopstock, Wieland, Lessing és kortársaik*; kedden, szerdán, csütörtökön. *Dr. Heinrich Gusztáv* ny. r. tanár.
- Német verstan történeti alapon*; pénteken. *Dr. Heinrich Gusztáv* ny. r. tanár.
- **Shakespeare Németországban*; szombaton. *Ugyanazon tanár.*
- Orosz nyelvtan*; hétfőn és csütörtökön. *Dr. Asbóth Oszkár* helyettes tanár.
- Orosz olcasmányok*, haladottabbak számára; szombaton. *Ugyanazon tanár.*

Reggeli órak	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
10— 1/212		
10—12	<p><i>Héber nyelv; kedden. Dr. Berger Ev. János ny. r. tanár.</i> <i>Szjr és chald nyelvtan; szerdán. Dr. Kanjurszky György ny. rk. tanár.</i></p>	<p><i>Demologia és statistika elmélete; csütörtökön. Kőrösi József magántanár.</i></p>
11— 12		
11— 1/21		
1—12	<p><i>Keresztény kath. erkölcsstan; hétfőn és szerdán; Dr. Breznay Béla ny. r. tanár.</i> <i>Szjr és chald nyelvtan; hétfőn. Dr. Kanjurszky György ny. rk. tanár</i></p>	<p><i>Magyar magánjog; naponkint, csütörtök kivételével. Dr. Wenzel Gusztáv ny. r. tanár.</i> <i>Római jog. I. Institutiók; hétfőn, szerdán és pénteken. Dr. Hoffmann Pál ny. r. tanár.</i> <i>Anyagi és alaki váltójog; naponkint, csütörtök kivételével. Dr. Apáthy István ny. r. tanár.</i> <i>Magyar magánjog; naponkint, csütörtök kivételével. Dr. Herczegh Mihály ny. r. tanár.</i> <i>A római jog institutiói; hétfőn, szerdán és pénteken. Dr. Vécsey Tamás ny. r. tanár.</i> <i>Bevezetés a jogi tanulmányokba; kedden és szombaton. Dr. Vécsey Tamás ny. r. tanár.</i> <i>Egyházjog; naponkint csütörtök kivételével. Dr. Antal Gyula. ny. rk. tanár.</i> <i>Közgazdaságtan; naponkint, csütörtök kivételével. Dr. Földes Béla ny. rendk. tanár.</i></p>

Az orvostudományi karban.

A bölcsészettudományi karban.

Általános sebészi kórtan és gyógytan; csütörtökön és vasárnap. Dr. Janny Gyula magántanár.

Elméleti kórszövettan; vasárnap. Dr. Scheuthauer Gusztáv. ny. r. tanár.

**Bevezetés a sebészi műtevésbe; vasárnap. Dr. Kovács József ny. r. tanár.

Sebészeti műtéttan; csütörtökön. Ugyanazon tanár.

A fej- és nyak sebészeti betegségei, különös tekintettel a gyakorlati orr- és gége-tükrészetre; csütörtökön és vasárnap. Dr. Navratil Imre ny. rk. tanár.

Mérgekről; szombaton. Dr. Balogh Kalmán ny. r. tanár.

**Szentükrészlet gyakorlatokkal; csütörtökön. Dr. Schulek Vilmos ny. r. tanár. Az agybántalmak localisatiójáról; vasárnap. Dr. Laufenauer Károly ny. rk. tr.

Bőr- és bujabántalmakban szenvedők járkóródai demonstrációjára; csütörtökön és vasárnap. Dr. Schwimmer Ernő ny. rk. tanár.

Szemészeti műtéttan; kedden, csütörtökön és szombaton. Dr. Siklós Gyula m. tanár.

Az olasz festészeti iskola legnagyobb három mestere; szombaton. Dr. Henszmann Imre ny. r. tanár.

Általános növénytan; szombaton. Dr. Jurányi Lajos ny. r. tanár.

Szir-khald nyelctan; csütörtökön. Dr. Hatala Péter ny. r. tanár.

Szirus olvasmányok; kedden. Ugyanazon tanár.

Törvényszéki és rendőrvégynyi vizsgálatok, gyakorlatokkal; szombaton és vasárnap. Dr. Liebermann Leo m. tanár.

A tragicum; hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön. Dr. Beöthy Zsolt helyettes tanár.

Ismeretlen és logika; szerdán és szombaton. Dr. Alexander Bernát m. tanár.

A képirás története; szerdán és pénteken. Dr. Pasteiner Gyula m. tanár.

Görög államrégiségek; hétfőn, szerdán, csütörtökön és szombaton. Dr. Tély Ivan ny. r. tanár.

Ovidius átváltozásai; kedden és pénteken. Ugyanazon tanár.

Algebrai analysis; hétfőn és csütörtökön. Dr. Kondor Gusztáv ny. r. tanár.

Analyticai síkmértan; kedden és pénteken. Ugyanazon tanár.

Az algebra és geometria újabb módszerei; szerdán és szombaton. Ugyanazon tanár.

Általános állattan és összehasonlító boncztan; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken. Dr. Margó Tivadar ny. r. tanár.

Kísérleti vegytan, gyógyszerész-növendékek számára; kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton. Dr. Than Károly ny. r. tanár.

Reggeli órák	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
11—12		
11—1		
$\frac{1}{2}$ 12— $\frac{1}{2}$ 2		
Délutá- ni órák		<i>Római jog</i> II. Pandekták; kedden és szombaton. <i>Dr. Hoffmann Pál</i> ny. r. tanár.
12—1		
$\frac{1}{2}$ 1— $\frac{1}{2}$ 2		
1—2		

Az orvostudományi karban.

A bölcsészettudományi karban.

Bevezető élet- és szövettani gyakorlatok; kedden, szerdán, csütörtökön és szombaton. *Dr. Jendrássik Jenő* ny. r. tanár.

Elméleti és gyakorlati szemészet; naponkint, csütörtököt kivéve. *Dr. Schulek Vilmos* ny. r. tanár.

Törvényszéki orvostan; naponkint, csütörtököt kivéve. *Dr. Ajtai Sándor* ny. r. tanár.

**Szentükérszet elmélete*; csütörtökön. *Dr. Schulek Vilmos* ny. r. tanár.

**A tüdőbántalmak kórszövettana*; vasárnap. *Dr. Bakody Tivadar* ny. rk. tanár.

A történelemelőtti emberről; szerdán. *Dr. Török Aurél* ny. r. tanár.
Kritikai és irodalomtörténeti dolgozatok szombaton. *Dr. Gyulai Pál* ny. r. tanár.
Ó-szláv nyelvetan; hétfőn és szombaton. *Dr. Ásbóth Oszkár* helyettes tanár.
Orosz olcsmányok, haladottabbak számára; csütörtökön. *Ugyanazon tanár*.
***Parlamenti gyorsírás*; vasárnap. *Balog Andor* m. tanító.

Ethika (bölcsészeti erkölcesstan); hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön. *Dr. Medveczky Frigyes* ny. rk. tanár.
Ethika (bölcsészeti erkölcesstan); hétfőn, kedden, pénteken és szombaton. *Dr. Kármán Mór* m. tanár.
Az ember tragédiája és Faust; szombaton. *Dr. Alexander Bernát* m. tanár.
Az ötvösség története; szerdán és pénteken. *Dr. Pulszky Károly* m. tanár.
Ásványtan; kedden, szerdán és pénteken. *Dr. Szabó József* ny. r. tanár.
Az ásványtan elemei, a gyógyszerészet számára; hétfőn, csütörtökön és szombaton. *Ugyanazon tanár*.

Lutá- orák	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
2-3		
12- 13		
-3	<p><i>Alaphittan</i>; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton. <i>Dr. Bita Dezső</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Egyháztörténelem Krisztus születésétől VII. Gergely pápa koráig</i>; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton. <i>Dr. Rapaics Raymond</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Arab nyelvtan</i>; hétfőn és szerdán. <i>Dr. Kanyurszky György</i> ny. rk. tanár.</p>	<p><i>Észjogi előtanok</i>; kedden és pénteken. <i>Dr. Csarada János</i> magántanár.</p>

Az orvostudományi karban.

Tájéboncztan; hétfőn és szerdán *Dr. Lenhossék József* ny. r. tanár.

***Az ivarszervek szorosabb boncztani viszonyai*; pénteken. *Ugyanazon tanár.*

Tájéboncztan; szerdán és pénteken. *Dr. Mihálkovic Géza* ny. r. tanár.

Gyakorlati kórboncztan; csütörtökön, pénteken és szombaton. *Dr. Scheuthauer Gusztáv* ny. r. tanár.

Elméleti s gyakorlati fülgyógyászat; hétfőn és szerdán. *Dr. Lichtenberg Kornél* m. tanár.

Bevezetés az orvosi tudományokba sept. 1-től 14-ig bezárólag; naponkint, szombatot kivéve. *Dr. Scheuthauer Gusztáv* ny. r. tanár.

Elméleti kórszövettan; kedden. *Ugyanazon tanár.*

A bölcsészettudományi karban.

Aristoteles „A lélekről“ cz. művének olvasása; szerdán. *Dr. Bánóczi József* m. tanár.

A hazai culturtörténelem 1301—1526; csütörtökön. *Dr. Kerékgyártó Árpád* ny. r. tanár.

Magyarország történelméből a XIX. században 1848-ig; hétfőn, kedden, szerdán és pénteken. *Ugyanazon tanár.*

A keresztény műarchaeologia encyclopaediája; pénteken. *Dr. Czobor Béla* m. tanár.

Plátón „Somposion“ -jának magyarázata; kedden és pénteken. *Dr. Pásztor Aurél* magántanár.

Theokritos válogatott idylljei; szerdán. *Ugyanazon tanár.*

A differenciális egyenletek elmélete; hétfőn, szerdán és pénteken. *Dr. Farkas Gyula* m. tanár.

Délszibíriai török tájbeszédék; hétfőn, kedden és csütörtökön. *Dr. Vámbéry Ármin* ny. r. tanár.

Ugor nyelvek ismertetése; kedden és pénteken. *Dr. Budenz József* ny. r. tanár

Conversatorium a magyar-ugor összehasonlító nyelvészetből; szerdán. *Ugyanazon tanár.*

Elméleti és gyakorlati francia nyelvtan kezdők számára; hétfőn és szerdán. *Rákósy Sándor* ny. rk. tanár.

Francia nyelvtan, haladottabbak számára; kedden. *Ugyanazon tanár.*

Francia irodalom köréből; pénteken *Ugyanazon tanár.*

Francia művek fordítása; szombaton *Ugyanazon tanár.*

Bevezetés a nyelvtudományba; hétfőn. *Dr. Mayr Aurél* ny. rk. tanár.

Elutá- órák	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
2-3		
1/24		
2-4		
23- 1/24		
23- 1/25		<i>Közegészségügytan; csütörtökön. Dr. Fodor József</i> orvoskari ny. r. tanár.
3-4	<p><i>Az ágazatos hittan első része; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton. Dr. Stanczel Ferencz</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Az egyház alkotmánya és viszonya az államhoz; hétfőn, szerdán és pénteken. Dr. Aschenbrier Antal</i> ny. r. tanár.</p>	<p><i>Magyarország statistikája; naponkint, csütörtök kivételével. Dr. Dobránszky Péter</i> m. tanár.</p> <p><i>Kereskedelmi jog; naponkint, csütörtök kivételével. Dr. Neumann Armin</i> m. tanár.</p>

Az orvostudományi karban.

A bölcsészettudományi karban.

Fejldéstani; szombaton. *Dr. Mihálkovies Géza* ny. r. tanár.

Az elmebetegségek kór- és gyógytana; csütörtökön. *Dr. Laufenauer Károly* ny. r. tanár.

Tüpszerek egészségtani vizsgálata; hétfőn. *Dr. Fodor József* ny. r. tanár.

Gyakorlati bevezetés egészségtani vizsgálatokba; kedden és pénteken. *Ugyanazon tanár.*

Egészségtani kirándulások; szombaton. *Ugyanazon tanár.*

Általános kórtan; csütörtökön. *Dr. Högyes Endre* ny. r. tanár.

Elméleti kórboncztan; naponkint, szombatot kivéve. *Dr. Scheuthauer Gusztáv* ny. r. tanár.

Általános kórtan; hétfőn, kedden és szerdán. *Dr. Högyes Endre* ny. r. tanár.

Gyermekgyógyászat; naponkint, csütörtököt kivéve. *Dr. Bókai János* ny. r. tanár.

Szanszkrit nyelvtan; csütörtökön. *Ugyanazon tanár.*

Arab olvasmány; szerdán és pénteken. *Dr. Goldzieher Ignác* m. tanár.

Finn nyelvtan; hétfőn, csütörtökön és szombaton. *Dr. Szinnyi József* magántanár.

Angol nyelv (németül vagy francziául); kedden és csütörtökön. *Dr. Lewis Lajos* m. tanító.

***Angol nyelv és irodalom*; kezdők számára; hétfőn, szerdán és pénteken. *Egan James* m. tanító.

***Angol irodalom*, haladottabbak számára; kedden, csütörtökön és szombaton. *Ugyanazon tanító.*

Mikroskopi növénytani gyakorlatok, kezdők számára; hétfőn, kedden és szerdán. *Dr. Jurányi Lajos* ny. r. tanár.

Mikroskopi növénytani gyakorlatok, haladottabbak számára; csütörtökön, és pénteken. *Ugyanazon tanár.*

Szemlék a műtörténelemből; szombaton. *Dr. Henszmann Imre* ny. r. tanár.

A magyar történelem kulfői a XVI. században; csütörtökön. *Dr. Kerékgyártó Árpád* ny. r. tanár.

Magyar oklevéltan; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton. *Dr. Horvát Árpád* ny. r. tanár.

**Magyar jogtörténelmi bevezetés az oklevéltani előadásokhoz*; kedden. *Ugyanazon tanár.*

Délutáni órák.	A hittudományi karban	A jog- és államtudományi karban.
----------------	-----------------------	----------------------------------

3-4		
-----	--	--

3-5		
-----	--	--

3-6		
-----	--	--

Az orvostudományi karban.

Poliklinikumi előadások a gyermekgyógyászatból; kedden, csütörtökön és szombaton. *Dr. Faludi Géza* m. tanár.

A bölcsészettudományi karban.

A Hunyadiak kora; hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön. *Dr. Szalay József* m. tanár.

Assyria és Babylonia története; szerdán és szombaton. *Dr. Fröhlich Róbert* m. tanár.

Magyarország XVIII. századi történelmének kútjói; szombaton. *Dr. Szentkláray Jenő* m. tanár.

Cicero pro Milone cz. beszéde; előadási nyelv a latin; kedden és szombaton. *Dr. Kassai Gusztáv* m. tanár.

Ásványtan; csütörtökön. *Dr. Szabó József* ny. r. tanár.

Az ásványtan elemei; gyógyszerészek számára; kedden és pénteken. *Ugyanazon tanár.*

Analytikai mechanika, gyakorlatokkal; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken. *Dr. Fröhlich Izor* ny. rk. tanár.

Török-tatár nyelv; hétfőn, kedden és csütörtökön. *Dr. Vámbéry Ármin* ny. r. tanár.

**Szaadi Gulisztanja* (persa olvasmány); szerdán és szombaton. *U. a. tanár.*

Az ugor nyelvek összehasonlító alaktana: Igeragozás; szerdán és pénteken. *Dr. Budenz József* ny. r. tanár.

**A magyar nyelv viszonya a török nyelvekhez*; kedden. *Ugyanazon tanár.*

Az olasz nyelv elméletileg és gyakorlatilag; szerdán, pénteken és szombaton. *Messi Antal* ny. rk. tanár.

Ugo Foscolo műveinek fejtegetése; kedden. *Ugyanazon tanár.*

**Studi sulle poesie antiche e moderne*; csütörtökön. *Ugyanazon tanár.*

Indgerman hangtan; hétfőn és csütörtökön. *Dr. Mayr Aurél* ny. rk. tanár.

A Kalevala; hétfőn. *Dr. Szinnyei József* magántanár.

Angol irodalom (francziául); kedden és csütörtökön. *Dr. Lewys Lajos* magántanító.

Szövektan; kedden. *Dr. Margó Tivadar* bölcsészeti ny. r. tanár.

Afrika az ó-korban; szombaton. *Dr. Heinrich Alajos* m. tanár.

Magyar stílygyakorlatok; hétfőn. *Dr. Beöthy Zsolt* helyettes tanár.

Állattani dolgozatok és vizsgálatok, haladottabbak számára; szerdán, csütörtökön és pénteken. *Dr. Margó Tivadar* ny. r. tanár vezetése alatt.

Éltatási órák.	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
4—5		<p><i>Magyar közjog</i>; pénteken és szombaton. <i>Dr. Kautz Gyula</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Magyar közigazgatási jog</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Lechner Ágost</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Államszámviteltan</i>; hétfőn és szerdán. <i>Kastowszky János</i> magántanár.</p>
4—6		<p><i>Az államszámviteltan</i>; kedden és pénteken. <i>Dr. Bochkor Károly</i> ny. rk. tanár.</p> <p><i>Politikai számtan</i>; csütörtökön. <i>Ugyanazon tanár.</i></p> <p><i>Államszámviteltan</i>; szombaton. <i>Kastowszky János</i> magántanár.</p>
5—6		<p><i>Perenkivüli eljárás</i>; szerdán és szombaton. <i>Dr. Herczegh Mihály</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Jogbölcsészet története</i>; kedden, szerdán és csütörtökön. <i>Dr. Pulszky Ágost</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Büntetőjog</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Fayer László</i> magántanár.</p> <p><i>Az esküdszékről</i>; csütörtökön. <i>Ugyanazon tanár.</i></p>

Az orvostudományi karban.

Fülgyógyászat; kedden. *Dr. Böke Gyula* ny. rk. tanár.
Törvénytudományi lélektan; szombaton. *Dr. Laufenauer Károly* ny. rk. tanár.
A gyermekhalandóság statistikájáról; szombaton. *Dr. Szalárdi Mór* m. tanár.

Szövet-tani gyakorlatok; hétfőn és kedden. *Dr. Margó Tivadar* bölcsészeti tanár.
Hasonszenvészet. Különös kör- és gyógytan, s kórodai előadások; naponként, szombatot kivéve. *Dr. Bakody Tivadar* ny. rk. tanár.

Szülészeti műtéttan; pénteken. *Dr. Kéz-márszky Tivadar* ny. r. tanár.
Az ókori orvostudomány történetéből; hétfőn és pénteken. *Dr. Purjesz Zsigmond* magántanár.
Idegkörtan; kedden, csütörtökön és szombaton. *Dr. Takács Endre* magántanár.
Környvi idegek bántalmai; szerdán. *Ugyanazon magántanár.*

A bölcsészettudományi karban.

Bölcsészeti erkölestan; hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken. *Dr. Horváth Cyrill* ny. r. tanár.
Általános paedagogia; szerdán és szombaton. *Dr. Kármán Mór* m. tanár.
Az egyetemes összehasonlító földrajzból; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken. *Dr. Hunfalvy János* ny. r. tanár.
**Physikai mértékrendszerek*; kedden. *Dr. Fröhlich Izor* ny. rk. tanár.
Arab olvasmányok; hétfőn, kedden, csütörtökön. *Dr. Hatala Péter* ny. r. tanár.
Illosvai Selymes Péter és a Toldi-monda; kedden és szerdán. *Dr. Gyulai Pál* ny. r. tanár.
B. Eötvös regényei; csütörtökön és pénteken. *Ugyanazon tanár.*
A román nyelv hangtani szabályai; hétfőn, szerdán és pénteken. *Román Sándor* ny. r. tanár.
Román szóképés; kedden. *Ugyanazon tanár.*
A XVI-ik századbeli román írók s műveik ismertetése; csütörtökön és szombaton. *Ugyanazon tanár.*
**Conversatorium a XII. római törvénytáblákban foglalt nyelvrégiségek, népszokások és babonáshit felett*; pénteken. *Ugyanazon tanár.*
A nyelv mivoltáról való nézetek irodalmunkban; hétfőn. *Bodnár Zsigmond* m. tanár.

Állatbonczati gyakorlatok, kezdők számára; szerdán, csütörtökön és pénteken. *Dr. Margó Tivadar* ny. r. tanár vezetésével.
Gyakorlatok a physikai laboratoriumban; szombaton. *Dr. báró Eötvös Loránd* ny. r., és *Dr. Fröhlich Izor* ny. rk. tanárok.

Michel Angelo: a fenség a művészetben; szerdán. *Dr. Beöthy Zsolt* helyettes tanár.
Tapasztalati lélektan; hétfőn és szerdán. *Dr. Bihari Péter* magántanár.
A hazai kulturtörténelem 1301—1526; kedden, szerdán és pénteken. *Dr. Kerékgyártó Árpád* ny. r. tanár.

Délutá- l órák.	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
5—6		
5—1/27		<i>Hazai bányajog; kedden és pénteken. Dr. Wenzel Gusztáv ny. r. tanár.</i>
5—7		
6—7		
6—8		
Később meghatározandó időben.		<p><i>A tétéles európai nemzetközi jog; hetenkint 3 óra. Dr. Csarada János magántanár.</i></p> <p><i>Magyar magánjog; hetenkint 5 óra. Dr. Daempf Sándor magántanár.</i></p> <p><i>Protestans egyházi jog; hetenkint 3 óra. Dr. Kováts Gyula magántanár.</i></p> <p><i>A házasságkötések jogi története Magyarországon; hetenkint 2 óra. Ugyanazon tanár.</i></p> <p><i>Magyar magánjog; hetenkint 5 óra. Dr. Dell' Adami Rezső magántanár.</i></p>

Az orvostudományi karban.

Egyetemes fogtan és foggyógyászat; hétfőn, szerdán és pénteken. Dr. Iszlay József magántanár.

Sebészeti műtétan; hétfőn és szerdán. Dr. Kovács József ny. r. tanár.

Élet- és körvegytan; szerdán és csütörtökön. Dr. Plósz Pál ny. r. tanár.

Fogászat, elméletileg; kedden. Dr. Árkövi József magántanár.

Fogászat, gyakorlatilag; csütörtökön és szombaton. Ugyanazon magántanár.

Hugyvizsgálat; pénteken. Dr. Plósz Pál ny. r. tanár.

Sebészeti műtétan; hétfőn, szerdán és pénteken. Dr. Verebélyi László m. tanár.

Szülészeti műtétan; szerdán. Dr. Liebmann Mór m. tanár.

Elméleti kórszövegtan; heti 3 óra. Dr. Scheuthauer Gusztáv ny. r. tanár.

Szövegtan; heti 3 óra. Dr. Thanhoffer Lajos ny. rk. tanár.

Az ásványvizekről általában és a gyakorlatilag leginkább használt gyógyvizekről; heti 2 óra. Dr. Hasenföld Manó m. tanár.

A látszerv kórbonczana; heti 2 óra. Dr. Goldzicher Vilmos magántanár.

Szülészeti műtétan; heti 2 óra. Dr. Neumann Jakab magántanár.

A bölcsészettudományi karban.

Az olasz festészeti iskola legnagyobb három mestere; pénteken. Dr. Henszmann Imre ny. r. tanár.

Az észlelés hibáiról és azok kiegyenlítéséről; hétfőn, szerdán és pénteken. Dr. Gruber Lajos magántanár.

A magyar Nagy-Alföld növényföldrajza, mutatóványokkal, szerdán. Dr. Borbás Vincze m. tanár.

Arab nyelvtan; hétfőn, kedden és csütörtökön. Dr. Hatala Péter ny. r. tanár.

Általános növénytan; csütörtökön és pénteken. Dr. Jurányi Lajos ny. r. tanár.

Kutatói dolgozatok; csütörtökön. Dr. Marczali Henrik m. tanár.

Dante Divina Commediájából: „A pokol”, kedden. Dr. Szász Károly m. tanár.

A metaphysikai rendszerek psychologicuma; szerdán. Dr. Bihari Péter magántanár.

Az olasz festészeti iskola legnagyobb három mestere; csütörtökön. Dr. Henszmann Imre ny. r. tanár.

Magyar gyorsírás; szerdán és szombaton. Balogh Andor m. tanító.

**Philosophiai Seminarium; hetenkint két óra. Dr. Medveczky Frigyes ny. rk. tanár.*

A római katakombák műemlékei; hetenkint egy óra. Dr. Czobor Béla magántanár.

Lángkísérleti gyakorlatok, hetenkint 4 óra, külön megállapodás szerint. Dr. Szabó József ny. r. tanár.

Délután- nőrák.	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
Később meghatározandó időben		
Egész napon át.		

Az orvostudományi karban.

A bölcsészettudományi karban.

Haladottabbak foglalkozása az ásvány- és kőzettani intézetben, hetenkint 6 óra, külön meghatározva. Ugyanazon tanár.

**Haladottabbak foglalkozása a növénytan intézetben; külön meghatározandó napokon és órákban. Dr. Jurányi Lajos ny. r. tanár.*

Gyakorlatok a fizikai laboratóriumban, az egyes résztvevőkre nézve külön megállapítandó félnapokon. Dr. báró Eötvös Loránd ny. rendes, és Dr. Fröhlich Izor ny. rk. tanár.

Gyakorlati anthropométria; később meghatározandó napokon és órákban. Dr. Török Aurél ny. r. tanár.

Irodalomtörténeti gyakorlatok; később meghatározandó napokon és órákban. Dr. Heinrich Gusztáv ny. r. tanár.

Gyakorlati boncztan; naponkint, szombatot kivéve. Dr. Lenhossék József ny. r. tanár.

Gyakorlati boncztan; naponkint, vasárnapot kivéve. Dr. Mihalkovics Géza ny. r. tanár.

Élettani és szövettani gyakorlatok, előhaladottak számára. Dr. Jendrássik Jenő ny. r. tanár.

Gyógyszerismereti gyakorlatok; naponkint. Dr. Balogh Kálmán ny. r. tanár.

Kórszövettani gyakorlatok; déli 12—2 órai időt, továbbá vásár- és ünnepnapokat kivéve, naponkint. Dr. Scheuthauer Gusztáv ny. r. tanár.

***Dolgozabeli munkálatok; naponkint. Dr. Fodor József ny. r. tanár.*

**Szülészeti policlinicum; naponkint. Dr. Tauffer Vilmos ny. r. tanár.*

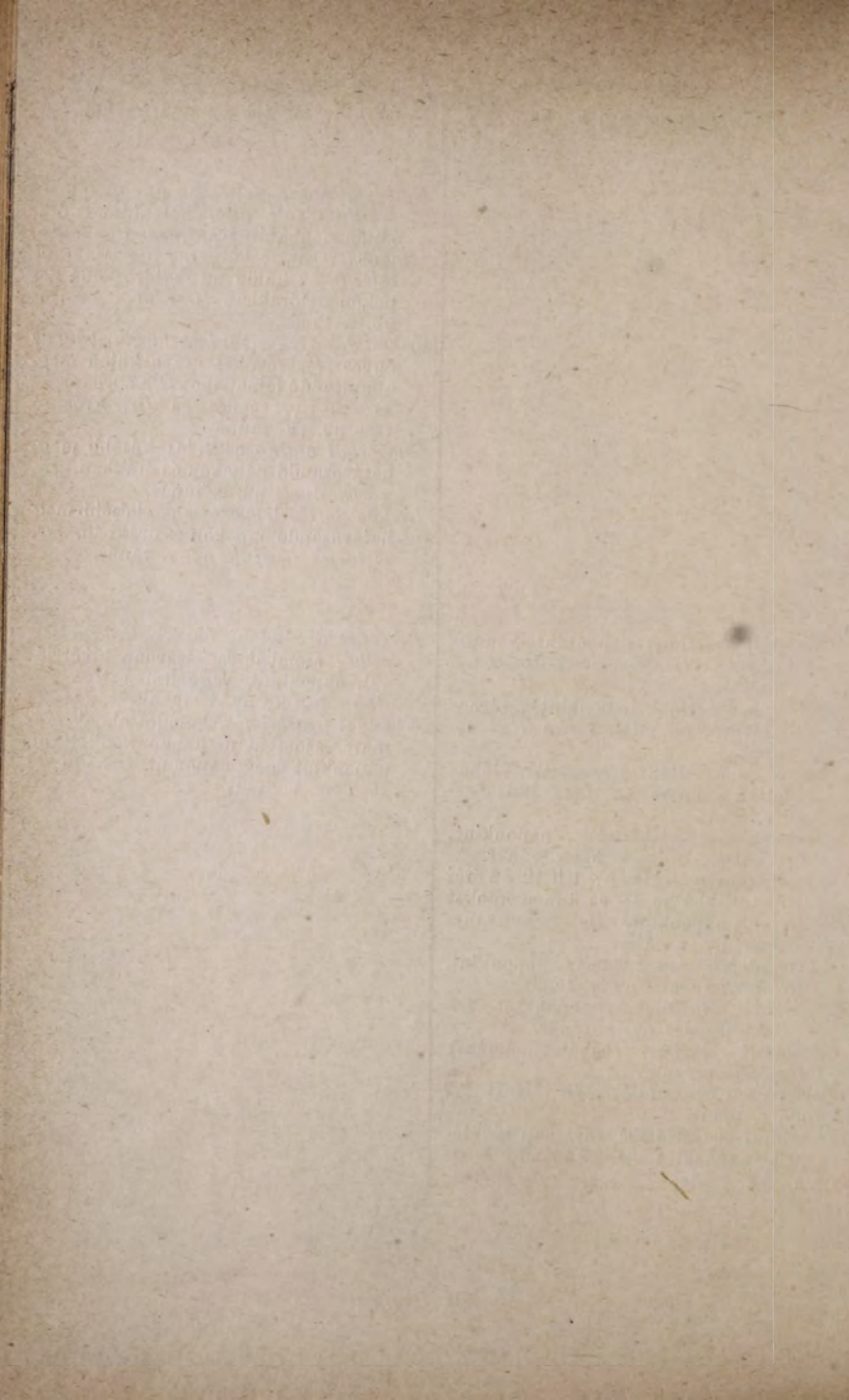
Gyakorlati szüléset (bábák számára). Ugyanazon tanár.

Dolgozabeli gyakorlatok. Dr. Plász Pál ny. r. tanár.

Szövettani gyakorlatok; vasárnap kivételével, naponkint. Dr. Thanhoffer Lajos ny. rk. tanár.

Bevezetés a vegytani buvárkodás módszereibe; szombat és vasárnap kivételével, naponkint reggeltől estig. Dr. Than Károly ny. r. tanár.

Vegytani gyakorlatok, haladottabbak számára, szombat és ünnep kivételével, naponkint egész napon át. Dr. Lengyel Béla ny. r. tanár.

A BUDAPESTI KIRÁLYI MAGYAR

TUDOMÁNY-EGYETEM TANRENDE

AZ MDCCCLXXXIII—LXXXIV. TANÉV

MÁSODIK FELÉRE.

BUDAPEST,

NYOMATOTT A MAGYAR KIRÁLYI EGYETEMI KÖNYVNYOMDÁBAN.

—
1883.

Előadási nyelv.

A hittudományi karban *minden* előadás *latin* nyelven tartatik.

A három világi karban *minden* előadás *magyarul* tartatik; a hol *más* nyelven is, ez a maga helyén külön ki van téve.

Tandijra vonatkozó jelek.

*Ingyenes előadások, melyekért tanpénz nem fizettetik.

**Előadások, melyekért a rendesnél magasabb tandíj fizettetik.

A magántanárok és magántanítók előadásaira a tanpénzmentesség nem alkalmazható, csak ha ez az illető helyen ki van téve.

Hol jel kitéve nincs, az előadásoktól egyszerű tandíj szedetik, hetenkint 1 óráért 1 frt 5 kr. félévre.

Az orvosi karban a szülésznői tanfolyam díjmentes.

Az egyetemi könyvtár a folyó félévben ápril hóig köznapokon d. u. 3—8-ig, azontúl pedig d. u. 3—7-ig, d. e. 9—12-ig van nyitva. A könyvtár használatára vonatkozó utasítás a könyvtári olvasó-teremben tekinthető meg.

I. Hittudományi kar.

Alaphittan folytatása a keresztény vallás isteni eredetéről, az egyhásról és a hitszabályról; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. 8—9-ig, és keddet kivéve, ugyanazon napokon d. u. 2—3-ig. *Dr. Bitó Dezső* ny. r. tanár. II. sz. tanterem.

Ó-szövetségi történet-ítészeti s régiségtani tanulmányok folytatása, egybekötve a szentírás vitásabb helyeinek fejtegetésével, nemkülönben úgy általános, mint különös bevezetésekkel a szentiratokba; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. 9—10-ig. *Dr. Berger Ev. János* ny. r. tanár. II. sz. tanterem.

Héber syntaxis, elméletileg és gyakorlatilag; ezután

Bibliai értelmezéstan, különös tekintettel az ó-szövetségi szentiratokra
Ennek befejezése után:

A bölcselmi és látnoki könyvekből kiszemelt szakaszok magyarázata folytonos tekintettel az eredeti szövegre; továbbá

Szentírási enantiophaniák a történeti és látnoki könyvekből kiszemelt példákban; végre

Szövegkritikai gyakorlatok; hétfőn és pénteken d. e. 10—11-ig, és kedden d. e. 10—12-ig. *Ugyanazon tanár.* II. sz. tanterem.

Jézus nyilvános életéből kiszemelt részek értelmezése a négy evangéliumból, a görög szöveg nyomán; ezután

Sz. Pál apostol a korinthusiakhoz intézett első levelének fejtegetése ugyancsak a görög szövegből; csütörtök kivételével, naponkint d. e. 9—10-ig. *Dr. Bognár István* ny. r. tanár. I. sz. tanterem.

Bevezetés az új-szövetségi szentiratokba, folytatólag; szerdán, pénteken és szombaton d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.*

Az új-szövetségi apokryph könyvekről; hétfőn d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.*

Az ágazatos hittan folytatása a Megváltó műveiről, a malasztról, a szentségekről és a négy utolsó dolgokról; hétfőn, kedden, szer-

dán, pénteken és szombaton d. e. 8—9-ig, és d. u. 3—4-ig, keddet kivéve, ugyanazon napokon. *Dr. Stanczel Ferencz* ny. r. tanár. I. sz. tanterem.

Egyháztörténelem VII. Gergely pápa idejétől a legújabb korig; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. 8—9-ig, és keddet kivéve, ugyanazon napokon d. u. 2—3-ig. *Dr. Rapaics Raymond* ny. r. tanár. III. sz. tanterem.

Keresztény kath. erkölcsstan folytatása; az erényekről, erényes életről és ennek eszközeiről; hétfőn, szerdán és pénteken d. e. 9—10-ig; kedden és szombaton d. e. 9—11-ig, hétfőn és szerdán d. e. 11—12-ig. *Dr. Breznay Béla* ny. r. tanár. III. sz. tanterem.

Házasságjog; naponkint, csütörtök kivételével d. e. 8—9-ig, kedden azonfelül d. e. 10—11-ig. *Dr. Aschenbrier Antal* ny. r. tanár. IV. sz. tanterem.

Egyházi törvénykezés és büntetőjog; hétfőn és pénteken d. u. 3—4-ig. *Ugyanaz.* IV. sz. tanterem.

Egyházi vagyonjog; szerdán d. u. 3—4-ig. *Ugyanaz.* IV. sz. tanterem.

Lelkipásztorságtan folytatása; a lelkipásztornak papi és egyházközség igazgatói tisztjeiről; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton d. e. 9—11-ig, és kedden d. e. 9—10-ig. *Dr. Klinger István* ny. r. tanár. IV. sz. tanterem.

Arab nyelvtan, szövegelemzéssel és tárgyi magyarázattal; hétfőn d. u. 2—3-ig, kedden d. e. 10—11-ig, szerdán d. u. 2—3-ig. *Dr. Kanyurszky György* ny. rk. tanár I. sz. tanterem.

Szjr és chald nyelvtan, szövegelemzéssel és tárgyi magyarázattal; hétfőn d. e. 11—12-ig, szerdán 10—12-ig. *Ugyanaz.* II. sz. tanterem.

II. Jog- és államtudományi kar.

Magyar magánjog. (Különös rész); naponkint csütörtök kivételével d. e. 11—12-ig. *Dr. Wenzel Gusztáv* ny. r. tanár. VIII. sz. tanterem.

Egyetemes európai jogtörténet, különös tekintettel Magyarországra. A XIII. század végétől napjainkig; naponkint csütörtök kivételével d. e. 10—11-ig. *Ugyanaz.* VIII. sz. tanterem.

Magyar vasuti jog; kedden és pénteken d. u. 5—6-ig. *Ugyanaz.* VIII. sz. tanterem.

- Felvittelek*, jelesül kormányzati; naponkint csütörtök kivételével d. e. 9—10-ig. *Dr. Kautz Gyula* ny. r. tanár. VI. sz. tanterem.
- Nemzetgazdaságtan*, jelesül a különös vagy gyakorlati rész; naponkint csütörtök kivételével, d. e. 8—9-ig. *Ugyanaz.* VI. sz. tanterem.
- Egyházjog*, tekintettel Magyarország egyházi viszonyaira; naponkint csütörtök kivételével d. e. 8—9-ig. *Dr. Cherny József* ny. r. tanár. VII. sz. tanterem.
- Hűbérjog*; hétfőn és kedden d. u. 3—4-ig. *Ugyanaz.* IV. számú tanteremben.
- Római magánjog* (folytatás); hetenkint 8 órában: hétfőn, kedden, szerdán és pénteken d. e. 9—10-ig és 11—12-ig. *Dr. Hoffmann Pál* ny. r. tanár. II. sz. tanterem.
- Pénzügytan*; naponkint szerda és szombat kivételével d. e. 7—8-ig. *Dr. Kerkapoly Károly* ny. r. tanár. VII. sz. tanterem.
- Gazdasági politika*; szerdán és szombaton. d. e. 7—8-ig. *Ugyanaz.* VII. sz. tanterem.
- Magyar közigazgatási jog.* (Folytatás). Belügyi és közgazdasági igazgatás. Hetenkint 4 óra: hétfőn, kedden, szerdán és pénteken d. e. 10—11-ig. *Dr. Lechner Ágost* ny. r. tanár. VII. sz. tanterem.
- Magyar pénzügyi igazgatási jog vázlat.* Hetenkint 4 óra: hétfőn, kedden, szerdán és pénteken d. u. 4—5-ig. *Ugyanaz.* II. sz. tanterem.
- * *A végrehajtó hatalomról a magyar közjog szerint*; szombaton d. u. 4—5-ig. *Ugyanaz.* IV. sz. tanterem.
- Europai nemzetközi jog*; hétfőn, szerdán és pénteken d. e. 11—12-ig. *Dr. Apáthy István* ny. r. tanár. V. sz. tanterem.
- Kereskedelmi jog* (kereskedelmi ügyletek); naponkint csütörtök kivételével, d. e. 9—10-ig. *Ugyanaz.* V. sz. tanterem.
- Magyar csődjog*; kedden és szombaton d. e. 11—12-ig. *Ugyanaz.* V. sz. tanterem.
- Egyetemes europai jogtörténet*, tekintettel Magyarországra (folytatás) naponkint csütörtök kivételével d. e. 10—11-ig. *Dr. Hajnik Imr* ny. r. tanár. II. sz. tanterem.
- A magyar alkotmány története az Árpádok és a vegyes házakbeli királyok korszakában*; hétfőn, kedden, pénteken és szombaton d. e.

- Büntetőjog* (folytatás); naponkint csütörtök kivételével d. e. 8—9-ig.
Dr. Schmierer Aladár ny. r. tanár. III. sz. tanterem.
- Jogbölcészet* (folytatás); naponkint csütörtök kivételével d. e. 9—10-ig. *Ugyanaz.* III. sz. tanterem.
- Magyar polgári törvénykezési rendtartás.* (Bizonyítás. Birói határozatok. Perorvoslatok. Végrehajtás. Különlegesen szabályozott eljárási módok.) Az urbéri eljárás. Hetenkint 5 óra: naponkint csütörtök kivételével, d. e. 7—8-ig. *Dr. Herczegh Mihály* ny. r. tanár. VI. sz. tanterem.
- Magyar magánjog.* (Különös rész: Dologi, kötelmi, családi és örökéleti jog.) Hetenkint 5 óra: naponkint csütörtök kivételével d. e. 11—12-ig. *Ugyanaz.* VI. sz. tanterem.
- Telekkönyvi rendtartás* Magyarországon és Erdélyben; hetenkint 2 óra: szerdán és szombaton d. u. 5—6-ig. *Ugyanaz.* VI. sz. tanterem.
- Ausztriai általános magánjog* (folytatás); naponkint csütörtök kivételével d. e. 10—11-ig. *Dr. Sággy Gyula* ny. r. tanár. VII. sz. tanterem.
- Egyházjog*, különös tekintettel hazánk egyházi viszonyaira (folytatás); naponkint csütörtök kivételével d. e. 8—9-ig. *Ugyanaz.* VIII. sz. tanterem.
- Büntetőjog* (anyagi rész folytatása: eljárás); naponkint csütörtök kivételével d. e. 8—9-ig. *Dr. Szilágyi Dezső* ny. r. tanár. IV. sz. tanterem.
- Politika* (kormányzati politika és összehasonlító közigazgatási jog); naponkint csütörtök kivételével d. e. 9—10-ig. *Ugyanaz.* IV. sz. tanterem.
- Jogbölcészet*; naponkint szombat kivételével d. e. 9—10-ig. *Dr. Pulszky Ágost* ny. r. tanár. VIII. sz. tanterem.
- Római magánjog.* Hetenkint 8 óra: hétfőn, kedden, szerdán és pénteken d. e. 9—10-ig és 11—12-ig. *Dr. Vecsey Tamás* ny. r. tanár. VII. sz. tanterem.
- Pandekta-practicum.* Hetenkint 2 óra: szombaton d. e. 9—10-ig és 11—12-ig. *Ugyanaz.* VII. sz. tanterem.
- Magyar polgári törvénykezési jog* (folytatás); naponkint csütörtök kivételével d. e. 7—8-ig. *Dr. Plósz Sándor* ny. r. tanár. VIII. sz. tanterem.
- Kereskedelmi jog* (folytatás); naponkint csütörtök kivételével d. e. 9—10-ig. *Ugyanaz.* V. sz. bölcsészeti tanterem.

- Közgazdaságtan*; naponkint csütörtök kivételével d. e. 8—9-ig. *Dr. Láng Lajos* ny. r. tanár. V. sz. tanterem.
- Az európai államok statistikája*; pénteken és szombaton d. u. 3—4-ig. *Ugyanaz.* V. sz. tanterem.
- Ausztriai általános polgári magánjog* (különösen öröklési és kötelmi jog); naponkint csütörtök kivételével d. e. 10—11-ig. *Dr. Antal Gyula* ny. rk. tanár. III. sz. tanterem.
- Egyházjog* (különösen a házassági jog); hetenkint 5 óra: hétfő, kedd, szerda d. u. 3—4-ig és csütörtökön d. e. 8—10-ig. *Ugyanaz.* II. sz. tanterem.
- Allamszámviteltan* (folytatás), tekintettel a magyar törvényhatósági és községi életre; kedden és pénteken d. u. 4—6-ig. *Dr. Bochkor Károly* ny. rk. tanár. V. sz. tanterem.
- Politikai számtan* (folytatás), tekintettel az állami számvitelre; csütörtökön d. u. 4—6-ig. *Ugyanaz.* V. sz. tanterem.
- Magyarország statistikája*, különös tekintettel a közgazdasági és közművelődési viszonyokra; hétfőn, kedden, pénteken, szombaton d. e. 11—12-ig. *Dr. Földes Béla* ny. rk. tanár. IV. sz. tanterem.
- Pénzügytan*; hétfőn, kedden, pénteken, szombaton d. e. 10—11-ig. *Ugyanaz.* V. sz. tanterem.
- Magyarország statistikája*; naponkint csütörtök kivételével d. u. 3—4-ig. *Dr. Dobránszky Péter* m. tanár. VII. sz. tanterem.
- Római örökjog*: Institutiók és Pandekták szerint; hétfőn, szerdán, pénteken d. u. 2—3-ig. *Dr. Takács Lajos* m. tanár. VI. sz. tanterem.
- Magyar közigazgatási jog*; naponkint csütörtök kivételével d. u. 2—3-ig. *Dr. Havas Sándor* m. tanár. VIII. sz. tanterem.
- Verbőczy Tripartitumának ismertetése és magyarázata*; csütörtökön d. e. 7—8-ig. *Dr. Csiky Kálmán* m. tanár. II. sz. tanterem.
- Az esküdtszékről*; szombaton d. u. 5—6-ig. *Dr. Fayer László* m. tanár. V. sz. tanterem.
- Büntetőjogi gyakorlatok*; pénteken d. u. 5—6-ig. *Ugyanaz.* V. sz. tanterem.
- Szövetséges államalakulatok. II. Uniók.* Az osztrák-magyar monarchia közjogi természete; csütörtökön d. e. 10—12-ig. *Dr. Láncoz Gyula* m. tanár. VIII. sz. tanterem.
- Az európai nemzetközi jog történeti szempontból*; hétfő, kedd, szerda d. e. 11—12-ig. *Dr. Csarada János* m. tanár. III. sz. tanterem.
- A congressusokról*; hétfőn d. u. 3—4-ig. *Ugyanaz.* III. sz. tanterem.
- A telekkönyvi és jelzálogi hitelintézmények* Európa több államában. Hetenkint 1 óra: pénteken d. u. 3—4-ig. *Dr. Csillag Gyula* m. tanár. VI. sz. tanterem.

A Statistika és Demologia (népesedésitan) elmélete; csütörtökön d. e. 11—12-ig. *Kőrösi József* m. tanár. III. sz. tanterem.

Az egyházhivatalok, kiváló tekintettel azok betöltésére s különösen hazánkban; csütörtökön d. e. 8—10-ig. *Dr. Melichár Kálmán* m. tanár. III. sz. tanterem.

Kereskedelmi jog (folytatás). Hetenkint 4-szer: hétfőn, kedden, szerdán és pénteken d. u. 2—3-ig. *Dr. Neumann Ármin* m. tanár. V. sz. tanterem.

Magyar magánjog; naponkint csütörtök kivételével d. e. 10—11-ig. *Dr. Dell'Adami Rezső* magántanár. VI. sz. tanterem.

Törvényszéki orvostan; csütörtökön d. e. 9—11-ig. *Dr. Schmidt György* magántanár. IV. sz. tanterem.

Törvényszéki lélektan, különös tekintettel az elmebetegségekre; csütörtökön d. u. 4—6-ig. *Dr. Niedermann Gyula* m. tanár. Az országos tébolydában. Lipótmezőn.

Jegyzet. A tanpénzmentesség a magántanári előadásokra is érvényes.

III. Orvos-sebészettudományi kar.

I. Orvos-sebészeti tanfolyam.

Leíró boncztan (zsigertan, edény- és idegtan); hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 10—11-ig. (Mária-utca, boncztani épületben.) *Dr. Lenhossék József* ny. r. tanár.

Tájboncztan; hétfőn és kedden d. u. $\frac{1}{2}$ 2—3-ig. (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

***A középponti idegrendszer finomabb szervezete*; pénteken d. u. $\frac{1}{2}$ 2—3-ig (heti két órai díj). (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

Gyakorlati boncztan; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken egész napon át (öt órai díj). (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

Leíró boncztan (második rész); hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 10—11-ig. (Mária-utca, a II. boncztani intézet helyiségében.) *Dr. Mihalkovics Géza* ny. r. tanár.

Tájboncztan; kedden és csütörtökön d. u. $\frac{1}{2}$ 2—3-ig. (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

Gyakorlati boncztan; naponta, egész napon át, (öt órai díj.) (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

****Fejlődéstan**; szombaton d. u. 2— $\frac{1}{2}$ 4-ig (öt órai díj.) (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

***Fejlődéstan**i készítmények bemutatása és magyarázata; szombaton d. u. $\frac{1}{2}$ 4— $\frac{1}{2}$ 5-ig. (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

Elméleti kórboncztan; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. u. 3—4-ig. (Mária-utca 47. sz., kórboncztani intézet.) *Dr. Scheuthauer Gusztáv* ny. r. tanár.

Gyakorlati kórboncztan; csütörtökön, pénteken és szombaton d. u. $\frac{3}{4}$ 2— $\frac{3}{4}$ 3-ig. (Rókus-kórház boncztérme, Stáhly-utca.) *Ugyanazon tanár.*

Elméleti kórszövettan; vasárnap d. e. 10—12-ig és szerdán d. u. 2—3-ig. (Mária-utca, 47. sz., kórboncztani intézet.) *Ugyanazon tanár.*

Kórszövettani gyakorlatok; naponkint, a déli 12—2 óra közti idő és az ünnepnapok kivételével, egész napon át (öt órai díj). (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

Kísérleti élettan (tengéleti rész); hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 10—11-ig. (Eszterházy-utca, élettani épület, nagy tanterem.) *Dr. Jendrássik Jenő* ny. r. tanár.

Bevezető élettani és szövettani gyakorlatok; vasárnap kivételével, naponkint 11—1-ig (heti öt órai díj). (Ugyanazon épületben.) *Ugyanazon tanár.*

Élettani és szövettani gyakorlatok előhaladottak számára; naponkint egész napon át (öt órai díj). (Ugyanazon épületben.) *Ugyanazon tanár.*

Gyógyszerhatástan; hétfőn és kedden d. e. 7—8-ig, szerdán és pénteken d. e. 7— $\frac{1}{2}$ 9-ig. (Újvilág-utca 2. sz. orvoskari épület, földszint, gyógyszerertani tanterem.) *Dr. Balogh Kálmán* ny. r. tanár.

Mérgekről, kísérletekkel és mutatóanyagokkal; II. rész, a növényországheli mérgező anyagok; csütörtökön d. e. 7—9-ig. (Ugyanazon épület, gyógyszerertani tanterem.) *Ugyanazon tanár.*

A gyógyszerészet törvényei, tekintettel a történeti fejlődésre és más állatok intézkedéseire; szombaton d. e. 10—12-ig. (Ugyanazon tanterem.) *Ugyanazon tanár.*

Az orvosi vények szerkesztéséről, mutatóanyagokkal; hétfőn d. u. 3—5-ig. (Ugyanazon tanterem.) *Ugyanazon tanár.*

Gyógyszerismereti gyakorlatok; naponkint egész napon át (hat órai díj). (Ugyanazon tanterem.) *Ugyanazon tanár.*

Általános kórtan. A betegségek felismerésének módszereiről; kedden és szerdán d. u. 3— $\frac{1}{2}$ 5-ig. (Újvilág-utca 2. sz. orvoskari épület, földszint, gyógyszerertani tanterem.) *Dr. Hájos Endre* ny. r. tanár.

Általános gyógytan; pénteken d. u. 3—5-ig. (Ugyanazon tanterem.)
Ugyanazon tanár.

Különös kór- és gyógytan, s kórodai előadások; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. $\frac{1}{2}$ 8— $\frac{1}{2}$ 10-ig. (Ugyanazon épület, I. em., I. belgyógyászati kóroda.) *Dr. Wagner János* ny. r. tanár.

**Kórodai casuistika*; csütörtökön d. e. 9—10-ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár.*

Különös kór- és gyógytan, s kórodai előadások; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. $\frac{1}{2}$ 8— $\frac{1}{2}$ 10-ig. (Üllői-út, orvoskari telep, II. belgyógyászati kóroda.) *Dr. Korányi Frigyes* ny. r. tanár.

Gyakorlati sebészet és kórodai előadások; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. $\frac{1}{2}$ 10— $\frac{1}{2}$ 12-ig. (Üllői-út, orvoskari telep, I. sebészeti kóroda.) *Dr. Kovács József* ny. r. tanár.

***Bevezetés a sebészeti műtéttanba, főleg a sebészeti kórodát 2 félében át hallgatottak számára*; vasárnap d. e. 10—12-ig. (Tandíj 10 frt 50 kr.) (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár.*

Gyakorlati sebészet és kórodai előadások; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. $\frac{1}{2}$ 10— $\frac{1}{2}$ 12-ig. (Sz. Rókus-közkórház I. sebészeti osztályán.) *Dr. Lunniczser Sándor* ny. r. tanár.

Sebészeti műtéttan, mutaványokkal hullán; hétfőn és szerdán d. u. $\frac{1}{2}$ 6—7-ig, s csütörtökön d. e. 10—12-ig. (Mária-utca, boncz-tani épületben.) *Ugyanazon tanár.*

Elméleti és gyakorlati szemészet; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. e. $\frac{1}{2}$ 12— $\frac{1}{2}$ 2-ig. (Újvilág-utca 2. sz., orvoskari épület, II. emelet, szemészeti kóroda.) *Dr. Schulek Vilmos* ny. r. tanár.

***Szemtülkrészeti gyakorlat*; csütörtökön d. e. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1-ig (négy órai díj). (Ugyanazon helyen.) *Ugyanazon tanár.*

Elméleti és gyakorlati szülészet; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. $\frac{1}{2}$ 10— $\frac{1}{2}$ 12-ig. (Mária-utca, szülészeti kóroda.)
Dr. Kézmárszky Tivadar ny. r. tanár.

Szülészeti műtéttan; pénteken d. u. 5—6-ig. (Ugyanazon helyen.)
Ugyanazon tanár.

**Elméleti és gyakorlati nőgyógyászat és szülészeti policlinicum, olyanok részére, kik a szülészetet már egy félében át hallgatták*; szombaton d. u. 4—6-ig. (Bodzafa-utca, 35. sz., II. szülészeti kóroda.)
Dr. Tauffer Vilmos ny. r. tanár.

Gyermekgyógyászat; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. u. 3—4-ig. (Üllői-út, Stefánia-szegénygyermek-kórház.) *Dr. Bókai János* ny. r. tanár.

**Az ivarszervek és a húgyhólyag bántalmái gyermekeknél*; csütörtökön d. u. 3—4-ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár.*

Közegészségtan; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton d. u. 3—4-ig. (Eszterházy-utca, élettani épület, földszint, nagy tanterem.) *Dr. Fodor József* ny. r. tanár.

Gyakorlati bevezetés a levegő, víz és fontosabb tápszerek egészségügyi vizsgálatába; naponkint, egész napon át (öt órai díj.) (Ugyanazon épület, földszint, közegészségtani intézet.) *Ugyanazon tanár.*

**Egészségügyi közigazgatás hazánkban és a külföldön*; szombaton d. u. 4—5-ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár.*

Törvényszéki orvostan; csütörtököt kivéve, naponta d. e. $\frac{1}{2}$ 12— $\frac{1}{2}$ 1-ig. (Újvilág-utca 2. sz., orvoskari épület, földszint, törv. orvostani tanterem.) *Dr. Ajtai K. Sándor* ny. r. tanár.

Törvényszéki orvostani gyakorlatok; hétfőn, kedden és szerdán d. u. 2—3-ig. (Rókus-közkórházi bonczterem.) *Ugyanazon tanár.*

A születésre vonatkozó orvosi tanusítás; csütörtökön és pénteken d. u. 2—3-ig. (Újvilág-utca 2. sz. törvényszéki orvostani tanterem.) *Ugyanazon tanár.*

Törvényszéki orvostani casuistika és conversatorium; csütörtökön d. $\frac{1}{2}$ 12— $\frac{1}{2}$ 1-ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár.* (Utóbbi előadás orvos és joghallgatók számára közös).

Elméleti és gyakorlati húgyvizsgálat, mutatóanyagokkal és gyakorlatokkal; pénteken d. u. 5—7-ig. (Ugyanazon épület, I. emelet, élet- és kórvegytani intézet.) *Dr. Plósz Pál* ny. r. tanár.

Az ép- és kóros vér vegytana és vizsgálata; csütörtökön d. u. 5—7-ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár.*

Dokgyozdabeli gyakorlatok; naponkint, egész napon át (hat órai díj) és félnapon át (három órai díj.) (Ugyanott.) *Ugyanazon tanár.*

A rögtön támadt életveszélyek elhárításáról; szombaton d. u. 4—5-ig. (Ugyanazon épületben.) *Dr. Arányi Lajos* nyug. tanár.

Szövettani gyakorlatok; hétfőn és kedden; két óra; később meghatározandó órában. (Egyetemi központi épület, az állattani intézet tantermében.) *Dr. Margó Tivadar* bölcsészeti tanár.

A bujábántalmak (affectiones venereae) és a bujakór (syphilis) isméje és gyógytana, kórodai gyakorlattal; szombaton és vasárnap d. e. 9—11-ig. (Sz.-Rókus-közkórház, bőrbetegek osztályán.) *Dr. Póór Imre* ny. rk. tanár.

A fej- és nyak sebészeti bántalmairól, különös tekintettel a gyakorlati orv- és gégetülkészetre; csütörtökön és vasárnap d. e. 9—11-ig.

(Sz. Rókus-kózkórház, II. sebészeti osztályán.) *Dr. Navratil Imre* ny. rk. tanár.

Husonszenvészet. Különös kór- és gyógytan, s kórodai előadások; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. u. 4—6-ig. (Sz. Rókus-kózkórház 24. és 46. sz. kórtermében.) Dr. Bakody Tivadar ny. rk. tanár.

Elméleti és gyakorlati fülgyógyászat; csütörtökön d. e. 8—10-ig. (Szt. Rókus-kórházban.) Dr. Böke Gyula ny. rk. tanár.

Bőr- és bujakórtan, betegek bemutatásával és górcsői mutatványokkal; csütörtökön és vasárnap d. e. 11—12-ig. (Újvilág-úteza 2 sz., orvoskari épület, törv. orvostani tanterem.) Dr. Schwimmer Ernő ny. rk. tanár.

Villamgyógyászat, idegbetegek bemutatásával; vasárnap d. e. 8—10-ig. (Szt.-Rókus-kózkórház, 8. sz. kórtermében.) Dr. Kéti Károly ny. rk. tanár.

Szövektan; hetenkint 3 óra, vasárnap 10—1-ig. (A m. kir. állatorvosi tanintézet élettani dolgozdájában, Rottenbiller-úteza, 23. sz.) Dr. Thanhoffer Lajos ny. rk. tanár.

Szövektani gyakorlatok vizsgálatokkal és bemutatásokkal egybekötve; hetenkint 5 óra, később meghatározandó időben. (Ugyanott.) Ugyanazon tanár.

Az elmebetegségek kór- és gyógytana; előadások a központi idegrendszer bonczi szerkezete és működéséről; csütörtökön d. u. 2—4-ig. (A Sz.-Rókusköz-kórház elmebeteg-figyelő osztályán.) Dr. Laufenaucr Károly ny. rk. tanár.

Az agybántalmak localisatiójáról; vasárnap d. e. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1-ig. (Ugyanott.) Ugyanazon tanár.

Törvényszéki lélektan, gyakorlatokkal; szombaton d. u. 4—5-ig. (Ugyanott.) Ugyanazon tanár.

**Az agy functionális neurosisainak (hypochondria, hysteria, hystero-epilepsia) kór- és gyógytana; szerdán $\frac{1}{2}$ 12— $\frac{1}{2}$ 1-ig. (Ugyanott.) Ugyanazon tanár.*

A férfi és női ivarszervek sebészi bántalmai; csütörtökön d. e. 8— $\frac{1}{2}$ 10-ig. (Üllői-út, orvoskari telep, sebészeti kóroda) és vasárnap d. e. 8— $\frac{1}{2}$ 10-ig. (Szt.-Rókus-kózkórházban.) Dr. Antal Géza ny. rk. tanár.

A hasbetegségek kór- és gyógytana, fekvő és járó betegek bemutatásával; csütörtökön és vasárnap d. e. 8—9-ig. (Gyár-úteza 19. sz., izraeli kórházban.) Dr. ...

- Elméleti és gyakorlati elmegyógyászat*; szombaton d. u. 4—6-ig. (Lipótmező, országos tébolyda.) *Dr. Bolyó Károly* magántanár.
- Testgyógyászat*; kedden, és szombaton d. u. 6—7-ig. (Testgyógyászati magángyógyintézet, városligeti fasor 51. sz.) *Dr. Batizfalvy Sámuel* magántanár. (A tandíjmentesség ezen előadásra érvényes.)
- Az ásványvizekről általában és a gyakorlatilag leginkább használt ásványvizekről különösen*; vasárnap d. e. 10—11-ig. (Üllői-út, orvoskari telep, II. belgyógyászati kóroda.) *Dr. Hasenfeld Manó* magántanár. (A tandíjmentesség érvényes.)
- A túpszerek és italok hamisításáról orvosrendőri tekintetben*; csütörtökön d. u. 3—4-ig. (Újvilág-utca 2. sz., orvoskari épület, földszint, 2. sz. tanterem.) *Dr. Csatáry Lajos* magántanár.
- A hasbetegségek kór- és gyógytana, hasbetegek bemutatásával*; csütörtökön és vasárnap d. e. 9—10-ig. (Szt.-Rókus-kórházban, IX-ik orvosi osztályán.) *Dr. Müller Kálmán* magántanár. (A tandíjmentesség ezen előadásra is érvényes.)
- A csontok és ízületek sebészeti bántalmai, betegek bemutatásával*; csütörtökön d. e. $\frac{1}{2}$ 8—9-ig (Sz. Rókus-kórház, II. sebészeti osztályán) és vasárnap d. e. $\frac{1}{2}$ 8—9-ig. (Üllői-út, I. sebészeti kóroda.) *Dr. Réczci Imre* magántanár. (A tandíjmentesség mint fentebb.)
- A védhímlőoltás, tekintettel a gyermekek alkati bántalmainra*; vasárnap és csütörtökön d. u. 2—3-ig. (Stefánia szegény-gyermek-kórház. Üllői-út.) *Dr. Wittmann Lázár* magántanár.
- Az ókori orvostudomány története*; hétfőn és pénteken d. u. 5—6-ig (Üllői-út, orvoskari telep, a II. belgyógyászati kóroda kisebb tantermében.) *Dr. Purjesz Zsigmond* magántanár. (A tandíjmentesség ezen előadásokra is érvényes.)
- Általános szemészeti kórboncztan*; hetenkint 2 óra, később meghatározandó időben. (Mária-utca, kórboncztani tanteremben.) *Dr. Goldzieher Vilmos* magántanár. (A tandíjmentesség, mint fentebb.)
- Szülészeti műtéttan*; szerdán d. u. 6—8-ig. (Mária-utca, szülészeti tanterem.) *Dr. Liebmann Mór* magántanár. (A tandíjmentesség ezen előadásokra is érvényes.)
- A sérvek kór- és gyógytana, betegek bemutatásával*; csütörtökön és vasárnap d. e. 8— $\frac{1}{2}$ 10-ig. (Gyár-utca, izraelita kórház.) *Dr. Báron Jónás* magántanár. (Tandíjmentesség mint fentebb.)

- Idegkórtan, betegbemutatással*; hétfőn, csütörtökön és pénteken d. u. 5—6-ig. (Üllői-út, II. belgyógyászati kóroda kis tanterme.) *Dr. Takács Endre* magántanár. (Tandíjmentesség érvényes.)
- Az agybántalmak helybelítése*; szerdán d. u. 5—6-ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon magántanár.* (A tandíjmentesség mint fentebb.)
- A sebkezelés és a sebész első teendői*; csütörtökön és vasárnap d. e. 8— $\frac{1}{2}$ 10-ig. (A II. sebészeti kórodán, sz. Rókus-kórház I. sebészeti osztálya.) *Dr. Puky Ákos* magántanár. (Tandíjmentesség mint fentebb.)
- A fertőző betegségek kórszövettana*; szombaton d. u. 4—5-ig. (Mária-utca, kórbonczani intézet.) *Dr. Babes Viktor* magántanár.
- Bevezetés a kóros szövetek vizsgálásába*; vasárnap d. e. 8—10-ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon magántanár.*
- Élettani eszköz- és kísérleti módszertan*; csütörtökön d. e. $\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 10-ig és vasárnap d. e. $\frac{1}{2}$ 8— $\frac{1}{2}$ 10-ig. (Eszterházy-utca, az élettani intézetben.) *Dr. Regézei Nagy Imre* magántanár. (A tandíjmentesség érvényes.)
- Fogászat, elméletileg*; kedden d. u. 5— $\frac{1}{2}$ 7-ig. (A nyilvános foggyógyintézetben, Magyar-utca, 21. sz.) *Dr. Árkövy József* magántanár. (Tandíjmentesség érvényes.)
- Fogászat, gyakorlatilag*; csütörtökön és szombaton d. u. 5— $\frac{1}{2}$ 7-ig. (Ugyanott.) *Ugyanazon magántanár.* (Tandíjmentesség mint fentebb.)
- Testegyenészet*; csütörtökön és vasárnap d. e. 10— $\frac{1}{2}$ 12-ig. (Testegyenészeti rendelő intézetben, VIII. ker. Zerge-utca 6. sz.) *Dr. Dollinger Gyula* magántanár.
- Általános sebészi kórtan és gyógytan, bemutatások- és gyakorlatokkal*; csütörtökön és vasárnap d. e. 10— $\frac{1}{2}$ 12-ig. (Sz. Rókus-kórház. III. sebészi osztályán; Üllői-úton.) *Dr. Janny Gyula* magántanár. (Tandíjmentesség mint fentebb.)
- Elméleti és gyakorlati fülgyógyászat*; csütörtökön és vasárnap d. e. 10—11-ig. (A budapesti általános gyógyintézet helyiségében; Síp-utca 7. sz.) *Dr. Lichtenberg Kornél* magántanár. (Tandíjmentesség érvényes.)
- Policlinikumi előadások a gyermekgyógyászatból*; szombaton d. u. 2—4-ig. (Nyilvános gyermekgyógyintézet, váci-körút 19. sz.) *Dr. Faludy Géza* magántanár.

Gyógyszerészeti tanfolyam.

E l s ő é v.

*Gyakorlati természettan**Ásványtan**Állattan**Növénytán**Általános és részletes kísérleti vegytan.*} lásd a bölcsé-
szeti karnál.

M á s o d i k é v.

*Elemző vegytan**Vegytani gyakorlatok*

} lásd a bölcsészeti karnál.

Gyógyszerészet törvényei, mint fentebb, az orvosi tanfolyamnál.

Szülészeti tanfolyam bábák számára.

1884. febr. 1-től, június végéig.

Elméleti szüléset; hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön d. e. 8—9-ig.*Dr. Tauffer Vilmos* ny. r. tanár.*Gyakorlati szüléset*; egész napon át. *Ugyanazon tanár.**Gyermekápolás*; szombaton d. e. 10—11-ig. *Dr. Bókai János* ny. r. tanár.

Orvoskarbeli intézetek.

I. Leiró- és tájboncztani intézet. (Mária-utca, az új boncztani épületben).

1. A boncztaromban boncztani gyakorlatok egész napon át tartatnak, s azokban a beirott hallgatók részt vesznek.

2. A boncztani gyűjteménytár azon hónapokban, melyekben az időt fűtetlen szobákban tölthetni, minden szombaton d. e. 10—12-ig az orvoshallgatók részére nyitva áll.

~~*II. Boncztani és fejlődéstani intézet.* (Mária-utca, az új boncztani épületben).~~

Az intézet működésére vonatkozólag lásd a leczkerendet.

III. Kórboncztani és kórszövettani intézet. (Mária-utca.)

A beirott tanulók kórszövettani dolgozatokkal d. u. 12—2 órai időköz kivételével, egész napon át foglalkozhatnak, s ugyanezen időben az orvoshallgatók a kórboncztani gyűjteménytárt megtekinthetik.

A kórbonczzolatok a városi boncztaromban (Józsefváros, kórház-utca) történnek, hol a kórboncztan ny. r. tanára, mint városi kórbonczznok működik, s a rendelkezésre álló gazdag tananyagot tanítási czélokra felhasználja.

IV. *Élettani és felsőbb boncztani intézet.* (Eszterházy-utca, élettani intézet épülete.)

Ezen intézetben a beírottak az élettannal és szövettannal gyakorlatilag foglalkozhatnak, mint ezt a lezkerend meghatározza. A vizsgálati anyagot, eszközöket és készülékeket az intézet szolgáltatja, a kézi eszközöket azonban a tanulóknak maguknak kell beszerezniök.

V. *Gyógyszer-tani intézet.* (Újvilág-utca 2. sz., orvoskari épület, I. emelet és földszint.)

A lezkerendben hirdetett gyógyszerismei gyakorlatokhoz a vizsgálati anyagot és görcsövet az intézet szolgáltatja, a kézi eszközöket azonban a tanuló maga szerzi be.

A gyógyszerismei gyűjtemény megtekintése az orvoskari hallgatóknak mindenkor lehetséges.

Orvostudorok és előhaladott orvoshallgatók gyógyszer-tani, méreg-tani és kísérleti kórtani vizsgálatokkal az intézet igazgató tanáránál történt bejelentés után, ennek engedelmével foglalkozhatnak, s az intézet tanára esetről-esetre határozza meg, vajjon a kísérleti anyagot az intézet szolgáltatja, vagy az illető vizsgáló maga szerezz-e be? A kísérletekhez szükséges eszközöket és készülékeket az intézet szolgáltatja a vizsgálónak, kártérítési kötelezettsége mellett.

X ~~VI.~~ *Kórodai előkészítő sebészeti intézet.* (Mária-utca, új boncz-tani épület.)

a) A sebészi eszközök és kötések gyűjteménye (akolgiai muzeum) és b) a sebész-boncz-tani készítmények gyűjteménye, naponta d. u. 4—6-ig nyitva tartatik, s ekkor a tanársegéd közreműködésével használható; ezenkívül c) ugyancsak d. u. 4—6-ig a műteti teremben a kórodai előkészítő sebészetre beírt orvoshallgatókkal hullaműteti gyakorlatok tartatnak, hasonlóképen a tanársegéd közreműködése mellett.

VI ~~Közegészségtani és ^{rendőri orvostani} ~~mucoorvostani~~ intézet.~~ (Eszterházy-utca, élettani épület, földszint.)

A bejegyzett hallgatók naponta reggeltől estig, közegészségtani tudományos és orvosi rendészeti vizsgálatokba gyakorlatilag bevezettetnek.

VII ~~Törvényszéki orvostani intézet.~~ (Újvilág-utca 2. sz., orvoskari épület, földszint.)

Az oktatás érdekében fekvő törvényszéki orvostani vizsgálatokban és kísérletekben az illető tanulók a délelőtti órákban résztvehetnek. Ezenkívül hetenkint egy esti órában gyakorlatok tartatnak a törvényszéki orvosi vélemények szerkesztésében.

Az emberi holttesten törvényszéki orvostani vizsgálatok a Sz.-Rókus-kórház boncztermében (Kórház-útcza) tartatnak.

VIII. I. Belgyógyászati kóroda. (Ujvilág-utca 2. sz., orvoskari épület, I. emelet).

A beírt hallgatóknak egész napon át nyitva áll; a délutáni látogatás rendszeren 4—5-ig tartatik.

A kóroda vegyészeti és górcsövészeti dolgozdájában, a tanulók a megfelelő kórjelző vizsgálatokban gyakorolhatják magukat.

IX. II. Belgyógyászati kóroda. (Üllői-út, orvoskari telep.)

A beírt hallgatóknak mindig nyitva áll; a délutáni látogatás rendszeren 3—4-ig tartatik.

A rendelkezésre álló górcsöveket és vegyészeti eszközöket, a tanulók kórjelzési czélokra használhatják.

XI. I. Sebészeti kóroda. (Üllői-út, orvoskari telep.)

Betegbemutatók és műtétek a tanteremben s kórtermekben történnek. D. u. 5—6-ig van a kórodai beteglátogatás, betegfelvétel és kórtermékek vizsgálata.

A kóroda műtőintézetében, hol a műtönövendékek képeztetnek, később kijelölendő időben műtétgyakorlatok tartatnak, melyeknél az intézet eszközei használtatnak.

A könyvtár hozzáférhető oly szorgalmas tanulóknak, kik kórodai betegészlelésre vállalkoznak.

XII. II. Sebészeti kóroda. (Sz.-Rókus közkórház, I. sebészeti osztály.)

Betegbemutatók, tárgyalások és műtétek a tanteremben és 90 betegágygyal rendelkező kórtermekben történnek. A délutáni kórodai beteglátogatás, betegfelvétel és kórtermékek vizsgálata 5—6-ig van.

A műtéti gyakorlatok a kórodai műtőintézetben tartatnak, hol a műtönövendékek is képeztetnek.

A kóroda műtőintézete (lásd: VI. Kórodai előkészítő sebészeti intézet, Mária-utca, új boncztani intézet.)

XIII. Szemészeti kóroda. (Ujvilág-utca 2. sz., orvoskari épület, II. emelet).

A hetenkinti 10 órából 3 elméleti rendszeres előadásokra, 2 műtételekre, 3 járkórodai betegrendelésekre és betegbemutatókra, 2 pedig kórodai beteglátogatásra fordítottatik; ezenkívül az I. félévben hetenkint egyszer 2 órán át szemtükrészeti előadások és bemutatók tartatnak.

A szemművészetből a tanársegéd ad tanfolyamokat.

A kóroda nyitva áll a beírt hallgatóknak feltételek nélkül naponta (vasárnapokat, ünnepnapokat és szünnapokat sem véve ki), az előadási óráknak megfelelő időben, továbbá a délutáni beteglátogatás alkalmával; egyébkor és másoknak az igazgató beleegyezése és engedélye szerint.

A délutáni beteglátogatás 5—6-ig tartatik a tanársegéd által.

A készülékek, kórbonczani szemkészítmények gyűjteménye és a szakkönyvtár első alapítási és kezdeményezési szakban létük miatt tágasabb körben nem használhatók, hanem alkalmilag szemészeti tanulmányokat tevőknek az igazgató tanár által szívesen hozzáférhetőkké tételnek.

XIV. I-ső Szülészeti nőgyógyászati kóroda. (Mária-utcza.)

Itt az orvoshallgatók a tanár, illetőleg az orvosi személyzet felügyelete alatt gyakoroltatnak be a szülések vezetésébe, nemkülönben az ottan szükséges kézfogásokba.

A szülészeti műtéttanból orvosok számára a tanár külön előadásokat tart.

XV. Gyermekgyógyászat. (Üllői-út Stefánia gyermek-kórház.)

A gyermekgyógyászat ny. r. tanára a pesti szegénygyermek-kórház-egylet Stefánia-kórházában, melynek igazgató-főorvosa, tartja előadásait. A tananyag 64 ágy, évi 700 beteggel, továbbá a járkórodán évenként 6—7000 beteg. A nyilvános rendelések naponta d. e. 9—11-ig és d. u. 3—5-ig tartatnak, midőn az intézet a tanulók számára nyitva áll.

A kórházzal összeköttetésben áll az országos központi védhímlő-oltó intézet, melyben csütörtökön és vasárnap d. u. 2—3-ig nyilvános oltások eszközöltetnek, s a tanulóknak az oltási gyakorlatokra alkalom nyújtatik.

A kórházban az igazgató-főorvoson kívül egy műtő, egy szemész, egy fülgyógyász és egy villamgyógyász, mint tiszteletbeli főorvosok működnek, ezenkívül van kórboncznok és három segédorvos.

XVI. II-ik szülészeti kóroda és policlinicum. (Bodzafa-utcza 35. szám.)

Ezen intézeten a bábanövendékek taníttatnak.

A nőgyógyászatból a tanár az orvosok számára külön előadásokat tart.

Az intézettel policlinikum áll kapcsolatban, a melyet az orvoshallgatók, orvosszigorlók, valamint orvosok egy külön tanársegéd vezetése mellett, gyakorlati kiképzetésökre felhasználhatnak.

XVII. Élet- és kórvegytani intézet. (Ujvilág-utca 2. sz., orvoskari épület, I. emelet).

A leezkerendben hirdetett dolgozdzabeli gyakorlatokhoz, a kezdőknek szükséges vizsgálati anyagot, vegyszereket, készülékeket és eszközöket az intézet szolgáltatja; orvostudorok vagy előhaladott orvoshallgatók vizsgálatainál ellenben az intézet tanára esetről-esetre határozza meg, vajjon a kísérleti anyagot az intézet nyújtja, vagy az illető maga szerezz-e be. Az eszközöket és készülékeket ez esetben is az intézet szolgáltatja a vizsgálónak, kártérítés kötelezettsége mellett.

XVIII. A fej- és nyak sebészeti betegségei, kapcsolatban a gyakorlati orr- és gége-tükrészet. (Sz.-Rókus kórház, II. sebészeti osztálya.)

Ezen tantárgy ny. rk. tanára, a Sz.-Rókus-kórház, II. sebészeti osztályán tartja előadásait, csütörtökön és vasárnap d. e. 10—12-ig. A tananyagot a 104 ágyra berendezett, 1500 fekvő- és 3600 járóbeteg évi forgalommal bíró II. sebészeti osztály és fiókja, a gégészeti osztály, szolgáltatják.

A műtétek helye részint a nagyobb sebészeti műtőterem, részint a gégészeti osztály kisebb műtőszobája.

Az említett osztály mellett egy al-, egy segédorvos és több gyakornok van alkalmazva.

XIX. Elméleti és gyakorlati fülgyógyászat. (Kerepesi-út, sz. Rókus-közkórház.)

Ezen tárgy részben a közkórházban a járó- és fekvő fülbetegeken, részben pedig az előadó tanár boncztani és kórboncztani gyűjteménytárának igénybevételével taníttatik. Az eszközök *Dr. Bőke Gyula* ny. rk. tanár magántulajdonát képezik.

XX. Az elmebetegségek kór- és gyógytana.

Az elmekórtani és törvényszéki lélektani előadások a Sz.-Rókus közkórház elmebeteg-figyelő osztályán tartatnak. Az előadásokra beirt hallgatók a délelőtti beteglátogatásokban a tanár vezetése alatt 8—11 óra között résztvehetnek, úgyszintén a tauszéki segéd által tartott délutáni betegszemlékre is eljárhatnak.

Betegfelvételi gyakorlatokban és a górcsövi dolgozatokban az előhaladottak kellő támogatásban részesülnek.

XXI. Testgyógyászat. (Orthopaedia.) (Városligeti fasor 51. sz.)

A testgyógyászat *Batizfalvy Sámuel* magántanár, orthopaediai gyógyintézetében a II. félévben adatik elő. Tananyagul szolgálnak az intézet betegek, kik az emberi test elferdüléseinek csaknem minden

nemére és fokára példát szolgáltatnak. Taneszközök a kőbonyozási készítmények, gipszlenyomatok, fényrajzok, testgyógyászati és villamgépek; a helybelített (localisált) svéd gyógytestgyakorlat gépezetei, Glisson-féle inga, Pichery-féle láncgyógyászat stb.

Jegyzet. A többi tárgyra nézve lásd a leczkerendet.

IV. Bölcsészettudományi kar.

I. Bölcsészeti előadások.

- Gnoseologia és annak története*; hétfőn kedden, csütörtökön és pénteken d. u. 4—5-ig. *Dr. Horváth Cyrill* ny. r. tanár. III. sz. tanterem.
- A lélek halhatatlanságáról szóló tan és annak története*; szerdán és szombaton d. e. 8—9-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- A középkor neveléstörténelme*, folytatólag; hétfőn, szerdán, pénteken d. e. 10—11-ig. *Lubrich Ágost* ny. r. tanár. VII. sz. tanterem.
- A neveléstan embertani alapjai*, folytatólag; kedden és szombaton d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- A társadalom-philosophia története* különös tekintettel az újabb társadalmi elméletekre; hétfőn, kedden, szerdán és pénteken d. 12—1-ig. *Dr. Medveczky Frigyes* ny. rk. tanár. VII. sz. tanterem.
- Philosophiai Seminarium* (gyakorlatok kapcsolatban a hallgatók tudományos dolgozataival); hetenkint 2 óra, később meghatározandó időben. *Ugyanazon tanár.*
- A tragikum* (folytatás és befejezés); hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön d. e. 11—12-ig és szerdán d. u. 5—6-ig. *Dr. Beöthy Zsolt* ny. rk. tanár. VIII. sz. tanterem.
- Gymnasialis paedagogia*, tekintettel az európai főbb államok tanügyére (tanárképzési tagok számára ingyenes); hétfőn, kedden, d. 12—1-ig. *Dr. Kármán Mór* m. tanár. III. sz. tanterem.
- Bevezetés a philosophia tanulmányába* (Philosophiai encyclopaedia); szombaton d. 12—1-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Logika és Ismerettan*, II. rész. A tudományos módszerek; szerdán és szombaton d. e. 11—12-ig. *Dr. Alexander Bernát* m. tanár. VIII. sz. tanterem.
- Schiller Fr. philosophiája*; szombaton d. 12—1-ig. *Ugyanazon tanár.*

Philosophiai Conversatorium: A XIX. század philosophusai Franciaországban, írta *Taine*, fordította *Péterfy*. — Filozófiai Irók Tára IV. k. szombaton d. u. 2—3-ig. *Dr. Bánóczy József* m. tanár. VIII. sz. tanterem.

Az igaz, szép és jó fogalmi elvontságukban s reális megjelenésükben; hétfőn és kedden d. u. 5—6-ig. *Dr. Bihari Péter* m. tanár VIII. sz. tanterem.

II. Történelmi előadások.

Magyarország történelméből a XVI. és XVII. században; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton d. u. 2—3-ig. *Dr. Kerékgyártó Árpád* ny. r. tanár VIII. sz. tanterem.

A magyar történelem kútfei a XVI. és XVII. században; csütörtökön délután 3—4-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

A hazai kulturtörténelem a vegyes korszakban (folytatva); kedden, csütörtökön d. u. 2—3-ig, szerdán és pénteken d. u. 5—6-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

A magyar oklevéltan folytatólag (diplomatai irástan, az oklevelek nyelvéről és formuláiról, diplomatai kortan); *a Czimertan elemei*; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton d. u. 3—4-ig. *Dr. Horvát Árpád* ny. r. tanár. VIII. sz. tanterem.

Pecséttan, kedden d. u. 3—4-g. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

Az egyetemes összehasonlító földrajzból (folytatás); hétfőn, és kedden, d. u. 4—5-ig. *Dr. Hunfalvy János* ny. r. tanár. VIII. sz. tanterem.

A néprajz köréből; szerdán, csütörtökön és pénteken 4—5-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

Európa története a kereszties hadak korában; hétfőn, kedden, szerdán csütörtökön és pénteken d. e. 10—11-ig. *Dr. Salamon Ferencz* ny. r. tanár. VIII. sz. tanterem.

A műtörténelemből olasz festészeti iskola Raphael Santi; csütörtökön és pénteken d. u. 6—7-ig és szombaton d. e. 10—12-ig *Dr. Henszlmann Imre* ny. r. tanár. A minta-rajztanoda földszinti termében

Szemlék a műtörténelemből; szombaton d. u. $\frac{1}{2}3$ — $\frac{1}{2}4$ -ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

Római érmészet a császárok korában Diocletianus uralkodása végeig; kedden d. e. 10—11. *Dr. Torma Károly* ny. r. tanár. Az egyetemi új épület 3-ik emeletén levő régiségtári teremben.

A római agyag- és üvegművesség; szerdán és csütörtökön d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

A római állótáborok, a hadútak s az összes katonai építkezések rendszere a két Pannoniában és Moesiában (befejezés); pénteken és szombaton d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Római történet a császárság korában (Vespasianus óta); szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton d. e. 8—9-ig. *Dr. Hampel József* ny. rk. tanár. VIII. sz. tanterem.

**A görögök története a persa háborúk idején*; kedden d. e. 8—9-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Közép-Európa története VI. Károly korában (folytatólag); hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön d. e. 8—9-ig. *Dr. Ballagi Aladár* helyettes tanár. VI. sz. tanterem.

Erős Ágost, lengyel király és szász választó udvara; hétfőn d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanár.* VII. sz. tanterem.

Az ó-keresztény, byzanci, román és a csúcsíves építés; kedden, szerdán és pénteken d. u. 4—5-ig. *Dr. Pasteiner Gyula* m. tanár. VI. sz. tanterem.

Lukianos művészettörténeti adatainak magyarázata; csütörtökön d. e. 11—12-ig. *Ugyanazon tanár.* VII. sz. tanterem. (A tandíjmentesség ezen előadásokra is érvényes.)

A keresztény műarchaeologia encyclopaediája, kiváló tekintettel a hazai középkori műépítményekre (folytatás); kedden d. e. 10—11-ig, és pénteken d. u. 2—3-ig. *Dr. Czobor Béla* magántanár. VI. sz. tanterem.

Az ó-kori földrajz történelme; szombaton d. u. 3—5-ig. *Dr. Heinrich Alajos* m. tanár. VII. sz. tanterem.

Kútfői dolgozatok (A tanárképezde tagjai tandíjmentesek); csütörtökön d. u. 5—7-ig. *Dr. Marczali Henrik* m. tanár. Az egyetemi könyvtárban.

A magyar-török viszonyok a XVI. és XVII. században, tekintettel az áruforgalomra s a belállapotokra; kedden és pénteken d. u. 5—6-ig. *Dr. Thallóczy Lajos* m. tanár. VI. sz. tanterem.

Fiume története; szombaton d. u. 5—6-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott. *Gyakorlati oklevéltan*; szombaton d. e. 8—10-ig. *Dr. Fejérváry László* m. tanár. A Nem. Múzeum levéltárában.

Magyar-velencei viszonyok az Árpádok kihaltától Dalmácia elveszéséig; szerdán d. u. 3—4-ig. *Dr. Szalay József* m. tanár. VII. sz. tanterem. (A tandíjmentesség ezen előadásokra is érvényes.)

A Báthoryak uralkodása Erdélyben; 2 óra hetenkint, később meghátározandó időben. A tandíjmentesség érvényes. *Dr. Szádeczky Lajos* m. tanár.

III. Classica-philologiai előadások.

- Hesiod Theogoniája*; hétfőn, szerdán, szombaton d. e. 11—12-ig.
Dr. Tély Iván ny. r. tanár. I. sz. tanterem.
- **Görög prosodia*; csütörtökön d. e. 11—12-ig. Ugyanazon tanár.
Ugyanott.
- Ovidius Átváltozásai* 1-ső könyvének folytatólagos fordítása görögre.
(Tanárképezdei tárgy, mely csak a tanárképezdei tagok számára
ingyenes.) Kedden és pénteken d. e. 11—12-ig. Ugyanazon tanár.
Ugyanott.
- A római irodalom története* (folytatás); hétfőn, csütörtökön és pénteken
d. e. 9—10-ig. Dr. Pónori Theurewk Emil ny. r. tanár. I.
sz. tanterem.
- Plautus Capiti című vígjátéka*; kedden d. e. 9—10-ig és csütörtökön
d. e. 10—11-ig. Ugyanazon tanár. Ugyanott.
- Anacreon s befolyása a régi s modern irodalmakra* (folytatás).
Szombaton d. e. 9—10-ig. Ugyanazon tanár. Ugyanott.
- Latin és görög szöveghkritika*; szerdán d. e. 9—10-ig. Ugyanazon tanár.
Ugyanott.
- Latin seminariumi dolgozatok tárgyalása*; szombaton d. e. 10—11-ig.
Ugyanazon tanár. Ugyanott.
Jegyzet. A két utóbbi collegium a tanárképző intézet tagjaira
nézve ingyenes.
- Összehasonlító alaktan*; csütörtökön d. e. 8—9-ig. Bartal Antal m.
tanár. I. sz. tanterem.
- Görög alaktan*; hétfőn d. e. 10—11-ig, csütörtökön és szombaton d.
12—1-ig. Dr. Ábel Jenő ny. rk. tanár. I. sz. tanterem.
- Latin orthoepia és orthographia*; szerdán d. e. 10—11-ig. Ugyanazon
tanár. Ugyanott.
- Livius XXI. és XXII. könyve*; kedden és pénteken d. e. 10—11-ig.
Ugyanazon tanár. Ugyanott.
- Latin stilus-gyakorlatok*; kedden d. u. 3—4-ig. Dr. Kassai Gusztáv
m. tanár. II. sz. tanterem.
- Latin beszédgyakorlatok*, egybekötve Terentius Adelphi című vígjátékának latin nyelven való interpretatiójával; szombaton d. u. 3—4-ig. Ugyanazon tanár. I. sz. tanterem.

IV. Mathematikai előadások.

- Algebrai analysis* (folytatva); hétfőn és csütörtökön d. e. 11—12-ig.
Dr. Kondor Gusztáv ny. r. tanár. III. sz. tanterem.

- Analyticai síkmértan* (folytatva); kedden és pénteken d. e. 11—12-ig.
Ugyanazon tanár. Ugyanott.
- Az algebra és geometria újabb módszerei* (folytatva); szerdán és szombaton d. e. 11—12-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- **Determinánsok* (folytatva); kedden és szombaton d. e. 10—11-ig.
Ugyanazon tanár. Ugyanott.
- Elméleti csillagászat* (folytatva); hétfőn, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár* helyettesi minőségben.
 III. sz. tanterem.
- Felsőbb mennyiségtan* (folytatás); hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és szombaton d. e. 9—10-ig. *Dr. Scholtz Ágost*, mint helyettes tanár. III. sz. tanterem.
- Alaktan*; hétfőn d. e. 8—9-ig és pénteken d. e. 9—10-ig. *Ugyanazon tanár* magántanári minőségben. Ugyanott.
- A földrajzi helymeghatározásokról.* (Nyáron délutáni gyakorlatokkal egybekötve.) (A tandíjmentesség ezen előadásokra is érvényes.) Hétfőn, és pénteken d. e. 8—9-ig. *Dr. Gruber Lajos* m. tanár. II. sz. tanterem.
- Variáció-számítás*; hétfőn, szerdán és pénteken d. u. 2—3-ig. *Dr. Farkas Gyula* m. tanár. VIII. sz. tanterem.

V. Természettudományi előadások.

- Rendszeres Állattan*, gyakorlati mutatványokkal; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 11—12-ig. (hetenként 5 óra).
Dr. Margó Tivadar ny. r. tanár. V. sz. tanterem.
- Állattan*, a Gyógyszerészhallgatók számára; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 9—10-ig (hetenként 5 óra).
Ugyanazon tanár. Ugyanott.
- Állatfejlődéstan*, mutatványokkal; szerdán és pénteken d. u. 3—4-ig (hetenként 2 óra). *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Állattani mikroszkopi gyakorlatok*, kezdők számára; szerdán, csütörtökön és pénteken d. u. 4—6-ig (hetenként 6 óra). *Ugyanazon tanár.* Az állattani intézetben.
- Állattani demonstrációk és gyakorlatok*; a gyógyszerészek igényeihez alkalmazva; hétfőn és kedden d. u. 4—5-ig (hetenként 2 óra).
Ugyanazon tanár. Ugyanott.
- Haladottabbak foglalkozása az állattani intézetben*; hetenkint 6 óra, külön meghatározandó napokon. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Az állattani intézet* (egyet. közp. épület) nyitva áll, ünnep- és vasárnapok kivételével napenkint d. e. 8—12-ig és d. u. 2—5-ig.

— Az intézet könyvtárából a szakmunkák csak az intézetben használhatók. Igazgató : *Dr. Margó Tivadar* ny. r. tanár.

Kísérleti vegytan, tekintettel az orvosnövendékek igényeire; kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton d. e. 9—10-ig. *Dr. Than Károly* ny. r. tanár. A vegytani intézet nagy tantermében.

Vegytani gyakorlatok; szombat és vasárnap kivételével, hetenkint 10 óra. Áttekintése kedden és csütörtökön d. e. 10 órakor és d. u. 3 órakor. *Ugyanazon tanár*. A vegyt. intézet 36. számú termében. *Bevezetés a vegytani buvárkodás módszereibe*; szombat és vasárnap kivételével, naponkint reggeltől estig. Áttekintés szerdán és pénteken d. e. 11 órakor, 30 órai tiszteletdíj. *Ugyanazon tanár*. A vegytani intézet külön dolgozóiban.

A vegytani intézet (muzeum-körút 4. sz.) nyitva áll a gyakornokok számára szombat és vasárnap kivételével, naponkint d. e. 10—1-ig és d. u. 3—6-ig. Bővebb felvilágosítást adnak az intézet házi szabályai. Igazgató : *Dr. Than Károly* ny. r. tanár.

Földtan; kiváló tekintettel a közettanra, a hydrographiára és vulkanizmusra; hetenkint 4 óra; kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. 12—1-ig. *Dr. Szabó József* ny. r. tanár. Központi épület II. sz. tanterem.

**Ásványtani általános gyakorlat*, megfelelő csoportokban olyanok számára; kik a múlt félévben az ásványtant hallgatták, hetenkint 1 óra; szombaton d. 12—1-ig. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott. *Az ásványok mikroskopi meghatározásának módszere*; hetenkint 1 óra hétfőn d. 12—1-ig. *Ugyanazon tanár*. Központi épület I. emelet az egyetemi ásványtani intézetben.

Gyakorlatok a mikroskopi meghatározásban; hetenkint 4 óra; külön megállapodás szerint. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

Haladottabbak foglalkozása az ásvány- s közettani intézetben; hetenkint 6 óra, külön megállapodás szerint. *Ugyanazon tanár*. Ugyanott.

**Földtani kirándulás* a kedvező évszakban; külön meghatározandó időben. *Ugyanazon tanár*,

Jegyzet. *Az egyetemi ásványtani- és közettani intézet* ugy a tanulásra mint a foglalkozásra, nyitva áll vasárnap, ünnep és szombat délután kivételével, naponkint d. e. 8—12-ig és d. u. 2—4-ig az egyetemi központi épület I. emeletén. Az intézeti könyvek csak ott használhatók, haza nem adatnak. Igazgató : *Dr. Szabó József* ny. r. tanár.

Részletes növénytan orvos- és tanárjelöltek számára; csütörtökön, pénteken d. u. 5—6¹/₂-ig, szombaton d. e. 10—12-ig. *Dr. Jurányi Lajos* ny. r. tanár. IV. sz. tanterem.

Növénytan gyakorlatokkal, gyógyszer-növendékek számára; kedden és szerdán d. u. 5—7-ig, csütörtökön és pénteken d. u. 2—4-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Mikroszkopi növénytani gyakorlatok, kedden és szerdán d. u. 2—5-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Füvészetli gyakorlatok orvos- és tanárjelöltek számára; hétfőn d. u. 2—4-ig. *Ugyanazon tanár.* IV. sz. tanterem és a fűvészkertben.

**Haladottabbak foglalkozása a növénytani intézetben*; külön meghatározandó napokon és órákban. *Ugyanazon tanár.* A fűvészkertben.

**Növénytani kirándulások*; külön meghatározandó napokon és órákban. *Ugyanazon tanár.*

Jegyzet. *A növénytani intézet* nyitva van szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 9—12-ig. Az intézeti könyvek csak ott használhatók, haza nem adatnak. Helyszüke miatt az intézetben csak egyetemi hallgatók dolgozhatnak. Igazgató: *Dr. Jurányi Lajos* ny. r. tanár.

Kísérleti természettan. II-ik rész; kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton d. e. 8—9-ig. *Dr. báró Eötvös Loránd* ny. r. tanár. Az egyetemi fizikai intézetben.

**A folyadékok felületének felszültségéről*; pénteken d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

Gyakorlatok a fizikai laboratóriumban; hetenkint 5 óra; szombaton d. u. 4—5-ig, és minden egyes résztvevőkre nézve külön megállapítandó félnapokon. *Dr. báró Eötvös Loránd* ny. r. tanár és *Dr. Fröhlich Izor* ny. rk. tanárok. Ugyanott.

Jegyzet. *A fizikai intézet* a központi épületben van. (Szerb-utca, földszint, balra.) Előhaladottabbak, (kik a természettanból ezelőtt legalább egy éven át hallgattak előadásokat) fizikai mérések kivételére útmutatást nyernek; a gyakorlatok ideje a tanrendben van kijelölve. Bővebb felvilágosítást nyerhetni az intézetben naponkint d. e. 8—12-ig és d. u. 4-ig. Igazgató: *Dr. báró Eötvös Loránd* ny. r. tanár.

Részletes kísérleti vegytan gyógyszer-növendékek részére; szombat kivételével, naponkint d. e. 11—12-ig; hetenkint 5 óra; *Dr. Lengyel Béla* ny. r. tanár. Vegytani intézet nagytermében.

Rendezés a menzula és vizsgáló laboratóriumban; d. e. 11—12-ig; d. u. 2—4-ig.

- növendékek igényeihez mérve; szombat kivételével, naponkint d. e. 8—9-ig; heti 5 óra. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott 30. sz. tanterem.
- A hivatalos vegykészítményekről* (a magy. gyógyszerkönyv magyarázata); hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön d. u. 2—3-ig; heti 4 óra. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- **A térfogati elemzés fontosabb módszerei*; pénteken d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Bonczatani embertan* (folytatás); hetekint 3 óra; hétfőn, kedden, szerdán d. u. 4—5-ig. *Dr. Török Aurél.* ny. r. tanár. Ember tani intézetben.
- Gyakorlati Anthropométria*; het. 2 óra; később meghatározandó órákban. *Ugyanazon tanár.* Az embertani intézet bonczoló helyiségében.
- **Az agyvelő alakú sajátságai* embertani szempontból; hetenkint 1 óra; szombaton d. 12—1-ig. *Ugyanazon tanár.* Embertani intézetben.
- Intézeti gyakorlatok az intézeti helyiség túltömöttsége és alkalmatlan volta miatt csak újabbi helyiségben fognak megtartatni.
- Palaeontologia* (Mollussa, Anthropota, Vertebrata); hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken d. e. 10—11-ig. *Hantken Miksa* ny. r. tanár. Palaeontologiai intézetben.
- **A buda-kovácsi hegység részletes geológiája*; szerdán d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Potential-elmélet, mágnesség, elektromosság*; hétfőn, szerdán és pénteken d. u. 3—4-ig. *Dr. Fröhlich Izor* ny. rk. tanár. A physikai tanteremben.
- Analytikai mechanika, II. rész*; kedden és csütörtökön d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Törvényszéki és rendőrvégzeti vizsgálatok*; (tápszerek, élvezeti szerek stb. vizsgálata), gyakorlatokkal; szombaton és vasárnap d. e. 1/2 11—12-ig; rendes 3 órai tandíj. *Dr. Liebermann Leo* m. tanár. A m. kir. állatorvosi tanintézet vegytani termében és az állami vegykezisérleti állomáson. Rottenbiller utca 23. sz.
- A magyar dendrologiai systematikai és földrajzi taglalása*; szombaton d. u. 3—5-ig. *Dr. Borbás Vincze* magántanár. IV. sz. tanterem. A tandíjmentesség ez órákra is kiterjed.
- **Floristikai kirándulások*; alkalmilag meghatározandó délutánokon. *Ugyanazon tanár.* A szabad természetben.

VI. Irodalmi, nyelvészeti és nyelvtani előadások.

- Arab nyelvtan*, tekintettel a főbb sémi nyelvágakra és az élő nyelvre. Saját nyelvtana szerint; hétfőn, kedden és csütörtökön d. u. 4—5-ig. *Dr. Hatada Péter* ny. r. tanár. VI. sz. tanterem.

- Arab olvasmányok.* Próza, költemények s vulgaris arab szövegek; hétfőn, kedden és csütörtökön d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanár.*
Ugyanott.
- Szírus olvasmányok.* Próza és költemények; kedden d. e. 10—11-ig.
Ugyanazon tanár. Ugyanott.
- Héber olvasmányok;* a zsolttárok könyvéből; csütörtökön d. e. 8—10-ig.
Ugyanazon tanár. Ugyanott.
- Török-tatár nyelv;* kezdők számára; hétfőn és kedden d. u. 2—3-ig.
Dr. Vámbéry Ármin ny. r. tanár. VII. sz. tanterem.
- Kemalpasazade Mohács-namé-ja;* hétfőn, kedden és szerdán d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Divani Hafiz Szudi commentárjával;* pénteken és szombaton d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- **Török társalgás;* hetenkint kétszer, később meghatározandó időben.
Ugyanazon tanár.
- Az ugor nyelvek összehasonlító alaktana: névragozás;* kedden és pénteken d. u. 3—4-ig. *Dr. Budenz József* ny. r. tanár. I. sz. tanterem.
- Ugor nyelvek ismertetése: Cseremis nyelv; zürjén és votják nyelv;* kedden és pénteken d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Conversatorium a magyar-ugor összehasonlító nyelvészetből;* szerdán d. u. 2—4-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Arany elbeszélő költeményei;* kedden és szerdán d. u. 4—5-ig. *Dr. Gyulai Pál* ny. r. tanár. VI. sz. tanterem.
- A francia iskolai költői;* csütörtökön és pénteken d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- **Mikes Kelemen munkái;* szerdán d. e. 11—12-ig. *Ugyanazon tanár.*
Ugyanott.
- Irodalomtörténeti és kritikai dolgozatok;* szombaton d. e. 11—12-ig.
Ugyanazon tanár. Ugyanott.
- A német irodalom története a XVIII. század második felében;* kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken d. e. 10—11-ig. *Dr. Heinrich Gusztáv* ny. r. tanár. II. sz. tanterem.
- A középkori német lyra (olvasmány);* kedden és szombaton d. e. 9—10-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- **A ballada és románcz Németországban.* Német nyelven; szombaton d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Irodalomtörténeti gyakorlatok: (XVIII. századi költők és művek);* később meghatározandó két órában. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- A román nyelvtanból (Flessiunea);* hétfőn és szerdán d. u. 4—5-ig.
Román Sándor ny. r. tanár. I. sz. tanterem.

- A XVII. századbeli román írók ismertetése és méltatása*; kedden és pénteken d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- A románnyelv történetének rövid vázlatja*; szombaton d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- **A római pogány hitregék, szokások, varázslatok (incantamenta) stb. maradványai, a román népnél*; csütörtökön d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Az olasz nyelv elméletileg és gyakorlatilag előadva*; szerdán, pénteken és szombaton d. u. 3—4-ig. *Messi Antal* ny. rk. tanár. III. sz. tanterem.
- Ugo Foscolo műveinek fejtegetése (folytatva)*; kedden d. u. 3—4-ig, *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- **Studi sui poeti satirici italiani*; csütörtökön d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Elméleti és gyakorlati francia nyelvtan* kezdők számára; hétfőn és szerdán d. u. 2—3-ig. *Rákosy Sándor* ny. rk. tanár. III. sz. tanterem.
- Francia nyelvtan, haladottabbak számára, folytatva*; kedden d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Francia irodalom köréből*: Origine et formation de la langue française, folytatva; pénteken d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Francia művek fordítása és ez alkalommal előforduló szók és mondatok magyarázása*; szombaton d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Bevezetés a nyelvtudományba*; hétfőn d. u. 2—3-ig. *Dr. Mayr Aurél* ny. rk. tanár. I. sz. tanterem.
- Indgerman hangtan*; hétfőn és csütörtökön d. u. 3—4-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Szanszkrit nyelvtan*; csütörtökön d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Magyar stílygyakorlatok.* (Ez előadás a tanárképző tagjai részére ingyenes); hétfőn d. u. 3—5-ig. *Dr. Bőöthy Zsolt* ny. rk. tanár. VI. sz. tanterem.
- Magyar szóképzés*; szerdán és pénteken d. e. 8—9-ig. *Dr. Simonyi Zsigmond* helyettes tanár. VII. sz. tanterem.
- Idegen szók a magyarban*; csütörtökön d. e. 8—9-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Nyelvtani társaság*; kedden és szombaton d. e. 8—9-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.

- C-szláv olvasmányok*; hétfőn és csütörtökön d. e. 9—10-ig. *Dr. Ásbóth Oszkár* helyettes tanár. VI. sz. tanterem.
- Orosz olvasmányok*; hétfőn d. e. 8—9-ig. (VII. sz. tanterem) szombaton d. e. 10—11-ig (VI. sz. tanterem.) *Ugyanazon tanár.*
- Orosz nyelvtan*; hétfőn és csütörtökön d. e. 10—11-ig. *Ugyanazon tanár.* VI. sz. tanterem.
- Hariri*: „*Durrat al-gavász*“ cz. munkájának magyarázása; csütörtökön és pénteken d. u. 2—3-ig. *Dr. Goldzieher Ignác* m. tanár. II. sz. tanterem.
- A szyr-bibliafordítás válogatott helyeinek magyarázása*; kedden d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- A tandíjmentesség ezen előadásokra is alkalmaztatik.
- Finn olvasmányok.* (Próza darabok. A Finn szókötés főbb sajtáságainak ismertetése ezek alapján); csütörtökön és szombaton d. u. 3—4-ig. *Dr. Szinnyi József* magántanár. VI. sz. tanterem.
- Finn dialectusok ismertetése*; csütörtökön d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* Ugyanott.
- Olaszmányok a Kalevalából*; hétfőn d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanár.* VII. sz. tanterem.
- Angol nyelv* (kiejtés, olvasmányok, irály) kezdők számára, kézi könyv után németül vagy francziául; kedden és csütörtökön d. u. 2—3-ig. *Dr. Lewis Lajos* magántanító. VI. sz. tanterem.
- Angol nyelv*, haladottabbak számára, II. cursus; hétfőn, szerdán és pénteken d. u. 2—3-ig. *Ugyanazon tanító.* Ugyanott.
- Angol irodalom Passages from the works of Shakespeare*, angolul; szombaton d. u. 2—3-ig. *Ugyanaz.* Ugyanott.
- ***Angol nyelv és irodalom*, kezdők számára; hétfőn, szerdán és pénteken d. u. 4—5-ig. *Egan James* magántanító. II. sz. tanterem.
- ***Angol irodalom*, haladottak számára; kedden, csütörtökön és szombaton d. u. 4—5-ig. *Ugyanazon tanító.* Ugyanott.

A jelen félévben előadást nem tartanak:

Dr. Mangold Lajos, Bogisich Mihály, Dr. Fröhlich Róbert, Dr. Szentkláray Jenő, Dr. Kont Ignác, Dr. Örley László, Bodnár Zsigmond, Dr. Szász Károly, Dallos Gyula magántanárok.

ÓRÁK SZERINTI ÁTTEKINTÉSE

A

TANTÁRGYAKNAK.

Tegnap alak	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
7—8		<p><i>Pénzügytan</i>; naponkint, szerda és szombaton kivételével <i>Dr. Kerkapoly Károly</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Gazdasági politika</i>; szerdán és szombaton. <i>Ugyanazon tanár.</i></p> <p><i>Magyar polgári törvénykezési rendtartás</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Herczegh Mihály</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Magyar polgári törvénykezési jog</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Plósz Sándor</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Verbőczy Tripartitumának ismertetése és magyarázata</i>; csütörtökön <i>Dr. Csiky Kalmán</i> magántanár.</p>
7— ¹ / ₂ 9		
7—9		
¹ / ₂ 8—9		
¹ / ₂ 8— ¹ / ₂ 10		
8—9	<p><i>Alaphittan folytatása</i>; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton. <i>Dr. Bita Dezső</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Az ágazatos hittan folytatása</i>; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton. <i>Dr. Stanczel Ferencz</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Egyháztörténelem VII. Gergely pápa idejétől a legújabb korig</i>; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton. <i>Dr. Rapaics Raymond</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Házasságjog</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Aschenbrier Antal</i> ny. r. tanár.</p>	<p><i>Nemzetgazdaságtan</i>; naponkint csütörtök kivételével. <i>Dr. Kautz Gyula</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Egyházjog</i>; naponkint csütörtök kivételével. <i>Dr. Cherny József</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>A magyar alkotmány története</i>; hétfőn, kedden, pénteken és szombaton <i>Dr. Hajnik Imre</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Büntetőjog</i>; naponkint csütörtök kivételével. <i>Dr. Schnierer Aladár</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Egyházjog</i>; naponkint csütörtök kivételével <i>Dr. Sággy Gyula</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Büntetőjog</i>; naponkint csütörtök kivételével. <i>Dr. Szilágyi Dezső</i> ny. r. tanár.</p>

Az orvostudományi karban.

A bölcsészettudományi karban.

Gyógyszerhatástan; hétfőn, kedden *Dr. Balogh Kálmán* ny. r. tanár.

Gyógyszerhatástan; szerdán és pénteken. *Ugyanazon tanár.*

Mérgekről, csütörtökön. *Ugyanazon tanár.*

Csontok és ízületek sebészeti bántalmai; csütörtökön és vasárnap. *Dr. Réczey Imre* magántanár.

Különös kór- és gyógytan, s kórodai előadások; naponkint, csütörtököt kivéve. *Dr. Wagner János* ny. r. tanár.

Különös kór- és gyógytan, s kórodai előadások; naponkint, csütörtököt kivéve. *Dr. Korányi Frigyes* ny. r. tanár.

Élettani eszköz- és kísérleti módszertan; vasárnap. *Dr. Regéczy Imre* magántanár.

Elméleti szülészet (bábák számára); hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön. *Dr. Tauffer Vilmos* ny. r. tanár.

A hasbetegségek kór- és gyógytana; csütörtökön és vasárnap. *Dr. Stiller Bertalan*, ny. rk. tanár.

A lélek hatatalanságáról szóló tan és annak története; szerdán és szombaton. *Dr. Horváth Cyrill* ny. r. tanár.

Római történet a császárság korában; szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton. *Dr. Hampel József* ny. rk. tanár.

**A görögök története a pezsza háborúk idején*; kedden. *Ugyanazon tanár.*

Közép-Europa története VI. Károly korában; hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön. *Dr. Ballagi Aladár* ny. rk. tanár.

Összehasonlító alaktan; csütörtökön. *Bartal Antal* m. tanár.

Alaktan; hétfőn. *Dr. Scholtz Ágost* m. tanári minőségében.

Reggeli órák	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
8—9		<i>Közgazdaságtan</i> ; naponként csütörtök kivételével. <i>Dr. Láng Lajos</i> ny. r. tanár.
8— $\frac{1}{2}$ 10		
8—10		<i>Egyházjog</i> ; csütörtökön. <i>Dr. Antal Gyula</i> ny. rk. tanár. <i>Az egyházhivatalok</i> ; csütörtökön. <i>Dr. M. Lichar Kálmán</i> magántanár.
$\frac{1}{2}$ 9— $\frac{1}{2}$ 10		
9—10	<i>Ö-zövetségi történet-ítészeti s régiségtani tanulmányok folytatása</i> ; hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton. <i>Dr. Berger Er. János</i> ny. r. tanár. <i>Jézus nyilvános életéből kizemelt részek értelmezése a négy evangéliumból</i> ; ezután	<i>Politika</i> ; naponként csütörtök kivételével. <i>Dr. Kautz Gyula</i> ny. r. tanár. <i>Római magánjog</i> ; hétfőn, kedden, szerdán és pénteken. <i>Dr. Hoffmann Pál</i> ny. r. tanár.

Az orvostudományi karban.

A bölcsészettudományi karban.

A földrajzi helymeghatározásokról; hétfőn és pénteken. *Dr. Gruber Lajos* m. tanár.

Kísérleti természettan; kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton.

Dr. báró Eötvös Loránd ny. r. tanár.

Bereztetés a mennyileges és minőleges elemző vegytanba. Gyógyszerész - növendékek igényeihez mérve; szombat kivételével, naponkint. *Dr. Lengyel Béla* ny. r. tanár.

Magyar szóképzés; szerdán és pénteken.

Dr. Simonyi Zsigmond helyettes tanár.

Idegen szók a magyarban; csütörtökön. *Ugyanazon tanár.*

Nyelvtani társaság; kedden és szombaton. *Ugyanazon tanár.*

Orosz olvasmányok; hétfőn. *Dr. Ásbóth Oszkár* helyettes tanár.

A férfi és női ivarszervek sebészi bántalmái; csütörtökön és vasárnap. *Dr. Antal Géza* ny. rk. tanár.

A sérvek kór- és gyógytana; vasárnap. *Dr. Báron Jónás* magántanár.

A sebkezelés és a sebész első teendői; csütörtökön és vasárnap. *Dr. Puky Ákos* magántanár.

Elméleti és gyakorlati fülgyógyászat; csütörtökön. *Dr. Böke Gyula* ny. rk. tanár.

Villamgyógyászat; vasárnap. *Dr. Kélli Károly* ny. rk. tanár.

Bereztetés a kóros szövetek vizsgálásába; vasárnap. *Dr. Bábes Viktor* magántanár.

Élettani eszköz- és kísérleti módszertan; csütörtökön. *Dr. Regéczy Imre* magántanár.

**Kórodai casusistika*; csütörtökön. *Dr. Wagner János* ny. r. tanár.

A hasbetegségek kór- és gyógytana; csütörtökön és vasárnap. *Dr. Müller Kálmán* magántanár.

Gyakorlati okleréltan; szombaton. *Dr. Fejérpataky László* m. tanár.

Héber olvasmányok a zsolttárok könyvéből; csütörtökön. *Dr. Hatala Péter* ny. r. tanár.

A római irodalom története; hétfőn, csütörtökön és pénteken. *Dr. Ponori Theurek Emil* ny. r. tanár.

Plautus Captivi című vígjátéka; kedden. *Ugyanazon tanár.*

Anacreon; szombaton. *Ugyanazon tanár.*

Latin és görög szövegkritika; szerdán. *Ugyanazon tanár.*

Reggeli órák	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
9—10	<p><i>Sz. Pál apostol a korinthusiakhoz intézett első levelének fejtegetése; csütörtök kivételével, naponkint. Dr. Bognár István ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Keresztény kath. erkölces tan folytatása; hétfőn, szerdán és pénteken. Dr. Breznay Béla ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Lelkipásztorságtan folytatása; kedden. Dr. Klinger István ny. r. tanár.</i></p>	<p><i>Kereskedelmi jog; naponkint csütörtök kivételével. Dr. Apáthy István ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Jogbölcsest; naponkint csütörtök kivételével. Dr. Schnierer Aladár ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Politika; naponkint csütörtök kivételével. Dr. Szilágyi Dezső ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Jogbölcsest; naponkint szombat kivételével. Dr. Pulszky Ágost ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Római magánjog; hétfőn, kedden, szerdán és pénteken. Dr. Vécsey Tamás ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Pandekta-practicum; szombaton. Ugyanazon tanár.</i></p> <p><i>Kereskedelmi jog; naponkint csütörtök kivételével. Dr. Plósz Sándor ny. r. tanár.</i></p>
9—11	<p><i>Keresztény kath. erkölces tan folytatása; kedden és szombaton. Dr. Breznay Béla ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Lelkipásztorságtan folytatása; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton. Dr. Klinger István ny. r. tanár.</i></p>	<p><i>Törvényszéki orvostan; csütörtökön. Dr. Schmidt György magántanár.</i></p>
1/2 10— 1/2 12		
10—11	<p><i>Héber Syntaxis; ezután Bibliai értelmezés tan. Ennek befejezése után:</i></p> <p><i>A bölcseleti és látnoki könyvekből kiszemelt szakaszok magyarázata; továbbá</i></p> <p><i>Szentírási enantiophaniák; végre Szövegkritikai gyakorlatok; hétfőn és pénteken. Dr. Berger Ev. János ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Bevezetés az újszövetségi szentiratokba, folytatólag; szerdán, pénteken és szombaton. Dr. Bognár István ny. r. tanár.</i></p>	<p><i>Egyetemes európai jogtörténet; naponkint csütörtök kivételével. Dr. Wenzel Gusztáv ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Magyar közigazgatási jog; hétfőn, kedden, szerdán és pénteken. Dr. Lechner Ágost, ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Egyetemes európai jogtörténet; naponkint csütörtök kivételével. Dr. Hajnik Imre ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Ausztriai általános magánjog; naponkint csütörtök kivételével. Dr. Sággy Gyula ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Ausztriai általános polgári magánjog; naponkint csütörtök kivételével. Dr.</i></p>

Az orvostudományi karban.

A bölcsészettudományi karban.

Felsőbb mennyiségben; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és szombaton.

Dr. Scholtz Agost helyettes tanár.

Alaktan; pénteken. Dr. Scholtz Agost magántanári minőségben.

Állattan, a gyógyszerész hallgatók számára; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken. Dr. Margó Tivadar ny. r. tanár.

Kísérleti vegytan, tekintettel az orvostan növendékek igényeire; kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken és szombaton. Dr. Than Károly ny. r. tanár.

A középkori német lyra; kedden és szombaton. Dr. Heinrich Gueztáv ny. r. tanár.

Ó-szláv olvasmányok; hétfőn és csütörtökön. Dr. Asbóih Oszkár helyettes tanár.

nyjbántalmak (affectiones venereae) és a bujakór (syphilis) isméje és gyógytana; csütörtökön, szombaton és vasárnap. Poór Imre ny. rk. tanár. j- és nyak sebészi bántalmairól; csütörtökön és vasárnap. Dr. Navratil Imre ny. rk. tanár.

korlati sebészet és kórodai előadások; naponkint, csütörtököt kivéve. Dr. Kovács József ny. r. tanár.

korlati sebészet és kórodai előadások; naponkint, csütörtököt kivéve. Dr. Lumniczer Sándor ny. r. tanár.

életi és gyakorlati szüléset; naponkint, szombatot kivéve. Dr. Kézsmárszky Tivadar ny. r. tanár.

ró boncztan (zsigertan, edény- és idegtan); naponkint, szombatot kivéve. Dr. Lenhossék József ny. r. tanár.

ró boncztan; (második rész); ugyanazon napokon. Dr. Mihálkovic Géza ny. r. tanár.

életi élettan; ugyanazon napokon. Dr. Jendrássik Jenő ny. r. tanár.

ermekápolás (bábák számára); szombaton. Dr. Bókai János ny. r. tanár. ásványvizekről; vasárnap. Dr. Hasenfeld Manó magántanár.

életi és gyakorlati fülgógyászat; csütörtökön és vasárnap. Dr. Lichtenberg Kornél magán tanár.

A középkor neveléstörténelme; hétfőn, szerdán és pénteken. Lubrich Agost ny. r. tanár.

A neveléstan embertani alapjai; kedden és szombaton. Ugyanazon tanár.

Európa története a keresztes hadak korában; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken. Dr. Salamon Ferencz ny. r. tanár.

Római érmészet a császárok korában; kedden. Dr. Torma Károly ny. r. tanár.

A római agyag- és üvegművesség; szerdán és csütörtökön. Ugyanazon tanár.

Reggeli órák	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
10—11	<p><i>Az új-szövetségi apokriph könyvekről</i>; hétfőn. <i>Dr. Bognár István</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Házasságjog</i>; kedden. <i>Dr. Aschenbrier Antal</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Arab nyelvtan</i>; szerdán. <i>Dr. Kanjurszky György</i> ny. rk. tanár</p>	<p><i>Pénzügytan</i>; hétfőn. kedden, pénteken és szombaton. <i>Dr. Földes Béla</i> ny. rk. tanár.</p> <p><i>Magyar magánjog</i>; naponkint csütörtök kivételével. <i>Dr. Dell'Adami Rezső</i> magántanár.</p>
10— 1/212		
10—12	<p><i>Héber Syntaxis</i>; ezután <i>Bibliai értelmezéstan</i>. Ennek befejezése után:</p> <p><i>A bölcselmi és látnoki könyvekből kiszemelt szakaszok magyarázata</i>; továbbá <i>Szentirási enantiophaniák</i>; végre</p>	<p><i>Szövetséges államalakulatok</i>; csütörtökön. <i>Dr. Lánczy Gyula</i> magántanár.</p>

Az orvostudományi karban.

A bölcsészettudományi karban.

Testgyógyászat; csütörtökön és vasárnap.

Dr. Dollinger Gyula m. tanár.

Általános sebészi kértan és gyógytan; csütörtökön és vasárnap. *Dr. Janny Gyula* magántanár.

Gyógyszerészet történelme; szombaton. *Dr. Balogh Kálmán* ny. r. tanár.

***Bevezetés a sebészi művészetbe*; vasárnap. (Tandíj 10 frt. 50 kr. *Dr. Kovács József* ny. r. tanár.

Elméleti kórszövettan; vasárnap. *Dr. Scheuthauer István* ny. r. tanár.

Sebészeti műtéttan; csütörtökön. *Dr. Lumniczer Sándor* ny. r. tanár.

A római álló tábortek, a hadutak s az összes katonai építkezések rendszere a két Pannoniában és Moesiában; pénteken és szombaton. *Dr. Torma Károly* ny. r. tanár.

A keresztény műarchaeologia encyclopaediája; kedden. *Dr. Czobor Béla* m. tanár.

Plautus Captivi című vígjátéka; csütörtökön. *Dr. Ponori Theureck Emil* ny. r. tanár.

Latin semináriumi dolgozatok tárgyalása; szombaton. *Ugyanazon tanár.*

Görög alaktan; hétfőn. *Dr. Ábel Jenő* ny. rk. tanár.

Latin orthoepia és orthographia; szerdán. *Ugyanazon tanár.*

Livius XXVI. és XXII. könyve; kedden és pénteken. *Ugyanazon tanár.*

**Determinansok*; kedden és szombaton. *Dr. Kondor Gusztáv* ny. r. tanár.

Elméleti csillagászat; hétfőn, szerdán, csütörtökön és pénteken. *Ugyanazon tanár*, helyettesi minőségben.

Palaentologia; hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken. *Hankó Miksa* ny. r. tanár.

**A buda-kovácsi hegység részleges geológiája*; szerdán. *Ugyanazon tanár.*

A német irodalom története; kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken. *Dr. Heinrich Gusztáv* ny. r. tanár.

**A ballada és románcz Németországban*; szombaton. *Ugyanazon tanár.*

Orosz olvasmányok; szombaton. *Dr. Ásbóth Oszkár* helyettes tanár.

Orosz nyelvtan; hétfőn és csütörtökön. *Ugyanazon tanár.*

A műtörténelemből olasz festészeti iskola, Rafael Santi; szombaton. *Dr. Henszmann Imre* ny. r. tanár.

Részletes nőrénytán; szombaton. *Dr. Jurányi Lajos* ny. r. tanár.

Szírüs olvasmányok; kedden. *Dr. Hatala Péter* ny. r. tanár.

Reggeli órák	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
10—12	<p><i>Szövegkritikai gyakorlatok</i>; kedden, <i>Dr. Berger Ev. János</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Szjr és chald nyelvtan</i>; szerdán. <i>Dr. Kanyurszky György</i> ny. rk. tanár.</p>	
10—1		
$\frac{1}{2}$ 11— 12		
$\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1		
11—12	<p><i>Keresztény kath. erkölestan folyta- tása</i>; hétfőn és szerdán <i>Dr. Breznay Béla</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Szjr és chald nyelvtan</i>; hétfőn. <i>Dr. Kanyurszky György</i> ny. rk. tanár.</p>	<p><i>Magyar magánjog</i>; naponkint csütörtök kivételével <i>Dr. Wenzel Gusztáv</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Római magánjog</i>; hétfőn, kedden, szer- dán és pénteken. <i>Dr. Hoffmann Pál</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Európai nemzetközi jog</i>; hétfőn szerdán és pénteken. <i>Dr. Apáthy István</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Magyar csődjog</i>; kedden és szombaton. <i>Ugyanazon tanár.</i></p> <p><i>Magyar magánjog</i>; naponkint, csütörtök kivételével. <i>Dr. Herczegh Mihály</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Római magánjog</i>; hétfőn, kedden, szer- dán és pénteken. <i>Dr. Vécsey Tamás</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Pandekta-practicum</i>; szombaton. <i>Ugyan- azon tanár.</i></p> <p><i>Magyarország statistikája</i>; hétfőn, ked- den, pénteken és szombaton. <i>Dr. Földes Béla</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Az európai nemzetközi jog</i>; hétfőn, ked- den, szerdán. <i>Dr. Csarada János</i> ma- gántanár.</p> <p><i>A statistika és Demologia elmélete</i>; csü- törtökön. <i>Kőrösi József</i> magántanár.</p>

Az orvostudományi karban.	A bölcsészettudományi karban.
<p><i>Szövettan</i>; vasárnap. <i>Dr. Thanhoffer Lajos</i> ny. rk. tanár.</p>	
	<p><i>Törvénytudományi és rendőrvégynyi vizsgálatok</i>; szombaton és vasárnap. <i>Dr. Liebermann Leo</i> m. tanár.</p>
<p><i>Szemtükreszeti gyakorlatok</i>; csütörtökön. <i>Dr. Schulek Vilmos</i> ny. r. tanár <i>Az agybántalmak localisatiójáról</i>; vasárnap. <i>Dr. Laufenauer Károly</i>, nyilvános rendkívüli tanár.</p>	
<p><i>Bőr- és bujakórtan</i>; csütörtökön és vasárnap. <i>Dr. Schwimmer Ernő</i> ny. rendkívüli tanár.</p>	<p><i>A tragicum</i>; hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön. <i>Dr. Beöthy Zsolt</i> ny. rk. tanár. <i>Logika és ismerettan</i>; szerdán és szombaton. <i>Dr. Alexander Bernát</i> m. tanár. <i>Lukianos művészettörténeti adatainak magyarázata</i>: csütörtökön. <i>Ugyanazon tanár.</i> <i>Hesiod Theogoniája</i>; hétfőn, szerdán és szombaton. <i>Dr. Télyi Iván</i> ny. r. tanár. <i>*Görög prosodia</i>; csütörtökön. <i>Ugyanazon tanár.</i> <i>Ovidius átváltozásai</i>; kedden és pénteken. <i>Ugyanazon tanár.</i> <i>Algebrai analysis</i>; hétfőn és csütörtökön. <i>Dr. Kondor Gusztáv</i> ny. r. tanár. <i>Analyticai síkmértan</i>; kedden és pénteken. <i>Ugyanazon tanár.</i> <i>Az algebra és geometria újabb módszerei</i>; szerdán és szombaton. <i>Ugyanazon tanár.</i> <i>Rendszeres állattan</i>, gyakorlati mutatványokkal; hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken. <i>Dr. Margó Tivadar</i> ny. r. tanár. <i>Részletes kísérleti vegytan</i>; gyógyszerész-növendékek részére; szombat kivételével, naponkint. <i>Dr. Lengyel Béla</i> ny. r. tanár.</p>

Reggeli órák	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
1-12		
11-1		
212- 1/21		
212- 1/22		
12-1		
előtá- i órák 1/22 -3		
42- 3/43		

Az orvostudományi karban.	A bölcsészettudományi karban.
	* <i>Mikes Kelemen munkái</i> ; szerdán. <i>Dr. Gyulai Pál</i> ny. r. tanár. <i>Irodalomtörténeti és kritikai dolgozatok</i> ; szombaton. <i>Ugyanazon tanár.</i>
Bevezető élet- és szövegtani gyakorlatok; naponkint, vasárnapot kivéve. <i>Dr. Jendrássik Jenő</i> ny. r. tanár.	
<i>Törvénytudományi orvostan</i> ; naponkint, csütörtököt kivéve. <i>Dr. Ajtai K. Sándor</i> ny. r. tanár.	
<i>Törvénytudományi orvostani casuistikai</i> ; csütörtökön. <i>Ugyanazon tanár.</i>	
<i>Elméleti és gyakorlati szemészet</i> ; naponkint, csütörtököt kivéve. <i>Dr. Schulek Vilmos</i> ny. r. tanár.	
* <i>Az agy functionális neurosisainak kör- és gyógytana</i> ; szerdán. <i>Dr. Laufenauer Károly</i> ny. rk. tanár.	
	<p><i>A társadalom-philosophia története</i>; hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön. <i>Dr. Medveczky Frigyes</i> ny. rk. tanár.</p> <p><i>Gymnasiales paedagogia</i>; hétfőn és kedden, <i>Dr. Kármán Mór</i> m. tanár.</p> <p><i>Bevezetés a philosophia tanulmányába</i>; szombaton. <i>Ugyanazon tanár.</i></p> <p><i>Schiller Fr. philosophiája</i>; szombaton. <i>Dr. Alexander Bernát</i> m. tanár.</p> <p><i>Görög alaktan</i>; csütörtökön és szombaton. <i>Dr. Ábel Jenő</i> ny. rk. tanár.</p> <p><i>Földtan</i>; kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken. <i>Dr. Szabó József</i> ny. r. tanár.</p> <p>*<i>Áscánytani általános gyakorlatok</i>; szombaton. <i>Ugyanazon tanár.</i></p> <p><i>Az ásványok mikroscoopi meghatározásának módszere</i>; hétfőn. <i>Ugyanazon tanár.</i></p> <p>*<i>Az agyvelő alaki sajátosságai embertani szempontból</i>; szombaton. <i>Dr. Török Aurél</i> ny. r. tanár.</p>
<i>Tájékozottan</i> ; hétfőn és kedden, <i>Dr. Lenhossék József</i> ny. r. tanár.	
<i>Gyakorlati kórboncztan</i> ; csütörtökön, pénteken és szombaton. <i>Dr. Scheut-hauer Gusztáv</i> ny. r. tanár.	

Délutáni órák	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
2-3	<p><i>Alaphittan folytatása</i>; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton. <i>Dr. Bita Dezső</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Egyháztörténelem VII. Gergely pápa idejétől a legújabb korig</i>; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton. <i>Dr. Rapaics Raymond</i> ny. r. tanár.</p> <p><i>Arab nyelvtan</i>; hétfőn és szerdán. <i>Dr. Kanyurszky György.</i> ny. rk. tanár.</p>	<p><i>Római örökjog</i>; hétfőn, szerdán, pénteken. <i>Dr. Takáts Lajos</i> magántanár.</p> <p><i>Magyar közigazgatási jog</i>; naponként csütörtök kivételével. <i>Dr. Havas Sándor</i> magántanár.</p> <p><i>Kereskedelmi jog</i>; hétfőn, kedden, szerdán és pénteken. <i>Dr. Neumann Armin</i> magántanár.</p>

Az orvostudományi karban.

- Elméleti kórszövettan*; szerdán *Dr. Scheut hauer Gusztáv* ny. r. tanár.
Törvényszéki orvostani gyakorlatok; hétfő, kedd, szerda. *Dr. Ajtai K. Sándor* ny. r. tanár.
A születésre vonatkozó orvosi tanusítás; csütörtökön és pénteken. *Ugyanazon tanár.*
A védhimlőoltás; csütörtökön és vasárnap. *Wittmann Lázár* magántanár.

A bölcsészettudományi karban.

- Philosophiai Consersatorum*; szombaton. *Dr. Bánóczy József* m. tanár.
Magyarország történelméből a XVI. és XVII. században; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton. *Dr. Kerékgyártó Árpád* ny. r. tanár.
A hazai culturtörténelem a vegyes korszakban; kedden és csütörtökön. *Ugyanazon tanár.*
A keresztény műarchaeologia encyclopaediája; pénteken. *Dr. Czobor Béla* m. tanár.
Variáció-számítás; hétfőn, szerdán és pénteken. *Dr. Farkas Gyula* m. tanár.
A hivatalos vegykészítményekről; (a magy. gyógyszerkönyv magyarázata); hétfőn, kedden, szerdán és csütörtökön. *Dr. Lengyel Béla* ny. r. tanár.
 **A térfogati elemzés fontosabb módszerei*; pénteken. *Ugyanazon tanár.*
Török-tatár nyelv, kezdők számára; hétfőn és kedden. *Dr. Vámbéry Ármán* ny. r. tanár.
Divani Hafiz Szudi commentárjával; pénteken és szombaton. *Ugyanazon tanár.*
Ugor nyelvek ismertetése; kedden és pénteken. *Dr. Budenz József* ny. r. tanár.
Elméleti és gyakorlati francia nyelvtan; kezdők számára, hétfőn és szerdán. *Rákosy Sándor* ny. rk. tanár.
Francia nyelvtan, haladottabbak számára; kedden. *Ugyanazon tanár.*
Francia irodalom köréből; pénteken. *Ugyanazon tanár.*
Francia művek fordítása; szombaton. *Ugyanazon tanár.*
Bevezetés a nyelvtudományba; hétfőn. *Dr. Mayr Aurél* ny. rk. tanár.
Szanszkrit nyelvtan; csütörtökön. *Ugyanazon tanár.*
Háirri: „Durrat al-gavász” ezimü munkájának magyarázása; csütörtökön és pénteken. *Dr. Goldziher Ignác* m. tanár.
A syr bibliafordítás válogatott helyeinek magyarázása; kedden. *Ugyanazon tanár.*
Angol nyelv kezdők számára; kedden és csütörtökön. *Dr. Lewis Lajos* magán tanító.
Angol nyelv, haladottabbak számára; hétfőn, szerdán és pénteken. *Ugyanazon tanító.*
Angol irodalom; szombaton. *Ugyanazon tanító.*

Delutáni órák	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
2— $\frac{1}{34}$		
2—4		
2—5		
$\frac{1}{33}$ — $\frac{1}{34}$		
3—4	<p><i>Egyházi törvényhozás és büntetőjog; hétfőn és pénteken. Dr. Aschenbrier Antal ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Egyházi vagyonjog; szerdán Ugyanazon tanár.</i></p> <p><i>Az ágazatos hittan folytatása; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton. Dr. Stanezel Ferencz ny. r. tanár.</i></p>	<p><i>Hűbérjog; hétfőn és kedden. Dr. Cherny József ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Az európai államok statistikája; pénteken és szombaton. Dr. Láng Lajos ny. r. tanár.</i></p> <p><i>Egyházjog; hétfőn, kedden és szerdán. Dr. Antal Gyula ny. rk. tanár.</i></p> <p><i>Magyarország statistikája; naponkint csütörtök kivételével. Dr. Dobránszky Péter magántanár.</i></p> <p><i>A congressusokról; hétfőn. Dr. Csarada János magántanár.</i></p> <p><i>A telekkönyvi és jelzálogi hitelintézmények; pénteken. Dr. Csillagh Gyula magántanár.</i></p>

Az orvostudományi karban.

***Fejlesztés*; szombaton. *Dr. Mihalkovics Géza* ny. r. tanár.

Az elmebetegségek kör- és gyógytana; csütörtökön. *Dr. Laufenauer Károly* ny. rk. tanár.

Poliklinikumi előadások a gyermekgyógyászatból; szombaton. *Dr. Földi Géza* m. tanár.

Elméleti kórboncztan; naponkint, szombatot kivéve. *Dr. Scheuthauer Gusztáv* ny. r. tanár.

Közegészség; naponkint, csütörtököt kivéve. *Dr. Fodor József* ny. r. tanár.

Gyermekgyógyászat; naponkint, csütörtököt kivéve. *Dr. Bókai János* ny. r. tanár.

**Az ivarszervek és a húgyhólyag bántalmái gyermekeknél*; csütörtökön. *Ugyanazon tanár.*

A tápszerek és italok hamisításáról orvosrendőri tekintetben; csütörtökön. *Dr. Csáthy Lajos* magántanár.

A bölcsészettudományi karban.

Növénytan gyakorlatokkal, gyógyszerész-növendékek számára; csütörtökön és pénteken. *Dr. Jurányi Lajos* ny. r. tanár.

Fűvészeti gyakorlatok; hétfőn. *Ugyanazon tanár.*

Conversatorium a magyar-ugor összehasonlító nyelvészetből; szerdán. *Dr. Budenz József* ny. r. tanár.

Mikroszkopi növénytani gyakorlatok, kedden és szerdán. *Dr. Jurányi Lajos* ny. r. tanár.

Szemlék a műtörténelemből; szombaton. *Dr. Henszmann Imre* ny. r. tanár.

A magyar történelem kútfoi a XVI. és XVII. században; csütörtökön. *Dr. Kerékgyártó Árpád* ny. r. tanár.

A magyar okkultán folytatólag s a Czimertan elemei; hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton. *Dr. Horvát Árpád* ny. r. tanár.

Pecsétan; kedden. *Ugyanazon tanár.*

Ervös Ágost lengyel király és szász választóudvara; hétfőn. *Dr. Ballagi Aladár* ny. rk. tanár.

Magyar-velencei viszonyok az Árpádok kihaltától Dalmácia elveszéséig; szerdán. *Dr. Szalay József* magántanár.

Latin stílusgyakorlatok; kedden. *Dr. Kassai Gusztáv* magántanár.

Latin beszédgyakorlatok; szombaton. *Ugyanazon tanár.*

Állatfejlesztés mutatóanyagokkal; szerdán és pénteken. *Dr. Margó Tivadar* ny. r. tanár.

Potential elmélet, Mágnesség, Elektromosság; hétfőn, szerdán és pénteken. *Dr. Fröhlich Izor* ny. rk. tanár.

Analytikai mechanika; kedden és csütörtökön. *Ugyanazon tanár.*

Arab olvasmány; hétfőn, kedden, csütörtökön. *Dr. Hatala Péter* ny. r. tanár.

Délutáni órák.	A hittudományi karban	A jog- és államtudományi karban.
3—4		
3— ¹ / ₂₅		
3—5		
¹ / ₂₄ — ¹ / ₂₅		
4—5		<p><i>Magyar pénzügyi igazgatási jog vázlata ; hétfőn, kedden, szerdán és pénteken. Dr. Lechner Ágost ny r. tanár.</i></p> <p><i>*A cégrehajtó hatalomról a magyar közjog szerint ; szombaton. Ugyanazon tanár.</i></p>

Az orvostudományi karban.

A bölcsészettudományi karban.

Kemálpasarade Mohács-namé-ja; hétfőn, kedden és szerdán *Dr. Vámbéry Armin* ny. r. tanár.

Az ugor nyelvek összehasonlító alaktana; kedden és pénteken. *Dr. Budenz József* ny. r. tanár.

Az olasz nyelv elméletileg és gyakorlatilag; szerdán, pénteken és szombaton. *Messi Antal* ny. rk. tanár.

Ugo Foscolo műveinek fejtegetése; kedden. *Ugyanazon tanár.*

**Studi sui poeti satirici italiani*; csütörtökön. *Ugyanazon tanár.*

Indgerman hangtan; hétfőn és csütörtökön. *Dr. Mayr Aurél* ny. rk. tanár.

Finn olcasmányok; csütörtökön és szombaton. *Dr. Szinnyei József* magántanár.

Általános körtan; kedden és szerdán. *Dr. Hógyes Endre* ny. r. tanár.

Az orcosi vények szerkesztéséről; hétfőn. *Dr. Balogh Kálmán* ny. r. tanár.

Általános gyógytan; pénteken. *Dr. Hógyes Endre* ny. r. tanár.

Az ó-kori földrajz történelme; szombaton. *Dr. Heinrich Alajos* magántanár.

A magyar dendrologia; szombaton. *Dr. Borbás Vizeze* magántanár.

Magyar stílygyakorlatok; hétfőn. *Dr. Beöthy Zolt* ny. rk. tanár.

**Fejlődéstan készítmények bemutatása és magyarázata*; szombaton. *Dr. Mihálkovic Géza* ny. r. tanár.

**Egészségügyi közigazgatás hazánkban és a külföldön*; szombaton. *Dr. Fodor József* ny. r. tanár.

Arógtön támadt életveszélyek elhárításáról; szombaton. *Dr. Arányi Lajos* nyug. tanár.

Törvénytörési lélektan; szombaton. *Dr. Laufenauer Károly* ny. rk. tanár.

A fertőző betegségek kórszövettana; szombaton. *Dr. Babes Viktor* magántanár.

Gnoseologia és annak története; hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken. *Dr. Horváth Cyrill* ny. r. tanár.

Az egyetemes összehasonlító földrajzból; hétfőn és kedden. *Dr. Hunfalvy János* ny. r. tanár.

A néprajz köréből; szerdán, csütörtökön és pénteken. *Ugyanazon tanár.*

Az ó-keresztény, byzanci, román és a császárság építés; kedden, szerdán és pénteken. *Dr. Pastiner Gyula* magántanár.

Állattani demonstrációk és gyakorlatok, a gyógyszerészek igényeihez alkalmazva; hétfőn és kedden. *Dr. Margó Tivadar* ny. r. tanár.

Delutáni órák.	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
4—5		
4—6		<p><i>Államszámvevőtan</i>; kedden és pénteken. <i>Dr. Bochkor Károly</i> ny. rk. tanár. <i>Politikai számtan</i>; csütörtökön. <i>Ugyanazon tanár.</i> <i>Törvényszéki lélektan</i>; csütörtökön. <i>Dr. Niedermann Gyula</i> magántanár.</p>
5—6		<p><i>Magyar vasuti jog</i>; kedden és pénteken. <i>Dr. Wenczel Gusztáv</i> ny. r. tanár. <i>Telekkönyvi rendtartás</i>; szerdán és szombaton. <i>Dr. Herczegh Mihály</i> ny. r. tanár.</p>

Az orvostudományi karban.

A bölcsészettudományi karban.

*Elméleti és gyakorlati nőgyógyászat és szülészeti poliklinicum; szombaton. *Dr. Tauffer Vilmos* ny. tanár.

Hasonszenvészet. Különös kór- és gyógytan, s kórodai előadások; naponkint, szombatot kivéve. *Dr. Bakody Tivadar* ny. rk. tanár.

Elméleti és gyakorlati elmegyógyászat; *Dr. Bolyó Károly* magántanár.

Szülészeti műtéttan; pénteken. *Dr. Kézsmársky Tivadar* ny. r. tanár.

Az ókori orvostudomány történetéből; hétfőn és pénteken. *Dr. Purjesz Zsigmond* magántanár.

*A folyadékok felületének fezzültségéről; pénteken. *Dr. báró Eötvös Loránd* ny. r. tanár.

Gyakorlatok a physikai laboratoriumban; szombaton. Ugyanazon tanár és *Dr. Fröhlich Izor* ny. rk. tanár.

Bonczteni embertan; hétfőn, kedden és szerdán. *Dr. Török Aurél* ny. r. tanár.

Arab nyelvtan; hétfőn, kedden, csütörtökön. *Dr. Hatala Péter* ny. r. tanár.

Arany elbeszélő költeményei; kedden és szerdán. *Dr. Gyulai Pál* ny. r. tanár.

A francia iskola költői; csütörtökön és pénteken. Ugyanazon tanár.

A román nyelvtanból; hétfőn és szerdán. *Román Sándor* ny. r. tanár.

A XVII-ik századbéli román írók ismertetése és méltatása; kedden és pénteken. Ugyanazon tanár.

A román nyelv történetének rövid vázlata; szombaton. Ugyanazon tanár.

*A római pogány hitregék, szokások, varázslatok stb. maradványai a román népnél; csütörtökön. Ugyanazon tanár.

Finn dialektusok ismertetése; csütörtökön. *Dr. Szinnyi József* magántanár.

Olcasmányok a Kalevalából; hétfőn. Ugyanazon tanár.

**Angol nyelv és irodalom kezdők számára; hétfőn, szerdán és pénteken. *Egan James* magán tanító.

**Angol irodalom haladottak számára; kedden, csütörtökön és szombaton. Ugyanazon tanár.

Allattain mikroszkopi gyakorlatok, kezdők számára; szerdán, csütörtökön és pénteken. *Dr. Margó Tivadar* ny. r. tanár.

A tragikum; szerdán. *Dr. Beöthy Zsolt* ny. rk. tanár.

Az igaz, szép és jó fogalmi elvontságokban és reális megjelenésükben; hétfőn és kedden. *Dr. Bihari Péter* m. tanár.

Délutáni órák.	A hittudományi karban.	A jog- és államtudományi karban.
5—6		<i>Az esküdtszékről; szombaton. Dr. Fayer László magántanár. Büntetőjogi gyakorlatok; pénteken. Ugyanazon tanár.</i>
5— $\frac{1}{2}$ 7		
5—7		
$\frac{1}{2}$ 6—7		
6—7		
6—8		
Később meghatározandó időben.		

Az orvostudományi karban.

Idegkórtan; hétfőn, csütörtökön és pénteken. *Dr. Takács Endre* magántanár.

Az agybántalmak helybelítése; szerdán. *Ugyanazon magántanár.*

Fogászat, elméletileg; kedden. *Dr. Árkövi* magántanár.

Fogászat, gyakorlatilag; csütörtökön és szombaton. *Ugyanazon magántanár.*

Elméleti és gyakorlati húgyvizsgálat; pénteken. *Dr. Plósz Pál* ny. r. tanár.

Az ép- és kóros vér vegytani vizsgálata; csütörtökön. *Ugyanazon tanár.*

Sebészeti műtéttan; hétfőn és szerdán. *Dr. Lumniczer Sándor* ny. r. tanár.

Testgyógyászat; kedden és szombaton. *Dr. Batizfalvy Sámuel* magántanár.

Szülészeti műtéttan; szerdán. *Dr. Liebmann Mór* m. tanár.

Szövetteni gyakorlatok; hétfőn és kedden; heti két óra. *Dr. Margó Tivadar* ny. r. tanár.

Szövetten gyakorlatok; heti 5 óra. *Dr. Thanhoffer Lajos* ny. rk. tanár.

Általános szemészeti kórboncztan; heti 2 óra. *Dr. Goldzieher Vilmos* magántanár.

A bölcsészettudományi karban.

A hazai culturtörténelem a vegyes korokban; szerdán és pénteken. *Dr. Kerékgyártó Árpád* ny. r. tanár.

A magyar-török viszonyok a XVI. és XVII. században; kedden és pénteken. *Dr. Thallóczy Lajos* magántanár.

Fiume története; szombaton. *Ugyanazon tanár.*

Részletes növénytan; csütörtökön és pénteken. *Dr. Jurányi Lajos* ny. r. tanár.

Kütfői dolgozatok; csütörtökön. *Dr. Marczali Henrik* m. tanár.

Növénytan gyakorlatokkal, gyógyszerész-növendékek számára; kedden és szerdán. *Dr. Jurányi Lajos* ny. r. tanár.

A műtörténelemből olasz festészeti iskola Rafael Santi; csütörtökön és pénteken. *Dr. Henszlmann Imre* ny. r. tanár.

Philosophiai Seminarium; hetenkint két óra. *Dr. Medveczky Frigyes* ny. rk. tanár.

Haladóttabbak foglalkozása az állattani intézetben; hetenkint 6 óra. *Dr. Margó Tivadar* ny. r. tanár.

Vegytani gyakorlatok, szombat és vasárnap kivételével; hetenkint 10 óra. *Dr. Than Károly* ny. r. tanár.

Gyakorlatok a mikroscoopi meghatározásban; hetenkint 4 óra, külön megállapodás szerint. *Dr. Szabó József* ny. r. tanár.

Haladóttabbak foglalkozása az ásvány- és kőzettani intézetben, hetenkint 6 óra, külön megállapodás szerint. *Ugyanazon tanár.*

élutá-
i órák.

A hittudományi karban.

A jog- és államtudományi karban.

Később meghatározandó időben

Egész napon át.

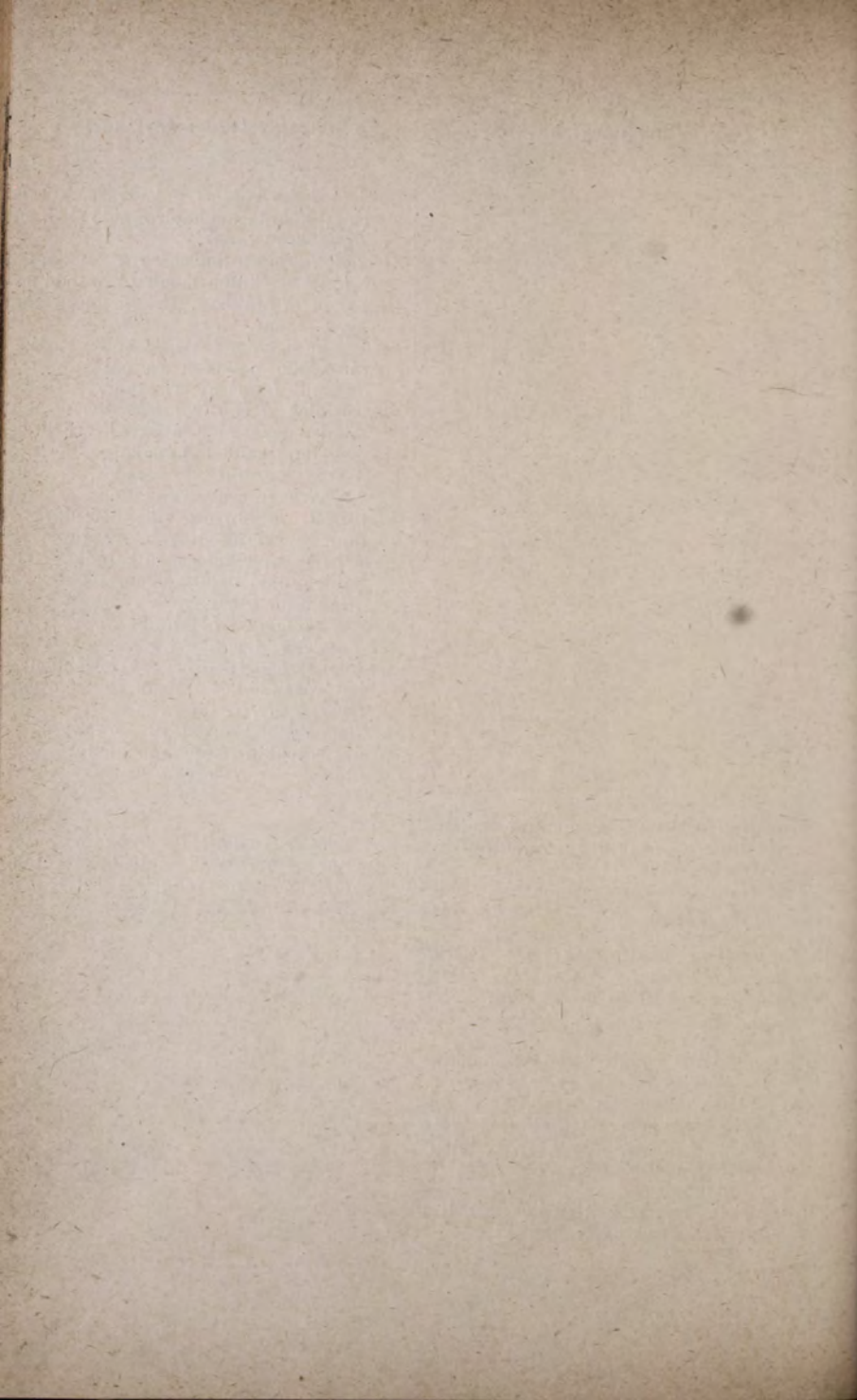
Az orvostudományi karban.

- Gyakorlati boncztan*; naponkint, szombatot kivéve. *Dr. Lenhossék József* ny. r. tanár.
- Gyakorlati boncztan*; naponkint, vasárnapot kivéve. *Dr. Mihálkovicz Géza* ny. r. tanár.
- Kórszövettani gyakorlatok*; *Dr. Scheut-hamer Gusztáv* ny. r. tanár.
- Élettani és szövettani gyakorlatok*, előhaladottak számára. *Dr. Jendrássik Jenő* ny. r. tanár.
- Gyógyszerismereti gyakorlatok*; naponkint. *Dr. Balogh Kálmán* ny. r. tanár.
- Gyakorlati bevezetés a levegő, víz és fontosabb tápszerek egészségügyi vizsgálatába*; *Dr. Fodor József* ny. r. tanár.
- Dolgozabeli gyakorlatok*. *Dr. Plósz Pál* ny. r. tanár.
- Gyakorlati szülészet* (bábák számára). *Tauffer Vilmos* ny. r. tanár.

A bölcsészettudományi karban.

- **Földtani kirándulás* a kedvező évszakban; külön meghatározandó időben. *Ugyanazon tanár.*
- **Haladottabbak foglalkozása a növénytan intézetben*; külön meghatározandó napokon és órákban. *Dr. Jurányi Lajos* ny. r. tanár.
- **Növénytan kirándulások*; külön meghatározandó napokon és órákban. *Dr. Jurányi Lajos* ny. r. tanár.
- Gyakorlatok a fizikai laboratóriumban*, minden egyes résztvevőkre nézve külön megállapítandó félnapokon. *Dr. báró Eötvös Loránd* ny. rendes, és *Dr. Fröhlich Izor* ny. rk. tanár.
- Gyakorlati anthropométria*; hetenkint 2 óra. *Dr. Török Aurél* ny. r. tanár.
- **Floristicai kirándulások*; alkalmilag meghatározandó délutánokon. *Dr. Borbas Vincze* m. tanár.
- **Török társalgás*; hetenkint kétszer. *Dr. Vámbéry Ármin* ny. r. tanár.
- Irodalomtörténeti gyakorlatok*; később meghatározandó két órában. *Dr. Heinrich Gusztáv* ny. r. tanár.
- A *Báthoryak uralkodása Erdélyben*; 2 óra hetenkint, később meghatározandó időben. *Dr. Szádeczky Lajos* m. tanár.

Bevezetés a vegytani buvárkodás módszeribe; szombat és vasárnap kivételével, naponkint reggeltől estig. *Dr. Than Károly* ny. r. tanár.

ACTA REG. SCIENT. VNIVERSITATIS VNG.

ANNI MDCCCLXXXIII—LXXXIV.

FASCICVLVS II.

A BUDAPESTI KIR. MAGYAR

TUDOMÁNY-EGYETEM

ÚJJÁ-ALAKÍTTATÁSA

CIV-IK ÉVÉNEK MDCCCLXXXIV. MÁJUS 13-ÁN

TARTOTT

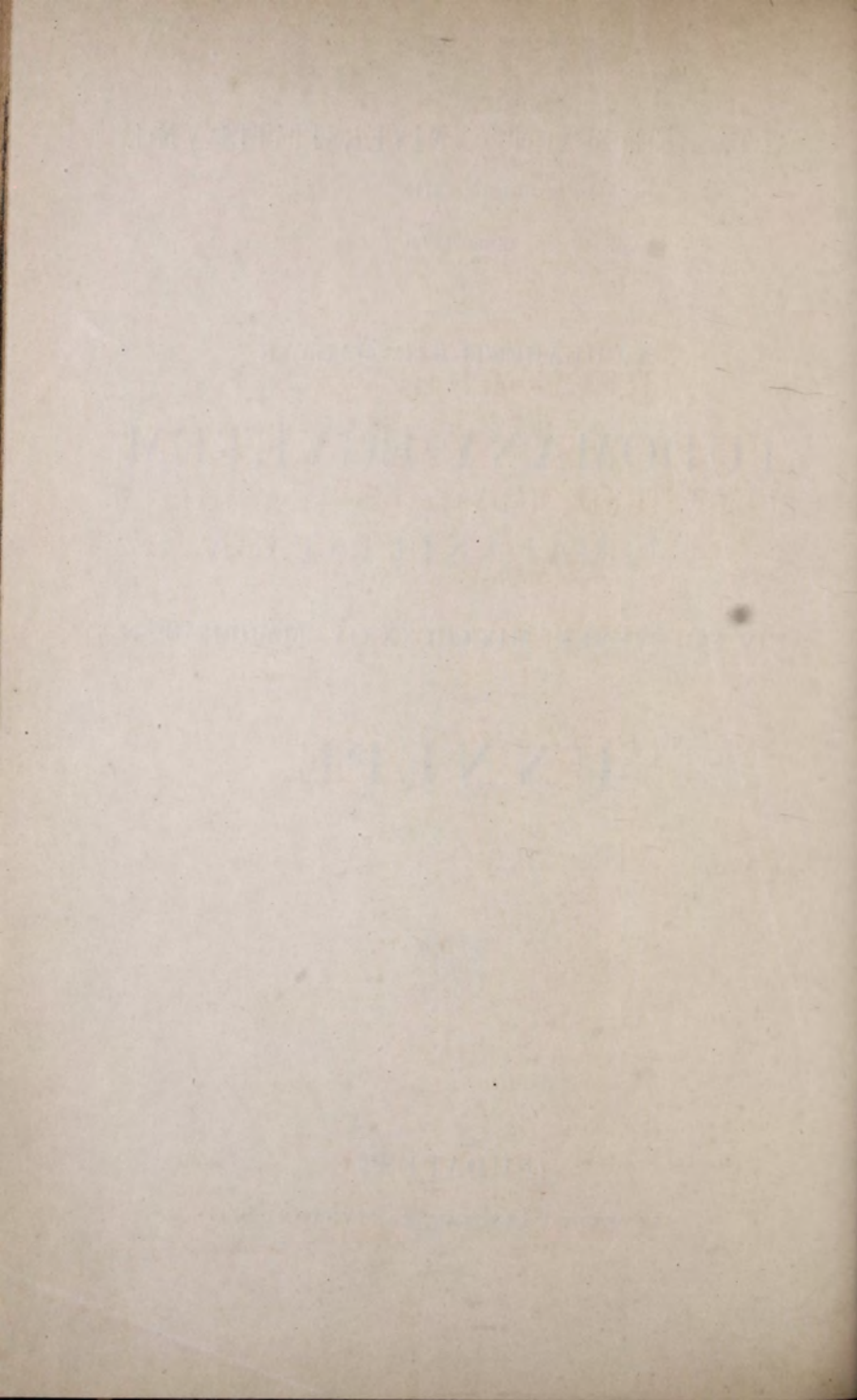
ÜNNEPE.

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1884.

RECTORI BESZÉD,

MELYET A

BUDAPESTI KIR. MAGYAR TUDOMÁNY-EGYETEM

ÚJJÁ-ALAKÍTÁSÁNAK

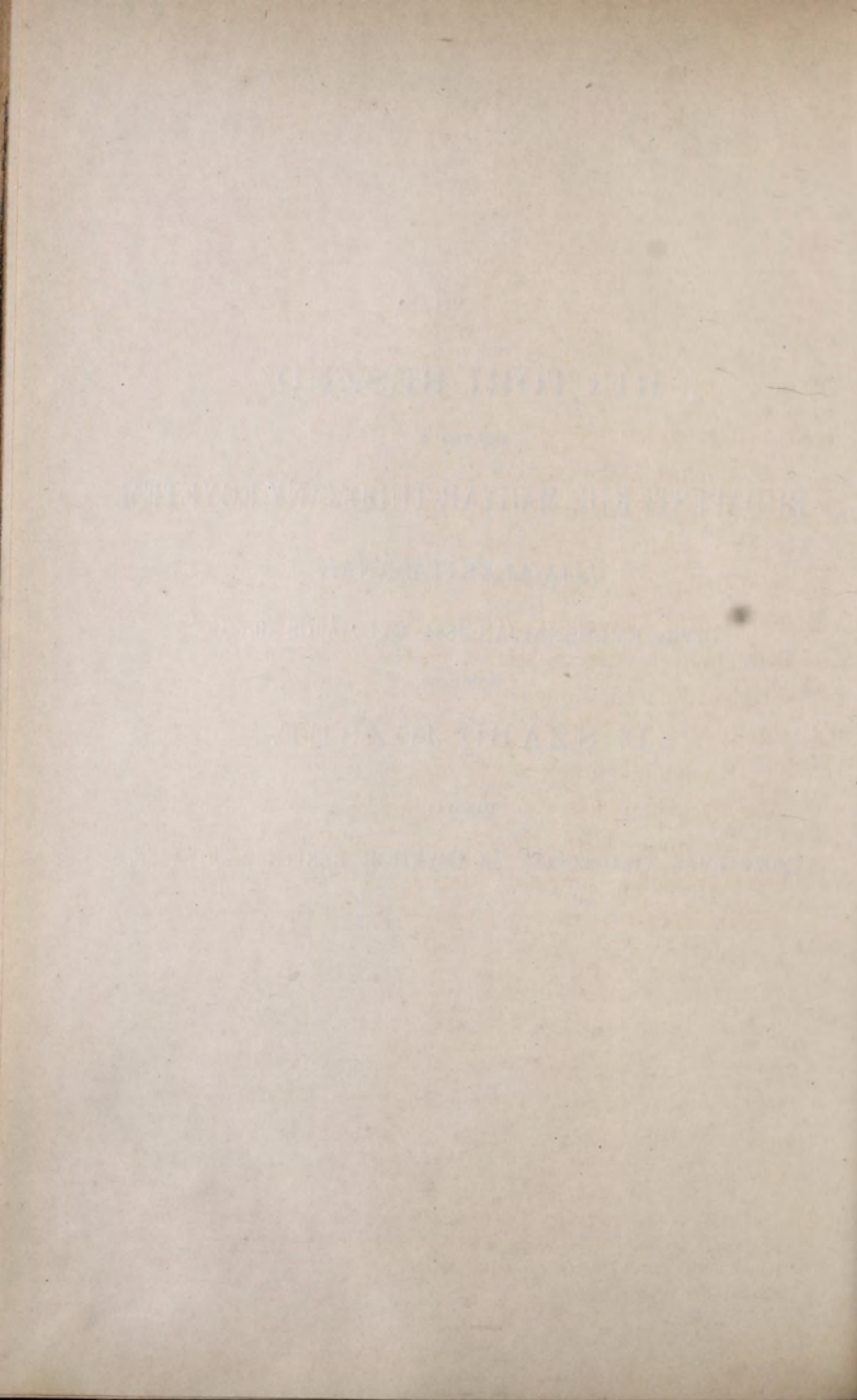
CIV-İK EMLÉKNAPJÁN 1884. ÉVI MÁJUS 13-İKÁN

MONDOTT

D^E SZABÓ JÓZSEF.

TÁRGYA:

MOZGALMAK VILÁGSZERTE AZ EGYETEMI RENDSZER ÜGYÉBEN.

Tisztelt gyülekezet!

A hálás utókor kedves kötelességének ismeri anyaintézetünk ujjáalakításának ma már 104-ik emléknapiját megülni.*

Elődeim e székől hol a tudomány hol a tanügy kérdései közül kiszemelve emeltek szót s beszédök tárgyát beható elmével, tapasztalattal és hazánkra alkalmazással megvilágosítván, az ünnepélyt mindannyiszor emlékezetessé tették.

E jelen alkalomra méltó tárgy után nézvén, úgy hiszem nem tévedek, midőn *azon mozgalomra* vagyok bátor a figyelmet irányítani, *mely a felső tanítás ügye* körül minden civilizált országban megindult, s napi kérdéssé válván, nemcsak az irodalmat, hanem a törvényhozást is élénken foglalkoztatja.

Ha ezen mozgalmat a modern polgárisodás tökéletesebb foka után törekvő bármely népnél, de kiválólág a francziáknál az angolok és amerikaiaknál, az olaszok és németeknél vesszük közelebb szemügyre, az eredményt röviden úgy foglalhatjuk össze, hogy az említettek között csak egy

* Az évforduló június 25-ike volna ugyan, de a szünidő augusztus-szeptemberről áttétetvén július-augusztusra, 1876 óta májusra kellett átvinni, s e hónapnak 13-ika azért lett választva, mert az Mária Terézia, egyetemünk újjáalkotójának születés-napja.

van, mely a nála követett rendszerrel oly annyira meg van elégedve, hogy nem találja szükségesnek azon lényeges változtatást tenni, s ez a német: akár halljunk itt nyilatkozni egy jeles természettudóst, mint HELMHOLTZ, akár egy jeles történészt, mint SYBEL, egy kitünő jogtudóst mint STEIN, nagyhirű orvosokat, mint BILLROTH, DUBOIS-REYMOND, vagy bármely más színezetű egyetemi szakembert, arról győződünk meg, hogy a felső tanítás vezéreszméi felett véleménykülönbség nincs, legfőlebb csak arra szorítkoznak, valjon az alap megingatása nélkül némely hasznos czélok ugyanegyütt elérhetők-e; míg ellenben a francziák, olaszok, az angolok és transatlanti véreik, valamint több más apróbb nép, midőn a náluk divó rendszer szerint az egyetemi tanítás meg nem felelő voltát kitüntetik, a reformot már magában az alapban mondják megteendőnek s ugyanegyütt mindannyian a német egyetemi rendszert tekintik olyannak, mely ez időtájt a legtökéletesebb és a melynek alapelveit a reform keresztülvitelénél szem előtt tartani tanácsolják.

Az egyetemek történetében lapozva, legelőször is szembetűnik, hogy azoknak vagy hétszázados létében, hol az egyik hol a másik kerekedett felül. Régebben a tanítási nyelv Európaszerte a latin lévén, a jó hírbe jött egyetemre a tanulni vágyók minden országból sereglettek, és néha oly számot tettek ki, mely akár egy nem megvetendő hadseregnek is beillett volna azon időkben.

Majd Páris majd Bologna volt egykor egyike a legkiválóbb egyetemeknek. Párisba mentek, kiket a theologiai kérdések érdekeltek; Bolognát keresték fel, a kik a római meg kanoni jogról alapos fejtegetést akartak magoktól a mesterektől élő szóval hallani. Voltak évek midőn vagy 10,000 tanuló tarka seregét lehetett a város ferdén épült néhány őrtornyából szemlélni. Az egyetem belső falain még ma is meg van

azon korból a tanárok és sok tanuló czimere, a köriratban a nevet is tartalmazva, s ezek között nem egy magyarra bukkanunk.

A 17-ik században Hollandia egyetemei voltak divatban oly annyira, hogy azokat akkor a négy skót egyetem reformjánál is mintául vették. Leydenben magyar stipendiumok voltak, megvannak ma is, de használatlanul hevernek, mert azon egyetem magyar tanulóira nézve ma már semmi vonzóerővel sem bír.

Bár hány példát hozzunk is fel, mind annyi arról tanúskodnék, hogy valamely egyetem akkor jött jó hírbe, ha szerencsés volt oly tanárookra szert tenni, kik a tudomány művelését, s művelése módját tudták a tudomány tanításával oly módon összeegyeztetni, hogy ez által a tanításba lelket öntöttek, mely a saját kutatása eredményeként megtalált igazság hirdetőjének melegével és olykor tüzének gyújtó hatásával a hivatott elméket ellenálhatlanul meghódította.

Tárgyam érdekében azonban nem szükség a mult századokban vesztegelni; elég a jelen század elejétől indulni meg, mert a kontinensi egyetemi tanítás legellentetesebb rendszerei nagyrészt onnét datálódnak, azoknak alapvonalai századunk kezdete körül lettek megállapítva, s a megállapítástól mai napig a fejlődés korszaka következett be egyik és másik irányban; hogy minő eredménnyel, azt a következőkben szabadjon kitüntetni.

I.

A FRANCZIA TANÍTÁSI ÉS BUVÁRLATI RENDSZER.

A francia forradalom a tudomány művelése és tanítása terén is szakított a multtal annyiban, hogy lényegesen elválasztotta a tudományművelési és a tudomány tanítási főintézeteket. Amazokat egytől-egyig koncentráltta Párisban, emezeket elosztotta az országban, és nevezetesen az egyetemet szétdarabolta fakultásaira, melyek egymástól merőben független szakiskolákká váltak.*

A francia iniciatív szellem nem egyszer volt már az összes civilizáció irányadója, lássuk ezen a téren a fejlődést először a tudományművelési intézményekben.

a) A tudományművelési intézetek Franciaországban.

Mindent összefoglalok, ha itt az *Institut de France*-ről szólok, mit a forradalom egyik legdicsebb alkotásának tartanak. Ez valóban csak Franciaország sajátja. Van több országnak tudományos akadémiaja, mely a párisival akár a tagok jelességét, akár munkálkodásuk fontosságát tekintsük, méltán vetélik, de csak egyedül Franciaország bír oly intézettel, melyben az emberi ész minden törekvésének eredménye egy egészbe van összefoglalva, hol a költő és filozóf, a történész és filolog, a kritikus és jogász, a matematikus, asztronom, fizikus, vegyész, a biológ, geológ, nemzetgazda, a festő, szobrász, zenész stb. egymást kartársként üdvözölhe-

* Párisban az ős Sorbonne-nak most ez a czíme: «Université de France Académie de Paris», mi azután az egyes fakultásokra oszlik fel: «Faculté des sciences de Paris» stb.

tik. Két gondolat uralta azon egyszerű nagy embereket, kikben ezen merőben új eszme megfogamzott: egyik kétségbevonhatlan, hogy t. i. az emberi ész minden alkotása egymásba fogódnak s azok között bizonyos szolidaritás létezik, a másik már kifogás alá eshetik ugyan, de a francia nép geniuszában látszik gyökerezni, t. i. hogy a tudomány, a szépirodalom és a művészet a haza közügye s hogy azt annak kell létesíteni, bátorítani s jutalmazni.

A revolutió óta számos változáson ment át az «Institut» míg végre az azt most képező öt akadémia a mai szervezetét megkapta.

Az Institut jelen szervezetében a következő öt akadémiából áll:

I. Académie Française. Alapította RICHELIEU 1635. Van 40 tagja. Heti ülései csütörtökön. Évi nyilvános ülése májusban, hol jutalmak ítéltetnek oda. Egyik feladata időnként új kiadást rendezni a «Dictionnaire de la langue française»-ból, valamint kidolgozni egy «Dictionnaire historique de la langue française»-t, mely utóbbi még csak kezdve van.

II. Académie des Inscriptions et Belles-Lettres. Alapította COLBERT 1663. 40 membres titulaires, 10 membres libres, 8 associés étrangers, 50 correspondants. Kiadja saját tagjainak munkálatain kívül nem akadémiai tagokét is (Mémoires des savants étrangers). Heti ülése minden pénteken. Közülése júliusban. Jutalmi között a Gobert-féle díj (10,000 frank) a legjelesebb történelmi munkának ítéltetik oda, mely Franciaországra vonatkozik.

III. Académie des sciences. Alapította COLBERT 1666. 65 membres titulaires, 10 membres libres, 8 associés étrangers, 92 correspondants. 11 sectióba van osztva. Heti ülése hétfőn. Közülése novemberben.

IV. Académie des Beaux-Arts. Képezv 1648—1671 három (szobrászati és festészeti, zene és építészeti) akadémia egyesítése által. 40 membres titulaires, 10 membres libres, 10 associés étrangers, 40 correspondants. 5 sectióra oszlik fel. Kiad egy «Dictionnaire des Beaux-Arts»-t. Heti ülése szombaton. Közülése októberben.

V. Académie des Sciences morales et politiques. 40 membres titulaires, 6 membres libres, 6 associés étrangers, 30—40 correspondants. 5 sectió. Heti ülése szombaton, közülés áprilisban. Kiad «Mémoires»-okat és oda írt jutalmakat.

Az «Institut» vezetésére választatik egy elnök, titkár, pénztárnok az akadémikusok sorából.

Minden akadémiának külön van egy elnöke, egy állandó titkára, csak az «Académie des sciences»-nek kettő. Az «Académie Française»-nak van egy «directeur»-je, «chancelier»-ja és egy állandó titkára.

A tagokat külön választják az egyes akadémiák s azokat a kormányfőnök megerősíti.

Évenként egyszer, augusztus 14-én az *Institut* saját palotájában egy nyilvános összes ülést tart, melyben mind az öt akadémia együtt van, s minnyája részéről egy alkalmi felolvasás tartatik. Ilyenkor az akadémia tagjai az emelvényen ódon díszruháikban jelennek meg. Egyszer jelen voltam s megjegyeztem magamnak az egyes tárgyak oly tapintatos választását, hogy, az öt előadás és a hivatalos beszédek daczára, az ünnepély nem tartott egészen két óráig.

Megjegyzendő azonban, hogy a kezdetben tervezett kötelék az öt akadémia között tényleg merőben felbomlott s csak a közös palota az, a mi összetartja, meg az augusztus 14-én tartott közös nyilvános ülés.

E helyen elég lesz az «Académie des sciences» ügyével foglalkozni, nemcsak hogy ez már az «Institut» első alakítása alkalmával is (1795) akkori három csoport között a «Première Classe de l' Institut»-nek van mondva, és tagjainak akkori számát tekintve is annak tulsúlya kifejezve van; de mivel a jelen század közepétől kezdve határozottan mondhatni, hogy azon mozgalom előidézésében, melynek a tanítás és kutatás terén tanúi s részesei vagyunk, ezen osztály főleg szerepel. Szem előtt tartva nagy misszióját, én személyes indokból is örömet választom kiindulási pontul, mint-hogy fiatalságomban a franczia tudományos szellemnek sokáig rajongója voltam, és a mozgalom fő fázisai kitörölhetetlen benyomásokat hagytak emlékemben.

A jelen század akademiája már örököse volt a megelőző századok (1666—1793) nagy szellemi hagyományának (d'ALEMBERT, BUFFON, JUSSIEU-k, LAVOISIER), a két század összekapcsolói között találunk ismét oly neveket (LAGRANGE, LAPLACE, LAMARCK, MONGE, HAÜY, BERTHOLLET), melyek méltó folytatásoknak nevezhetők. De ki ne hajolna meg a jelen század ezen nevei előtt is: FOURIER, CUVIER, GEOFFROY SAINT-HILAIRE, ORBIGNY, d'ARCHIAC, ELIE DE BEAUMONT, AMPÈRE, GAY-LUSSAC, FRESNEL, ARAGO, BIOT stb. nem is említvén a még élőket, kik a hagyományos magaslatra szintűgy fel-

vergődtek, s kik úgy egyéni munkálkodásuk, mint együttesen a tudományok irányára befolyással lenni tudtak.

Nevezetes jellemvonás az «Académie des sciences»-ban, hogy kezdettől fogva megtartotta szerkezetét. A mai napig más változáson nem ment keresztül, minthogy 1803-ban az évenként változó titkárok helyett két állandó titkár (secrétaires perpétuels) lett behozva, egyik a fizikai, másik a matematikai tudományokra, továbbá, hogy 8 külföldi tag (associés étrangers) választása lett felvéve és a belföldi levelezők száma 100-ra bővített ki, végre hogy a meglévő 10 sectióhoz még egy adatott (Demi-section de géographie et de navigation). Van tehát most 11 sectiója (Géométrie, Mécanique, Astronomie, Géographie et Navigation, Physique générale, Chimie, Minéralogie, Botanique, Économie rurale, Anatomie et Zoologie, Médecine et Chirurgie).

Az «Académie des sciences» feladata és munkaköre kezdetben már úgy volt fogalmazva, hogy ott központosuljon az az emberi ész összes idevágó munkássága «Perfectionner les sciences et les arts par des recherches non interrompues, par la publication des découvertes par la correspondance avec les sociétés savantes et étrangères; suivre les travaux scientifiques qui auraient pour objet l'utilité générale et la gloire de la République» (Loi du 3 brumaire an IV, titre 4.).

Ez egy időben csakugyan úgy is volt.

Az akademia heti ülésében közöltetnek legelőször is a tagok értekezései vagy munkálatai általában, külső tudósok beadott munkáinak bírálatai, tudományos levelezések, s általában bárminő beküldött közlemények. Mindez nyilvánosan azon kis közönség jelenlétében, melyet a tudományos mozgalmak érdekelnek.

Így volt ez kezdettől fogva, és még is ha LAPLACE vagy BERTHOLLET feltámadna és megjelennék ezen ülésekben, ma

reá nem ismerne az akademiára. Az ülések szelleme merőben megváltozott. A megváltoztatást ARAGO idézte elő, ki a harminczas évek végén a hirlaptudósítókat vitte be, a kik ritkán lévén szakemberek, nem a lényeket, hanem az általuk is könnyen felfogott pikans incidenseket hozták köztudomásra, mi által az akademikusok, miként BIOT (ki e részben ARAGOVAL szemben a journalistákat az ülésben nem pártolta) megjegyzi, megszűnt azon fesztelen eszmecsere, mely az előtt közös volt, és így egykor olyanok is felszólaltak, kik a kérdéses tárgy iránt csak mellékesen érdeklődvén, gyengeségöket nyíltan bevallva kívántak okulni.*

Másrészt tagadhatatlan, hogy épen ARAGO idejében kezdődik az «Académie des sciences» fénykora. ARAGO mint «secrétaire perpétuel» nemcsak kidolgozott beszédei és értekezései által tudott elragadni, de általában magát a levelezés közlését is bizonyos nemével az elegans és vonzó felszólalásnak tudta tenni. A lapok minden ülés után hoztak közlést, de hozzá jött még a «Comptes rendus hebdomadaires», mi által a világ minden részében ismeretes lett röviden, a mi az akademiában történt. Nemcsak Franciaországra hatott ez, de a külföldi tudósokra is, ezért minden fontosabbnak tartott munkát az egész világból Párisba küldöttek, hogy ott egy bizottsági jelentés tárgyává tétessék és közöltessék.

Azonban a beküldött dolgozatok szaporodván, a bizottságok a munkát nem győzték, jelentéseik késtek, de a mi fő, silányabbak lettek, mert mig kezdetben utasításuk volt az új kísérleteket és számításokat ismételni, erre nem értek reá s a bizottság egyik tagja megtette a formai jelentést, az érte-

* BIOT felhoz egy esetet, a mi LAGRANGE-al történt, ki egyik közlésében oly elemi fogyatkozást árult el, hogy ha az a hirlaptudósítók korában történik, ötlet nevetség tárgyává teszük, s szerény és bátorlatan jelleménél fogva többé fel nem szólal s feledékenységre mentek volna legszebb felfedezései.

kezés egész terjedelmében sokszor csak két év után látott napvilágot.

Ez azt idézte elő, először, hogy a bizottsági jelentések megjelenése után a Comptes rendus-ben az értekezést valami magánvállalatú annálokban tették közzé, és így az akadémiai késedelmes publikáció minden értékét elvesztette; de másodszer a mi fő, a formai jelentés értéke nem egyszer devalválódott az által, hogy a kísérleteket vagy számításokat az akademián kívül állók helyteleneknek találván, az akadémia tekintélye mindannyiszor csorbát szenvedett.

Ezen valódi exakt kritika legtöbbször *Németország egyeteméből* került ki.

Ma az «Académie des sciences» korán sem tagjainak qualificatiójánál, hanem a tudományos mozgalom óriási voltánál és a nyilvánosság általánosságánál fogva nem szolgálhat egyedüli centrum gyanánt. A mai fejlődés több centrumot idézett elő s egészben véve azt mondhatjuk, hogy azon idő, melyben Páris a tudományos világban oly annyira kimagaslott, letűnt s most többé nem egyedüli, hanem egyike a tudományos centrumoknak.

Egy alkalommal az «Académie des sciences» ülésén (1824) egy fiatal német tudós közölte felette kényes kísérletei («Howard's fulminirende Silber- und Quecksilber-Verbindungen») fényes eredményeit s a mint tárgyait összerakja az ülés végén, az akadémia tagjai sorából egy előtte ismeretlen tisztos férfi lépett hozzá s a legnyájasabb társalgásban kivette belőle további szándékát. Ez HUMBOLDT volt, az akkor tónadó francia mintára idomult német természettudós, ki tudományos életet élni Párisba ment, tengeni — Berlinbe látogatott el. Ekkor ő a fiatal LIEBIG-nek Páris minden intézetét és laboratoriumát megnyitotta, kinek aztán GAY-LUSSAC, DULONG meg THÉNARD lettek mindvégig tisztelve említett mes-

terei, de különösen az érintkezés GAY-LUSSAC-kal érlelte meg benne azon gondolatot, Németországban is laboratóriumban tanítani a chemiát, még pedig tanítani a hivatott tanulók mindegyikét.

LIEBIG visszamenvén Németországba nagy hullámokat vert majd irataival, majd munkáival. 1838-ban a chemia állapotáról írt Ausztriában, majd két évvel későbbben Poroszországban ostorozó czikket.* A negyvenes évek elején az «Augsburger Allgemeine Zeitung»-ban névtelenül megjelent «Chemische Briefe» cikksorozatával világszerte hódítást tett, a mennyiben nem sokára külön kiadva s külföldi nyelvekre lefordítva, mint valódi mintája a tudományos népszerű írásmódnak, magas polczra emelte a német tudományosságot. Amerika e remek munkát hogy könnyen hozzáférhetővé tegye, egy nagy lapra is lenyomatta.

A kis Hessen egyetemének tanára Giessenben, megírván úttörő munkáját «Die Chemie in ihrer Anwendung auf Agrikultur und Landwirthschaft», Angliában oly kitüntetésben részesült az által, hogy ötlet PALMERSTON a parlamentnek ünnepélyesen bemutatta, hogy ismét a német tudományosság felé irányult a civilizált világ figyelme. Ennek mintegy folytatása volt, hogy London egyik fő iskolájába LIEBIG assistense HOFFMAN lett meghíva a chemia tanárának.

Szóval a francia tudománymívelési missió praeponderantiájának korszaka lejárt, *a németé inaugurálódott.*

* Ausztriában jól fogadták, a mennyiben többen hozzá mentek tanulni, sőt LIEBIG-et a kormány meg is hitta tanárnak, de jobb szeretett a kis egyetemen maradni Giessenben. Poroszország ellenben ignorálta figyelmeztetéseit, sőt a fiataloknak meg volt tiltva Giessenbe menni.

b) A tudománytanítási intézetek Franciaországban.

Az akademia jelesei legnagyobb részt valami tudományos intézet élén állanak Párisban, a mely egyenesen arra van felállítva, hogy az aztat vezető tudósok a tudományt előbbre vigyék, de egyszersmind hogy előadásokat is tartsanak. Ki ne érezne tiszteletet, midőn végig tekint azon tudományos alkotásokon, melyeket a legnépszerűbb ilyen tudományos intézetben a Jardin des Plantes nagy szellemeinek köszönünk. A tudomány története mindig büszkeséggel fogja a Collège de France azon jelesei csoportját említeni, kik a tudomány zászlóját a Restauratio utolsó éveiben oly fennen lobogtatták. AMPÈRE, SAVART, MAGENDIE, másrészt CHAMPOLLION dicsőítették meglepő felfedezéseikkel; BIOT, RÉMUSAT, SACY LETRONNE vonták Európa figyelmét magokra, sőt ugyanakkor még CUVIER is tanított korlátlan tekintélyével.

Megjegyzendő azonban, hogy ezen, valamint még néhány hasonló intézetnél a tanítás mellekes kötelesség. A párisi tanár RENAN ecsetelése szerint megnyitja tantermét az egész közönségnek minden tiszteletdíj nélkül. Qualificatio nincs kikötve; a tanár mit sem tud arról, hogy hány tanulni szerető, hány hivatott, sőt túlszárnyaló bíráló, hány szórakozni vágyó egyén van hallgatóságában. Nem tudja hogy a mai közönségből holnap a padokban csak egy is fog ismét találkozni, vagy pedig merőben új s készületlen gyülekezet-hez kell szót intézni. Minden egyes előadás önmagában befejezett tárgyat képez és alakilag úgy kell kidomborítva és oly rhetorikával előadva lenni, hogy azt egy magas műveltségű és elkényeztetett közönség izlelhesse. Ha ezen művészetet egy lángeszű tudós gyakorolja, ki egy mély és rendszeres tudás felett rendelkezik, oly virtuoz előadások keletkeznek, minőkre példa Európa más országában alig van.

A legtöbbször salon öltönyben megjelenő tanár hallgatósága az ellenkezőt tanusítja. Feltett kalap, némelyik szivaroz, más a pad tetején ül vagy áll, s az előadás alatt elelmennek meg vissza jönnek; de az előadást zavarni mindenki ovakodik.

Ez azonban könnyen belátható, hogy minden egyéb, csak rendszeres iskola nem. Közöltetik a tudomány kutatásának több eredménye, de a kutatás módjának megismertetésébe, methodikájába a hallgató nem vezettetik be.

Ha olykora tanár, tekintettel egy ilyen tanfolyamra, rendszeres munkát ír, a forma szépsége, az előadás világossága és szabatossága oly ízléssel és tapintatossággal vannak egyesítve, hogy a francia irodalom ezen gyöngyei páratlanul állanak a világirodalomban, de azért egészben véve úgy a könyvek, mint az előadások ezen esetben sem egyebek, mint a tudomány terjesztésére irányult népszerű tanfolyamok.

Lássuk hogy áll a dolog olyan tanintézeteken, melyeken a felső oktatást joggal kereshetjük s a melyek a mi egyetemi oktatásunkkal tehetők párhuzamba, értem a francia fakultásokon a szétszórt akademiákban.

Franciaország régi egyetemeit elsöpörte a revolútió (1789). A párisi egyetemnek öt fakultását szétválasztották, azok között minden kötelék megszűnt, a vidéken pedig csonka egyetemeknek megfelelő legtöbbször 3, ritkán 4, de olykor 2—1 fakultást rendeztek be,* rendszeren «Académie» név alatt,

* *Caen, Dijon, Grenoble, Poitiers és Rennes*: jogi, bölcészeti, természettudományi fakultással bír.

Aix-ben theologiai, jogi, bölcészeti (lettres).

Toulouse-ban theologiai, jogi, bölcészeti, természettudományi.

Besançon, Clermont, Douai, Lille, Marseille, Nancy: bölcészeti, természettudományi (des sciences).

Bordeaux és Lyon: theologiai, bölcészeti, természettudományi.

Montpellier: orvosi, bölcészeti, természettudományi.

Rouen: kath. theologiai.

Montauban: protestans theologiai.

melyek szintűgy mint a párisiak egészen oly módon szakiskolák, mint Párisban aztán a fakultáson kívül álló szakiskoláknak egész legiója van. (École des mines, École des ponts et des chaussées, École polytechnique, École des chartes, Conservatoire des arts et métiers, École centrale des arts et manufactures stb.)

A fakultásokban szorosán elő van írva, hogy mit és hogy kell tanítani, s a tanuló gyakran kérdeztetik ki.

A francia felső tanítás is csak annak közlésére szorítkozik, a mi a tudományban szilárdul van megállapítva és ezt a tanár jól rendezve, gondosan s esinosan átdolgozva könnyen felfogható módon adja elő, a nélkül, hogy kételyeket említene, vagy mélyebb fejtegetésbe bocsátkoznék. A tanárok kvalifikációjánál csak arra néztek, hogy jó felfogású tehetségek legyenek. A dolog annyira ment, hogy még nem is igen sok év előtt tévesztett lépésnek tartották, ha egy nagyobb tehetségű fiatal tudós a vidékre ment valami fakultáshoz tanárnak.

A francia tanítás módja alkalmas arra, hogy mérsékelt képességű tanulónak is elegendő ismeretet nyújtson életpályájának szükségletére. Tanárok között nem választhatnak, és így jurant in verba magistri; ez egy boldog megelégedést szül, melyet bibelődés kételyekkel nem háborgat. Ha a tanuló szerencsés volt jó tanárra szert tenni, a közönséges esetekben beéri azzal a mire tanították; csak szokatlanabb kérdések megoldásánál tapasztal fennakadást, és akkor van próbára téve, hogy minő belátást és önálló ítéletet sajátított el. A francia nép azonban szellemileg tehetséges, élénk és dicsvágó lévén, a tanítási rendszer sok hiányát utóbb kijavítja.

Különös sajátság a francia tanítási akademiák szervezetében az, hogy a tanár állása a tanuló tetszésétől egészen függetlenné van téve. A tanuló az illető fakultásban köteles

ugyan az előadásokat látogatni, de a meglehetősen nagy tanpénzek az oktatásügyi ministerium pénztárába folynak, mi-
ből a rendes tanári fizetések fedeztetnek. Az a mit ezen felül
még az állam ad az egyetemek fentartására, elenyésző cse-
kéltség. A dolgok ezen helyzeténél, ha csak valóban hiva-
vatottság nincs a tanári pályára, vagy dicsvágy nagy számú
auditoriumra nem buzdítja, a tanár nem sokat törődik a ta-
nítás sikerével és egyszer ellankadván, a lehető legkényelme-
sebben igyekszik a tanítást berendezni.

Egy amerikai tanférfi, az európai tanügyet tanulmá-
nyozván, úgy nyilatkozik, hogy a francia vidéki fakultás-
tanárok legnagyobbrészt azt a benyomást tették reá, mint
állami hivatalnokok, kik teljesítik a megállapított kötelese-
get, de új eszmékkal nem törődnek. Párisra ez természetesen
nem áll, de újabb időben a vidéken is változnak a viszonyok ;
a természettudományok terén előttem is nem egy kivétel is-
meretes ; a vidéki fakultások tanári színvonalának általános
emelkedéséről pedig az «Association française pour l'avance-
ment des sciences» saját tapasztalatom szerint is, ki azokban
már kétszer részt vettem (Párisban, Algirban), szintén örven-
detesen tanúskodik.

A felsőbb oktatási rendszer oly értelemben, mint Né-
metországban merőben hiányzik. Lássuk ezt egy francia
szakember nyilatkozatából: «Les Facultés de droit et de
médecine sont plutot des écoles spéciales que des écoles su-
périeures. Nous avons, sans doute, nos Facultés des lettres
et nos Facultés des sciences, qui rend d'incontestables ser-
vices ; mais organisées d'une façon plus defectueuses que les
Universités d'Allemagne, elles n'ont pas, ou presque pas
d'élèves attirés. Elles font moins des leçons utiles que des
discours éloquents ou agréables. Elles s'adressent soit à un
public d'occasion, soit à quelques philosophes, à quelques

lettrés, à quelques savans tous formés; elles les charment et parfois les excitent, mais elles ne les forment pas. Si un enseignement véritable suppose, comme nous le croyons, des gens qui enseignent régulièrement et des gens qui soient régulièrement enseignés, on peut dire qu'en France il n'y a jamais eu d'enseignement supérieur». (Frédéric Morin, Paris. L'Université.)

G. MONOD, egy igen illetékes ember Párisban (Journal politique et littéraire), azon kemény kifejezéssel élt, hogy Törökországon kívül Európában egyedül Franciaország az, hol egyetem a valódi értelemben mindeddig nincs.

A bajon segítőik nem találtak egyéb módot, mint a meggyőződésük sugallatát követve, Németország felé fordulni s az ott oly jónak bizonyult rendszerből azt átvenni, a mi a francia intézményekbe beilleszthető.

A demonstratív és experimentál szakok váltak be kezdeményezőkkül, a mennyiben a «Faculté de médecine de Paris» vette kézbe a gyakorlati megoldást a szorosán vett orvosi tudományokon kívül kiterjeszkedvén a fizikára és chemiára, mint a mely disciplinákat az ő rendszerük «sciences accessoires» nevezet alatt ugyan, de azért mint nélkülözhetetlen alapot tekinti.

A francia közoktatási minister egy jeles szakembert küldött Németországba a modern tanintézeteket megnézni. Ez A. WURTZ (Sénateur, membre de l'Institut, doyen honoraire de la Faculté de Médecine de Paris), ki e missiót két ízben teljesítette, először 1868-ban, és az akkor még kevés számmal lévő tanintézeteket leírta egy jelentésben.* E je-

* Les Hautes Études pratiques dans les Universités allemandes, rapport présenté à Son Excellence M. le Ministre de l'instruction publique, 1 volume gr. in 4, avec 17 planches et 26 figures dans le texte. Paris, Imprimerie Impériale, 1870.

lentés még nem vonta ugyan maga után, hogy annak értelmében rögtön történjenek megfelelő intézkedések, de az a hatása meg volt, hogy mindinkább szélesebb körben terjedt el annak tudata, hogy a párisi egyetem az ő tradícióival már nem felel meg, hogy élénkebb mozgást kell életébe hozni; napról-napra többen győződtek meg a tanférfiak körén kívül állók is, hogy nem elég a tudományos felsőbb tanításnál csupán a felderített igazságokat terjesztetni, bár minő nagy számú és tekintélyű meg világhírű tudósok is üljenek a tanszéken, hanem lényeges a szóbeli előadást kiegészíteni tárgymutatással és kísérletekkel, a mely utóbbiakra a módot és eszközöket meg kell adni. Az a megkülönböztetés, melyet Párisban mindeddig annyira accentuáltak, sőt még ma is accentuálnak «*laboratoires de recherches*» és «*laboratoires de l'enseignement*» Németországban merőben ismeretlen. Itt a tanár saját laboratoriuma csak egy külön szoba ugyanazon tanintézetben, melyben a gyakorlati oktatás a tömegre nézve van fokozatosan lehetségessé téve. A tanulók zöme az alsó fokon felül nem is megy, de azok, kikben van képesség és hivatás, kiemelkednek és a tanár vezetése mellett a buvárlatba bevettétvén, sokszor oly munkákat létesítenek, melyek a tudományt előbbre viszik; az ugyan a tanár eszméje és terve alapján készült, de a kivitelre fiatal erő lett felhasználva azon kettős előnnyel: hogy a tanárnak magának a kivitelre tán érkezése sem lett volna, a tanulónak pedig mily nagy buzdítás és ösztön ezen siker után magasabbra törekedni! Az ilyen installációk azok, melyeket Franciaországban meghonosítani kell, bár mennyire bonyolódottak és költségesek legyenek is. WURTZ nyilatkozata szerint a modern tudomány szükségletei és a felső tanítás kellékei iránt az intéző körök felette rosszul voltak tájékozva, úgy hogy év év után mult, míg végre a hajlandóság megjött, de ugyanekkor a tanintézetek beren-

dezésében oly haladás történt, hogy WURTZ újból ki lett küldve 1878-ban, és a 10 év alatt történt sok javításról, meg az az óta keletkezett új intézetekről nemcsak Németországban, hanem Ausztria-Magyarországban is keresett felvilágosítást és így második jelentésében * már *Budapest* is figyelembe van véve.

Némileg általános áttekintetet nyújt e modern intézmények felett, de másrészt saját egyetemünk is egy ily kiváló szakember által méltányolva lévén, WURTZ ezen utóbbi jelentéséből némi tájékozást adni, nem tartom érdektelennek.

Közlései a chemia, fizika, fiziologia, anatomia, pathologiai anatomia s végre a hygiéne számára berendezett intézetek megismertetésére terjed ki, melyek közül az újabbakat tervekkel s a berendezés részleteire vonatkozó rajzokkal is kíséri.

A **chemiai intézetek** voltak keletkezésökben az elsők s számuk is a legnagyobb. A régibb jelentésében Berlin, Bécs, Göttinga, Lipcse, Heidelberg és Zürich szerepelnek, most újabban Aachen (polytechnikum), München, Budapest és Grác laboratoriumait nézte meg és a gráczit meg a münchenit részletesen le is írja.

A *gráczit* mint igen czélszerűen berendezett kisebb új intézetet írja le PEBAL, az intézet vezetőjének megismertetése szerint,** melynek úgy világításában mint szellőztetésében, fűtésében és egész összeállításában a hely színén megtekintés után sok jelest talált.

A *müncheni* chemiai intézet nagyon nevezetes hagyományok örököse. A bajor tudományos akadémia állított fel még 1815-ben egy chemiai laboratoriumot GEHLEN terve szerint, 1827-ben az egyetem Landshutból Münchenbe vitetvén át, az akadémia laboratoriuma ugyanegyütt az egyetemé is lett. VOGEL volt a tanár, kit későbbben LIEBIG váltott fel, ki dicsőséges

* Les Hautes Études Pratiques dans les universités d'Allemagne et d'Autriche-Hongrie. Deuxième rapport présenté à M. le Ministre d'instruction publique. Paris. Masson, éditeur. 1882.

** Das Chemische Institut der k. k. Universität Graz, von L. von PEBAL. Wien, 1880.

pályáját ott végezte 1873-ban. LIEBIG ugyan voltaképen a szellemi okozója a mostani tudomány-palotáknak, de ő, ki egykor az akkor igen híres cikkét «Ueber den Zustand der Chemie in Preussen» még padláshelyiségben írta, maga a modern chemia-palotákban nem működött, mert csak halála után több évvel kezdettek a mostaninak építéséhez, a mely jelenleg Németországban a legnagyobb, a mennyiben 200 dolgozóra van berendezve. LIEBIG utódja BAEYER A. az intézet igazgatója, ki azt oly sok szép felfedezés kiindulási pontjává tette már a szerves chemia terjedelmes mezején.

Ezen nagy intézet két részre van osztva az installatiót és az igazgatást illetőleg: egyik a minerál chemiára, másik az orgános chemiára van berendezve. Az építésnél tekintettel voltak arra, hogy LIEBIG laboratoriuma és tanterme megmaradjon, mely utóbbi arról nevezetes, hogy akustikája kitünő.

A fizikai intézetek újabb keltűek. A berendezés részben a chemiai intézetekét követi azon különbséggel azonban, hogy a tömeg dolgozása itt korlátozva van, tehát a helyiségek nem oly terjedelmesek. A külön irányban tett kísérletek: optika, elektromosság, mágnesség stb. természetesen saját berendezést igényelnek. A szilárd alap lényeges lévén, a kísérletezési helyiségeknek lehetőleg a földszinten kell berendezve lenni.

Említést kettőről tesz, a grácziról és a berliniről. A gráczi-
nak leírását is adja rajzokkal, mit az intézet igazgatójától, BOLTZMAN tanártól kapott kéziratban, szerzője TÖPLER tanár. Az építéshez már 1872-ben fogtak, most már több éve, hogy készen áll, mint egyike azon épületeknek, melyek egy természettudományi telepet képeznek.

A berlini-
nek leírását, mint mondja, nem adhatja, de némely berendezéséről mégis szól. Az a chemiai intézet tözsomszédságában újonnan felállított nagyszabású monumentum. Vezetője HELMHOLTZ, kinek nagy elméje annyi ismeretet karol fel. Kezdetben az általános pathológiát tanította, később Heidelbergben a fiziologia tanszékében tündöklött, hol annyi fényes felfedezést bocsátott a tudós világba. Berlinben az experimentál fizika tanára, de ismeretes, hogy mennyire mestere a matematikai fizikának is. Ez az élén álló tudós nagyságához mérten tán a legnagyobb szerűbb természettudományi intézet, a melynél leginkább lehet bemutatni, hogy egy német

nagy egyetemi tanárnak mily eszközök állanak rendelkezésére a tanítással egyesített buvárkodásra.

A **fiziológiai intézetek** felette sokoldalú berendezést igényelnek. Kapcsolatban lévén az anatomia, histologia és pathologia egyrészt, a chemia és a fizika másrészt. Túlnyomó rendszeren egy irány a vezető tanár egyéni hajlama szerint.

Első jelentésében leírta a *lipcseit*, mely a szerényebbek közé tartozik ugyan, de LUDWIG tanár vezetése alatt kitünő munkásság gorcza volt.* Újabban megnézte a *berlinit* DUBOIS-REYMOND vezetése alatt. Ez mindnyája között a legnagyobb, és berendezését igen sikerültnek állítja. Nem messze van a fizikai és chemiai intézettől. A vele kéziratban közlött leírás szerint részleteket is ad, valamint terv és berendezési rajzot. Négy rendkívüli tanár működik közre az egyes ágak vezetésében: Dr. KRONECKER speciál-fiziológia, Dr. FRITSCH mikroszkopia, Dr. BAUMANN chemia, Dr. CHRISTIANI fizika. Az első háromnak külön assistense is van. Dotatiója 40,000 frank.

Megtekintette azonkívül a *grácsi*, *heidelbergi* és a *budapesti fiziológiai* intézeteket, és mint kisebbet, de véleménye szerint ezélszerűen berendezettet a budapestit írja le részletesen JENDRASSIK megismertetése után, mi magyar és német nyelven lett annak idején kiadva. Bevezetésül ezt mondja: «L'institut physiologique de Budapest est situé dans un vaste terrain rectangulaire, pris en partie sur l'emplacement de l'ancien Jardin botanique et dont le milieu est occupé par l'institut chimique. Les extrémités sont occupées d'un côté par un institut de minéralogie et de géologie et par un institut zoologique, de l'autre par un institut physique et par l'institut physiologique que nous allons décrire. C'est, comme on le voit, un ensemble imposant d'établissements destinés à la haute culture scientifique, et sous ce rapport *la capitale de la Hongrie a résolument imité l'exemple des grandes universités allemandes.*»

Az **anatómiai intézetekből** első jelentésében leírta Berlin, Göttingen, Heidelberg és München berendezéseit; újabb jelentésében az azóta építettek közül megnézte a lipcseit,

* 1869-ben volt megnyitva.

budapestit és gráczit. A *budapestiről* mondja, hogy berendezésében sok kitűnő van, nevezetesen tetszett WURTZ-nek a mienkben és a grácziban az, hogy a munka esteli világításnál is történhetik. A budapestinek tervére hivatkozik a mint az Párisban a kiállításban volt. Jelentésében a *lipceit* írja le tervekkel és berendezési részletekkel.

Pathologiai (kórbonczani) intézetek között már régi jelentésében említette a berlinit VIRCHOW vezetése alatt, ki e téren oly méltán szerzett hírt magának. Újabb jelentésében ezen intézet tetemes kibővítéséről szól, s az épület tervrajzát is adja. Itt van VIRCHOW kórbonczani és anthropologiai nagy gyűjteménye felállítva.

A *müncheni* intézet egészen új, 1875-ben nyílt meg. A német leírás alapján* részletesen ismerteti rajzban és szövegben a négy ága szerint, melyekre külön helyiségek vannak saját berendezéssel, *a*) kórbonczani, *b*) histologiai, *c*) chemiai és fizikai kísérletek, *d*) kísérletek állatokon.

Megtekintette még a *strassburgit*, hol egy szoba vonta magára figyelmét, melynek felírása, hogy «portalan», mi bizonyos esetekben a kísérleteknél fontos, és benne PASTEUR munkáinak eredményét alkalmazásban látta.

A **hygiéne intézet** a legújabb mindnyája között. Maga a tudomány is csak alig hogy, elválván a pathológiától és physiológiától, önállóságot vívott ki magának. Tárnya az emberi társaság egészségi viszonyai, valamint ezen viszonyok megfigyelése international és általános tekintetben, szóval a közegészségi állapotok tanulmányozása. Csak egy ilyen intézetről tesz említést s ez a müncheni, melynek élén PETTENKOFER áll, az 1878-ban nyílt meg.**

WURTZ kiküldetése csak egyik jelenség, hogy a régi állapotot tarthatlannak tartják Franciaországban. Párisban

* Das pathologische Institut der K. Universität von L. V. BUHL und A. ZENETTI. München, 1875.

** Legújabbban Berlinben is tervez a kultuszminiszter (v. GOSZLER az egyetemmel egy hygiéne intézetet, s az egy tanári állással össze volna kötve. Igazgatóul Dr. KOCH RÓBERT van kiszemelve, az Ázsiába kiküldött cholera-bizottság jeles vezetője.

már két év előtt láttam a nagy demolitiókat az École de médecine táján, ezen évben (1884) már nagy haladásról győződtem meg, de a befejezés még távol van. A tanulók gyakorlati oktatásáról gondoskodnak Lyon, Bordeaux és Nancy-ban is, mi most Strassburg helyettesének tekintetik.

Általában is megindult a javítás először az által, hogy a tanárnak a tanszék kumulációját a jövőben nem engedik meg, mi Párisban túlságig ment. Egy jeles tanár 3—4 intézetben is vállalta el ugyanazon tudomány tanszékét, de hetenkint alig több mint 2 órával; — a tanszékek számát is szaporítják s a tanárok mellé «maitres de conférences» ezímen fizetett docens-ek vannak behozva.

Áthatóbb intézkedések azonban még nincsenek keresztül vive. WURTZ akkor, mint a «Faculté de médecine» tagja csak az orvosi tanításra vonatkozó tanulmányokról szól; rendszer-változtatásról nem. Ilyet RENAN-nál találunk, ki a német rendszer mintájára legelőször is a fakultások egyesítését egyetemmé indítványozta. Még tovább megy e tekintetben «LE PÈRE DIDON», ki a kereszténység eredetét akarván tanulmányozni, nem Párisba ment, hogy annak nagyszerű könyvtáraiba zárkozzék, hanem, legyőzve az ellenszenvet, átlépte az ellenséges határt és Lipcse, Göttinga meg Berlinben tanulónak iratta be magát, meg lévén győződve, hogy a ki ilyen tanulmányba fog, az ugyanegyütt a modern kritikába mint egy háborgó tengerbe van berántva. Minden oda tereli: a történelmi tudomány törvényei, a hagyományok vizsgálása és az eredeti okmányok ellenőrzése. Igen, de a modern kritika, a mennyiben a kereszténységet illeti, egy országban sem volt, egy század óta, annyi türelemmel éllel, annyi világossággal és eredménnyel tanulmányozva, *mint Németország egyetemein.*

Megfigyelte a német egyetemi tanítás és tanulás módot, és egy érdekes könyvben * Franciaország javát hordván szíven, közli tapasztalatait és véleményét, hogy miként kellene magas polczra a honi tanítást is emelni.

Röviden így jellemzi a francia nevelés és tanítás hibáit:

«L'enseignement primaire est sans religion.

L'enseignement secondaire est follement encyclopédique.

L'enseignement supérieure est livré au morcellement indéfini.

Ce sont là des aberrations graves. Elles produiront, et déjà elles produisent, comme tout ce qui est faux, des fruits empoisonnés. L'enfant sans Dieu ne deviendra jamais un homme. L'adolescent, écrasé par un enseignement sans limites, restera le plus souvent un esprit superficiel; et le spécialiste sorti des écoles, où il aura été parqué, manquera toujours de l'envergure sans laquelle on ne conçoit pas une raison mâle et supérieure.

Le corps professoral n'est plus qu'une branche de la grande administration. . . . Point d'initiative pour le professeur, point pour l'élève. L'un n'a qu'à enseigner conformément aux programmes officiels ce que l'autre n'a qu'à apprendre.

Chose étrange! ce pays passionné pour la liberté n'a réussi qu'à produire une organisation asservie à l'État, au pouvoir sans la moindre indépendance.»

DIDON atya kezdeményezésül azt ajánlja, hogy egyike a buvárlati legfényesebb intézeteknek a «Collège de France» változtassék át ezen elnevezés alatt «Collège universel de France» egyetemmé 5 fakultással.**

* Les Allemands par le père Didon, des frères precheurs. Paris, Calman Lévy, éditeur. 1884.

** Ezen fakultások között volna a theologiai is. Erre nézve oly érdekesen elmélkedik, hogy azt a mi szenpontunkból is megismertetendőnek tartom.

«En Russie comme en Amérique, en France comme en Italie on a supprimé partout, dans les universités, les facultés de théologie de l'encyclopédique organisation du savoir. Je me trompe: on n'a pas supprimé la théologie, on en fait, comme de l'art militaire, une spécialité professionnelle; on ne l'a pas

Azonban Franciaországot nem hagyja el geniusza, a bajt felismervén, fog majd segíteni is tudni, s már is határozottan nyilatkozik FERRY, mint közoktatási minister utolsó körlevele, melyben az akademiák rectorait felszólítja véleményre az egyetemi szervezet újra alkotása és ott tudományos élet fejlesztése tárgyában; valamint azon szintén fontos lépés, hogy már el van rendelve (décret de 24 juillet 1883),

détruite, on l'a internée, isolée dans les écoles fermées à la grande vie publique.

Ce phénomène, qu'il sersit difficile de mettre en plein lumière, a eu des causes multiples et souvent très opposées. D'une part en voyant la vie moderne monter comme un déluge, l'Église a fait comme Noé, elle a essayé de construire son arche, pour y enfermer la race élue, ses phalanges de combat, son livre divin, tous les trésors de la Tradition. D'autre part l'incrédulité croissante a méconnu de plus en plus le caractère hautement scientifique de la doctrine chrétienne et du catholicisme; elle a deviné que le moyen le plus sur de déconsidérer la religion était de réduire le prêtre à être plutôt le ministre du culte que le docteur des vérités éternelles.

Au fond, c'est la lutte de l'Église et de l'État qui a le plus contribué à la séparation de la théologie et des sciences humaines. Partout où le régime de l'union des deux puissances subsiste, où l'État et l'Église soumise, où maîtresses sont restés unis, en Autriche, en Allemagne, en Angleterre, la science religieuse est restée partie intégrante du savoir supérieur et la théologie tient la première place dans l'organisation universelle. Dans les nations où la lutte a été la plus vive, elle tend à disparaître.

Combien il serait à souhaiter que la hiérarchie catholique acceptât d'avoir sa place libre dans le Collège universel de France et une représentation éclatante de sa doctrine!

Elle reste isolée dans ses séminaires. Une telle situation procure à la théologie certains avantages, notamment celui d'être conservée plus intacte; mais elle ne saurait lui fournir des conditions d'un développement normal. Tant que durera ce régime le catholicisme ne pourra guère montrer au monde la splendeur de sa doctrine. Il réussira difficilement à imposer le respect à cette opinion moderne que la science fascine et à rallier à lui les esprits d'une haute culture que la splendeur doctrinale seule peut réduire.

Le jour où nous verrons en France, au-dessus de nos facultés et des hautes écoles spéciales, un grand foyer des sciences universelles, nous n'aurons plus rien à envier à la docte Allemagne.»

Végre részletesen is megjegyzi, hogy ha az egyetemen a theologiai fakultás nem úgy vesz részt, mint akárminő vidéki seminariumban, hanem ha az oktatás valóban egyetemi szellemben történik, mily bámulatos szellemi mozgalom góczává válhatik a theologiai fakultás, miről a német egyetemek egynémelyike oly fényes tanúságot ad, s miről fogalmat nyújt minden semsterben a közzé tett leczkerend.

hogy a fakultásokra (kiválólág a «Faculté des sciences et lettres») oly tanárok, kik annak nem tagjai, tarthatnak tandij mellett előadást («des cours libres»), feltéve, hogy doctori rangjuk van, vagy ha nincs, de valami szakban képességekét irodalmilag bizonyították be.

Ez valóban megkezdése a szabad tanításnak és tanulásnak a német rendszer szellemében.

Most (1884) húsvét hetében, hogy Párisban tartózkodtam, arról értesültem, hogy a fakultások egyesítésének kérdése felett a rectorok beküldött véleménye alapján a közoktatási tanács legközelebb dönteni fog.

Időről-időre érdekes jelentést közöl a kormány az intézetekben véghez vitt munkásságáról «Rapport sur l'école pratique des hautes études». Section des sciences mathématiques — physico-chimiques; Section des sciences naturelles; és Section des sciences historiques et philologiques.

A Sorbonne-ban a geológiai előadás így van berendezve. Professeur HÉBERT, hetenkint 2 óra előadás. Ugyan ő alatta van két segédtanár, ezek közül VÉLAIN, maître de conférences, vezeti a «laboratoire d'enseignement»-ban a kezdőkkel a petrográfiai és a paleontológiai gyakorlati oktatást. A tanulók között szokatlan volt nekem nőket is látni vegyest a férfakkal. Ezek női liceumban készülnek tanárnak. VÉLAIN-nek még van assistense «Préparateur adjoint». A másik éltesebb segédtanár «sous-directeur» MUNIER-CHALMAS, a «laboratoire de recherches» vezetője, hova a haladottabbak jönnek, vagy tudósok, kik a nagyszerű, de felette czélszerűtlenül elhelyezett anyagot tanulmányozni akarják.

Itt az újítás még korán sem tett nagy haladást.

WURTZ újabban a Faculté de médecine-ből átment a Faculté des sciences-hoz a Sorbonne-ban, s ott a chemiát (egyelőre az ős épület mellé épített barrakban) adja elő; még újabban haláláról értesültünk!

II.

AZ ANGOL TANÍTÁSI ÉS BUVÁRLATI RENDSZER.

Az angol tanítási és buvárlati rendszer ellenkezőleg fejlődött ugyan, mint a francia, hanem hasonló elv szerint. Az elv hasonlatossága abban áll, hogy külön kellett gondoskodni a buvárlati intézetekről, de a fejlődés ellentétes, a mennyiben Anglia egyetemei az ő merev tanítási rendszerökkel a múlt századokból átjöttek, s e túlconservatív nép

azokon oly változásokat, hogy a modern tudományfejlesztést ott lehetett volna fejleszteni, nem tett, minél fogva itt is úgy mint Franciaországban keletkeztek intézetek külön a tudomány művelésére.

a) Tudományművelési intézetek Angliában.

Ilyeket Angliában oly számmal, oly tökéletes berendezéssel, meg oly sok ágára az ismereteknek kiterjesztve, mint Párisban, korán sem találunk, van azonban egynehány, mely a tudomány haladásának szolgálatában világra szóló érdemeket vívott ki magának.

A «*Royal Institution*» Londonban ezek között első helyen áll. Ez egy magán vállalat, a mennyiben a «*Royal Society Fellows*»-i még a múlt század végén vettek egy tágas házat az Albemarle Streetben azon czélból, hogy abban jól felszerelt laboratoriumot állítsanak fel, és egy-két kiváló tudósnak megfelelő anyagi ellátás mellett alkalmat szolgáltatassanak a tudományt előbbre vinni és az eredményeket terjeszteni. Alapítása után 17 évvel egyik tagja már úgy nyilatkozott, hogy a chemia történetében mindenkor egyik legnevezetesebb epocha lesz a «*Royal Institution*»-ban felállított laboratorium, a mennyiben 1801-ben jött oda DAVY (későbbben Sir HUMPHRY) és ott az alkali fémek, a chlor, a bányászok számára a biztossági lámpa (1815) felfedezése és egyebek az intézet hírnevét a Royal Society «*Transactions*» hasábjai közvetítésével a világgal megismertette. Ugyanitt kezdett működni 1802-ben Dr. THOMAS YOUNG, ki nagy híre tett szert optikai tanulmányai által. Sir HUMPHRY DAVY ajánlatára FARADAY lett alkalmazva mint assistens 1813-ban. 1825-ben a laboratorium igazgatója és két évvel későbbben állandó előadó (permanent lecturer) lett.

Ha csak ezen három névre hivatkozom és hozzá teszem, hogy a most élő utódok is elsőrendű tudósok, eleget mondtam arra, hogy mennyi fény áramlott onnét a tudományos világra.

A Royal Institution fő czélja: a) Tudományos buvárlat. b) Az inductiv és experimentál tudomány elveit tanítani. c) Ezen elvek alkalmazását bevezetni az élet különféle használatára. Időnként előadások tartatnak a tagok számára s ezekre más körből is kéretnek fel tudósok.

Tudományfejlesztési nagyobb intézetet magán adakozás útján többet nem ismerek; az országos intézetek között a Brit Muzeum, Greenwich, Kew az ő világra szóló herbariumával, gyönyörű növénykertjével, botanikai muzeumával és tudományos czélokra berendezett observatoriumával stb. említendők, melyek roppant tudományos kincsét és berendezését az élén álló tudósok nem egyszer használták már fel a tudomány előbbre vitelére.

b) Tudománytanítási intézetek Angliában.

Mivel kezdhethném mással mint Oxford és Cambridge-el, itt a közvélemény foruma előtt bizonyos «prestige» van, melyet az átlagos nevelési eredményeket illetőleg kétségbe nem vonhatni, és a minek tulajdonítandó, hogy ha angol író «university men»-ről beszél, egyebet mint «Oxons» vagy «Cantabs» nem is ért alatta.

Mint felső tanítási intézetről azonban az angol legtekinélyesebb szakférfiak egyhangúlag oda nyilatkoznak, hogy az sok és súlyos bajban szenved. Egyetemi szempontból a «divinity»-n kívül a «sciences and letters» szakokra van a fősúly fektetve, jogi tanítás sovány, kifejlett orvosi fakultása pedig sem Oxfordnak, sem Cambridgenek nincs, tehát csonka egyetemek.

Mind a két híres ős egyetem voltaképen nagy alapítványokkal bíró collegiumok halmaza, melyek egymástól elválva vannak külön épületben, külön tanulókkal, és nem ritkán még külön könyvtárral. Közös ügyök csak a professor-kinevezés, a vizsgatartás és a grádus-osztás.

Lényegben ős papi seminariiumok, egykor katolikus, most az anglikán egyház szellemében, esakhogy jelenleg világiakat, még pedig újabb időben más mint anglikán válásukat is bevesznek, kik azonban olyan felügyelet alatt állanak és olyan életrendet követnek, mint egykor a klerikusok számára volt megállapítva.

Convictusokban (Colleges) élnek bizonyos számú graduált öregebb tagok (Fellows) felügyelete alatt, de ellátásuk olyan, mint Anglia tehetősebb osztályaiban szokásos. Ha kimennek, saját öltözetük van a «cap and gown» (sapka és talár), melyen nemcsak az elnyert akadémiái grádus (hood), hanem a különböző nemességi fok is láthatóvá van téve.

A tanítás dialogos; az úgy tartalomra mint módszerre nézve nem egyéb, mint magasabb színvonalú gimnáziumi oktatás, csak arra szorítva, a miből majd vizsgát kellend tenni.

A vizsgák szigorúak, azokban részletes ismeret kívánatik, de csak mérsékelt tudománytérén. Ilyen vizsgák által érhető el az akadémiái régi (nálunk már obsolet) fokozatok: Baccalaureus, Licentiatus, Magister artium, Doctor.

Mint tanítók a Fellows-k működnek, kik nem úgy neveztetnek ki mint nálunk, hanem mint a tanulók egy csoportja által felfogadott magántanítók. Professor* kevés van s ezek is csak kevés előadást tartanak, melyeket a tanulók

* Angliában professor a legmagasabb tanítói fokozat, ez alatt mindig egy oly tudós éröetik, ki tudományát miveli is. «Lecturer» alsóbb fokozat, éppen így «master», «fellow» stb.

gyéren látogatnak. Tárgyuk rendesen valami különös fejezet. Előadásuk nem lényeges része a tanításnak, hanem inkább olyanok számára van, kik magukat bővebben akarják kiképezni.

A «competitive examination» divó rendszere azonban azt idézte elő, hogy bárminő vonzó legyen a tárgy, vagy bármily kitünő az előadó, a tanulók az előírt és megszokott kerékvágásból ki nem zökkennek. Érdekesen illusztrálja ezt egy oxfordi egyetemi ember MAX MÜLLER leczkéire nézve, kit Angliában a legérdekesebb előadók egyikének tartanak úgy személyiségére, mint tárgyra nézve.*

«Professor MAX MÜLLER offered in vain, term after term, to read the *Rig-Veda* with any one of the 2400 members of the University of Oxford; none would go to him, since a third-hand acquaintance with a few words and forms from that oldest specimen of Aryan literature is sufficient for the schools. The same professor, one of the most interesting and lucid of lecturers, when lecturing on the fascinating subject of comparative mythology, which he has made so peculiarly his own, could collect but a miserable fragment of an audience around him, and even of this the larger part consisted of college lecturers, who intended to retail to their own pupils some of the crumbs which had fallen into their note-books.» *

Míg ezen idő megtisztelte két angol egyetemen azon ropant segédeszközökből, melyekkel rendelkeznek, aránylag keveset fordítanak tudományos képzettségű tanárok dotációjára, van más oldalról egy oly intézkedés, mely hivatva volna a tudománymívelést hathatósan előmozdítani, — ez a «Fellowships» intézmény. Azok, kik a legjobb vizsgát tették, maradhatnak a collegiumban mint «Fellows», hol lakást, élelmezést és átlag vagy 200 font sterlinget (2400 frt) kapnak azon célból, hogy magukat a tudományra szenteljék. Oxford

* Results of examination-system at Oxford. By Archibald Henry Sayce-M. A. Fellow and Tutor of Queen's College, Oxford. (Fortnightly Review of June 1875.)

557, Cambridge 531 ilyen helyről rendelkezik. E mellett foglalkozhatnak a tanítással is («tutor»), de nem kötelesek, sőt még benn lakni sem tartoznak, ösztöndijukat elkölthetik a hol tetszik és megtarthatják a meddig tetszik. Ha megházasodnak, elvesztik; azonban már ezen is túltette magát a legtöbb esetben az egykori szigor.

Az eredmény azonban nem felel meg, mert ámbár a tanulók java képezi a «Fellows»-kat, de mivel a kutatás terén az eleven forrásból nem merítettek, maguktól a tudományt tovább fejleszteni ritkán képesek; sőt ismeretes, hogy nem egy fellowship valóságos sine cura gyanánt használatik fel.

Az egyetemi oktatás, melyet a fellows-k adnak, volta-képen lezkefeladás és kihallgatás; de ha valaki graduáltásra készül, akkor több esetben a fellows-k között nem is talál olyan szakembert, kiben megbízna, hogy vele a legújabb álláspontokat képes megismertetni, hanem vannak más helyi graduáltak, kik nem is tagjai az egyetemnek, kik tudományos képzettségöknek nagyobb bizonyítékát adták, tehát a rendes tutoron kívül ilyenhez fordul, ezt is fizeti, hogy a gradus elérésére előkészítse. Ezen kategóriája a magántanítóknak angol egyetemi házi nyelven «*coaches*» nevet kapta, mely értelemben ezen szót az angol szótárakban hiában keresnök.

* R. LOWE, parlamenti tag, igen határozottan mond ítéletet az angol felsőbb nevelés azon hiányáról, hogy a jól fizetett tanárok, habár olykor a tudománymívelés terén ki is tűnnek, de ezt a tanítás terére a rendszer értelmében át nem viszik, hanem a szellemfelfrissítők azon fizetéssel nem bírós és részben a német egyetemen a magántanár kategóriájába vehető végzettek, kiknek érdekében áll az által vonni magokra a tanulók figyelmét, hogy náluk többet tanulhatnak mint másnál.

«In the Universities very little is learnt from the professors who have fixed salaries; somewhat more from tutors, who have some interest pecuniary and personal in the success of their colleges; but the main weight of teaching, especially for the highest honours, rests on private tutors or *coaches* who have no endowment (no university status), whose names can hardly be found in the calendar, but who because they really work for their subsistence, and under the stimulus of need and competition easily distance their salaried and dignified competitors.

They, with everything against them, are the real moving spirits of our Universities. They form the mind of youth, they regulate indirectly the tendencies of thought, and without notoriety, without recognition, without any public responsibility, do the work, while the rich endowments are divided among those who do not do it. A richly endowed college, receiving in addition large sums for tuition, ought, one would have thought, to have been able to provide for its students' teaching sufficient to enable them to take the highest honours to which their natural abilities entitle them to aspire without other assistance; but endowed teaching is quite unable to bear this strain, and the student must pay twice over, once to the teacher chosen for him, from whom he does not learn; again to the teacher from whom he does learn, chosen by himself.» (Middle Class Education. Endowment or free Trade. By the Right Hon. Robert Lowe, M. P. London. Second edition. 1868.)

MARC PATTISON, az oxfordi reformpárt legkiválóbb tagjainak egyike, elismeri, hogy a felsőbb iskolák növendékeinek történelmi-filológiai értekezései tetemes és örvendetes fejlettségről meg szellemi érettségről tanúskodnak. A fiatal szerzők a tárgyhoz biztosan fognak, azt különböző oldalról behatólag világosítják meg, gondolataikban nem ritkán meglepő él és használhatóság van, stíl és tartalom kész emberekre vall; méltán képezik a serdülő nemzedék virágát s a hon jövő reményeit. Ámde az érem hátsó lapja is jellemző. Ha az eredeti tudás után kérdezősködünk, mely munkájának alapját képezi, az felette csekély. A fiatal író érett politikai ésszel

vitáz például a soloni alkotmány hatásáról, de egyebet nem olvasott, mint GROTE görög történelmét. Az ott kapott anyaggal azonban jobban tud bánni, mint némely tudós német seminarista a legkiválóbb források ismerete mellett. Az angol tanuló a könyve állításától eltérni nem bír, a személyes szellemi emancipáció, a tudományos alaposság és mélység előtte ismeretlen.

A fő cél, melyet Oxfordban és Cambridgeben elérni akarnak, semmi esetre sem a kiképezés valamely gyakorlati hivatásra, de nem is a bevezetés részletesebb és mélyebb tudományosságba, hanem az általános szellemi erő kifejtése és idomítása, a képesség gondolkodni és jól beszélni, a biztosság az ítéletben, a könnyűség a kombinációkban és a készség a kifejezésben.

Ez tehát nem más, mint gimnáziumaink feladata, de magasabb szintre emelve azon arányban, a melyben ez a tanulók nagyobb korának és képzettségök haladottabb fokának megfelel. Ez némileg egy oly főgimnázium, mely magát az egyetemet absorbeálta.

E tekintetben aztán mutatnak is gyakorlati eredményt. Az onnét kikerülő emberek gentleman-ek, noha némileg az egyház meg a politikai párt határai között. Oxford főleg tory, Cambridge whig. Egyetemi nevelésöknek fényoldala: először a klasszikai ókor finomsága és üdesége iránt az érzéket felkölteni, másodsor az anyanyelv kiváló művelése, úgy hogy abban magukat szépen és jól fejezhessék ki. A testi fejlődésre is sok gondot fordítanak. A collegium legtöbbször tág téren van, környezve fával, gyepvel, s a testmozgásokat (cricket, evezés stb.) is mind a szabad levegőn teszik, mi német tanférfiak véleménye szerint jobb hatással van, mint a német egyetemen divó, de nálunk is meghonosodott tornaszat vagy vívás. A túlnyomólag zárt helyen tartott testgya-

korlat mellett, úgy tartják, hogy jobban kifejlődik a hajlam a túlságos dohányzásra, valamint a szeszes italok mértéktelen élvezetére. Az angol egyetemeken a tanuló fegyelmezve van, henyélést nem tűrnek, hanem tartós és szabatos dolgozáshoz szoktatják, s ennek keresztülvitelére erélyes felügyeletet gyakorolnak.

Angliában van ezen két ős egyetemen kívül újabb keltű 4 egyetem, melyet szegényebbek is felkereshetnek; olyanok, kiknek egy évre 2000 forintot költeni nem lehet, mi a minimuma annak, a mit Oxford vagy Cambridge igényel.

Londonban van két ilyen tanítási egyetem: *a*) University College of London három világi fakultással (of Arts and Laws, of Science, of Medicine); nyomban reá alapítottak az episkopálok *b*) egy másik egyetemet, hol a theologiáról is gondoskodva van (Divinity, Arts Laws, Science, Medicine). Neve King's College.

A más két egyetem a vidéken van *c*) Durham (1831) a kisebb, és a nagyobb *d*) Manchesterben: «Victoria University» (Owens College). I. Arts science and law department. II. Medical department. III. Department for women. IV. Department for evening classes.

Ezen újabb négy egyetem közül főleg a londoni kettő nagyrészt a német egyetemi tanításmódot követi.

Skotia négy egyeteméből három kisebb a 15-ik századból való: St.-Andrews (1411), Glasgow (1450), Aberdeen (1494), a negyedik a 16-ikből Edinburgh (1584). Szintén alapítványokból és adakozásokból állanak fel, de hasonlítani sem lehet előkelőségre nézve Oxforddal vagy Cambridge-el; azonban szabadabban mozognak, és a kevésbé tehetősek által is látogathatók.

A skót egyetemek egykor Hollandia egyetemei után alakultak újra, nevezetesen elfogadták a rectori egyéves és a karok szerint változó választás helyett az állandó alkalmazást «*principal*» név alatt, kire oly tanárt szemelnek ki, kiben administratív képességet tapasztalnak s ezt azután a tanítástól felmentik. * Edinburgban a jelen principal Sir ALEXANDER GRANT történész, őt megelőzőleg Sir DAVID BREWSTER a jeles fizikus viselte e tiszteletet. A Lord Chancellor és csupán a tanulók által megválasztott Lord Rector nem vesznek részt a rendes vezetésben. Jelenleg azonban a német egyetemi rendszer meghonosításán fáradoznak s ezt Edinburgban az orvosi karnál tökéletesen keresztül is vitték. Az eredmény az, hogy Anglia minden egyeteme között itt van az orvosi tanítás legteljesebben berendezve. Nemcsak a tanárok adnak elő az egyetem termeiben, de vannak habilitált magán tanárok, kik az egyetemen kívül is tanítanak (extramural teaching), a vizsgára onnét éppen úgy mehetnek, mint a rendes tanártól. A szabad tanítás azon üdvös hatása, hogy minden tanító egyén igyekezzék a tudomány színvonalán megmaradni, melyet a személyes tanpénzek idéznek elő, szintén életbe van léptetve. Az eredmény oly kielégítő, hogy most a többi karnál is meg akarják honosítani a legközelebb jövőben.

Az edinburgi egyetem minden angol egyetem között a leglátogatottabb. 1882/3-ban immatrikulált tanuló volt 3341, tehát e tekintetben Budapest és Lipcse csoportjába lép. Legtöbb orvos 1732, Faculty of Arts 1011, Law 479, Divinity 97.

Az orvosnövendékekből vagy 600 skót, a többi idegen s legnagyobbbrészt a «British Empire» legkülönbözőbb vidé-

* Fizetése 1200 font sterling, hivatalos lakással.

keiről való. Nevezetes, hogy Franciaországból, Svajczból, Olaszországból stb. is jönnek olyan tájakról, melyeken évente angol családok tartózkodnak.

Az orvosi tudományok virágzásának alapja a kórházak berendezésében gyökeredzik és éppen e részben van Edinburgnak felette nagy előnye. Már a múlt század első negyedében (1720) Dr. MONRO a legelső tanár, kit élethossziglan neveztek ki az anatomia tanszékére,* belátta, hogy az orvosi tudomány tanításához kórház lényeges, az akkori Lord Provost-tal (főpolgármester) létre hoztak egy kórházat, mely egyszersmind tanításra is volt felhasználva. Ez a viszony folyvást fejlődött és ma oly mérvet öltött, hogy Edinburgot mint példát lehet feltüntetni. Új nagyszabású kórházat építettek, azt ünnepélyesen öt év előtt (1879 október 29-ikén) megnyitották, az imént tartott egyetemi háromezredados ünnepélyen büszkéek lehettek reá, hogy már teljesen felszerelve mutathatták be. Bele került 340,000 font sterlingbe.** Hogy a viszony még teljesebb legyen az egyetem és a kórház között, új egyetemi épület is áll már az orvosi kar előadásai számára tőzsomszédságában a kórháztelepnek («New Royal Infirmary»), a melynek a belső berendezésén most dolgoznak.

A kórházról a Lord Provost a megnyitási ünnepélyen azt mondotta, hogy az országban a legnagyobb és berendezését tekintve minden kórházon túltesz. «I congratulate the

* Ezt («The father of the Edinburgh Medical School») az egyetem történetében *Alexander Monro primus*-nak mondják, követte az anatomia tanszékében jeles fia, *Alexander Monro secundus*, eztet ismét ennek elég jeles fia, *Alexander Monro tertius*. Ezen három ember lefoglalta az anatomia tanszékét 1720-tól 1846-ig, tehát 126 évig. Az elsőnek kezdetben 57 tanítványa volt, a másodiknál felszaporodtak 342-re, a harmadiknál egy évben 849 iratkozott be. Ez utóbbi meghalt 1859-ben, 85 éves korában.

** Magánadakozásból lévén építve, igen jellemző, hogy Amerika, Ausztrália s egyéb angolországi helyekről az ott lakó skótok nagy összeget küldöttek. Edinburgban 6000 nőceseléd gyűjtése 534 font sterling volt, két beteg terem (wards) felszerelésére.

Royal Colleges of Physicians and Surgeons, and the subscribers to the building and furnishing fund, that we have now an Infirmary which stands in the front rank of all infirmaries — larger than any hospital in the Kingdom; and, as adapted to the present state of science, unequalled by any other in existence.»

Ezt teljesen felhasználva tanítási célokra, nem csuda, hogy ugyanazon alkalommal a tanári kar részéről is nagy jövőt hirdető szavak hangzottak.

Dr. PEDDIE (President of the Royal College of Physicians) többi között így szólt: «With these new buildings so admirably situated, constructed, and equipped for the successful treatment of disease, and for clinical instruction; with that splendid structure of our revered *alma mater* so rapidly rising into view over the way, and likely soon to communicate a fresh stimulus to its staff of eminent professors; and lastly, with our present flourishing extramural schools clustered in the neighbourhood, and their chairs occupied by numerous gifted and spirited teachers — all these powerful agencies must greatly add to the already acquired prestige and proud pre-eminence of Edinburgh, in respect of its Medical School.»

A három öregebb testvér skót egyetem csendesen engedte elmúlni a megillető százados alakulás napját, míg a legfiatalabb teljes érzetében annak, hogy bemutatásra, megünneplésre érdemes haladást tett, fennállása harmadik századának napjára minden nevezetesebb egyetemhez és kiválóbb tudományos testülethez meghívást küldött, melyre a világ minden zugából összesereglettek az üdvözlők és 1884 április 15—18. a skót főváros oly gyülekezet színhelyévé lett, minőre a jelen voltak közül senki nem emlékezett. A civilizált világ tudományos haladásának intézői sereglettek ott össze, s az ott töltött napoknak mindegyikünk kedves emlékét vitte magával.

Irland két tanítási egyeteme is szerényebb mérvű, és noha jeles férfiakat onnét is ismer a világ, de az egyetemek egyike sem vergődött nagyobb hírre. Egyik az «University of Dublin (1591)» (episcopal), a másik a «Catholic University of Ireland».

c) Kormányi intézkedések a felsőbb oktatás terén.

Bár mennyire is az angol institutiók szelleme a «self government», a felsőbb és a szak-oktatás terén elvégre is kénytelenek voltak az államférfiak ezen elv bástyáján részt tőnni s bele avatkozni.

A magánosok által felállított tanintézeteknél a kormány segélyzése és felügyelete mellett berendezettekkel szemben csaknem mindig megvan az a tökéletlenség, hogy a tanítási terv nem rendszeres és így hiányok merülnek fel, melyeken segíteni nem mindig akad magán adakozó.

Angliában az 1851-ki első világkiállítás mutatta ki azon nagy elmaradást a felsőbb technikai oktatás terén szemben a kontinenssel; de legegétöbben érezték már azt megelőzőleg a bányászati oktatás parlag voltát, minek kénytelenek voltak tulajdonítani azon számos szerencsétlenséget, mely angol bányákban annyi pusztítás oka volt életben és vagonban.

A kormány felállította a «Government School of Mines» név alatt a bányászati akadémiát, mely eleinte nagy ellenszenvvel találkozott az országban, de végtére is bele nyugodtak, és azon folyvást javítván, az 1862-ki kiállítás adta lökés következtében ma már nagyobb mérvet öltött és kétfelé szakadt. Az 1872-ki megállapodás szerint ezen czimet viseli: «Normal school of science and royal school of mines, South Kensington and Jermyn street». Főleg a leendő tanárok

kiképezésére szolgál a természeti tudományok különféle ágában. Tárgyak: mechanika, fizika, chemia, biologia, geologia, agrikultura, mihez jön a metallurgia és bányászati tudományok. Csak ezen utóbbiak maradtak meg a Jermyn street-i geologiai muzeumban, a többit most már mind a South Kensingtoni muzeum szomszédságában épült (elégge czelszerűtlen) helyiségekbe vittek át, hol a laboratoriumi oktatásról is van gondoskodva.

Van 7 «professor» és 4 «lecturer» alkalmazva a megfelelő számú demonstratorokkal és assistensekkel. Anglia tudósainak legjelesbjei közül is több van itt. HUXLEY, a biologia tanára, egyszersmind az elnök is dekán (dean) czímmel.

Van azonban egy más módja is a kormányintézkedésnek, mely szintén azon rendszeresség hiányából vált egyelőre szükségessé, mely a közép, sőt néha a felsőbb iskoláknál is megvan, hogy t. i. egyik-másik tudománycsoport vagy kar tökéletlenül van képviselve a tanításban és mégis graduálnak. Cambridgeben 4, Oxfordban 5 tanár tanítja csak az orvosi tudományokat, de azért mégis conferálják a medicinae baccalaureus (M. B.), doctor (M. D.) vagy a chirurgiæ doctor (M. S. = C. M. = M. C.) czímet és persze jogot. Az állam vizsgáló testületet nevez ki néha oly mennyiségben és változatosságban, hogy az egész egyetemre terjeszkedik ki, és így Angliában oly egyetemekről lehet szó, melyek nem tanítanak (not a teaching body), hanem csak vizsgálnak (an examining body) és graduálnak. Egészen véve itt a vizsgálati rendszer megbízhatóbb és szigorúbb mint más egyetemeken, az itt graduáltakra jobb szemmel néznek is az országban. A vizsgálók (examiners) jeles szakemberek sorából rendszeren egy évre neveztetnek ki a senatus által, változó tiszteletdíjjal, mi

200—50 font sterling között ingadoz. A senatus szintén kiváló politikai vagy tudományos állású emberek testülete által képeztetik.

Ilyen examináló, de nem egyszersmind tanító egyetem Londonban van egy, a «University of London». Költségeinek fedezésére 11.631 font sterling van felvéve. Examiner van 24, assistant examiner 6, kiknek tiszteletdíja kevesebb (80—32 font sterling).

A másik ilyen egyetem Dublinban van, ez a «Royal University of Ireland (1880)».

A brit birodalomban Indiában három kormányi vizsgáló egyetem van: Calcutta, Bombay, Madras, hol a számos «Colleges» növendékeit vizsgálják akkor, ha azok hivatalos alkalmazást óhajtanak elnyerni. A vizsgálati nyelv csupán angol és így a benszülöttek szemében azok angolosító intézetek. Ezek mellett, sőt mondhatni ellenökben Panjab (Punjab) bír legújabb időben egy oly egyetemmel, mely tanít is, vizsgál is, és itt nem köti ki az angol nyelvet, hanem elfogadja a feleletet a honi nyelven is. A vizsgára jelentkezhetik az angolosan berendezett collegiumokból éppen úgy, mint az ős berendezésű hindostán iskolákból, melyek, miként Dr. LEITNER hazánkfiától tudom, ki Edinburgban a Panjab-i egyetemet (ott egy angol collegiumnak főnöke is lévén egyszersmind) képviselte, dicséretes módon vezetik az oktatást, a religióval párosítván a tudományt.

Dél-Afrikában a Jóreménység-foki (Cape of good Hope) egyetem szintén csak vizsgáló testület az ottani vagy hat «colleges» számára, és csak a bölcsészeti és jogi tudományokra szorítkozva, míg a theologiai és orvosi szakra képződők kénytelenek az anyaországba menni; ellenben az ausztráliai három egyetem Sidney (New-South-Wales), Melbourne (Victoria) és Otago (New-Zeeland) tanító egyetemek

is éppen úgy mint Canadában a Montreal-i és Kingston-i vagy a New Brunswick-i.

d) Reformjavaslatok.

Egészen véve az angol egyetemek meg nem felelő állapotát már régebben felismerték maguk az angolok is. Egyike azoknak, kik a tanügygyel alaposan kezdetek foglalkozni, GRANT-DUFF angol parlamenti tag, összehasonlítva a felső oktatási viszonyokat egész Európában, oda nyilatkozott, hogy a német egyetemek, daczára bizonyos fogyatkozásaiknak, a valódi tudományos tevékenység különféle ágát latba vetve, minden más hasonló intézményt messze túlszárnyalnak.

Későbbben MATHEW ARNOLD, egykori tanár Oxfordban, kapott megbízást („by the Schools Enquiry Commissioners”) a kontinensen tanulmányozni Francia-, Olasz-, Németországban és Svajczban a nevelésrendszert általában, mely alkalommal az egyetemi ügygyel is foglalkozott és egyenesen a német egyetemi rendszert ajánlja.* Reformjavaslatai azonban oly áthatók, hogy az angol conservatív szellem mellett azok hirtelen keresztül vitele lehetetlen. Annyi azonban áll, hogy folyvást foglalkoznak az egyetemi reformmal és Edinburg már láthatóvá tette, hogy a német rendszer egészen átültethető és az eredmény jó.

** A két fő egyetem az egyedüli a világon, mely pauperizmust nem ismer. Oxford évi jövedelme vagy 400,000 font. Az évi többlet, mi a tanítás céljai fedezésén felül megmarad, annyi, hogy elég volna hat német kisebb egyetem összes költségeit fedezni és mégis RENAN azt jegyzi meg, hogy egy kis német egyetem az ő olykor esetlen tanáraival és néha

* Higher schools and Universities in Germany. By Mathew Arnold D. C. L. Formerly foreign assistant commissioner to the Schools Enquiry Commission. Second Edition. London, Macmillan and Co. 1882.

csaknem éhező magán tanáraival többet tesz a tudományért, mint Oxford az ő dúsgazdagságával. Cambridge vagyonszági szempontból Oxford mögött áll.

Nem tartom érdektelennek MAX MÜLLER nyilatkozatát megismertetni fő vonásaiban, ki úgy a német mint az angol viszonyokat alaposan ismervén, véleményt mondani igen is hivatva van.

Oxford és Cambridge, mint független testületek, kivonva egyaránt az állam támogatása és ellenőrzése alól, mindig feladatuknak tekintették Anglia fiatalságának oktatását; és sehol sincs a klasszikai tanítás hagyománya hűségesebben átbocsátva nemzedékről-nemzedékre, mint Angliában; sehol sem hatotta át annak nemes szelleme bensőbbben az államférfiak, költők és művészek lelkét, vagy alakította a művelt emberek jellemének azon nagy és fontos osztályát, a mely nélkül Anglia megszűnt volna lenni az, a mi az utolsó két század óta: *költársaság* a szó legszebb értelmében.

Egykor Oxford és Cambridge nemcsak tanított, de a tudományt is művelte. Erről gondoskodtak azok, kik azon összegeket hagyományozták, melyek most a «fellowship»-fentartásra fordíttatnak.

Ezeket kellene visszaadni eredeti rendeltetésöknek, és ez által nemcsak jeles tanítókat, de olyan független munkásokat is kellene biztosítani, kik önálló kutatások, a klasszikusok kritikai kiadásai, a görög és latin nyelveken kívül egyéb nyelvek rendszeres ismeretének elsajátítása, a természeti tudományok különféle ágainak hivatott művelése, az őstörténelem zavartalan nyomozása, a politika, törvény- s orvosi tudomány, a szépirodalom s művészet történetének anyagával azt bírálgatva vagy gyűjtve s rendezve foglalkoznának, a kik életüket szentelhetnék a filozofia problémáinak fejtegetésére, a kik («last, not least») a vallás tudományát tűznék ki célul, mint azt a collegiumok falai között a középkorban itt a szerzetesek tették. Így foglalhatna helyet Oxford ismét Európa egyetemei között nemcsak egyszerűen mint a nevelés, hanem mint a tudományművelés székhelye is.

Jelenleg Angliában semmi kilátás sincs a tudásra. Egy atya sem tanácsolhatja fiának, bárminő tehetséget is tapaszt-

taljon benne, hogy az magát a klassikai, történelmi vagy természettudományi szakra szentelje.

A mit itt MAX MÜLLER csak legyintve említ, azt HUXLEY sajátságos angol darabossággal mondja oda, hogy t. i. mily kevés becülésben részesül Angliában az elméleti tudományok művelője, az ott akár éhen hallhatna meg, daczára hogy Anglia roppant vagyonszága éppen a tudományok alkalmazásán alapszik s hogy e részben messze hátra van Franciaország és végtelenül hátrább Németország mögött.

«The other day, an emphatic friend of mine committed himself to the opinion that, in England, it is better for a man's worldly prospects to be a drunkard, than to be smitten with the divine dipsomania of the original investigator. I am inclined to think he was not far wrong. And, be it observed, that the question is not, whether such a man shall be able to make as much out of his abilities as his brother, of like ability, who goes into Law, or Engineering, or Commerce; it is not a question of «maintaining a due number of saddle horses», as George Eliot somewhere puts it — it is a question of living or starving.

If a student of my own subject shows power and originality, I dare not advise him to adopt a scientific career; for, supposing he is able to maintain himself until he has attained distinction, I cannot give him the assurance that any amount of proficiency in the Biological Sciences will be convertible into, even the most modest, bread and cheese. And I believe that the case is as bad, or perhaps worse, with other branches of Science. In this respect Britain, whose immense wealth and prosperity hang upon the thread of Applied Science, is far behind France, and infinitely behind Germany.» (Rectori beszéde. «Universities: actual and ideal.»)

Ebből azt vonja le HUXLEY, hogy ha természettudományi intézeteket állítanának is Angliában, az még elég nem volna, mert a tudós hogy tartsa fenn magát? Egy további lépésnek okvetetlenül annak kellene lenni, hogy minden egyetemen a természettudományoknak *fakultását kellene felállítani*, megfelelő számával az olyan tanároknak, kik nem a tanítással elnyomva, hanem elég szabad idővel rendelkeznének arra, hogy a tudomány művelésével is foglalkozzanak. A tanítás ne legyen csupán a tanteremben mint eddig, hanem a laboratóriumban is, mihez aztán az elegendő tudományos segítség-mélyzet adandó.

Szóval, ajánlja fokozatosan behozni azt, a mi virágzásra segítette a német egyetemeket.

Azon kevés ember, kik Anglia hírét önálló kutatás vagy új találmányok által fentartják, nem mindig az egyetemekről jönnek; és ha nem független állásúak, több időt mint a mi hivatalos teendőiken kívül megmarad, kedvező tudományukra nem fordíthatnak.

«It is not from Oxford and Cambridge that the great thinkers and writers of the present generation have for the most part come: and we are forced to look elsewhere for men like MILL or HERBERT SPENCER or BUCKLE or TYLOR.» Egy oxfordi tanár (Archibald C. SAYCE M. A. Fellow and Tutor of Queen's College) megjegyzése.

Ennek nem kellene lenni, de nem is szükség, hogy így legyen. Csak húsz ember találkozék Oxfordban és Cambridgeben, ki el van főkéelve az egykori fényt visszaállítani, folytatja MAX MÜLLER, minden készen áll a reformra.

A sok kívül élő «fellows» javadalmazása volna arra fordítandó, hogy a legjelesebb szakemberek gyűjtessenek össze az egyetemi helyen.

Jelenleg tény, hogy a tanulók a vagyonosabb osztályok fiaiból kerülnek ki, és Anglia a legvagyonosabb országa Európának. De micsoda országban van az, hogy a nevelés és tanítás bevégezése után még kapjon valaki közvagyonból kitartást. Az oktatás bevégezve, az elbocsátott tanuló keresse jövőjét, a hogy tudja.

Bármi volt is a «fellowships» intentioja, de semmi esetre nem volt az, hogy *sine curá*-k legyenek, mint jelenleg azok legnagyobb része az.*

Valóban nemzeti áldásnak mondható, hogy Anglia két legrégebb egyeteme oly nagy vagyont mentett meg azon hajótörésből, mely a kontinens egyetemek testületi vagyonát elnyelte. Az azonban másképp használandó fel; a tanításra nem szükséges javadalom önálló kutatásra fordítandó s az úgy volna szervezendő, mint a kontinensen.

A józan erjedés szimptomái magukon az ős egyetemeken is észrevehetőek. A kiküldött országos bizottság reformjavaslatait Oxford és Cambridge mindannyiszor megelőzőleg saját elhatározásukból fogadták el. Új tanári állások iratnak ki.**

* To turn idle fellowships into professorships most a jelszó.

** Nem rég olvastam (Atheneum-ban) egy tanári állás kiírását az egyházi jogból Cambridge-ben, melynek fix fizetése 500 font s hozzá adva egy

Az utolsó két tizedben Oxford maga több mint 120,000 font sterlinget fordított fizikai, kémiai s fiziológiai laboratóriumokra, valamint muzeumra a tanulók számára. Cambridge, kevésbé gazdag, de szintén mutat fel haladást e téren, és így HUXLEY megjegyzése szerint nem sokára nem a józan tanítás eszközeinek és intézményeinek hiánya lesz az ok, ha az egyetemi emberek tömege a természettudományos műveltség jelen elemeinek barbár tudatlansági állapotában tovább is megmarad.*

A reform azonban csak fokozatos lehetvén, mind addig míg az általánosabbá fogott válni vagy azon színvonalat fogja elérni, melyet Edinburg az orvosi fakultásban felmutathat, addig is mindazok kiknek érdekökben áll magasabb tudományos szak műveltségre szert tenni (orvosok mindenek előtt, leendő tanárok stb.) a bajon úgy segítenek, hogy nagy számmal látogatnak el a *német egyetemekre*. Jelenleg már úgy áll a dolog, hogy az angol egyetemi intézeti tanárok nagy része német egyetemek növendéke. Nem ritka, hogy német szakember tanári állást kap különösen olyan szakokban mely az angol egyetemeken gyéren vagy nincs is képviselve. Az oxfordi egyetem leghiresebb tanárainak egyike, MAX MÜLLER az összehasonlító philologia tanára német, és ő e részben éppen nem áll egyedül.

fellowship-dividenda vagy 275 font. Összesen vagy 9000 forint osztr. ért. Tisztességes fizetés.

* And in a few years it will be for no lack of the means and appliances of sound teaching, if the mass of England University men remain in their present state of barbarous ignorance of even the rudiments of scientific culture. (Rectori beszéde Aberdeen skót egyetemen. Science and Culture and other Essays. By T. H. Huxley. New-York. 1882.)

III.

ÉJSZAK-AMERIKAI EGYESÜLT-ÁLLAMOK.

Miként elvárhatni, hogy az angolság magának hű marad mindenütt; akár Ausztráliában, akár Indiában rendezzenek be egyetemet, az mintául az anyaország egyetemeit veszi, így van ez Éjszak-Amerikában is, daczára azon tarkaságnak, mely ott nemzetiségi meg vallási tekintetben van. A katolikusok között jezsuiták fészkeltek be magukat minden megszorítás nélkül, és ámbár a középoktatásról jól gondoskodnak és iskoláik méltán örvendenek nagy látogatottságnak, de mihelyt egyetemről van szó, az angolság áll elő és összead pénzt egyetem létesítésére. Egészen úgy mint Angliában míg az elemi oktatásról gondoskodik, a felsőbbel ott sem törődik az állam, minek mint mindennek jó meg rossz oldala van, de ez esetben bizvást mondhatni, hogy a rossz a túlnyomó, mert mint minden magán vállalatnál a felsőbb tanintézeteknél is az utilitarizmus elve adja a fő irányt, nem pedig valami rendszeres terv, melynek részletei kell hogy szerves egészet képezzenek egymás között.

Amerikában számra nézve sok egyetem van, de tévedne valaki ha ezeket mind európai értelemben így nevezett főiskoláknak venné. Különösen a nyugaton és délen hamar adják e nevet oly intézeteknek, melyek nálunk csekélyebb középiskolának járnák meg. Így van például Forest Grove Or. egy tanintézet 4 tanárral, 3 tanítóval és 96 tanulóval egyetemnek nevezve, míg Yale (New Haven, Connecticut) 90 tanítóval és több mint 1000 tanulóval, filológiai, természettudományi, jogi, orvosi tanfolyammal és theológiával a szerényebb «college» névvel beéri.

Colorado állam rohamosan fejlődő fővárosában Denverben «University» is épült 1878-ban, de az épület korán sines akkora mint a budai gimnázium. 1882-ben 10 tanuló volt a felsőbb években, és vagy 200 az előkészítő tanfolyamokban. A tanításban főleg a bányászatot érdeklő szakok: chemia, fizika vannak tekintetbe véve úgy, hogy ott gyakorlati oktatást is kaphassanak laboratoriumokban.

Az amerikai viszonyok e tekintetben még rendezésre várnak. A fő baj a sectarianismus és az hogy az egyetemi meg a középiskolai oktatás között összefüggés nincs.

Az állam nem kíván meg különös kiképezést polgári alkalmazásokra. Hogy valaki ügyvéd lehessen igen csekély formalitással elérheti; éppen úgy lehet valaki gyakorló orvos, ha az ottani bár mily tökéletlen orvosi magániskolák valamelyikétől bizonyítványt mutat fel.

A sok igen szegény amerikai egyetem között azonban kimagaslik a *Harward*, a legrégebb és leglátogatottabb egyeteme az Egyesült-Államoknak Cambridge-ben, Boston mellett. Első alapítása 1636-ban történt.

Két évvel későbbben JOHN HARWARD, egy pap, tett nagy adományozást és az óta ment át az ő neve az egyetemre.

A Harward-egyetem parkban elhelyezett nagy épületek (2—5 emeletes) olyan csoportja, hogy egy maga képezhetne külön községet. Azok azonban nem mind felső tanításra szolgálnak, mert a leglátogatottabb osztálya egy gimnázium-féle intézet «Harward College» czímen. Ezen kívül tartozik az összes «Harward University» csoportjába «The Divinity School, The Law School, The Medical School, The Dental School, The Lawrence Scientific School, The Bussey Institution, The Observatory, The Botanic Garden and Herbarium, The Museum of Comparative Zoology, The Library, The

Peabody Museum of American Archæology and Ethnology.» Ezen két utóbbinak saját köteléke van az egyetemmel.

Több intézetet megnéztem. A paleontologiai, geologiai ethnografiai muzeumok első rendűek a világon. Az épületek tágasak, szilárdak. A muzeumok pénzzel bőven rendelkeznek. Nem egy gyűjtemény vándorolt már át Amerikába s éppen a Harvard-egyetembe. Itt működött AGASSIZ, s most utódként jeles fia. A gyönyörű botanikai kertjében az igazgató ASA GRAY első rendű tudós.

Cambridge úgy szólván külvárosa Boston-nak, attól egy folyó által (Charles river) elválasztva. Az orvosi és fogászati tanfolyam ennél fogva czélszerűbben talál Bostonban elhelyezést már a kórházak miatt is. A híres amerikai fogorvosok nagyrészt ezen egyetemből kerülnek. Tanfolyamuk kezdetben egy az orvosokéval, de aztán szétágazik; összesen hároméves.

A tanárok és felügyelők összes száma 161; a tanulóké 1400 (1881/2-ben). A nyelvek között az angol után jön a német, azután a francia, olasz, spanyol és a khinai.

A kollegium, úgy mint Angliában, alumnátussal lévén összekötve, ezen czélra egy oly újabb díszes nagyszabású épület van ott «Memorial Hall» néven, mely párját ritkítja a világon. Ezt az egyetem növendékei és barátjai építették azon tanulók és graduáltak emlékére, kik a polgári háboru alatt elesetek. A határozatot így fogalmazták: «A *Memorial Hall* be erected as a suitable monument in commemoration of the sons of Harvard who periled and laid down their lives to preserve us as a nation, a hall for the meetings of the alumni and their festal entertainments and a theatre or auditorium for the celebration of the literary festivals of the

college.» Épült 1870—1876. Belekerült vagy 575.000 dollárba (közel 2 millió forint).*

Azonban a felső tanításuk fogyatékosságát az amerikaiak igen is érezvén, Európába nagy számmal jönnek. Részük Londonban marad, a hol többi között a «Science School» (South Kensington) laboratoriumait szeretik; de sokkal nagyobb szám az, mely a német egyetemekre megy s ott vándorolva egyikről a másikra 3—4 évet is töltenek. A statisztikai kimutatás szerint (Conrad) az amerikai tanulók száma az angolokéhoz úgy viszonylik mint 2:5 a német egyetemeken összesen. Én sok tudóssal érintkeztem Montreálban az «American Association for advancement of science» vándorgyűlésén (1882) és meggyőződtem, hogy a nagy számú jeles szakemberek túlnyomólag olyanok voltak, kik a német egyetemen töltöttek több-kevesebb semestert. Az orvosok határozottan oda nyilatkoztak, hogy a klinikai oktatás legkényelmesebb, legjobban berendezett Bécsben.

Az amerikai irodalom is foglalkozik a felsőbb tanintézetek hiányainak felderítésével s annak kifejezést többen adtak, de kitűnően lehet azt HART munkájában találni, ki (jelenleg tanár az egyetemen Cincinnatiiban) a német egyetemeken három évet töltött, aztán haza ment, de tíz év múlva újból Európába jött a német egyetemekre, ekkor már azért, hogy a felsőbb tanügy viszonyait kutassa és Amerikára nézve reformjavaslatokat tegyen. (German Universities. New-York. 1878.)

Az amerikaiak maguk mondják, hogy 5—6 egyetemük számít csak, a többi küzd a létért, és a jövő mutatja meg, hogy melyik áll meg a küzdterén, melyikre lehet majd alkalmazni DARWIN «house hold words»-szá lett mondását «the survival of the fittest».

* A nagy ebédlőben asztaloknál egyszerre több mint ezer ember ülhet. Az ebédlő magassága mint egy nagyobb templomé.

Az amerikai viszonyok összehasonlítását az európaiakkal tehetjük mi európaiak, de tehetik az amerikaiak is, és ez utóbbi reánk nézve nem lehet érdektelen annyiból, hogy nagyobb távból nézve az áttekintet bizonyos szempontból helyesebb.

Egy amerikai tudósnak elmélkedését, melynek tárgya a tudomány állapotát főleg Németországban, Angliában és Franciaországban összehasonlítani egymás között és az után Amerikával, nem tartom érdektelennek ez alkalommal megismertetni.*

Három ország között oszlik meg tényleg a tudományos mozgalom vezetése: Németország, Anglia, Franciaország. Mind a három országbeli tudományos munkálkodásnak megvan a saját jellege.

Németország vezeti ma a tudományos világot; e század elején e szerepet Franciaország játszotta, de a német befolyás nagyobb, mint a francia valaha volt. A tanulók, kik egykor Párisban sereglettek össze, ma Németországba mennek: onnét visszatérnek német doctrinákkal telve és szándékkal ezeket követni és terjeszteni.

Innét van, hogy a német tan világszerte van elterjedve, s hogy azt Európának csaknem minden országa elfogadta. Uralkodik az Svajczban, Oroszországban, Olaszban, Lengyelben, Belgiumban, Angliában és Amerikában. Befolyása jóval kevésbé érezhető Franciaországban, Spanyolországban és Portugalban.

Hollandia és a Skandináv országok az utolsó időben oly fontos dolgozatokat tettek közzé, hogy azok fejlődése inkább kísérte, mint követte Németországét.

A németnek megvannak saját tulajdonságai: tanulmányozásában magas czélt tűz ki, mi igen alkalmas arra, hogy az értelmiség tetszését megnyerje; dolgozatai szakszerű munkálkodás bélyegét hordják magukon. A német kiválólag kutató. Kevés kivétellel találni valami újat és eredetit a német munkákban; minden értekezés haladás a tudományban, ha tán kevésbé fontos is, de ismereteink bővítésére szolgálhat.

* Közölték angol és francia lapok is, úgy szintén Dixon atya is megismerteti a függelékek között.

A német irodalom hibája rendszeren a fogyatékoság a stílusban és az expositióban. Nehány szépirodalmi bámulatos munkát leszámítva, középszerű írók, nem egyszer képtelenek arra, hogy egy értekezést szerkeszsenek. A tömörség és világosság fontos minősítvények, melyekre gyakorlat által szert tehetni; de az esetek legtöbbszörében keveset törődik a német a formai szépséggel. Csaknem mindig a túlságig terjedelmes és homályos.

Megjegyzésre méltó, de kevésbé hangoztatott körülmény, hogy Németország nem sokban járult a tudományos általánosításhoz. Nem született ott LINNÉ, DARWIN, sem LYELL, LAVOISIER vagy DESCARTES stb. oly lángeszek, melyek hódításai az utókor szellemi birodalmát növesztették, és Németország a világnak mégis nagy eredményeket juttatott, de ezek a sok kutató felhalmozódott munkáiból származtak.

Merőben más jellegű az **angol** tudomány, a kedvelők tudománya inkább, mint a rendszeres szakembereké. Vannak, kik azt szívetinek mondják, de szerintem hibásan. Tény, hogy az önálló tudós az angol társadalmi szervezetben egész a mostani ideig jól meghatározható helye nincs; alig fogadják el az egyetemeken, hol azon minőségre néznek, hogy tanítani tudjon, az önálló nyomozás és felfedezés csak mellékes tulajdonságnak tekintetvén. Az angol, ha egyszer az egyetemen kitanult, oda többé nem tér vissza. Innét azon sajtáság, mely munkáikon felötlik, a melyek azonban jól vannak szerkesztve és jó nyelvezettel írva; ritkán fárásztanak a kifejtés torlasztásával.

Az angol tudomány fő jellege, hogy az általánosítást kedveli; mi gyökerét a nép sajtáságaiban leli. Egy egyszerű tudós általános következtetésre jut egyéni ereje alapján, mi merőben elüt a németek demokratai módszerétől, kik minnyájának törekvéseit összehalmozva általánosítják.

Nem lehetne-e mondani, hogy az angolok és skótok a modern tudomány görögjei?

A **francia** tudomány kiválólag olyan, mely az ország határain belül forgolódik; az külön áll, arról, a mi a külföldön végbe megy, tökéletlen s bizonytalan tudomása van: nem érdeklődik élénken azon önálló kutatások iránt, melyek az ország határain túl történnek.

Mennyi idő kellett, míg megértették és elfogadták DARWIN elméletét; holott a biológiából kitenni az evolutio tanát annyit,

mint az órától a nagy rugót távolítani el. A francia munkák jól vannak írva, a tárgy ügyesen beosztva s az egész csinosan tartva. A faj finomsága és művészi érzéke szabad folyást enged, de a szerzőt olykor elragadja oly általános nézetek kimondására, melyek az elérendő célon túl esnek; a tárgy művészi berendezésének izlése arra bírja, hogy dolgozatába fárasztó kitéréseket szúrjon be, banál érdekű elveket, rég óta ismert tényeket, mi aztán még rosszabbá válik az által, ha a képzelő-dés is bele vegyül.

Sok tudós a francia munkát némi gyanúban tartja. A megbízhatatlanság ezen érzéke növekszik azon csaknem rendszeres elhanyagolás által, melyet a francziák a német kutatás ellenében mutatnak. Egy ily gyűlölet helyet ad azon feltevésnek, hogy a francziák a tudomány terén éppen nem részrehajlatlanok. Úgy hiszem, hogy a francia tudomány oly alacsony színvonalon mint most, soha sem állott; * de az is meggyőződésem, hogy ezen állapot meg fog szűnni akkor, ha Franciaország az önkéntes elszigeteltségéből ki fog mozdulni.

Franciaországnak vannak oly tudósai, kiket az egész világ nagyra becsül. Kivánandó, hogy számuk szaporodjék.

Olaszország még Franciaország nyomdokán jár, de tanulni már Németországba jár, és haladása érezhető.

Amerika a tudomány haladásához nem járul munkáinak sem száma, sem fontossága által; azok, hasonlítva a németekéhez, elenyészők.

Az Egyesült-Államokban van vagy 6000 tanár: lehetne-e ezek között 150 olyat találni, ki tényleg kutató volna? Még messze van az idő, a melyben amerikai tanár kutatóvá válhatnék.

IV.

OLASZORSZÁG.

A felsőbb oktatás kérdése Olaszországot is foglalkoztatja már évek óta, de újabb időben annak megoldására oly lépés

* Ezen kemény vádra RICHET megfelelt (Revue scientifique 1883 nov. 30), felhívván, hogy a német irodalom a francziáknál újabbán igen is nagy figyelemben részesül.

történt, mely a fokozatos fejlesztés helyett a múlttal teljesen szakítani s a felsőbb iskolákat egészen új alapon berendezni tűzte ki magának. A hírneves múltból fenmaradt egyetemek nagyrészt csak árnyak s egészben véve a francia rendszerhez alkalmazkodtak, de általában lanyhán kezeltettek.

BACELLI minster egyetemi törvényjavaslata új erát nyitni volna hivatva Olaszország 17 egyetemére és 10 fő szakiskolájára nézve.

Regia Universitate di

Bologna	Modena	Pisa
Cagliari	Napoli	Roma
Catania	Padova	Sassari
Genova	Palermo	Siena
Macerata	Parma	Torino
Messina	Pavia	

R. Istituto di studi superiori pratici e di perfezionamento di Firenze.

R. Accademia scientifico-letteraria di Milano.

R. Istituto tecnico superiore di Milano.

R. scuole d'applicazione per gl'ingegneri di Napoli, di Roma, di Torino, di Bologna.

R. scuole superiori di medicina veterinaria in Milano, in Napoli e in Torino.

Az új egyetemi törvény, mely már 1882 (nov. 25.) lett a kamara elé terjesztve, nagy nehézségekkel küzdött meg éppen azért, mert nem fokozatos, hanem gyökeres javítás akar lenni s így előítéletet, sok egyéni érdeket és ambíciót kellett annak legyőzni, végre is pár hónappal ez előtt el lett fogadva csekély majoritással az alsóházban. Hogy mi lesz a sorsa a senatusban, a jövő fogja megmutatni. A pártok hevesek, de bár mint dőljön is el, a reformkérdés lépést fog előre tenni s az valószínűleg csak az általános áramlat szerint fog megindulni.

A Baccelli-féle egyetemi törvényjavaslat jelszava «Autonomia amministrativa, didattica e disciplinare!» önkormány-

zat, szabad tanítás és tanulás, meg saját fegyelmi intézkedés. Szép szavak, több van benne mondva, mint a német egyetemi rendszerben, a melynek minden lényeges pontját felveszi, némely tekintetben pedig annak korlátait kiebb helyezi.

És valjon valami meggondolatlan újítóktól eredett az? Korán sem. A kik létre hozták, jól voltak tájékozva úgy az iránt, hogy mi a baj, mint az iránt, hogy Olaszországban miként kell segíteni. BACCELLI a miníster az előtt a római egyetemen a pathológiai anatomia tanára és egy klinika igazgatója volt. Lényegesen segítette államtitkára Németországból oda szakadott tudós Dr. STRÜVER, kinek nevével a Mineralogia és Kristallografia terén találkozunk.

A törvény világos képét adja Itália egyetemeinek ezen túl. A rector két évre választatik, megválasztható még a harmadikra is sorosan a karok szerint, de a király nevezi ki. Vannak rendes, rendkívüli és magántanárok. Ezek mindegyike tarthat előadást, egyenlő hivatalos érvénnyel. Minden rendes vagy rendkívüli tanár tarthat azon tárgyon kívül, melyre kinevezése szól, más tárgyból is privát collegiumot. A magántanár előadása kiterjed mindazon szakra, mely azon karban meg van, melyre habilitálva van. Mielőtt habilitáltatnak, két évet kellett mint graduált doctornak eltölteni és képeségöknek próbáját nyilvános collegiumban adni, kivéve ha máskép bemutatható képességöknél fogva ettől a kar felmenti.

A beiktatási és az államvizsgái díj az állampénztárába megy, az előadási tanpénz (5 lira egy heti órára) az illető tanáré.

A taksák meglehetősen magasak a budapesti egyeteméhez képest, mi által a tanulók kellenél nagyobb számának akarják az egyetemeken elejét venni.

V.

OROSZORSZÁG.

Oroszország kilencz egyeteméből kettőt el kell választani, a helsingforsit és dorpatit, mert ezek önálló organizációval bírnak. A valódi hét orosz egyetemenél* nemcsak hogy nem közelednek a szabad tanítás és tanulás elvéhez, sőt ellenkezőleg folyvást arra törekszenek, hogy jobban és jobban szorítsák oly intézkedésekkel, melyekkel egyszersmind a nihilista törekvések terjedésének gátat vetni gondolnak. Az orosz egyetemek e nyomott állása eredményezi nagyrészt azt, hogy a vagyonosabb fiatalok a külföldi egyetemeket és legnagyobbbrészt a németeket látogatják oly arányban, hogy a svajeciak után mindjárt az oroszok jönnek.

Meg van tiltva azonban az orosz lengyeleknek Krakóba menni, különben, miként a krakói egyetem (edinburghi) képviselőjétől tudom, azok nagyrészt oda seregelnének.

Finland egyedüli egyeteme Helsingforsban a skandináv egyetemek csoportjába (Svédhon, Norvegia, Dania egyetemei: Christiania, Upsala, Copenhaga) tartozik nemcsak a tanítási elvre, de még az egyetemi diszöltönyre nézve is, miként erről igen jó alkalom volt meggyőződni Edinburgban.

A Dorpat-i egyetem német, az a németországi egyetemek kötelékében foglal helyet, mert egészen azon rendszer van ott is behozva. Azok között meg is lesz említve.

	1881—1882.	Tanító	Tanuló	Költség
Pétervár	---	99	2052	429,393 rubel
Moszkva	---	103	2430	526,724 "
Kijew	---	105	1475	460,334 "
Charkow	---	89	821	367,944 "
Kazan	---	109	776	379,496 "
Varsó	---	79	1003	293,806 "
Odessa	---	52	374	252,929 "

VI.

SPANYOLORSZÁG ÉS PORTUGAL.

Spanyolország és Portugal régi egyetemein az újabban szükségessé vált javításokat e században a francia intézetek példájára tették, kivéve, hogy az egyetemet különálló fakultásokra nem választották szét, de másrészt a felsőbb oktatás élvezetére sokan Párist keresték fel. Legújabban azonban ott is beállottak mozgalmak, melyek eredménye ugyan eddig tudtommal nem átható, de az tény, hogy tanulni spanyolok is mennek német egyetemekre, különösen a természettudományok hallgatására.

Madridban megjelent ezen évben egy figyelmet érdemlő munka,* melyben a szerző DON SALVADOR CAMERON a természetiek muzeumai berendezése és szabályzata meg dotációja tekintetében általános és részletes tanulmányozásának eredményét teszi közzé.

Szerző német egyetemen képzett petrograf lévén, valamint már egyéb úgy ezen munkáját is szíves volt nekem is megküldeni, mit azért említek fel, hogy közölhessem, hogy Budapesten is járt és a magyar nemzeti muzeum nagyszerű gyűjteményei és jeles berendezése meg jó kezelése figyelmét lekötötték s annak munkájában több helyen ad is kifejezést.

Portugal egyetlen egyeteme nem is a fővárosban, hanem abból még 1308-ban átvive Coimbrába, Lissabontól éjszakra vagy 217 kilometer távolságra van. Az összes egyetemek

* Organizacion y Arreglo de los Museos de Historia Natural por Don Salvador Calderon, Director en ciencias naturales, y Catedrático de Historia Natural en el instituto de Segovia. Madrid. 1884.

kötélékét hogy fentartani igyekszik, kitűnik abból, hogy évkönyvét* rendszeren megküldi a mi egyetemünknek is. Az 1883/4-ik tanévre megküldöttben van egy fototipiai kép, mely az újonnan épített zoologiai muzeum gyűjteménytermét mutatja. Felette meglepett, a mennyiben egészen azon eszme van benne, mint a most épülő félben lévő természetiek muzeumának nagy termeiben, t. i. egyoldali világítás, szemközt galeriákkal.

Különben érdekes sajátosságai is vannak, a mennyiben daczára sok középkori színezetnek, hogy például a tanulók Gil Blas korabeli öltönyt viselnek (számra 800—900), az öt fakultásban a tanács által jónak talált könyvek használatnak, de gyűjteményeik, könyvtárak tökéletesítésére sokat fordítanak. A rektor három évre választatik.

VII.

J A P Á N.

Az európai, de különösen kiemelhetem a német felső oktatási rendszer legtávolibb visszhatását Európa-Ázsia kontinens-test ellenkező legtávolibb keleti országainak egyikében Japánban találjuk fel. Azon felette érdekes nép bámulatos gyorsasággal sajátítván el az európai polgárisodás nemét és fokozatait, ezt a felső tan-intézetekben oly módon látjuk kifejezve, hogy azt lehetetlen nagy érdek nélkül nem venni tudomásul.

Japán fővárosában Tokio-ban (800,000 lakos, a Mikado székhelye, előbbi neve Jeddo) van egyetem (Tokio-Daigaku),

* Anuario da Universidade de Coimbra. Anno lectivo de 1883 a 1884. Coimbra. Imprensa da Universidade. 1883.

mely fokozatosan oda fejlődött, hogy ma már az európai egyetemek között lehet megemlíteni, sőt van dolog, mi nálunk theoria, ott életbe van léptetve.

A japáni egyetem négy szakaszból áll, melyek közül három (Department of Law, Science, Literature) egy csoportot képez, a negyedik az orvosi a legerősebb s ez külön áll (Medical College = Tokio Igakko).

Az első három fakultás évi jelentését a budapesti egyetem is megkapja évenként és a nagymérvű haladásról azok mindegyik száma tanúskodik. Az utolsó az 1882—1883-ik (vagy az ő számitásuk szerint 2542—2543) tanévre vonatkozik. Tanuló ezen három csoportban van 211 otthon és Európába küldve 9 (Angliába 3, Párisba 1, Németországba 4).

Érdekes a felosztásokban látni, hogy a «Department of Science» vagy a mi elnevezésünk szerint a bölcsészeti karhoz van aggregálva minden alkalmazott matematikai és természettudományi szak; ugyanis az a következő nyolcz tanfolyamra oszlik fel: Matematika, Physika, Chemia, Biologia, Astronomia, Mérnökség, Geologia, Bányászat s Metallurgia. Mi oly csekély tanulószámnál csakugyan kivihető, és elméletileg helyes.

A rendszer az angol, a mennyiben a tanulók belaknak, fizetnek és tutorokra vannak bízva.

** A tanításhoz legáltalánosabban az angol, de ki van mondva, hogy csak ideiglenesen, mert ha minden tudományra lesz honi erő, japáni nyelven fognak előadni.

A jogi karban francia nyelven is történik előadás, a bölcsészetben németül is, az orvosiban egészen a német nyelv használtatik. A latin nyelv csak azoknak kell, kik a biológiai tudományokra adják magukat. A kik csupán a japáni és khinai irodalomra iratkoznak be, más nyelv tanulására nem köteleztetnek.

A japáni egyetemen a tanfolyam 4 évre van kiterjesztve úgy, mint a német egyetemeken.

Az orvosi kar nem küld évi jelentést, de az edinburgi egyetem «Tercentenary» ünnepélyén (1884 april 15—18.) jelen volt egyik japánitól tudom, hogy az orvosi osztály a legerősebb, a tanítás német tanárok kezében van, és a német egyetemek rendszere szellemében történik. Az orvosi tudományok tanulására fiatal embert Japánból nagyobb számmal küldenek Európába és itt csaknem egyedül Németországba, mint az említett három csoportbeli tudományok elsajátítására.

VIII.

NÉMETORSZÁG EGYETEMEI.

Miután tény, hogy jelenleg minden nép, melyben kultúr-törekvés van, a felső oktatás ügyében Németország felé tekint, annak egyetemei berendezését behatóbban tárgyalandó s kiegészített képet nyújtandó azon sok kutforrás útján, melyet nagyrészt a kiváló rectori beszédek, egyes tanulmányok vagy személyes érintkezések szolgáltatnak, tekintetbe veszem: *a)* az egyetemek fennállásának alapját, *b)* a tanító- és *c)* a tanuló-testületet, *d)* a tanítás módját, *e)* az egyetemek látogatottságát, végre *f)* az eredményt annak általános kihatásában.

a) A német egyetemek fennállási alapja.

A német egyetemek kezdettől fogva szegényebbek voltak mintsem hogy úgy mint az angolok maguktól fennállhattak volna. Az állam segítségére szorulnak, mi által annak befo-lyása a főbb kérdések elintézésében döntővé vált. A történe-

lem bizonyossága szerint áll ugyan hogy az állam, egyszer-másszor politikai és vallási érdekek szerint gyakorolta hatalmát, de, miként HELMHOLTZ megjegyzi, a legtöbb esetben az egyetem valódi érdekei előmozdítottak. Ennek indoka nemcsak az volt, hogy az állam érte'emes hivatalnokra, orvosra stb. szorult, de az uralkodók vagy a kormányférfiak egy jó hirbe jövő egyetem dicsősége után vágytak is, és mivel ez utóbbiak legtöbbször az Alma Mater növendékeiből kerültek ki, az iránt a jó indulatot megtartották. A sok apró német állam mindegyike igyekezett e tekintetben a szomszédján túlnemenni s megalakult a sok egyetem.

Valóban figyelemre méltó körülmény, hogy míg azon sok villongás és átalakulás pházisaiban, melyeken Németország keresztülment, a régi viszonyok, annyi irányban változtak meg, az egyetem belső szabadságának magvából sokkal többet mentett meg, mint a túlságosan conservatív Anglia, vagy a szabadságot rohamosan hajhászó Franciaország.

b) *A német egyetemi tanárok.*

A német egyetemi rendszer egyik lényeges sajátossága, hogy a tanítást lehetőleg olyan tudósokra bizzák, kik annak hogy a tudományt előbbre vinni képesek, tanúságát adják. Ez feltétlenül a legfőbb kvalifikáció. A francziák és angolok e fölött nem egyszer csodálkozásukat fejezték ki, miután náluk a tanítási képességre van fő tekintet, azaz, hogy tudjon ékesen a figyelmet lekötő, sőt némileg mulattató modorban előadni. Jeles szónokok előadása a «Collège de France», a «Jardin des Plantes», valamint Oxford és Cambridge vagy még inkább Londonban a «Royal Institution» termeiben nem egyszer gyűlőhelye az elegans és mívelt előkelő társaságnak.

Németországban nemcsak hogy közönnyel, de némi

bizalmatlansággal viseltetnek az orátori csín iránt; az előadás keresetlen, egyszerű, sőt esetleg pongyolább, mint kellenék. Az ugyan áll, hogy jó előadás kiváló tulajdonság, hanem arra elég példa van, hogy az akadozó vagy akár dadogó nehézkes előadású, de nagy tudományú és eredeti észjárású tanárnak sok hallgatója volt, míg a gondolatszegény szónokot az első előadásnál megbámulták, a második után belefáradtak, a harmadik után ott hagyták. A ki állításai igazolását teljes meggyőződéssel tudja közölni hallgatóival, annak mindenek előtt saját tapasztalatából kell tudni, mi módon lehet meggyőződést szerezni és mi módon nem. Ennek tehát magának kellett saját maga számára ilyeneket kiküzdeni oly téren, hol segítségére előd nem volt; azaz kellett neki az emberi tudás határáig előnyomulni és új tért meghódítani. Azon tanár, ki csak mások meggyőződését tudja tolmácsolni, megfelel olyan tanulóra nézve, a ki azzal beéri, hogy tudásának forrása tekintély legyen, de legkevésbé sem egy olyannal szemben, ki arra törekszik, hogy meggyőződése a legmélyebb alapokon nyugodjék.

A tanulónak nincs előírva sem valami egyetem, sem valami merev tanterv, sem bizonyos tanár. Az szabad embernek tekintetik, ki tanárai között választhat, miután néhány előadást az egyiknél is, másiknál is hallgatott. Reá van bízva, hogy a látszat meg a való között válaszszon, hogy annál maradjon, ki ötet a tudás forrásához inkább vezet.

Ez ismét feltételezi, hogy a tanár saját meggyőződését szabadon kimondhassa, hogy belőle az individualizálódott tudomány szóljon. Ez a tanítási szabadság, mint egy másik sarkalatos sajátsága a német egyetemi rendszernek. Ma, hogy HELMHOLTZ-czal szóljak,* éppen úgy lehet előadni a materia-

* Rectori beszéde 1877 Berlinben «Ueber die akademische Freiheit der deutschen Universitäten».

listika metafizikának legextrémebb következtetéseit vagy a Darwin-féle evolutio-theoria mezején a legvakmerőbb spekulációkat, valamint a pápai csalhatatlanság legtúlzottabb dicsőítését, mi protestans egyetemeken nem mond keveset. Tudományos kérdés tudományos megvitatása a német egyetemeken akadálytalanul van megengedve. Franciaországban még a Collège de France tanszékén egy oly jelentőségű tudós, mint RENAN sem mondhat egyebet, mint a mit az egyház megtűr; az angol két fő egyetemen sem térhet el a tutor hajszálnyira sem az anglikán egyház dogmatikai sistemájától a nélkül, hogy az érsekek censurájának kellemetlenségét magára zudítaná és tanítványait elvesztené.

Még egy a tanításszabadságot illető sajátság érdemel említést. A Doctor czím kezdetben annyit jelentett, hogy az illető tanítani képes, és így ez a czím kezdetben «*venia docendi*» volt. Minden doctor felléphetett az egyetemen mint tanár, ha tanítvány találkozott. Később ez értelem a gyakorlatban megváltozott, mert csak annyit jelentett, hogy a tudományos képesség nyilvánosan van elismerve. A német egyetemen ezen régi jog egy része még fenmaradott; de másrészt változás állott be a tudományok specializálása által, mi miatt a tanítani akarótól megkivántatik, hogy mélyebb tudományos képességének is adja próbáját azon szakban, melynek tanítására vállalkozik.

A legtöbb német egyetemen a habilitált doctorok törvényes jogosultsága mint tanároknak egészen olyan, mint a rendes tanároké. Csak kevés hely van, hol némileg korlátozó határozatok léteznek, melyek azonban alig birnak gyakorlati horderővel. Az öregebb s különösen a rendes tanárok csak annyiból vannak tényleg kedvezőbb helyzetben, hogy egyrészt azon szakban, melynek tanításához külső apparatus kell, az állami intézetek felhasználásában szabadabban ren-

delkeznek, másrészt a vizsgákban is törvényszerűleg részesülnek. Ez bizonyos nyomást gyakorol a gyengébb kedélyekre a tanulók között. A vizsgák befolyását azonban sokszor túlságig vitték. A német tanuló idestova költözése folytán a vizsgát gyakran olyanoknál teszi, kiket soha sem hallgatott.

Magántanárok. Semmi berendezés nem elütőbb a német egyetemi rendszerben más egyetemi rendszerekétől, mint a magántanárok intézménye. Legelőbb is felötlő, hogy oly nagy számmal találkoznak fiatal emberek, kik fizetés nélkül, többnyire csekély tandíj mellett, szemben bizonytalan jövővel, fáradságos tudományos munkára szentelik magukat; másrészt az is különösnek látszik, hogy földiesen gyakorlati szempontból a karok oly könnyen és készségesen fogadnak be fiatal tan-erőket, kik a segítőkből minden pillanatban concurrentekké válhatnak; de végre sajtáságos azon tény is, hogy ezen (bizonyos tekintetben) kényes dologban nemtelen concurrentia-eszközök alkalmazásáról a legritkább esetben hallani.*

* A magántanárok számának növelésére, és így nagyobb választék előidézésére a porosz kormány felvett a költségvetésbe 1875 óta rendszeren 54,000 márkát, ezen cím alatt «Stipendien für Privatdocenten und andere jüngere für die Universitätslaufbahn voraussichtlich geeignete Gelehrte». A hatása csakugyan az lett, hogy az óta évről-évre növekedik a magántanárok száma, úgy hogy a porosz egyetemeken míg 1874/5-ben 189 magántanár volt, azok száma 1882/3-ban már 261-re emelkedett; egyéb németországi egyetemen ugyanazon idő alatt 129-ről 224-re szaporodott fel.

A legnagyobb számban vannak magántanárok az orvosi karnál, a hol sok olyan specialitásban, melyre rendes tanár nincs is, sokszor jelesen működnek; de némelyeknél meg az az indok, hogy gyakorló orvosok lévén, habilitáltatják magukat, hogy a magántanári cím nyomtatékot adjon.

A múlt század elején az orvosi karban Lipese, Heidelberg és Tübinga egyeteménél csak két tanszék volt; Göttinga mindjárt négygyel kezdette, e század elején 6, most 10. Lipésében ma 11 van. Jelenleg egy németországi egyetemen sincs kevesebb mint 7, és sehol több mint 14 rendes tanár az orvosi karban. Ez az utolsó eset Berlinben és Strassburgban van. E tekintetben Bécs felülmúlja, hol 17 rendes tanár van. Legkevesebb magántanár van a jogtudományi karban, a hol egyszersmind a nagy auditoriumok is a legkevesebb hátránnyal állanak fenn.

Valamint a privát-docensek felvevéséről a tanító-körbe, úgy a megüresedett tanszékek betöltéséről is a tanártestület gondoskodik. Ez képezi a német egyetemen a maradékát az egykori doctor-collegiumnak, melyre az azt annak idejében megilletett corporatio-jogok átmentek. A régi idő graduáltjainak szorosabb bizottságát, de a kormány közreműködésével, némileg ők képviselik. A megszokottabb mód a rendes tanár kinevezésére az, hogy a kar a kormánynak választásra és meghívásra három jelöltet terjeszt fel, hol azonban a kormány nem tartja kezét annyira megkötöttnek, hogy csak azok közül válaszson; noha ez ritkán történik, mert mégis nagy felelősséggel jár a szakemberek jelölésének ellenére olyant nevezni ki, kinek képessége széles körben még nem ismeretes. A kar tagjai ellenben legerősebben indokolva érezik annak szükségét, hogy társaságukba a legkiválóbb erőket vegyék be, mert ez tanulókat vonz általában és így a hallgatók száma másoknál is szaporodik, mi anyagi tekintetben sem közömbös.

Az intensív tudományos élet csak ott fejlődhetik, a hol a különböző szakok élein jeles emberek állanak, mert ilyenek társasága a collegákra nézve is tanulságos és gerjesztő, miből aztán nagybecsű együttműködés fejlődhetik ki, nem is szólván, hogy kitűnő collegákkal együtt élni társadalmi tekintetben is felette érdekes.

A mit ijesztőül említenek a közvélemény organumai, az egyetemen a tanári rivalitást, ez nem jöhet létre, ha kellő minőséggel bír a tanár és a tanuló. Általában csak nagyobb egyetemen fordul elő, hogy egy szak kétszeresen van ellátva, és ha a szak hivatalos definitiójában különbség nem is volna, a tanárok tudományos iránya között minden esetre van, minél fogva a tárgyat úgy fogják beosztani, hogy mindegyikök arra fekteti a súlyt, a mi legkiválóbban áll hatalmában. Két ilyen jeles tanár, kik egymást ilyen módon kiegészítik, azon szak tanulóira nézve oly vonzó erővel bír, hogy egyikök sem vesz a hallgatók jeleiből, s legfőlebb csak egy kisebb számú ke-

vésbbé szorgalmatosakban osztozkodnak meg. Ellenben ott, a hol egyik vagy másik tanár nem tölti ki helyét méltán, ott a rivalitás káros és méltatlan következései beállhatnak. Még bajosabb volna, ha valami egyetemen valami tudományos iskola praepotentiát gyakorolna, és újabb eszmék behozatala ellen erőszakos módokhoz nyúlna. *

c) *A német egyetemi tanuló.*

Németországban fenmaradott azon felfogás, hogy a tanuló önálló, magának felelős férfiú, ki saját hajlamából a tudomány házáat felkeresi, s a tanulási tervet maga rendezi be. Ha az egyetemre járni bizonyos gyakorlati célból akar, az állam az, mely ehez a feltételeket előírja, de e mellett is mehet egyik egyetemből bármely másba, a hol németül tanítanak: Dorpattól Zürichig s Bécs, Grác és Csernovitzig, s ott hallgathatja akár melyik tanárt, a ki azt a tárgyat előadja, minden tekintet nélkül arra, hogy rendes, rendkívüli-e vagy magántanár. E mellett szabadságukban áll, képzésök nagy részét az irodalomban keresni.

Az egyetem falain kívül a tanuló szabad. E szabadságot sok külföldi — sőt nem egyszer sok német szülő sem helyesli s csodálja, hogy azt az egyetem és a kormány tűri. Valahányszor azonban újból tanácskozás tárgyává teszik, a végeredmény az, hogy úgy a tanári testület, mint a kormány intéző körei visszaemlékezve saját tanulóéveikre, mint életök aranykorára, oly korra, mely az irodalom és költészet mezején annyi szép és magasztos érzélem kifejezésére szolgálta-tott alkalmat, az itt-ott mutatkozó bajok daczára e szabad-

* A tanrend megállapítása úgy az órák czélszerű beosztása, mint a tananyag összeválasztása és a tandíj kiszabása tekintetében előbb az egyes karoknál történik, de onnét még átmegey a rectorhoz, ki az egyetemi biróval együtt képezi a «Honorarien-Stundungs-Commission» felső forumát.

ságot fentartandónak tartják, mert e mellett lehetséges, hogy a fiatal ember kiváló férfiakkal jöjjön oly érintkezésbe, mely egész életére nézve irányadóvá válhatik.

Hogy minő hatással van egy amerikai tanulóra a német egyetemi tanuló szabadsága, azt HART* szépen ecseteli, összehasonlítva az amerikai vagy angol egyetemi tanulóval, kikkel párhuzamba nem is teszi, annyival fölötte állónak találván.

«The American collegian is simply a school-boy of larger growth. . . . From the day of his matriculation to the day of his graduation he is under surveillance more or less intrusive, he pursues a prescribed routine of study, his attendance is noted down . . . during the entire period of four years the collegian is made to feel that he is looked upon as one incapable of judging and acting for himself. His college life is a mere continuation of his school life. . . . Whereas the German student is the direct opposite. When he receives from the gymnasium his certificate of «ripeness» for the university, he knows that his school-boy days are over. He is a young man free to select his studies, his professors, his rooms, his hours of work, to regulate the entire course of his life, to be what his own energy and talents may make him. . . . He knows that neither rector nor dean nor professors will trouble themselves about him, will care whether he attends regularly or «cuts» regularly, whether he improves or wastes his time, whether he has a «Mensur» every week, whether he goes to bed sober or intoxicated. Should he make himself obnoxious by a breach of public order or decency, he will be summoned before the university court, tried as every culprit is tried, according to the forms of justice, and punished impartially, without favor and without shedding of tears.

It will be impossible to understand the character of the German student without making this element of moral freedom and direct personal responsibility the starting point in our investigations.»

* German Universities, by I. Morgan Hart. New-York, 1878. 287. l.
Jelenleg tanár a cincinnatii egyetemen.

Persze vannak ott is, kik rosszul használják fel az egyetemet; nem egy nagyúri sarjadék iratja be magát, csak hogy a kiskorúsági évek teljenek el, mi le is pereg «auf der Studenten Mensur» és az egyetemi relegátiók között; * mások ott felejtik magokat, mint «Bemooste Häupter» haladás és eredmény nélkül; de a fiatalság zöme haszonnal tölti el az egyetemi idő minimumát, mi a trienniumból, az után, hogy a tudományok nagy fejlettségénél fogva ennek elégtelen volta bebizonyult, quadrienniummá lett átváltoztatva.**

Hogy a tanulók zöme komolyan veszi a dolgot, feltűnik már abból is, hogy legnagyobb részök jegyzet-füzettel («Pandeskten-Hefte» név alatt) jelenik meg az előadáson, † A füzetek szaporodnak s mentől több van, annál büszkébb reá. A német irodalom oly gazdag létére e jegyzeteket szükségeseknek tartják, mert az előadás eleven, évről-évre változhatik új adatok vagy a felfogás módosulása által.

A «*quadrans academicus*»-t pontosan megtartják a tantermen kívül, gyakran az udvaron, de aztán igyekeznek mind megelőzni a tanárt, úgy hogy az előadást semmi se zavarja.

Egy fiatal ismerősöm Lipszében WINDSCHEID (római jog) előadására volt beírva és egyszer elkésett. A mint benyitotta az ajtót, a körülötte levők oly rosszalását vette észre, hogy feltette magában többé el nem késni. A hallgatók száma 400

* Valamint DIDON atya a német egyetemeket az ő jó oldalukról festi, hogy azt megízleltesse honfitársaival, úgy BLANCHARD az ellenkezőről mutatja be az egyetemi életet, nevezetesen a «Corps» kiesapongásairól és az elharapódzott iszákosságról és verekedésekről szól bőven. DIDON atya munkája 20 kiadásban van elterjesztve, oly roppant kelendőségnek örvend.

** Az orvosi tudományoknál még több.

† A jegyzéseket maradandóbbá tevén, tentával írják. Mindenki el van látva hegyes szögben végződő tentatartóval s azt a padba szúrják. A padokban látható számtalan ilyen lyuk, a szorgalom időarányos nyilvánulása. A padok ilyen rontásába jobban bele lehet nyugodni, mint abba, melyet a budapesti egyetemen némely nem kvalifikálható hallgató (tanuló semmi esetre!) késével tesz, hogy az ideje az előadás alatt elteljen.

körül volt s a gyenge hangú tanárt mégis mindenki megértette, mert mindenkit egy gondolat vezetett: a tisztelt tanár előadásából egy szót sem veszíteni el.*

Ezen komolysága a német tanulóknak az előadási teremben meghatotta DIDON atyát is és az meg a francia iskolákkal szemben emeli ki szép szavakban. (118. l.)

Le cours une fois commencé, il n'est plus admis que la porte s'ouvre. Celui qui la franchit n'enfreint aucune défense écrite, mais il semble braver l'opinion et s'expose à être accueilli par des murmures. La plupart reculent, timides on respectueux, devant cette réprobation. La parole du maître et l'attention du disciple ont quelque chose d'inviolable comme le sacrifice dans un temple. La salle du cours se remplit peu à peu. Les étudiants arrivent, le portefeuille sous le bras. Ils s'installent toujours à la même place numérotée, enjambent les tables et les bancs pour y parvenir, déploient leur cahier et se préparent à écrire sous la dictée du professeur. Celui-ci entre, le dernier, sans appareil. . . Pas de phrases. Il aborde son sujet où il l'a laissé la veille, préoccupé de l'unique souci d'instruire, de répondre à l'avidité de ceux qui l'écoutent et qui lui demandent non pas de les amuser, mais de les enseigner.»

A tanulást különféleképp rendezik be, vannak, kik mindjárt az első évben fognak hozzá, de a nagyobb rész csak a második és harmadikban, folytatva a negyedikben, s többnyire ketten-hárman társaságban. A tanulás tervét rendszeren valami magántanár tanácsának kikérése mellett állapítják meg. A vizsgák szigorúak. Hallani azonban némely kisebb egyetemen laza eljárásokról is.

* Ugyanaz reflectált levelében azon ellentétre, mely a budapesti egyetem nagy collegiumaiban uralkodik, a hol a ki-bejárkálás, társalgás, regény-olvasás stb. van napi renden, a komoly tanulásnak nyoma csak a legkevesebbnél mutatkozik.

d) *A német egyetemi tanításmód.*

A tanításmód az, a mi azon eredményeket szüli, melyek miatt a német egyetemi rendszer oly általánosan ismertetik el a jelenben legjobbnak. Elemezzük azt.

A költészet és művészet, a bölcészet és matematika terén az egyén teremthet. A gondolatok országában egy-egy lángész létre hozhat oly művet, mely kihat évezredekre, sőt mindörökre. A tényekből épülő tudományokban máskép áll a dolog, ezeknél úgy a kiinduláshoz mint az egész épület összeállításához jól megállapított adatok kellenek. A múlt századokból e részben ür maradott nemcsak a természet-tudományokban, de a történelemben és még több ész- vagy emberiségi tudományban (sciences de l'humanité). A jelen század mintegy pótolni igyekeztve a mulasztást, roppant erővel adja magát a szellemi tevékenység ezen terére.

De még azt sem lehet mondani, hogy az egész század, nem, mert a század elején még csak elszórva gyéren voltak a fényt árasztó elmék s túlnyomólag nem Németországban. A háborúk alatt nem lehetett a tudománynak jelentékenyen fejlődni, a háború után pedig nem csekély ideig a bölcsélet oly iránya foglalta le az elméket, mely Németországban éppen nem volt kedvező, különösen a természettudományok fejlődésére.

Csak fokozatosan vívta ki magának az a nézet a győzelmet, hogy a tudományok exact művelése az, mely után törekedni kell, nemcsak a természeti, de sok emberiségi tudományban is. A tények exact megállapítása nem valami új eszme ugyan a német egyetemi rendszerben, mert azt minden jeles történész stb. célul tűzte ki magának egyebütt is; az eltérés csak ott van, hogy míg másutt egyénileg végezhatték e munkát, a német egyetemeken a tanítással kötven össze

a kutatási módszer bemutatását, az alkalmas tanulóból fokozatosan kutató lett mesterének vezetése mellett és így egy buvár nem egy embernek, hanem alkalmas segédekkel mind meg annyi embernek munkáját végezhetette a tények exact megállapításában.

E tömeges, de egy irányban fogatosított szellemi munkálkodás a múlt századokban merőben ismeretlen volt s azon eredményt, melyet a tények exact megállapítására nézve a jól vezetett szellemi erők, mint a tudomány napszámosai, oly nagy számban létre hoznak, semmiféle lángész pótolni nincs hivatva. A tények alapján építeni persze a lángésznek van fentartva rendkívülit, hosszú időre kinyulót teremteni, de maguk a tények csak egyenkint kellő módszer alkalmazásával állapíthatók meg. Mentől több a tény, mentől jobban vannak azok megállapítva, annál igazabb az azok tömegéből szóló törvény.

A német egyetemeken a munkafelosztás elve van fogatosítva, a tanerő tetemes szaporítása által nem csupán a tanárnak alárendelt, hanem tőle független fiatal erőkkel is, kik az új eszméknek behozói, meghonosítói lehetnek s így a tespedésnek legtermészetesebben állhatják útját.

A tanításmódnak sajátosága legjobban mutatható be a német egyetemeken az által, hogy az általános előadáson kívül a tanszéken, a tanár arról leszállva fesztelenebbül nyilatkozik a tanuló előtt és szellemi fölényét éreztetve, a tudomány iránt lelkesítő szavakkal a fogékony elméket a tudománynak megnyeri.

Ilyen érintkezések csak kisebb körre szorítkoznak s a legkülönbélebb nevezetek alatt említettnek, de minnyája között legjellemzőbb az a mit az egyetemi nomenclaturában *semináriumok* alatt értenek. Ebben csak a haladottabbak és speciál hivatással bírók vesznek részt, kik arra tehát vagy

magoktól, vagy a tanár által buzdítva jelentkeznek. Az ilyen semináriumokban a czél a tudományos szellem ébresztése, valamint a productiv tevékenység fejlesztése és támogatása.

Legelőbb fejlődtek ki ilyen semináriumok a klasszikai filológiában és a theológiában, ujabban mind inkább meghonosodnak a jogi és államtudományokban, a történelemben, matematikában, természettudományokban stb.

Gyakorlatok is vannak jelentve, melyeknek czélja inkább repetitorium és examinatorium, a hogy néha csakugyan nevezik is, ezek feladata a vizsgákra előkészíteni, a tudást kiegészíteni és megszilárdítani.

A leíró természettudományok előadása kapcsában tartott gyakorlatok ismét más természetűek, ezek jelentékeny kiegészítései az előadásnak az által, hogy kisebb csapatokban magukon a tárgyakon engedik a tanulónak egyénileg látni azt, mi az előadáson csak általánosan volt bemutatva. Ezen szakok tanítását azon kívül még a muzeumok is egészítik ki.

A tanítás ezen új módja lényegesen maga után vonta az új építkezéseket is, melyeket különösen a demonstrativ és experimentál szakoknál látunk, de egyéb semináriumoknál is okvetlenül megkívántatnak.

Azonban nem kell szem előtt téveszteni, hogy ha a természettudományi intézetek berendezése az államnak újabb időben igen sokba kerül is, ez nem kizárólag a tanulók számára történik, hanem a tudományfejlesztésre általában, és itt pótolják Franciaország vagy Anglia azon nevezetes intézeteit, hol tudósok csak a tudománymívelésre vannak élethossziglan alkalmazva, ilyenek Németországban nincsenek; — továbbá azok gyakran kísérleti állomások s a hatóságok meg egyesek hányszor veszik igénybe oly kérdések megoldásánál, melyeket tisztába hozni csak magasabb tudományos apparatussal lehet. Ilyen intézetek Franciaországban,

Angliában s részben Amerikában önállólag vannak felállítva, Németországban pedig igen előnyösen a tan-intézettel vannak kapcsolatba hozva.*

Azon egyenlőség, mely Németország 21 egyeteme között az előtt létezett, a tan-intézetek berendezése legújabb korszakában láthatólag megingott. Az állam nagy költséggel berendezni minden egyetemet nem képes, de nem is szükséges, ennél fogva a tökéletesebb intézetekkel bíró egyetemeket a tanulók jobban felkeresik. Még néhány évvel ez előtt Lipcse járt elől ugy az új intézetek mint a tanulók számában; ma Berlin minden kontinensi egyetem között a leglátogatottabb, utánna jön Bécs, azután Lipcse, Budapest, mely utóbbiaknál a 3000-et meghaladják a tanulók.

CONRAD megjegyzése szerint a tehetségesebb tanulók minden esetre jól teszik, ha néhány semestert a nagyvárosi egyetemeken töltenek el, hogy a nagyobb szerű berendezéseket lássák és felhasználják, de meg hogy általában a nagy város nyújtotta sokoldalú ösztönzés előnyében részesüljenek.

A kisebb egyetemek azonban megtarthatják a vonzerőt két mód által, először ha egyes fakultások kiválólag műveltetnek, s az eszközöket annak tökéletesítésére concentrálják, a többi testvér-fakultást pedig csak rendes állapotban hagyván. Főleg pedig módjában áll a kis egyetemnek a nagygyal vetelkedni a gyakorlatok, seminarium, privatissimum, conversatorium, disputatorium stb. behozatala által, melyek alkalmasan szolgáltatnak, hogy a tanár a tanulóval személyes érintkezésbe lépjen, mire újabb időben méltán felette nagy súlyt fektetnek. Vannak oly gyakorlati munkák a laboratoriumokban, a boncztermekben stb., hol csak egy kisebb szám vehet részt előnyösen, de mentől nagyobb a résztvevők száma, annál kisebb az

* Az experimentál-intézetek néhol már kezdenek oly dimenziókat ölteni, melyek úgy nagyságra, mint a kiállítási fényüzésre nézve már tán túlságosak. E részben Berlin áll legelől. 1840-ben még nem volt laboratoriu a, hol a tanáron kívül egy-két ember dolgozhatott volna s ma már oly intézetei vannak, melyeket WURZ az említett munkájában nem ajánl kövételre, hanem elégségesnek tart szerényebb berendezést, a minőre példát szolgáltat Lipcse, Budapest, Grác stb.

eredmény, ilyenkor azon haladottabbak, kiknek érdekében áll ilyenekben részt venni, a nagy egyetemek dolgozó termeitől visszavonódnak s jó hírű kisebb egyetemet vagy privát docenseket keresnek fel.*

e) *A német egyetemek látogatottsága.*

Az egyetemek magas jelentősége az országok összes kulturfejlődésére nézve általánosan el van ismervé, és így azok száma valamint a látogatottságának viszonyai is szóba hozandók.

Német egyetem összesen van 21, a melyekben 1882/3 nyári félévben (a mi ott az első fél-év, melyben a főbb tárgyak előadása kezdetik) a következő volt a látogatás az immatrikulált hallgatókat véve csak, de nem a nagy számú hospitánsokat is.

Berlin	4678	Würzburg	1034	Erlangen	568
Lipcese	3314	Bonn	973	Freiburg	551
München	2229	Strassburg	866	Jena	507
Boroszló	1495	Königsberg	856	Giessen	447
Halle	1416	Marburg	756	Kiel	354
Tübinga	1207	Heidelberg	698	Münster	304
Göttinga	1063	Greifswald	662	Rostock	239

Eltékintve Müntertől, hol csonka egyetem van, csupán katolikus és protestans theologiai meg filozofiai fakultással,

* Hány nagyhírű tanár köszöni képesítését egy BUNSEN (chemia) vagy ROSENBUSCH (petrografia) stb. kisebb egyetemen kiválólag a haladottabbak személyes vezetésére irányult működésének, míg a nagy egyetemeken ez oly közvetlenül lehetetlen. Azonban az is megjegyzendő, hogy nem minden tudós van hivatva arra, hogy személyes befolyást tudjon gyakorolni a tanulóra, bár mily nagyfokú legyen is tudományossága. Az edinburgi egyetem most (1884) kiadott történetében (2 kötet) egyik tanár életírásában ki van emelve, hogy azt a fiatalság rajongásig szerette, az már fellépésével még inkább beszédével varázshatást gyakorolt reája, a nélkül, hogy a tudomány terén számított volna.

Rostock és Kiel a legkisebb egyetemek, melyeknek felhagyása már többször szóba jött, de mind a mellett a többség a fentartás mellett nyilatkozott.

CONRAD, a halle-i egyetemen a statistika tanára, a német egyetemi tanítás történetét az utolsó 50 évben (1832—1882) tanulmányozván, érdekes művében* a látogatást illetőleg azt mondja, hogy a szaporodás folytonosan tart egész a legújabb semesterig.

1832-ben a németországi egyetemeken a tanulók összes száma volt 14,211; ötven év múlva, tehát 1882-ben 24,187.

Volt azonban hullámzás is; nagy volt a látogatás a huszas évek végén, de a harminczasok elején igen leszállott; a hetvenes években újra igen erősen felszaporodott.

Ezen utolsó nagy szaporodás nem áll arányban a népesség szaporodásával, azt jóval felül múlja. Mi az oka? Kérdi CONRAD. Legkevésbé sem a kor eszményi röpte vagy a magasabb tudományos törekvés a természettudományok avagy a theologia terén; hanem három összeható mozzanat itt az indító: először a tanult ember előnyös társadalmi állása, mi miatt pénzbeli előnyökről is lemondanak; aztán a klasszikai műveltség általánosodása, a hivatalnoki állás minősítvényének nyomása alatt, megkönnyítve a felső tanintézetek nagy száma által, melyeket olesóságuknál fogva kevésbé tehetősek is látogathatnak. Ide jön végre a közgazdaság tartósan nagy súlyedése, daczára hogy az összes vagyonosság és ezzel aránylag az élet igényei tetemesen emelkedtek. Valamint a kézművesek, boltosok stb. a legcsekélyebb hivatalért is folyamodnak, a mely nekik egyenletes foglalkozást és bár csekély, de biztos jövedelmet nyújt (egy kiírt kapus, írnok stb. állásra százával jönnek folyamodók minden kategoriából); úgy ebből kifolyólag a földműves, kereskedő, iparos iskoláztatja a fiát, hogy a maga bizonytalan keresetétől elvonja.

* Das Universitätsstudium in Deutschland während der letzten 50 Jahre (1832—1882). Statistische Untersuchungen unter besonderer Berücksichtigung Preussens von Dr. I. Conrad, Professor der Staatswissenschaften zu Halle. Jena, Verlag von G. Fischer. 1884.

Újabb időben, ha a tanulók számát tekintjük az egyetemeken, erősen mutatkozik a hajlam a koncentrációra a nagy városokban: a kiváló három egyetem Berlin, Lipcse, München.

Berlin 4678 immatrikulált tanulóval legelől áll, mert Lipcsében 3314 van; Münchenben 2229.

Ezen három egyetemen évről-évre szaporodva, az utolsó semesterben már 42°/_o van az összes német egyetemek tanulóiból, tehát ha így megy, nem sokára fele a tanulósnak e három nagy egyetemen lesz, mit CONRAD sajnálandónak mond.

Külföldiek németországi egyetemeken. Míg egykor a németek mentek nagy számmal külföldi egyetemekre, idege-
nekre nézve pedig a német felső iskolák csekély vonzerővel bírtak, már több mint egy század óta fordulat állott be. Nem csekély azok száma, kik a külföldről jönnek, hogy itt főleg vagy kiegészítőleg valami szakban kimíveljék magukat.

Azon 21,871 tanulóiból, kik a német egyetemeken immatrikulálva voltak két semesterben 1880/81—1881, külföldi volt 1129 vagy 5,16^o/_o. Ezen arány csekély változással már vagy 45 év óta tartja fenn magát. Legtöbben a bölcsészeti karba iratják be magukat, azután az orvosiba, kevesebben a jogiba, legkevesebben a theologiaiba, ez utóbbiak legnagyobb kontingensét az erdélyi szászok szolgáltatják.

Az egyes országok szerint voltak 1880/81-ben:

Svajczi	213 = 19 ^o / _o
Orosz	204 = 18 ^o / _o
Osztrák-Magyar	178 = 16 ^o / _o
Amerikai Egyesült-Államok	173 = 15,5 ^o / _o
Különféle apróbb országok: Olasz,	
Román, Szerb, Görög stb.	167 = 15 ^o / _o
Angol	71 = 6 ^o / _o

Más világrészekből: Japán stb. ...	42 = 3.5%
Belgium, Holland ...	34 = 3%
Skandinávia ...	22 = 2%
Franciaia ...	21 = 2%

A hospitánsok nem lévén immatrikulálva, itt befoglalva nincsenek, pedig számuk tetemes; valamint azok sincsenek tekintetbe véve, kik valami privatissimumot vesznek egyes laboratoriumokban vagy klinikákban. A hospitánsok különösen Berlinben nagy számmal jelentkeznek. Az összes tanulónak egészben véve 10.4% teszik. Ezek alatt olyanok értetnek, kik vagy még kiegészíteni akarják ismereteiket egyik-másik tárgyban, vagy a kik csak kedvtöltésből járnak előadásra. Engedélyt a rector ad egy «Hospitiarschein» kiszolgáltatással.

Nem tartom érdektelennek a német egyetemek statisztikai táblázatát Dr. ASCHERSON összeállítása szerint a legújabb adatokkal, tehát 1883/4 tanévre vonatkozólag, ide csatolni, hozzá adván a két magyar egyetemet is. Ugyan itt helyet foglal a nyugoti Oroszország német egyeteme Dorpat, és Svajcz egyetemei, a melyekről az jegyezhető meg, hogy míg van egy országos politechnikum Zürichben, a mi nagyszerűen van berendezve, addig egy országos egyetem sincs, azok csupa kantonál egyetemek meglehetősen gyenge berendezéssel es látogatással. Ez oka annak, hogy a németországi egyetemeken svajcziak adják az idegen tanulók között a legnagyobb continenst.*

* Nevezetes tulajdonsága a svajczi egyetemeknek azonban az, hogy nőket is felvesznek és graduálnak, úgy mint most ez már Franciaországban, Olaszországban, Angliában, Amerikában is történik. Legújabban adta elő magát, hogy egy gazdag nő tetemes összeget ajándékozott női orvostanulók kiképeztetésére s az összeget a heidelbergi egyetemnek vagy ha az el nem fogadná, valami svajczi egyetemnek adná. Heidelbergben komolyan tárgyalták a dolgot, és miként ezen egyetem edinburghi képviselőjétől tudom, arról győződtek meg, hogy ezen kérdés megoldása alól a németországi egyetemek nem vonhatják ki magukat, azt előbb-utóbb a nők felvétele érdekében fogják megoldani, de a mitől félnek, az, hogy az orosz nők fogják elárasztani; Heidelberg pedig nem akart e részben kezdeményezni. Tehát Svajcz kapta. Zürichben 1883/4 téli félévben beirt 459 rendes egyetemi tanuló között volt 51 nő. Ezek között az orvosi fakultásban 33, a bölcsészeti 17, a jogiban 1. Nemzetiség szerint volt svajczi 11, orosz 17, észak-amerikai 11, németországi 6, osztrák-magyar 4, romániai 1, dél-amerikai 1.

Az egyetemek újabb statisztikája 1883/4.

Egyetem	Tanárok 1884. nyári félév					Tanulók száma 1883/4. téli félévben								
	Rendes tanár	Rendkívüli tanár	Tisztelői tanár, Akadémiai tag	Magántanár, Helyett., Assist.	Nyelv- s egyéb mester	Összesen	Theolog		Jogász, Came- ral, erölcs.	Medikus, Chirur- gus, gyógyszer.	Bölcsész, philol. mathemat. stb.	Inmatriculált	Hospitalis	Összesen
							evang.	kath.						
I. Németország.														
Berlin	71	73	6	95	7	252	530	—	1261	898	1946	4635	1325	5960
Bonn	53	27	2	27	5	114	89	79	248	211	410	1037	75	1112
Boroszló	59	31	2	33	6	131	135	144	231	390	579	1479	110	1589
Erlangen	36	9	1	10	4	60	363	—	76	188	103	730	—	730
Freiburg	37	10	1	13	4	65	—	61	108	245	201	615	59	674
Giessen	39	8	1	3	3	54	71	—	134	147	150	497	18	515
Göttingen	60	26	1	21	6	114	175	—	179	181	529	1064	22	1086
Greifswald	36	21	—	8	4	69	144	—	47	379	155	725	7	737
Halle	49	23	—	21	9	102	533	—	115	266	630	1544	41	1585
Heidelberg	42	31	4	19	9	105	42	—	204	203	283	732	19	751
Jena	35	21	9	9	5	79	108	—	88	142	228	566	21	587
Kiel	40	9	—	22	5	74	46	—	44	126	136	352	20	372
König-berg	46	24	—	22	5	96	165	—	134	247	364	909	17	926
Lipese	62	36	12	50	4	173	669	—	797	670	1297	3433	108	3541
Marburg	43	14	—	17	5	79	110	—	79	178	353	720	22	742
München	72	7	6	65	4	154	—	134	851	963	520	2468	52	2520
Münster	15	9	—	7	2	33	—	112	—	169	280	9	9	289
Rostock	31	2	—	6	1	40	43	—	46	57	86	232	—	232
Strassburg	62	15	1	19	3	100	80	—	201	191	346	827	34	861
Tübingen	51	11	—	15	8	85	307	157	393	190	170	1217	10	1227
Würzburg	35	8	—	23	2	68	—	165	136	689	177	1167	35	1202
II. Svajcz.														
Basel	35	12	—	26	3	76	66	—	40	108	74	288	47	335
Bern	38	8	4	30	1	81	38	9	131	155	67	400	124	524
Genf	42	—	—	16	—	58	19	—	69	121	287	496	—	496
Lausanne	22	22	—	2	—	46	?	—	?	—	?	?	—	?
Neufchatel	25	3	7	2	—	37	9	—	—	—	23	32	54	86
Zürich	36	12	—	41	2	61	33	—	50	217	159	459	50	509
III. Orosz.														
Dorpat	43	5	—	16	9	75	192	—	265	733	294	1484	13	1497
IV. Ausztria.														
Czernowitz	22	7	—	4	1	34	—	72	126	—	25	223	60	283
Grác	46	16	—	38	5	105	—	44	466	302	68	880	147	1027
Insbruck	39	12	—	21	2	74	—	237	234	146	73	565	125	690
Krakó	37	17	—	29	1	84	—	70	336	285	120	731	80	811
Lemberg	28	9	—	14	3	54	—	339	532	—	129	—	—	1000
Prága (német)	49	22	—	34	5	110	—	217	702	555	166	1262	433	1695
Bécs	81	58	3	156	9	307	—	189	1988	1802	406	4435	786	5221
V. Magyarország.														
Budapest	68	23	—	74	3	168	—	88	1612	1343	418	3153	308	3461
Kolozsvár	42	1	—	14	2	59	—	—	225	93	136	403	53	456

f) *A német egyetemi rendszer eredménye s kihatása.*

A sok német egyetem a tudománymívelők testülete lévén az ő legrészletesebb elágazásában, a képes emberek annyira oda vannak vonva, hogy az egyetemen kívül állók között úttörő tudományos capacitást ritkán találni. Tréfából vagy gúnyból mondják is, hogy Németországban minden tudomány professori bölcsesség. Angliában HUMPHRY, DAVY, FARADAY, DARWIN, GROTE, LYELL, stb. soha se voltak egyetemi tanárok; de az a sok dilettáns Angliában, kiknek a tudomány oly sokat köszön, mind később korban, az anyagi existensia biztosítása után adja magát a tudományra, míg ezt Németországban hol a közép osztály általában nem vagyonos, igen gyenge fokban látjuk fejlődni.

Ha azonban a speciál ágat művelő dilettánsokban szegény is, a rendszeresen művelt fiatal tudósoknak bővében van s ezeket azután sokszor látjuk külföldi egyetemekre is meghíva. E meghívásra van példa nyugot felé egész a Csenedstenger partjáig, nem rég az Argentini köztársaság egyetemébe tör-tént meghívásról olvastam, kelet felé pedig szintén a Csenedstenger partjáig követhetjük a német tudósokat, Indián keresztül, hol a geologiai felvételnél s néha az egyetemen is találjuk; de tovább menve, Japán egyedüli egyetemén még a tanítási nyelvek között is helyet foglal a német.

Két esetet hozhatok fel, mely a német egyetemi műveltség eredményét és kihatási módját összehasonlítva az angol-lal és részben a francziával illusztrálja.

Az egyik azon monumentál szótár, melyet az angol filológiai társaság ad ki Oxfordban «*A New English Dictionary on historical principles*». Vagy negyed század előtt történt az első lépés, míg végre 1884-ben az első kötet első része megjelent. Saját nyelvükkel felette sokat törődven, már az

alsó iskolákban is, a közreműködők nagy száma meglepő. E szótár feladata az angol szavak értelmét, eredetét és történetét adni, mihez össze hordott vagy 1300 tudós az angolság minden zugából a földgömbön 5000 munkából 3¹/₂ millió idézést. Az összehasonlító filológia azonban már nem erős oldaluk. Ennek egyedüli képviselője is német: MAX MÜLLER az oxfordi egyetemen. A többi egyetemen ez a szak elő se fordul.

A másik eset a nemzetközi geológiai congressus alkalmával merült fel. Szóba jött egy «*Nomenclator paleontologicus*» nagy szabású kiadása, mi egy tudományos bizottságnak vagy tíz évi munkájába kerülne. Az eszmét német tudós pendítette meg és kívánatosnak tartotta, hogy nemzetközi legyen a kidolgozó bizottság. Mi volt az eredmény. A francziák és az angolok oda nyilatkoztak, hogy az ő szakembereik között nem ismernek olyakat, kik erre vállalkozhatnának, mert a néhány képes ember mind más irányban van elfoglalva. A németek részéről pedig az lett közölve, hogy egy ilyen vállalatnak első hírére egész egy legio fiatal tudós kínálkozott, úgy hogy munkatársak dolgában a vállalat bőven volna ellátva. Németország egyetemeiből a rendszeres tudományos alapú készültséggel jön ki évenként oly sok fiatal ember, hogy az valóban tárháza a tudósoknak, és így nem csuda, hogy ha a külföld ilyen erőre szorul, Németországhoz fordul.*

A német tudományosság kihatását némileg számokban is kimutathatni.

Az embert az ő fejlődésének minden oldaláról tanulmányozván, a tudósokra nézve DE CANDOLLE tett egy érdekes statistikai összeállítást, mi sok tekintetben tanulságos és az európai fő kultur-népek haladásának fel- vagy leszálló fokát kitüntetni alkalmas.

* Míg a korán elhunyt WYVILLE THOMSON a Challenger-rel járt, egy évig az edinburgi egyetemen HUXLEY helyettesítette, de tovább nem lévén érkezése, Lipéséből CARUS-t hívták meg, ki három évig látta el ott a zoológia tanszékét.

Alapúl szolgált a három régi fő tudományos intézet: a párisi, berlini akadémia és Londonban a «Royal Society» külső tagjainak névjegyzéke.

Azt ugyan senki sem fogja állítani, hogy valamely nemzetre nézve annak, hogy fiai mennyire járulnak a tudományok fejlesztéséhez, az lenne pontos mérfoka, hogy egy más nemzet mennyit választ be tagokul, mert ez több mellékes tekintetek befolyása alatt szokott történni legtöbbször, de másrészt ha ilyen összeállítások nagy időközöket fognak be, kétségbe vonhatatlan, hogy a számok nyilatkozatában ténykifejezésnek az értelme lappang.

Ezen már régebben közzé tett tanulmányt újabban felemlítette Olaszországban és különös vonatkoztatással az olaszokra QUINTINO SELLA egy fényes beszédében, melyet Bolognában tartott s a melyben a Rómában országos intézet gyanánt újra szervezett «*Accademia Dei Lincei*» ellen felhozott ellenvetéseket, mintha ez által a vidéki akadémiák szenvednének, megcáfolni s az aggályokat eloszlatni igyekezett.

A párisi akadémia alapítása óta 1666-tól 1740-ig olaszok $\frac{2}{5}$ -ét tették a positiv tudományszakokban a beválasztott idegeneknek, 1740—1800 között már leapadtak $\frac{1}{5}$ -re; a jelen században csak $\frac{1}{10}$.

Az angolok kitettek 1800-ig $\frac{1}{4}$ -et; a jelen században $\frac{1}{3}$.

A németek, kik a 17-ik században csak $\frac{1}{9}$ -el szerepeltek, a 19-ik században csaknem felét tették ki a külső tagoknak.

Ha már most nemcsak a párisi akadémia «membres associés»-ira vagyunk tekintettel, hanem a levelező tagokra is együtt véve, még pedig Berlinben és Londonban is, akkor 1000 külső tagra esik:

OLASZ.

év	Párisban	Berlinben	Londonban
1750	200	119	135
1789	153	194	156
1829	102	177	83
1869	44	30	20

NÉMET.

1750	143	149	146
1789	77	141	109
1729	362	271	316
1869	420	449	434

éve	ANGOL.		FRANCZIA.	
	Párisban	Berlinben	Berlinben	Londonban
1750	171	119	429	460
1789	153	—	333	359
1829	290	137	412	375
1869	290	258	379	327

Mindezekből kitűnik, hogy legnagyobb arányban van a fogyatéék az olaszoknál, azután jönnek a francziák; ellenben szaporodás van az angoloknál kisebb, a német tudósoknál igen tetemes arányban.

Ha a megjelent tudományos értekezések s könyvek roppant számával nézünk szembe, a német egyetemek kihatásával találkozunk, úgy szintén akkor, ha látjuk hogy a német emigrációnak mindenütt, a hol tömegesen történik, kulturhatása is van. A tudományos professiók minden ága kitelik belőlök és erről az oldalról tán sehol nem lehet jobban meggyőződni mint Éjszak-Amerika Egyesült-Államaiban, a hol az orvos, tanító, nyelvmester, bányász, mérnök, gyáros stb. tetemes része egykori német egyetemi tanuló, kiket ott mint a kultura faktorait általánosan ismerik el.

A mit valaha Bolognáról mondtak «*Bononia docet*», most bizvást állithatni a felsőbb oktatásra nézve, hogy — «*Germania docet*».

IX.

SAJÁT EGYETEMÜNK.

A budapesti egyetem új korszaka 1848-ban kezdődött, a mennyiben az azon évi 19. törvényczikk azt közvetlenül a közoktatási minster hatósága alá helyezte és a tanszabadság elvét kimondotta.

Sajátságos, hogy a törvény fogatosítása noha politikai és nemzetiségi szempontból szomorú korszakba esik, de jó

kezekbe jött. Itt a bécsi egyetem történelmi fejlődésével esik össze a mi egyetemünké, a mennyiben 1848-ban Bécsben is elvettetett a régi rendszer, mely szerint az egyetem vezetése egészen a kormány kezében volt, s a közvetlen felügyelet egy általa kinevezett «directorra» bízott, kimondották ott is a tanítási és tanulási szabadság elvét és a tanítás vezetése közvetlenül a tanártestület kezébe adatott.* Ezen egyetemi reformot kiterjesztették a pesti egyetemre is, de észrevehetőleg minden intézkedésben úgy mint egyik kisebb rangú tartományi főiskolára, és azon kívül az administratióban olyan módosításokkal, melyek az autonómiát nem csekély fokban megbénították.

Egyike azon államférfiainknak, kik a felsőbb oktatás ügyéhez alapos tanulmányozás után szólottak, CSENGERY ANTAL** erre vonatkozólag így nyilatkozik: «Bármily alapos kifogásaink voltak is politikai és nemzetiségi tekintetben az 1850-es években kiadott osztrák rendeletek ellen, de a felsőbb közoktatást illetőleg meg kell vallanunk, hogy pedagógiai tekintetben helyesebb nézetekből indultak ki azok, mint a kik a későbbi változtatásokat javasolták».

Nagy szerencséje volt gr. THUN miniszternek és helyes tapintata, hogy a német egyetemi rendszer meghonosítására jeles nemetországi tanférfiak segítségét vette igénybe, sőt hogy ilyeket a bécsi egyetemre nem csekély számmal meg is hívott. Budapesti egyetemünk is sokat köszön egy ilyen valódi főiskolai tanárnak, kinek neve egyetemünk történetében mindig kiváló tisztelettel fog említést érdemelni. CZERMAK ez,

* Törvényes kifejezést ezen határozat csak 1850 szeptember 29. kapott (Studienordnung § 44) gr. Thun alatt.

** A jog- és államtudományi kar reformja. Ministeri enquete. Csengery összes munkái. V. kötet. (a) Tanulmányi rendszer. b) Vizsgálati rendszer. c) Tanpénz-kérdés. d) A tanárok szerepelése az egyetemen kívül. e) Jogakadémiák.)

a fiziologia volt tanára, (1858/9—1859/60), ki távol a politikai szereplés fitogtatásától, tisztán a tudomány képviselője és terjesztője volt. Kollegiális szelleme, s általában rokonszenves modora által öregét fiatalát maga körül csoportosítván, rövid tartózkodásának daczára átültette egyetemünkre, határozottabban mint előtte bár ki, a valódi tudományos tanítást; iskolát alapított és rajongó barátai a magyar tanítás felderülése napjaiban is tisztelet és őszinte vonzódás sugallta lélekkel mindent elkövettek nála és a kormánynál, hogy maradjon; de ő, miként magát kifejezte, a magyar nyelv egyetemi jogos követelményének útjában állani nem akarván, ment, hogy a leghiresebb német egyetemek egyikén Lipsében tündököljön tovább. Ugy hiszem nem tévedek, ha azon nézetemnek adok kifejezést, hogy CZERMAK itt léte és szakértársai között érvényesült társadalmi befolyásának hagyományát látjuk egyetemünkön abban, hogy mind a négy kar közül az orvosi az, mely az új egyetemi rendszer jó oldalát a legáltalánosabban érvényesítette, és azt szakadatlanul fentartotta. Az ezen karban képzett jó tanulók, ha német egyetemen folytatják tanulmányaikat, nem egyszer ott is mindjárt a jelesek között szerepeltek.*

1862-ben egyetemünk felfüggesztett autonomiája ismét visszakerülvén, az óta az új korszak még nemzetiségi tekintetben is bekövetkezettnek mondható.

E díszterem falain látjuk csüngeni a mostanitól merőben eltérő egyetemi rendszer korszakának néhány fő intéző férfiat (gr. CZIRÁKY, ÜRMÉNYI), mi volt természetesebb minthogy

* Szabadjon a többi között két példát hozni fel. 1876/7-ben kiment két budapesti orvosnövendék Strassburgba egy évre, hol többi között HOPPE-SEYLER előadásait hallgatták. Ezen úttörő ember ugyanakkor folyóiratot indított meg (Zeitschrift für Physiologische Chemie), melybe a dolog természeténél fogva csak jeles munkákat vett fel, s ott találunk azon két magyar ifjutól is eredeti dolgozatot.

a meghonosítás folyamatában lévő és jelenleg a világ minden részében a legjobbnak talált szabad tanítás és tanulási rendszer fő vezetőit is szemünk elé állítsuk (b. EÖTVÖS, PAULER, TREFORT), hogy hálánkat kifejezzük, s látásuk buzdításul szolgáljon. Az egyetem tanácsa elhatározta azon három kép megkészíttetését, melyet szerencsém van ma először ünnepélyesen bemutatni s kiknek mélyen tisztelt képviselőiről, minthogy az egyik csak az alig múlté, s megkezdett alkotásai teljes folyamatban vannak, a más kettőt pedig érdemek halmozásában foglalkozva közöttünk tisztelhetjük, nem nyílik alkalom most érdemlegesen szólani.

X.

V É G S Z Ó.

Az egyetemi reformügyet a természettudós kutatási módszerével igyekeztem tanulmányozni, összehordván jól megállapított adatokat, hogy azok az ő öszveségökben szóljanak.

A mit mondanak, főleg a következő hat pontban foglalom össze.

1. Egyetemen csak a tudomány felkent buvárai tanítsanak s tanítsák a tudomány önálló művelésének módját is. Ez volt egykor a középkorban a jeles egyetemek talizmánja. A tudomány az igazság keresése és felismerése, annak szorosan véve más czélja nem is volna, minthogy maga magáért műveltessék. Az egyetemnek azonban nem az a feladata, hogy mindenkiből éppen tudóst csináljon, hanem lényegben az, hogy a tanulót tudománya művelésének módszerével megismertetve képessé tegye arra, hogy minden jövő hivatást tudományos értelemben felfogva és tudományos erővel művelve töltsön be.

2. A tanárok között vannak oly hivatottak, kik minden körülmény között lankadatlanul kutatják és tanítják szaktárgyukat, de általában jobb ha van ösztönzés s ezt a szabad tanítás nyújtja leghathatósabban a személyes tanpénzrendszerrel.

3. A szabad tanítási és tanulási rendszer csak a maga teljességében termi meg a gyümölcsöt, annak csonka alkalmazásával a cél maradandólag nem érhető el.

4. Experimentálásra alig van már szükség, mert ha Európaszerte tekintünk körül, találunk példát tán mindenre, mit új kísérlet tárgyává akarnánk tenni s annak eredményét nem egy két évre hanem néha évtizedek hoszu sorára kiterjeszkedőleg vezethetjük szemünk elé.

5. Oly egyetem, melyet minden izében minta gyanánt másolni lehetne, vagy tanácsos volna, nincs. A feladat az, hogy a rendszernek oly elveit, melyek a modern kultúrkövetelményeknek társadalmi és politikai tekintetben is legjobban megfelelnek, a saját honi körülményekbe oltuk be. A megoldás azonban nem egyszerű, mert a gyökeret vert intézményekkel s általában a multtal végkép szakítani lehetetlen, mert a nemzetek geniusza is különböző s azt számításból kihagyni nem szabad, de nem is lehet.

6. Az egyetemi rendszer összes eredménye lényegesen a tanulóknak is ítélendő meg. Mit érne a legpazarabb berendezésű főiskola, ha abban nem tanulnának. Intézmény még nem csinálja az embert, éppen oly kevésbé, minthogy az organizatio egymaga a biológiában sem élet még.

Az eszményi egyetem sem volna egyéb mint egy magasabb fajta mechanizmus, hacsak a tanuló nem igyekszik az

eszményi tanulót elérni. Egy ilyenben megkivántatik, hogy a tudomány szentélyébe kellőleg felavatva lépjen be; hozzon magával megfelelő előkészültséget, képességet, hivatást és szorgalmat.

Látogatni az előadást, még figyelemmel kísérve is, nem elég. Tanulni kell; emlékebe vésni a tudás anyagát, hogy azt aztán elménkben forgathassuk s viszonyaiban szemlélhessük. Ez szellemi munka, melynek végzésére idő és tehetség kell.

Tantum scimus, quantum memoria tenemus.

A ki az egyetemen nem kellőleg tölti idejét, azt mérvadóul az egyetemi rendszer megítélésénél nem lehet venni. Ilyen mind az, kiben se hivatás se képesség se komoly törekvés nincs!

Azonban bár minő fokban is legyen egy és ugyanazon felsőbb oktatási rendszer, különböző országokban meghonosítva, abból éppen nem következik, hogy annak e miatt a nevelés, felsőbb oktatás, vagy tudománymívelés öröklött sajátásaiból ki kell vetközni.

Anglia a német egyetemi rendszer elveinek alkalmazása után is fogja Oxfordban s Cambridge-ben nevelni az előkelőség érzetében azon gentlemen-ek raját, kik az élet legkülömbözőbb viszonyai között az önállóság, a faj-fensőség öntudata a nevelés kifejtette cselekvési képesség és a mérsékkel párosult vezetői szellem által kisebb és nagyobb körben marandólag tudnak felülkerekedni. A történeti alapon fejlett nevelési fensőbb tanintézeteiből kerültek ki legnagyobbbrészt azok, kik a történelem legnagyobb birodalmát («The British Empire» az ő 8,999.221 négyszög angol mértföld területével és 307,725.000 lakosával) megalapították és a kiknek azt fentartani sőt gyarapítani a feladatuk.

Páris prestige-e sem fog letűnni, ha országszerte át fogták is alakítani a német egyetemi rendszer szellemében a felső tanintézeteket. Azon nagyszerű tudománymívelési intézetek, melyek ott vannak egyesítve és a melyeket a tudományok fejlődésének története, mint az egyes mozzanatok színhelyét, oly sokszor kénytelen kiemelni, hol hivatott elmék hagyományos nagyságban, a tanítás napi kötelezettsége alól fölmentve, kizárólag szellemök sugallatát követhetik, kétség kívül azt idézik elő, hogy Páris ezután is mint bizonyos tekintetben egyedül álló tudományos centrum fog tündökölni.

De bárhová is terjedjen el a szabad tanítás és tanulás elve, a nép saját ősi jellege a politikai s társadalmi viszonyok valamint a nemzet gemiusza ha tán némileg módosulnak is, de lényegben megváltozni nem fognak. Annyi azonban áll, hogy a felsőbb oktatási kérdés megoldásának haladása a tudományos műveltség emelkedésének manometerje gyanánt vehető.

Ha végre befejezésül még azt kérdezzük, hogy ki van legkeresetlenebbül hivatva, ki van legközvetlenebbül érdekelve, legtermészetesebben minősítve, leginkább utalva a felső tanítás ügyét a nemzeti és az öszvilági szellem igényeivel harmoniában tartva fejleszteni: az állam felügyelete mellett, — **maga az egyetem**. Az egyetemi önkormányzatnak a legmagasztosabb feladata oda törekedni, hogy a hon szellemi és erkölcsi haladásának szálai közmegelegedésre az «Alma Mater» kebeléből sugározzanak szét.

Dr. SZABÓ J. RECTORI BESZÉDE.

	Lap
Bevezetés	5
I. A francia tanítási és buvárlati rendszer	8
<i>a)</i> A tudománymívelési intézetek Franciaországban	8
<i>b)</i> A tudománytanítási intézetek Franciaországban	15
<i>c)</i> Reformjavaslatok és intézkedések, ezek között kiválólag WURTZ jelentése a németországi és az osztrák-magyar egyetemek néhány intézetéről	21
II. Az angol tanítási és buvárlati rendszer	28
<i>a)</i> Tudománymívelési intézetek Angliában	29
<i>b)</i> Tudománytanítási intézetek Angliában	30
<i>c)</i> Kormányi intézkedések a felsőbb oktatás terén	40
<i>d)</i> Reformjavaslatok és intézkedések	43
III. Éjszak-Amerikai Egyesült-Államok	48
IV. Olaszország	54
V. Oroszország	58
VI. Spanyolország és Portugal	59
VII. Japán	60
VIII. Németország	62
<i>a)</i> A német egyetemek fennállási alapja	62
<i>b)</i> A német egyetemi tanárok	63
<i>c)</i> A német egyetemi tanuló	68
<i>d)</i> A tanítás-mód	72
<i>e)</i> A német egyetemek látogatottsága	76
<i>f)</i> Az eredmény és kihatás	81
IX. Saját egyetemünk	84
X. Végző	87

RECTORI BESZÉDEK

AZ UJJÁALAKÍTÁS NAPJÁN, KEZDVE AZ ÖNKORMÁNYZAT VISSZA-
ÁLLÍTÁSA KEZDETÉTŐL.

1862. PAULER. *Az ujjáalakítás 82. emléknapján:* A m. királyi egyetem tudományos hatásáról a jelesebb régi emberek munkálkodását ismerteti.

1863. SAUER. 83. A m. kir. egyetem eddigi szellemi fejlődéséről és a fejlődést gátló okokról és azok elhárítási módjáról.

1864. JEDLIK. 84. A természettudomány fontosságáról az emberi nem anyagi jólétére nézve, tekintettel hazánkra.

1865. SCHOPPER. 85. A valódi tudomány fő kellékeiről.

1866. WENZEL. 86. Az egyetem kettős állásáról a tudományhoz és a gyakorlati élethez.

1867. RUPP. 87. Ezen anyaintézet keletkezése, megalapíttatása s hatásának méltatása.

1868. RODER. 88. Az erkölcsi haladásról.

1869. POLLÁK. 89. Az igazság, a classicitás, a humanismus az egyetemi szervezetben.

1870. KONEK. 90. A szellemi műveltség ethikai jelentőségéről, tekintettel a fenforgó statisztikai szempontokra.

1871. STOCKINGER. 91. (jun. 26.) A közművelődés és az egyetemek.

1872. TOLDY. 92. (jun. 24.) Mária Terézia, emlékbeszéd.

1873. HATALA. 93. (jun. 24.) A morál viszonya a vallásokhoz.

1874. KAUTZ. 94. (jun. 25.) Az újkori állam mint szabadság-, kötelesség- és munka-szervezet.

1875. KOVÁCS. 95. (jun. 25.) Egyetemi alkotmányok.

1876. THAN. 96. (május 13.) A tanítási és tanulási szabadságról.

1877. LAUBHEIMER. 97. (május 13.) A teleologia kérdéséhez, különösen a célról s a célratörekvésről a természetben.

1878. HOFFMANN. 98. (május 13.) Új beruházások, különösen tanerőink szaporítása 1860 óta.

1879. LENHOSSÉK. 99. (május 13.) Az anthropológiáról, mint a jelenkori műveltség nélkülözhetetlen kellékéről.

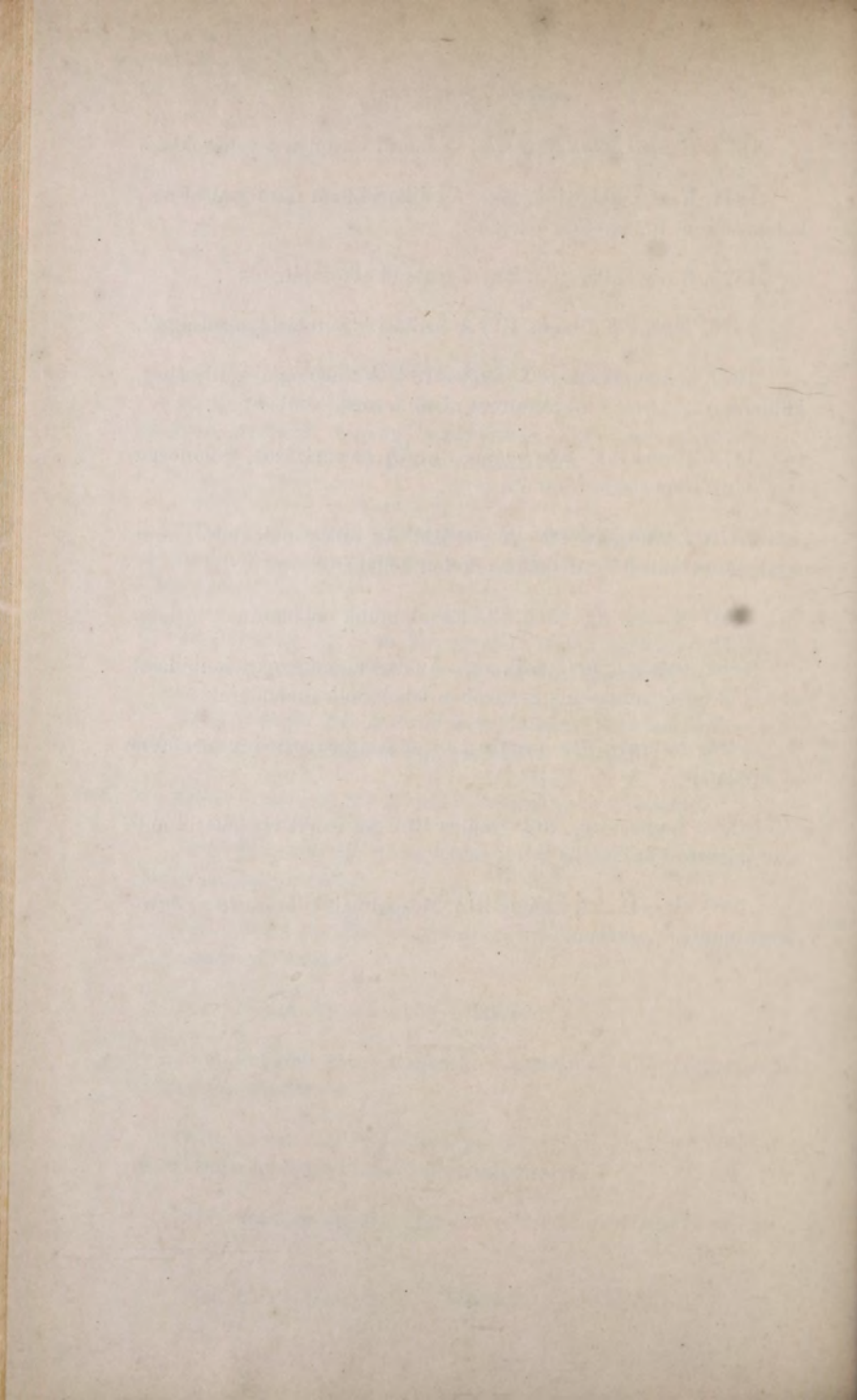
1880. MARGO. 100. (máj. 13.) Egyetemünk haladásának vázlata.

1881. BERGER. 101. (máj. 13.) Az ösztudományok jelen állása, az ebből folyó tanulságok és jövőben feladatteljes teendőink.

1882. APÁTHY. 102. (május 13.) A genfi egyezmény története és bírálata.

1883. JENDRÁSSIK. 103. (május 13.) Az exakt vizsgálati módszer jelentőségéről.

1884. SZABÓ. 104. (május 13.) Mozgalmak világszerte az egyetemi rendszer ügyében.

A RECTORI BESZÉD UTAN

LENGYEL BÉLA

SZ. MM. ÉS BÖLCSÉSZETTUDOR, AZ ALKALMAZOTT VEGYTAN NY. R., A VEGY-
TANI INTÉZET SEGÉDTANÁRA; A M. TUD. AKADÉMIA LEV., A KIR. MAGYAR
TERMÉSZETTUDOMÁNYI ÉS AZ ORSZ. KÖZÉPTANODAI TANÁREGYLET RENDES
TAGJA, A BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR E. I. DÉKÁNJA

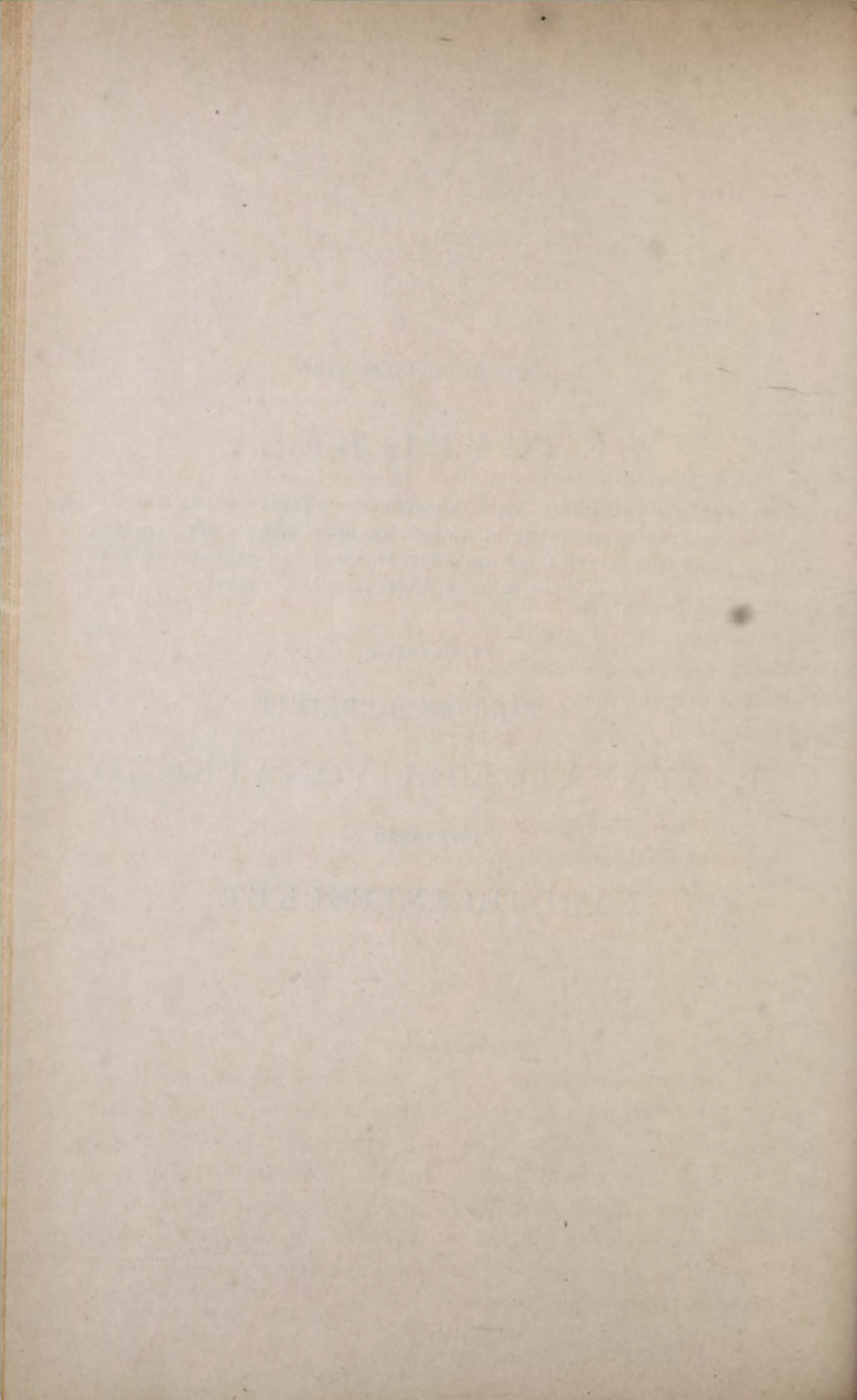
FELOLVASTA

A F. TANÉVRE HIRDETETT

PÁLYÁZATOKRA VONATKOZÓ

KÖVETKEZŐ

KARI JELENTÉSEKET.

Tisztelt gyülekezet!

Egyetemünk minden évben ünneppel üli meg újjáalakításának évfordulóját. Minden évben hálásan emlékezünk meg dicső királynénkről, ki fenkölt szellemének sugallatából egyetemünknek oly szervezetet adott, melynel fogva ezen legfelsőbb tanintézetünk hivatását betölthette: tudományos életet teremtvén. Mivel fejezhetnénk ki szebben hálánkat nagy királynőnk iránt, mint úgy, hogy évenként tanúságot teszünk arról, hogy egyetemünkön van tudományos élet; s hogy van, ennek egyik bizonyítéka az évenként kitűzött pályakérdések s azoknak legtöbbnyire jutalomra méltó megoldása.

Örömmel constatáljuk, hogy a lefolyt évre kitűzött pályakérdések is többnyire jutalmazásra méltó módon oldattak meg. Az egyes tudománykarok jelentése a következő:

I. A HITTUDOMÁNYI KAR JELENTÉSE.

Tekintetes Egyetemi Tanács!

A hittudományi kar által a jelen 1883/4. tanévre kitűzött jutalomkérdések eredményéről a következőkben van szerencsém a Tekintetes Egyetemi Tanácsnak jelentést tenni:

I. A Pasquich-Fogarassy alapból 75 frt díjjal jutalmazandó eme pályakérdésre: «*Refutatis adversariorum opinionibus demonstratur solidis rationum momentis libri Baruch canonicitas et autentia*» a kitűzött határnapig két pályairat érkezett be ily jeligékkal:

1. «*Non enim voluntate humanā allata est aliquando prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines.*» II. Petr. I. 21.

2. «*Post priorum studia in domo Domini, quod possumus, laboramus.*» S. Hier. ep. ad Desiderium.

E pályamunkák bírálat végett Dr. BERGER JÁNOS r. és Dr. KANYORSZKY GYÖRGY rk. tanároknak adatván ki, véleményük a következőkben pontosult össze:

Mindkét terjedelmes mű nemcsak rendkívüli szorgalomról, hanem szerzőik kiválóbb tárgyismeretéről, önálló gondolkodási képzettségéről, a szakirodalom terén is kielégítő tájékozottságáról és a bibliai kutatás módszerébenei elegendő jártasságról is örvendetesen tanúskodik.

Egymáshoz viszonyítva a két művet, úgy találjuk, hogy az első aránylag nagyobb olvasottságról tanúskodik, és hogy anyagát a megnevezett forrásokból közvetlenül merítette, s e tekintetben a másik felett — mely idézeteiről több helyütt számot nem ad — némi előnybe jut; ellenben ez utóbbinál ismét többnyire átlátszóbb s egymásbafolyóbb az érvelés, kellemesb az előadás, szerencsésb az irány, szóval alaki tekintetben ezen utóbbi ismét felülmúlja az elsőt, melynek irálya kissé nehézkes. Azért bírálók mind a kettőt egyformán és határozottan méltónak tartják a kitűzött jutalomra.

A hittudományi kar ezen indokolt vélemény alapján a jutalmat a két dolgozat szerzőinek közösen ítélte oda, kiként a felbontott jeligés levelekből VÁRADY ÁRPÁD II-od éves és SANKOVICS BERTALAN III-ad éves hittudomány-hallgatók tüntek ki.

II. Az egyháztörténelemből szintén a Pasquich-Fogarassy alapból 75 forinttal jutalmazandó eme pályakérdésre:

Describatur pontificatus Nicolai I.

«I. Miklós pápasága» czímmel, a következő jelige alatt: *Quae docuit verbis, actuque peregit optime* etc. egyetlen pályamunka érkezett, melynek megbírálásával Dr. RAPAICS RAYMOND és Dr. ASCHENBRIER ANTAL ny. r. tanárok bizatván meg, öszszesített jelentésük így hangzott:

«Ámbár pályázó korrajzában egyes túlzásoktól nem

ment, előadásában itt-ott kúszált és zavaros, s különösen jogi vonatkozású részleteiben nem eléggé szabatos, vagy hiányos: egészben véve mégis szép igyekezetről tanúskodott és, a mi főérdeme, dolgozata a kútfők lelkiismeretes tanulmányozása alapján készült; miért is bírálók részére a jutalmat kiadandónak véleményezik.»

A kar a jutalmat e pályairatnak oda ítélte, s a jeligés levelet felbontván, kitünt, hogy annak szerzője: DEDEK LAJOS III-ad éves hittudomány-hallgató.

III. A Szabó-féle jutalomdíj — melynek rendeltetése azt díjazni, ki az egyházi ékesszólásban a legkitünőbb — Dr. KLINGER ISTVÁN ny. r. tanár véleményes jelentése folytán BABIK JÓZSEF IV-ed éves hittan-hallgatónak íteltetett oda.

IV. A Schopper-féle alapítvány jutalomdíjáért folyamodó orvoskari hallgatók kérvényét azon jelentéssel küldöm vissza, hogy a hittudományi kar a jutalmat DAUNINGER ÁDÁM orvos-tan-hallgatónak ítélte oda.

Kelt Budapesten, a hittudományi karnak 1884 április 19-én tartott IV. rendes üléséből.

Dr. BOGNÁR ISTVÁN,
e. i. dékán.

II. A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR JELENTÉSE.

A jog- és államtudományi kar által az 1883/4. tanévre kitűzött jutalomtételekre két pályamű érkezett, ú. m.:

I. *A büntetőjogból* kitűzött 3-dik szám alatti ezen kérdésre:

«*Adassék elő a közvádoló és magánvádoló közötti viszony a magyar jog régibb fejleményei és jelen állapota szerint és fejtsék ki az e viszonyra vonatkozó tudományos elmélet*»: egy pályamű érkezett be ezen jeligével: «*Accusatores multos esse in civitate utile est, ut metu contineatur audacia*» (Cicero). Jutalma a Schwartner alapból 180 frt.

Dr. SCHNIERER ALADÁR és Dr. SZILÁGYI DEZSŐ ny. r. tanárok és kiküldött bírálók egyező véleménye szerint szerző-

nek a jutalomdíj kiadatik. Felbontatván a jeligés levélke, a pályanyertes munka szerzőjéül GOLD SIMON jogtudor neve tűnt ki.

II. *A nemzetgazdaságtanból* kitűzött és a Pasquich alapból 75 frttal jutalmazandó 4-ik sz. alatti ezen kérdésre :

«*Mutattasék ki Ricardo tanainak hatása a nemzetgazdaság tudományának fejlődésére*» : egy pályamű érkezett következő jelige alatt :

«*Ein Schüler, wie vielleicht nie ein grösserer Meister einen grösseren gehabt.*»

Dr. KAUTZ GYULA és Dr. LÁNG LAJOS szaktanárok mint bírálók egyező véleménye alapján a pályadíj ezen munka szerzőjének oda ítéltetik.

Felbontatván a jeligés levélke, a pályanyertes munka szerzőjéül PICKLER GYULA IV. éves joghallgató neve tűnt ki.

III. *A kereskedelmi jogból* kitűzött és a Pasquich alapból 75 frttal jutalmazandó ezen kérdésre :

«*Az utalványozás tekintettel a római jogra és a magyar kereskedelmi jogra*» : pályamű nem érkezvén, ezen kérdés az 1884/5. tanévre másodszor kitűzetik.

Szorgalmi díjak :

I. A beíratási díjalapból járó 200 frtos szorgalmi díjat a jog- és államtudományi kar KALOCSAY BÉLA IV-ed éves joghallgatónak adományozta.

II. Ezenfelül a jog- és államtudományi kar más alapból rendelkezésére álló 100 frtnyi összeget rendkívüli szorgalmi díj czimén VAJAI KÁROLY III-ad éves joghallgatónak adományozta.

Budapest, a jog- és államtudományi karnak 1884 május 2-án tartott VIII. rendes üléséből.

Dr. PULSZKY ÁGOST,
e. i. dékán.

Bírálat.

A jog- és államtudományi kar által folyó tanévre kitűzött azon pályakérdésre : «*Adassék elő a közvádoló és magán-*

vádló közötti viszony a magyar jog régibb fejleményei s jelen állapota szerint, és fejtsék ki az e viszonyra vonatkozó tudományos elmélet», — egyetlen egy pályamű érkezett be, azon jelige alatt:

«*Accusatores multos esse in civitate utile est, ut metu contineatur audacia*» (Cicero).

Alólirott a beérkezett dolgozat megbírálására felhívván, jelentésemet a következőkben terjesztem a Tekintetes Kar elé:

Szerző az értekezés első részében az egyetemes jogtörténet fonalán és a hazai jog fejleményei kellő figyelembevételével mindenek előtt kimutatni iparkodik, hogy eredetileg minden népnél kizárólag a magánvád rendszere uralkodott, melyhez utóbb az *actio popularis*, vagyis a *subsidiarius* közvád járult. A fejlődés ezen stadiumában a bűnös tett által sértett személyt a vádemelés tekintetében az elsőbbség joga illeté meg, és csak a sértett fél hiányában, vagy személyes viszonyaiban gyökerező képtelensége esetében volt a közvád, bármely önjogú polgár által emelhető; a vád e két alakja ezeknél fogva ugyanazon büneset körül nem találkozhatván, a köz- és magánvádló közötti jogviszonyról tulajdonkép szó nem lehetett.

Lényeges változás e részben csak azon időben állott be, midőn a közhatalom megszilárdulásával általán uralkodóvá azon felfogás vált, hogy a bűnös tett által mindenkor az álladalmi összeség sértetik meg, vagy közvetlenül létében, vagy az általa törvényszerűen megállapított jogrendben. — E megváltozott felfogás folyamányául az állam büntetőjogi igényei megvalósítása majd magokra a fenyeítő bíróságokra, majd pedig egy külön, a bíróságtól elválasztott szervre — az államügyészségre — ruháztatott át, — minélfogva a magánvádnak e rendszer mellett nem maradt többé tér! Az ezen időben divatozott *inquisitionalis* per, valamint a később annak helyébe lépett vegyes peralak uralma alatt a magánvád hiánya kevésbé volt érezhető, mert az államügyészségi *vádomopolium* hátrányai jó részben mérsékelve voltak a bíróság *discretionalis* hatalma és vádutasítási joga által,

melynélfogva a bíróság az ügyész functióját szigorúan ellenőrizhette, sőt ha szükségesnek vélte vádemelést is provokálhatott.

E helyzetnek azonban gyökeresen meg kellett változnia ott, a hol a tiszta vádrendszer behozatalával a bíróság csak a közvád emelése esetén és csak a vád alapján határozhatott. Ily peralak mellett csakhamar érezni kellett az ügyészi vádmonopolium gyakran kirívó hátrányait; minél következetesebben iparkodtak egyes újabb legislatiók a vádelv összes követelményeit kifejtteni, és érvényesíteni, annál sürűbben merültek föl komoly aggályok az iránt, hogy az állam egész büntető gépezete egyetlen egy hivatalnok kényére és belátására legyen bízva, ki urává tétetik a bűnpernek, kinek veszélyes mulasztásait és tévedéseit ellensúlyozni, reparálni mivel sem lehet, és ki a bíróságnak az igazság érdekében kifejtett buzgó tevékenységét bármikor megszüntethetja.

Az utolsó évtizedek óta érett megfontolásnak képezi tárgyát azon kérdés, hogy miként lehetne a közvádló monopoliumát a sértett egyénnek, de egyszersmind a közjónak érdekében ellensúlyozni, nevezetesen minő befolyás és közrehatás engedtessek meg az állampolgárnak és kiválóan a bűnös tett által érdekelt magán félnek a bűnpernek folyamára?

E kérdéssel foglalkozik a jelen pályamű is, szerzője részletesen értekezik: 1-ör a magánfélnek az indítványbeli bűncselekvények üldözésére engedendő befolyásról; 2-or a kártérítési igényekkel a közvádlóhoz való csatlakozásáról (Adhæsio); 3-or a mellékvádról, vagyis a sértett félnek a közvádló melletti fellépéséről; 4-er a principalis magánvádról, mely némely csekélyebb jelentőségű bűncselekvényeknél nyer alkalmazást; 5-ör a subsidiarius magánvádról; és végül 6-or a nem sértett személy részéről emelt közvádról, vagyis az *actio popularis*ről.

A vádmonopolium ellensúlyozása végett javaslatba hozott mindezen remediumokat, valamint azon módot, mely szerint az újabb legislatiók azok egynémelyeit tényleg érvényesítették, szerző alapos és beható birálat alá veszi; pontosan hasonlítja össze a német s az osztrák törvényhozás által

követett rendszereket és rámutat azon előnyökre és hátrányokra, melyekkel e rendszerek keresztülvitele jár.

Az anyag berendezésében és feldolgozásában, valamint a vezérelvek kifejtésében és alkalmazásában értekező kiváló — kezdőtől rendszerint fel nem tehető szakavatottságot — a szakirodalomban pedig kellő tájékozottságot tanúsít.

Hiányul csak az róható fel értekezőnek, hogy a hazai törvényjavaslat intézkedéseit csekélyebb mérvben méltatja figyelemre sem mint az a kérdés fontosságánál fogva kívánatosnak látszanék, és hogy elmulasztja azon lényeges különbségeket feltüntetni, melyek a szóban forgó kérdések tekintetében hazai törvényjavaslatunk és a német, valamint az osztrák bünvádi eljárás között fennforognak.

E csekélyebb hiányoktól elvonatkozva és figyelembe véve az értekezés fentemlített előnyeit, nevezetesen pedig azt, hogy a felvetett kérdés megoldására szolgáló szempontok benne helyesen kifejtvék, alólirott az értekezés szerzőjét a pályadíjra érdemesnek tartja.

Budapest 1884 ápril 20-án.

Dr. SCHNIERER ALADÁR.

Alulirt a beérkezett pályaművet, melynek jeligéje «*Accusatores multos esse in civitate utile est ut metu contineatur audacia*»: miután a kérdésnek úgy történeti, mint az elmélet jelen állására vonatkozó részét, ha nem is kimerítően, de a kérdés főbb oldalait elötüntetve, kritikailag megvilágítva tárgyalja.

Miután különösen az elméleti részre nézve az újabb fő szakmunkákat, sőt a törvényhozási reformokat is figyelembe veszi; bár a történeti rész határozottan gyengébbnek tekintendő.

Miután előadása úgy szabatosság, mint világosság tekintetében elismerést érdemel: a kitűzött díj elnyerésére méltónak tartja.

Kelt Budapesten, 1884 május 1.

Dr. SZILÁGYI DEZSŐ.

Birálati jelentés

a Schwartner-féle alaptól kitűzve volt, s «Ricardo Davidnak» a közgazdaságtan fejlődésére gyakorolt befolyása kitüntetését tárgyazó pályázati kérdésre beérkezett dolgozat fölött.

Mint egyike a tekintetes tanári kar által a szóbanlevő pályamunka megbírálására kiküldött szaktanároknak, alulírott a beérkezett egy dolgozatra nézve a következőkben terjeszti elő véleményét:

A pályázat eredménye, daczára annak, hogy csak egyetlen mű fekszik előttünk és így külterjileg csekélynek lenne nevezendő, nemcsak kielégítő, hanem örvendetes is. Örvendetes jelesen annyiban, hogy a pályadolgozat, egyes és nem is annyira lényeges hiányai és hézagai mellett ép oly alapos és beható tanulmányról, mint a nagy és nem könnyű feladványnak helyes felfogásáról, helyenkint a tudomány magasb színvonalához is közeledő méltatásáról tesz tanuságot. A munka szerzője kellő szakértelemmel, studiummal és szeretettel bocsájtkozik a kitűzött kérdésben jelzett nagy gondolkozónak, eszmemenete, felfogása, s a tudomány előbbre vitele körül kivivott érdemei taglalatába; rámutat azon alapvető és továbbvivő teoriákra, amelyekkel Ricardo a nemzetgazdaságtan igazságai körét gazdagította; nem különben azon tudományos törekvésekre és vajúdasokra, amelyekre Ricardo fő és mellékdolgozatai századunk egész folyamában kiinduláspontul szolgáltak; sőt ami még ezek mellett kiemelendő, nem siker nélkül törekszik a Ricardo-i természetes ár-és érték-theoria távolabbi következtetéseinek lehozására is, s egyúttal figyelemre méltó kísérleteket tesz egynémely tudományos nézet, fogalomhatározat stb. megigazítására vagy kiegészítésére.

Hogy egy ily szélesb alapú s sokat felölelő (közel 400 oldalra terjedő) dolgozat hiányoktól és fogyatkozásoktól sem lehet ment, alulírott fentebb már jelzé, s e helyen részletesebben is tartja kiemelendőnek. Így nevezetesen először is azt, hogy szerző a műnek tudományi értéke s a

kitüzött kérdés által feltételezett egységessége és befejezettsége rovására, a nagy angol rendszeralkotó elméletének csak egyik (igaz nagyobb és fontosb) részét tárgyalta, s azt a részt, a mely a pénz-, hitel- és bank-theoriát, az adók és az államadósságügyre vonatkozó tanokat foglalja magában, mellőzé, elismerem talán időhiánynál fogva mellőzni kényszerült. Így továbbá azt, hogy Ricardo befolyását a tudomány fejlődésére elemezvén, a német szakirodalomra kevés, a francziára pedig semmi figyelemmel sincs; s azon rendkívül tanulságos s nagyérdekű szellemi küzdelmet, mely Német-ügy mint Franciaországban Ricardo tanai *mellét és ellen* már egy félszázadnál hosszabb idő óta foly, s amely küzdelmekben első rangú szaktekintélyek, amott J. B. Say, Sismondi, M. Chevalier, Passy, Cherbuliez, Leroy-Beaulieu; emitt Hufeland, Rau, Hermann, Bernhardt, Thünen, Roscher, Held, Mangoldt, Wagner, s mások szerepelnek, *összefoglalóan* s általánosabb szempontok szerint (ami igen kívánatos lett volna) nem tárgyalja; és ezzel egy oly szakasznak vagy fejezetnek sem jutott hely a dolgozatban, amelyben századunk ez egyik legkiválóbb állam- és társadalom-bölcselőjének oly sokszor emlegetett s egyfelől magasztalt, másfelől kárhoztatott *élet* és világnézete, socialis és politikai vezéreszméi; magasb közgazdaság-politikai tendenciái tüzetesen méltattattak volna.

Nem akar alulirott annak bírálataiba ereszkedni, hogy szükséges volt e a munkában a tudomány *módszerére* vonatkozólag oly terjedelmes fejtegetésekbe ereszkedni és oly kérdéseket is odavonni, amelyek Ricardo teoriájával semmi közvetlen összefüggésben sincsenek; sem annak, hogy nem lehetett-e volna a *földjáraadékról* szóló fejezetben azon igen érdekes vitákat esetelni, amelyek ép a *rente-kérdés* alapján, s éppen Angliában, az utóbbi két évtized folyamában, az irodalomban ki is fejlődtek, s bizonyos kapcsolatban is állanak a napjainkban terjedezni kezdő agrar-socialismus tanai-
val épen úgy, mint Ricardo munkabér felőli tanai egy két évtizeddel ezelőtt, helytelenül magyarázva, az industrialis socialismus agitatorai által használtattak fel jelszavakul! ? s izgatási czélokra.

Nem hallgathatja el, ezeken kívül, alulírott azt sem, hogy egynémely helyeken szerző állításai és nézetei vagy nincsenek kellőleg megalapítva, vagy hibás feltevésekre építettek és így megigazítandók. Így egyebek közt, a *módszerről* szóló fejezetben nem hat pályázó, a historiai iskola relativistius felfogásának valódi lényegébe s téved, midőn azt hiszi (újabb támadások alapján), hogy a relativismusnak *csak* a közgazdaságpolitikai tanok körében van indokoltsága; így az érték elméletében elfoglalt állása szintén erősebb érvelést követelt volna meg; a nemzetközi forgalom egészben véve jól sikerült kifejtése bevégzettebb lett volna, ha értekező a Ricardo conceptióban oly nagy szerepet vivő *megosztását a nemességnek* a viláfgorgalomban részletesebben tüntette volna ki; valamint azon állítása szerzőnek, hogy a (Schäffle-féle) extra jövedelem nem igazi járadék, s továbbá, hogy azok, akik a rente fogalomnak Schäffle szerint való általánosítását ellenzik, ez ellenzést nem kellőkép alapítják meg, hanem még más momentumokat is kellene e tétel tekintetében kimutatni: ezen állítása sinces sem egyik sem másik irányban kellőkép indokolva és bizonyítva.

Mindez egyébiránt igen keveset von le pályázónak érdeméből s alulírott csak ismételheti fent kimondott azon véleményét, hogy a t. tanári kar a jelen pályázat eredményével igenis meglehet elégedve; hogy a tudomány a pályázóban egy époly buzgó és komoly mint alapos készülségű, s a haladás kétségbevonhatatlan biztosítékait nyújtó tehetséget nyer; s hogy ezek következtén a kitűzött pályadíj a jelen dolgozat szerzőjének nemcsak kiadandó, hanem arról is volna karunknak hivatása gondoskodni, hogy a dolgozat (formailag és tartalmilag helyenkint kijavítva és kiegészítve) nyomtatásban is megjelenhessék, hogy a szerző ezen úton is a sikeres és buzgó továbbműködésre ösztönözve legyen.

Budapest, ápril 24. 1884.

DR. KAUTZ GYULA.

E bírálathoz hozzájárulok

DR. LÁNG LAJOS.

III. AZ ORVOSTUDOMÁNYI KAR JELENTÉSE.

A budapesti kir. magyar egyetem tekintetes tanácsához.

Helyben.

Az 1883/4-iki tanévre hirdetett egyetemi pályakérdésekre történt pályázat eredményét e következőkben van szerencsénk áttekinteni:

1. A gyermekgyógyászatból kitűzött pályakérdés volt:

«Miben áll az angolkór- és görvélykór lényege? melyek ezen alkati bántalmak kóroktani mozzanatai? lehet-e kifejlődésüket a gyermekkorban megakadályozni és mily módon?»

Erre a megszabott határidőig 5 pályázat érkezett be. Közülök kimagaslók kettő, és *pedig először a 4. számú, a melynek jellegje* «*Ihr lehrt sie Religion, Ihr lehrt sie Bürgerpflicht, auf ihres Körpers Wohl und Bildung sieht Ihr nicht!*» JOH. P. FRANCK. Szerzőnek ezen pályamunkája szakértelemmel van írva, az irodalmat a régibb időktől a legújabbig bírálatalag használta fel, és megjegyzései az egyes idézeteknél többnyire helyesek.

Minden egyes fejezet kellően ki van dolgozva s az egész mű felosztása czélszerűen van elrendezve. Fel vannak használva benne a legújabb kórszövet-tani és kórvegytani vizsgálatok, melyek a munkának becsét adnak. Az irály könnyen érthető és tiszta magyar. A mű a pályadíjra érdemes.

Ezen pályamunkával belbecsére és összeállítására nézve versenyez az 1-ső számú, a melynek jellegje: «*Csak testileg és szellemileg erős nemzedék képes államokat fenntartani, s ezek művelődési feladatait teljesíteni.*» Baginsky A. (Handbuch der Schulhygienie.)

E munka kiváló szorgalommal van összeállítva. Szerző mind az angolkór, mind a görvélykór tárgyalásainál iparkodott mindazon irodalmi a latokat felhasználni, melyek a kérdés megfejtését elősegíthetik. Az irodalomban nagy jártasságot tanusít és idézései egészen helyesek. Emelik a

munka becsét a statisztikai adatok. Az irály könnyen érthető és helyes. Ezek szerint ez a pályamunka is érdemes a jutalmazásra, nagyrészből megfejtven a pályakérdést.

A két pályamunka, az 1. és 4. számú egyenlően jutalmazásra érdemesnek találtatván, a jeligés levelek felbontattak, a midőn kitűnt, hogy az első számú munka szerzője GRÓZA KONSTANTIN, 5-öd évi orvoshallgató, míg a 4. számúé BRÜCK MIKSA 5-öd évi orvoshallgató.

2. A szemészetből kitűzött pályakérdés volt:

«Tanulmányoztassék a jequirity gyógyhatása a szemésés köthártyalobnál?»

Beérkezett egy pályamunka, a melynek jeligéje: «*Sattler*». A pályamunka jeles dolgozatnak mondható, mely a fölvetett tudományos kérdésben tisztázó hatással lehetne, s azért a közzétételt is megérdemli. Szerzője a tárgyat nemcsak átértette, hanem számos kísérletet végzett, a melyek közül többet maga gondolt ki; és a nyert eredményeket meggyőző ellenkísérletek által minden kételytől mentesíteni tudta.

Mindezek alapján a pályamunka díjazásra érdemes.

A pályadíj kiadhatónak találtatván, a jeligés levél felbontatott, a midőn kitűnt, hogy a mű szerzője BAUMERTH GYULA 5-öd évi orvoshallgató.

3. Az élet- és kórvegytanból kitűzött e következő pályakérdésre:

«*Vizsgáltassanak és irattassanak le chemiailag és származásuk tekintetében a húgykészítő szerv-rendszerből származó hengerszerű képletek*», a határnapig pályamunka nem érkezett be.

4. A kórszövegtanból e következő kérdés volt kitűzve:

«*Vizsgáltassék meg és göresövi készítmények által támogattassék, vajjon Charcot és Gombault «Cirrhosis hepatis biliaris»-a azonos e a «Cirrhosis hepatis hypertrophica»-val; továbbá vajon a «Cirrhosis hepatis hypertrophica» a «Cirrhosis hepatis atrophica»-tól elvileg különböző-e vagy sem?*

Erre a határnapig egy pályamunka érkezett be, e következő jeligével: «*Es irrt der Mensch, so lang' er strebt*».

Szerző igen szorgalmas és alapos irodalmi előtanulmá-

nyok után önálló vizsgálódásokat végzett, a melyek alapján a buvárok között fennforgó ellentmondó nézeteket bírálja. És ha kétséges marad is, hogy a szerzőnek a vélekedése a fölvetett kérdésben a helyes, mégis a szép görcsői készítmények, a természethű, sőt finom rajzok, a források gondos tanulmányozása, a mindenütt előtűnő ügyesség a görcsői képek felfogásában, az egészséges ítélet dicséretre méltók s a szerző a pályadíjat megérdemli.

A pályamunka a díjazásra érdemesnek találtatván, a jellegés levélke felbontatott, a midőn kitűnt, hogy a mű szerzője LENHOSSÉK MIHÁLY, 3-ad évi orvoshallgató.

Budapesten, 1884 ápr. 29, az orvoskari tanártestület VII. r. üléséből.

FODOR
e. i. jegyző.

BALOGH
e. i. dékán.

A budapesti kir. magyar egyetem tekintetes tanácsához.

Helyben.

Szerencsénk van a tekintetes tanácsot értesíteni; hogy az Arányi-féle legjobb bonczolási jegyzőkönyvet illető pályázatra benyújtott bonczolási jegyzőkönyvek közül a 40 frtos első díjat PERÉMI DEZSŐ, a 20 frtos második díjat LENHOSSÉK MIHÁLY 3-ad évi orvoshallgatók nyerték el, míg BUDAI KÁLMÁN 3-ad évi orvoshallgató jegyzőkönyve dicséretreméltónak találtatott.

Budapesten, 1884. évi ápril hó 29-én; az orvoskari tanártestület VII. r. üléséből.

FODOR
e. i. jegyző.

BALOGH
e. i. dékán.

IV. A BÖLSÉSZETTUDOMÁNYI KAR JELENTÉSE.

Nagyságos Rector úr!

A bölsészettudományi kar által az 1883/4-ik tanévre kitűzött jutalomtételekre 7 pályamunka érkezett be.

I. *A német nyelv és irodalomból* e jutalomtétel volt kitűzve: «A német és a magyar hünmonda egyező és eltérő vonásainak a forrásokból pontos összeállítása és magyarázata». Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

Egy, a 659-ik számú pályamű érkezett be, melynek jeligeje: «*Attila, Hunnorum omnium dominus*» stb. A két szaktanár bírálatai alapján (I. A. I, A. II. mellékl.) a kar a jutalmat e pályaműnek odaitélte. A jeligés levél felbontatván, kitünt, hogy e pályamű szerzője PETZ GEDEON III. éves bölsészethallgató.

II. *Az elemi mennyiségtanból* e pályakérdés volt kitűzve: «Kivántatik a reciprocitástétel bizonyítása és alkalmazása». Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

Egy, a 660-ik számú pályamű érkezett be, melynek jeligeje: «*Chaque branche de la science est caractérisée par les conceptions spéciales*» stb. qui lui servent de bases. Charles de Freycinet».

A két szaktanár bírálatai alapján (I. B. I, B. II. mell.) a kar a jutalmat e pályaműnek odaitélte. A jeligés levél felbontatván, kitünt, hogy e pályamű szerzője BOZÓKY ENDRE III. éves bölsészethallgató.

III. *A vegytanból* e pályakérdés volt kitűzve: «Tanulmányoztassék az ammoniak és nitrogenoxyd elegyének explosiójánál történő vegyi folyamat lényege és feltételei, állapíttassanak meg a keletkező termények minőségi és mennyiségi tekintetben». Jutalma a Budapest-fővárosi alapítványból 50 frt.

Egy, a 661-ik számú pályamunka érkezett be, melynek jeligeje: «Korodra s jövődre munkálgodj. Kőlcsey».

A két szaktanár bírálatai alapján (I. C. I, C. II. mell.)

a kar a jutalmat e pályaműnek odaitélte. A jeligés levél felbontatván, kitünt, hogy e pályamű szerzője MURAKÖZY KÁROLY okleveles gyógyszerész, vegyész-növendék.

IV. *Az állattanból* e pályakérdés volt kitűzve: «Tanulmányoztassék önálló vizsgálatok alapján a folyami rák (*Astacus fluviatilis*) boncztani és szövettani szerkezete, különös tekintettel a zöld mirigy morfológiai és élettani jelentőségére». Jutalma a Budapest-fővárosi alapítványból 50 frt.

Egy, a 662-ik számú pályamunka érkezett be, melynek jeligéje: «*Natura in minimis maxima*».

A két szaktanár bírálata alapján (l. D. mell.) a kar a jutalmat e pályaműnek odaitélte. A jeligés levél felbontatván, kitünt, hogy e pályamű szerzője SZIGETHY KÁROLY orvostan-hallgató.

V. *A növénytanból* e pályakérdés volt kitűzve: «Tanulmányoztassanak a Capparis-félék családjában különböző genusokhoz tartozó egyes fajok, boncz és fejlődéstani tekintetben». Jutalma a Budapest-fővárosi alapítványból 50 forint.

Egy, a 663-ik számú pályamű érkezett be, melynek jeligéje: «A természettudományok művelése korunkban a legnélkülözhetlenebb stb. Kossuth».

A két szaktanár bírálata alapján (l. E. mell.) a kar a jutalmat e pályaműnek odaitélte. A jeligés levél felbontatván, kitünt, hogy a pályamű szerzője FILARSZKY NÁNDOR bölcsészethallgató.

**VI. *Az ásványtanból* e pályakérdés volt kitűzve: «Írassék le valamely ásvány vagy kőzet, különösen magyarhoni a modern petrográfiai módszerek alkalmazásával, önálló kutatások alapján». Jutalma a Budapest-fővárosi alapítványból 50 frt.

Egy, a 670-ik számú pályamű érkezett be, melynek jeligéje: «*Natura in minima maxima*».

A két szaktanár bírálatai alapján (l. F. I, F. II. mell.) a kar a jutalmat e pályaműnek odaitélte. A jeligés levél felbontatván, kitünt, hogy e pályamunka szerzője SZÁDECZKY GYULA.

VII. *Nyílt pályázat az állattanból.* «Kivántatik valamely a tudományos állattan körébe tartozó önálló vizsgálat tervezete, melyben úgy a vizsgálandó tárgy, mint a vizsgálat tudományos czélja s a vizsgálati módszerek kijelöltessek» stb. Jutalma a Margó-alapból 200 frt.

A bölcsészeti kar 1883. évi ápril hó 26-án tartott ülésében a Margó-alapítványból kihirdetett nyílt pályázat folytán a pályázók közül ifj. Apáthy István orvostanhallgatót bízta meg, hogy a jelen tanév folyamában az általa tervezett dolgozatot: «*Adalék a lemezkopoltyús molluszkák szövettanához*» elkészítse.

A két szaktanár bírálata alapján (l. G. mell.) a bölcsészeti kar ifj. APÁTHY ISTVÁN orvostanhallgatónak a 200 frt jutalmat a Margó-alapítványból odaitélte.

A Than-féle alapra hirdetett nyílt pályázatra jelentkező nem volt.

Budapesten, a bölcsészeti kar VI. rendes üléséből, 1884. évi ápril 24-én.

Dr. LENGYEL BÉLA,
e. i. dékán.

A BUDAPESTI KIR. MAGYAR
TUDOMÁNY-EGYETEMNEK JUTALOMTÉTELEI

AZ 1884/5. TANÉVRE.

I. A hittudományi karéi.

1.

Exponatur et probetur e natura matrimonii doctrina: causas matrimoniales ad iudices ecclesiasticos spectare.

Jutalma a Pasquich-alapból 60 frt.

2.

Exponantur systematice collecta, eruditaeque exegesi donata loca N. F. quæ ad alteram Christi parusiam pertinent.

Jutalma a Pasquich-Deresik-alapból 65 frt.

II. A jog- és államtudomány karéi.

3.

Az utalványozás tekintettel a római jogra és magyar kereskedelmi jogra.

Jutalma a Pasquich-alapból 75 frt.

4.

Adassék elő a magyar adományrendszer történeti fejlődése különös tekintettel a nyugati hűbéri birtokrendszerekre.

Jutalma a Pasquich-alapból 75 frt.

5.

Fejtessenek ki a dohány megadóztatásának különféle módjai történeti kifejlődésökben és jelenleg divó rendszereik szerint, tekintettel azok visszahatására a közgazdasági viszonyokra.

Jutalma a Pasquich-alapból 75 frt.

III. Az orvostudomány karéi.

Az élettani szövettanból.

6.

«Vizsgáltassék góresövi készítmények alapján a hallás-szerv idegvégkészülékeinek szerkezete.»

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

A boncztanból.

7.

«Vizsgáltassanak meg a szív idegei és dúczai, boncztani góresövi készítmények előállításával melyek a II. boncztani és fejlődéstani intézet gyűjteménytárának tulajdonát képezendik.»

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

Az élet- és kórvegytanból.

(Másodszor.)

8.

«Vizsgáltassanak és irassanak le chemiailag és származásuk tekintetében a húgykészítő szerv-rendszerből származó hengerszerű képletek.»

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

Az általános kórtanból.

9.

«Tétessenek kísérleti vizsgálatok a szemteke-rezgés (nystaquus) keletkezésére vonatkozólag.»

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

A kórszövettanból.

10.

«Górcsői vizsgálat alapján tanulmányoztassék és górcsői készítmények által illusztráltassék az a kérdés, vajjon a kizárólag nőknél, a végbel legalsó részében előforduló hegek és fekélyek helybeli bujakór vagy pedig kankós fertőzés által okoztatnak-e?»

Jutalma az Arányi-féle-alapból 60 frt.

IV. A bölcsészettudomány karéi.

Az egyetemes történelemből.

11.

Állíttassék párhuzamba a Luxenburgi dynastia politikai és közműveltségi szereplése Német- és Csehországban az Anjou dynastia szereplésével Magyarországon — XIV. században — Zsigmond király és császár korára ki nem terjeszkedve.

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

A magyar irodalomból.

12.

Báróczy Sándor életrajza és munkái-, különösen prózájának kritikai méltatása.

Jutalma a Budapest-fővárosi alapítványból 50 frt.

A műtörténelemből.

13.

A visegrádi várrom rövid leírása és az arra vonatkozó történelmi adatok rövid idézése.

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

A görög philológiából.

14.

Bebizonyítható-e vagy nem, hogy Hesiodus Theogoniájának Goettling-Flach-féle kiadásában a zárjelek között levő versek egytől-egyig közbetoldottak?

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

Az Anthropológiából.

15.

Vizsgáltsanak meg Budapest lakossága köréből a főbb koponyatípusok és fejtegettessék tárgyas buvárlat alapján, mennyiben alkalmazható eme típusokra ama legújabb elmélet a típuskeveredésről, a melyet Kollmann baseli tanár állított fel. Minthogy pedig az újabl irányú anthropologiai buvárlat mindenek előtt az adatok hitelességére fekteti a fősúlyt, a pályázóknak elő kell adniok, melyik gyűjtemény és mely leletek példányain tették, továbbá, hogy mily buvárlati eszközökkel hajtották végre vizsgálataikat.

Jutalma a Budapest-fővárosi alapítványból 50 frt.

Az indgermán nyelvészetből.

16.

Állítsassanak össze a *k* sor avagy sorok képviselői az áriai, örmény-görög, italiai, kelt, német, szláv-litván, és albán nyelvekben.

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

A magyar történelemből.

17.

A magyar történelem egyes korszaki kútfőinek ismeretése és bírálata.

Jutalma a Schwartner-alapból 180 frt.

A román philológiából.

18.

A magyarok és románok részint együtt lakása, részint pedig közvetlen érintkezése több évszázadon át, volt-e befolyással a két nép nyelvére? — s ha igen, jeleztessék főbb vonalakban azon befolyás, melyet a magyarnyelv a románra és viszont, gyakorolt, tekintettel e két nyelv lexicalis (egyes szók) és morphologiai (alaki) részeire.

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

A kísérleti természettanból.

(Másodszor.)

19.

Kivántatik a fényhullám hosszának meghatározására szolgáló kísérleti módszerek kritikai összehasonlítása, különösen az elérhető pontosság szempontjából.

Jutalma a Pasquich-alapból 50 frt.

A geographiából.

(Harmadszor.)

20.

Erdély bármely vidékének leírása topographiai és ethnographiai tekintetben.

Jutalma a Budapest-fővárosi alapítványból 50 frt.

Pályázati szabályok.

1. A 17. sz. alatti jutalomtétel kivételével, melyért bárki versenyezhet, többiekre csak budapesti tud. egyetemi hallgatók pályázhatnak.

2. Az 1. és 2. szám alatti jutalomtételért pályázhatni latin vagy magyar, a 17. sz. alattira latin, vagy magyar, vagy német, vagy franczia, a többiekre egyedül magyar nyelven.

3. Valamennyi pályairatok 1885. márczius 31-ig az egyetemi központi irodában nyujtandók be. A jutalmak 1885 május 13-án, mint a kir. tud. egyetem újjáalakítása emlékének ünneplésére kitűzött napon, adatnak ki az egyetem ünnepélyes közülésében. Beadott pályaművek a pályázat elintézése előtt vissza nem adatnak.

4. A pályairatok negyedréttben, tisztán (a 3. szám alatti jutalomra készülők idegen kézzel is) írva, lapszámozva, kötve legyenek.

5. A szerző nevét és állását, illetőleg egyetemi tanszakát tartalmazó pecsétetes levelen ugyanazon jelige álljon, mely a pályamű homlokán olvasható. Álnevű pályaművek nem díjaztatnak.

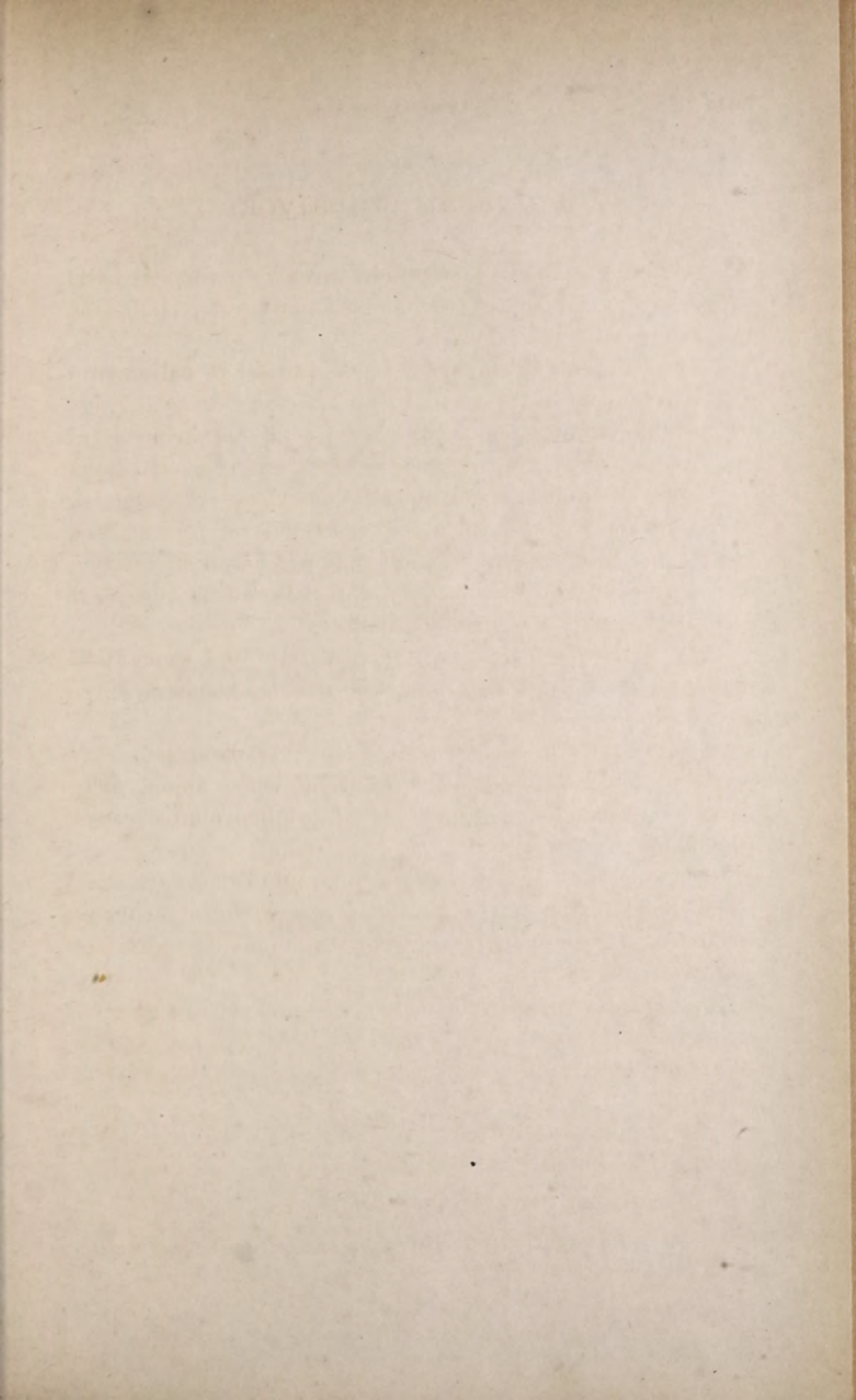
6. A jutalom a viszonylag legjobb munkának csak azon esetben adatik ki, ha az magában véve is díjra méltónak találattik. Egyszerű fordítások vagy plágiumok a pályázásból kizárvák.

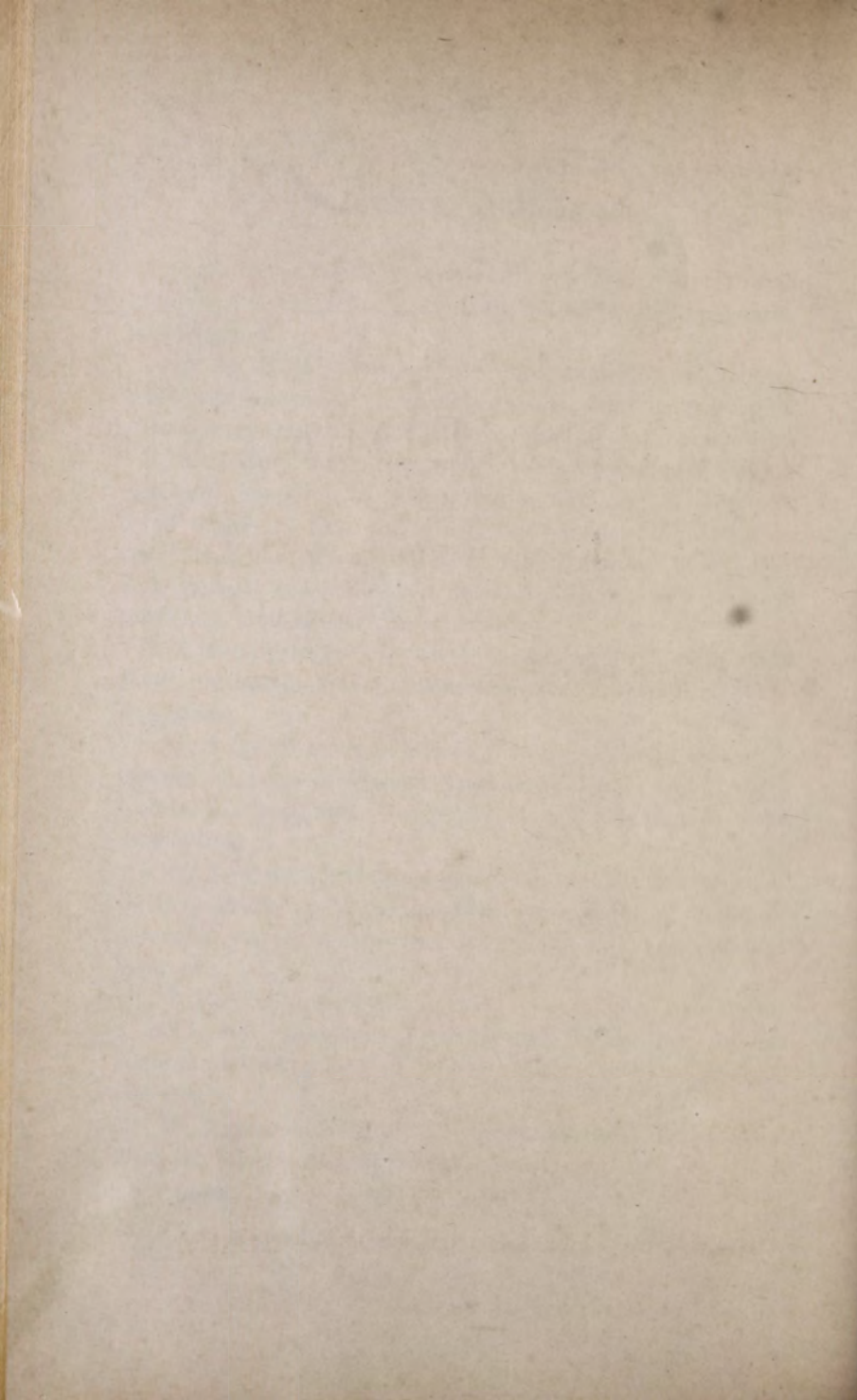
7. Rendszerint pályadíjat csak egyes dolgozó nyerhet el, a mennyiben azonban a pályakérdést kitűző kar többek közreműködését is helyén levőnek találná, a díj ezeknek is kiadatik.

8. A pályairatok a szerzőé maradnak, azok kéziratái az illető kar levéltárában eltéttetnek.

Budapesten, 1884. évi május hó 13-án.

Királyi magyar tud. egyetemi iroda.

ACTA
REG. SCIENT. UNIVERSITATIS HUNG. BUDAPESTINENSIS.
ANNI MDCCCLXXXIII—LXXXIV.

— FASCICULUS I. —

I.—II.

BESZÉDEK,

MELVEK A

BUDAPESTI KIR. MAGY. TUDOMÁNY-EGYETEM

MDCCCLXXXIII.—LXXXIV. TANÉVI

RECTORA ÉS TANÁCSÁNAK

BEIKTATÁSOKOR

SZEPTEMBER 1. TARTATTAK.

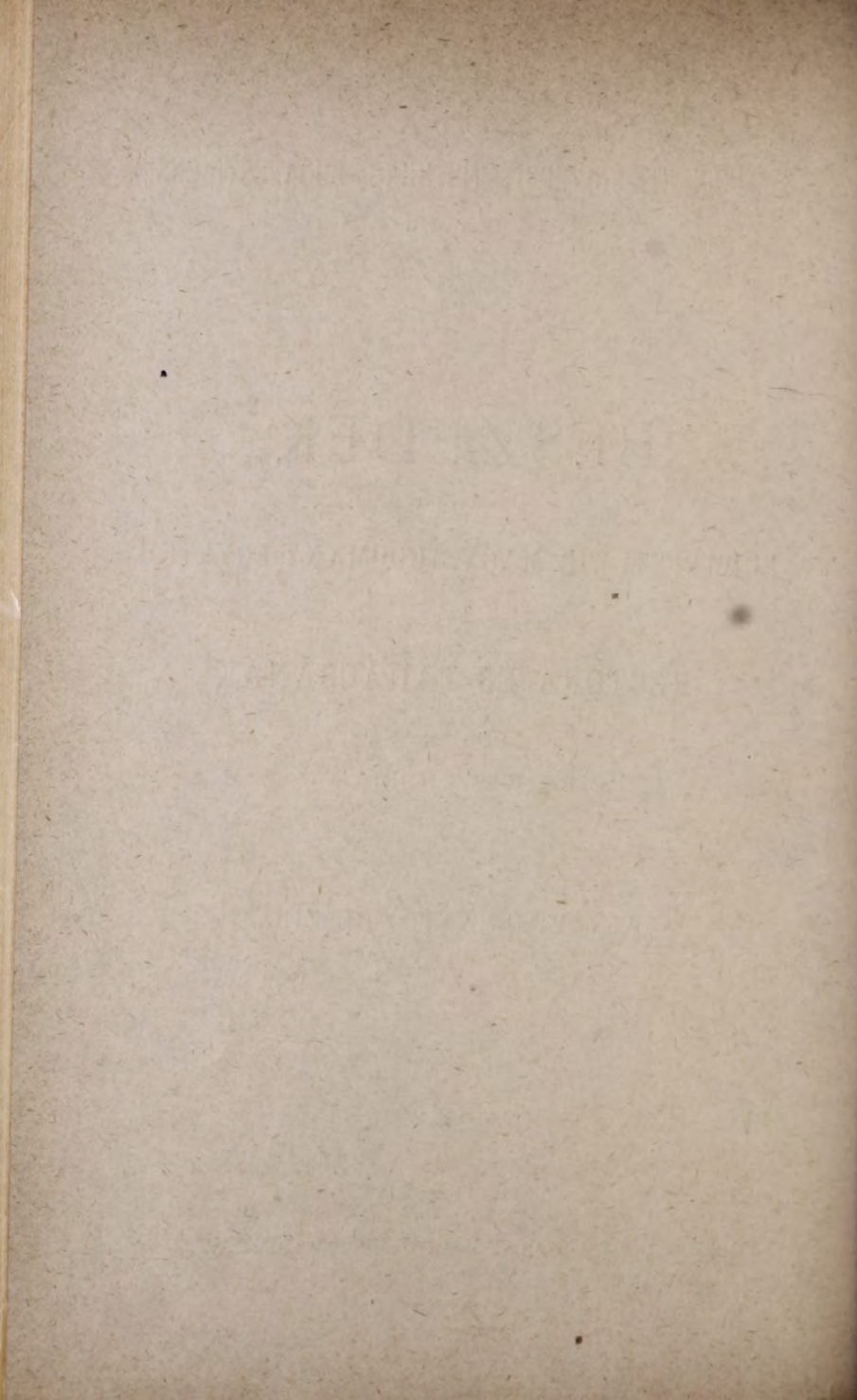
III.

TANÉV-MEGNYITÓ BESZÉD.

BUDAPESTEN,

NYOMATOTT A MAGYAR KIRÁLYI EGYETEMI KÖNYVNYOMDÁBAN.

1883.

I.
AZ EGYETEM TÖRTÉNETE

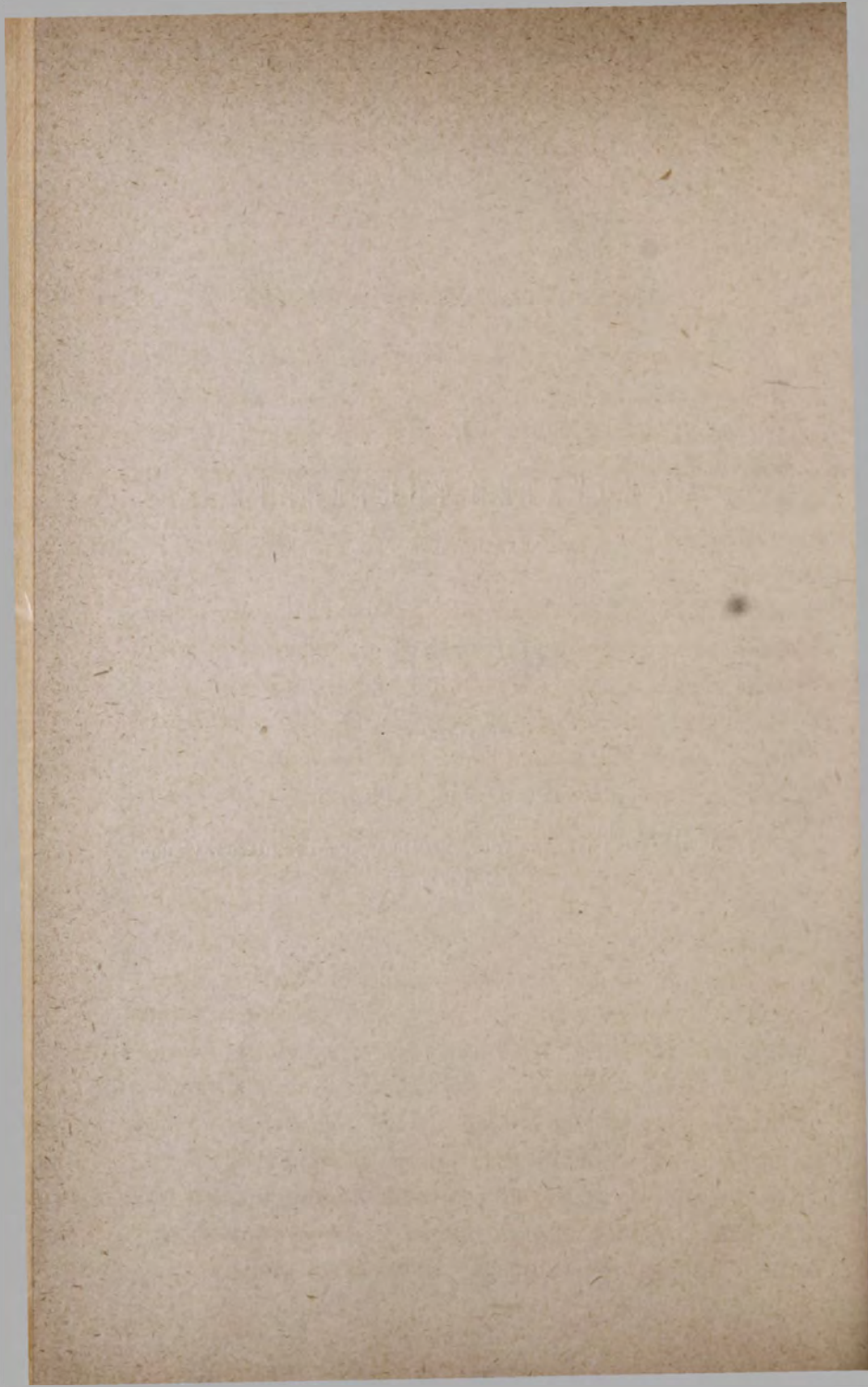
MDCCCLXXXII—LXXXIII-ban.

BESZÉD,

MELYLYEL

JENDRÁSSIK JENŐ,

MINT A BUDAPESTI EGYETEM VOLT RECTORA, ENNEK IGAZGATÁSÁRÓL
LELÉPETT.

Mélyen Tisztelt Gyülekezet!

Midőn a mai napon megújuló tanévvel a személyzetében is megújuló egyetemi tanácsnak ünnepléses hivatalba-iktatása alkalmából megjelent díszes közönséget tiszteletteljesen üdvözölni szerencsés vagyok, mint lelépő rector egyszersmind a tisztí körömhöz tartozó azon legutolsó feladat teljesítésére is vagyok hivatva, hogy nemcsak az egyetemi tanácsnak a lejárt tanévben viselt dolgairól beszámoljak, hanem az összes egyetem működésének eredményét, valamint a körében azon év alatt előforduló nevezetesebb eseményeket, habár inkább csak összegesítő, mindazáltal annak belső állapotára és életére is világot vető adatok szerint előterjesztve, az egyetemnek egy évi történetét vázoljam, melynek nyilván nem csak arra kell kiterjednie, a mi befejezett eredményképen létrejött, hanem arra is, a mi mint szervezates továbbfejlődésének mindannyi feltételező tényezője benne megalkulni kezdett. Mert körszakosan működő szervezatesében hasonló az egyetem, ugy mint (sok) más tanintézet, oly természetes szervezethez, mely a fejlettségnek különböző fokára eljutott terményeket egyidejüleg magán felmutat, és midőn már önnálló életre képesített, érett gyümölcsöt hullat le magáról, ugyan akkor a csak egy későbbi körszak idejére fokozatosan érlelődő gyümölcsnek is már megalkotja rügyeit; így nem csak megjutalmazva érett terméssel az ápoló

gazda fáradságát a jelenben, hanem ígérve neki olyant előre már a jövőre, ha ő, kedvező ég mellett, ápoltnak gondját viselendi még azontúl is.

S azért midőn az új tanév határán egyetemünknek épen lefolyt egy évi történetére visszapillantunk, figyelmünk tárgyát méltán nem csak az képezi, hogy mi volt munkálkodásának befejezett eredménye, hanem egyszersmind az is, hogy miként szervezkedett az a még előbbre haladó fejlődésében úgy, hogy lehessen munkálkodásának eredménye mind dúsabb és értékesebb még a jövőben is.

E munkálkodásának két kapcsolatos feladatát képezi pedig, egyfelől a köréhez tartozó tudomány-szakok fejlesztése alapos buvárkodással és irodalmilag, és másfelől azoknak terjesztése a különféle szakpályákra általa tudományos alapon kiképezett növendékei által.

E feladat teljesítésének két rendbeli, u. m. szellemi és anyagi tényezői közül amazokat a szaktanárok által képviselt tanerők, emezeket pedig a kellően felszerelt intézetek és kórodák által szolgáltatott taneszközök képezik; de járulnak még e tényezőkhöz mindazon intézmények is, melyek a tanítás és tanulás módszeres beosztását, valamint a vizsgálati és fegyelmi rendet szabályozzák.

E rendszeres összefüggésnek megfelelőleg fogom történeti vázlatom adatait csoportosítani; még pedig azokat bocsátva előre, melyek az egyetem előbb jelzett működésének feltételező tényezőihez tartoznak, ezek után áttérve azoknak felsorolására, melyek a tudomány fejlesztésében és a tanuláság kiképzésében elért eredményeket feltüntetik.

I.

Ama tényezők között méltán a szellemi eszközöket képező tanerők igényelnek első helyen említést.

A lefolyt tanévben foglalkozott a tanítással :

64 rendes tanár

21 rendkívüli tanár

10 helyettes „

76 magán „

35 tanársegéd; kikhez járulván még,

2 nyelvtanító és

1 vivómester,

209-nek felelt meg az összes létszám. Minthogy azonban a helyettes tanárok közül kettő egyszersmind rendes tanár-, öt pedig magán tanárképen, s ez utóbbiak közül három még mint tanársegéd is működött, ennél fogva a fentebbi tanszemélyzet 199 egyén által volt képviselve.

E személyzet különböző minőségűje szerint az egyes karok közt ekképen oszlott fel :

A*)

	Rendes tanár.	Rendkív. tanár.	Magán tanár.	Helyettes tanár.	Tanító	Tanár- segéd	Összesen
A hittudományi karnál	8	1	—	2	—	—	11
A jog és államtud. „	16	3	18	—	—	—	37
Az orvosi „	15	11	26	(1+1)	3	25+(3)	82
A bölcsészeti „	25	6	32	1+(1+4)	—	7	79
Összesen	64	21	76	10	3	35	209

*Jegyzet: A fentebbi táblázatban zárjelek közé foglalt számok azokra vonatkoznak, kik rendes, illetőleg magán tanárok által voltak képviselve, A jogi kar személyzetéhez pedig járul még egy rendes tanár (Pauler Tivadar ő nagyméltósága személyében), ki azonban jelenleg ministeri tárczát viselvén, a tanításban részt nem vett. Vele együtt az egyetemi tanszemélyzet létszáma 200, illetőleg 210-re emelkedik.

Mint kiegészítő része a segéd tanszemélyzetnek tekinthetők az e táblázatba szám szerint felvett tanársegédeken kívül még az orvosi karnál részint rendszerített díj mellett, részint díj nélkül alkalmazva volt:

30 gyakornok,
13 műtőnövendék,
18 demonstrator,

összesen 61.

Ha a fentebbi táblázatban felvett jelen létszámot összehasonlítjuk a 10 év előtti. (1872/3)-vel, következő gyarapodást találunk:

B.

	Rendes tanár	Rendkív. tanár	Magán tanár	Helyettes tanár	Tanító	Tanársegéd	Összesen
A hittudományi karnál	1	1	—	—	—	—	2
A jog- és államtudom. „	4	3	11	—1	—	—	17
Az orvosi karnál	2	2	11	2	—	13	30
A bölcsészeti karnál	2	—	15	6	—4	—	19
Összes gyarapodás	9	6	37	7	—4	13	68

Az e személyzet által a múlt tanév két félévben tartott előadások czimei és órái szerinti számát a következő táblázat mutatja:

C.

	I. Félévben		II. Félévben	
	Czím	Óraszám	Czím	Óraszám
A hittani karnál	13	78	15	78
A jog- és államtud. karnál .	49	216	55	218
Az orvosi „	73	290.5	75	275.5
A bölcsészeti „	131	374	120	335
Összesen	266	958.5	265	906.5

Ide járul még a honvédorvosi tanfolyam, mely azon czélból, hogy az ide vezényelt honvédorvosoknak a sebészeti műtételekben és sebkezelésben, valamint a hygiene körében behatóbb kiképzésre alkalom szolgáltatassék, úgy mint már a mult évben a most befolyt nagy szünidő alatt is megtartatott, még pedig a sebészetből Dr. Kovács József, a közegészségtanból Dr. Fodor József ny. r. tanároknak önkéntes, és sem reájuk, sem másokra nézve nem kötelező, s azért annál inkább elismerésre méltó vállalkozása folytán.¹⁾

A tanszemélyzet körében a következők lettek részint már a tanév kezdetén, részint annak lefolytában magasabb minősítvényi fokozatra előmozdítva; és pedig a jog és államtudományi karban:

Dr. Láng Lajos, volt magántanár, a statistika ny. r. tanárává.

Dr. Földes Béla, volt m.-tanár, a statistika ny. rendkívüli tanárává.

Az orvosi karban:

Dr. Plósz Pál, az élet- és kórvegytannak eddigi rendkívüli tanára, rendes tanárává neveztetett ki; továbbá

Dr. Antal Géza, a sebészeti női ivarszervi bántalmak m. tanára, úgy szintén

¹⁾ A nm. m. k. honvédelmi ministerium a nm. közoktatási ministerium beleegyezésével, a jelen tanévben egy honvéd orvost is küldött ki az illető tanár értesítése mellett az I-ső sebészeti kórodára, hogy itt a sebészetben magát kiképezze; figyelembe vette egyszersmind az orvostanári testület azon kívánságát is, hogy honvéd orvosoknak az ily czélból a sebészeti kórodák valamelyikére történendő kiküldetése felől az illető tanárok már az új műtönövendékek megválasztásának ideje előtt értesíttessenek.

Dr. Stiller Bertalan, a házi betegségek kór és gyógytanának m. tanára, rendkívüli tanári czimmal ruháztattak fel.

Magántanári képesítést nyertek,

a jog és államtudományi karban :

Dr. Neumann Ármin, a kereskedelmi jogból,

Dr. Melicher Kálmán, az egyházi jogból,

Dr. Zsögöd Benő, a magyar magán jogból,

Dr. Kovács Gyula, az egyházjogból,

Dr. Del'Adami Rezső, a magyar magán-jogból ;

az orvosi karban :

Dr. Lichtenberg Kornél, az elméleti és gyakorlati fülgyógyászatból,

Dr. Bókay Árpád, a belgyógyászati physikai vizsgálati módszertanból,

Dr. Faludi Géza, a gyermekgyógyászatból,

Dr. Mann Jakab, a szülészeti műtétanból ;

a bölcsészeti karban :

Dr. Kassai Gusztáv, a latin stylistika és eloquentiából,

Dr. Szentkláray Jenő, Magyarország újabb történelméből,

Dr. Örley László, a féregtanból,

Dr. Szinnyi József, a finnnyelv és irodalomból.

Tanárségédeké megválasztattak, és pedig részint kilépettek helyeire, régi, részint újonnan rendszeresített állomásokra,

az orvosi karban :

Dr. Irsai Árpád, a II. belkórodához,

Dr. Szabó György, a szemészeti kórodához,

Dr. Szabó Dénes, az I. szülészeti kórodához,
Dr. Dirner Gusztáv, és

Dr. Karafiát Márion, a II. szülészeti kórodához,

Dr. Fodor János, az I. boncztani intézethez,

Dr. Perényi Zsigmond, a II. boncztani intézethez,

Dr. Axmann Béla, az I. sebészeti kórodához,

Dr. Székács Béla, az I. belkórodához,

Dr. Kakucsai Sándor, a kórboncztani intézethez,

Dr. Biró Géza, a törvényszéki orvostani intézethez,

Dr. Kádár Antal, az elmekórtani tanszékhez;
a bölcsészeti karban :

Dr. Kiss Károly, a vegytani intézethez.

Ezenfelől azonban még azon örvendetes változást is kell itt megemlítenem, mely egyetemünk két karának tanári személyzetében a tanévnek befejeztével és így csak már a jövőre szóló jelentőséggel bekövetkezett.

A bölcsészeti karnál nyanyan Dr. Ábel Jenő volt magántanár, a classikai philologia ny. rendkívüli tanárává,

Dr. Beöthy Zsolt, volt magántanár és tanár-helyettes pedig az aesthetika ny. rendkívüli tanárává neveztetett ki; mig az orvosi karhoz

Dr. Ajtay Sándor és

Dr. Högyes Endre,

a kolozsvári egyetemnek volt rendes tanárai, ugyan e minőségben egyetemünkhöz lettek áthelyezve, és pedig az előbbi az üresedésben állott törvényszéki

orvostani tanszékbe, az utóbbi az eddig Balogh Kálmán rendes tanár mint helyettes által ellátva volt általános kórtani tanszékbe.

És a midőn egyetemünk e kiváló tanerők nyeregsége felett méltán örömet érez, ugyanekkor szolgáltatott viszont maga is a kolozsvári testvér-egyetemnek oly póterőket, kikhez a legszebb reményeket alaposan köthetjük. Ezek közül

Dr. Rózsahegy Aladár, volt tanársegéd és az ipar és gyári egészségügy magántanára, a higiénia tanszékére,

Dr. Belky János a törvényszéki orvostannak volt helyettes tanára és a törvényszéki orvosi eljárás magántanára, a törvényszéki orvostan tanszékére,

Dr. Bókai Árpád, volt belgyógyászati tanársegéd és magántanár az általános kór- és gyógyszer-tan tanszékére, mint rendes tanárok lettek meghívás folytán a kolozsvári egyetemhez kinevezve.

Midőn pedig egyetemünk ugy azokban, kik most elválva tőle, a társegyetemenél találtak alkalmas tért szakképzettségük kifejtésére, valamint azokban is, kiket saját tanári körében mint munkatársakat most újból felfogad, ez anyaiskolának volt növendékeire mutathat, akkor az önkielégítés által felbátorított önérzetnek is méltán helyt engedhet, mert ő bennük tanuságát is adta, hogy tud és bír azon legmagasabb hivatásának is megfelelni, miszerint önálló munkálkodásra képesített szaktudósokat neveljen. Ez öröndetes körülményben azonban felismerhetjük egyszerűsmind tényleges bizonyítékát azon feltételek egyikének is, melyhez anyaiskolánk e működésének sikere szintén kötve volt és lesz ezentúl is. Ez pedig nem

már, mint a szaktudósokra való tényleges szükséglet, mely maga az országban fennálló oly tudományos insetek számától függ, melyek azoknak a tudományterén is biztos életállást nyújtani képesek.

Ha méltán örömeinkre szolgál, hogy képesek voltunk a most üresedésben állott többrendbeli tanzéket itt és ott fenakadás nélkül kellően, sőt kitűnően képesitet tudósok által saját körünkből betölteni; és ha tovább még örülhetünk azon is, hogy ekképen buvarkodó tudósaink köre az orvostudományi szakban is, habár még csak igen szerény arányban, de még is, hazánkban szintén már népesedni kezd, ennek folytán pedig várható, hogy a szaktársak közt így lehetségessé való eszmecsere és a kölcsönösen buzdító verseny mellett, az e szakbeli tudományok művelése is itthon szintén mindinkább termékenyülni fog, ugy nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy még ezen, a külföldhöz képest csak szerény foku feléledés is, az arra magában még elégtelen magántanári intézmény mellett, leginkább a társegyetem fennállása folytán vált lehetségessé, mely nélkül nyilván most saját egyetemünkön sem rendelkezhetnénk azon erőkkkel, kiknek működéséhez jogosultan oly szép reményeket kötünk; mert biztató kilátás hiányában, hogy ideje korán, még mielőtt munkabíró erejükből és anyagi fentartásuk segédeszközeiből kifogytak volna, a tudományos munkálkodásra és azon való önfentartásukra alkalmas tért találandnak, nyilván ők is már korán lettek volna arra inditva, hogy a kenyérkereset után jární kénytelen, a tudomány művelésére ellenben tért és időt csak szűken szolgáltató gyakorlati foglalkozás terére átlépjenek.

És épen e ténynek tanuságára is hivatkozhatnak mindazok, kik azon meggyőződésben, hogy hazánkra nézve nem különben, sőt nyilván még inkább mint a sok más hatalmasabb szomszéd államokra nézve, a tudomány és közművelődés önerejű fejlesztése képezi az állami és nemzeti fenmaradásnak egyik legkiválóbb fentartó tényezőjét, melyet megalkotni, ápolni és fejleszteni épen az egyetemek feladata, mint a melyeknek nem pusztán csak bizonyos gyakorlati szakképesítésre, hanem még inkább arra kell törekedniök, hogy tanítványaikban az önálló tudományos szellemet ébreszszék: e viszonynál fogva már ez idő szerint is nem csak kívánatosnak, hanem tekintettel főleg a jelzett célra, szükségesnek tartják, hogy hazai egyetemeink száma legalább még egy harmadik, teljes egyetem felállítása által öregbítették.

De azonkívül, hogy egyetemünk tanári kara, ugy rendes és rendkívüli, valamint magántanárainak nem csak számára, hanem képzettségére nézve is évről évre oly örvendetesen gyarapodik; örvendetes még az-is, hogy a segéd-tanszemélyzet szintén nem csak arányban a természettudományi, orvosi és egyéb tanszakokbeli újabb intézetekkel, hanem még az egyes intézeteknél is évről évre növekszik; ¹⁾ mert

¹⁾ Így az orvosi karban a törvényszéki orvostan tanszékénél már évközben rendszeresített második tanársegédi állomáson kívül, még legújabbban az általános kórtani, és az elmekórtani, továbbá, a második szülészeti kórodával összekötött szülészeti polyclinikumhoz; a bölcsészeti karban pedig az anthropologiai tanszékhez egy-egy tanársegédi állomás, azonkívül az orvoskari közegészségtani és a bölcsészeti palaeontologiai tanszékhez egy-egy gyakornoki állomás rendszeresített.

E segéd-tanszemélyzet pedig ama gyakorlati és demonstratív tanszakok tanítási terén nem kis jelentőséggel bír.

ha e tanszakok természeténél fogva a fősulyt azoknál nem annyira a még nagy hallgatóság előtt is tanulságosan megtartható szóbeli előadásokra, hanem még inkább a tanulókra egyenként kiterjesztett, közvetlen gyakorlati oktatásra kell helyeznünk; ugy nem szenved kétséget, hogy ilyenre már a tanár egymagában nem elégséges, hanem szükséges, hogy a tanulók szárával arányban álló, elégséges segédszemélyzet álljon rendelkezésére, mely általa beavatva, vezérlete, felügyelete és ellenörködése mellett iskolázza be közvetlenül a tanulókat a körükhöz tartozó tudományos vizsgálatok végrehajtásában, és így a tudományos vizsgálati módszer gyakorlatában.

Ily eljárás mellett nem csak jobban behatol a tanuló tanulmányainak értelmébe, megtanul kérdéseket magának kitűzni és azoknak megoldására alkalmas módot keresni, s így mind jobban önálló vizsgálatra képesítettik, hanem így teljesülhetvén be valóban még az is, hogy „docendo discimus“, nevelkedik ilyen tanársegédekből, gyakornokokból, demonstratorokból álló segédszemélyzet körében oly törzs, mely noha az tagjaiban az évek során át fokozatosan változik és meg-megujul, mégis az által, hogy a szaktudományos kiképződés mintegy természetes szervezkedéssel tagról tagra száll és átszármazik, nem csak a tanítás körüli segédszolgálatra mindinkább képesebbé válik és szakadatlanul fentartja magát, hanem egyszersmind a tanításban már gyakorlatilag kellően beavatott önálló taneröket is előállit.

S méltányolva az előnyöket, miket az egyes tanszakok körében a tanszemélyzetnek ily rendszeres és fokozatos csoportosítása nyújtani képes, nem csak

Franciaország alkalmazza azt intézeteinek reformja után még kiterjedtebben mint az előtt; hanem alkalmazza azt már még Németország is egyetemeinek épen több újabb intézeteinél, mint Lipszéban, Berlinben, Münchenben stb., hol a szakokon tanerőknek egy vezérlet alatti rendszeres csoportosítása mellett valamennyinek működésére biztosabb sikert ígérő tér nyújtatik, mint a minőt, az elváltan, de nem mindig épen a tudomány és tanítás üdvére szolgált versenykedés mellett, az addig ottan divott, bár ha ott is bizonyos korlátok közt tartott parallelismus nyújtani képes volt.

De saját egyetemünk körében is immár van alkalmunk a segéd tanerők ily rendszeres közreműködésének üdvös eredményét mind kiterjedtebben és mind jobban kifejlődő fokban tapasztalni, a mint intézeteink mind számosabban emeltetnek a jelenkor tudományos igényeinek megfelelő színvonalára. Míg e segéd tanszemélyzet körében mind nagyobb számban szakbeavatott tudósok képződnek, kik értékes dolgozatok által a tudomány fejlesztéséhez magok is hozzájárulnak, addig a tanulóinkban is mindinkább ébred a gyakorlati önmunkásság által szerzendő képzettség szükségének érzete, és kitartó igyekezettel használja is fel tanulóinknak örvendetesen gyarapodó elitje az intézetünkben nekik arra nyújtott alkalmat, tanulmányaik eredményét tanusítva nemcsak a tőlük követelt vizsgálataiknál, hanem úgy az egyetem részéről évente kitűzött pályakérdésekre versenyző, valamint egyleteikben felolvasott tudományos tartalmu értekezéseik által is, és tanusítva azt még egy némely tanszakban a saját magok által előállított készítmények oly gyűjte-

ményeivel, melyek közül némelyik akár egy tanszéki gyűjteménynek is beillenek.

Kitüntetések és megtiszteltetések, melyekben legfelsőbb helyekről, tudományos vagy más jelentékeny testületektől érdemeik után egyesek részesülnek, nemcsak a részesültet diszítik, hanem magát azon testületet is, melynek kapcsában ő közreműködik és emelik ennek is tekintélyét, valamint serkentik és biztatják ezáltal is a társaknak buzgóságát; s így egyetemünkre nézve is örvendések azon kitüntetések, melyekre némely tanártagjainak a tanítás és a tudomány terén szerzett érdemei részint a belföldön, részint a külföldön ez év folytán méltatva lettek.

Dr. Hoffmann Pál r. tanár, a vaskoronarend III. osztályu lovag rendjével,

Dr. Szabó József r. tanár, az olasz királyi szt. Móricz és Lázár lovag keresztjével,

Dr. Hunfalvy János r. tnr., az olasz királyi koronarend közép keresztjével,

Dr. Vámbéri Ármin r. tnr., ugyanazon rend lovag jelvényével,

Dr. Lenhossék József r. tnr., szintén azon rend tiszti keresztjével lett kitüntetve.

A m. tud. Akadémia megválasztotta másodizben másodelnökének Dr. Pauler Tivadar ő nagyméltóságát, kit az egyetem körén kívül jelenleg viselt magas hivatalos állása daczára is, az ő általa egyetemünk iránt annyiszor tanusított részvételnél és szakadatlanul azzal fentartott köteléknél fogva,

büszkén a miénknek vallhatunk most is; megválasztattak tovább szintén az Akadémia részéről,

Dr. Gyulai Pál r. tnr., igazgató taggá,

Dr. Fodor József és Dr. Eötvös Lóránd báró r. tanárok, rendes tagokká,

Dr. Láng Lajos r. tanár és

Dr. Pulszky Károly magántanár, levelező tagokká.

Dr. Fröhlich Izor ny. rendk. tanár, „az elhajlitott fény intenzitásának vizsgálata“ czimű értekezésével elnyerte a Marczibányi-féle akadémiai jutalmat.

Kineveztetett az országos közegészségügyi tanácshoz ennek ajánlata szerint:

Dr. Lumnitzer Sándor r. tanár, mint elnök;

Dr. Korányi Frigyes r. tanár, mint másod-elnök;

Dr. Antal Géza ny. rk. tanár rendkívüli taggá.

Az osztrák-magyar bank alkormányzójává és budapesti igazgatóságának elnökévé kineveztetett Dr. Kautz Gyula ny. r. tanár.

Az egyetem részéről felsőbb helyre ajánlottak:

Dr. Fröhlich Izor az elméleti természettan ny. rendkívüli tanára rendes tanárrá leendő kineveztetésre;

Dr. Takács Lajos és Dr. Csillag Gyula jogkari magántanárok pedig a rendkívüli tanári czim és jelleg odományozására.

Jogosittatott tovább:

Dr. Antal Gyula, az osztrák jog ny. rendkívüli tanára, az egyházjog előadására;

Dr. Laufenauer Károly, az elmekórtan ny. rendkívüli tanára, az orvoskari ülésekben való részvételre.

Kineveztetett a m. földtani intézethez vegyészé:

Dr. Kalcsinsiky Sándor, vegytani intézeti tanársegéd;

Dr. Mann Jakab tanársegéd, szülészeti igazgató tanárrá a szegedi bábaiskolához;

Dr. Bazel Aurel m. tanár, rendes tanárrá az aradi gymnasiumhoz.

S felemlitem e helyen még azon magántanárokat, kik tekintettel az általuk képviselt szakra, valamint a tanításban kifejtett kiválóbb munkálkodásukra és ennek támogatása céljából, jutalomdíjakban részesültek; u. m.

a jog és államtudományi karnál:

Dr. Schmidt György, a törvényszéki orvos-tan m. tanára, (300 frt);

Dr. Csarada János, az európai nemzetközi jog és jogbölcsezet m. tanára, (300 frt);

az orvosi karnál:

Dr. Purjesz Zsigmond, az ókori orvostudomány történelmének m. tanára, (300 frt);

Dr. Árkövy József, a foggyógyászat magántanára, ki a tanítás érdekében saját költségén tart fen rendelő intézetet, (400 frtban);

a bölcsészeti karban:

Dr. Bászél Aurél, a classika philologia m. tanára, (400 frtban),

Dr. Pasteiner Gyula, a képzőművészet történelmének m. tanára, (400 frtban),

Dallos Gyula, az angolnyelv és irodalom-történet magántanára, (300 forintban),

Dr. Farkas Gyula, az imaginarius változók elméletének m. tanára, (300 forintban).

Ezekon kívül részesült még

Dr. Lewis Lajos, az angolnyelv és irodalom tanítója, 100 forint segélyben.

Következő tanárok lettek, részben más intézetknél töltött tanárkodási éveik beszámítása mellett, az első, illetőleg második évtizedes pótlékkal ellátott magasabb fizetési fokozatba, előléptetve, u. m. :

Dr. Stanzl Ferencz r. tanár, és Dr. Berger János r. tanár, a hittani karnál ;

Dr. Hoffmann Pál r. tanár ;

Dr. Plósz Sándor r. tanár ;

Dr. Szilágyi Dezső r. tanár, a jog- és államtudományi karnál ;

Dr. Fodor József r. tanár,

Dr. Bókai János r. tanár, az orvosi karnál ;

Dr. Than Károly és Dr. Kondor Gusztáv r. tanárok a bölcsészeti karnál.

De nem maradt megkimélve egyetemünk ez évben súlyos veszteségektől sem, melyek közvetlenül a bölcsészeti és orvosi kart érték.

Dr. Petzval Ottó, a felsőbb mennyiségtan ny. rendes és a csillagászat helyettes tanára, a m. tud. Akadémia rendes tagja, szaktudományának oly jeles, kifáradhatlan művelője a magyar irodalomban is, ki alaposan és világosan fejtegető tankönyvei és szóbeli előadásai által a matematikai ismereteknek alapját

vetette meg annyi tanítványánál, a tanári pályán 46 éven át folytatott kiváló működése után, az előhaladt kora folytán általa kért és kiérdemelt nyugalomba helyeztetett, melyet azonban az érdeemesült aggastyán csak rövid ideig élvezett, mert halála már egy pár nappal ezelőtt bekövetkezett. Az egyetem kegyelettel fog e kiváló tagjáról megemlékezni, és emlékbeszédben fogja majd érdemeit tüzetesen méltányolni.

Az ő helyét évközben mint helyettes tanárok a csillagászatban Dr. K o n d o r G u s z t á v rendes tanár, a felsőbb mennyiségtanban pedig Dr. S c h o l t z Á g o s t. m. tanár pótolták.

Második veszteséget ugyanazon kar Dr. G r e g u s s Á g o s t. akadémiai igazgató tagnak, az aesthetika ny. rendes tanárának személyében szenvedte, kit még legjobb férfikorában, tanári működésének 13-dik évében a halál ragadott ki az egyetem köréből. Valamint más tudományos testületek, melyeknek az elhunyt férfin díszes tagja volt, úgy az egyetem sem fogja elmulasztani a kitűnő tudóst és szakjának alapos művelőjét jeles érdemei szerint emlékbeszédben méltányolni és kegyeletes érzületének irányában kifejezést adni.

Ő benne, mint a bölcsészeti karnak mult évi pro-dékánjában az egyetemi tanács is egyik érdeemesült tagját veszté el, kinek helyébe évközben a kar Dr. L e n g y e l B é l a ny. r. tanárt választotta meg pro-dékánjának.

S ugyan ez évben az egyetemi tanács még egy másik tagját is veszté Dr. S t o c k i n g e r T a m á s orvoskari prodékánnak kilépte által, ki miután már három év előtt előbbre haladt kora folytán, közel 30

évi tanári működéséről lelépett volt, az orvosi karnak a mind tovább benne helyezett bizalmánál fogva még azontul is viselt prodákoni állásáról hosszas betegsége miatt lemondott. A néhány nappal ez előtt bekövetkezett halála után nem fogja az orvosi kar elmulasztani az egykori buzgó tagjának és dékánjának, valamint volt egyetemi rectornak is érdemeit emlékezésében kegyeletesen méltányolni. Helyébe a kar közel az év végéhez dr. Korányi Frigyes r. tanárt választotta meg prodékánnak.

S itt kell még megemlítenem, hogy kegyeletes szokásainknak megfelelőleg ez év folytán a jog és államtudományi kar részéről a két évvel ezelőtt elhalt tagja dr. Baintner János rendes tanár felett, dr. Herczegh Mihály rendes tanár, mint tanszéki utódja, az elhunytnak érdemeit és nemes jellemeit melegen méltató emlékbeszédet tartott.

II.

Ezek után áttérek a tanítás azon anyagi tényezőire, melyekre a demonstratív és gyakorlati tanszokok utalva vannak, és a melyeket nekik a számukra fennálló intézetek és kórodák gyűjteményeik, vizsgálati eszközeik, műszereik, valamint betegeik által szolgáltatják.

Midőn ez intézetek felett szemlét tartva, e téren is azon haladásnak mind meg annyi újabb tanujeleivel találkozunk, mely azóta, hogy az alig több mint 10 évvel ezelőtt megindult, de azóta szakadatlanul és következetesen folytattatott is, immár az orvosi és természet tudományok számára sorban oly intézeteket

létesített, melyeket a külföldi szaktudósok tanulmányi körutjokban nem csak figyelmükre méltatnak, hanem diszes kiadásban közzétett hivatalos jelentéseikben más külföldi hasonnemű intézetek sorában költséges ábrák kíséretében, körülményesen leírnak és azoknak berendezésére többszörösen elismerő dicsérettel hivatkoznak; s midőn jelenleg is egy újabb ily intézetcsoporthoz befejezésére a legközelebbi időben, már néhány hó múlva, bizton számíthatunk, sőt ugyan ekkor már még egy másik csoportnak alapkövei lerakotnak; akkor nem csak egy, a hazai tudományosság és művelődés körében felvirulni kezdő szebb korszaknak reménye, hanem a legbensőbb hála és nagyrabecsülés érzete is tölti el keblünket azon férfiu iránt, ki nem csak a közoktatás kormányzatának magas polczán, hanem a korszellemnek is magas színvonalán állva, tudta annak tudományosigényeit megérteni és méltányolni, és figyelmesen körültekintő gondoskodással és kifáradhatlan erélyességgel, vezettetve még a nehéz küzdelmektől sem visszariadó hazafiuságtól, tudta ugy felséges Urunk királyunk atyai pártfogását, valamint az ország képviselő testületének a szükségelt tetemes áldozatokat szolgáltató támogatását egyetemünk számára is ki nyerni, és érdemszerint méltányolva az illetékes szakörök tanácsait, tudta mind azt és annyit a közoktatás e legfelsőbb körében is egy rövid évtized alatt megalkotni és még annyi másnak megvetni alapját. Nevét ez alkotmányai hirdetik és fogják hirdetni a jövő nemzedékeknek; valamint fogja azt kegyeletes tisztelettel megőrizni mind továbbra hazánk művelődés története!

De saját szerényebb feladatomban az egyetem e tör-

téneti vázlatában csak oda terjed, hogy az egy évi előhaladásának egyes kiválóbb adatait felsoroljam.

S itt mindenek előtt felemlitem, hogy a szükséges előkészületek és intézkedések most már teljesen folyamatban vannak, miszerint mindazon orvosi intézetek és kórodák, melyek régi, elégtelen helyiségeiktől, valamint az orvosi karnak dékáni hivatala, mely a becses kari könyvtárral eddigi kibérelt helyiségeiből, már a jelen tanév folyamában az üllői uton emelt új épületi részekbe áthelyezhetők lesznek, a számukra ott kijelölt és kellően berendezett és felszerelt tágasabb helyiségekben, a rendeltetésüknek megfelelő munkálkodásukat fokozottabb kiterjedésben megkezdhessek.

Eczélből már jelenleg a gyógyszer-tan-tanszék évi átalánján 300 frtról 700 frtra emeltetett, tekintetbe vétetvén egyszersmind azon körülmény is, hogy az e tantárgyra is kiterjeszkedő tisztii orvosi vizsgák behozatala folytán majd a gyakorlatokban résztvevő tanulószám száma még jobban növekedni fog.

Szintugy az e tanszaktól most már teljesen különválasztott és rendes tanár által ellátott általános és kísérleti kórtani tanszék intézetének felszerelésére, tekintettel a rövid idő alatt oly váratlan lendülettel fejlődésében előhaladt tanszagnak mostani nagy fontosságára és ezzel összefüggőleg jelentékeny igényeire, 5000 frt utalványoztatott, évi átalányképen pedig 800 frt rendszeresített, ugyan az egyszersmind egy tanársegédi állomáson kívül még egy műszolga állomással is ellátatott.

Az élet- és kórvegytani intézet, mely a tágasabb új helyiségeiben a belkórodákkal szorosabb kapcsolatban fog állani, amennyiben az egyszersmind

arra is lesz rendeltetve, hogy ottan a tanár felügyelete alatt a kórbuvarlathoz tartozó vegyészeti műveletek részint e tanszéknek, részint a kórodáknak segédsemmélyzete által eszközöltessenek, ennek folytán szintén az eddiginél nagyobb évi átalánra szorul, mely ez időszert fedezet hiányában ugyan nem volt kieszközölhető, mindazáltal intézkedés történt felsőbb helyről ez iránt is akképen, hogy ez intézetnek a kórodák számára teljesítendett munkálatok folytán felszaprodó költségei félévi elszámolás és felterjesztés mellett fedeztessenek.

És reméljük, hogy szintugy a szemészeti kóroda is, a midőn az a tanítás és betegkezelés igényeinek megfelelőbb helyiségeibe, az új épületben átköltöztetni fog, működésének tágasabb teréhez képest egyszersmind szolgál- és ápolószemélyzetében, valamint felszerelésére nézve, a már felterjesztett javaslat értelmében kiegészítést nyerni fog.

Nem különben meg fogja találni az első belkóroda a szintén befejezéséhez közel álló öszutczai új épületnek kellően felszerelt helyiségeiben mindazt, mi a tanítás és kórbuvarlat, valamint a kórházi hygienia követelményeinek megfelel.

A törvényszéki orvostani tanszék, mely jelenleg a helybeli törvényszéki orvosi, valamint a rendőri bonczolások végrehajtásával is lévén megbizva, a tanításra is elégségesen bő anyaggal rendelkezik, az ekképen annál tetemesen növekedett teendőkhöz képest még egy második szolgálomással láttatott el; minthogy azonban e tanszék a jelenleg különféle helyeken elszórt helyiségeiben fontos és a tisztii orvosi vizsgálatok létrejötté után még nagyobb fontossággal bíró

feladatainak meg nem felelhet. azokon kívül pedig e tanszék számára az új központi épületben csak bizonyos nemű vizsgálatokra szolgálendő néhány kevés helyiség, még pedig azok is csak más tanszakok hátrányos megszorítása mellett lesznek jelenleg átengedhetők; minthogy továbbá a kórboneztani intézet, melynek évi átalánja ez évben 800 fírra emeltetett, jelenleg szintén nem rendelkezik oly helyiségekkel, melyek a köréhez tartozó munkálatokra, valamint terjedelmesebb gyűjtemények elhelyezésére elegendő tért szolgáltatnának; nemkülönben a közegészségtani intézet is a szakkörének mindinkább növekedő fontosságával arányban táguló vizsgálati köréhez szintén mind terjedelmesebb tért, ahhoz alkalmazott berendezéssel igényel; azért az utóbb említett intézetek megfelelő elhelyezése céljából még egy újabb épületnek szüksége lép előtérbe, mire vonatkozólag az orvosi kar az egyetemi tanács készséges hozzájárulásával indokolt felterjesztésében a magas kormány figyelmét már is felkérte.¹⁾

Szintugy pártolólág járult az egyetemi tanács ugyanazon karnak a szülészeti kórodák számára szükségelt szülháznak építésére vonatkozó előterjesztéséhez. Noha ugyanis a mostan fennálló két szülészeti kóroda által az orvosoknak és szülésznök-

¹⁾ E szükség annál inkább indokolt, minthogy csak az említett intézeteknek olyféle elhelyezése mellett lesznek többi intézetek is a felszaporodott tanulóssággal arányban bővithetők, melynek most amazoknak tért átengedni kénytelenek voltak; egyszersmind csak akkor lesz a általános kórtani és a gyógyszerertani tanszéknek azon kívánalma is tekintetbe vehető, hogy azok, a szakkörükhöz tartozó vizsgálatok és megfigyelések emberekre is kiterjeszthetése céljából, betegágyakkal is elláttassanak.

nek már régóta szükségesnek érzett elkülönített tanítása már lehetségessé vált, úgy még is a most bérházakban elhelyezett intézetek nem rendelkeznek azokban megfelelőleg berendezett és oly tágas tért szolgáló helyiségekkel, melyek a számos tanulósnak, valamint annak megfelelő számban a szülők befogadására elégségesek volnának; mihez még hozzájárul, hogy az első szülészeti és nőgyógyászati kóroda a a bonczani intézet közelében fekvő talajon, fertőző befolyásoknak is van kitéve, miért is indokolva volt a felsőbb helyre intézett azon kérelem, hogy a tanítás céljának megfelelőleg berendezett és egészségi szempontból is kifogástalan, egyszersmind a nőgyógyászati kórodák felvételére is elég tágas szülház építésének már érkezett szüksége mielőbb figyelembe vétetnék. Egyelőre is kegyes volt a nm. ministerium a második szülészeti és nőgyógyászati kórodának folytatólagos felszerelésére ujabban 1000 frtot utalványozni; az azzal kapcsolatos polyclinikum számára pedig, mely a körében kezelt évente több százra terjedő és azok közt számos rendellenes szülési esetek folytán bő tananyaggal rendelkezik, egy külön tanársegédi állomást rendszeresíteni, és a jövő évre 1000 frtnyi átalánt kilátásba helyezni.

Az eddig csak magántanárok által képviselt, a többi tanintézetektől távol eső intézetekben tanított elme-kórtan dr. Laufenaer Károly rendkívüli tanár személyében jelesen szakavatott, egyszersmind oly képviselőre talált, ki a Szt.-Rókus kórházban az elmekórosok megfigyelő osztályának rendelő orvosa is lévén, azon osztálynak gazdag tananyagját a közgazgatási és törvényszéki tekintetben oly fontos és

majdan a tiszti orvosi vizsgálatoknak is tárgyát képezendő elmekörtan terén, a tanítás számára értékesítheti. Mihez még azon örvendetes kilátás járul, hogy e kóroda mostani régi helyiségeiből rövid idő múlva a számára emelendő megfelelőbb épületbe fog áthelyeztetni. A közoktatási ministerium részéről e tanszék mellé már jelenleg egy tanársegédi állomás rendszeresített, műszerekre egyelőre 600 frt utalványoztatott, további felszerelésre pedig 1000 frt és 500 frt évi átalán kilátásba helyeztetett.

A bölcsészeti karban:

Az anthropologiai tanszék számára a már előbb berendezésre és felszerelésre engedélyezett 1000 frt költség fedezetén kívül, újabban még 500 frt évi átalán, egy tanársegédi és egy szolgálóállomás rendszeresített;

és szintugy a palaeontologiai tanszék is felszerelésre 1000 frtot kapott és tovább 500 frt évi átalánnal és egy gyakornoki állomással ellátatott. Elismeréssel kell itt megemlítenem a becses palaeontologiai és a 700 darabból álló könyvgyűjteményt, melylyel dr. Hontken Miksa rendes tanár az általa képviselt tanszéket megajándékozta.

Az utóbbi két tanszéknek intézetei egyelőre még a régi központi épületben lévén elhelyezve, ottan oly térséges helyiségekkel sem rendelkezhetnek, mint a minőket a majdan gyarapodó gyűjteményeik szükségelni fognak; de már ugy ezekre, valamint az ugyanott elhelyezett állat- és ásványtani intézetekre s részben a növénytani tanszékra nézve immár bekövetkezett azon örvendetes körülmény, hogy a számukra a muzeumi körut mellett fekvő egyetemi tel-

ken felállítandó épületnek alapkövei a múlt nyár folytán lerakva lettek, sőt még a természettani intézetnek építése is az Eszterházy-utczai telken még ez ősz folytán szintén meg fog kezdődni, s így mind ez intézetek már nem hosszú idő múlva megfelelőleg elhelyezve leendnek. Ennek folytán pedig a jog- és államtudományi, valamint a bölcsészeti kar is majd maga fogja a most azon intézetek által elfoglalva tartott helyiségeket átvehetni, miket eddig az oktatás nem csekély hátrányára nélkülözni kénytelenek voltak.

De addig is, míg így az utóbb említett karok a körükben tartott előadásaiknak és hallgatóságoknak oly nagy számával megfelelőbb arányban álló térrel rendelkezhetnek, intézkedés történt az iránt, hogy a régi épületbeli tantermeknek leginkább igénybe vett része, az egészség követelményeit kielégítő fűtő és kellően szellőztető berendezéssel ellátva legyen, valamint hogy e termeknek annyira elrongált butorzata tisztességes állapotba tétessék; e munkálatok a most lejárt nagy szünetidő folytán ez időpontig már teljesen be is fejeztettek.

Az egyetem egyes intézetei körében történt nevezetesebb változások és a haladásukat örvendetesen tanúsító adatok felsorolásánál, nem szabad, hogy hallgatással mellőzzem az egyetem azon intézetét sem, mely valamennyi tanszagnak erős támogatására szolgálván, közösen érdekel valamennyit: értem az egyetemi könyvtárt.

Gondos igazgatóságának beadott jelentéséből a

következő adatokat vélem ez alkalommal különösen felemlitendőknék.

Az 1882-diki polgári évben gyarapodott a könyvtár 4456 kötetben 2209 művel, a folyó év első felében pedig mintegy 2200 kötetben 1600 művel.

E gyarapodás részint adományozás, részint bevásárlás folytán történt.

Nagyobbadományokkal gyarapították a könyvtárt: a nm. közös külügyi kormány a delegatiók összes nyomtatványaival, a vörös könyvekkel stb.;

az osztrák kormány az egyes koronaországok törvény és rendeleti lapjaival;

a bécsi statistikai hivatal kiadványaival;

a tengerészeti hatóság évkönyveivel, továbbá

a porosz, az olasz, a belga statistikai hivatal összeállításaiikkal;

a svéd kormány a „Den Nordske Nordhens expedition“ czimű nagy díszmunkával;

az országgyűlés mindkét háza, valamint a magyar kormány, jelesül a vallás- és közoktatásügyi, a belügyi, honvédelmi, kereskedelmi és igazságügyi ministriumok, kiadványaikkal, a törvénykönyvek, rendeletek tárával;

az országos, valamint a budapesti fővárosi statistikai hivatalok, szintugy a polgármesteri hivatal nagybecsű adományaiikkal;

az egyetemek közül a tübingai, zürichi, freiburgi, amsterdami és kolozsvári egyetemek tudori értekezéseikkel;

a lembergi nemzeti könyvtár- kéziratárának czimjegyzékével;

az akadémia dei Lincei, az „atti“ czimű kiadványainak folytatásával;

külföldi tudósok közül, Dr. Smolka Staniszló a hazai történetírásunkra nézve is fontos összes műveivel;

Chapellier, Marbeaud egy-egy művökkel;

a m. tud. Akademia, a bécsi cs. Akademia összes kiadványaikkal;

a szt. István, a Franklin-társulat, az Áthenaeum, az aradi, a budapesti állami és egyetemi, a debreczeni, komáromi, kecskeméti, miskolczi, pápai, temesvári nyomdák becses kiadványaikkal;

nemkülönbén becses adományok a Dr. Goldzieher Ignác akadémiai tag által ajándékozott „Sylloge dissertationum phylologilo-exegeticorum a diversis auctoribus editorum“ czimű Leidenben 1772-ben megjelent műnek teljes példánya;

valamint a Mayr Aurel, egyet. tanártól ajándékozott több szláv irodalmi mű;

ide járul még a Dr. Karvassy Ágost, nyugalmazott rendes tanár által szerkesztett magyar szótár, melyet szerző a könyvtár használatára kéziratban beküldeni volt szives;

végre a nemzeti színház és könyvtárából több száz kötetre terjedő gyűjteményt adományozott; és végre még az egyetemi nyomdának könyvtára is, a felsőbb helyről már megadott engedély folytán, szintén az egyetemi könyvtárba fog bekebeleztetni.

A bevásárlás útján a karoknak postulatumai szerint ez évben eszközölt gyarapodásnak jelentékeny része a jogi karra esik, miután ez, valamint a böleszeti kar elhatározták, hogy a beiktatási díjalapból

az előbbi évek alatt megtakarított illetményeiket, úgy a mint a többi karok a szakirodalmak kiegészítésére fogják fordítani, minek folytán különösen a jogikar nevezetes bevásárlásokat eszközölt. ¹⁾

A II-dik emeleti helyiségek elfoglalása által, a könyvtár most már azon helyzetben van, hogy a különböző szakokat elkülönítve állithatja fel; és legalább a közelebbi években nem lesz oka a helyszűke felett panaszkodni, sőt képes volt már jelenleg némely földszinti helyiségeket kézi könyvtárral ellátva, mint dolgozó és hirlapolvasó szobákat a tudósok és tanárok használatára bocsátani.

A leltározás azonban csak lassan halad elő, úgy hogy a lajstromozás és a címjegyzékek elkészítése teljes befejezéseig, a könyvtári igazgatóságnak jelentése szerint, a jelenleg rendelkezésre álló munkaerők mellett, még 10—12 évet fog szükségeselni. Minthogy éppen e munkálatok siettetése és azoknak kilátásba helyezve volt néhány év alatti befejezése birta volt az egyetemi tanácsot 1873/4-ben azon, a könyvtár rendeltetésével különben meg nem egyeztethető, és azért csak rövid időre, kivételképen alkalmazható intézkedés elfogadására, hogy a könyvtárnak nagy olvasóterme a közönség számára csak a délutáni órák-

¹⁾ Minthogy úgy a könyvtári átalánból, valamint a beiktatási díjakból fedezendő könyveknek beszerzése, a megállapított arány szerint a karoknak postulatumaik alapján történik, azért az azokra nézve szükséges tájékozás fentartása céljából, az egyetemi tanács újból felhívta a karokat, miszerint postulatumaikat a könyvtári szabályzat 4-dik §-ban előírt eljárás szerint a könyvtári igazgatósághoz mindenkor a rectori hivatal útján terjeszszék be; az igazgatóságot pedig megbizta, hogy úgy a tényleg beszerzett könyveknek, valamint az azok költségfedezetére szükségelt összegnek jegyzékét, rendes időszakokban a központi hivatalhoz beküldje.

ban legyen nyitva, délelőtt pedig elzárva tartassék, azért az egyetemi tanács most már, midőn ama biztató kilátás tévesnek bizonyult, elmulaszthatlan kötelességének tekintette arról gondoskodni, hogy úgy mint minden más nyilvános és annál inkább egyetemi könyvtár, a mi könyvtárunk is olvasótermét a tanulni vágyó, főleg egyetemi polgárokból álló közönségnek a délelőtti órákban is megnyissa, s miután a könyvtári igazgatóság oda nyilatkozott, hogy a rendezési munkálatok folyamata mellett is ama kívánalom azonnal teljesíthető lenne, ha még egy ideiglenesen kiegészítő tisztféle egyén és egy szolga bocsáttatnék rendelkezésére; az egyetemi tanács latba vetve a fontos ügynek érdekét, nem késett, a szükségesnek mondott segéderők engedélyezéseért felsőbb helyre folyamodni. Jóllehet pedig e kérelme eddig még nem teljesült, úgy mégis biztatva a jóakaró gondoskodás által, melyben egyetemünket a közoktatás élén álló pártfogója részesíteni mindenkor kegyes volt, reményli annál is inkább az egyetemi tanács, hogy e kérelme lehetőleg mielőbb teljesülni fog, miután ama gondoskodásnak oly örvendetes tanujelét épen legujabban is tapasztalnia azon rendeletben volt alkalma, melylyel a minister ur ő nagyméltósága, — tekintettel arra, hogy az egyetemi könyvtár részére rendszeresített évi átalánból leginkább, sőt majdnem kizárólag a karok postulatu- mai szerint szakirodalmi munkák szereztetnek be, ellenben a szépirodalmi és más közérdekű munkákban könyvtárunk még igen hézagos, és kiegészítést szükséggel, — saját indítatából a könyvtári igazgatóságot arra hívja fel, miszerint illetékes szakférfiak közreműködésével, e hézagok completirozása iránt javasla-

tot terjeszszén fel, a maga részéről ígérve, hogy az e célra szükségelendett összegről gondoskodni fog.

Hogy ily intézkedések mellett könyvtárunk jelentősége a közművelődés érdekében mennyire emelkedik, könnyen belátható; hogy pedig az jelenleg is már mennyire viseli ily tényezőnek szerepét, annak tanuságát adja az azt látogató olvasóknak sokasága, kik 1882-ben egész éven át szám szerint 27,441-en a teremben 31,917 művet, a jelen év első felében pedig már mostanáig 27,153-an ugyan ott 31,907 művet használtak. Azon kívül használt házon kívül 1882-ben 2001 kikölcsönző 2896 művet, a folyó év első felében pedig 1243 kikölcsönző 2934 művet.

Ezenkívül élénk összeköttetésben állott könyvtárunk a vidéki tanintézetekkel, u. m. jogakadémiaikkal, lyceumokkal, gymnásiumokkal és reáliskolákkal, melyek közül 36-nak 89 ízben kölcsönözött tudományos használatra könyveket ki S végre még közvetítőül is szolgált könyvtárunk a helybeli tudósok és egyetemi tanárok és a külföldi könyvtárak közt; nevezetesen a bécsi udvari és egyetemi, a müncheni udvari és állami, a krakói, czernovitzi, a berlini, leydeni, göttingai, lipcsei egyetemi könyvtárakból hazai tudósok számára részint kéziratoknak, részint helyben nem található könyveknek kikölcsönzését eszközölvén.

III.

Midőn most az egyetem köréből felsorolandó adatok azon csoportjára térek át, mely működésének

eredményeit leginkább feltüntetni alkalmas, vagy legalább azzal bizonyos közelebbi viszonyban áll, legelőbb is az egyetem köréből kikerült irodalmi munkák lennének felemlitendők, és pedig ugy azok, melyek a tanárok tulajdon munkásságának és buvárkodásának eredményei, valamint azok is, melyek az ő közreműködésük és vezetésük mellett tanítványaik által végbe vitt vizsgálatoknak eredményei. Itt azonban ugy mint máskor is elődeim, csak e munkáknak később közlendő terjedelmes jegyzékére hivatkozhatom, de mindazoknak vagy közülök akár csak a legkiválóbbaknak érdemleges méltatásába nem csak az ez alkalom által szolgáltatott térnek elégtelensége miatt, hanem azért sem bocsátkozhatom, mert már tekintettel azoknak sokoldalúságára, magamat arra hivatva nem érezhetem; s azért itt csak azon reményemet és ohajomat fejezve ki, hogy általuk egyetemünk a tudomány fejlesztéséhez valóban járult légyen, áttérek a tanítás eredményének azon másik factorára, mely a tanulóság által képeztetik.

IV.

Az egyetemi tanulóság száma összesen a lefolyt tanév első felében 3355, a második felében pedig 3084 volt.

Karok szerint azokat beosztva, a következő táblázat mutatja:

	I-ső Félévben			II-ik Félévben		
	rendes	rend-kivüli	össze-sen	rendes	rend-kivüli	össze-sen
A hittani karban	84	3	87	83	3	86
A jog- és államtud. „	1467	159	1626	1347	119	1466
As orvosi „	983	58	1041	958	59	1017
A bölcsészeti „	257	67	324	223	46	279
Összesen . .	2791	287	3078	2621	227	2848
Gyógyszerészhallgatók	—	—	194	—	—	180
Szülésznők	—	—	83	—	—	56
Összes tanítótság . .	—	—	3355	—	—	3084

	I. félévben	II. félévben
Egyes hittud. tárgyakat hallgatott még	1	1 joghallgató
„ jogtud. „	3	— hittani hallg.
„ „ „	5	5 bölcsész. h.
„ orvos tud. „	3	3 joghallgató
„ „ „	9	5 bölcsész. h.
„ bölcsészt. „	33	36 hittudom. h.
„ „ „	504	490 joghallgató
„ „ „	397	387 orvos t. hallg.

E tanulósból, a szülésznőket is hozzá számítva, volt :

	I. félévben	II. félévben
magyar országi . .	3286	3025
horvát-szlávon országi	28	23
a monarch. másik részéből	26	21
más államokból . .	15	15
Összesen .	3355	3084.

E szerint a nem magyarországiak az összes tanulósnak csak kevéssel több mint 2 százalékát képezték; külföldiek pedig éppen csak elenyésző számban voltak.

Ez utóbbi viszony azonban egyetemünk állapotára árnyékot semmiképen nem vethet, mert teljes megfejtését nyelvünk nemzeti elszigeteltségében találja, mely annak kedvezőbb megváltozását a jövőben sem engedi reménylenünk.

Vallás szerint a tanulók számát és $\%$ -kos arányát mutatja a következő táblázat :

	I. félévben		II. félévben	
	szám	$\%$	szám	$\%$
Római katolikus	1424	42.44	1231	39.91
Görög „	74	2.20	68	2.20
Görög keleti	105	3.12	94	3.04
Ágostai hitvallású	355	10.58	343	11.12
Helvét „	438	13.05	417	13.52
Unitarius	12	0.38	8	0.25
Mózes vallása	947	28.22	923	29.92
	3355		3084	

Félévek szerint összehasonlítva a lefolyt évi létszámot, valamint az újon belépett tanulók számát az előzetesebb évbeliekkel, a következő táblázatban

A)

	I-ső félévbeliek					
	új tanulók			összes tanulószám		
	1881/2	1882/3	különb- ség	1881/2	1882/3	különb- ség
Hittudományi kar	24	27	+3	82	87	+5
Jog- és államtud. „	521	512	-9	1560	1626	+66
Orvosi kar	273	277	+4	953	1041	+88
Bölcsészeti kar	94	69	-25	422	324	-98
Gyógyszerészek	—	—	—	175	194	+19
Szülésznők	—	—	—	60	83	+23

B)

	II-ik félévbeliek					
	új tanulók			összes tanulószám		
	1881/2	1882/3	különbség	1881/2	1882/3	különbség
Hittudományi kar	—	1	+1	82	86	+4
Jog- és államtud. „	51	44	-7	1467	1466	-1
Orvosi kar	10	15	+5	880	1017	+137
Bölcsészeti kar	811	15	+4	382	279	-103
Gyógyszerészek	—	—	—	171	180	+9
Szülésznek	—	—	—	77	56	-21

kitünik belőle hogy

 mig a hittudományi karban :
 úgy az új tanulók száma 3 illetőleg 1-el,
 valamint az összes szám 5 „ 4-el,
 tehát csak csekély mértékben növekedett, addig

 a jog- és államtudományi karban :
 az új tanulók száma az előtti évekhez képest 9-el,
 illetőleg 7-el kevesbedett, a 66-ra terjedő növeke-
 dés az e karbeli összes tanulók számában tehát
 csak azoktól származik, kik a már megkezdett tanul-
 mányaikat itten folytatták, sőt még ez utóbbiak
 száma is a II-dik félévben annyira fogyott, hogy
 apadás 1-el állott be; az együtt vett két félév át-
 lagos száma pedig a lefolyt tanévben az előzetesebb-
 hez képest csak 32.5-el növekedett.

 Az orvosi karnál :

az újonnan beiratkozott hallgatók csekély növedéke
 4-el, illetőleg 5-el szintén tanusítja, hogy az e karbeli
 összes hallgatóság számának jelentékeny 88-ra, illető-
 leg 137-re emelkedett növekedése csak onnan ered.

hogy a magasabb tanévekbeli hallgatók is most már itten folytatják tanulmányaikat, míg azok máskor egyetemünktől nagy számban eltávoztak.

Ettől igen eltérő viszonyt találunk a bölcsészeti karnál, melynél az újon beiratkozottak száma 25-el csökkent, illetőleg — a 2-gik félévben — 4-el növekedett; az összes szám pedig jelentékenyen 98-al, illetőleg 103-al apadt; mi tekintettel arra, hogy az e karbeli hallgatók jelentékenyebb részét középtanodai tanárjelöltek képezik, annak tulajdonítható, hogy az e tanpályának legujabban egy gyakorlati évvel történt meghosszabbítása nem csak sokakat e pályától visszatartóztat, hanem még olyanokat is annak elhagyására késztet, kik azt már megkezdtették volt.

Ha végre még a tanulósnak mult évi kétféle éves átlagos létszámát a 10 év előttivel is összehasonlítjuk, ugy a következő táblázat szerint :

	1872/3	1882/3	Különb- ség	%
Hittudományi kar	53	86.5	33.5	63.20
Jog- és államtudományi kar	1281	1546	265	20.68
Orvosi kar	520.5	1029	508.5	97.69
Bölcsészeti kar	223.5	302.5	79	35.34
Gyógyszerészek	135	187	52	38.51
Szülésznők	112	69.5	-42.5	-61.17

Általános növekedés mellett, a legnagyobb 96.69 %-kal az orvosi karnál, utána 63.20%-kal a hittani karnál találjuk, ezután következnek a gyógyszerészek 38.51%-kal, tovább a bölcsészeti kar 35.34, a jogi kar pedig csak 20.68 %-kal, míg a szülésznők száma 61.17 %-kal megapadt.

A távozási és végbizonyítvánnyal ellátott tanulók számát mutatja a következő táblázat:

	Távozási bizonyítv.			Végbizonyítvány		
	I. fél- évben	II. fél- évben	össze- sen	I. fél- évben	II. fél- évben	össze- sen
A hittudományi karnál	—	—	—	—	20	20
A jog- és államtud. „	31	10	41	72	232	304
A orvostudom. „	35	20	55	9	123	132
A bölcsészeti „	3	3	6	11	12	23
Összesen . . .	69	33	102	92	387	479

A tanulás szorgalmának és előmenetelének megítélésére támpontot nyújtanak a következő adatok, melyek arra nézve megnyugtató tanúságul is szolgálhatnak.

Nagyobb mérvű hanyagság miatt az előadások látogatásában a szabályszerű látogatási tanusítás a tanév mindkét felében csak igen kevés tanulónak tagadtatott meg.

A hittani karnál:

a félévenként szabályszerűen tartott vizsgálatoknál, a tanusított előmenetel nemcsak kielégítő, hanem felülmuló számban jeles volt.

Azonkívül szigorlati vizsgát tett:
az I-ső félévben 3, közülök 1 kitünő osztálylyal,
a II-dik „ 18, „ 1 vissza vettetett.

Összesen 21.

A többi három karnál azoknak száma, kik részint mint ösztöndíjasok, részint hogy a tandíj alól

felmentést nyerjenek, de azonfelül még olyanok is, kik nemes versenyből colloquiumokra jelentkeztek, igen jelentékeny, és az előzetesebb évekhez képest is még növekedett volt, és köztük elég számosan voltak olyanok, kik kitűnően megfelelték.

A különféle vizsgálatok és szigorlatok pedig e karoknál a következő eredményeket mutatták:

A jog- és államtudományi karnál;

	az I-ső félévben		a II-dik félévben	
az I-ső alapvizsgára jelentkezett	189	elfogadt. 115	292	elfogadt. 192
a II-ik " " "	159	" 94	229	" 137
az államtud. államvizs. " "	148	" 96	95	" 48
a jogtudományi " "	49	" 43	69	" 49
Összesen .	545	elfogadt. 348	685	elfogadt. 426

E szerint az összesen a két félévben e vizsgálatokra jelentkezett 1220 tanuló közül 774, vagyis 63.44% kielégítőleg felelt meg, a többi pótvizsgálatra, illetőleg teljesen visszautasítva lett.

	az I-ső félévben		a II-dik félévben	
az I. jogtud. szigorlatra jelentkezett	138,	elfog. 74	146	elfog. 93
a II. " " "	98	" 53	157	" 75
a III. " " "	48	" 29	92	" 54
Összesen .	284	elfog. 156	405	elfog. 222
az I. államtud. szigorlatra jelentkezett	13	elfogadt. 10	7	elfogadt. 4
a II. " " "	2	" 1	9	" 5
Összesen .	15	elfogadt. 11	16	elfogadt. 9

Államtudományi tudorság után

az I. jogtudom. szigorlatra jelentkezett	3	elfogadt. 3	3	elfogadt.
a II. " " "	0	" "	3	" 1
Összesen .	3	elfogadt. 3	3	elfogadt. 1

Jogtudományi tudorság után államtud. szigorlatokra, senki sem jelentkezett.

Canon tudorsági:

	I. félévben	II. félévben
I. szigorlatra jelentkezett	0 elfogadt. 0	1 elfogadt. 1

A régi rendszer szerint :

államtudom. szigorlatra jelentkezett	—0 elfogadt. 0	4,5 elfogadt. 2
történelmi	—1 „ 1	1 „ 0
tételes	2 „ 0	6 „ 3
Összesen	3 elfogadt. 1	12 elfogadt. 5

Az e szigorlatokra jelentkezetteknek száma összesen mindkét félévben tehát 742, kik közül 410-nek vagyis 55.25%-nak szigorlata elfogadtatott; míg a többiek részint pótvizsgálókra, részint teljesen vissza, utasítottak.

Az orvosi karnál.

Elővizsgálatra :

	I. félévben	II. félévben
az állattanból jelentkezett	87 elfogadt. 91	140 elfogadt. 124
a növénytanból	104 „ 102	129 „ 119
az ásványtanból	97 „ 89	124 „ 117
Összesen	298 elfogadt. 285	393 „ 360

Az összesen a két félévben jelentkezett 691 tanuló közül tehát 645, vagyis 93.34% kellően megfelelt, a többi a vizsgálat ismétlésére utasított.

Az orvostudori :

	I. félévben	II. félévben
előszigorlatra jelentkezett	81 elfogadt. 58	64 elfogadt. 39
az I. orvosgyakorlati szigorlatra jelentkezett	27 „ 16	46 „ 25
a II. orvosgyakorlati szigorlatra jelentkezett	34 „ 18	38 „ 19
a III. orvosgyakorlati szigorlatra jelentkezett	32 „ 29	47 „ 39
Összesen	174 elfogadt. 121	195 elfogadt. 113

A mindkét félévben e szigorlatokra összesen jelentkezett 369 közül tehát 234, vagyis 63.68% felelt meg a többi pótvizsgálatra, illetőleg teljes ismétlésre utaltatott.

A régi rendszer szerint

	I. félévben	II. félévben
az I. orvostudori szigorlatra jelentkezett	3 elfogadt. 1	2 elfogadt. 1
a II. „ „ „	4 „ 3	4 „ 1
az I. sebésztudori „ „	2 „ 1	4 „ 2
a II. „ „ „	1 „ 0	0 „ 0
a szülésmesteri „ „	1 „ 1	6 „ 6
Összesen	11 elfogadt. 6	16 elfogadt. 10

A két félévben jelentkezett összesen 27, közülök kielégített 16, vagyis 59.26⁰/₀; a többi felfüggesztett, illetőleg vizsautasított.

A bölcsészeti karnál:

azokon kívül, kik az e karral bizonyos kapcsolatban álló középtanodai tanárképezdében tettek vizsgákat,

Bölcsész tudori szigorlatokra:

	I. félévben	II. félévben
a bölcsészeti tud. köréből jelentkezett	2 elfogadt. 2	6 elfogadt. 4
a történelmi „ „ „	1 „ 1	4 „ 4
a mennyiség és természettud. „ „	0 „ 0	7 „ 5
a nyelvészet és irod. köréből „ „	0 „ 0	12 „ 12
Összesen	3 elfogadt. 3	29 elfogadt. 25

A két félévben összesen jelentkezett 32, azokból megfelelt 28, vagyis 87.50⁰/₀; 4 visszavettett.

A gyógyszerész tanulók közül

	I. félévben	II. félévben
az I. gyógyszerészeti szigorlatra (a bölcsészeti karnál) jelentkezett	0 elfogadt. 0	93 elfogadt. 61
a II. gyógyszerészeti szigorlatra (az orvosi karnál) jelentkezett	2 „ 2	56 „ 48
a III. gyógyszerészeti szigorlatra (az orvosi karnál) jelentkezett	12 „ 10	44 „ 34
Összesen	14 elfogadt. 12	193 elfogadt. 143

A mindkét félévben összesen jelentkezett 207 gyógyszerész közül tehát megfelelt 155, vagyis 74.87⁰/₀; a többi felfüggesztett, illetőleg visszavettett.

Tudorokká mindkét félévben avatottak, és pedig:

hittudományi tudorrá . . .	5
jog „ „ . . .	122
állam „ „ . . .	10
jog- és államtud. „ . . .	8
egyházjogi tud. „ . . .	1
egyetemes orvos „ . . .	82
orvos „ . . .	8
bölcsészeti „ . . .	27
Összesen:	<u>263</u>

kisebb fokozatot nyert még 7 szülész mester; 65 gyógyszerész mester és 126 szülésznő.

De szorgalmuknak és képesítésüknek tanuságát adták tanulóink még azon öntevékeny buvárkodás és munkálkodás mellett készített dolgozataik által is, melyekkel az egyetem körében kitűzve volt pályakérdésekre versenyeztek.

Volt pedig kitűzve:

a hittani karban	2 pályakérdés	175 frt	dijjal,	4 ^{beadott} _{dolgozat} _{közül,}	dijzafeltöltött	3
a jog és álltud. karban	3	355 „	„	13 „	„	3
az orvosi „	4	210 „	„	5 „	„	4
a bölcsészeti „	7	660 „	„	10 „	„	8
Összesen	16	1400 frt	„	32 „	„	18

Azonkívül dicséretre érdemesítettett 3 dolgozat.

És e pályadíjakon kívül még alkalmunk volt, kivált a szegényebb sorsu tanulóinknak, általános vagy épen bizonyos szakkörben tanusított jelesebb előmenetelüknél fogva, különféle más szorgalmi díjakban is részesülni, melyek a tanév folytatában szintén

egyetemi alapítványokból osztattak ki; nevezetesen részesült:

	tanuló	összesen
*a Szitányi-Ullmann-féle alapítványb. 1	1	244 frtban
*a Schopper-féle	1	48 „
*a Szabó-féle	1	15 „
a Csausz-féle	4	400 „
a Hollitscher-féle	2	60 „
*a Rupp-féle	1	100 „
*az Arányi-féle	2	60 „
az Imre-Reseta-féle	1	140 „
a Schmidt János-féle	1	30 „
*a Hittud. kar díjilleményéből	3	87 ^{frt} _{könyvekb.}
*a jog- és államtud. kar	1	200 „
**a Majláth-féle szigorlati és felavata- tási díj alapítványból	(1)	300 franc †
Összesen	18	1384.12 frt
		és 300 franc †

Betegségi segélyképen kapott:

	tanuló	összesen
a Pray-Fillinger-Laubhaimer-féle alapítványból	5	65 forintot
a Kelemen-Inre-féle	1	8.40 „
a Kautz-féle	3	1.20 „
a Stahly-Bene-féle	1	50 „
a Schordann-féle	21	4.20 „
a Mitterpacher-Hadali-féle	3	70 „
Összesen	34	733.40 frtot

Jelentékeny továbbá azon tanulók száma, kik szegénységük és szorgalmuk tekintetéből részint az egész,

Jegyzet. A *-al jelölt díjak az egyetem újjáalakítási évfordulójának ünnepe alkalmával osztattak ki.

** A jog- és államtudományi kar részéről a Majláth-féle díjra vonatkozólag felsőbb helyre terjesztett ajánlat ez időszertint még függőben van.

részint a fél tandij alul felmentettek, mint azt a következő táblázat mutatja, mely egyszersmind a befolyt tandijakat, és az azok után az állampénztár részére levont 5·25⁰/₀-kos összeget is feltünteti.

	I. F é l é v b e n .					
	Egész tandij-mentések	Fél tandij-mentések	Ösz-szesen	Elen-gedett tandij-összeg	Tandi-jasok	Befolyt tandij
A jog- és államtudományi karnál	128	43	171	3484	1455	
Az orvosi „	52	43	95	2134	946	
A bölcsészeti „	47	24	71	1557	253	
Összegek	227	110	337	7175	2654	71,938 frt 50
	II. F é l é v b e n .					
	Egész tandij-mentések	Fél tandij-mentések	Ösz-szesen	Elen-gedett tandij-összeg	Tandi-jasok	Befolyt tandij
A jog- és államtudományi karnál	135	62	197	3831	1269	
Az orvosi „	47	67	114	2324	903	
A bölcsészeti „	57	19	76	1681	203	
Összegek	239	148	387	7836	2375	62,333 frt 17

Az egyetemi alap javára a befolyt tandijösszegeből visszatartott 5¹/₄⁰/₀

tesz az I. félévben 3433 frt 48¹/₂

a II. „ 2999 „ 61

Összesen 6433 frt 09¹/₂

E szerint részesült a két félévben
 egész tandij mentességben: 466 tanuló
 fél „ „ 258 „

Összesen: 724 tanuló 15,011 frt

tandijengedményben, mely összeg megfelel a ⁰/₀ levonás után fennmaradt tandij 11,73 ⁰/₀-nak.

S mind e tetemes anyagi támogatáson felül, melyben egyetemünk tanulóitkülönféle czimen részesítette, igen jelentékeny még azon tanulók száma, kik az egyetem körén kívül fennálló alapítványokból ösztöndíjjal voltak ellátva; és pedig:

a hittudományi karban	8 tanuló összesen	1870 frt díjjal
a jog- és államtud. „	118 „ „	25102 „ „
az orvosi „	83 „ „	17790 „ „
a bölcsészeti „	57 „ „	13664 „ „
Összesen 266 tanuló összesen		58426 frt díjjal ¹⁾

De nem mellőzhetem, hogy itt átalában legalább meg ne említsem és elismerőleg ne méltányoljam az egyetemi önképző- és segélyegyleteknek üdvös működését, melyet azok a társaik bizalmából választott tisztikaraik tapintatos és buzgó ügykezelése folytán kifejtettek, és mely mellett mig egyfelől a körükben tartott tudományos felolvasások és vitatkozások által törekszenek a szellemi fejlődést az önképzés útján társaik közt előmozdítani, másfelől az általuk kiszolgált és nem csekély összegekre terjedő segélyadományokkal, valamint a tandíj és szigorlati kölcsönökkel, annyi szegényebb sorsu egyetemi polgártársaiknak anyagi támaszt is nyújtanak. Óhajtandó, hogy az érdeklődés ez egyletek nemes céljai iránt, valamint a buzgóság és kölcsönösen serkentő közreműködés e célok létesítésében ifjúságunk körében el ne lankadjon, hanem ébren maradjon továbbra is.

Sőt még az egyetem küszöbén is tul részesülnek, a teljesebb kiképezés céljából részint az állam, részint az egyetemi alapítványok által nyújtott támogató se-

¹⁾ Az ösztöndíjasok létszáma az egyes félévekben változván, megjegyzem, hogy a fentebbi kimutatás a II-ik félévre vonatkozik.

gélyben, volt növendékeink közül olyanok, kik az alapos szakképzettségnek már itthon megvetették alapját, s így elkészülten és tudományos hivatottságuknak tanujeleit is adván, indokolják azon reményt, hogy a nekik a külföldre való kiküldetésük által adott alkalmat gyümölcsözővé teendik, ugy saját, valamint a hazai tudományosságra nézve.

Ily utazási ösztöndíjakkal voltak ellátva, és pedig az állam részéről:

Dr. Arányi Miksa, dr. Horányi Gyula, dr. Klein Ede és dr. Roboz Zoltán jog- és államtudományi tanulmányok céljából, továbbá, dr. Pertik Ottó és dr. Babesiu Viktor, kik kórboneztani és kórszövettani tanulmányokat tesznek;

mindezek egyenként 1000 forintos díjban részesültek;

egyetemi alapítványokból:

Dr. Konrád Jenő az elmekór- és gyógytani tanulmányozására el volt látva a Bene-féle alapítványnak 120 drb ₰ és 360 frtból álló díjával;

Dr. Rózsahegyi Aladár közegészségtani és dr. Juhász Lajos szemészeti tanulmányok céljából a Schordann-féle alapítványból egyenként 1000 frtban részesültek; végre

Dr. Bakó Sándor sebészeti tanulmányokra élvezte a Kovács-Sebestyén-féle ösztöndíjat.

Ezeken kívül Bertonic Géza és Klupati Jenő természettani tanársegédek a bécsi villamossági kiállítás tanulmányozására egyenként 100 frt segélydíjjal lettek a közoktatási ministerium részéről ellátva.

V.

Most pedig hátra van még, hogy az egyetemet közösen érdeklő, nevezetesen a tanulmányi és fegyelmi rendet szabályzó ügyekről is annyiban legalább tegyek itt jelentést, amennyiben azokra nézve, különös fel-
említésre méltó változások vagy egyébképen nevezetesebb mozzanatok felmerültek volna.

Mint ilyent itt mindenek előtt a nm. ministeriumnak a tanulmányi ügyekre nézve fontos két intézményét kell felemlítenem, melyek az illető egyetemi testületek meghallgatásával és közreműködésével lettek megállapítva, és a melyeknek már az új tanév alatti alkalmazására ezek utasítottak.

Az egyik intézmény a jog- és államtudományi tanulmányi és vizsgálati rendszer módosítására vonatkozik, mely, midőn arra irányul, hogy az összetartozó ismeretekbeli követelések megszigorúsítása mellett, azoknak megszerezhetése a tanulmányoknak czélszerű rendezése által megkönnyí-
tessék és biztosíttassék, egyszersmind, hogy a tanuló-
nak bizonyos határok közt engedett szabad elhatározást feltételező öntevékenységnek is tágasabb tér nyittassék, méltán azon óhajt kelti, vajha azt a tapasztalható eredmények helyesnek bizonyítanak, úgy, hogy annak ujabbi megváltoztatása egyhamar szükségessé ne váljék.

A másik intézmény, mely elrendeli, hogy a gyógyszerészek tanítása az egyes tanszakokban a többi egyetemi hallgatóság tanításától elkülöníttessék, teljes indokolását nem csak a kétrendbeli hallgatóság összeségének nagy számában, hanem még inkább azon lényeges különbségben találja, mely

a két rendbeli hallgatóknak ugy előkészültsége, valamint a további élethivatásuk folytán tőlük majdan követelt tudományos szakképzettség tekintetében, szembetünőleg fennáll.

Elvi jelentőségénél fogva felemlítendő tovább az egy alkalmi esetre vonatkozólag kibocsátott rendelet is, mely midőn egy nőnek, a külföldi orvostudori oklevelének nostrificalása iránti kérelmét elutasítja, egyszersmind elvül kimondja, hogy a nyilvános főiskolák látogatására, az ott szerzendő magasabb kiképezés céljából, nők által felmutatott érettségi bizonyítvány nem jogosít.

Egy másik rendelet megállapítja a rendkívüli -tanári czimmel és jelleggel felruházott tanárnak a később kinevezett fizetéses rendkívüli tanár fölötti rang idősbségét.

További két rendelet közül, egyik a lakbérilletmények kiszolgáltatásának idejére, a másik a tandíjak ügykezelésére, azok kimutatására és kiszolgáltatásának módjára vonatkozik; mindkettőre nézve indítva volt az egyetemi tanács, hogy a karok hozzájárulásával, felvilágosító, illetőleg némely pontokra nézve módosítást kérelmező felterjesztést intézzen felsőbb helyre.

Az egyetemi nyomtatványok évi szükségletének eddig külön meg nem állapított fedezetére, a folyó évtől kezdve 2000 forint általány állapított meg.

Az egyetemi segélyegyletek módosított ügykezelési szabályzatai jóváhagyó záradékkal való ellátásuk után, az illető egyleteknek kiadattak.

Midőn tovább még megemlítem, hogy valamint máskor, ugy a lefolyt tanévben is megtisztelő meghívások folytán, alkalma volt az egyetemi tanácsnak, illetőleg elnökének, hogy a szokásos vagy alkalmi, egyházi, udvari, országos és fővárosi ünnepélyességeknél a tudomány egyetemet képviselje, akkor különösen két alkalmi ünnepélynek emlékét kell megújítanom.

Mindjárt a lefolyt tanév első napjaiban járult az egyetemi tanács a nm. vallás- és közoktatásügyi minister Trefort Ágoston önméltósága elébe, hogy őt a magas állásában annyi buzgalommal és kitartással, de annyi látható sikerrel is befejezett első évtized alkalmával, az egyházi, tanügyi és általában a hazai közművelődés annyi sok más közegeinek személyes vagy testületi képvisellete sorában hódoló tisztelettel üdvözölje a tudományegyetem nevében is, és kifejezze előtte ugy az egyetem, valamint saját mély és őszinte háláját, melylyel — miként azt az egyetem minden tagja érezte — valamennyi más intézet közt, az egyetem tartozik leginkább, szellemi és anyagi oly páratlan haladását azon egy évtized alatt, ama férfiú lelkesült munkásságának köszönnén leginkább.

És volt még másodszer alkalmam, szűkebb körben, mint az egyetemi tanácsnak képviselője, a bölcsészeti kar küldöttségének kíséretében üdvözölni dr. Pauler Tivadar egyetemi rendes tanár és m. kir. igazságügyi minister ő nagyméltóságát, bölcsészettudori felavattatásának félszázados évfordulóján, midőn a bölcsészeti kar felhívására kiállított diszes jubilaris tudori oklevél ama férfiúnak átnyújtott, kinek az egyetemi tanítás körében kifejtett oly kiváló működésére ez anyaiskolánk mindenkor büszkén visszaem-

lékezik. Ez alkalommal ő nagyméltósága személyesen kézbesítette a rectorhoz intézett levele kíséretében az 500 frt névértékű magy. papíráradék kötvényből álló újabb alapítványát azon kívánsággal, hogy azt a jubileuma emlékeül az egyetemi tanács kezelésébe átvénné és annak kamataiból minden negyedik évben oly szegény bölcsész tudorjelöltet részesítene, ki a tanfolyamot ezen egyetemen végezte, különös szorgalmat és kifogástalan erkölcsi viseletet tanusított, szigorlata főtárgyául pedig a bölcsészetet vagy történelmet választja. Az egyetemi tanács készséggel fogadván el ez alapítványt, hálás elismerését nemeslelkű adományozója iránt jegyzőkönyvileg fejezte ki.

A most épen említett jubiláris diplomán kívül még egy másik, s pedig orvostudori diszoklevél is állítottatott ki Borsodmegye orvosegylete megkeresésére Forthy Károly érdemesült orvostudor részére, felavatásának 50-ik évfordulója alkalmából.

És szintugy gyarapodott az egyetemi alapítványok száma is még, a 100 frtos alapítvánnyal, melyet szegény bölcsészeti tanulók számára Lyka Emil bölcsészeti tanulmányainak bevégeztével, hálás visszaemlékezésének jeléül tett.

De alapítványainknak még egy más gyarapodása is van kilátásban, a mennyiben a Bene-féle alapítványi hagyatékhoz tartozó, eddig évek során át a m. kir. belügyi ministeriumnál letéteményben tartott összegekből 210 frt a szegény beteg tanulók orvoslására szolgáló, az orvosi kar által kezelt alapítványra, 525 frt az elszegényedett orvoskari tagok ugyanott kezelt alapítványára, 210 forint

ugyanazon karnak könyvtári alapítványára, végre 210 frt az egyetemi könyvtárra esvén, remélhető, hogy ez összegek immár az illető alapítványokhoz mielőbb csattoltatni és így majd rendeltetésüknek megfelelőleg azok is gyümölcsöztetni fognak.

Az egyetemi tanács hivatásához tartozónak tekintvén, a munka után szerzett érdemeket elismerni és azoknak megjutalmazását körében lehetőleg kieszközölni, készséggel támogatta az egyetem hivatalaiban érdemesült tisztviselők, valamint a szolgákna k is kérelmeit, midőn azok vagy rendkívüli szolgálataik, vagy rendkívüli szükség esetében felsőbb helyre jutalomért, illetőleg segélyért folyamodtak; és volt is a legtöbb esetben e támogatásának sikere.

Igy azonkívül, hogy Mlinkó József egyetemi gondnoknak a Belezna y-féle egyetemi telek gondozásáért 400 frt utalványoztatott, segélyben részesítették:

Vörös Ákos egyetemi quaesturai ellenőr és Leitner Ferencz jogkari irodatiszt egyenként 100 frttal; Fácsonyi Gyula quaesturai, Pádly Lajos és Egervári Ödön könyvtári díjnokok pedig egyenként 80 frttal. És valamint máskor, ugy a lefolyt évben is részesítették a quaesturai tisztviselők a nagy pontosságot követelő, valamint nagy felelősséggel járó, időnként épen igen terhes hivatalos munkálkodásuk méltányolásából, összesen 570 forint jutalomdíjban.

Az összesen 51 egyénből álló szolgálazemélyzetből pedig, részesült ez idén 25 szolga összesen 1260 frt segélyben.

Végre örömmel jelenthetem, hogy egy esetnek kivételével, melyben egy, különben enyhítő körülmények közt elkövetett vétség miatt rectori megintés volt indokolva, az egyetemi tanács mindenkor menten maradt azon kellemetlen helyzettől, hogy kénytelen lett volna az egyetemi polgárság irányában a fegyelmi eljárást alkalmazni. Örvendetes tanusága ez annak, hogy egyetemi polgáraink magukviselete megfelel azon nemes foglalkodásnak, melyet éltük feladatául önmaguknak kitűztek és a társadalmi állásnak, melyre hivatva vannak; a minek tudata kell, hogy őket cselekvéseikben is vezérelje és ő bennük a komoly gondolkodásu és nemesen érző férfiuság jellemét mostan már kifejleszsze. De kell is hogy elismeréssel és köszönettel itt kinyilatkoztassam, miszerint ha az egyetemi polgárság körében itt-ott alkalmilag, de akkor is inkább nemesebb célra irányuló törekvésből élénkebb versenykedés merült fel, találtam mindig e körben, kivált pedig az egyetemi egyletek választott képviselőji közt oly higgadt és érett gondolkodásu ifjakat, kik a fellehívult kedélyek lecsillapításában, a viszálykodás mielőbbi kiegyenlítésében, közvetlen és sikeres közreműködésük által nagy támogatásomra szolgáltak.

VI.

Jelentésem kiegészítéséhez tartoznék még a költségek körrajza, melyeket az egyetem fentartása és folytatólagos kiépítése a lefolyt tanévben igénybe vett; minthogy azonban a költségeknek pontos megállapítása csak az összes számodásoknak utólag eszközölhető számvevőségi átvizsgálása után lesz lehetséges,

ennél pedig nem is a tanév, hanem a polgári év véte-
tik alapul, s mivel egyáltalában az összes költségek-
nek aránylag csak egy kis részlete tartozik az egye-
temi gondnoki hivatalnak ügyköréhez, úgy hogy ez
annak nyilvántartására képes és kötelezve lehet,
azért általános tájékoztatást e költségek iránt nyuj-
tandó, kénytelen vagyok az államilag megállapított
költségelőirányzatra szoritkozni, mely szerint az
1883-iki évré

A) az összes személyi járandóságok a levonandó
általános megtakarítás után tesznek: ¹⁾ 335.777 frtot

B) a dologi kiadások pedig: ²⁾ 170.254 „

összesen tehát: 506.031 frtot.

E költség fedezetéhez járulván az
egyetemi alap: ³⁾ 197.132 frttal

Marad az állam által fedezendő: 308.899 frt.

¹⁾ A személyi kiadások főczimeit:

1. Az összes tanszéki-, tiszti-, tanszéki segédi- és szolgaszemélyzetnek személyjándósága és lakbérilletménye	288.447 frt.
2. A kórodai betegápoló, főző- és mosókonyha, valamint kisegítő szolgaszemélyzet járandó- sága, lakbére és egyéb illetménye	31.966 „
3. Napi díjnokok illetménye	3.324 „
4. Egyetemi hallgatók számára szánt ösz- töndijak	12.770 „
5. Demonstratori díjak, jutalmak és segélyek	2.110 „
6. A felállítandó új tanszékekkel összekötött személyi kiadások	3.100 „
összesen	341.717 frt.
a levonandó általános megtakarítás	5.940 „
marad személyi kiadás	335.777 frt.

De ezenkívül fedezendőök még :

1. Az újabban felállított tanszékek folytatólagos berendezésének és felszerelésének költségei ,	30.410 frt.
2. Az eddig felépült és a jelenleg építésben lévő intézeti és kórodai épületek felépítésére felvett kölcsönök kamatai és a törlesztési hányad	213.322 frt.
Összesen ,	243.732 frt.

Az egyetem által igénybe vett összes egy évi állami fedezet tesz tehát : **552.631** frtot.

E számadatok bizonyára elég szembetűnően tanúsítják, hogy immár „nem cseppekben nyújtja olaját az ország ez egyeteme mécsének,“ hanem hogy a miért egyik dicsőült elődöm, ezelőtt 11 évvel, egyemünknek akkor még oly inséges állapota idején, szorongatott kebellet intőleg és sürgetőleg fohászzkodott, azon nagy elhatározás az ország és törvényhozás részéről már bekövetkezett, mely szükséges volt, hogy egyetemünket akkori „piritó szegyenéből, félségéből, tehetetlenségéből kiemelje;“ de beteljesülésnek indult elődöm azon jóslata is, hogy oly elhatározás után „majd megfogja látni haza és külföld egy-két lustrum alatt, mint törendi szét békóit ezen, a szegénység sziklájához lánczolt Prometheus, s mint teremteni oly egyetemet, mely joggal foglalhat helyet régi szerencsésb társai mellett.“

Hogy ez azonban teljesen bekövetkezzék, figyelembe kell vennünk azt is, hogy mialatt a hézagot betölteni törekszünk, mely egyetemünket ama sze-

rencsésebb társai mögött oly sokáig messze távol visszaszorítva tartotta, ez utóbbiak magok is erőteljes lépésekkel haladnak korszerű kifejlődésükben mind előbbre és céltudatosan gondoskodva van azoknál, hogy az anyagi feltételek is, melyekhez szakadatlan előbbrehaladásuk szintén kötve van, teljes mértékben, sőt dúsan legyenek kielégítve. S azért, hogy ezeknek színvonalára felkerüljünk és azon megmaradjunk, az elődöm által szorgalmazott egy nagy elhatározás csak akkor képesít minket, ha az nem pusztán csak egy pillanatnyi fellelkesülés áldozatkészségére szorítkozik, hanem oly elhatározás az, mely annak tudatában hozatva, — hogy Európa culturnépei sorában csak úgy van fenmaradásunk, ha azokkal nem csak osztozkodni igyekszünk a műveltség, értelmesség és a tudomány által nyújtott szellemi és anyagi előnyökben, hanem velük versenyezve öntevőlegesen magunk is hozzájárulunk mindannak tovább fejlesztéséhez: — egyszersmind kimondja, hogy e culturának eszközeit is, a tanintézeteit, a művelt népek ez intézeteinek magaslatára akarja felemelni és azon mindenkoron fentartani; és épen úgy mint kényszerült az ország fegyveres védeszközeit mindenkor párhuzamosan e népekéivel tökéletesíteni, szintugy kész is, nem is áldozólag, hanem inkább befektetőleg folyton gondoskodni, hogy a szellemi, de közvetve az anyagi védő erőket is szolgáltató ez intézetei mindig a kor követelményeinek megfelelő karban fentartva legyenek. S mint ilyértelmű elhatározásnak folyamányaiként kell, hogy tekinthesük az ország által immár évek során át egyetemünkre fordított jelentékeny adományokat, ha azon reménynek jogosultságát kívánjuk elérni, hogy mindaz meg fogja

hozni és mind dúsabban majd a tőle várt gyümölcsöt.

Azon szervezkedő munkaszakaszban, melyben egyetemünk jelenleg áll, a megállapodásnak még nincsen helye, egyik munkaszakaszt csak más újabb szakasz váltja fel, és ha e munkás mozgalom felzajlása jelenleg csendesebb is mint volt akkor, midőn az elcsüggedő aggodalom végső felfohászzkodását felváltotta az öröm- és reménytelt keblekből kifakadó szó: „Igen is; hajnallik valahára ez egyetem felett“; úgy azért foly a munka még is szerényen most is, és folyhat az, elvi kérdések feletti viták által fel nem háborított, a kezdetnek oly sokféle összehalmozódó és még nagyobbára ismeretlen nehézségei által nem nyugtalanított, az első siker feletti örömben túl sem áradozó kedély mellett mind jobban és annál eredményesebben, mentül inkább céltudatosan végezzük és előre át gondolt tervszerűséggel intézzük azt el.

Midőn e helyről mindnyájunk nevében, kik mint ez egyetem munkásai az ő szolgálatára szenteltük fel minden képességünket, belső önkielégítésünket fáradozásunk után csak abban találjuk meg, mit ez az ő javára eredményezett, és az ő dicsőségének sugaraiból kölcsönözzük azon buzdító, éltető erőt is, mely munkaképesen fentart bennünket, — azon óhajt fejezem ki, hogy legyen fáradozása mindazoknak is, kik egyetemünk körén kívül állva, felvirágoztatása körül tettel, szóval hathatósan közreműködtek, mentül siker- és áldásdúsabb a jelenben és jövőben, az összes hazára; ugyanakkor tudom, hogy szintén mindnyájunknak nevében azon hálás érzetnek is adhatok kifejezést, mely-

lyel viseltetünk a legmélyebb hódolat mellett Felsőges Urunk királyunk iránt, viseltetünk tiszteletteljesen az ország képviselő testülete és kormánya iránt, oly kiválóan pedig a közoktatási ügyek fő kormányzója Tre fort Á g o s t o n minister ur ő nagyméltósága irányában, mindazon kegyes pártfogásért és gondoskodó támogatásért, melyben egyetemünk ez éven át is oly dúsan részesült.

Most pedig, midőn egyetemünknek e legdiszesebb állásából kilépek, melyen tanártársaim nagybecsű bizalmából ez egyetem ügyeinek vezetésére hivatvavoltam, legyen szabad, hogy saját nevemben is őszinte hálával köszönetet mondjak mindenk előtt, az egyetemi tanács nagyérdemű tagjainak, kik feladataim teljesítésében mindenkor szives és barátságos készséggel támogattak bölcs tanácsaik és ügybuzgó közreműködésük által, valamint hogy köszönetet mondjak az egyetemi hivatalok tisztai személyzetének, kivált e hivatalok közvetlen vezetőinek, kiknek mindenkor és még tartósabb betegség folytán megnehezült körülmények közt is buzgó, és pontosságra törekvő működése iránt hálás elismeréssel tartozom.

S így befejezván a szerény képességemtől telt működésemet, ezennel azon férfiúnak szolgáltatom át a rectori méltóság diszjelvényeit, ki annyi nemes kiváló tulajdonsága mellett, a szaktudománya körében ez ország határain is messze túl méltán tisztelt nevével újabb diszt kölcsönöz maga azon kimagasló helynek, melyet elfoglalni nem csak a választótestületnek bizalmánál fogva, melyben egyik kartársával egyaránt osztzkodott, hanem épen ennek folytán a magas kor-

mánynak ő irányában tanusított bizalmánál fogva is hivatva van; mi által egyszersmind már előre bírja örvendetes zálogjelét a kegyes pártfogásnak, melyben buzgó törekvése felülről is részesülni fog. S így csak annál inkább hiszem és bizton reménylem, hogy működése óhajtásunk szerint egyetemünkre nézve szerencsés és üdvös léssen.

TOLDALÉK.

AZ EGYETEMI TANÁROK ÉS TANITÓK
 IRODALMI MUNKÁSSÁGA
 az 1882/83. tanévben.

I. HITTUDOMÁNYI KAR.

DR. BITA DEZSŐ RT.

„A kath. egyház isteni szervezete,“ a budapesti m. k. egyetem hittudományi karától dicséretet nyert pályamű. Budapest, 1883. 474. l.

Jegyzetek „Hoványi újabb levelek a fensőbb katholicismusról“ czimű művéhez kiadva a Szent-István-Társulat által 1883.

DR. STANCZEL FERENCZ RT.

A „Religio“ kath. egyházi és irodalmi folyóiratban, mint rendes belmunkatárs, 27, — egyházi iskolai és társadalmi kérdésekre vonatkozó — cikket közölt.

DR. BREZNAY BÉLA RT.

I. Szerkesztője a „Religio“ czimű, hetenkint kétszer megjelenő katolikus egyházi és irodalmi folyóiratnak.

II. Megindítója és szerkesztője az évnegyedes, „Katholikus Theologiai Folyóirat“ czimű tudományos közlönynek.

Ebben a két folyóiratban, mellözve itt a szorosán vett tudományos állásponttól távolabb eső számos, kisebb-nagyobb dolgot, közölte a következőket:

1. A budapesti kir. magyar tud. egyetem katolikus jellege iránt felmerült kérdés eldöntésének sarkpontja. *Religio*, 1882. II. 24. sz.

2. Magyarország közoktatásának egy nagy hézagáról. (*Studium philosophicum-unk hiányzásáról.*) *Religio*, u. o. 42., 44., 45. sz.

3. Pázmány Péterről, esztergomi szobrának leleplezése alkalmából. *Religio*, u. o. 47. sz.

4. Visszatekintés az 1882-iki év emléknappjaira. (Egyház-és világtörténelmi elmélkedés.) *Religio*, u. o. 52. sz.

5. A Gury-ügyben. Szakértői nyilatkozat. *Religio*, 1883. I. 30. sz.

6. Előszó a Kath. Theologiai Folyóirathoz. 1883. I. füz. I—XV. lap.

7. Keresztény világnézet tudományban és életben. (Tudományos vezérezikk a Theol. Folyóirat szelleméről és irányáról.) U. o. 1—25. lap.

8. Schrader Kelemen S. J. 1820—1875. (Élet- és jellemrajz, kiváló tekintettel e hittudós tanári és irodalmi működésére.) U. o. 141—156. lap.

9. Hazai és külföldi folyóiratok és szakművek betűsoros bibliographiája. (Jan.-márcz.) U. o. 157—176. lap.

DR. ASCHENBRIER ANTAL RT.

1) Magyar honos házasság kötése külföldön. *Kath. Theologiai Folyóirat* 1883, 93—102 l.

2) Jegyzetek az országházban a kath. kérvények alkalmából mondottakra. *Religio*, 1883. 9. sz.

3) Egyház és állam, a két hatalom eredete, viszonyaik, jogaik s ezek határai. Moulart Nándor művének bírálatos ismertetése. *Uj Magyar Sion*. 1882. 845—857 l.

DR. KANYORSZKY GYÓRGY RK. T.

A „*Religio*“ czimű kath. egyházi és társadalmi, hetenkint kétszer megjelenő lapban, mint belmunkatárs a

„Külföldi egyházpolitikai és társadalmi Szemle az 1883-ik évről“ rovatot vezettem s egyéb cikkeket is irtam.

Az újonnan alapított „Katholicus Theologiai Folyóirat-“ (évnegyedes)nál szerkesztőtárs vagyok.

DR. VALÓ SIMON HT.

a) „Magyar Állam“-egyetemes napilapban:

„A bars-szent-benedeki dolgokhoz.“ (1882-ik évi 154., 155. számaiban.)

„Visszhangulaz esztergom-főmegyei papi szent gyakorlatokhoz.“ (1882-ik évi szeptemberhavi 6-ik száma.)

„Hiszem a szentek egyességét.“ (1882 november havi 1-jéről kelt száma.)

„Jézus legsz. szívének tiszteletéről.“ (1883. márczius 12-ikéről.)

Dr. Karsch Lollion: „A Tíz parancsolat és Századunk,“ czimű művének bírálati ismertetése. (1883. febr. 9-iki száma, tárczacikk.)

„Hozzászólás egy újabb bibliai tankönyvhöz.“ (1883. máj. hó 9.)

„Hol tulajdonképen a baj?“ (1883-iki júliusi 179—181 számai.)

Ezekon kívül több alkalmi cikk, bírálat és könyvismertetés.

b) „Veritates Christianae, quae modum exhibent bene vivendi et bene moriendi.“ Authore R. P. Henrico Balde, S. J. Sacerdote. Cum licentia Ordinariatus. Editae per Dr. Simonem Való. — Budapestini, 1883.

c) A „Katholikus társadalom“ czimű hetilapban:

„Nyílt levél a „Kath. társadalom“ főszerkesztőjéhez.“ (1882. okt. 1.)

„Szent angyalok története“ czimű munka (Munkay Jánostól.) bírálatos ismertetése. (1882. október hó 15-kéről 42. sz.)

„A ker. bölcsészet állása hazánkban.“ (1882. október hó 15.)

„Föltámadott.“ Husvétvasárnapi cikk. 1883.

d) „Uj Magyar Sion“-ban:

Bírálati ismertetése: Dr. Bitá Dezső egyet. hittanár ily czimű művének: „A kath. egyház isteni szervezete;“ juliusi füzetben.

e) „Összetartás“ kath. havi folyóiratban:

„A kath. világiak és kath. mozgalmaink.“ (1883. márcziusi szám.)

DR. WOLAFKA NÁNDOR ET.

Reflexiók XIII. Leó pápa ő Szentsége 1879. augusztus hó 4-én kibocsátott „Aeterni Patris“ kezdetű apostoli körlevelére. Bölcsészeti tanulmány. „Religio“ 1882. II. félév, 30—41. sz. Különlenyomat. Budapest, 1882. 111 l.

2. A papnövendékek védkötelezettsége. „Religio“ 1882. II. f. 47. sz.

3. A római misekönyv statioi. „Havi Közlöny“. Temesvár, febr. füz.

4. Szabad-e pro def. acatholico szt. misét mondani? U. o. márcz. füz.

5. Sigillum sacram. confessionis. U. o. máj. füz.

6. Könyvismertetések: a) Dr. Schneid, az újabb spiritismus bölcséletileg megvitatva. „Religio“ 1883. I. f. 10. 11. 12. 14. sz.

b) Balde-Való, Veritates christianae, U. o. 18. 19. sz.

c) Hinka L. A kath. főpapok végrendelkezési joga, u. o. 34. 35. sz.

d) Dr. Ferd. Kwanz, Monumenta Ecclesiae Strigoniensis. „Kathol. Theologiai folyóirat“ I. évf. I. füz.

e) Const. Schaezler, Introductio in Theologiam dogmaticam ad mentem s. Thomae Aquinatis. u. o.

Azonkívül közölt főbb cikket a „Religio“ czimű folyóiratban egyházi, társadalmi és tanügyi kérdésekről.

II. JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR.

DR. WENZEL GUSZTÁV RT.

Okmánytár a Fuggerek viszonyaihoz Magyarországbán a XV. század végén és a XVI. században.

Szintügy fog tölem megjelenni a Történelmi Tár legközelebbi számaiban:

Okmánytár Ozorai Pápa történetéhez.

DR. KAUTZ GYULA RT.

1) Az Európai Államok Pénzügyi Statisztikája, összehasonlító átnézetben. (Megjelent a Budapesti Szemle 1883-iki Január havi füzetében.)

2) Az Államgazdaság Eszmeje, és a Socialisticus Finanzia kezdetei. (Megjelent a Budapesti Szemle 1883-iki folyamában május és juniushavi füzeteiben.)

Sajtó alatt:

Az Államgazdaságtan Kézikönyve. 4-ik egészen átdolgozott kiadás.

DR. HERCZEGH MIHÁLY RT.

1. Telekkönyvi rendtartás. 370 l. Harmadik kiadás.

2. Magyar esődtörvény. I. kötet. 175 lap.

3. Magyar polgári törvénykezési rendtartás. 620 l. Második átalakított kiadás.

4. Az ági öröklés fenntartása. Megjelent önálló füzetben, mint a „Magyar Jogászegylet“ VIII-ik számú kiadványa.

5. Az örökjog alapelvei, a magyar polgári törvénykönyv tervezetében. Megjelent a „Magyar Jogászegylet“ X. sz. kiadványában.

6. Emlékbeszéd Dr. Baintner János, néhai ny. rendes jogtanár fölött.

7. A magyar főrangú fiatalság társadalmi feladata. Önálló füzetben.

Különféle értekezések és bírálatok a „Nemzet” politikai napi lap és „Jogtudományi Közlöny” című Szaklapban.

DR. VÉCSEY TAMÁS RT.

1. Az általános magyar magánjogi törvénykönyv felett tanácskozó bizottságból. Megjelent a Jogtudományi Közlöny 1882. dec. 29-én kiadott 52-ik számában.

2. A római jogból mit és miként tanítsunk? Megjelent a Jogt. Közl. 1883. april. 13-án kiadott 15-ik számában.

3. A Digestál azon töredékeinek (Dig. 7, 1. 13; 7. 8. 12; 8. 2. 42; sat.) magyarázata, a melyek a virágokra vonatkoznak. Kivonatot közölt ebből „a Nemzet” 1883. május 12-ik száma: Virágkérdések a jogban.

DR. BOCHKOR KÁROLY RK. T.

„Magyar Államszámviteltan, tekintettel a törvényhatósági és községi háztartásra. Budapest, 1883.” című 30 ivre terjedő kézikönyvben — Nyomatott Khór és Weinnál.

DR. FÖLDES BÉLA NY. RK. T.

Papirvaluta és a gio. Nemzetgazdaság. Statisztikai vizsgálódások azoknak hatásáról, különös tekintettel a kereskedelmi forgalomra. A magy. tud. akadémia által koszoruzott pályamű. Budapest. Kilián Frigyes.

Nemzetgazdasági és statisztikai Évkönyv. A m. tud. akadémia nemzetgazdasági és statisztikai bizottságának megbízásából. Budapest. A m. tud. akadémia könyvkiadóhivatala.

Értekezések az angol és francia nemzetgazdaságtan köréből. Budapest. A m. tud. akadémia könyvkiadó vállalata.

Értekezések. Közgazdasági és statisztikai havi szemlék a „Budapesti Szemlé“-ben stb.

Szerkesztése alatt:

Értekezések a nemzetgazdaságtan és statisztika köréből (Kiadja a m. tudományos akadémia) és a „Budapesti Szemle“ közgazdasági része.

DR. FAYER LÁSZLÓ MT.

A bűnvádi eljárás javaslatá-				
nak jogorvoslati rendszere	„Jogt. Közl.“	1882	1	lap.
Egy főügyészi körrendelet	„ „ „	„	73	„
A vádrendszer kérdéséhez	„ „ „	„	308	„
A lipcei bir. legf. törvényszék	„ „ „	„	265	„
Vád és védelem az előviz-				
gálat alatt	„ „ „	„	349	„
A járásbirósági bűnügyekben				
való felebbezési kérdéséhez	„ „ „	„	374	„
A bpesti ügyvédi kamara szak-				
bizottságában előadás az es-				
küdtszékről	„ „ (Melléklet)		363	„
A bűnügyi bíróságok szervezetéről (A Magy. Jogászegylet				
kiadványai).				
Accusatio vagy inquisitio	„Jogt. Közl.“	1883	290	lap.

DR. CSILLAG GYULA M. T.

A jelzálogi és telekkönyvi intézmények Nyugat-Európa főbb államaiban. Budapest, 1882. (Pesti könyvnyomda-részvénytársulat.)

A talajjavítási értéktöbbletről, mint külön hitelalapjáról. Budapest, 1882. decz. 13-án. (Kiadta a m. kir. földmivelés-, ipar- s kereskedelmi ministerium.)

DR. LÁNCZY GYULA MT.

1. Felső Oktatásunk Reformja s az új magyar közműveltség. (1879. Eggenberger ; Budapesten.)

2. Die Einführung der Verwaltungsjustiz in Ungarn (a

„Zeitschrift für Oesterreichische Verwaltung“ 1879. évi folyamában.)

3. Adalékok a Magyar Alkotmány reform korszakához. (Budapest, 1880. Franklin-társulat.)

4. A faluközösség eredete. Ősi Család és Tulajdon (Budapest, 1881. Grill K. bizom.)

5. Széchenyi Pál esztergomi érsek s a Magyar Nemzeti Politika: (pályanyertes tanulmány).

6. Eszmetöredékek a Rákóczi-féle felkelés politikai méltatásához (1882. Athenaeum.)

7. A Közigazgatási Biráskodás Szervezete Magyarországon. Közjogi tanulmány. (1883. Zilahy J. bizománya.)

8. A harmadik egyetem és felsőoktatásnak reformja. (A „Budapesti Szemle“ 1883. évi októberi füzetében.)

Ezenkívül számos kisebbterjedelmű politikai, közigazgatási, történelmi s irodalmi tanulmány és czikk.

DR. CSARADA JÁNOS MT.

1. A tengeri zsákmányjog elvei a háboruban. Tekintettel a semleges hajózásra és kapcsolatban a kalózkodás kérdésével, történeti és elméleti szempontból, 8-ad rétet, 215 lap. Budapest, 1882.

2. A követek menedékjogáról. Önálló füzet. Pápán 1883.

3. Kéziratban: A nemzetközi jog történeti fejlődésnek vázolata, a westfáli békétől napjainkig.

KÓRÓSI JÓZSEF MT.

1. Budapest fővárosa 1881-ik évben. A népleírás és népszámlálás eredményei. Három kötet. Budapest. Ráth Mór.

Ugyanaz német fordításban: Die Hauptstadt Budapest im Jahre 1881. Berlin, Puttkammer u. Mühlbrecht.

2. Adalékok Hont megye nemzetiségi monográfiájához. Budapest. Ráth.

3. La place scientifique et les limites de la Demographie. Genf. H. Georg.

4. Einfluss von Wohlhabenheit und Wohnung auf die Todesursache. A berlini közegészségi kiállításon tartott előadás.

5. Bulletin annuel des finances des grandes villes. Negyedik évfolyam. Budapest, Ráth. Páris, Guillaman.

Szerkesztés:

6. Statisztikai havi füzetek. Tizenegyedik évfolyam.

7. Heti kimutatások. Tizenegyedik évfolyam

8. Bulletin hebdomadaire de Statistique internationale. Hatodik évfolyam.

Kiadja a
Statisztikai
hivatal

DR. NEUMANN ÁRMIN MT.

A „kereskedelmi törvény magyarázata“ című nagyobb munkám csak az 1882/1883-iki tanév kezdete előtt fejeztetvén be, az ennek folytán beállott szellemi tikkadás nagyobb munkásság kifejtését gátolta, — mégis felemlitem, hogy az 1882/1883-ik évben.

1. A párbajról tartottam felolvasást a sz.-fehérvári Vörösmarty-körben.

2. A magyar felsőház reorganisatiójáról irtam nagyobb tanulmányt, mely több lapban jelent meg.

3. Az esküdtszéki intézményre vonatkozólag adtam a sz.-fehérvári ügyvédi kamarának véleményt, mely a „Nemzet“ című politikai napilapban is megjelent.

III. ORVOSI KAR.

DR. LENHOSSEK JÓZSEF RT.

1. A szeged-öthalmi ásatásokról, különösen az ott felfedezett ősmagyar, ó-római és kelta sírokban talált csontvázakról, továbbá egy ugyanott talált sphenoccephal és kataorhin hyperchamaecephal koponyáról, végre, Ó-Szönyön kiásott mesterségesen eltorzított makrocephal koponyáról.

5 fénynyomatu táblával, egy szinezett könyomatu térrajzzal és a szövegben 7 fametszettel.

A magy. tudományos Akadémia III. osztályának külön kiadványa. Budapest, 1882.

2. Emlékbeszéd Broca Pál külső tag felett. Akadémiai értekezés. Budapest, 1882. Broca arczképével.

DR. JENDRÁSSIK JENŐ RT,

1. Rectori tanév, megnyitó beszéd.

2. Az exact vizsgálati módszer jelentőségéről. Beszéd, melyet mint rector az egyetem újjáalakításának ünnepére tartott.

3. Az egyetem története. Beszéd az egyetem igazgatásáról való lelépéskor.

4. Regéczy. Nagy Imre tanársegéd és m. tanár Beiträge zur Filtrationslehre. Pflüger's Archiv f. d. ges. Physiologie. Bd. XXX. 1883.

5. Ugyanaz: A folyadékok áramlása hajszálesővekben. — M. k. tud. akad. Értekezések.

6. Ugyanaz: Adatok a fehéryeoldatok átszivárgásának tanához. M. k. tud. akad. Értekezések.

DR. BÓKAI JÁNOS RT.

Az 1882/3 tanévben a vezetésem alatt álló gyermekkórházból következő munkálatok jelentek meg:

1. Elsődleges veserák egy 5¹/₂ éves fiúnál. Ifj. dr. Bókai János, gyermekkórházi segédorvostól. „Orvosi Hetilap“, 1883. — 7 szám.

2. Chorea minor; Arsen-kezelés; Herpes Eoster. Ifj. dr. Bókai János, gyermekkórházi segédorvostól. „Orvosi Hetilap“ 1883. — 20. szám.

3. Meningitis basilaris tuberculosa, felette alacsony hőmérsékkel. Ifj. dr. Bókai János, gyermekkórházi segédorvostól. „Orvosi Hetilap“ 1883. — 38. szám.

4. Die acute Gelenkentzündung als eine der Complica-

tionen bei Scharlach. Von Dr. Joh. Bókai jun., Assistent des Kinderspitals. Jahrbuch für Kinderheilkunde. N. F. XIX.

5. Közlemények a pesti szegény-gyermekkorházból (8 köreset) dr. Erőss Gyula, segédorvostól. „Orvosi Hetilap”. 1882. — 51. 52. 53. sz.

6. A gyermekek színelte betegségeiről. Dr. Erőss Gyula, gyermekkorházi segédorvostól. „Orvosi Hetilap”. 1883. — 9. 10. szám.

7. A köldökzsinór-sérvekről. Dr. Erőss Gyula, gyermekkorházi segédorvostól. „Orvosi Hetilap”. 1883. — 28. 29. 30. szám.

8. Adat a világra hozott faresíktáji daganatok ismeretéhez. Dr. Erőss Gyula, gyermekkorházi segédorvostól. „Orvosi Hetilap”. 1883. — 37. szám.

9. Mittheilungen aus dem Pester Armen-Kinderspital (8 Krankheitsfälle). Von Dr. Julius Erőss, Assistent. Jahrbuch für Kinderheilkunde N. F. XIX.

DR. SCHEUTHAUER GUSZTÁV RT.

1. „Gyöngydaganat” az „Orvosi Hetilap”-ban; ugyanaz németül Eulenburgnak „Realencyclopaedie der med. Wissenschaften” című művében.

2. Baillie és Cruveilhier életrajza a „Biographisches Lexicon der hervorragenden Aerzte aller Zeiten und Völker” számára (sajtó alatt).

3. Szeiffert Ede főállamügyi helyettes részéről a tiszazslári bünpörben szerepelt szakértőkhöz intézett kérdésekre adott felelet és a nyiregyházi törvényszék által a szakértőknek tett szemrehányások visszautasítása a „Pester Lloyd”-ban.

4. Aphorismák a nyiregyházi végtárgyalás orvosi része fölött az „Orvosi Hetilap” közegészségügyi mellékletében, ugyanaz németül a „Wiener medicinische Blätter” 33. 34. 35. számában.

5. Az 1882-iki polgári évben Budapest főváros St.-Rókus kórházi prosectorájában megejtett bonczolások kimutatása, statisztikával és ritka esetek említésével (sajtó alatt).

DR. FODOR JÓZSEF RT.

A lakásviszonyok befolyása cholera és typhus elterjedésére. Akad. székfoglaló értekezés. (Sajtó alatt.)

Ugyanaz németül. (Sajtó alatt.)

A budapesti egyetem közegészségtani intézetének leírása. A berlini egészségügyi kiállítás alkalmából a vallás- és közoktatásügyi miniszter ő nagym. megbízásából egybeállítva. Magyarul és németül. Egyetemi könyvnyomda, 1882.

Néhány készülék egészségügyi előadásokhoz és kísérletekhez. A berlini egészségügyi kiállítás alkalmából leírva. Magyarul és németül. Budapest, 1883. Egyetemi könyvnyomda.

A harmadik magy. egyetemről. „Orv. Hetil.” 1883. 20. sz.

Ezeket kivül egészségügyi czikkek a „Nemzet” (A csán-
gók letelepítése” 1883. június; „A svábhegy és a városliget”
1883. július; „A budapesti ivóvíz” 1883. augusztus stb.) a
„Közegészségügy” („Közegészségügyünkről” 1882 október;
„Bécs avagy Budapest az egészségtelenebb város” 1882. de-
cember; Egészségügyi kirándulások Budapesten 1883. szeptem-
ber stb.) és a „Term. tud. Közlöny” hasábjain.

Szerkeszti az „Orvosi Hetilap” „Közegészségügy és tör-
vényészeti orvostan” czimű melléklapját.

Szerkeszti (Szily Kálmán és Paszlavszky Józseffel együtt)
„Természettudományi Közlönyt”, s annak egészségügyi rova-
tát vezeti.

A közegészségtani intézetben vezetése alatt készült
munkák:

Dr. Frank Ödön: Közegészségi állapot hazánkban és a
külföldön. Állandó rovat a „Közegészségügyben”.

A lakások fertőztelenítéséről. „Term. tud. Közlöny” 1883.
márczius.

Die Desinfection mit Brom. Antwort an Herrn Alex.
Wernich. Deutsche med. Wochenschr. 1882. Nro. 52.

Dr. Frank Ödön és dr. Doleschall Sándor. Ueber den
Werth einiger gasförmiger Desinfectionsmittele. D. med. Wo-
chenschr. 1882. Nr. 43—44.

Dr. Schuschny Henrik: Az egyetemi tantermek levegő-
jéről. „Közegészségügy.” 1882. december.

Dr. Schuschny Henrik és dr. Fodor János: A tiszta és szennyos ivóvízről. „Közegészségügy“. 1883. február.

Dr. Fuchs Dávid és dr. Péchy János: A tiszta és kereskedésbeli tej Budapesten. „Közegészségügy“. 1883. június.

Steiner Samu orvosszigorló: A kereskedésbeli szódavíz. „Közegészségügy“. 1883. ápril. Egyszersmind megjelent a „Term. tud. Közlöny“-ben.

Ugyanattól: Tápszerek a fővárosi kereskedésekben: a k e n y é r. „Közegészségügy“. 1883. június és a „Természet-tud. Közlöny“-ben.

Ugyanattól: Az eczet. „Közegészségügy“ 1883. szept. és a „Term. tud. Közlöny“-ben.

DR. SCHULEK VILMOS RT.

1. Közlemények az iridectomia köréből: 1. jó-e és szabad-e a természetes pupilla mellett önálló második pupillát készíteni, a körizom épenhagyásával. (Folyt.) és 2. a kétszemi látásról, iridectomiált szemem támadt szóródásos képek alapján. Az „Orvosi Hetilap“ „Szemészet“ mellékletében 1882. évi 5. 6. és 1883. évi 1-ső számban.

2. Szerkeszti az „Orv. Hetilap“ „Szemészet“ mellékletét. Munkálatok az egyetemi szemklinikából:

3. Creniceanu György dr. Az eserinről. (Folyt.) „Szemészet“ 1882. 5. és 6. sz.

4. Creniceanu György dr. A kézírás élettana. „Szemészet“. 1882. 5. sz.

5. Creniceanu György dr. Klinikai tapasztalatok a zonula Zinnii állapotáról bizonyos cataracta alaknál. „Szemészet“ 1883. 4. sz.

6. Csapodi István dr. A keratoconusról 2 eset kapcsán. „Szemészet“ 1882. 6. sz.

7. Csapodi István dr. A szemészek heidelbergi társaságának 1882. gyűléséről. „Szemészet“ 1883. 2. sz.

8. Csapodi István dr. Egy adat a színlátásnak a tárgylátástól való függetlenségéhez. „Szemészet“ 1883. 3. sz.

9. Csapodi István dr. Ideghártya-leválás sajátos esete. „Szemészet“ 1883. 3. sz.

10. Juhász Lajos dr. Adatok a hályog műtételéhez. „Szemészet“ 1883. 1. és 2. sz.

11. Juhász Lajos dr. Úti levelek. „Szemészet“ 1883 2. 3. és 4. szám.

12. Ottava Ignác dr. Veszületett iris és chorioidea coloboma mindkét szemén. „Szemészet“ 1882. 5. sz.

13. Ottava Ignác dr. A corneák veszületett elhegese-
désének egy esete. „Szemészet“ 1882. 5. sz.

14. Ottava Ignác dr. Febris malaricához szegődő kera-
titis egy esete. „Szemészet“ 1882. 6. sz.

15. Ottava Ignác dr. Szemhéjtályog egy esete „Szemé-
szet“ 1883. 3. sz.

16. Ottava Ignác dr. Adatok az iris és chorioidea vele-
született colobomájához. „Szemészet“ 1883. 3. sz.

17. Szabó György, Ottava Ignác, Creniceanu György,
Csapodi István, Karafiáth Márius dr.-ok. Számos ismertetés,
kivonat stb. a „Szemészet“ összes számaiban.

DR. PLÖSZ PÁL RT.

Ueber einige Chromogene des Harnes und deren Deri-
vate (Zeitschr. f. physiolog. Chemie).

DR. BAKÓDY TIVADAR RK. T.

1. Retorsion. Berlin. O. Janke.

2. Zur Reform der medicinischen Thera-
pie. Berlin. O. Janke.

3. Statistik der klinischen Lehranstalt
St.-Rochus. Leipzig. Willmar Schwabe.

4. Hahnemann redivivus. Leipzig. Willmar
Schwabe.

DR. NAVRATIL IMRE RK. T.

Sebészeti adatok. Nagy 8-ad rét. 116 lap. Két grafikai
táblával és több fametszettel. Budapest, 1882.

Sebészeti adatok. „Orvosi Hetilap“ 1882.

Ugyanaz külön lenyomatban.

Chirurgische Beiträge 8° 126 Seiten. Mit mehreren Holzschnitten, zwei graphischen und einer chromolithographischen Tafel. Stuttgart. Verlag von Ferdinand Enke. 1882.

Lékelésről horpadás miatt gyógyult eset kapcsában. „Orvosi Hetilap“ 1883.

Ugyanaz külön lenyomatban.

DR. BÖKE GYULA RK. T.

Két fülészeti közlemény. Előadatott a budapesti kir. orvosegyletben 1883 márczius 17.

I. Vérzés a fülből.

II. Egyensúlyzavarok és ideges bántalmak a dobüreg kóros elváltozásainál.

Megjelent „Orvosi Hetilap“ 1883. ápril 15-ikén, 15. szám.

Zwei Otiatrische Mittheilungen.

I. Ueber Blutung aus dem Ohre.

II. Ueber Gleichgewichtsstörungen und nervöse Affectionen bei Trommelhöhlenleiden.

Megjelent az Archiv für Ohrenheilkunde XX. kötet. I. füzet. Lipcse, 1883. május 17.

DR. SCHWIMMER ERNŐ RK. T.

1. Prichorrhæxis nodosa. — Real Encyclopädie der gesamt. Heilkunde, Leipzig u. Wien, 1883. XIII. B.

2. Xanthoma. — U. o. és „Orvosi Hetilap“ 1883. 2. sz.

3. Hyperämien d. Haut. — Ziemssen's Handbuch der spec. Pathol. u. Therapie. XIV. B. Leipzig, 1883.

4. Anamien d. Haut. — U. o.

5. Hämorrhogien d. Haut. — U. o.

6. Sclerema neonatorum. — U. o.

7. Sclerodermie. — U. o.

8. Elephantiasis. — U. o.

9. Behrend Handb. d. Hautkrankheit. — Birálat a „Wien med. Woch.“ 1883. évfolyam 12. számában.

DR. KÉTLI KÁROLY RK. T.

1. „Arsénmérgezés egy esete.“ „Orvosi Hetilap“ 1882. évfolyam. 9. sz.

2. „Mérgezés esete kénsavas rézzel.“ „Orvosi Hetilap“ 1883. 10. sz.

DR. THANHOFFER LAJOS RK. T.

1. A tenyész bénaságról stb. 12 színes könyomatu táblával; kiadja a m. kir. földm., ipar- és kereskedelmi ministerium. 1882.

Ugyanaz németül a következő czimen:

Ueber Zuchtlahme etc. 1882.

2. Uj idegvégkészülék a vékonybélben. „Orvosi Hetilap“ 27. évf. 1. száma. 1883.

Ugyanaz németül a következő czimen:

Ein neuer Nervenendapparat im Dünndarm. Centrallblatt für die mediz. Wissenschaften. 3-ik száma. Berlin, 1883.

DR. STILLER BERTALAN RK. T.

Májbajjal szövődött Xanthoma multiplex egy esete. — „Orvosi Hetilap“ 1882.

„ Ein mit Leberaffection complicirter Fall von Xanthoma multiplex. — Pester med. chir. Presse 1882.

Kísérletek gyöngyvirággal (convallaria majalis) szivbajoknál. — „Orvosi Hetilap“ 1882.

Versuche mit Convallaria majalis bei Herzkrankheiten. — „Wiener med. Wochenschrift“ 1882.

DR. MÜLLER KÁLMÁN MT.

1. Az ideges dyspepsia (megjelent az „Orvosi Hetilap“-ban).

2. Adat a szövetközi májlob tanához (megjelent ugyanott).

3. A visszatérő láznak újabban észlelt eseteiről, (megjelent ugyanott).

4. Az ütérkeményedés tanának jelen állása, (megjelent ugyanott).

5. A tuberkulózisról, (megjelent a „Természettud. Közöny“-ben.

DR. RÉCZEY IMRE MT.

1. Orvosi tanügy a budapesti m. egyetem. Budapest 1879.

2. A budapesti királyi orvosegyesület története. Budapest, 1880.

3. A vesekiirtásról. Megjelent az „Orvosi Hetilap“ 1882. évi folyamában.

4. Az idült csipizületi lob kezelésének mai alapelvei. Megjelent „Orvosi Hetilap“ 1882. évi folyamában.

5. Hogyan mozgunk? Népszerű természettudományi előadás. Megjelent a m. k. természettudományi társulat kiadásában 1883.

6. Az újabb sebkezelési módok s azok értéke. Megjelent „Orvosi Hetilap“ 1883. évi folyamában.

7. Szerkesztette mint már 7 év óta a budapesti kir. orvosegyesület évkönyveit.

8. Sajtó alatt van : „Über Nierenextirpationen.“

ID. DR. PURJESZ ZSIGMOND MT.

1. a) Nicolaus Massa als Syphilidolog. Deutsches Archiv für Geschichte der Medicin und medicinische Geographie. Sechsten Bandes erstes Heft. Leipzig, 1883.

b) Ugyanaz, külön lenyomatban. Lipcse 1883.

Sajtó alatt van :

2. A kosi és knidosi orvosi iskolák alapelvei ; és

3. Haeser nagy orvostörténeti munkájának ismertetése. Szerkesztés :

4. Orvosok zsebnaptára 1884-re. Tizenkettedik évfolyam. Az Eggenberger-féle könyvkereskedés kiadása.

DR. LIEBMANN MÓR MT.

1. A gyermekágyi láz prophylaxisának kérdéséhez. (Előadatott a budapesti kir. orvosegyletnek 1882-iki december hó 2-án tartott rendes ülésében.) Nyomtatásban megjelent az „Orvosi Hetilap” 1883-iki évfolyam 4-ik, 5-ik és 6-ik számában, valamint külön lenyomatban is.

2. A gyermekágyi genitalsebek kezeléséről az „Orvosok zsebnaptára”-ban, (az 1884-ik évre.)

DR. BÁRON JÓNÁS MT.

1. Az ujabbkori sebkötelékek. Előadatott a m. orvosok és természetvizsgálók XXII. vándorgyűlése orvosi szakosztályában. Megjelent az „Orvosi Hetilap” 1882. évi 43. 44. és 45. számában és kivonatban a „Pester medez.-chir. Presse”-ben.

2. Az egymás mellett fekvő sérvtömlőkről. „Orvosi Hetilap” 1883. 25. sz.

Ugyanez németül e cím alatt:

3. Über nebeneinander liegende Bruchstücke. Pester „mediz.-chir. Presse” 1883. 36. sz.

DR. PUKY ÁKOS MT.

1. „Pathologikus térdizület teljes csonkolása. Gyógyulás”. Orv. Hetilap. 1883. 10 sz.

2. „Adatok a mellür-bántalmak kezeléséhez bordacsonkolás segítségével”. Orv. Hetilap. 1883. 27. 28. 30 sz.

DR. ÁRKÖVY JÓZSEF MT.

Investigations into the mode of development of odontoma internum liberum. By Joseph Árkövy M. D. etc. — The Journal of the British Dental Association. August, 1883.

Orvosegyleti előadás és betegbemutatók, közölve „Orvosi Hetilap” 1883. 5., 8. és 15 számaiban.

Évi kimutatás (és szakközlemények) a nyilv. foggyógyintézet 1882/3 működéséről.

Dolgozat az intézetből: „A Highmor-barlang bántalmának és a felső fogmedi ütér vérzésének egy ritka esete“; közlő dr. Rozinger V. „Orvosi Hetilap“ 1883. 37. sz.

DR. DOLLINGER GYULA MT.

1. A gacsos térd (genu valgum) kezelésének áttekintés egy műtött eset bemutatásával. „Orvosi Hetilap“ 1882.

2. A genyes csigolya-gyulladás korai műtete. „Orvosi Hetilap“ 1883.

3. Ugyanaz németül. „Pester medic. chirurg. Presse“ 1883.

4. Fordítás: M. J. Roszbach. Lehrbuch d. physikalischen Heilmethoden. Berlin, 1883. czimü műből, a massage és testgyakorlat czimü részek. Megjelent a „M. k. orvosi könyvkiadótársulat kiadványában“ 1883.

DR. IRSAI ARTUR TANÁRSEGÉD.

1. Experimentelle Beiträge zur Lehre vom Einfluss des Nervensystems auf die Ernährung der Haut (in Gemeinschaft mit dr. Victor Babes) . . . Archiv für Dermatologie und Syphilis 1882. IV.

2. Közlemény Korányi tanár belkórodájáról: A bújakóros gerincvelőlobnak egy gyógyult esete . . . „Orvosi Hetilap“ 1883. évfolyam május havában.

DR. DIRNER GUSZTÁV TANÁRSEGÉD.

Uterus didelphys cum vagina duplice. „Orvosi Hetilap“ 1883. évfolyam. 21. sz.

Hysterotomia és ovariectomia egy-egy esetének bemutatása az orvosegyletben. „Orvosi Hetilap“ 1883. év 3. szám.

DR. SCHMID HUGO TANÁRSEGÉD.

„Vezérfonal sebészi műtétekhez.“

DR. OTTAVA IGNÁCZ, SZEMÉSZETI TANÁRSEGÉD.

Melléklet az „Orvosi Hetilap“-hoz.

1. 1882. év 5-ik számban: Veleszületett iris és chorioidea coloboma mindkét szemem.

2. 1882. év 5-ik számban: A corneák veleszületett elhagedésének egy esete.

3. 1882. év 6-ik számban: Febris malaricához szegődő keratitis egy esete.

4. 1883. év 2-ik számban: Kötőszövetképlődés a látóideg főn és a retinában.

5. 1883. év 3-ik számban: Szemhéjtályog egy esete.

6. 1883. év 3-ik számban. Adatok az iris és chorioidea veleszületett colobómájához.

Ezekon kívül több fordítás és kivonat.

DR. FRANK ÖDÖN, KÖZEGÉSZSÉGTANI TANÁRSEGÉD.

1. A lakások fertőzetlenítéséről. „Természett. Közlöny“ 1883. márczius füz.

2. Über den Werth einiger gasförmiger Desinfectionsmittel (Dr. Doleschall Sándorral.) „Deut. med. Wochenschr.“ 1882., 43—44.

(Kivonata az egyetemen 1881/2 tanévben pályadíjat nyert dolgozatnak.)

3. A „Közegészségügy és törvényszéki orvostan“ („Orvosi Hetilap“ melléklete) halálzási statisztikai rovatát állítja össze.

IV. BÖLCSÉSZETI KAR.

DR. MARGÓ TIVADAR RT.

1. Az állatország rendszeres osztályozása, különös tekintettel az újabb állattani rendszerekre. I. rajzolt táblával. — Akadémiai székfoglaló értekezés, felolvastatott 1883. évi jun. 4-én tartott ülésben. (A m. t. Akad. Értek. a Természettud. köréből 1883. XIII. k. 9. sz.)

Ugyanaz kivonatban: a „Math. és természettud. Érte-

sitő^a I. köt. 8. 9. füzetében, és a „Természettud. Közlöny“ XV. köt. augusztusi füzetében.

2. Die Classifizirung des Thierreichs mit Rücksicht auf die neueren zoologischen Systeme. Mit I. Tafel. (Sajtó alatt.)

3. Akadémiai birálatok a következő állattani munkák felett:

a) Adatok a Castodák ismeretéhez. Dr. Roboz Zoltántól. (Megjelent az akad. értekezései között).

b) Új adatok a kerekese férgek ismeretéhez. Dr. Daday Jenő, m. tanártól. (Az 1883. évi június 4-én tartott ülésben.)

c) Rhyzopoda tanulmányok. I. Calcituba polymorpha nov. genus, n. sp. — Dr. Roboz Zoltántól (1883. június 25-iki ülésben.)

4. Az egyetemi állattani intézetben a tanár vezetése alatt véghezvitt vizsgálatok és dolgozatok:

a) Adalékok a lemezkopoltyú molluskák szövettanához. Ifj. Apáthy István orvostanhallgatótól. (Készülőben.)

6. Tanulmányok a folyami rák bonczana és szövettana körül. Szigethy Károly orvostanhallgatótól. (Készülőben.)

DR. THAN KÁROLY RT.

1. A világító gáz meghatározása a levegőben 1882. „Természettud. Közlöny“ 160-ik füzete.

2. Ugyanaz német kivonatban. Berichte der deutsch. chem. Gesellsch. 15. évf. 2790 l.

3. Közlemények a m. k. egyetem vegyt. intézetből. 1. A sósavgáz sűrűségének meghatározása Halász Ágosttól. 2. Electrolyticus élenyfejlesztés Hoffer Józseftől. 3. Egy sphalerit mennyiségi elemzése Loczka Józseftől. Magy. tudom. akad. mathem. és term. tud. értesítő I-ső füzetében.

4. Közlemények a m. k. egyetem vegyt. intézetéből. A légeny és éleny egyesüléséről explosióknál. Veith Sándortól. Ugyanott 1883. ápril 2-án.

DR. SZABÓ JÓZSEF RT.

1880/1—1882/3.

Ö n á l l ó m u n k á k.

Geologia, kiváló tekintettel a petrografiára, vulkánosságra és hidrografiára, 700 ábra és 2 chromolitografiai tábla. Budapest 1883. (Saját költségén.)

Ásványtan, közettani tájékozással, a szemléleti s gyakorlati módszer alapján, kezdők számára. Harmadik (ujból át-nézett) kiadás. Budapest, 1884. Kiadja a Franklin-társulat.

A mikroszkop a geológiában. Előadás a természettudományi társulat estélyén, 1881. jan. 21. Megjelent önállólag a „Népszerű természettudományi előadások gyűjteménye egy füzeté gyanánt“. 1881.

Amerika természeti, társadalmi és tudományos viszonyai. Két előadás a természettudományi társulat estélyein 1882. Megjelent önállólag ugyanazon módon 1883.

É r t e k e z é s e k.

Étude pétrographique et géologique du terrain trachytique de Tokay dans le Nord-Est de la Hongrie. M. le Dr. J. Szabó, Budapest. (Association française pour l'avancement des sciences. Congrès d'Alger. 1881.) Paris, 1882.

Classification monographique des trachytes, illustrée par une collection systématique des roches trachytiques, et par une carte géologique de Schemnitz. Értekezés Bolognában a nemzetközi geológiai 2-ik congressuson 1881. Megjelent annak kiadványában. 1882.

„Sur le mode de formation des serpentines dans quelques contrées de la Hongrie et de la Serbie.“ Közlemény a Serpentin conferentián ugyanott: Megjelent az olasz geológiai társulat folyóiratában. 1882.

A trachitok makrográfiai osztályozása. „Földtani Közöny“ 1881. Jelentés a Bolognában tartott nemzetközi 2-ik congressusról. „Földtani Értesítő“. 1881.

Stenon emlékezete. „Földtani Értesítő“ 1882.

Die makrographische Eintheilung der Trachyta von Dr. J. Szabó. Jahrbuch der k. k. geologischen Reichsanstalt. 1882.

Helvit Kupnikbányán, egy új ásvány Magyarországra nézve. „A m. t. akadémia Értesítő“-jében, 1882.

Meteorkőhullás Erdélyben Mocs falu vidékén. „M. t. akadémia Értesítő“-je XVI. évfolyam, 1882.

Amerikai utamból. Előadás a geográfiai társulat ülésén, megjelent a „Magyar Földrajzi Közlemények“-ben 1882.

On a new microscopical method of determining the Feldspars in Rocks. By J. Szabó of Budapest. (Proceedings of the American Association for the advancement of science. Vol. XXXI. Nunt real meeting. 1882.

Az első bányászati kiállítás Denverben Colorado államfővárosában. „Magyarhoni Földtani Értesítő“. 1882.

The first mining exposition in the U. S. of America at Denver, Colorado. „Földtani Közlöny.“

Dr. Peters Károly emlékezete. „Földtani Közlöny“ 1883.

Emlékbeszéd Ami Boné fölött. Kiadta a magy. tud. akadémia. 1883.

Geologiai kézi könyvét megismeteti Szabó J. „M. t. akadémiai matematika is természettudományi Értesítő“ I. kötet. 8. 9. füzet. 1883.

A m. tud. akadémiánál a III. osztály megbizásából mint szerkesztő foglalkozik az Értekezések matematikai s természettudományi rovatának, valamint az önálló munkáknak kiadásával.

DR. KERÉKGYÁRTÓ ÁRPÁD RT.

„Sárvári Felsővidéki gróf Széchenyi István élete.“

A „Magyar Helikon“ füzeteiben.

DR. TÉLFY IVÁN RT.

1. Ujgörög irodalmi termékek. (A magy. akadémia kiadványa).

2. Középkori görög verses regények. (A m. akadémia kiadványa).

3. A görög nyelv a gynasiumban. („Egyetértés“, 76. szám.)

4. *Ὁδηγητικὴ ἐκθεσις περὶ νεοελληνικῶν συγγραμμάτων.*
(Jilis, 22-ik évf. 1148. sz.)

5. Homér Odysseájának fordítása folyóbeszédben, III-ik füzet. VIII. 432—XII. 303 o. (Lampel Róbert kiadványa.)

DR. HATALA PÉTER RT.

A szentsír Templomában. „A Koszoru“ f. é. 13-ik s következő számában.

Közigazgatás ázsiai Törökországban. Az „Uj községi Közlöny“ f. é. 14-ik s következő számaiban.

DR. HORVÁT ÁRPÁD RT.

Oklevéltani jegyzetek; 2-ik füzet: A diplomatikai Írástan alapvonalai, k. Sr. Budapest, 1883 VIII. és 156 lap.

Ehez mellékletül: Oklevélhasonmások. Gyűjteménye (XI—XV. század). 26 rézmetszetű tábla.

DR. JURÁNYI LAJOS RT.

1. Beiträge zur Kenntniss der Pollenentwicklung der Cycadeen und Coniferen, Botan. Ztg. 1882. pag. 812. etc.

2. Adatok a Gymnospermák himporának ismeretéhez. „Mathem. és Természett. Értesítő“, (sajtó alatt).

Ugyanez németül ugyanott.

3. A sejtmag alakulása és alkotásáról. „Math. és Term. tud. Értesítő“, (sajtó alatt).

4. Beobachtungen über Kerntheilung, (sajtó alatt).

DR. BUDENZ JÓZSEF RT.

Osztják mondatok, Vologodszki orosz-osztják szótárából, jegyzetekkel. (Nyelvt. Közl. XVII. 2-dik füzetében.)

Felelet. Nyelvészeti észrevételek Vámbéry Ármin „A magyarok eredete“ cz. munkájára. I. II. (Nyelvt. Közl. XVII. 3-dik füzetében.)

Szerkesztés: Nyelvtudományi Közlemények (kiadja a magy. tudom. akadémia nyelvt. bizottsága) XVII. köt. 2. és 3. füzet.

DR. PONORI THEWREWK EMIL RT.

Egyetemes philologiai Közlöny. A magy. tudom. akad. nyelvtud. bizottságának megbízásából. Szerkesztik dr. Ponori Thewrewk Emil és dr. Heinrich Gusztáv 1883-ban. VII. évfolyama jelent meg.

Codex Jesti breviati Trecensis. Francia értekezés a Párisban Charles Graux emlékére kiadott gyűjteményben.

Variae Lectiones. LIX. Aquincumi felirat. LX. Anth. Lat. 393. Riese. Egyet. philol. közl. VI. 894. VII. 38.

Fordítások: A Vergiliusnak tulajdonított apróbb költeményekből. Fűves gombóc. Csaplárné. Felolvasta Szász Károly a Kisfaludy-társaságnak 1882. decz. 20. tartott ülésében. Megjel. a Kisfaludy-társaság Évlapjai XVIII. évfolyamában. Anth. Pal. XI. 421. Archiloch. 5. Moschus 8. id. Tanaquil Jobber epigrammája. Theodectes rejtvénye. Theocritus 21. epigr. Egyet. philol. közl. VI. 895 s. köv.

Jannarabis Deutsch-neugriech. Wörterbuch-jának bírálata. A brémai „Philologische Bundschau“-ban és az „Egyet. philol. Közlöny“-ben.

A Gerevics-féle Plauti Captivi bírálata. „Egyet. philol. Közl.“ VII. 390 s. köv.

A budapesti philologiai társaságban 1882. decz. 3. mondott elnöki megnyitó beszéd. „Egyet. philol. Közl.“ VII. 104—113. Körösi Csoma Sándorról. „Nemzet“ 1883. ápril 1. 89 szám.

Festus. Sajtó alatt.

Anacreon töredékei. Kéziratban.

DR. HENSZLMANN IMRE RT.

Műtörténelmi autografiáim számára kiegészítettem az olasz festészeti iskolák tárgyalását, nevezetesen a ferrarai és velencei iskolák tárgyalásával.

Az akadémia archaeologiai Értesítőjében megjelentek észrevételeim a pécsi székesegyház restaurációja tárgyában.

Mint a magyarországi műemlékek országos bizottságának előadója szerkesztettem ülései jegyzőkönyveit és irtam több régészeti jelentéseket, melyek ugyanis az archaeol. Értesítőben megjelentek.

Észrevételeim Reissenbergernek a nagyszzebeni templomról irt leírásához megjelentek az akadémia „Monumentai“ V-ik kötetében.

Ugyanott megjelent „Székesfehérvári ásatások“ czimű munkám s abban nagy Lajos sirkápolnájának és sirtáblájának restaurációja.

DR. HEINRICH GUSZTAV RT.

Wilhelm Tell. Schauspiel von Fr. Schiller. Kiadta és magyarázta. Budapest, 1883. Franklin.

Dugonics András. Kún László. Bevezetéssel kiadta. Budapest, 1883. Franklin. (Olesó könyvtár).

Sajtó alá rendezte Greguss Ágost „Tanulmányainak“ III. kötetét. Budapest, 1884. Franklin.

Deutsches Lehr- und Lesebuch für höhere Lehranstalten. II. kötet: költészettannal s magyarázó jegyzetekkel. Budapest, 1884. Lampel R. Hatodik javított s bővített kiadás.

„Egyetemes Philologiai Közl.“ Szerkeszti Dr. Thewrewk Emillel. Budapest, 1883. VII. évfolyam.

„Ungarische Revue.“ Szerkeszti és kiadja Hunfalvy Pálal. Budapest, 1883. III. évfolyam.

A műfordítás elméletéhez. Felolvasás a Kisfaludy-társaságban, 1883. február 28.

A germán nyelvek elágazása. Felolvasás az akadémiában, 1883. október 1.

Katona József és István, Kazinczy Ferencz és b. Kemény Zsigmond az Ersch és Gruber-féle Encyclopaediában. Leipzig, 1284, Brockhaus.

Tell-tanulmányok. Az „Egyetemes Philologiai Közlöny“ V. és VI. füzetében.

A Hildebranddal. U. o. V. füzet.

Ungarische Volksballaden I—XV. az „Ungarische Revue. II. füzet. és a „Magazin für die Literatur des Auslandes“ 12. és 13. számaiban.

Kisebb czikkek és bírálatok az „Egyetemes Philologiai Közlöny“, „Budapesti Szemle“, „Ungarische Revue“ és „Magazin für die Literatur des Auslandes“ cz. folyóiratokban.

Sajtó alatt: Germán kézikönyv. Bevezetés, Nyelvtan, Szöveg, Szótár. I. Gót rész. Budapest, 1884. Kilian Fr. A m. t. akadémia támogatásával.

DR. TORMA KÁROLY RT.

Inschriften aus Dacia, Moesia superior und Pannonia inferior. (Benndorf-Hirschfeld, archaeologisch-epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich. 1883. évfolyam VI. k. 97—145 lap.)

Bemerkungen zu der Mittheilung über den Votivstein des jüngeren Axius Aelianus. (Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. 1883. VI. évf. 2—9. l.)

Római cserépedény bélyegek és karczolatok. I. közlemény („Archaeologiai Értesítő“, új folyam II. k. 295—230 l.) és II. közlemény (u. o. III. k. 1—64. l.)

Dacia hadújtjai s táborállomásai. (Olvasta a m. t. akadémia 1883. ápril 16-iki ülésén. Sajtó á alatt).

DR. TÓRÓK AURÉL RT.

Több rendbeli czikkek a „Természettudományi Közlöny“-ben és a „Nemzet“-ben.

HANTKEN MIKSA RT.

A Clavulina Szabói rétegek az Euganeák és a tengeri Alpakterületén és a krétakaru „Scaglia“ az Euganeákban. 4 táblával.

(Értekezések a természettudományok köréből, kiadja a magy. tud. akadémia). Budapest, 1883.

DR. FRÖHLICH J. RK. T.

1. Az elektromos absolut ellenállássegységnek dynamometrikus uton való meghatározásáról. („Akad. math. és természett. Értesítő“, I. k. 92—144 lap. 1883.)

Ugyanaz: Über die Bestimmung des Ohnis auf dynamometrischen Wege (Wiedemanns Ann. d. Physik und Ch. XIX. k. 106—130 lap. 1883.)

2. Javaslat és előterjesztés egy akadémiai elektromos bizottság felállítása ügyében. („Akad. math. és természettud. Értesítő“. I. k. 273—276 l. 1883.)

Ugyanannak az indokolása. („Természettud. Közlöny“, XV. k. 81—83 lap. 1883.)

DR. MEDVEZKY FRIGYES RK. T.

Die Socialwissenschaften. Zur Orientierung in den socialwissenschaftlichen Schulen und Systemen der Gegenwart. Kritisch und gemeinfasslich dargestellt. Leipzig. 1882.

Adalékok a tulajdon elméletéhez és történetéhez. Sociologiai tanulmány. („Budapesti Szemle“ 1882. márczius).

Kant főművének történeti jelentősége hatása. („Budapesti Szemle“ 1882. december.)

Das Problem des Völkerrechts gemäss der Ethik und der Rechtsphilosophie Kants. (Zeitschrift für die gesammte Staatswissenschaft. 1881. IV. H.)

Die Ethik Herbert Spencers. („Unsere Zeit“ 1882. Mai.)

Die Anthropologie und die Urgeschichtsforschung. Kritische Beiträge I—III. („Unsere Zeit“. 1882. Oktober, November, December.)

Die Wiedergeburt des Kritischen Geistes. („Illustr. Deutsche Monatshefte“ (Westermann) 1882. December.)

Zur Geschichte der Denker. („Blätter für litterarische Unterhaltung“. 1882.)

Kant, Herder und Darwin. („Neue freie Presse“ 1882. Juli).

Zur Geschichte der Philosophie. („Blätter für litterarische Unterhaltung“. 1883. September.)

Kisebb dolgozatok és ismertetések a „Philosophische Monatshefte“, Blätter für litter. Unterhaltung és más magyar, német és francia folyóiratokban.

DR. ÁBEL JENŐ RK, T.

Joannis Gazaei Descriptiv Tabulae Mundi, rec. E. Abel (Berlin, Calvary).

Charles Graux („Egyetemes Philologiai Közlöny“) Zur Handschriftenkunde des Pindar (Wiener Studien).

Die Catullus recension des Guarinus (Zeitschrift für oesterreichische Gymnasien).

Die Landesbücherausstellung („Ungarische Revue“).

Petrus Garázda, ein ungarischer Humanist des XV. Jahrhundert, (u. o.)

Joannes Mezerzius, der Begründer der dacischen Epigraphik, (u. o.)

Könyvismertetések az „Egyetemes Philologiai Közlöny“-ben és a berlini „Philologische Wochenschrift“-ben.

DR. SIMONYI ZSIGMOND HT.

1. Német nyelvtan. Irták Simonyi Zsigmond és Halász Ignác. Budapest, 1882.

2. Kis magyar nyelvtan. Irta S. Zs. 4. átdolg. kiadás. Budapest, 1882.

3. Magyar nyelvtan felsőbb osztályoknak. 3. kiad. Budapest, 1883.

4. A magyar köztársaság II. kötet. Budapest, 1883. Kiadja a m. t. akadémia.

5. Apróbb czikkek a „Magyar Nyelvőr“-ben s a „Magyar Tanügy“-ben.

6. Szerkeszti Szarvas Gáborral a m. t. akadémia megbízásából a „Magyar nyelvtörténeti Szótárt.“

BARTAL ANTAL MT.

1) Bevezetés az összehasonlító nyelv-tanba. E. Eggernek „Notions élémentaires de grammaire composée“ nyomán.

2) Az ókori község. Fustel de Coulanges-nak „La cité antique“ című munkája magyarra fordítva.

Megjelent cikkek:

1) „Tanítsuk-e a görög nyelvet?“ „Nemzet.“ 1883. márcz. 29. melléklet a 36. számhoz.

2) „Miképen neveljék kiváltságos osztályaink fiaikat?“ „Nemzet.“ 1883. apr. 29. melléklet a 117. és jan. 17. melléklet a 165. számhoz.

3) „A nyugdíj-törvényjavaslat.“ „Országos középisk. tanáregyl. Közlöny.“ 1882/3. 7. sz. 416 lap.

4) „Az ó-kori község.“ Fustel de Coulangestól. „Magyar Tanügy.“ XI. köt. 221 lap.

5) E. Eggernek „La tradition et les réformes dans l'enseignement universitaire. Paris, 1883. című könyvnek kimerítő ismertetése. Megjelenik „az Országos középisk. tanáregyl. Közlöny“ 1883/4-ik tanévi októberi és novemberi füzetében.

GRUBER LAJOS MT.

1) „Ueber die Bestimmung der magnetischen Inclination mit Hülfe von Magnethadeln, deren Schwingungsebene gegen den Horizont geneigt sind.“ (Exner's Repertorium der Physik Bd. XIX. Heft 5.)

2) „Útmutatás földrajzi helymeghatározásokra.“ A k. m. Természettud. Társulat kiadásában.

DR. LIEBERMANN LEO MT.

1. Tabellen zu Reduction der Gasvolumina, zum Gebrauche in chemischen und chemisch-technischen Laboratorien. Stuttgart, Verlag von Ferd. Enke. 1882.

2. A chlor (chlornatrium) szerepe tüdőlobban és a konyhasó élettani hatása.

3. Az urobilinuriáról.

4. Az életvegytan jelen álláspontja.

Ez utóbbi 3 értekezés mint külön lenyomat a „Veterinarius-“ból.

5. Schweflige Säure im Wein, 2 értekezés megjelent.

„Berichte der deutschen chem. Gesellschaft in Berlin.“ című folyóiratban.

6. „Über Gährung und Fermente. Megjelent a biolog. Centralblatt II-ik kötetében és a chem. Centralblattban.

7. Eine neue Methode zur Bestimmung des Entflammungspunktes von Petroleum.

8. Über den in der Praxis zulässigen Entflammungspunkt von Petroleum.

Mindkettő megjelent a Tresenius-féle, „Zeitschrift für analyt. Chemie“ című folyóiratban is, a közgazdasági értesítőben.

9. Volumetrische Methode zur Bestimmung des Fettgehaltes der Milch. A Tresenius-féle „Zeitschrift für analyt. Chemie“ című folyóiratban.

Ugyanez magyarul a „Veterinarius“-ban.

10. Die chemische Praxis auf dem Gebiete der Gesundheitspflege und gerichtl. Medicin. 2-ik teljesen átdolgozott kiadás. Stuttgart, Ferd. Enke. 1883.

11. Műszaki és agriculturvegytani dolgozatok, a közgazdasági értesítőben könyvismertetések birálatok.

DR. BORBÁS VINCZE MT.

Floristikai közlemények a m. tud. akadémia math. és term. tud. Értesítő-jében (3. és 4. füz.), ugyan ide benyújtva a Lapsanák ismeretéhez (kézirat).

A keleti szarkaláb hazánkban, mint vetéseink követője. — A madárképű dió s keresztbe átnőtt spárgagyökér. — Az örökzöld növények övének megszakadása a fiumei öbölben, term. tud. Közlönyben.

A botanika nomenclaturája Békés megyében. — Átokhinár fenyeget. — A homoki vipera hazai elterjedéséhez. Vakondak. — Grusium és könyvismertetések a középisk. tanár-egyesület „Közlönyé“-ben.

A hazai orgonafa-fajokról, — az egyanyás galagonya classificatiója, adventiv gyökerek. Megjegyzések Dietz „Rügy-és levélkules“ czimű munkájára. — Sorbusainkról, — erdészeti műszavak, — természetes bizonyíték, hogy a csipkebogyó tengelyképlet. — A fenyvesek és fenyvek magyar nevei Vas megyében, az „Erdészeti Lapok“-ban.

Lentermelésünk egy ellensége és gazdasági ismereteinknek egy irodalmi hasznos segédeszköze, az „Egyetértés“-ben, Schubert képes növénytanának ismertetése a „Közoktatás“-ban.

A lisztes berkenye alakjai, s három új liliacea hazánkban a „Földmiv. Érdekeink“-ben.

Az Inula hybrida Baumg. és I. Csatói Borb. érdekében a „Magy. Növ. Lapok“-ban.

Delphinium orientale, — Inflorescentia cruciferarum Graminearumque foliosa, — Kurze Bemerkungen zu Halácsy u. Brauns's „Nachträge“ zur Flora von Nieder-Oesterreich, — Synonymia Mentharum, — Rhodo- und Batographische Kleinigkeiten. — Rosa Pokornyana, — Exiguitas florum, Bosniae addenda, — Hieracium Pilosella + echioides, továbbá irodalmi referatumok és növénytani tartalmu apróbb levelezések az „Oesterr. Botan. Zeitschrift“ több számában.

Epilobium Kernerii Borb. és de distributione geographica formarum Orchidis laxiflorae Lam. per Hungariam a casseli Botan. Centralblattban, a hol mint magyar referens több magyar munkáról is referált.

Etwas über Orchis saccigera Brogn. a sondershauseni Deutsche Botan. Monatschrift-ben.

DR. BIHARI PÉTER MT.

„Az angol tanítók fejedelme“ (élet- és jellemrajz Arnoldról) a „Néptanítók Lapja.“ 1883. 1. sz.

„Az oktatás követelményei a tanítót illetőleg, (didaktikai czikk.) Nép. L. 1883. 26., 27. sz.

Részvények, állampapírok, sorsjegyek (nemz. gazd. czikk) a „Szamos“ szatmári vegyes tart. hetilap 1883. 44., 46., 48. sz.

A „Magyar Philos. Szemlé“-ben a francia lapszemlék, a „Néptanítók Lapja“-ban az angol lapszemlék.

DR. SZALAY JÓZSEF MT.

Befejezte „Magyar Nemzet Története“ czimű munkája IV-ik kötetét.

Közrebocsátotta a Magyar Tud. Akadémia Történelmi Bizottsága kiadásában Dr. Károlyi Árpáddal: „Nádasdy Tamás nádor családi levelezését.“ Budapest, 1882.

Ugyan-e levelezésnek ismertetését adta „Nádasdy Tamás nádor családi levelezése. Dr. Szalay József. Budapest, Athenaeum. 1882“ czim alatt.

Közlött több történelmi és levéltárügyi tanulmányt, rajzot és ismertetést a Századok-, Turul- és Vasárnapi-Ujságban, meg a „Nemzet“-ben.

BOGISICH MIHÁLY MT.

1. Régi templomi énekeink. („Tájékozó s egyház művészeti Lapok“ 1882. október 15-én. Két régi ének megfejtve s összehangositva. (Melléklet.)

2. Régi templomi énekeink. (Ugyanott 1882. nov. 15. Négy régi ének megfejtve s összehangositva. (Melléklet.)

3. A budavári főegyház jövőendő énekkara. Memorandum a nm. kir. vallás- és közoktatásügyi ministerhez. (Mint fentebb 1883. január 15-én).

4. Régi templomi énekeink. (Mint fentebb, 1883. márcz. 15-én. Négy régi ének megfejtve s összehangositva. (Melléklet.)

5. Régi templomi énekeink. (Mint fentebb, 1883. július 15-én. Négy régi ének megfejtve s összehangositva. (Melléklet.)

6. Régi templomi énekeink. (Mint fentebb, 1883. szept. 15-én. Szent István királyról szóló két régi ének.

DR. FARKAS GYULA MT.

„Sur les fonctions uniformes“ ; megjelent A párisi tud. akadémia „Comtes rendus“-jében.

DR. LEWIS LAJOS.

1. Az angol nyelv vezérfonala. a Jacotot-féle módszer alapján, saját alapelvei tekintetbe vételével kidolgozta Dr. Lewis Lajos.

2. Shakespeare's Élete kritikailag megvilágítva.

3. Telemaque 1-ső könyvének francziából olaszba való áttétele.

BARTONIEK GÉZA, TANÁRSEGÉD.

„Az új elektromos halló és beszélő készülékekről.“

Előadatott a kir. m. term. tudományi Társulat 1883. ápr. 11-ikén referáló szakülésén.

„A radiofonia.“

Előadatott a k. m. term. tud. Társulat 1883. május 21-iki rendes szakülésén.

A Természettudományi Közlöny 169. és következő füzetében.

A Dr. Jurányi L. r. tanár vezetése alatt álló növénytani intézetből következő dolgozatok és közlemények jelsntek meg : Dietz Sándor tanársegédttől :

1. Adatok a növények, különösen az Euphorbiaceák tejnedvének ismeretéhez. M. tud. Akad. Érték. a Term. tud. köréből. 1882. XII k. 8. sz.

2. Erdészeti növénynapptár. Az 1883. évi Erdészeti zsebnaptárban.

3. Még egyszer a selmeczi erdészeti akadémia növénykertjeiről. Erdészeti Lapok 1882. XI. füz.

4. Adatok az Abies excelsa D. C. két fajzatának hazánkban való előfordulásához és néhány szó az A. excelsa D. C. toboz-pikkelyeinek alakjáról. Erd. Lap. XXV. évf. V. füz.

Egyéb kisebb közlemények s referáták a Term. tud. közlöny, Erdészeti Lapok s a casseli Botanisches Centralblattban.

KALECSINSZKY SÁNDOR, EGYETEMI TANÁRSEGÉD.

1. Egy Szarvaskői Amphiból chemiai elemzése.
2. A gölniczbányai chalkopyrit mennyileges elemzése.
3. A rozsnyói vasas ásványviz menny. elemzése.
4. Az alsó tátrafüredi lápföld chemiai alkata.

Felolvastattak a magyarhoni földtani társulat szakülésin. Megjelentek a földtani Közlönyben.

KISS KÁROLY, VEGETANI SEGÉD.

Értekezés „Hatvani debreczeni tanárról.“

Kiadta a magyar-orvosok és term.-vizsgálók XXII-ik vándorgyűlése.

II.

B E S Z E D,

MELYLYEL

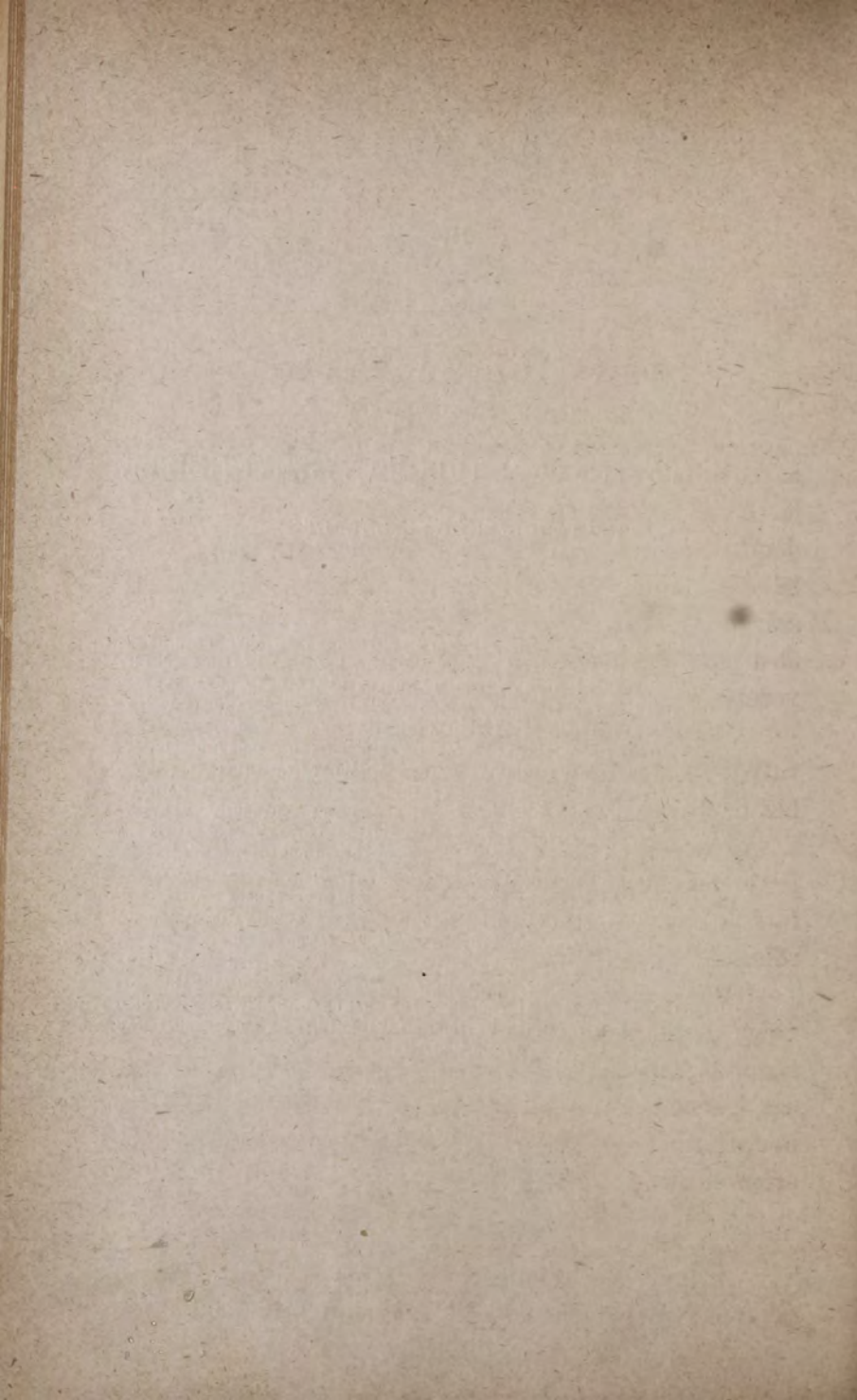
1883. september 1-én

A BUDAPESTI KIR. M. TUDOMÁNY-EGYETEMBEN

RECTORI SZÉKÉT ELFOGLALTA

SZABÓ JÓZSEF,

KIRÁLYI TANÁCSOS, A BÖLCSESZET TUDORA, AZ EGYETEMEN AZ ÁSVÁNTAN NY. R. TANÁRA S AZ ÁSVÁNTANI INTÉZET IGAZGATÓJA; A CS. KIR. FERENCZ JÓZSEF-REND — NEMKÜLÖNBEN AZ OLASZ SZENT MÓRICZ ÉS LÁZÁR-REND LOVAGKERESZTESE. AZ ORSZ. KÖZOKTATÁSI TANÁCS ÁLLANDÓ TAGJA, A KÖZÉPTANODAI TANÁR-VIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG TAGJA. A M. TUD. AKADEÉMIA RENDES TAGJA, HARMADIK OSZTÁLYÁNAK TITKÁRA. A MATEMATIKAI S TERMÉSZETTUD. ÁLLANDÓ BIZOTTSÁGÁNAK ALELNÖKE. A MAGYARHONI FÖLDTANI TÁRSULAT, VALAMINT AZ ÁLLATS NÖVÉNYHONOSÍTÓ TÁRSULAT ELNÖKE. A KIR. M. TERMÉSZETT. — A MAGYARHONI FÖLDRAJZI — AZ ORSZÁGOS RÉGÉSZETI S EMBERTANI TÁRSULAT VÁLASZTMÁNYI TAGJA. BUDAPEST FŐVÁROS TÖRVÉNYHATÓSÁGI BIZOTTSÁGÁNAK TAGJA; A FELSŐ-MAGYARORSZÁGI MUZEUM-EGYLET — A DÉLMAGYARORSZÁGI TERMÉSZETTUD. TÁRSULAT — A TISZAFÜRED-VIDÉKI RÉGÉSZETI EGYLET TISZTELETBELI TAGJA, AZ ERDÉLYI „VEREIN FÜR NATURWISSENSCHAFTEN,“ VALAMINT BÉCSBEN A CS. KIR. „GEOLOGISCHE REICHSANSTALT“ LEVELEZŐ TAGJA. AZ „ACADEMIA CAESAREA LEOPOLDINO-CAROLINA“ TAGJA, A SOCIÉTÉ DES SCIENCES NATURELLES ET MATHÉMATIQUES DE CHERBOURG“ LEVELEZŐ TAGJA, ANGLIÁBAN A „BRITISH ASSOCIATION FOR ADVANCEMENT OF SCIENCE,“ VALAMINT A LONDOI GEOLOGIAI TÁRSULAT, NEMKÜLÖNBEN A PHILADELPHIAI „ACADEMY OF NATURAL SCIENCES“ KÜLFÖLDI TAGJA, PÁRISBAN AZ EGYETEMNÉL OFFICIER D'ACADÉMIE, — A BÖLCSESZETI KAR VOLT DÉKÁNJA.

Mélyen Tisztelt Gyülekezet!

Az imént elhangzott szavakból megértettük, hogy az egyetemi múlt tanév (1882/3) szerencsésen folyt le. A tisztelt rector ő nagysága, valamint a nagyérdemű tanács a jól teljesített kötelesség érzetével s hálánk kiérdemlésével vonul vissza, hogy egyetemünk százados alapszabályai értelmében az új tanács vegye át a ma (1883. sept. 1.) kezdődő új tanévben az ügyek vezetését.

Részben tanártársaim, részben a nagyméltóságú vallás- és közoktatási kir. m. minister úr megtisztelő bizalma által a soros bölcsészeti karból nekem jutván a szerencse a rectori méltóság székébe emeltetni, a jelvények ünnepélyes átvétele után a szintén beiktatott új tanácstagok között azt ezennel kötelességszerűleg elfoglalom.

Midőn az engem ért kitüntetésért meleg köszönetet mondanék, szabadjon ugyanegyütt azon nyilatkozatot tennem, hogy minden erőmből rajta leszek azt kiérdemelni, s ha a vártnál kevesebb eredményt mutathatnék fel, kérem nem a jó akaratomnak, hanem erőm elégtelenségének tudni be.

A múlt évi eredmények felsorolásában vannak olyanok, melyek befejezett tényekül lettek előnkbe

állítva, mások csak megkezdődtek vagy függőben maradtak, s így a jelen tanévre is átmennek. Ezek között foglalnak helyet az egyetemi építkezések is.

Midőn szerencsém van a rectori székről megszólalni, rövid vázlatban három tárgyat foglalok össze.

Ezek :

- I. Az egyetemi építkezések jelentősége.
- II. A rendszeres munkák irásának fontossága a fő-iskolai tanár irodalmi működésében. Végre
- III. A tanulók mint tényezők szereplése az egyetem virágzásának emelésében.

Az idő és alkalom egyebet, mint tájékoztató eszmék nyújtását alig engedvén, taglalásaimat székfoglalóban ezen szempontból kérem kegyes elnézéssel fogadni.

I.

Az egyetemi építkezések jelentősége.

Hogy milyen óriási változásokon ment át egyetemünk a felszerelés és építkezés dolgában, arról a még élő nemzedék tanuskodhatik. A mint én az ásványtani tanszéket legelőször mint helyettes elfoglaltam (1850), hiányzottak ott oly eszközök is, melyek ma már minden középiskola birtokában vannak. Oka korán sem a tanár volt, mert az ásványtani intézet régi iratai között reá jöttem, hogy elődöm a szükséges összegért (35 frt) három izben folyamodott a helytartótanácsához, de ugyanannyiszor lett elutasítva. A fizikának azon helyettes tanára, kitől egykor ezen tudományt magam is hallgattam, a csekély dotációnak

csak részét adta ki, s a megtakarításért felülről csaknem dicséretet kapott.

A kezdet jobb jövő felé a chemiától indult meg europaszerte, ugy nálunk is. Egyetemünk történetében méltán helyet kell adnunk e részben a Sangaletti névnek, ki mielőtt kinevezése után a chemia tanszékét tényleg elfoglalta volna, a nagyhirű Liebig előadásaira Giessenbe ment, s az ottani berendezéseket, valamint a chemia tanítás módját, a mennyire annyira importálni törekedvén, az átalakításokat saját költségén eszközölte, s így az akkor felülről jönni szokott késleltéseknek vagy egyszerű elutasításnak, sikeresen elejét vette.

Ez azonban csak első lépésnek vált be. Közel egy negyed század mulva történt az, hogy a legjelesebb chemiai intézetek módjára Budapesten is épült egy, mely több tekintetben mindazok javított kiadásának mondható. És én itt nem annyira azon képességen akarok dicsérőleg vesztegelni, melyet Thantagársunk mint szakának mestere tüntetett ki, hanem kiemelem azon kitartását és fáradozását, melyet kénytelen volt arra fordítani, hogy az illetőkkel egy ily önálló chemiai egyetemi intézet szükségességét megértesse és őket a költségek utalványozására reábirhassa.

Ismét a chemiáé a javítás kezdeményezésének érdeme.

Az ok, melynél fogva e téren a multtal szakítani kellett, az, hogy a természettudományok tanításában lényeges fordulat állott be. Mig az előtt elégnék tartották a tanszékről a tudományt csak az ő eredményeiben hirdetni, mai napság megmutatjuk az utat és

módot is, melylyel ezen eredmények eléretnek, sőt mi több, a tanulót bevezetjük az exact kutatás mód-szereibe. A tanítás ezen neme okvetlenül maga után vonta a tanintézetek, sőt már sajátos tanterem felállítását, mert ily szellemben tanítani a demonstratív vagy experimentál tudományt a régi épületekben merőben lehetetlen volna.

A chemiánál a modern tanítás ezen követelménye legközvetlenebbül állott be, de csakhamar kiterjedt a rokon szakokra és így keletkeztek a fiziológia fizika, a zoologia, botanika, mineralógia sat. számára is saját intézetek, melyekben a tanuló bevezettetik az önálló munkálkodásba oly módon, hogy a tudományt azután képes legyen akár gyakorlatilag alkalmazni, akár aztat egyes részeiben önállólag előbbre vinni.

Egyetemünk fejlődését illetőleg a modern tanítás érdekében és így főleg az új építkezéseket tekintve, lehetetlen a tudomány hálájával részemről is meg nem emlékezni a vallás- és közoktatás jelen ministeréről, ki a már elődjei alatt nagy nehézséggel megkezdett átalakításokat nemcsak egyszerűen letárgyalni való ügyszám gyanánt vette át, hanem ministerségének a decenniümöt meghaladott korában alkalma volt a tudományos reform ezen nemének szükségességéről annyira meggyőződni, hogy annak keresztül vitelére az öntudatos cselekvés erélyével vállalkozni lett elhatározásává.

Egyetemi életünknek fontos korszaka ez; Clio egykor a legméltóbban a Trefort korszaknak jelölheti.

Egyetemünk chemiai intézete mintául szolgált egy hasonlónak berendezésére Manchesterben, miután az onnét kért engedély megadatott. Egy kiváló tudomány-tekintély Párisban (Daubrée), ki 1876-ban a

nemzetközi praehistoriai congressus alkalmával Budapesten volt, engem 1878-ban Párisban többi között ezzel is fogadott „mais ici vous ne verrez pas un institut physiologique comme chez vous.“ Wurtz a francia kormánytól kiküldve az orvostudományi modern intézetek berendezésének megtekintésére, jelentésében, de előttem szóval is, dicsérőleg emlékezett a Budapesten láttottakról. Röviden, midőn valahol a természettudományok, s most már hozzátehetjük az orvosi tudományok érdekében tett, s a mai követelményeknek megfelelő új berendezésekről van szó, Budapest is számba vétetik, mire még több tény is lehetne felsorolni.

Hála az egyetemi kezdeményezésnek, az ügyet lelkesen felkaroló kormánynak, a felvilágosodott nemzeti képviselő testületnek, a Felséges Királyunk pártfogása alatt az állam oltalmába jutott fő-iskolánk a modern haladás követelésének adóját a szükségessé vált építkezésekben együtt rója le a miveltség és tudományosság zászlóját legelől vivő nemzetekkel, és így azok nagy jelentősége ugy a tanításra, mint a tanulásra, valamint a tudomány előbbre vitelére s végre általában Magyarország szellemi reputációjára nézve, kétségbe legkevesebbé sem vonható.

II.

A rendszeres munkák írásának fontossága a fő-iskolai tanár irodalmi működésében.

Beszédem második tárgyaúl azt választom, hogy az egyetemi tanár irodalmi működésében a rendszeres tan- vagy kézikönyv írása mily nagy fontossággal bír.

Általánosan tudva van, hogy a XIII. században Páris kezdeményezése alapján a theologia mellé be lett véve a szépirodalom és művészet, valamint az orvosi és jogi tudományok és erre az „Universitas Literarum“ elnevezést alkalmazták. A következő öt században tartotta magát azon eszme, hogy az „Universitas“ az ismeretek minden csoportját felkarolva tartja. Mi a XIX. század szülöttjei tudjuk, hogy ez megváltozott. Megváltozott pedig főleg a mathematikai s természettudományok oly nagy mérvű alkalmazása által az iparra és az emberiség anyagi foglalkozásaira általában, hogy az ősz egyetem mellett modern egyetemek, polytechnikumok keletkeztek, melyek a maguk módja szerint szintén fő-iskolák, a melyekbe növendékek szintugy középiskolai képzettséggel vétetnek fel. Azonban a műegyetem sem karolhat fel még mindent, mert ha a mérnöki, építési s gépészi szakon kívül beveszi a gyár-vegyészetit, a gazdaságit vagy erdészetit is, még mindig kellenek a bányászatra, kereskedelemre, katonai, tengerészeti sat. kiképezésre külön fő-iskolák, melyek a dolog természeténél fogva önállóan rendeztetnek be.

Az irodalmi foglalkozás ama neme, melyet itt kiemelni akarok, az újabb keltű fő-iskolai tanárra is kiterjednek ugyan, de természetes, hogy én itt, mint ezen egyetem rectora, a mult századoktól átöröklött ősz tudomány-egyetemet, melyet az általa nyújtott általános szellemi művelődés tekinteténél fogva tagadhatatlan, hogy bizonyos fensőségi nimbus környez, kiválólag értem, és az elv alkalmazását is főleg ennek tanáraitra vonatkoztatom.

Az egyetem székhelye ugyan a tudomány meg-

ismertetésének és így közhasznu tételének egyrészt szellemi fejlesztésre, másrészt bizonyos tudományos hivatások kikészítésére, de székhelye egyszersmind a tudományművelésnek is, a mennyiben a hivatottaknak módjokban van, kinek-kinek saját szakában, a fejlesztéshez hozzájárulni, mi kétféleképen történik, vagy hogy az általuk eszközlött haladás részleteit közlik, vagy hogy a részleteket egybefoglalva, azokból a tudomány összes épületét állítják egybe.

Vannak tudományos akadémiák, egyes tudományos társulatok a legnagyobb elágazásban, hol a szakembernek alkalmá nyílik szaktársai előtt megismertetni azon részleteket, melyekkel valamely tudományt egyes ágában előbbre mozdítja. Ez a specialisták tere, s ki ne tudná, hogy a működés ezen neme lényegesen az, melyen a tudomány haladásának ere lüktet.

Az akadémiák és szaktársulatok azonban nem szolgálnak arra, hogy a tudományt egész terjedelmében rendszeresen összeállítva a legujabb részletek belefoglalásával kezeljük, erre tér az egyetemen s általában a fő-iskolákon nyílik.

Vannak a specialisták között világ megbámulta tudósok, kik azonban mihelyt a felkarolta keskeny ösvényről letérnek, a szomszédutakon már nélkülözik a biztonságot, és igen is elárulják, hogy ugyanazon tudományban az általános tájékozottságnak éppen nem mesterei.

A tanító tudós az, kinek, ha mellette specialista is, a tudományt az ő teljességében kell felkarolni, és így egyenesen a tudomány épületének szerkesztésével foglalkozni, melyben a specialisták összesége által elért eredmények számai rendszeresen fűződnek egybe.

A tudomány teljességét kitüntető munkák megírása a fő-iskolák tanárainak hivatásához van növe, s annak legkeresetlenebb kifolyása.

A részletes kutatás untalan és igen sokak által történik, s mentől keskenyebb azon ösvény, melyen előre törtetni vállalkoztunk, annál könnyebben sikerülhet haladást mutatni fel. Az egyes eredmények bizonyos mennyiség és főleg minőség által azonban megváltoztatják többé-kevésbé a tudomány rendszerét, és így időről-időre az általános munkák új kidolgozást igényelnek, hogy a felszaporodott ismeretek belejuthassanak. Ismét a tanárnak van legjobb alkalmja a felmerülő újdonságokat a rendszer illető részébe beiktatni, vagy bizonyos fejezeteket a szerint módosítani, s végre ezek alapján egy régibb tan- vagy kézi könyvet újból dolgozni át.

A magyar tudósok működéséről a speciál kutatás terén örömmel konstatálhatjuk, hogy munkálataik között nem egy van, mely az összes tudományos világban közelismerésben részesül, sőt egészben véve Budapest már-már egy önálló tudományos centrum gyanánt tekintetik.

Azonban ezen önállóságunk konszolidálására nem elégséges, hogy jeles szakértekezéseket, kiváló tanintézeteket, nagybecsű muzeumokat, gazdag könyvtárakat sat. mutassunk fel, okvetlenül megkivántatik még, hogy jeles tankönyvekkel is bírjunk, melyekbe Magyarország viszonyai magyar tudósok individuálizálódott felfogása szerint csak úgy be vannak szőve, mint ezt a haladottabb nemzetek irodalmában láthatjuk.

Fordítások szükségeseek, ez a kezdet; sőt azok bár mikor is lényeges szolgálatot tesznek, és így jól felfogott törekvés az, hogy több tudományos társulatunk a jeles idegen rendszeres munkák magyar nyelvre átültetését is feladatul tűzte ki.

Ha futólag végig tekintünk azon tárgyak sokaságán, melyek ős egyetemünk négy karában közel 200 tanár által képviselve vannak, míg egyrészt örömmel vehetjük tudomásul, hogy ezen tér sem hever merőben parlagon, sőt dicsekedhetünk néhány oly tankönyvvel, mely bármely nagy irodalomban is helyet foglalhatna, de egészben véve még sem lehet egyebet mondani, mint, hogy e tekintetben még sok, nagyon sok a teendő, és hogy valóban szép s üdvös volna, ha minden tanár az évenként ismétlődő előadások folyamában szilárd elhatározottsággal tenné fel magában „nullus annus sine linea.“

Ez volna a legegyszerűbb, a legkinálkozóbb mód 10—15 év alatt nagyobb megerőltetés nélkül egy tan- vagy kézikönyvet írni. Egy ilyen munka felette nagy szellemi hasznót nyújtana nem kevesebbé a tanításnál, mint a tanulásnál, s ezt illetőleg nemcsak az iskolait értem, hanem a későbbit, az öntanulást is. A tudománykedvelőre nézve hasonlókép nagyobb szolgálatot tesz egy oly rendszeres munka, melynek részleteiben honi viszonyokat lát kitüntetve ott, a hol ezek belejuttatása a tudomány épületébe általában kivihető. Egy más figyelemre méltó előnye a tudomány fő-iskolák szaktanárai által megírt rendszeres könyveknek abban állana, hogy az azokban foglalt elvek s alaptételek exact definitiói, a közép-iskolai tanításra írt munkákba is így mehetnének át, mi által

nagyrészt eleje volna véve azon bajoknak, melyek az országos közoktatási tanács által eszközölt könyvbírálatoknál, mint fekete fonal húzódnak, hogy t. i. az illető középiskolai író nem mindig, sőt ritkán eléggé ura a szaknak arra, hogy képes volna az alapfogalmakat, még jó idegen nyelvű munka után is, helyesen kifejezve adni vissza.

A felső tanítás vezetői az évek hosszabb során foglalkozván a tudomány egész rendszerével, a maga szakát kiki egész teljességében tekinti át, s az egyes részletekben előadódó haladásokat nehézség nélkül illesztheti be, úgy hogy a speciál eredmények szálainak beleszövésével, esetleg valami régibb szerző munkáját is könnyen lehetne javított kiadásban juttatni forgalomba.

A magyar tudományosság megszilárdításának eszméje az egyes szakok képviselő tanáraitra appellál, s ezt annál inkább teszi, miután ismeretes, hogy a legkritkább esetben szokott valami idegen szerzőtől oly tankönyv lenni, melyet a mi viszonyainkhoz mérten, minden másítás nélkül lehetne követni.

A tanulók által készített, s néha kiadott jegyzetek távol vannak attól, hogy a bajon segítsenek, mert a tanuló a jegyzeteket szerves egészsze összeállítani nem képes. Ellenben igen jók az ilyen jegyzetek az egyesekre nézve, ha a tanár által irt tankönyvhöz támaszkodhatnak.

A német és angol, de tán még inkább a francia irodalom a kisebb terjedelmű tankönyvek dolgában is nagyobb számmal mutathat fel több oly gyöngyöt, melynek, akár a tartalom alaposágát, akár a forma szépségét tekintsük, minden sora mesterére vall.

A felső oktatási intézetekből megindult tudományos rendszeres munkásság kihat nemcsak a közép, hanem még az elemi oktatásra, valamint a felnőttek utótanítására, s az hatalmasan hozzájárul az encyclopaediai irodalom könnyebb forgásu létrejöveteléhez is; olyannak tekinthetjük azt, mint egy gazdag vizforrást, mely kezdetében nagy mérvben ömölvén ki, lefolyásában mindinkább termékenyítve szélyelterjed, s a legvékonyabb erekben is az ismeret aranyporát hordja szét.

Midőn tehát az egyetemi tanár, mint tudományának képviselője, annak előbbrevitelén egyes részeiben munkásságot fejt ki, mint tudós megtette kötelességét, a tudományos akadémiák meg az egyes tudományos társaságok foruma előtt dicsérettel állhat meg; de mint egyetemi tanárnak még egy szintén ilyen fontosságú tenni valója van: a részletes eredményeket rendszerbe foglalni a tudomány tényleges állása szerint. E munkának ne a vastagság, hanem az észszerű összeállítás legyen főminősítvénye, s egy ilyet hagyni maga után emlékül a magyar fő-iskolai tanárnak méltó, üdvös és igen óhajtott feladata volna!

III.

A tanulók mint tényezők az egyetem virágzásának emelésében.

Midőn a XII. században a magasabb oktatás és nevelés mai alapja megvettetett, kezdetben a néhány európai fő-iskola, csupán magán vállalat volt, de nem sok idő múlva bekövetkezett az „incorporatio“ névvel

jelzett ama fontos lépés, mely szerint valamely városban a tanítók és tanulók egy külön testületet képeztek, melyet az ő lényegében így fejeztek ki: „Universitas magistrorum et scholarium,” s melynek pápai bullák meg fejedelmi charták előkelő nyilvánosságot meg önállóságot biztosítottak.*)

A mi lényeges volt akkor, lényeges maradott folyvást, s olyan az még ma is, hogy t. i. az egyetemet a tanárok és tanulók együtt képezik. Ha mind a kettőről csak dicséretet mondhatni, az egyetem jeles; ellenben ha a tanulókról sem a szorgalmat és haladást, sem a magaviseletet illetőleg jót mondani nem lehetne, bár mennyire kitűnő tanárok töltsek is be a tanszékeket, legyenek azok bár a tudomány világhírű képviselői, a tanításnak elismert mesterei, azon egyetem mindig csak aposztrofálva emlittetik, és a jóhirűek között a komolyabb gondolkodásuak ítélete szerint helyet nem foglalhat.

Ezen viszonyból kifolyólag nem álhatom meg, hogy a tanév kezdetén a fiatalságról is meg ne emlékezzem. Mi más szellemben tehetném ezt, mint annak legőszintébb barátja, legjóakaróbb tanácsadója! A haladott kor édesen mereng el a fiatalsági emlékeken, visszagondol annak hajnalára az ő naivságával, buzdulásával, ideál felfogásával, valamint a fokozatos kiábrándulásra, mit elvégre az életpálya befejeződésekor a gyakorlati exigenciák kiszabta korlátok juttatnak végmegállapodásra. Éppen ezen meleg rokonszenv hozza magával, hogy szavaim közé komolyak is el-egyedhetnek.

*) Ez volt a legelső alkalmazása az „Universitas” szónak, csak közel egy századdal későbbben változott el „Universitas Literarum”-ra.

A helyett, hogy csupán csak dicséretét zengeném az egyetemi tanulók azon részének, mely azt méltán szokta megérdemleni, nyíltan kimondom, hogy évről-évre ismétlődve volt eddig egy rész, mely a megelégedésre távol sem tarthat számot. Hosszu tanári pályámon azon tapasztalatot tettem úgy az én szaktudományom, mint a rokon tárgyak hasonló nagyságu auditoriumára nézve, hogy a tanulóknak körülbelül egy harmada felel meg teljesen, más harmada lebeg, míg az utolsó harmadban sem kellő előkészültség, sem hivatottság nincs.

Ezek a pályát nem annyira választották, mint inkább abba bele botlottak, minek elmaradhatlan következése, hogy a tantárgyak iránt közönyösek lévén, csupán a beiratkozás alapján formailag voltak egyetemi polgárok, de sem az előadások látogatásával, sem a tanulással általában nem törődtek. A munka nélkül töltött év az életben keserűen szokta magát megboszulni; az legtöbbször kezdete a meghasonlásnak magával és a léttel. A modern társadalom egyik fattyu kinövése, a szellemi proletariátus, ilyenekből ujoncozza magát.

E sötét képet a multnak tükrében látattam, nem mulasztván el azonban azt is hozzátenni, hogy derültebbekben sem volt ott hiány. A multa általánosan tekintve, néhány figyelmeztetést nem találok feleslegesnek. A jó nevelésű és a természet által jó dispositióval megáldott fiatal ember mindezekre ugyan magától is reá jön, de míg egyrészt annak sem árt arról győződni meg, hogy az általa választott út egyezik a tanácsolttal, másrészt a kevésbbé áldottaknak sajkáját

egy-két esetben tán sikerül a tétovából biztos kikötőbe juttatni.

A figyelmeztetés elseje az, hogy mindazok, kik az egyetemre jönnek, számot vessenek magukkal, hogy van-e valamely itteni pályára hajlamok? Meg van-e bennök a szellemi s a pálya költséges voltához mért anyagi képesség? főleg ha meggondolják, hogy az Egyetemet elhagyva s az életbe kilépve, a fentartási nehézségek kezdetben rendesen még nem szűnnek meg, különösen még ha azt sem vesztik szem elől, hogy a humanistikai és a technikai pályák viszonyos áramlatának oscillálása jelenleg ismét változó félben van, a mennyiben nálunk éppen úgy mint Közép-Európában, általában most több ember kezd menni az Egyetemekre mint voltaképen kellene.

A második az, hogy a ki kellő elhatározottsággal az Egyetem polgára lett, annál az éveket hivatás-szerűleg tölteni el, legyen a jelszó! A gyermekség óta már a szülők által becsepegtetett és az érettségi vizsga letétele előtt minden iskolában a tanítók által ébren tartott kötelességérzet, a vezér-csillag! Ez tárja elébünk feladatunk komolyságát, de okosan beszövi a pihenés és józan élvezés óráit is. A munka-terv megálapításánál ki fog tűnni, hogy a teendők és foglalatosságok között vannak lényegesek és vannak mellékesek.

A választott pályán haladni, az egyéni tudományos jellem fejlesztése után törekedni, a tanítás nyújtotta alkalmat kihasználni, a fő feladat; minden más, mely ettől elvonná, az egyetemi élet kóros állapota, pedig egyszer-másszor a multban ilyenek a túltengésig keletkeztek; azok a jövőben nem csak hogy nem szaporítandók, hanem a hagyományosan átvettek és a tanu-

lás meg az általános mivelődés érdekeit előmozdító is, lehetőleg a kellő korlátok között volnának tartandók.

Nem mulaszthatom el a magyar fiatalságot minden alkalommal figyelmeztetni, hogy korunkban az intelligencia zászlója lévén kitűzve, a nemzetek műveltejei napról-napra sűrűbb érintkezésbe jönnek egymással, minél fogva lényeges részét képzettségünknek kell, hogy a nyelvek tudása tegye. A ki csupán kis körre szoritkozva, faluja határában teng, egy nyelvvel is beérheti, de az egyetemi polgárság már magában is magasabb aspiráció, mert a tudománnyal az ő teljességében ismerkedvén meg, egy nyelv irodalma nem elégítheti ki. A ki az egyetemre jövén, szerencsés volt már több nyelvre szert tenni, örülhet, mert gyermekkorban a nyelv elsajátítás könnyebben történik; de a ki ilyen előnnyel nem dicsekedhetik, annak a pályatárgyakon kívül okvetlenül kell még nyelvekkel s ezek között mindenekelőtt a némettel, azután az angol és francziával legalább annyira foglalkozni, hogy azok szak-irodalmát értse, ha a beszélés képességéig felvergődni nem is tudna.

Nekünk, mint a kis nemzetek egyikének az az előnyünk meg van, hogy saját irodalmunk nagyságától elkapatva nem érezvén magunkat, a világirodalmat felkeressük, annak kincseiben válogatunk, s az eklekticizmus megóv bennünket azon egyoldalúságtól, mely ugy a németen, mint a franczián vagy angolon elárulja magát, ha saját nagy irodalma határán kívül, szellemi kalászkok gyűjtésére nem vállalkozik.

Igen, fiatal barátim, az egyetemi élet csak folytatása és szabadabb menete a lélek és test képességei

azon fejlesztésének, melyet a szülők kezdenek, az elemi s közép-iskolák folytatnak, az Egyetemen annak betetőzése a cél. A jövő önöké. Önök fogják látni több oly társadalmi, politikai s tudományos kérdés megoldását, melynek most küzdelmében vagyunk. Önöknek lesz fentartva azok folytatásában, sőt többnek bevezetésében részt venni, készüljenek ahhoz a tudomány kimivelte ész férfias komolyságával és a józan bölcsелеm vezetése mellett megért bátorsággal.

A férfielelet hajnalán sok fiatal ember azon csalódásban él, hogy az élet hosszú és így a munkát elnapolhatja. Tévedés! Az élet rövid és minden elnapolás nehezen vagy néha ki nem pótolható veszteség! Az ó klasszikai kornak egy nagy alakjáról van írva „multa tulit fecitque puer“, valamint a köteleesség teljesítéséről „nil actum reputans, si quid superesset agendum.“ Ama csalódáshoz csatlakozik némelyeknél még az is, hogy a fiatal évek privilegiumának tartják a mulatást, mintha az öregnek erre szüksége nem volna. Rövidlátás! mert a fiatalság tulságos mulatsága fásultságot idéz elő, a fásult kedély pedig mindvégig örömtelen. Az egyedül józan beosztás a fiatal korban is a munka és szórakozás felváltva. A produktív munkás élet után bekövetkező öregség aztán mondhatja: ha rövid is az élet de szép, azt leélni érdemes, csak hogy olyat ne kívánjunk tőle, mit nem adhat.

Hogy az Egyetem vezetőinek mennyire szíven fekszik a fiatalság ügye, méltán kiviláglik azon ős-régi intézkedéséből, melynél fogva a tanév első napján csak általánosan nyitjuk meg azt hivatalos szempontból; nem sok idő múlva követni fogja ezt egy megnyitási ünnepély tanítási szempontból, melyet az Isten segít-

ségül hívása után a mindenkori rector karának dékána által egyenesen csak az egyetemi fiatalsághoz intézett beszéd képez.

Ezen beszédek öszvege egy egész kincstár, melyet üdvös olvasmány gyanánt a fiatalság figyelmébe melegen ajánlok. A vallás ihlette húrtól kezdve a legváltozatosabb hangokban és színekben találják ott özönét a jó tanácsoknak, melyek virágaiból tanárok a legtisztább jóakarát sugallatának és saját életök tapasztalatának illatát árasztó füzéreket fontak. Minden pályáju fiatal barátunk kiszemelheti abból azon ösvényt, melyen akként haladhat, hogy mig egyrészt az Egyetem jó hírnevének emeléséhez öntudatlanul is hozzájárul, másrészt, hogy élte alkonyán visszapillantva azt mondhatja: jól választottam!

Befejezván a kitüzött eszmependítéseket, szabadjon hinnem, hogy Egyetemünk érdekével ellenkezőleg nem cselekedtem. Mert ha a régi Egyetemek az ő tisztos falaik között elzárt intézetek maradhattak is, melyekben adott alkalomkor a tanárok az elegans retorika hatását mutatták be, a mai Egyetem már nem zárkózhatik el a külvilágtól. Az Egyetem szerves része az állami életnek és egy főállomás a tudománymivelés összes hálózatában, annak kihatása van a társadalom egész szellemi valójára.

A természet egyik általános törvénye, hogy mindenütt s mindig az erő uralkodik; de hozzá kell tenni, hogy az emberi társaságban ez nem a nyers erő, hanem az mai napság a szellemi miveltségben rejlik, a hatalom a tudomány birtoka és alkalmazása által nyil-

vánul. Innét van, hogy a közoktatás ügye egy-egy ország teendői között oly fontosságra vergődött. Látjuk, hogy első rendü politikai érdeké vált világszerte, melyre a kormánynak nem kevésbé kell gondját kiterjeszteni, mint akár a hadsereg jó szervezésére, vagy a pénzügy rendezésére, vagy az ipar s kereskedelem fejlesztésére. Nem nélkülöz alapot azok állítása, kik azt mondják, hogy mai napság az iskola terén tán inkább mint a csatamezőn, foly le a tusa a létért.

Az imént kezdődő 1883/4 tan-éven jó örökségül vesszük át a kormány gondolkodását, az országos képviselő testület áldozatkészségét; nem kevésbé kecsegtető azon kilátás, hogy a tanerők produktív működése szintén önkénytesen folytatódik, de talán a specziál foglalkozás mellett több reflexióval a rendszeres munkákra; az idei egyetemi fiatalság lapja még fehér! Kívánom, hogy a statistika kérlelhetetlennek látszó számaránya legalább enyhülést mutasson.

Adjon az ég a tanároknak s tanulóknak erőt, egészséget kötelességeik teljesítésére. Engedje, hogy a kölcsönös jó viszonyt hazánk egének e borús szakában se zavarja meg semmi közbetolakodó, kelletlen esemény. Így azután elérhetjük, hogy mához egy évre mint lelépő rector, én is azzal zárhatom be jelentésemet, hogy egyetemi életünk 104-ik éve szerencsésen folyt le.

Mi hogy bekövetkezzék, ugy hiszem, mindjában őszintén óhajtjuk!

III.

BESZÉD,

MELYET

AZ 1883—1884. EGYETEMI TANÉVNEK

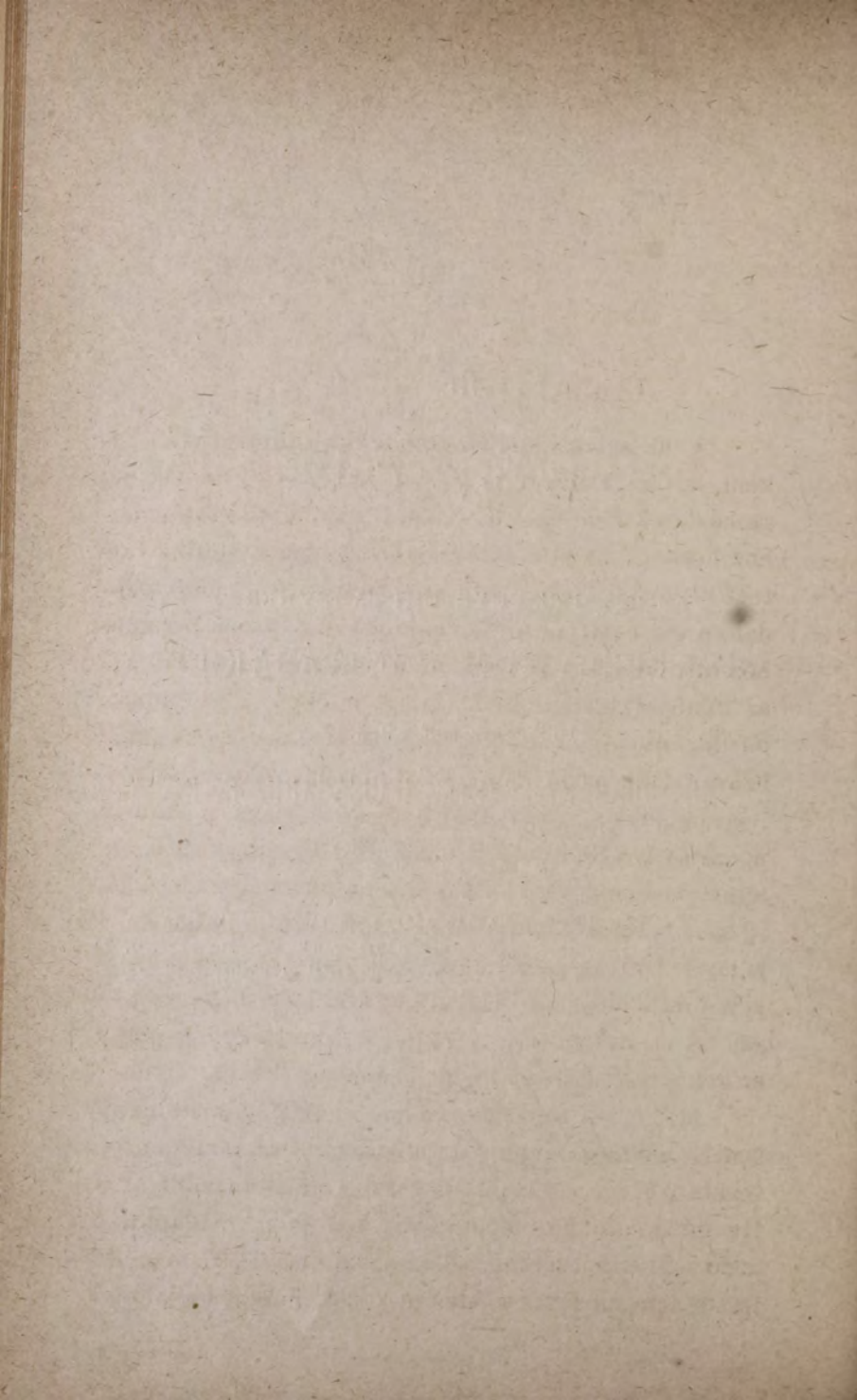
ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSAKOR

1883. SZEPTEMBER 9-ÉN

A KIR. M. TUDOMÁNY-EGYETEM IFJUSÁGÁHOZ INTÉZETT

LENGYEL BÉLA,

SZ. MM. ÉS BÖLCÉSÉSZETTUDOR, AZ ALKALMAZOTT VEGYTAN NY. R. TANÁRA; A
M. T. AKADÉMIA L.; A KIR. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT VÁLASZTMÁNYI,
ÉS AZ ORSZÁGOS KÖZÉPTANODAI TANÁREGYLET R. TAGJA, A BÖLCÉSÉSZETI KAR
DÉKÁNJA.

Uraim!

A bölcsészeti kar megtisztelő bizalma folytán nekem jutott feladatul, hogy az 1883/4-ik tanévet ősi szokásként megnyissam. Számos elődöm szólott a maihoz hasonló alkalommal önökhöz, és ha az általuk tartott beszédek hosszú során végig tekintek, némi aggodalom száll meg az iránt, vajjon képes leszek-e önökhöz oly beszédet intézni, mint elődeim intéztek, kik az ünnep jelentőségét teljesen felfogva, ahhoz méltó, buzditó módon szólottak önökhöz; ékes szólásukkal lelkesítették a tudomány iránt; kijelölték az utat, melyen haladva a társadalom hasznos tagjává, a haza hű polgárává válhatnak; bebizonyították, hogy az egyetemi ifjuságnak első és legfőbb kötelessége a tudományos ismeretek oly mérvben való megszerzése, minő képesít arra, hogy a kitűzött pályán minden egyes sikerrel működhessék; szivünkre kötötték, hogy szeresük e hazát úgy mint elődeink szerették s legyünk erősek — ha kell azt megvédelmezni.

Mi legyen tehát az, a mivel önök figyelmét leköszem? Találhatok-e még alkalmas tárgyat, melynek fejtegetése e mai ünnepi beszéd keretébe beleillik! — Ily gondolatokkal lépek önök elé és nem alaptalan azon már kifejezett aggodalom, vajjon beszédem méltó lesz-e arra, hogy az elődeimé között helyet foglaljon?

I.

Önök uraim, kik anyaintézetünkön egybegyültek, hogy tudományos kiképeztetésüket befejezzék, azon cél felé törekszenek, hogy a kellő ismeretek birtokába jutván, a pályán, melyet maguk elé tűztek, önállóan működhessenek. Megakarják szerezni a jogot, mely önöket választott pályájukon bizonyos kiváltságokkal ruházza fel; a jogot, melynél fogva szerzett szakismereteiket az állam által kiváltságolt módon értékesíthetik. Kiképeztetési módjuk és szakképzettségüknél fogva, majdan ha az életbe kilépnek, igényt támaszthatnak az egyesek, a társadalom és az állam iránt, hogy önöknek a fent már említett, a diploma által megszerzett jogaikat elismerjék. E jogok elismerése által alkalom nyílik oly tevékenység kifejtésére, melynél fogva egyéni érdekeiket előmozdithatják, és maguk részére jövőt és tekintélyes társadalmi állást biztosíthatnak.

De viszont az egyesek, a társadalom, az állam és a nemzet igényeket támaszthatnak önök iránt, melyeknek megfelelni nem kevésbé feladatuk. Az a bíró, ügyvéd, orvos, tanár stb., ki csak minden egyes esetben a hivatala által eléje szabott teendőket végzi, megfelel ugyan az egyesek által támasztott igényeknek, de ezzel még nem teljesítette azon kötelességeket, melyek reá mint tágasabb ismeretekkel bíró állampolgárra hárarnak. Az a bíró, ki csupán az eléje kerülő egyes esetekben a törvény §-át betűszerint alkalmazza, megtette kötelességét mint hivatalos közeg; de ha ő nem hatol be a fennálló törvények szellemébe; nem igyekezik azon, hogy saját alapos tanulmányai és buvárlatai

alapján a netalán mutatkozó hiányokat felismerje; nem törekszik arra, hogy e hiányokon segítendő, azoknak létezését kimutassa és arról másokat is meggyőzőn és így a társadalmi állapotokon javítson: az igen jó hivatalnok lehet, de — megfogják engedni nekem — hogy hivatását magasabb szempontból nem fogta fel. Az egyesek, a társadalom és az állam iránt lerójják kötelességét mint hivatalnok és ez magában elismerésre méltó, de végre is kötelesség és nem érdem. Ez áll az orvosra is. Igen kitűnő orvos lehet az, ki betegei körül lelkiismeretesen teljesíti kötelességeit és bármennyire hálára kötelezi is ily módon azokat és bármily kész is a társadalom ezért elismeréssel adózni, még is ez által különös érdemekre nem tett szert, mert csak az állam által reá ruházott kiváltságos jogból folyó kötelességeit teljesítette. De ha az az orvos az állomásán mutatkozó — mondjuk például — nagymérvű halandóságot tanulmánya tárgyává teszi, ha ennek okát tudományos alapokon, tudományos módszerekkel fürkészi; ha végre fáradozásai gyümölcsözővé váltak és ő képes reá mutatni azokra és képes megjelölni a módot, mely által az ok és okozat megszüntethető: bizonyára kiváló érdemeket szerez magának, mert — ha bár csak kis területen is — a lakosság jólétét és így a társadalom és állam jólétét is előmozdította. — Ugy hiszem, fölösleges dolgot végeznék, ha hosszasan bizonyítanám kötelességeink kétféleségét. Mind érezzük azt, hogy azokon kívül, mivel magunk és egyes embertársaink irányába tartozunk, az állam, a nemzet és a haza is megkövetelik tőlünk, hogy a közjólét, a megerősödés és hatalommá váló válás előmozdításában tehetségünkhöz mérten közre-

működünk. Ha mindenki, ki szereti hazáját, nemzetét, érzi is ezt, még is vannak kik a cselekvés, alapját és módját nem helyesen választják meg. Pedig a tévesztett irány egyszersmind tévesztett cél is! Lelkesülés a magasztos cél iránt nem elégséges, hogy azt el is érijük: kell, hogy cselekvésünk utját, módját helyesen válaszszuk meg. Választásunk pedig nem lehet más, mint az, hogy künn az életben is szaktudományunknak éljünk, annak haladásával lépést tartsunk, és ismereteinket a magunk és a közjó érdekében érvényre juttassuk.

Ne gondolják önök, hogy csak az tesz szolgálatot hazájának, nemzetének, ki a politikai téren működik. Igaz, hogy a politikát figyelemmel kísérijük, mert hiszen kit ne érdekelne hazájának sorsa, de ha ezen túl meggyünk s hivatásunk ellenére, sőt annak mellőzésével politikát akarunk űzni, ugy valóban rosz szolgálatot teszünk a hazának.

Az oly állam, melynek polgárai hivatásuknak élnek, kik magukat választott pályájukon tovább képzik; lépést tartanak a kor haladásával; kik munkásságuk által vagyont szereznek, és vagyonukat nem csak saját kényelmükre és élvezeteikre, de tovább művelődésükre és a közjó előmozdítására is felhasználják: az oly állam hatalmas, mert ott a műveltség magas fokon áll. Azon nemzet, melynek fiai ilyenek, nem roskad össze a sors legsúlyosabb csapásai alatt sem. Ott áll önök előtt példa gyanánt a francia nemzet. Egy évtizede csak, hogy az ellenség az ország szívébe hatolt; oly sarcot vetett reá, minőt a világ fennállása óta még nem vett a győztes a legyőzöttől és mi történt? Franciaország most is a civilizatió élén áll, és hatalmi

állása rövid idő alatt ismét olyan lett, melylyel számolni kell. És mi az oka annak, hogy e nemzet nem zuzatott össze ama rettenetes csapás által? Talán voltak nagy diplomatáik, kik egy varázsütéssel talpra állították? Voltak azok is, de a nemzet maga állott talpra; megvolt hozzá erkölcsi és anyagi ereje egyaránt; nem szorult idegen segítségre, mert önmagában bírja ama nagy kincset, mely erre képesíti. S e kincs nem más, mint a magas fokú műveltség.

E nemzet elől áll és vezérszerepet visz a tudományokban, a művészetekben, iparban stb. és vezérszerepét nem csavarhatni ki kezéből egy-egy háború által. — Ez az uraim, a mi a nemzeteket mai napság nagygyá és hatalmassá teszi. Nem a politika és a nyers erő képezi a hatalom egyedüli alapját, sőt a háborukban sem a nyers erő dönt; a személyes bátorság és vitézség is mindinkább háttérbe szorul, hogy helyt adjon a tudományos műveltségnek, mely ma már nélkülözhetlen kelleke nem csak a hadvezérnek, hanem az alantás közegeknek is.

Addig míg nemzetek léteznek, mindig háborúk által fognak a hatalmi kérdések eldöntetni. Megeshetik, hogy rövid időre a hatalmat műveletlen népek tartják kezükben, de azért egy civilizált nemzetet barbárok békóba aligha verhetnek. Könnyebben kiirthatják a főd színéről, sem hogy rabigát akaszszanak nyakába, mert a szellemi fölényt nyers erővel legyőzni nem lehet. Mentül több tudományos és általános műveltségű fia van tehát egy nemzetnek, annál erősebb az. E tudományos műveltségre annál nagyobb szükség van, mennél kisebb szám szerint a nemzet, mert csak így

remélhető, hogy a szellemi fölény egyensúlyozza a nyers erőt.

Mi is, uraim, számra nézve kis nemzet vagyunk. Nagy szükségünk van tehát arra, hogy a civilizált népek között az elsők közzé soroltassunk. Az a hivatásunk, melynél fogva a középkorban védbástyát képeztünk a barbar kelet és polgárosult nyugat közt, most is fennáll, de az eszközök e hivatás betöltésére ma már mások.

De ime, én is beleesem a specificus magyar hibába: elhagyom magam ragadtatni és politizálok, holott tisztem szerint a tanév megnyitása alkalmából kellene szólanom! Mi köze e két dolognak egymáshoz? — És mégis, ha meggondolom, hogy a magyar ifjúsághoz szólok; a magyar ifjúsághoz, melynek nyitva áll a jövő, mely hivatva lesz arra, hogy hazája, nemzete sorsának intézésében közreműködjék; melynek jövője össze van forrva e nemzet jövőjével: akkor nem találom alkalomszerűtlennek, hogy a tudományos műveltségre is mint egyik legfontosabb politikai tényezőre, reá mutassak.

Ez egyik eszköze megerősödésünknek, egyik eszköze annak, hogy magunkat fentartsuk és idegen nemzetek által elnyomni ne hagyjuk.

II.

Tudományos műveltség! Igen különböző módon értelmezhető, hogy miben áll az egyesnek vagy egy nemzetnek tudományos műveltsége, és igen különbözők lehetnek a mértékek annak megítélésére. Az egyedüli, mi a tudományos műveltséget helyesen megítélni en-

gedi: az irodalom. Ha valamely nemzet tudományos irodalmát nem csak nagysága, de minősége szerint is megismerjük, akkor e nemzet tudományos műveltségét is megismertük. Lehetséges tudományos irodalmat és tudományos műveltséget — ha ugyan élhetek ez elnevezéssel — létesíteni az által is, hogy a külföld tudományos termékeit nemzeti nyelvre lefordítva terjesztjük, de ez bár egyfelől igen üdvös, másfelől veszedelemmel jár. Észrevétlenül csempésződik be az idegen civilizáció, észrevétlenül vetközteti ki a nemzetet ősi jelleméből, és ez, ha nemzedékről nemzedékre száll át, lassankint oda jut, hogy ősi jellemvonásaiból nem marad fenn semmi más, talán csak anyanyelve. Egy anyanyelvét beszélő, de magához különben idegen nemzet! És valóban az, mert nyelvén kívül mindene idegen: tudománya, művészete, jelleme.

De ellenvethetik nekem, hogy az angolok, francziák, németek, mint a civilizáció élén álló nemzetek is átültetik a külföld kiválóbb vívmányait tudományos irodalmukba és azért még sem vetköznek ki nemzeti jellegükből! Nem lehet tehát oly veszélyes az idegen civilizáció felvétele, mint a milyennek feltüntettem! — Való az, hogy e nemzetek így cselekesznek; való az is, hogy nemcsak kárukra nem válik ez, de ellenkezőleg előnyös reájuk nézve. S ha így gondolkodom én is, miként van az — méltán kérhetik önök — hogy még is veszélyesnek tartom az idegen civilizáció felvételét? Nem történt-e nálunk is nagy haladás: nem ültettük-e át saját irodalmunkba a külföld számos nevezetes termékét?

Uraim! Ez ellenvetések megérdemlik, hogy behatóbban foglalkozzunk velük.

Sokszor hallották önök hangoztatni, hogy a tudomány hatalom, és hogy a tudomány közös kincse az emberiségnek, minélfogva nem létezhetik nemzeti tudomány. Vizsgáljuk meg közelebbről azt, hogy mennyiben közös kincs a tudomány, mi az, a mi azt hatalommá teszi, és mi benne nemzetközi és nemzeti.

Hogy a tudomány vivmányai közös birtoka az emberiségnek, ezt bizonyítani fölösleges. Semmi sem akadályozza a nemzeteket abban, hogy a tudományos felfedezéseket erkölcsileg és anyagilag értékesítsék, de ezen értékesítés módja nagyon is különböző lehet.

Kétséget sem szenved, hogy az idegen civilizáció megismerése minden nemzetre nézve a legnagyobb előnyökkel jár; de igen éles különbséget kell tennünk a megismerés és a felvétel között. Abban nem rejlik semmiféle veszély, ha egy művelt nemzet egy másiknak műveltségét megismeri, abból a mit jónak talál a saját életébe, nemzeti jellemének megfelelően átadomítva átülteti; de ha ez az átadomítás meg nem történik — nem történhetik meg azért, mert az ehez szükséges önállóság a művelődés terén hiányzik; — ha az idegen civilizáció egyszerűen felvétetik: akkor bizonyára veszélyeztetve lesz a nemzeti jellem és idővel a nemzetiség is, mert az idegen műveltség felvételével az idegen szokásokat észrevétlenül veszszük fel. Anyanyelvünkbe belopózkodik az idegen stylus és eljuthatunk oda, hogy magyar szavakkal idegen nyelven beszélünk és írunk.

Ha ellenben a művelődés terén, tehát a tudományok és szépművészetek művelésében önállósággal bírnak és ennélfogva képesítve vagyunk arra, hogy újat teremtsünk, akkor természetes, hogy képesítve leszünk

arra is, hogy az idegen civilizációból a reánk nézve előnyöset nemzeti jellemünknek megfelelő alakban átvegyük.

Ily értelemben az idegen civilizáció felhasználása saját művelődésünk előmozdítására nem csak hasznos, de feltétlenül szükséges is. Lássuk most, miben áll az általam ugynevezett átidomítás és mi képesít ezen átidomítás keresztülvitelére?

Ezt talán egy-két példával legjobban illusztrálhatom. Napi kérdés, hogy az esküdtszékek bünyfenyitő ügyekben nálunk is, ugy mint más államokban behozassanak-e vagy nem? Ha az esküdtszékek elvileg általánosan helyes intézményeknek tartatnak is, még is vajjon helyes lenne-e egy ilyen idegen intézményt egyszerűen lemásolni?

Bizonyára nem! A németek, francziák egészen más viszonyok között élnek; más náluk a társadalmi rend, mások szokásaik, más életmódjuk, jellemük, egy szóval más emberfaj, mint mi vagyunk. Az említett intézmény ugy van szervezve, hogy a náluk fennálló viszonyoknak, jellemüknek, szokásaiknak, szóval nemzeti hagyományaiknak megfeleljen. A módozatoknak, melyek mellett az esküdtszékek ott működnek — nem vagyok ugyan szakértő, de okvetlenül olyanoknak kell lenni, mely nemzeti életükhöz hozzá simul. Ez kétséget nem szenvedhet, mert ettől függ a siker. — Ha már most az esküdtszéki intézmény elvét helyesnek tartjuk, életbe kell azt léptetnünk, de nem ugy, hogy annak módozatait egy idegen nemzettől lemásoljuk, hanem ugy, hogy e módozatokat nemzeti szokásaink és jellemünknek megfelelőleg megteremtsük. Erre csak az oly jogtudósok képesek, kik alapos tudományossá-

guknál fogva önállóan buvárkodhatnak, és képesítve vannak arra, hogy társadalmunk viszonyait tudományos alapon, tudományos módszerek alkalmazása mellett önállóan tanulmányozzák, nem kénytelenek külföldi auctoritások előtt meghajolni. Ha ily emberek a kérdést buvárlatuk és tanulmányuk tárgyává teszik: meglehetünk győződve, hogy a fáradozást fényes siker koronázza.

A nevelésügy mennyire eltérő módon van szervezve Angol-, Francia- és Németországban, és még is mindenütt jó sőt fényes az eredmény. S habár kiindulási pont gyanánt mindenütt a neveléstan általános érvényű igazságai és tételei szolgáltak, és ezek, csak egyek lehetnek minden nemzetre nézve, még is — hogy ez igazságok a különböző nemzetek vérébe át-mehessenek — megfelelő, faj- és jellemhez simuló módokat kelle megteremteni.

Épen ezért nem remélhetnének nagy sikert, ha a külföldi nevelési rendszert egyszerűen átültetnénk. S habár azen alapigazságokat, melyeken amaz idegen rendszerek nyugsznak, elismerjük, magát a rendszert, mely által ez igazságokat érvényesíteni óhajtjuk, magunknak kell megteremteni. Egy szóval: épen úgy mint van angol, francia, német nevelési rendszer, melyek mind ugyanazon tudományosan megállapított alapigazságokból eredtek, épen úgy kell lenni magyar nevelési rendszernek is. És azok, kik a jövőben hivatva lesznek e téren működni és az ügyet előre vinni, hivatásuknak csak úgy lesznek képesek megfelelni, ha alapos, beható és önálló tudományos műveltséggel bírnak.

Földmivelő ország vagyunk! Nem lenne-e tehát előnyös, a híressé vált angol gazdasági rendszert át-

venni? Erre ismét csak az lehet feleletünk, hogy Angliában mások nem csak a társadalmi, hanem a klimatikus viszonyok is, mint mi nálunk. Nem lehet tehát, hogy az általuk követett rendszer a mi viszonyainknak megfeleljen. A természettudományok vívmányait mi is értékesíthetjük ez irányban is épen úgy, mint ők, de nekünk is magunknak kell ez örök igazságok alapján a mi társadalmi és természeti viszonyainkat tudományos alapon, tudományos módszerekkel kutatónk, hogy magunknak megfelelő magyar gazdasági rendszert alkothassunk.

Uraim! Akármely térre irányítjuk is figyelmünket, mindenütt csak a fentjelzett eredményre jutunk: hogy a művelődés terén önállóságot kell kifejtenünk és ezen önállóság alapján azt, mi a mi viszonyainkba bele illik, az idegen civilizációból — nem lemásolva, de meghonosítva kell átvennünk.

Megérthető a mondottakból az is, hogy miként válik a tudomány egy nemzet kezében hatalommá, mert látható, hogy a tudományok vívmányainak önálló értékesítése által nemzeti és társadalmi önállóságunk és így hatalmunk öregbedik, és végre látható az is, hogy a tiszta tudomány és annak igazságai köz kincse ugyan az emberiségnek, és így nemnemzeti, de a tudományos buvárkodás ez nagyon is nemzeti jelleggel bír. És e kettő között — tudomány és tudományos buvárkodás — tegyük meg mindig a különbséget: hogy az első közös, a második — a tudományos buvárkodás — ez kizárólag nemzeti kincs. Nem szükséges azt hosszadalmasabban bizonyítani, hogy a tudományos buvárkodás nemzeti jellegű, elég ha utalunk arra, hogy ha bármely szaktudomány irodalmát összehasonlítjuk, min-

dig reá fogunk ismerni az angol gyakorlati, a francia kissé felületes, de szellemdús, elegans és a német nehézkes, de alapos észjárására és buvárkodási módjára.

III.

De az előadottakból még egy más, igen fontos következtetés is vonható le, mely kiválóan önökre, pályájuk kezdetén állókra fontos. — Kiemeltem, hogy művelődésünk megerősödésére, fejlesztésére alapos tudományos képzettségű szakférfiak hivatvák. Uraim, önöké a jövő! Önök lesznek hivatva arra, hogy apáik örökségét gyarapítsák, öregbitsék, önöknek kell tehát — ez szent kötelességük — magukat alapos tudománnyal bíró szakembereknek kiképezni, hogy a nagy örökséget, melyet átvesznek majdan — e hazát virágzó állammá tegyék. A cél nagy, tehát a munka nehéz, de a kötelesség szent.

E térre lépve, kell, hogy megmondjam, mi értendő az alapos tudományos képzettség alatt és mi módon lehet arra szert tenni.

Hogy kiki a tudományos műveltség mily magas fokát képes elérni, az függ — eltekintve az egyéni jellem- és képességektől — attól, hogy mily modorban tanittatik és mily modorban tanul. Különösen ez utóbbinak tulajdonítok nagy fontosságot, mert ettől függ a legjobb tanításnak is sikere vagy sikertelensége.

Az alapos tanulás nem csupán abban áll, hogy az egyes szaktudományokból a tényeknek egy bizonyos összegét megismerjük, azt assimiláljuk; ha ezzel a tanulás befejezettnek tekintetik, ugy az, ki csupán ezen a fokon állapodik meg, nem lesz tudományosan kép-

zett ember, hanem a tudákosok osztályába lesz sorolandó. A tényeknek és tételeknek ismerése még nem tudás, csak ismeret. A tudás abban áll, hogy az ezen tények és tételek közötti összefüggést megismervén, azok felett önálló bírálatot tudjunk gyakorolni és az ilyenmü ismereteinket minden egyes esetben szigoru tudományos módszer szerint önállóan tudjuk alkalmazni.

Ezen képesség elsajátítására alkalmat nyujt az egyetemi oktatás, melynek kellékeit az enyémnél sokkal avatottabb tollal fejtegette egyetemünk volt rectora dr. Than Károly.

Magától értetődik, hogy ezen képesség elsajátítása czéljából a tanulás módját helyesen kell megválasztani, hogy czélt érhessünk. — S e mód röviden előadva abban áll, hogy a hallott előadásokat feldolgozzuk, tanulmányunk tárgyává teszszük akkor, mikor még az friss emlékünken van. Igyekezzünk a hallott tények mibenlétéről magunknak tiszta fogalmat alkotni, s ezután a tények közötti összefüggést felismerni; ez megtörténvén, képesek leszünk a hallott előadásoknak logikai rendjét is megismerni és magunkat a hallgatott szaktudományban az előadó tanár álláspontjára helyezni. Itt kezdődik azután magunknak önállóan való fovábbi képzése.

Szaktudományunkba vágó munkák által megismerkedünk mások álláspontjával is, ezeknek összehasonlítása által odajutunk, hogy önállóan bírálatot gyakorolhatunk felettük. Lehet, hogy bírálatunk néha téves, de a legtöbb esetben helyes és minden esetben az a nagy előnye lesz, hogy az a magunk önállóságából folyik és ennél fogva képesek vagyunk azt tudomá-

nyosan indokolni; nem szükség, hogy egyedüli támaszunk az auctoritások legyenek.

Ez a képesség, uraim, megszerezhető azon négyöt év alatt, melyet az egyetemen töltenek és a ki így lép ki az életbe, annak pályáján biztos a siker. Távol van tőlem, hogy kétségbe vonjam, miszerint ezenvázlatosan jelzett módja a tudományos kiképzésnek intensív, és kitartó munkával jár, de ez nem lehet más-kép, miután nem adatik semmi munka nélkül. — Ez nem csupán erkölcsi, hanem egyszersmind természeti törvény is. Tekintsenek körül a nagy természetben; találni-e csak egy élő organismust, mely ne lenne kénytelen bizonyos munkát végezni azért, hogy létezhesék. Nincs egy kis fűszál, nincs egy kis rovar sem, mely munka nélkül, tehát ingyen megélhetne, ők is csak úgy kénytelenek mindennapi táplálékukat munkával megszerezni mint az ember, és ha erre nem képesek, épen úgy elpusztulnak, mint a munkaképtelen ember.

Önök tehát szívóságot igénylő munkálkodás előtt állnak, de ez ne rettentse önöket vissza, mert e munka olyan, mely ha a kezdet nehézségei leküzdvők, élvezetet és gyönyört nyújt.

Van azonban egy más, könnyebb módja is a tanulásnak, melyet voltaképen nem is lehet tanulásnak nevezni, mert hiányzik a valódi tanulásnak alapfeltétele: az eltökélt szándék, a komoly törekvés, az egyes tudományszakok alapos és beható megismerésére. Ezen tanulást leghelyesebben a vizsgára való tanulásnak nevezhetjük és ezzel jellemeztük is azt. Ha valaki az egyetemi szorgalmi idő alatt az előadások látogatására nem fektet súlyt, vagy ha az előadásokat látogatja is, de azoknak a fent jelzett modorban való

feldolgozását, tanulmányozását — mert intensív munkát igényel — mellőzi, az már előre eltévesztette az irányt, melyben az egyetemen haladnia kell.

Közeledik a szigorlat ideje és ekkor elővételnek úgy a hogy összeállított előadási jegyzetek, kisebb-nagyobb tankönyvek és ezek segélyével készül elő az illető szigorlatára. Egymást követik a tételek, melyeket nem ért meg, mert az előadásokat nem látogatta, vagy ha látogatta is, régen elfeledte, hogyan indokolta azokat az illető tanár. De a tételek fontosak, a szigorlaton követeltetnek. Mit tegyen tehát egyebet, megtanulja azokat könyv nélkül és ha nem is érti meg, még is meg van elégedve magával, mert azt hiszi, hogy a mit tanult, azt valóban tudja is. Ezek azok, a kik azután kilépve az életbe, azt szokták mondani: Sok haszontalan dolgot kellett tanulniok, hogy oklevelüket elnyerjék, a nélkül, hogy pályájukon azoknak valami hasznát vennék. És igazuk van. Az ilyen módon tanult dolgok valóban haszontalanok. Az illetők kénytelenek szakmájukat kint az életben újra tanulni; erre kényszeríti őket az élet, az önfentartás. Csak azt nem veszik észre, hogy ugyanazon dolgokat tanulják, melyeket az egyetemen is tanulhattak volna, és a különbség mindössze ez, hogy az egyetemen a vizsgálatra tehát felületesen tanultak, most pedig azért, hogy magukat fentarthassák, t e h á t alaposan és komolyan.

IV.

Az alapos tudományos műveltség megszerzése egyik feltétele haladásunknak, de ez csak az egyik feltétel. Van még egy másik is, mely nem kevésbé fon-

tos társadalmi fejlődésünkre: Ez a közerkölesiség és jellem.

A társadalom vallásos és erkölcsi, nem pedig tudományos alapon nyugszik. A társadalmi rend és szokások a tudományok fejlődésével változnak ugyan, de e változásoknak is erkölcsi alapon kell történni. Nem képzelhető semmiféle társadalmi intézmény más alapon, mint épen erkölcsi alapon és ezt nem pótolhatja a tudományok bármily mérvben való fejlődése. Ezt elég világosan bizonyítja a világtörténelem a legrégebb időktől a jelen korig. Ott vannak a rómaiak. Mily nagy és hatalmas nemzet voltak! A tudományok, szépművészetek, költészet és szépirodalom mind-mind virágoztak egykor ott. Akkor is, csak úgy mint most a tudományok fejlődésében nem állott be szünet és bukásuk pillanatában nem állott a rómaiaknak kevesebb tudományos művelődési eszköz rendelkezésükre, mint előbb, és még is elpusztultak. Azonban történetük bizonyítja azt is, hogy bukásukat az erkölcsök megromlása előzte meg és ez segítette elő. A legnagyobb mérvű anyagi élvhajhászatnak engedték át magukat; megszűnt az idealismus: a szép, nemes és magasztos iránt való lelkesülés és az erre való törekvés; ennek helyébe lépett az anyagiságnak mértéktelen élvezete. Meglazult a jellemszilárdság, kötelességérzet, s tudományukat, művészetüket csupán anyagi czélok elérésére használták fel. — Világosan mutatja a rómaiak példája, hogy a tudományosság és szépművészet magában nem képezhet alapot a társadalom fennállására. A tudományos műveltség hatalmas fegyver ugyan a társadalom kezében, de e fegyver éle saját maga a társadalom ellen fordul abban a perczen, melyben az

erkölcsök romlásnak indulnak. Tekintsenek csak az oroszországi viszonyokra. Köztudomásu dolog, hogy Oroszországban a közerkölcsiség nem jó lábon áll. S mi hasznát veszi Oroszország annak, hogy több évtized óta, hogy ugy mondjam lázas tevékenységgel igyekszik az idegen civilizatiót bevinni: külföldi tudósokat hi be egyetemeire, sok és nagy utazási ösztöndíjat oszt ki évenként, hogy az ifjuságnak alkalom nyujtassék magát a külföldön kiképezni.

És mindennek az eredménye az, — hogy egy bizonyos fokú tudományos műveltségre szert tettek ugyan, a mennyiben van tudományos irodalmuk; folyóirataik, melyek európai színvonalon állanak; napról-napra terjesztik a tudományos ismereteket, de mind ez intézmények és tények nem képesek az erkölcsiség hiányát pótolni, és ennek hiányában — mint előbb mondtam — a fegyver éle ellenük fordul és veléelyezteteti a társadalmat.

Mindezeket azonban csak azért hoztam fel, hogy kitüntessem az erkölcsösségnek és jellemnek mint társadalmi tényezőnek fontosságát, nem pedig azért, mintha hazánkban is veszély fenyegetne bennünket. A mi társadalmi viszonyaink kielégítőeknek mondhatók, ámbár mutatkoznak egyes jelek és jelenségek, melyek az obiectiv figyelőt nem hagyhatják némi aggodalom nélkül. Ilyenek az öngyilkosságok, melyek az utóbbi időben oly számban és oly társadalmi rétegekben fordultak elő, hogy megdöbben előttük maga a közvélemény: három-négy évtized előtt az öngyilkosság ritka volt. Ma már állandó helyet foglal el a lapok napi hírei között.

Ha a bajnak okát fürkészsük, azt többnyire az il-

letők erkölcsi gyöngeségében találjuk meg. Jól megjegyzendő; nem azt állítom, hogy az illetők erkölcselenségében, hanem erkölcsi gyöngeségében rejlik az ok.

A társadalom elenyésző csekély részét képezik a gonosztevők, kik minden erkölcsi alapot mellőzve, nem riadnak vissza a bünténytől és magukat ez által igyekeznek a társadalom rovására fentartani. A bünt nem is tekintik bűnnek, hanem eszköznek, mely által fentartásukat biztosítják, igényeiket kielégíthetik. Ezek nem érzik, épen mert minden erkölcsi fogalom idegen előttük, bűnösségük súlyát, nem furdalja őket lelkiismeretük. Ezek sorából csak ritkán kerül ki egy-egy öngyilkos.

Vannak azonban emberek, kikben az erkölcsi érzék nem hiányzik; kik megtudják különböztetni a helyes cselekvést a helytelentől, sőt meg is van bennük a szándék helyesen cselekedni, meg van az akarat, de hiányzik az erkölcsi erő, hogy valóban úgy is cselekedjenek, mint a hogy azt helyesnek látják. Kezdetben talán pontosan és lelkiismeretesen teljesítik kötelességüket, nem csak azokat, melyek netaláni hivatalos állásukból folynak, de azokat is, melyekkel saját maguk irányába tartoznak. És épen ezek az utóbbiak azok, melyekre nagy súlyt kell fektetnünk, mert ez esetben csak magunk lehetünk önmagunknak bírása. Valamely külső kényszer nem ösztönöz bennünket, hogy létezésünk feltételeit megszilárdítsuk és jövőnket tiszteséges eszközök felhasználásával biztosítsuk, egyedül csak a szilárd, megrendíthetlen erkölcsi érzet az, mely bennünket erre készíttet; de minthogy ez fárasztó szívósságot igényel, a moralis erő hiányában a kötelesség teljesítése sokaknál lazává, az ember pedig

felületessé válik. A felületességet követi a könnyelműség és ezt végre az örvény, melyből kibontakozni már többé nincs hatalmában az illetőnek. Többnyire észrevétlenül jutnak odáig s csak akkor veszik észre sülyedésüket, midőn már azon határra érkeztek, hol a bünyefitő eljárás venné kezdetét.

A vázolt kép igen komor, de feltünteti azt, hogy mily fontos tényező az ember életében az erkölcsi erő és jellem. Ez szép kifejezést nyer abban a közmondásban is, mely szerint minden ember saját sorsának a kovácsa.

De nem csak az egyénre nézve, hanem a társadalomra is fontos, hogy az egyesekben az erkölcsi erő ne hiányozzék, mert hiszen a társadalmat emberek alkotják, kikben, ha az erkölcsi erő hiányzik arra, hogy a mit helyesnek látnak azt meg is cselekedjék és cselekményeikért a felelősséget el is vállalják, akkor nincs alap, melyen a társadalom biztosan tovább fejlődhetnék.

Ezen erkölcsi erő megőrzése a jövőben önökre lesz bizva. Ne engedjék, hogy oly állapotok fejlődheszenek, melyekve szélyessé válhatnának, és ezt nem lesz nehéz meggátolniok, mert van erre egy hatalmas eszköz: A kötelesség szigoruan pontos teljesítése. Ha majd anyaintézetünket elhagyják és az életbe kilépnek, hivatásuknál fogva — mint már ezt beszédem elején kifejtettem — többféle kötelesség teljesítése vár önökre. Fölösleges lenne e kötelességek teljesítésének fontosságát itt tárgyalnom. Az enyimeknél sokkal ékesebb szavakkal fejtegette azt az orvosi kar nagyérdemü dékánja, midőn a mult iskolai évben e helyről hasonló alkalommal szólott önökhöz.

Vele egyetértőleg én is csak azt kötöm szívükre: Teljesítsék kötelességeiket mindenütt, minden időben és minden külső kényszer nélkül.

V.

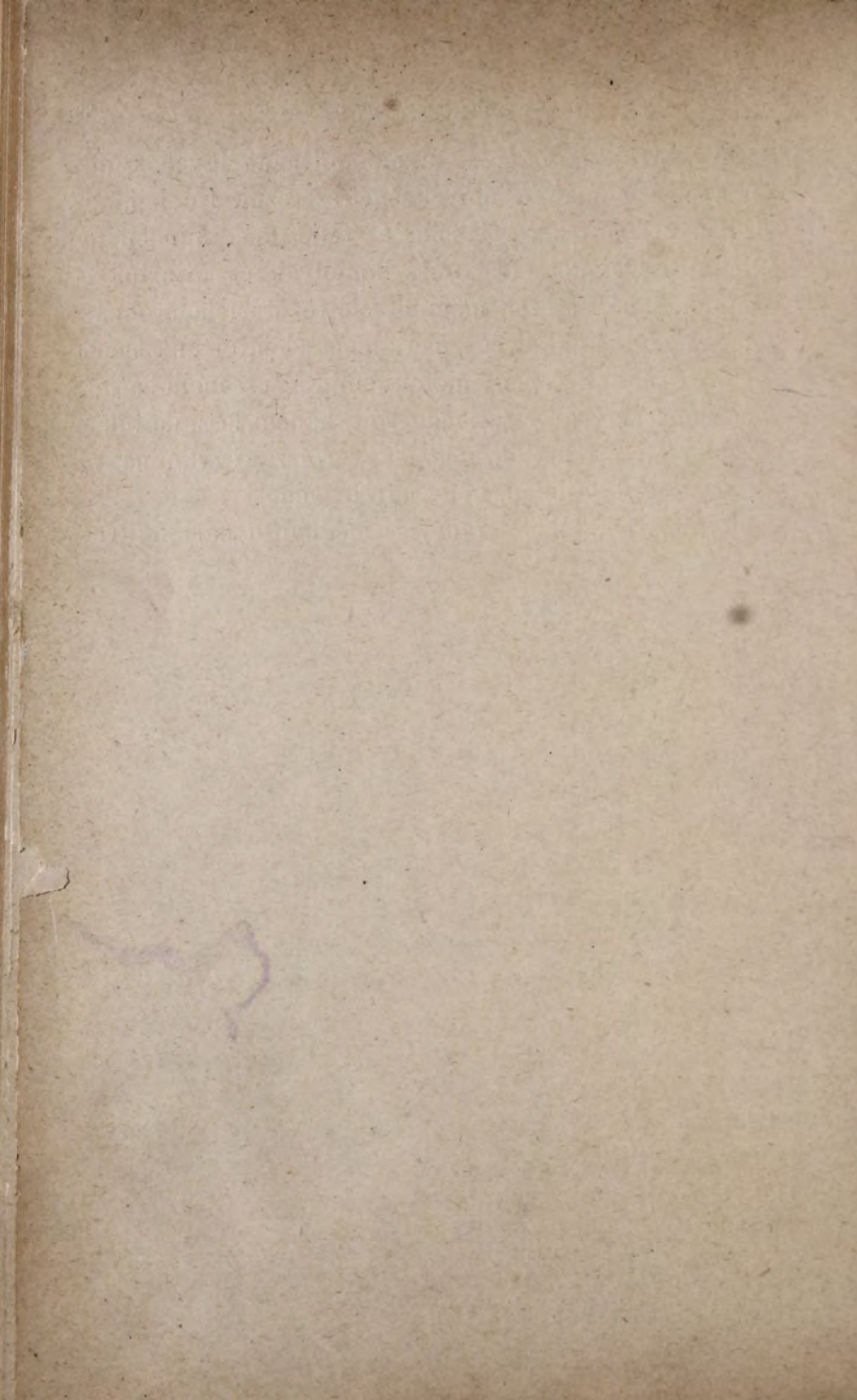
És most, midőn beszédemet befejezném, engedjék meg, hogy még egyre reflektáljak. A magyar embernek sok kiváló tulajdonsága van, mi őt bizonyos tekintetben más nemzetbeliek fölé helyezi. Szereti lángolóan hazáját és nem kiméli véré, életét, ha e haza érdekében kell azt kockára tennie; szereti, tiszteli, becsüli apostoli királyát úgy, a hogy talán egy nemzet sem; szóval bir mindazon tulajdonságokkal, melyet honfiúi erénynek neveznek. De mint ember is kiváló: nyílt eszű, őszinte, becsületes és lovagias; lelkesül a szép és jóért és tud magasztos eszmékért küzdeni. — De legyünk magunk iránt igazságosak és obiectivek, van nekünk hibánk is: nincs kellő szívósságunk és kitartásunk a munkában. Nem hiányzik a munkakedv, meg is kezdjük nagy hévvel, lelkesüléssel, hogy valamit létesítsünk, de lelkesülésünk hamar lohad, midőn az eszme kivitelének gyakorlati nehézségeivel találkozunk. Lelkesülésünk a munka iránt szalmatüz, mely kigyulásakor nagy lángot vet; a velünk érintkezőket nem felmelegíti, hanem fellobbantja; de a mily gyors a fellobbanás, oly gyors a lehülés is: a megkezdett munka félbemarad, vagy csak azért halad nagy lassan előre, hogy legalább a látszatot megmentjük.

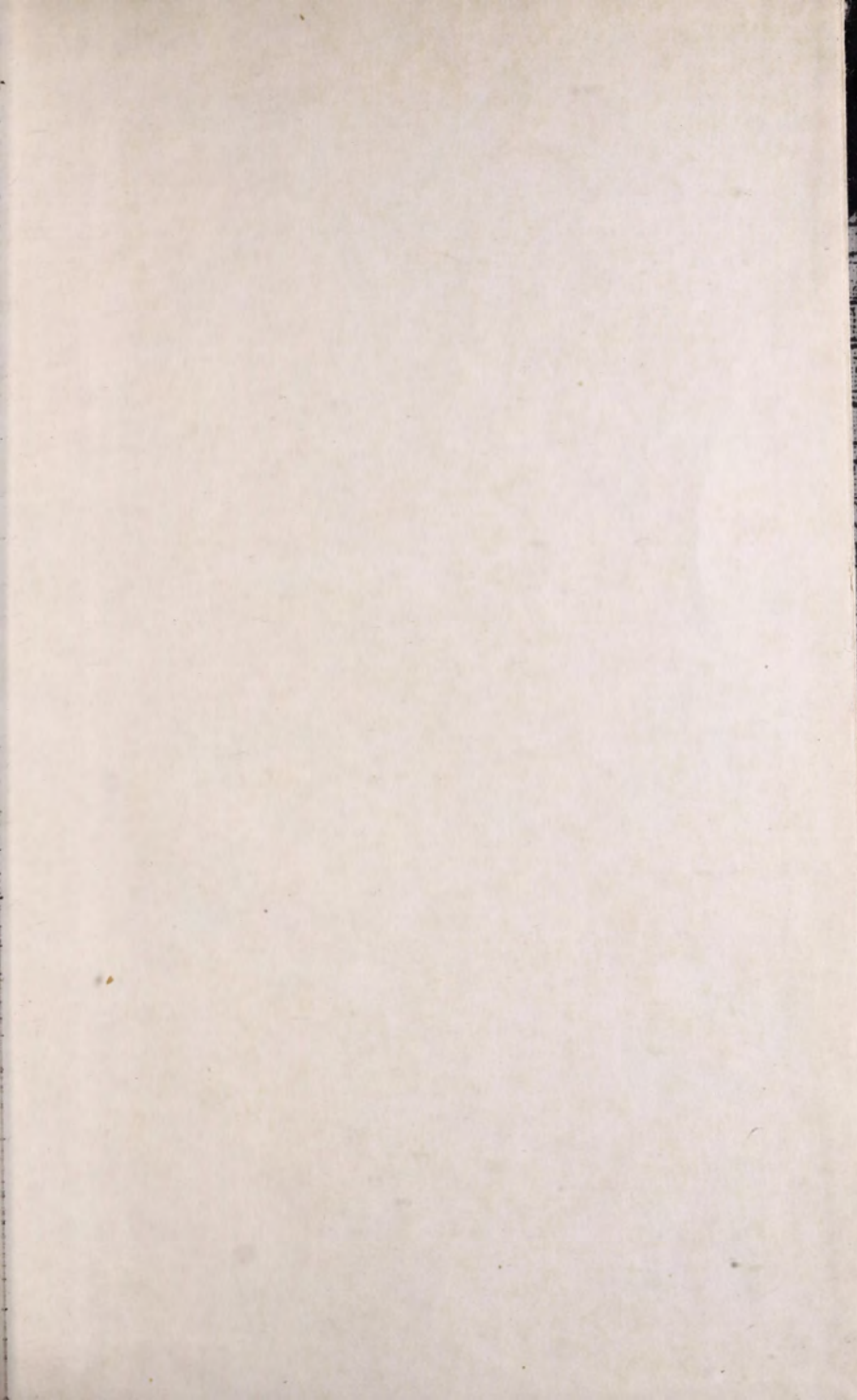
Uraim, ez nagy hátrány, mely megbénítja fejlődésünket és azért bármily erőfeszítésbe kerüljön is, (ősi szokás leküzdése mindig erőfeszítésbe kerül) kényszeríteni kell magunkat arra, hogy kitartók legyünk.

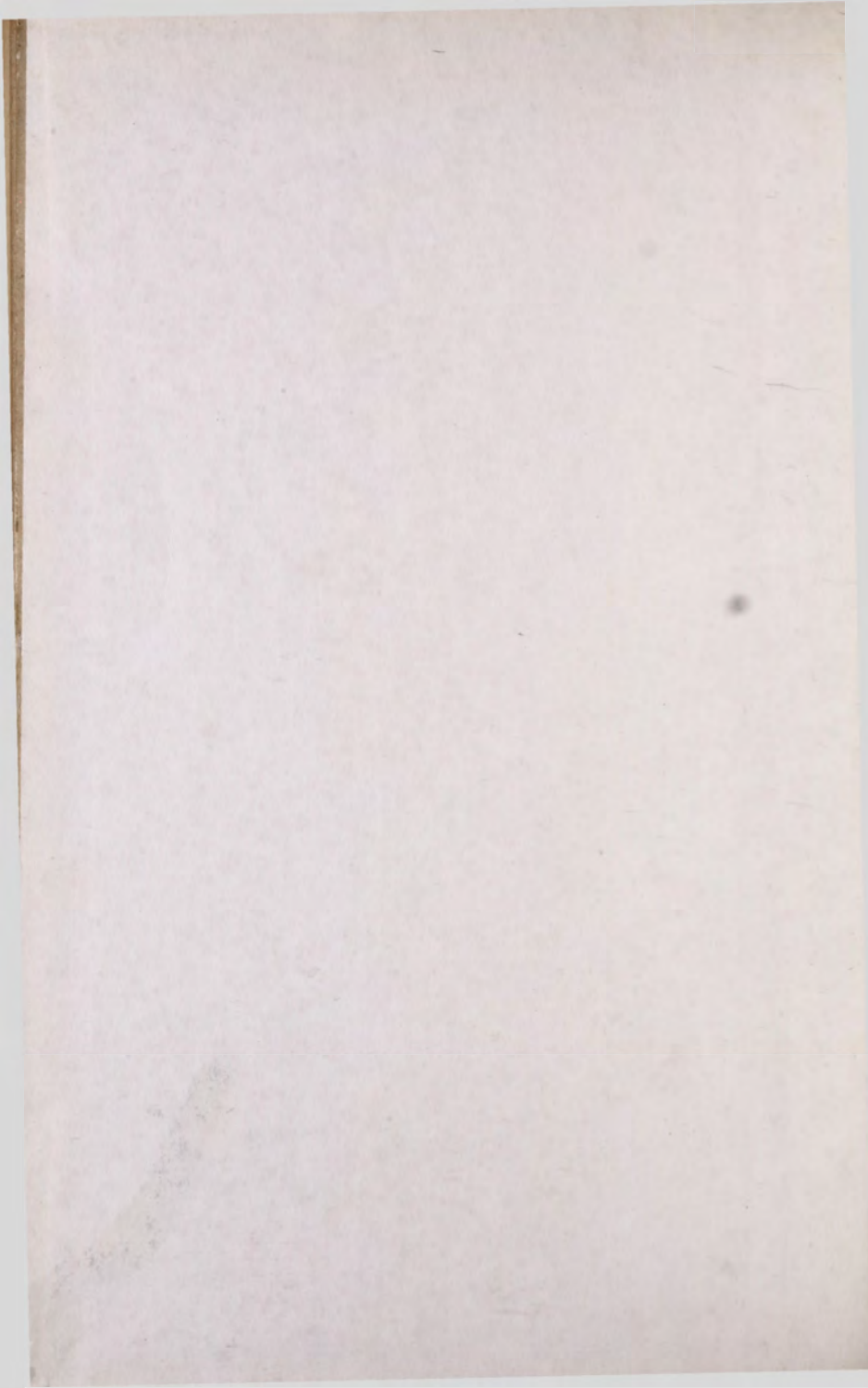
Végül összegezzük a mondottakat. Igyekezzünk alapos tudományos műveltséget szerezni. Ne lépünk le az erkölcsi alapról soha és teljesítsük mindenkor kötelességeinket. Legyünk komolyak és kitartók a munkában. Ha ezen magunk elé tűzött feladatoknak megfelelünk, akkor egy nagy lépéssel jutottunk ismét előre és nagy Széchenyinkkel nem csak azt mondhatjuk el, hogy Magyarország nem volt, hanem lesz, de talán azt is hozzá tehetjük, hogy Magyarország egykor nagygyá lesz. Adja Isten, hogy úgy legyen.

Az 1883/4-iki tanévet megnyitottnak nyilvánítom.

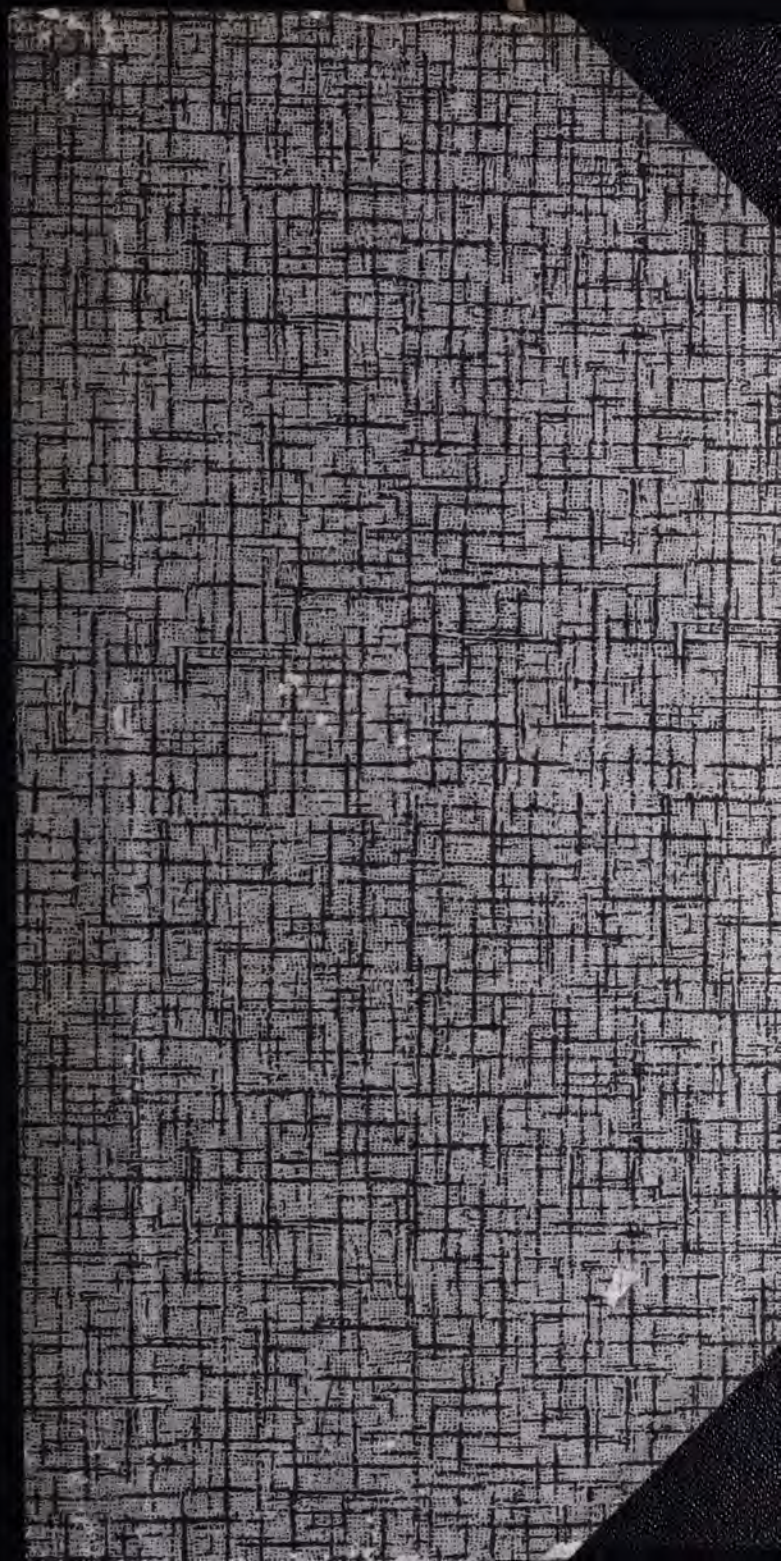

XLII - 1407

